SVMMA . PISANA .:.

uedam ... spiritus nutritiua mbra inferiora principaliter [illegible] epar. Et ei fuerunt scd cibos digestiones ... uene mesaraice deportantes secum succosi massa chylanatio ex cibis generata in stomacho ad Epar expurgat tenues a natali ... ... ab urina et uene capillares ... fellis. Cistis ... fellis ... splen ... Pulmo et cerebrum ... ... Epar deffendit pellicule s. gallus et ... et ... mbra ... Circum cum existentia ... Hunt ... genitiua mbra inferiora ... ... principaliter ... Eas desuitur uasa ... ... expurgat ... ... Spos deffend... ... et bursa testiculorum. ... existunt. ... prima diuisio data fuit secundum diuisis ... ... mbrorum. h. s. mbrorum ... offile ... ei mbrum ... offile ... sufficiens ... mbrum ... composita. Secunda diuisio h ... mbro ... principalia ... aprincipalibus ... data ... mbrorum. Digniora ei mbra ... cor epar et testiculi. Sub diuisione illa ... neruos ... a cerebro. arterie ... cor ... ab epate ... testiculis. ... mbra ... sufficiens ... ... composita ... mbrum s. mbrum offale ... uirtutes ... innatas et ... uirtutes ... ... spirituales ... ... operari. Tercia diuisio h est ... spiritualia ... diuisas mbrorum ... mbrorum spiritualium ... nutritiuorum ... generatiuorum ... sufficies ab ... excludit ... Spiritus ei ... ... huanum. Quamuis ... adminicula. ... de animalibus dicamus itera primo ... de cerebro. Cerebrum secundum ... nuturam ... calida ... secundum ... humidum ... molle et tenerum. In ... colore album. In forma cum rotondum oblongum. multum ... spiritus et de medulla ... obuolutum ... s. pia mater

et dura mater. ... et ... composita ... cellulis distinctum ... humidum ... ut defacili ... ipsiones ... spirituales ... imaginationem ... et memoriam. molle ut ... ipsiones ... formas ... rotondum ut ... mobile. longum ut ... spiritus ... hus de spiritu et medulla, ut mediocriter ... plene fiant operationes animales. ... ei pauca ... spiritu et pauca medulla ... operationes. et dualis ... pellicules s. pia mater et dura mater ut ... defendat ... composita ... ut ... deffendat ... cellulis distinctum ... cerebrum ... tres ... diuisas ... tres ... cellule. s. fantastica. logistica. et memorialis. fantastica cellula ... in anteriori parte capitis ... sedem sua ymaginatio. logistica h ... in medio ... Memorialis ... in posteriori parte capitis ... memoria. fantastica cellula multum ... de spiritu parum de medulla ut ... motum et ... plena ... formarum ... multum ... de spiritu ... de medulla ... cellula multum ... de spiritu et multum de medulla ... de spiritu ad ... multum de medulla ... illius ... plena ... et bona spiritum restaurato. Memorialis ... de spiritu et multum de medulla. ... de spiritu ... formas ... multum ... de medulla ... formarum ipsarum ... fantastica cellula calida ... ut ... formas ... formarum ... logica cellula calida ... humida ut ... cerebro bona fieret digestio. ... bona ... ei bona ... a falso. bonum a malo ... Memorialis cellula ... ut ... bona fieret memorie ... cerebrum ... ... sicut ei in ... tres partes ... principa

tes. Facies quoque eius rotunda. ¶ Et nates he-
bete et populate et in magnitudine equales.
Oculi quoque inter varios et nigros sunt medii
in quibus humiditas existit et claritas. De statera.

Huius sunt signa quod eius statura est
recta. ¶ Carnis quoque tenet equalitatem
Et albus. parvam habens admixtam rubedinem
¶ Capilli eius inter paucos et multos. planos et cris-
pos. sunt medii et nigros et rubeos. Et ma-
nus quoque sunt plane digitos habentes den-
sos. ¶ Frons etiam est magna. Et oculi
inter varios et nigros sunt medii. ¶ Mol-
les quoque sunt oculi sui. Et quod eius vul-
tus ridentis vel gaudentis assimilatur et in-
venitur. de verecundo.

Huius signa sunt vel quod est multum al-
bus vel quod est multum brunus. vel fus-
cus. ¶ Venter quoque eius est magnus. Et
digiti curti. ¶ Et facies valde rotunda. Et
in maxillis carnis multitudo. ¶ De suis pre-
terea significationibus est quod de collo et pe-
dibus tacens quod in eo quod est inter ea multa
existit carnositas. Venter quoque cum rotun-
ditate foris prominet. ¶ Quod eius spatu-
le sursum sunt elevate. Et frons in ro-
tunditatem pile similitudinem. ac si esset
gibosa. ¶ Vultus habens carnes. Mandi-
bule quoque eius magne. ¶ Et crura longa.
Et etiam longa facies. ¶ Et collum gros-
sum. de inverecundo.

Inverecundus est ille cuius oculi mul-
tum sunt aperti et foris prominentes
et acute invenientes. Eius quoque palpebre
grosse. ¶ Statura eius non multum longa.
Cum vero incedit parum pectus anteius ten-
dit. ¶ Cuius preterea spatule elevate sunt.
Motus festinus. ¶ Color vero ruffus mul-
tum habens sanguinem. Facies rotunda. ¶ Teni-
ax parumper. ¶ Gibbosus parumper. De
suis insuper significationibus est quod oculi quoque
multum aperiuntur. et sunt acute inveni-
tes. ¶ Et est etiam multum loquax.

Huius signa hec sunt. Facies feda. ¶ Colo-
rem cum quadam obscuritate habens

rubeum. Cutis faciei sicca. ¶ Tor[...]-
ris macies. Rugosa. ¶ Et capillorum [...]
do et levitas.

[H]uius signa sunt. albedo coloris. [...]
habens admixtam. Et capil[...]
tiendo et grecities. levitas. atque nigred[...]
ea quod super tempora multos habet
Et oculi eius sunt grossi. de animo motu[...]

In omnibus animalium generibus [...]
magis habent animum motivum
tivum minus. quia patientes sunt [...]
verti possunt. et cicius irascuntur et
sedantur. maiorisque sunt calliditatis. ¶ [...]
preterea precipites et inverecund[...]
pud habet collum parvum et capi[...]. ¶ [...]
cies et collum subtilia. pectusque et [...]
las magis habent angustam. ¶ Et co[...]
nores. Costas vero utrimque habent [...]
¶ Et nates similiter eorum insuper [...]
gracilia. Manus autem et pedes [...]
sunt que in omnibus animalium ve[...]
cum est generibus masculis et medior[...]
deteriores inveniuntur in origine. de [...]

Molicies est malorum morum. ¶ Est [...]
stultus. Et cupidus. ¶ Et pres[...]
osus. Qui autem castratus non fuit [...]
si testiculis natus. ¶ Vel parvissimos hab[...]
eunuchus. propterea cui videlicet [...]
quam nascitur deterior est. de significacio[...]

Oportet ut cum iudicare volueris [...]
attendas significationem. scilicet ingenii ad ipsarum a[...]
aggregationem. et quod significationum accidit contrariet[...]
virtutes testimonia mediatis. deinde quod forcior[...]
ipsorum declina et eam iudica testimonio et s[...]
que plures sunt. ¶ Preterea scire debes qu[...]
ciei significatio et precipue oculorum. omnibus
significationibus in fortitudine preiudicat. phisio[...]

EXPLICIT

Author Summae Pisanae

Fuit Bartholomaeus Pisanus ord. fratrum praedicat. Vir in Divinis Scripturis eruditus et in utroque iure peritissimus. Summa illa opus e[st] praeclaro ō abijciendum. Claruit sub Ludovico Imperatore 4°. et sibi bene Summam suam (ut ipse testatur) perfecit anno Dnj 1338. Vocabatur Bartholomeus de S[anc]to Concordio, oriundus erat Pisis quae est urbs archiepalis Italiae, erat Doctor in Theologia.

dicto 12°. Summae p[ar]ti[s] fine.

~~Ex libris F. H. Krattman ord. FF. Praedicatorum~~

~~[illegible]~~

QVoniam vt ait gregorius super ezechielez· nullū omnipotenti deo tale sacrificium est quale zelus animarum· Ideo a pluribus nostri predicatorum ordinis fratribus huiusmodi sacrificiū offerre cupientibus deo· et proximorū salutem zelantibus frequētibus et assiduis sum precibus requisitus vt opus cōderē in quo de casibus et consiliis ad aīam seu consciam ptinentibus studiose tractarem· Quibus cū obicerem opa que iam dudum per alios circa materiā istā condita fuerant sufficere precipue summa que dicitur confessorum· econtra per eos responsum est ꝙ hoc nō obstante rationabiliter reqrebatur opus predictū multis ex causis· ¶Primo quidē quia quando dicta summa cōfessorū cōpilata fuit multe decretales extrauagātes diuersoruz pontificum vigebant qbus et ipa summa qnqꝫ vtitur que tam postea per Bonifacium viii· in phemio sexti libri reuocate fuerunt· ¶Secundo quia et per eundem sextum multe nouitates inducte sunt ppter quas nō videbatur sufficere additōes facere· quia ex vno sepe iure plurimas qstiones mouere nouas et antiquarū responsiones oportebat mutare· ¶Tercio propter plures alias extrauagātes tam ipius Bonifacii q̄ etiaz Bndicti· xi· Clementis· vi· presertī in cōsilio Viēnensi· Iohis etiaz xxii· que oēs postea cōdite et promulgate fuerunt· ¶Sup quibus recogitans et summā predictam cōsiderans percepi non solum propter dictas ab eis causas sed etiam alias non paucas id quod petebant satis vtile et necessariuz fore· ¶Ideoqꝫ illoruz postulationibus ānuens scdm iura que nunc vigent ac etiam secūdū plurima que de ipa summa cepi qto clarius et verius potui explicare curaui singula dicta vel per patentia iura vel per famosos doctores cōfirmando· ¶Ita qdē ꝙ qnqꝫ omisi allegare doctores precipue qn ius ipm inductum inducebat propositum ita expresse et clare ꝙ omino supfluuz erat inducere cōfirmatōez alterius· ¶Causa aūt quare eorum que dixi pbationes ponere volui fuit· vt questionū determinatōes maxime quas de nouo posui non aliter peterem michi credi nisi inqtum iueniātur esse probate· ¶Et iterum quia forte miraretur aliquis ꝙ ego minimus taz frequēter a predicte summe dictis et probatōibus videar discessisse subtrahēdo aliqd vel addēdo seu etiā oppositū

dicendo cõsiderari possit allegatio siue probatio vtriusq; et cuius est ꝓbatio verior illius sententie adhereri. ¶ Porro de q̄stionibus in ea motis nullam scienter omisi licet ꝓpter hoc aliq̄n oportuerit tractare quedã pura iuridica que tñ p̄nt intellectuz cõsulentis etiaz in sp̄ualibus aliqualiter dirigere et informare. ¶ Ceterũ deliberãti quo esset ordine procedendum non placuit procedere per rubricas ne forte multitudo illarum difficultatẽ et retardatiõem induceret inq̄renti. ordinaui potius secundũ alphabetum vt cuilz esset ꝓmptum et facile quesitã materiaz inueire ¶ Verum quia sicut homo errare possum idcirco super q̄buslibet omissis aut etiã ñ bñ dictis pium postulo correctorẽ.

de origine Abbatis V. Tamburinus.

Abbas. Abbas in suo monasterio cõferre põt suis subditis primam tonsurã et duos ordies minores dũmõ sit sacerdos et manus iposita sit ei scdm̃ morẽ ꝑficiendorũ. de eta. et q̄li. cũ cõtingat. et lxix. di. qm̃ videmus. Hoc idẽ etiã possz electus in abbatẽ si ep̄s differat eũ bñdicere. de supple. negli. ꝑlato. c. statuimus. Alienis aũt cõferre non potest. de priuile. abbates. li. vi. ¶ Abbas et quilz cõuentualis ꝑlatus req̄rere debet monachos fugitiuos et ad claustrũ reducere salua ordinis disciplina. de regula. c. ne vagandi. ¶ Vtrum abbas possit licentiare subditos suos ad aliã religionem ? ℞. scdm̃ Monaldũ. potest quidem licentiare ad equalem religionẽ de cõsensu capituli alias non. ad maiorem vero potest ar. xix. q. iii. statuimus. xii. q. ii. sine exceptiõe. ¶ De artiore vero religione dic vt infra. religio. v. ¶. i ¶ Ad ep̄atum quoq; si subditus eligatur prelatus licentiare potest etiã non req̄sito conuentu. de elec. Si religiosus in fi. li. vi. ¶ Abbas vnus non potest presidere in monasteriis diuersis. de reli. domi. c. vl. in fi. vide hoc infra. religio. i. ¶. x. ¶ Abbas in collatõne alicuius prioratus non potest aliquod nouũ onus iponere. hoc expresse cõtinebatur in q̄dam decretali extrauagãti Alexandri iiii. que licet hodie reuocata sit per ꝓhemium li. vi. hoc tam̃ est de iure etiaz coi. vt habet̃. vt bñfici. eccle. sine di. c. nostrũ. et de supple. negli. prela. quia regulares in clem̃. ¶ Vtrum abbas possit dare licentiã monacho aliqua retinere ? ℞. q; monachus teneat aliquod ꝓpriũ nullomõ abbas cõcedere potest. de sta. mo. cuz

ad monasteriū. in fi. Sed ꝙ teneat aliqua q̄tum ad vsuꝫ ita tn̄
ꝙ proprietas sit monasterii cōcedere potest. vt ponit Vber. s.
glosator R. ¶ Si epūs voluerit monachuꝫ istituere prelatum
in ecclia seculari et abbas nolit obediendū erit abbati. xvi. q. i.
cū pro vtilitate. et lviii. di. c. i. et ii. sed si vtilitas ecclie exigat
cogi debet abbas per suuꝫ supiorem vt cōsentiat. vt in dicto c.
cum pro vtilitate. et vide infra. monachus. ¶. iiii. ¶ Vtrum
abbas possit ꝓhibere monachis ne confiteātur epō vel eius pe-
nitētiario? R. ꝙ non potest scdm̄ Vber. cuꝫ epūs sit ordiarius
oīm subditorum nisi forte essent exempti vel cōtrarium sit in
eorum cōstitutōibus cōfirmatis a papa vel in eorū priuilegio.
¶ De electōne alicuius in abbatem vel abbatis in epm̄ satis hē-
tur ifra. electio. i. ¶. xxvi. qui icipit. qs pōt eligi. et ¶. seqn.

Abbatissa. Abbatissa statim post confirmatōnem potest
conferre ecclias et bn̄ficia et instituere clericos in eccliis
ad suum monasteriū ptinentibus sicut faciunt alii con-
firmati. de electōe. nosti. et de his q̄ fi. a prela. sine con. ca. ea
noscitur. cōcor. Ber. et Hosti. ¶ Vtrum possit excoicare abba
tissa? R. nec excoicare potest nec ab excoicatōe absoluere pōt.
de maio. et obe. dilecta. de sen. exco. de monialibus. Sed et ad-
dit hic Vber. dicens. credo ꝙ possit precipere presbiteris suis ꝙ
excoicent vel absoluant moniales delinquentes et illi tenentur
obedire si tn̄ hoc hn̄t presbiteri ex concessione generali vel spāli
dyocesani vel pape vel de antiqua et approbata consuetudine.
¶ Vtrum abbatissa possit aquam bn̄dicere. cōfessiones audire.
sacramtales peitentias imponere? R. breuiter nullum actum
sacramētalem excercere pōt. de pe. et remis. noua. ¶ Vtrum
possit suspendere vel iterdicere? R. scdm̄ Hosti. ab officio suspē
dere non pōt quia hoc q̄si clauium est et noie censure ecclāstice
continetur. Similitar nec interdicere posset scdm̄ Inno. si esset
cōsuetudo. a bn̄ficio vero suspendere potest. de maio. et obe.
dilecta. ¶ Vtrum possit predicare? R. nec predicare potest nec
publice docere. vt infra. femina. ¶. i. potest tam̄ suas subditas
exhortare et iformare. ¶ Item non potest ordineꝫ recipere nec
sup spūalibus iudicare et q̄dam huiusmōi que ꝓhibētur femis.
vt infra. ffemina. per totū ¶ De electione abbatisse hētur ifra.
electio. i. ¶. fi. et qn̄ et q̄liter ꝓ homagio pōt egredi clausuras

A monasterii. vide infra. monialis. ¶. iii.
Absolutio. i. coiter de absolutõe ab excoicatione. Sciendũ q̄ generaliter ab omni excoicatione siue maiori siue minori lata a iure potest excoicatus absolui a suo episcopo nisi cõditor canonis sibi reseruauerit. de sen. excoi. nuper. ¶. ii. Potest etiam proprius sacerdos absoluere a minori. vt in dicto c. nup. non aũt a maiori. vt dicitur infra. cõfessor. i. ¶. i. A sentẽtia vero iudicis nõ potest quis absolui nisi ab excoicatore vel ab eius superiore si ad illum fuerit appellatũ. vel si excoicator negligenter vel maliciose differat absolutõnem. et in aliis casibus in quibus archiepus potest iudicare de subditis suffraganeoruʒ suorũ quos hẽs infra. archiepus. ¶. iii. ¶ Absoluere potest qui ligare siue excoicare potest. xxi. di. inferior fallit hoc in vii. casibus. ¶ Primo in delegato pape qui non obedientem sue sentẽtie excõmunicare potest. sed post annum absol uere nõ potest. de offi. dele. querenti. ¶ Secundo quãdo iudex esset excoicatus excoicatione maiori quia tunc nec excoicare nec absoluere potest. xxiiii. q. i. audiuimus. Secus si esset excoicatus minori excõmunicatõne. de sen. exco. duobus. et de cle. mi. excõ. si celebrat. ¶ Tercio fallit quãdo per epm̄ excoicatur incendiarius qui postq̃ fuerit publicatus non absoluitur nisi a papa. de sen. excõ. c. ex tenore. ¶ Quarto in clericis qui exhibent hereticis ecclãstica sacramenta quos ordinarius officio priuare potest. sʒ non restituere. de here. c. excõmunicamus. Quinto qñ quis per cõsilium post primã et scdãm admonitõem fuerit reptus culpabilis in conferẽdo beneficia indignis quia dʒ per ipm̄ consiliũ suspendi a conferẽdis beneficiis quam sentetiã nullus nisi papa vel vnus de quatuor principalibus patriarchis poterit relaxare. de preben. graue. ¶ Sexto in degradato quẽ si epus degradaret solus papa restituit. de cle. non resi. ex tue. ¶ Septimo si excoicator non fuerit sacerdos quia q̃uis possit excoicare et etiam absoluere a sententia iudiciali debet tñ dicere absoluto vt ostẽdat se sacerdoti qui ratione clauis ipm̄ absoluat q̃tum ad solennẽ recõsiliatõem ecclesie. Si eniʒ minoris excoicationis absolutio reqrit sacerdotem. vt de sen. excõ. nuper. multomagis reqritur in maiori. et hanc q̃stionem vide plenius hic infra. ¶. pe. ¶ Absolutio excoicatorum in certis casibus ad

solū papā ptinet. ¶ Primus est de eo qui verberat clericū. xvii. q. iiii. siquis suadente. hic tam casus hēt multas exceptōes q̄s vide infra. Absolutio. ii. per totum. ¶ Secundus de eo qui incendit vel frangit ecclām vel locuz religiosuz vel cimiteriū qui anteq̄ denuncietur potest absolui a suo epo. postea vero nō nisi per papam. de sen. ex. cōquesti. Et idem est de quocūq3 alio in cendiario si forte excoicetur et publicetur. de sen. ex. ex tua. Et vide hūc casuz infra. excoicatio. iiii. ¶ Tercius quādo papa aliquem noīatim excoīcat quem solus papa absoluit et sic etiaz solus papa absoluit oīes ei pticipātes. s. in crimie ꝓpter quod excoicatus est. de sen. exco. significauit. vel etiaz qui ei participant scienter in dinis vt qdaz dicunt per dictū. c. significauit. Sed alii exponunt. s. q̄ñ prius erat excoicatus a papa cum pticipātibus. vel dictum c. loquatur de pticipātibus in crimine. ¶ Quartus de falsante litteras papales vel scienter falsis vtēte de falsa. dura ¶ Sunt alii casus papales preter predictos. In vi. libro hētur duo. ¶ Primus est de insecutoribus cardinaliuz q incurrunt multas et graues penas. vt de pe. c. felicis. ¶ Secūdus de illis qui occasione sentētie excoicationis suspensionis vel interdicti late dāt licentiā grauandi illos qui tulerunt eam vel suos in personis vel bonis. de sen. exco. quicunq3. vide plenius infra. excoicatio. i. ¶. v. ver. xxi. ¶ Iterū qcunq3 corpus alicuius defuncti incideret vel decoq̄ret pro ossibus transferēdis. hoc in quadaz extrauagāti Bonifacii. viii. que incipit detestāde. ¶ In clemētinis sunt qnq3. ¶ Primus si iqsitores hereticorū odio. gracia. amore. vel lucro. cōtra iusticiā et cōsciam omiserit contra q̄mpiam ꝓcedere vel ipam heresim alicui iponerent aut iponerent quod ipediat officiuz suum vt de hereticis multorū in fi. ¶ Secūdus dereligiosis qui absq3 licētia ꝓprii sacerdotis solēnizarent matrimonia aut mistrarent sacramēta heucaristie vel extreme vnctōis sufficit tam licentia prochialis. etiam si nōdum est sacerdos. similiter et licētia vicarii illius qui gerit ordinariam curam ecclie. ¶ Item sufficit licentia dyocesani. vt notat Io. an. de priuile. religiosi. in clementis. ¶ Itez similiter excoicati sunt religiosi qui excoicatos a canone adsoluerunt in casibus non cōcessis aut absoluerunt a sententiis per statuta ꝓuincialia siue synodalia ꝓmulgatis. aut absoluerunt a culpa et

casus reseruati Summo pontifici.

a pena · vt in dicto c · religiosi · ¶ Tercius de insecutoribus epo-
rum · vt de pe · c · siquis · ¶ Quartus est de clericis et religiosis
inducentibus ad vouendũ · ad iurandũ · vel ꝓmittẽdum de eli-
gendo apud eos sepulturã vel vt iam electam vlterius non imu
tent · vt de pe · c · cupientes · ¶ De hoc casu vide infra · sepultura ·
ii · ¶ · i · ¶ Quitus de hiis qui cogunt celebrari in loco iterdicto
vel ad audiendũ vocant excoicatos vel interdictos vel ꝓhibent
eis ne moniti exeant et de illis qui moniti non exeũt · vt de sen ·
ex · grauis · ¶ Item de illis qui sarracenis ferrũ · equos · arma et
ad ipugnandũ cristianos necessaria deferunt vel transmittunt
seu galeas aut naues vendũt vel in piraticis sarracenorum na-
uibus gubernatõem excercent vel ipediũt cõsilium vel auxiliũ
in dispendiuz terre sancte · de iudeis · ita quorũdam · et c · ad libe
randam ¶ Et est casus papalis per extrauagantẽ · vt hẽs infra ·
sarracenus · ¶ · ii · ¶ Defuncto vel amoto epo qui excoicauerat
et vacante sede capitulũ siue ille ad quem spũalis iuriditõ tunc
pertinet potest absoluere a sentẽtia siue iuris siue iudicis · sicut
eps poterat · de ma · et obe · c · i · li · vi · Eodemmodo et sucessor
absoluere potest a sentẽtia quaz predecessor tulit · ar · xi · q · iii ·
si epus · ¶ Si archiepus absoluat excoicatos ab epo in casu non
concesso non valet absolutio · qa est a non suo iudice · de of · or ·
pastoralis · ¶ Sed si per appellatõem defertur cã ad euz poterit
absoluere · ita tam̃ ꝙ non nisi vocatis ꝑtibus et cognito de ap-
pellatõe · de appellatõe · romana · li · vi · et ibidem · c · de venera-
bilibus · ¶ Epus exñs in aliena dyocesi absoluere nõ põt in hiis
que reqrunt cause cognitionez · quia nec sedere pro tribunali ·
ix · q · ii · epm · Secus si non reqrat cause cognitõem · quia hoc
ꝑtinet ad voluntariã iuriditõem · Idem dico de legato de latere
pape extra terminos sue legatõnis · ar · de of · le · c · excoicatis ·
¶ Epi aũt expulsi pñt exercere iuriditõnem in aliena dyocesi ·
et sic pñt absoluere · vt de foro cõpe · q̃uis · in clemtinis · ¶ Eps
absoluere potest a sentẽtia lata per suũ archidyaconũ · plebanũ
vel alium sub eo iuriditõnem hñtem · sed non debet sine cõsciẽ-
tia illius et cõgrua satisfactõe · de of · or · cum ab eccliarum · et
c · ad reprimẽdã · si tñ ãbsoluerit valet · ar · xi · q · i · de persona ·
di · i · ¶ Et est ratio quia epus est iudex ordinarius tam laicorum
q̃ clericoruz sui epatus · ar · etiam ad hoc in autẽ · de defen · ci ·

in princi. Et idem de sentētia interdicti. vt infra. interdictuʒ. v. §. i. ¶ Qui de vno epatu domiciliuʒ transferret in aliū pōt per secundū epm absolui ab excoicatōe iuris quā incurrerat in dyocesi prioris sicut etiā a peccato ibi cōmisso. vt ponit Vber. ¶ Quando epus cōmittit alicui absolutōem de omi excoicati one non propter hoc poterit absoluere illum excoicatum ab eo cuius absolutōem non cōmisisset in spāli forte quia excoicatus erat ꝓpter dāpnū illatum epo vel aliquod huiusmōi. de regu. iu. in generali. li. vi. ¶ Si papa mandat alicui ꝙ aliquē excoicēt nunqd. postea pōt cuʒ absoluere? R̷. distigue si cōmittit ei caē cognitionē. pōt et absoluere. ar. xxi. di. inferior. Si vero papa iam diffiniuerat et mādat excoicari non pōt absoluere. quia n̄ ei iurisdictio sed puruʒ ministerium delegatur. de of. dele. qm̄. ¶ Papa si salutet aliquē excoicatum vel pticipat ei siue scienter siue ignorāter n̄ ꝓpter hoc ille ē absolutus. de sen. exco. si sum mus in cle. ¶ Si per papam fuerit cōfirmata aliq̄ excoicatōnis sentētia quam inferior tulit nūqd ipe iferior potest absoluere? R̷. distingue. si confirmata fuit ex certa scia nullus iferior po test sine pape mandato nisi essʒ certum ꝙ per falsi suggestionē fuissʒ cōfirmatō impetrata. de confir. vti. vel inuti. c. ii. ¶ Si vero simpliciter confirmet et sine cause cognitōe tunc inferi- or pōt. de istitu. c. exfreq̄ntibus. ¶ Si de facto absoluo aliqm ab excoicatione a qua non possum et postea aduertam debeo si possum certificare eū de errore meo et consulere ꝙ ipetret ab- solutionē et interim debeo me hēre ad illuʒ quasi nō absoluissēʒ Vber. ¶ Absolutio ex falsa cā facta sedm̄ Inno. et Hostiē. non tenet. quia sic iudex nō intēdit absoluere. vtputa si absoluēdus dicat se satisfecisse vel iiuriam sibi remissam fuisse vel aliqd tale quod non sit verum. alias absolutio siue sit iusta siue iiusta tēt quo ad eccliam militātem. ar. de regu. iu. ois res. ¶ Item quia iura ꝓmptiora sunt ad absoluendū q̄ ad cōdēpnandū. di. l. pō- deret. ¶ Absolui dʒ excoicatus q offert se ad iusticiā n̄ obstāte si aduersarius appellʒ ne absoluatur. de appel. qua fronte. Sed et istum casum hēs infra plenius. interdictū. v. §. iii. ¶ Quod si excoicatus impetrat sibi absolutōem sciente aduersario et nō contradn̄te nec aliqd petente aduersario. ipe aduersarius non poterit postea cōqueri. quia remisisse videtur. de sen. et re iu.

quis ¶ Etiam inuitus quis potest ab excoicatione absolui . sicut inuitus potest excoicari imo etiaʒ manente cõtumatia . potest etiã aliqs discrete excoicatõnem iuste latã remittere . si videat saluti illius expedire . Tho . iiii . sentẽ . di . xviii . Idem Al . ¶ Cum de excoicatione dubitatur nunqd peti debʒ absolutio? R . distingue . quia siquis super hoc habʒ cõstientiam scruplõsam nimis deponat eam ad cõsilium boni viri quam si nolit aut non possit deponere vel hẽat de hoc ꝓbabilem oppinioneʒ faciat se absolui ad cautelã . ar . de sen . ex . inqsitioni . ¶ Si excoicatus dicat cãʒ excoicationis fuisse dubiam . nullã . siue falsam et petit absolui ad cautelaʒ absoluetur cum iuratoria cautione nisi excoicator vel is pro quo excoicatio lata est ĩfra viii . dies ꝓbauerit de cã . de sen . exco . solʒ . li . vi ¶ Excoicator cognoscẽs errorẽ sue excoicationis dʒ reuocare siue absoluere non obstante appellatõe aduersarii . sʒ si de errore dubitet põt resoluere accepta cautõe ꝙ iuri peat ¶ Sed caueat iudex ne errorẽ fingat in preiudicium alterius ꝑtis . de sen . ex . sacro . ¶ Ligatus pluribus sententiis vel vna ex diuersis causis si vult vere absolui debet exprimere sentẽtiam om̄em et causaʒ . et sic vna absolutio sufficiet ad plures excoicationes tollendas alias non teneret absolutio . qa per subreptionẽ obtẽtu essʒ . de sen . exco . officii . ¶ Vtrũ non sacerdos absoluere possit excoicatum? R . duplex est absolutio . vna ꝑtinẽs ad forũ cõtẽciosuʒ et ista põt cõmitti etiã nõ sacerdoti . quia potius est iurisditionis ꝙ̃ ordinis ¶ Alia est ꝑtinens ad forũ pñialem . et hec cum ꝑtinet ad ordinem sacerdotalẽ non potest cõmitti nisi sacerdoti . sicut nec absolutio a peccato . Vber . ¶ In articulo mortis potest excoicatus absolui a simplici sacerdote . ar . de pe . di . i . q̄m penitʒ . de sen . ex . nõ dubiũ . de sepul . pro chiano ¶ Sʒ et si non fuerit absolutus si tñ appuerunt in eo signa contritionis poterit absolui post mortẽ ab illo . s . qui eũ sanũ poterat absoluere . de sen . ex . a nobis ¶ Et valet talis absolutio scd̄m Vber . vt sepeliat̃ in loco sacro . vel vt sepultus nõ exhũet̃ et oretur et celebret̃ pro eo . Et vide ĩfra . absolutõ . v . ¶ . vi .

Absolutio . ii . scʒ ꝑcutientiũ clericos iniciẽtes manus violentas in clericũ vel religiosum debent absolui per papã xvii . q . iiii . siquis suadente . possunt etiaʒ absolui per legatos qui de latere pape missi sunt . de sen . ex . ad eminẽtiã . et

de of. le. ꝙ trāslationem ¶ Etiā si sint extra terminos sue legatōis dummō sint in via. et etiā si tales excoīcati aliūde veiant. de of. le. excoīcatis. ¶ Legati vero qui non mittūtur de latere dū sunt extra terminos neminē possunt absoluere. sed dū sunt infra terminos pnt absoluere exntes de ꝓuincia sibi cōmissa nō aliūde accedētes ¶ Alii vero legati locales q ex priuilegio ecclesie sue habent legationē. vt archiepus cāturiensis et silēs. hoc non pnt. vt in dicto. c. excoīcatis ¶ Et si vis scire qui sunt legati ex latere et qui n̄. vide infra. legatus. ¶. i. ¶ Sz sunt casus scdm̄ Host. in qbus iniciēt manuz in clericū citra sedem apostolicam absolui potest. ¶ Primus in articulo mortis. xvii. q. iiii. siquis suadēte ¶ Est tam̄ in iungēduz ei ꝙ si euaserit sedi aplice se presentet vel ei qui possit eum absoluere mandatū eius sup hoc recturus. de sen. ex. a nobis. ii ¶ Et idē de casibus sequen. remoto s. ipedimto ꝑterq̄ in puero. vt de sen. ex. de cetero. et. ea. noscit. in fi. ¶ Et si cessante ipedim̄to n̄ se presentāt incidūt in eādē sentētiam. vt de sen. ex. cos. li. vi ¶ Et vide ifra. absolutō. iiii. ¶. i. ¶ Secūdus casus est qn̄ quis habet iimicicias capitales vel alias iustas excusatōes ꝓpter quod non potest se sedi aplice presentare. de sen. ex. de cetero. de ista excusatōe stabit arbitrio boni viri. ff. de verbo. obli. cōtinuus. ¶. cum ita. et de voto. et vo. redēp. ꝙ super hiis. ¶ Tercius in hostiario qui pre textu officii clericum non grauiter lesit. de sen. ex. si vero. ¶ Quartus in officiali qui arcendo turbam non ex ꝓposito sed casu fortuito. sed non sine aliq̄li culpa clericum percussit. vt in dicto c. si vero. ¶ Quintus si sit mulier nec distingui debet vtrum debilis an fortis. ¶ Sextus si sit senex aut valitudinarius. ¶ Septiuus si sit membris destitutus. ita scꝫ ꝙ ad sedem appstolicam accedere non possit. Tres casus ꝓxime dicti hētur. de sen. ex. mulieres. et c. ea noscitur. et c. q̄uis. ¶ Octauus de ifirmo. s. qui ꝑpetuum habet ifirmitatis ipedim̄tum vel etiam tp̄rale si timet ꝙ accelleraret mors. de sen. exco. ꝙ de hiis. ¶ Nonus de paupe q̄m oportet mendicare. vt in dicto c. ꝙ de hiis. ¶ Decimus si regularis verberat regularē. de sen. ex. monachi. et c. cum illorū. et etiaz si pcussissꝫ sclārem. de sen. ex. religioso. li. vi. et de hoc habes infra. ¶. vii. ¶ Vndecimus de hiis qui non sunt sui iuris. sicut filiifamilias et serui. de sen. ex. mulieres.

¶ Duodecimus de hiis qui sunt nobiles et magne potētie et sic delicati et laborem eundi non sustinerent. tñ hic essȝ prius romanus pontifex consulendus. vt notatur in dicto c. mulieres. ¶ Tredecimus in ipubere. de sen. ex. c. i. et hoc etiā si post pubertateȝ postulet se absolui. vt de sen. ex. c. fi. ¶ Quatuordecimus de clericis qui cōmiter viuunt et sub vno tecto dorimunt. et in eadem domo vescuntur. de vi. et honesta. clerico. quoniam. quod comiter exponitur sic. quando simul viuūt in aliquo eodem collegio. ¶ Quidecimus in monialibus. de sen. exco. de monialiabus. ¶ Sedecimus in hospitalariis sci Iohannis ierosolomitani. de sen. ex. canonica. ¶ Septimusdecimus in hiis q̄ clericis non enormē sȝ modicā iniuriā irrogauerūt. de sen. ex. puenit. ¶ Nunc q̄dam ad decleratōem circa predictos casus dicemus. ¶ Circa primuȝ ergo scȝ de piculo mortis nota ꝙ itelligitur non solum ꝑpter infirmitatē. sed etiaȝ si sit in quocunqȝ piculo morti vicino. puta si timeat hostē vel predonem vel crudelitatem potentis. vel si nauigaturus sit vel per loca incidiosa trāsiturus. ff. de dona. cā mortis. l. iii. et iiii. Idem ponit Hos. et addit ꝙ ideȝ si sit obsessus vel obsideat si iaciūtur machine vel baliste. ¶ Circa tercium et q̄rtum casuȝ. s. de hostiario et officiali nota ꝙ si talis nō casu fortuito. sȝ ex deliberatōe pcussisset clericū grauiter a papa dȝ absolui. de sen. ex. si vero ¶ Quid si clericus armatus venit ad bellū vel facit insultū et is cōtra quē venit eum capit? R. scdm Inno. si hoc facit sciēter excoicatus est. sȝ ad papaȝ non mittitur. si tñ hoc sit ad defensionē non est excoicatus. dumtñ cessante causa defensionis ipm libere abire pmittat. vt Hosti. dicit. Si etiaȝ officialis publicus talē capiat auctoritate ꝑpria. quia aliter non poterat compesci ab iniuria alterius ñ est excoicatus imo meretur. xxiii. q. iii. fortitudo. et c. seq̄ntibus. et hoc dico si prelatus suus nō est ibi qui hoc faciat et ipe eum prelato q̄citius potest restituat alioqn contra. de sen. ex. vt fame. ¶. laici. ¶ De mliere dubitat si mutilauerit aut occiderit clericum an sit mittenda ad curiam? R. scdm Vber. In potestate epi est mittere vel non. quia non distinguit inter eas inter atrocem et non atroceȝ iniuriā. Et subdit credo tñ ꝙ expediat huiusmōi mulierē mitti ad curiam si sit fortis et si atrocitas magna est et nō sit alteri piudiciū de eius missiōe.

mulier vero incēdiaria sacri loci vel falsans litteras pape. vt idē dicit Vber. mittēda est ad curiaȝ. quia n̄ iueniũtur iura ꝓcere mulieribus in hac pte. et forte est causa quia non cōmittũtur huiusmōi crimina nisi per excogitatā maliciam. sȝ manus iniectio fit subito ipetu. ¶ De reglāribus vero nota ꝙ si excessus fuit difficilis et enormis vt si ad mutilatōem membri vel effusioneȝ sanguis sit ꝓcessuȝ pro absolutōe ad sedem aplicaȝ sunt mittendi. de sen. ex. cum illoruȝ. ¶ Et vide infra. absolutō. iii. ¶. i. ¶ De filiofamilias et seruo intelligendũ est ꝙ non debent mitti qm̄ hoc esset in preiudicium patris vel dn̄i. nisi fuissȝ tam enormis excessus ꝙ ꝓpter vitandũ scandalum ad sedē aplicam eēnt mittendi. de sen. ex. relatum. Et intelligēdũ est de seruis qui scȝ sunt seruilis conditōis. n̄ de famulis seruiētibus. sȝ et de filiisfamilias intelligit Inno. si sint ipuberes. alias si sint adulti lȝ sint in patris pōtate mittēdi sunt ad curiam. qa in hoc sui iuris sunt ꝙ possunt ire quo volunt. ¶ De impuberibus dicēdum est ꝙ si non sunt doli capaces non incidũt. si autē sunt doli capaces tunc incidunt si aīo iniuriādi aut vindicādi ꝑcutiunt. sed et postq̄ venerunt ad pubertatem. vt in xv. vel xvi. anno. si adhuc tales sunt ꝙ sine ꝑiculo ad sedem aplicam ire non possunt ꝓpter ibecillitateȝ corporis vel defectum discretōis ab epo pn̄t absolui recepto iuram̄to ꝙ ipedim̄to sublato aplice sedi se presentabunt. vt notat' de sen. ex. c. fi. ¶ De iniuria non enormi scilȝ que dicatur determinatũ fuit per quādam decretalē Inno. iiii. extrauagātē que incipit. plectis. Sed quia decretalis vacat per ꝓhemium li. vi. pōt dici sedm̄ ꝙ habetur ifra. enormia. ¶. ii. In oībus predictis casibus dicit Ber. ꝙ debent absolui reqsito prius epo qui si non potest haberi poterit absolui a proprio sacerdote. de sen. ex. nuper. in fi.

Absolutio. iii. scȝ regulariũ. Regularis si ꝑcussit regulareȝ eiusdē claustri ab abbate vel aliter dicto prelato proprio potest absolui. si vero alterius claustri tunc et per abbatē ꝓpriuȝ et eius qui passus ē iniuriā absoluet' de sen. ex. cum illoruȝ per modum qui hic infra ponitur in hoc eodeȝ. ¶. ¶ Si autem ꝑcussit clericũ seclārem absoluetur per epm̄. de. sen. ex. religioso. li. vi. Et hec intelligēda sunt nisi excessus eorum fuerit difficilis et enormis. vt si ad mutilatōeȝ mēbri vel effu-

sionem sanguinis dico ex vulnere sit ꝓcessum vel si in epm vel abbatē sit manus iniecta ¶ Eodēmō quoqꝫ pōt absolui reglāris qui ante ingressuꝫ reliōis tale aliqd cōmisisset. vt in c. cū illorum ¶ Quod si regularis nō habeat prelatū qui sit sacerdos aut si sit defunctus vel excoicatus ad dyocesanum recurrendū est. vt notat Hostiē. de sēn. ex. monachi ¶ Quod intelligendum est scdm̄ Vber. taꝫ de exēptis ꝙ non exemptis virorū siue mlierū. ¶ Qn̄ vero duo abbates dn̄t absoluere fiet sic. abbas ꝑcutiētis accipiet a ꝑcutiēte iuramtū et abbas ꝑcussi verberabit. ꝙ verbera erunt loco satisfactōis quia monachus non hꝫ vnde satisfaciat et demum abbas ꝓprius absoluet. cōgruentius tn̄ fiet si vnus alteri cōmittat totuꝫ. de of. or. c. fi. hoc Hosti. Porro p̄dicta omnia de reglāri ꝑcutiente non sunt extendēda ad litterarum dn̄i pape falsarios aut alios casus vel sententias de quibus papa absolutōem reseruat. hoc eni religiosis in nullo iure cōceditur. Sed nec abbates siue alii huiusōi prelati possunt subditos absoluere si ligati essent per aliq̄ sn̄iāꝫ latam ab homine siue in generali siue expresso noie. hoc Vber. ¶ Religiosus vnius dyocesis si ꝑcutit clericuꝫ vel religiosuꝫ alterius dyocesis tunc in absolutione reqritur dyocesanus ꝑcussi sicut nunc de duobus abbatibus dictū est. hoc tam̄ hodie non videtur reqri sꝫ a ꝓprio epo p̄nt tales absolui. vt de sen. excō. religioso. li. vi. ¶ Qui dicit se excoicatum ꝓpter violētam manuū iiectionem vel aliam cām scdm̄ Ray. non debet ad religionē recipi. si tam̄ receptus fuerit poterit postea absolui iuxta modum hic dictū. ς. i. Concordāt Hosti. et Inno. lꝫ quidaꝫ dicant ꝙ recipi potest vt addit Vber. Ceterū an tp̄e ꝓbatōis absolui possit dinōsū scdm̄ Hosti. ꝙ sic. sꝫ cōditio ibi intelligitur ip̄o iure si in ēadem religione ꝑseuerauerit. ꝙ si non ꝑseuerauerit reducēdus est in eādem sententiaꝫ ab eo qui eum absoluit.

Absolutio. iiii. s. quo ad satisfaciēdum. vbi sciendū ꝙ absoluti a sententia canonis vel homis cum neqūnt recurrere ad illum a quo fuerāt absoluendi ꝓpter piculū mortis vel aliud impedimtum si cessante piculo vel impedimto se n̄ presentant illi a quo debeant adsolui recepturi mandatū eius et satisfacturi vt oprtꝫ reicidunt in eādeꝫ sententiam. et eodēmō reicidunt absoluti a sede aplica vel legatis quibus iniūgitur vt

ordinario vel alteri se presentent pro peitentia et ꝗ iiuriatis satisfaciant. nisi hoc faciant ꝗcitius commode poterunt. de sen. ex. eos. li. vi. ¶ Propter violentā manuū iniectōem in clericuȝ satisfactio pecuniaria fieri solȝ que qdem applicabitur monasterio si manus iniecta fuerit in monachum vel cōuersuȝ. ar. xii. q. i. non dicatis. et de sta. mo. cum ad mōnasterium. i. R. Si auteȝ in clericū seclārem satisfactio ipi clerico applicabitur nisi in cōtumelia ecclesie fuerit pulsatus. nam et tunc ecclia agere potest actōe iniuriarū. insti. de iniu. §. si vsufructū. hec Gof. et Hosti. ¶ Excoicatus ꝓpter dāpnum si satisfacere potest nō debet absolui nisi satisfaciat. et peccant qui talem absoluūt. sȝ tam̄ absolutus est ab excoicatione scdm̄ Vber. Si autē emendā prestare non potest dȝ absolui recepta ab eo ydonea cautōne ꝗ satisfaciat si ad pinguioreȝ fortunā ꝑuenerit. de verbo. sig. ex parte. de solu. odardus. et erit hec cautio pignoraticia vel fideiussoria. quia hec dicitur ydonea quā si prestare non pōt salteȝ prestȝ iuratoriam. absolutio enim non est denegāda. xxvi. q. vi. si presbiter. talis quoqȝ ad petitōem aduersarii tenet᷑ cedere bonis. vt dicit Vber. et vide infra. cautio.

Absolutio. v. quo ad modum. non potest quis absolui sub conditōe. puta si satisfecerit quia taliter absolutus nō esset simpliciter absolutus scdm̄ ¶ Vbertum. de regu. iu. actus. li. vi. ¶ In absolutōe a maiori excoicatōne ꝗtuor obseruanda sunt ¶ Primuȝ vt excoicatus iuret prius stare mandatis ecclesie. de sen. ex. ex tenore. sȝ hoc iuram̄tum non est de substantia absolutōnis. de sen. ex. cum desideres. vnde et si omittatur quod fieri non dȝ non propter hoc minus tenȝ absolutō. ¶ Porro de pueris an iurare debeāt. iudicio episcopi relinqt᷑. mulieres auteȝ indubitāter iurare debent. ¶ Scdm̄ vt si excoicatus sit pro notoria in aliqȝ offensa non absoluatur nisi prius sufficiens emenda prestetur. pro occulta vero offensa aut contumacia sufficit iuratoria cautio. vbi nulle expensse petuntur. sed vbi expensse petūtur vel satisfactio dampni tēnduȝ est quod dictum est supra. absolutio. iiii. §. ii. et iii. ¶ Terciuȝ est vt absoluatur per eum qui tulit sententiā vel eius supiorē aut aliuȝ cui commiserit cum psalmo. et orōne et verberibus. et postea subiūgatur ¶ absoluo te a tali excoicatōne. de sen. ex. a nobis.

¶ Quartum vt post absolutionē excoicator faciat illi mādata iusta et rōnabilia alias possꝫ appellari. de pac. c. fi. et de appel. vt debitus. de hoc vide infra in seqnti. §. Et sciendū ꝙ in predictis non intelligitur ꝑticipare absoluens illicite cū excoicato. sꝫ potius licite. et in hiis que ad salutem anime ꝑtinent et sic nullam sentētiam incurrit. de sen. ex. cum volūtate. In excoicatione vero miori exprimꝫ excoicatus ꝓprio sacerdoti cām. et sic se faciet absolui spāliter ab hac. Et itelligitur ꝓprius sacerdos ꝓchialis vel dyocesanus vel ille qui de licentia eorū est electus. nec reqrit̄ iuratoria cautio. de sen. ex. nup. circa fi. ¶ Que aūt mandata fieri debeant absoluto qui iurauit. dicēdū ꝙ si erat excoicatus a canone iiungēdum est ei principaliter ꝙ contra illuꝫ canonē nunq̄ veniat. vt incēdiario ꝙ non incēdat et ꝑcussiori clerici ꝙ non ꝑcutiat et similia. xxiii. q. vlti. pessimam. Aliqn̄ etiam reqritur cautio ꝙ de cetero talia n̄ faciat. de sen. ex. grauē. Similiter etiam qn̄ hn̄s impedimtuꝫ absoluitur ab eo qui alias non possꝫ iiungēdum est vt q̄cito poterit representꝫ se et ce. vide supra. absolutio. iiii. §. i. Sed et si apꝑuerit sentētia iniusta nullum mādatuꝫ fiet absoluto. de. sen. ex. sacro. ¶ Defunctus hoc modo absoluetur. si est sepultus in cimiterio nō exhumabitur. si alibi exhumabitur et corpus vel sepulcrum verberabitur et eodemō fiet sicut fit circa viuos. vt notet̄ de se. ex. a nobis. Et ad quid valet talis absolutio. vide supra. absolutio. i. §. fi.

Absolutio. vi. s. a peccato. forma absolutōis in sacramto penitētie scdm̄ Al. et Tho. in iii. ꝑte. q. lxxxiiii. est absoluo te. sed premittitur. misereatur tui et ce. ne forte effectus sacramti ipediatur ex ꝑte penitētis. Itē postea cōuenienter apponitur in noie patris et ce. vt exprimatur ꝙ sacerdos non ꝓpria auctoritate absoluit. sꝫ q̄si minister. et hoc reliqtur sacerdotis arbitrio. nec etiaꝫ reqritur manus impositō qa hoc sacramtum non ordinatur ad cōsequendā aliqm excellentiam gratie. sꝫ ad remissionē peccatorū magis cōpeteret crucis signatio. qa per sanguinē et virtutē crucis cristi remittūt̄ pctā. et tamen non est de necessitate sacramenti. ¶ De materia absolutionis peccatorum habentur plura infra. confessor. et confessio. per totūm.

ACceptilatio. Acceptilatio est quedā ymaginaria absolō. vt insti. qbus mōis tollitur ob. ¶. i. et hēt fieri hocmō. Interrogat debitor creditorem. acceptum habes. et ille respondet. acceptum hēo. et sic debitor liberabitur. ff. e. l. i. et l. iii. inutilis. ¶. acceptum.

ACceptio psonarum. pctm acceptōnis psonarum cōmittitur scdm Tho. se. se. q. lxiii. qñcunq̄ aliqd confertur alicui non hito respectu ad causaȝ. s. vtrū sit dignus vel non. sȝ ad hanc psonaȝ. s. petri vel martini. ¶ Vnde solȝ queri vtrum peccet epus dans bñficium bono si pretermittat meliorem? R. scdm Tho. in quodā quolȝ. Cōtingit aliqm esse meliorem simpliciter qui non est melior q̄tuȝ ad hoc q̄ pficiatur in ecclia. eps aūt nō tētur dare meliori simpliciter. sȝ meliori q̄tū ad hoc vnde si preferat vnum alteri ppter cām que pertinet ad honoreȝ dei et vtilitatē ecclie iste est melior. Si autē cā pferēdi ad hoc non ptineat erit acceptio psonarū que tāto est grauior q̄to in rebus diuis cōmittitur. Ideȝ Tho. se. se. q. lxiii. ¶ Vtrū peccet eps dādo bñficiuȝ cōsanguieis? R. scdm Tho. in quolȝ. Si cōsanguieus sit eque ydoneus pōt eps eū preferre nisi forte ex hoc scandalū oriatur. vel aliqui exinde malum exemplū accipiāt. vnde qñ pbabiliter timetur q̄ alii prelati ex hoc exēplo inducātur ad dandū bñficia suis cōsanguieis etiā minus dignis non est cōsanguieis cōferendū. alias in hoc casu licȝ satisfacere amori naturali qui cōtrarius caritati non est. Si vero consanguieus sit minus ydoneus non debet eum preficere postposito meliori duplici rōe. Primo quia infideliter agit dispensator qui negocium dñi gerens non meliorat cū possit. Secundo qa hoc videtur ad acceptōem psonarū ptinere. Cōditio ei cōsanguieitatis non est cōditio ptinens ad curam ecclie. que non obtinet iure sanguinis. sȝ diuino munere. Esset aūt conditio faciēs ad negocium circa dispensatōes primonialium bonorū. vnde si ex his epus puideat suo cōsanguineo minus ydoneo non est acceptio psonarū. Cōcor. idem Tho. se. se. q. lxiii.

ACcidia. Quid est accidia? R. scdm Tho. se. se. q. xxxv. Accidia scdm Dam. est q̄dam tristitia aggrauans aīm homis vt nichil ei agere libeat. Et ideo accidia importat quoddam tediū opandi. huiusmōi autem tristitia est qñq̄ mala

scdm se. qnq3 vero scdm effectum. sed scdm se qdem si est de eo quod est vere bonum. lic3 sit appens malum. sit tristicia que est de spuali bono. Si vero est de malo pot esse mala scdm effectu3 sc3 si sic aggrauet hoie3 q eum totaliter a bono retrahat. et sic est pctm. non tn semp mortale. Nam si incohatio peccati sit in sola sensualitate. et non pueniat vsq3 ad cosensum ronis tuc pter inpfectoem actus est peccatum veniale. qn vero ptingit ad ronem que cosentit in errorem et detestatonem boni diuini carne cotra spum preualete est peccatum mortale.

ACcommodatio. vide infra. comodatum.

ACcusare. Vtrum ho teneat accusare? R. scdm Tho. se. se. q. lxviii. si crime sit tale q vergat in detrimtum reipublice tenetur ho ad accusatoem dummodo possit sufficieter pbare. puta cu pctm alicuius vergit in multitudis corruptela3 corpalem vel spuale. Si aut n sit tale q in multitudine redud3. vel etiam si sufficiente pbatione hre non possit non tenetur ad accusandu quia nullus tenet ad id quod debito modo facere no potest. Quomo aute fieri debeat accusatio. Sciedum primo q debet fieri in scriptis. ii. q. vi. qui crim. s3 hoc est semp necessariu puta in leui crimine. ff. de accu. l. leuia. Similiter et in notorio quia et in huiusmoi accusator non requiritur. de accu. euidentia. Secus in non notoriis eatim si manifesta sint. xi. q. iii. eorum. Item d3 accusatio fieri cu inscriptoe. i. q accusator deb3 se ad pena talionis obligare. vt. ii. q. vi. quisqs. et q. iii. calupniator. et c. qui non pbat. ¶ Excipiunt qdam casus vt in leui crimine. Item in crimine apostasie. Item cu maritus accusat vxorem de adulterio et in similibus. S3 sciedum q si accusator non inscribat ex natura tam accusatois huiusmodi pena calupnie euenit. C. e. ti. l. vi. Ite3 accusatio deb3 exprimi viua voce et pnte accusato. ii. q. vi. p scripta. ¶ Si accusator accepit pecunia ob accusandu3 vel non accusandum crim cocussionis comisit et tetur ad restitutoe3. sicut hetur infra. cocussio. ¶ Accusatio redditur viciosa tripliciter. vt hetur ii. q. iii. per totum. Et Tho. tradit se. se. q. lxviii. dicens. accusator aute3 calupniatur scil3 falsa crimina iponendo. aut preuaricatur sc3 adhibendo fraude in accusatoe et adiuuando aduersam ptem. crimia vero fraudulter abscodedo de qbus accusauit coclude s

cum reo ꝓprias probationes dissimlãdo et falsas accusationes admittendo · aut accusator terguersatur · s · totaliter ab accusatione desistendo · et hoc cum fit inordinate · Contingit autẽ aliqñ desistere ordinate dupliciter · Vnomõ si in ipo accusatõis ꝓcessu cognouerit falsuȝ esse id de quo accusabat · Aliomodo si princeps ad quẽ pertinet cura boni cõmunis aboleuerit accusationem · ¶ Accusatio contra matrimonium · vide infra matrimonium · vii · et viii ·

ACcusatus · Vtrũ falso accusatus possit accusanti iniuriã remittere? ℞ · scdm̃ Tho · se · se · q · lxviii · falso accusans spãliter facit iniuriã accusato · et ideo si ip̃e accusatus innocens fuerit põt iniuriam suam remittere · maxime si ille non calũpniose accusauit sȝ ex animi leuitate · Si vero accusator ab accusatione desistat ꝓpter aliquam collusioneȝ cum aduersario tunc facit iniuriaȝ reipublice et hoc non potest ei accusatus remittere · sȝ hoc ꝑtinet ad principem qui reipublice curaȝ gerit · ¶ Vtrum accusatus peccet mortaliter negãdo veritatẽ in iudicio? ℞ · scdm̃ Tho · vbi supra · Accusatus tẽtur iudici veritateȝ exponere quaȝ ab eo scdm̃ formã iuris exigit · et ideo si cõfiteri noluerit vel si mẽdaciter negauerit peccet mortaliter ¶ Si vero iudex exq̃rat quod non potest scdm̃ formã iuris non tenet᷑ ei accusatus r̃ndere · sȝ potest per appellatõem vel aliter licite subterfugere · mẽdacium tñ dicere non licȝ · ¶ Non licet accusato calũpniose se defendere? ℞ · scdm̃ Tho · vbi · supra · naȝ in causa criminali de calũpnia prestãdum est iuramtuȝ · de iura · calũp · inherẽtes · Et q̃dem accusato licȝ se defendere veritateȝ occultando quã confiteri non tenetur · et hoc per aliq̃m cõuenienteȝ modum · puta ꝙ non respondeat · hoc enim non est calũpniose se defendere sȝ prudenter euadere · non aũt licȝ ei falsitatẽ dicere · aut veritatem q̃sitam scdm̃ ordinem iuris tacere q̃ cõfiteri tẽtur · Nec etiam aliq̃m fraudem vel dolũ adhibere · quia fraus et dolus vim mendacii h̃nt · et hoc est calũpniose se defendere · ¶ An liceat accusato appellare? ℞ · scdm̃ Tho · se · se · q · lxviii · quando appellatio fit ex cõfidentia iuste cause quia videlȝ accusatus iiuste a iudice grauatur · licet appellare · Secus siquis appellet cã afferẽde more ne contra euȝ iusta sentẽtia ꝓferatur · Idẽ · ii · q · vi · q̃cũq̃ · ¶ An liceat accusato ad mortẽ cõdẽpnato

se defendere vel fugere? R. scdm̄ Tho. vbi supra. si dampnatus
fuit iuste non licz ei se defendere vel fugere. sz potius competit
iudici resistentē īpugnare. Si vero iniuste tale iudiciū simile est
violentie latronum. et ideo in tali casu licz resistere principibus
malis nisi forte ꝑpter scandalū vitādū est cū ex hoc aliq̄ grauis
turbatio timeretur. Accusato aūt cuicunq; fugere licz quia et
si non liceat resistere. non tam̄ tenetur facere illud vnde mors
sequatur scilicet manere in loco vnde ducatur ad mortem.

¶ Vltimo sciendū est ꝙ de criminibus de q̄bus absolutus est ac
cusatus non dz accusatio replicari. de accu. de hiis. et xxiii. q.
iiii. si illic. De materia autē accusatōnis tangitur infra. inqui
sitio. ¶. i. de accusatione etiam contra matrimonium infra.
matrimoniū. vii. et viii. per totum.

Adiuratio ¶ Vtrum liceat adiurare? R. scdm̄ Tho. se. se.
q. lxxxx. si aliq̄s per inuocatōem dīni nominis vel cuius
cunq; rei sacre alicui homini non sibi subdito adiurando
intendat necessitatē agendi aliquid īponere sicut īponit sibiipsi
iurando talis adiuratio illicita est. quia vsurpat potestatem in
alium quā non hēt. sicut princeps sacerdotū presūpsit dominuz
nostrum ihm̄ cristuz adiurare. Ma. xxvi. Tam̄ ꝑpter aliquaz
necessitatē supiores pn̄t tali genere adiuratōnis inferiores cons
tringere. Si vero quis ītendat solummō per reuerentiā diuini
nomis vel alicuius rei sacre aliq̄d ab alio optinere absq; īpositōe
necessitatis talis adiuratō licita est respectu quorūlibet. Demo
nes autem possumus adiurando per virtutē dīni nominis tanq̄
īimicos expellere. ne nobis noceāt spūaliter vel corpaliter scdm̄
potestatē datam a cristo. Luce. xii. Ecce dedi vobis potestatez
calcandi supra serpētes et scorpiones et supra om̄em virtutem
īimici et nichil vobis nocebit. Non tn̄ licz eos adiurare ad aliq̄d
ab eis ad discendū. vel etiam ab eis obtinendū. q̄a hoc ꝑtinet ad
aliquā societatē cuz eis hēndā. nisi forte ex spāli īstictu vel reue
latione dīna aliq̄ sancti ad aliquos effectus demonū ope vtātur
sicut legitur de btō Iacobo ꝙ per demones fecit hermogenez ad
se adduci. ¶ Adiuratio aūt ad irrōnalem creaturā potest ītelli-
gi dupliciter. ¶ Vno mō vt adiuratio referat ad ipsam creaturaz
irrōnalem scdm̄ se. et sic vanuz essz ipam adiurare. Aliomō vt
referatur ad eum a quo ipa creatura agitur et mouetur. et sic

pn̄t coniurari demones ut expellantur ne noceant, non debent coniurari ad aliquid addiscendum ab eis.

adiuratatur creatura irrōnalis. vno qdem mō per modū depre
cationis. quod ptinet ad eos qui dīna īuocatōe miraclā faciūt.
Aliomō per modū cōpulsionis aduersus dyabolū qui in nocum
tū nostrū vtit irrōnalibus creaturis. Et talis est modus adiu
rādi i exorcismis p quos demonū potestas excluditur. hiis igit
modis licet. Sȝ sic adiurare ꝙ demonū auxiliū iploret n̄ licet.

ADoptio vel arrogatio. Adoptio est extranee psone in fi
lium vel nepoteȝ siue deiceps assūptio legittima. s. quia
per adoptōem qui filius nō est pro filio habetur. Cuius
sunt due species. vna dicit arrogatio. et est qn̄ ille qui non hēt
patrem seu etiā qui emācipatus est transit cū rebus suis in po
testatem arrogātis. et hēt fieri auctoritate pricipis. Alia vero
species vocatur coi nomie scilicet adoptio qn̄ adoptat qui est in
potestate patris nec transit in potestateȝ adoptionis. et hoc fit
impio magistratus. ff. e. l. ii. et l. si pater. Quod siquis in do
mo per se vel etiam corā aliqbus aliqm recepit in filium vel fili
am nulla est adoptio. C. de pba. non nudis. ¶ Adoptare potest
paterfamilias qui sui iuris est et qui generare potest. qm̄ qui n̄
potest generare si hoc est ꝑpter aliquod ipedimtū naturale nō
poterit adoptare. secus si essȝ ꝑpter ipedimtuȝ accidentale. vt
spado vel gladio castratus. ff. e. l. ii. ¶ Item etiam non potest
adoptare minior annis. lx. nisi iusta cā interueniente. ff. e. l. si
pater. ¶. vl. Item mulier adoptare non potest. nisi ex rescripto
principis in solaciū liberoruȝ amissorum in bello. C. e. l. mulie
rem. Adoptari autē pōt qlibet tam masculus ꝙ femia dummō
sit intm̄ minor patre adoptāte ꝙ filius eius naturalis esse possȝ
ff. e. l. adoptō. Adoptat aūt pn̄s et volūtarius tm̄. ff. e. l. neqȝ
absens. ¶ Effectus adoptionis est ꝙ adoptatus per oia vt filius
adoptantis hēatur. ita etiā vt ab intestato succedat. C. e. l. vl.
Item ꝙ si sit arrogatus tunc eius filii et nepotes siquos hēt trā
seunt in potestatē arrogātis. Secus si solū adoptatur. vt in. i.
¶. dictum est. Item ꝙ arrogator tenetur relinqre arrogato qr
tam ptem oium bonoruȝ que habet. et hoc siue in testamento
siue velit eum emācipare. Sȝ adoptator nichil tētur relinquere
adoptato nisi velit. C. e. l. i. et. ii. Idem Tho. in. iiii. di. xlii.
Quomodo autem adoptio impediat matrimonium vide infra.
impedimētum. septimo.

Adulatō · vtruȝ sit peccatū? R · scdm̄ Tho · se · se · q · cxv ·
Si aliquis volēs ad delectatōem alteri loqui excedat modum in delectādo peccat. Et siqdem hoc faciat sola intētione delectādi vocatur placidus scdm̄ Phm̄ · si autē hoc faciat intētione alicuius lucri cōsequendi vocatur blanditor vel adulator. Coiter autē nom̄ adulatōis solȝ omnibus attribui qui · s · debituȝ modū virtutis volunt alios verbis vel factis delectare · et sic est peccatum · ptinet aūt ad adulatōem laudare aliqm in qbus non est laudandus · qa forte sunt mala vel non recta siue non certa bona · aut etiam si timeri possit q ad inaneȝ gloriam laudatus puocetur. Siquis vero laudare velit ppter bonū putavt aliqm cōsoletur ne in triblātōibus deficiat vel vt in bono pficiat aliis debitis circūstātiis seruatis ptinet hoc ad virtutē ·
Vtrum adulatio sit peccatuȝ mortale? R · scdm̄ Tho · vbi · s · adulatō potest esse pctm̄ mortale tripliciter. Vnomodo ratōne materie sicut cū laudat quis pctm̄ alterius · hoc ei cōtrariatur dilectōni dei contra cuius iusticiā homo loqtur et dilectōi pximi queȝ in pctō fouet · vnde est pctm̄ mortale. Secūdomō rōe intentionis puta cum aliqs adulatur alicui vt fraudulēter ei noceat corpaliter vel spūaliter et hoc etiā est mortale. Terciomō per occōnem sicut cum laus adulationis fit alteri occō peccādi scȝ prepter adulatoris itentionē. Et tunc cōsiderandū est vtrū occasio sit data vel accepta vel q̄lis ruina sequatur ex hoc scilȝ venialis vel mortalis et scdm̄ hoc iudicandū est · Si autē quis ex sola auiditate delectandi vel ad euitādum aliquod maluȝ vel ad conseqndum aliquid necessitatis alicui adulatus fuerit non est contra caritateȝ nec mortale sȝ veniale · Vtrum peccȝ adulator seu alius volendo placere hoibus? R · scdm̄ Tho · vbi supra · velle placere ppter caritatē nutriendā · vt eis quis spiritualiter pficere possit laudabile est · i · ad corin · x · per omnia oibus placeo · sȝ ppter inanem gloriā vel ppter lucrum vel etiaȝ in malis essȝ pctm̄ mortale · scdm̄ illud psal · deus discipauit ossa eoruȝ qui hominibus placēt · et ad gala · ii · si adhuc hoibus placerē cristi seruus non essem · Vtrum dare adulatoribus sit pctm̄ mortale? R · scdm̄ Tho · se · se · q · clxviii · non · nisi alias appetitus nimius inanis glie hoc causet · sicut herodes delectabatur · qa sibi laudes dabātur non dei sȝ hoium · vel nisi itendat et cupiat illaȝ

adulationez. de qua dicitur in psal. laudatur pctor in desideriis anime sue. et in ysa. pple meus qui btm te dicunt et ce. hec enim adulatio crim est. et tales largitores coicant eis in crimine.

Adulteriuz. Adulteriu est alieni thori violatio. xxxii. q. v. non mechaberis. ¶ Quid faciet mulier que de adulterio suscepit filiu vel supposuit alienu sibi ptu. et ita qui non est filius suscepit expesas ab illo qui putatur esse pater et est ca q illi qui alias essent heredes eius non succedut? R. scdm Ray. mulier in pnia reuelet sacerdoti perito vel epo vel vtriq. et tuc predicti inqrant diligenter et caute de conditonibus spurii siue suppositi. et si iuenerint q sit homo spualis et timens deu tunc coraz muliere si viderint expedire recepto prius sacramto ab ea q non calupniose pcedat. et etiam ab illo q secretuz teneat poterunt reuelare sibi et cosulere q ingrediatur religione vel tras ferat se ad loginq ita q nichil pcipiat de bonis putatiui patris. Et addit hic VI. q ipa mulier poterit reuelare marito si non timet piculum. sicut sunt aliqui viri qui sustinet scienter adulterium vxoru. aliqui forte qui cosentiunt quia non pnt proprios habere filios et huiusmoi. In tali casu potest tute mulier reuelare marito. et si acceptz absoluta est mulier. Si vero illi spurio vel supposito non pot reuelari sine piculo. vel etiam post reuelatione non vult acqescere cosilio tunc iiungatur mulieri q de rebus suis siquas het vel in futurum habere poterit satisfaciat viro iuxta posse dolens de peccato. et etiam de eo q non potest plene satisfacere. Et talis satisfacto fiat per aliu secrete et caute no reuelado ipi viro psonaz vxoris. et ita erit in bono statu. ar. xxiii. q. v. hoc videt. et de peni. et remis. officii. Idez. Hos. Et tenet mlier satisfacere viro de cosumptis ab isto filio. de hereditate aut tenetur heredibus viri ab intestato vel heredibus scriptis qbus verisimiliter credit q reliquissz. et si hoc nescitur det paupibus. Item dicit Inno. q si mulier non het quod restituat et habz pbationes per quas predicti successores releuarentur a dampno quod habet debz eas adducere nisi graue malum essz puenturuz. tunc eni non debz facere. quia minus malum essz dapnum reruz q piculum aiarum et corporuz. Si vero no heat pbatones sileat. ii. q. vii. pleriq. hoc Ray. Hos. et Inno.
¶ Sz nuqd dictus filius tetur credere mlieri? R. scdm. Vber.

non tenetur credere mulieri soli. qa possz esse mulierbris falla-
cia et si sana conscia non credit excusatus est tam de perceptis
q̃ de pcipiẽdis ¶ Si vero honestas femine et alie circũstancie faci
unt ei de hoc ꝓbabilẽ opinionẽ siue consciẽtiam et vult tutiorẽ
viam eligere nichil vlterius pcipiat ¶ De pceptis aũt cõsumptis
q̃diu bonam fidẽ habuit Ray. dat cõsilium vt restituat vel cõ-
ponat. sed tñ talis vt dicit non est cogendus quia possessor erat
bone fidei. C. de rei. ven. certum ¶ Hosti. quoqꝫ et Vber. dicũt
ꝙ non tenetur de cõsumptis q̃diu fuit bone fidei. ¶ Sz nunqd
mulier possz filios de adulterio susceptos sibi heredes instituere?
R. certe sic. quia qlibz potest heredem sibi instituere eum qui
nõ ꝓhibetur reseruata semp legitima parte liberis suis. de quo
vide infra. legitima. ¶ Vir hñs legitimos filios si viuẽte vxore
aliam ducat sciẽtẽ impedimẽtuz et ex ea filiuz seu filios habeat
nunqd tales filii adulterini pñt succedere patri an tẽntur resti-
tuere filiis primi matrimonii? R. scdm̃ Vber. restituere tẽnt
totam hereditatẽ filiis primi matimonii cũ fructibus mala fide
cõsumptis q̃tumcũqꝫ oporteat eos egere vel mẽdicare nisi boã
fide cõpleta sit legitima prescriptio. maxime si etiã post cõpletã
legitimã prescriptõem retinẽt bonaz fidẽ tunc eni non tẽntur
¶ De accusatõne adulterii et q̃uo adultera possit dimitti habes
infra. matrimoniuz. viii. per totum ¶ Quomõ etiã adulterium
impediat matrimoniũ. hẽs infra. ipedimẽtũ. viii. ¶. ii. Et vtrũ
liceat vxorem adulteram occidere. ibidem. ¶. vlti.

Aduocatus. Aduocatus esse non potest imo expresse ꝓhi-
betur. Primo qñ si sit hereticus vel excoĩcatus vel pa-
ganus. iiii. q. i. c. i. de here. excoĩcamus. i. et de pe. i.
di. nemo vel in foro. vbi etiam hẽs ꝙ peccat iudex et puniri dz
qui scienter tales admittit. Itez si sit monachus. tales ei peccãt
aduocãdo nisi pro monasterio de mãdato prelati. xvi. q. i. mo-
nachi. de postu. ex pte. Itẽ si sit clericus in sacris ordibus cõsti
titus prohibetur dumtñ sit bñficiatus. talibus eniz ꝓhibita est
aduocatio coram iudice sclãri nisi in ꝓpria cã vel ecclesie sue vel
pro cõiunctis aut miseserabilibus psonis. de postu. cleri. et. c.
cum sacerdotis. Sz an coram eccliastico iudice possint satis vi-
detur ꝙ sic. ar. in predicto. c. clerici. exceptis epĩs et sacerdoti-
bus qbus videtur simpliciter interdictũ. nisi vt dictum est in cã

propria vel ecclie vel pro coniūctis aūt miserabilibus personis. xiiii. q. v. deniq. lxxxviii. di. platum. Et expressius in illa decretali. cum sacerdotis. Et intellige dūmō in predictis casibus dinum officium non īpediatur. ar. d. xci. clericus. ¶ Et nota ꝙ qcunq; est bñficiatus in aliqua ecclia et prestat pro extraneis patrocinium aduocatōnis vel ꝓcuratōis contra eam. debȝ illo bñficio expoliari. vt in predicto c. cum sacerdotis. Item non dȝ esse quis iudex vel assessor in cā illa in qua vult esse aduocatus. quia duo officia in eadem causa ꝓhibetur exercere. iiii. q. iiii. c. i. et ii. Sūt et alie ꝑsone ab aduocatōe per canones ꝓhibite. vt surdus. cecus. mutus furiosus. impubes vsq; ad xviii. ānū. senatu motus. seruus. femina. et vir passus muliebria. s. contra naturam. Item dāpnatus capitali crimīe vel calūpnia publici iudicii. Item qui opas suas locauit vt pugnaret in arena cuȝ bestia. hec omnia. iii. q. vii. ¶. tria. ¶ Vtruȝ clericus bñficiatus in diuersis ecclijs possit prestare prōcinium vni cōtra aliā? R. scdm Ber. non videtur ꝙ possit. si tñ essȝ prelatus in vna ecclesia tunc rōne prelationis possȝ. Et ideȝ dicit Innocē. addens etiam ꝙ si necessario officio fungat pōt ad silitudineȝ tutoris. ff. de postu. pretor. et l. vl. Item et pro priori ecclia pōt agere contra scdām. ar. de iureiu. tua. et c. intellecto. ¶ Vtrū iudex teneatur dare aduocatuȝ? R. tenetur qnq; vt eis qui hēre nō possunt ꝓpter pauptatem vel ꝓpter potētiam aduerse partis. ff. de offi. ꝓcon. ne qcunq;. ¶. fi. Et quideȝ si iudex hoc alicui aduocato precipiat et ille sine causa deneget pōt per iudicē ppetuo remoueri ab officio aduocatōnis. C. e. ꝓvidēdum. dȝ igit obedire si tñ appens salarium cōstituatur. de quo vide ifra. ¶. vi. et vii. ¶ Aduocatus qui sciēter defendit cām iniustam absq; dubio grauiter peccat. vt dicit Tho. se. se. q. lxxi. qa illicitum est coopari alicui ad maluȝ faciēdum siue cōsulēdo siue adiuuando siue qlitercūq; consentiēdo. ad ro. i. digni sunt morte n̄ solum qui faciunt et ce. tenentur etiā ad restitutōem eius dāpni quod cōtra iusticiam per eius auxiliuȝ altera pars incurrit. Si autē ignorāter iniustam cām defendat putans eam iustaȝ excusatur scdm moduȝ quo ignorātia excusare pōt. Si vero in principio credit cām iustam esse et in ꝓcessu appeat iniusta. nō debet eam ꝑdere vt scȝ alterā ptem iuuet vel secreta sue cause

alteri pti reuelet. dz aut̃ causaz deserere vel eũ cuius cām agit
ad cedendum iducere siue ad cōponendũ sine aduersarii dāpno.
hec omnia Tho. Porro in causa q̃diu dubia est bñ potest aduo-
catus patrociniari scdm̄ Vber. ¶ Quis est debitus modus ad-
uocandi? ℞ scdm̄ Ray. vt non ꝓducat flā instrumta neqꝫ flōs
testes seu corruptos. neqꝫ mētiatur neqꝫ inducat flās leges aut
quascunqꝫ ꝓbatōnes. neqꝫ querat ingrauamen alterius partis
dilatōnes non necessarias. Item ꝙ fideliter q̃tum iusticia ꝑmit
tit cām foueat nichil de cōtingentibus omittendo. iii. q. vii. si
quis aut̃. et ar. de testi. intimauit. C. de iudi. ꝓparēdis. ¶. illo
proculdubio. iiii. q. iiii. c. i. et ii. Item non ꝓcaciter vel vocife-
rādo. quia ꝑpter hoc ipeditur ꝓcessus. v. q. iiii. in loco. iii. q.
vii. si quis adeo. Item dicit Tho. se. se. q. lxxi. ꝙ aduocato de-
fendenti cām iustam licituz est prudenter occultare ea quibus
iperiri possz ꝓcessus eius. non autē licet ei vti aliqua falsitate.
¶ Vtrum aduocatus possit petere aliquod salariũ? ℞. secundũ
Ray. pōt moderatum siue ab iicio faciens pactũ siue postea fi-
nita cā. ¶ Et attendi dz moderamen salarii scdm̄ q̃titatem cause
laborem aduocatōis et consuetdinē regionis consciam et hones
tatem aduocātis. iii. q. vii. ¶. apud vrbē. et ar. xii. q. ii. vulte
rane. et c. cōcesso. de preben. de multa. ver. circa sublimes. et
di. vi. miramur. Cōcor. ¶ Tho. se. se. q. lxxi. ¶ Sz caueat aduoca
tus ne petat salarium cuz graui dāpno litigatoris. iii. q. vii. ar
centur. Item ꝙ cā incepta nundũ finita est nulluz faciat pactũ
cum litigatore quē in ꝓpriam recepit fidem. qa possz esse occō
magni mali. iii. q. vii. ¶. preterea non licz. nam qñ viderz cāz
in ꝑiculo cogeretur cliētulus iire pactum et dare salariuz ad li-
bitum. Item nunq̃ licz aduocato pacisci de certa ꝑte litis puta
decima vel cētesima. C. de postu. siquis aduocatorũ. ꝙ si nichil
certum pactum fuerit de salario pōt aduocatus iplorare auxi-
liuz iudicis pro cōpetēti salario. ff. de vari. et extra. ordi. cog.
l. i. ¶. in honorariis. ¶ Vtrum aut̃ aduocatus teneatur gratis
prestare prōcinium in cā paupuz? ℞. scdm̄ Tho. se. se. q. lxxi.
Hic idem est dicēdum ꝙ de aliis opibus mie dicitur. nullus eniz
sufficit omibus indigentibus mie opem ipendere. ¶ Et ideo sicut
dicit Augus. i. de doc. cristiana. dum omibus ꝓdesse non possis
his potētissime cōsulendum est qui pro locorum et tꝑorum vel

Vicia aduocatorum.

Salarium aduocatorum.

quarũlibʒ rerum oportuitatibus constrictius tibi quasi quadã sorte iungũtur. dicit aũt pro locorum oportuitatibus. qa non tenetur hõ per mũdum qrere indigẽtes qbus subueniat sʒ sufficit si eis qui sibi occurrunt opus mie ipendat. Addit aũt et tẽporum quia non tẽtur hõ future necessitati alterius puidere. sed sufficit si in pñti necessitate ei subueniat. Subdit autem vel qrũlibʒ rerũ. quia hõ sibi coniũctis quacũqʒ necitudine maxie debet curam ipendere ¶Quibus tñ cõcurrentibus restat cõsiderandũ vtruʒ aliqs tantã necessitatẽ patiatur qꝫ non in pmptu appeat qũo ei possit aliter subuerie. et in tali casu tẽtur ei opus mie impẽdere. si aũt appareat quomõ ei aliter subueniri possit vel per se vel per aliam psonam sibi cõiunctaʒ vel maiorẽ facultatem hñtem non tẽtur ex necessitate indigẽti subuenire ita qꝫ non faciendo peccet qũis si subueniat in tali necessitate laudabiliter faciat. vnde aduocatus non tenetur semp cause paupuʒ patrociniũ prestare. sʒ solum cõcurrentibus conditõibus pdictis. ¶In qbus casibus et de qbus tenetur aduocatus ad restitutõem? R. scdm̃ Ray. primo quidẽ tenetur ad restitionẽ oĩʒ que illi contra quos aduocabat iniuste amiserint pter ipius patrocinium. seu dãpnificati fuerunt. vnde si per cauillatõeʒ suã abstulit aduersario bonã causaʒ vel etiam si ipm̃ grauauit petẽdo dilatõem supfluam vel allegãdo falsum et cõtra consciẽtiaʒ vel faciendo cõpositõem cauillosam vel instruẽdo falsum testeʒ aut instruẽdo clientulũ denegando veritatẽ et consilibus tenetur aduersario adinterẽsse. Itẽ tenetur illis qbus prestitit auxilium si pter suam infidelitatẽ vel negligentiaʒ iniuste amiserũt causam. Similiter etiã tẽtur eis si amiserũt pter suã ignorãtiam. et hoc qñ iactabat se scientẽ et non erat. vt dicit Vber.

AFfinitas. Affinitas scdm̃ Ray. est pximitas psonarum ex carnali coplã pueniẽs oĩ carens pentela. de hac plene dicetᷣ infra inter ipedim̃ta matrimonii. ipedim̃tum. xiiii. c. 1. et se.

ALchimia de auro et argẽto alchimico vtrũ possit vendi vel emi. vide infra. emptio. ¶. v.

ALea. de omni ludo alee vide infra. ludus alee.

ALienatio ¶Alienatio rei eccliastice imobilis non valʒ nisi in certis casibus et debita forma seruata. primo quidem pter debitũ vrgẽs. x. q. ii. hoc ius. Item pter redem

Item ꝑpter paupes pascendos tempore famis. xii. q. ii. aurū. et c. gloria. Item ꝑpter ecclīam edificandā. aut ꝑpter cimiterium ampliandū. Itē vt ematur aliqd magis vtile. hec enī pñt haberi. xii. q. ii. sine exceptōne. ¶ Forma alienandi variat̄ iuxta varietatē ecclīarum. s. epāliū. monasteriorū. vel prochialiū. ¶ Colliguntur tamen oīs forme. in dicto c. hoc ius. et c. si quis eps. et xii. q. ii. placuit. Sed et Vber. specificat dicens sic. eps res ad mensam suā ptinentes vel res cathedralis ecclie nō pōt alienare sine consensu capituli. ¶ Nec abbas res monasterii sine cōsensu epi et cōuentus sui. Nec presbiter prochialis res ecclie sine consensu epi sui. scdm ꝙ dicunt capitula supius allegata. hec de rebus imobilibus. Secus de mobilibus in quarū alienatione huiusmōi solēnitas non reqritur. Ita tñ ꝙ nullus prelatus religiosus pōt vendere redditus seu cōcedere alicui ad vitā vel certum tpus nisi neccessitas vel vtilitas loci exposcat. et de consensu cōuētus. vel si cōuentū nō hēat de cōsensu prelati sui. vt in c. monasteriū. de rebus eccle. nō alienā. in cle. ¶ Alienatōes rerū eccāsticarum facte a scismaticis vel intrusis non valēt. de scisma. c. i. xii. q. ii. alienatōes. ¶ Et tenētur restituere loca et res et fructus pceptos. et qui pcipi potuissent sicut et quilibet raptor. de resti. spolia. grauis. Et qui initītur talibus alienatōnibus excoicatus est. vt infra. excoicatio. i. ¶. ii. in fine. ¶ Si possessio data fuerit ecclie ea cōditōe ne alienetur. an aliquo casu alienari possit. vide infra. conditō. ¶. iii. ¶ Alienare quidā sua nō pñt. vide infra. ludus alee. ¶. v.

Altare. Altare non dā esse ligneū vel terreū sā lapideū. de cōse. di. i. altaria. Idē Tho. in iiii. di. xiii. ¶ Quod si ad celebrandū missam non hēatur altare consecratū saltē habeatur pua tabula lapidea cōsecrata que dicitur altare viaticum in quo cōceditur epis et eorum supioribus in itinere celebrare. et celebrari facere vbicūꝙ. de priui. quoniā. li. vi. Idem cōceditur predicatoribus et minoribus tñ sine preiudicio prochialis ecclie. de priuile. in his. in cle. de consecratōne altaris vide infra. cōsecratio. iii. ¶ Licitum est presbiteris instituere altaria in eccīa non cōsecrata. sā in cōsecrata non licā nisi de cōsensu epi. ar. di. lxviii. quis. et de cōsecra. di. i. nullus presbiter. Eodemmodo sine consensu epi nō sunt altaria destruenda. ar.

de cõse. di. i. eccẽ. et c. placuit. Qui altari seruit de altari viue re debet. xii. q. i. ex hiis.

Ambitio quid est? R. scdm Tho. se. se. q. cxxxi. Ambitõ est iordinatus appetitus honoris. Qui qdem potest esse iordinatus tripliciter. Vnomõ per hoc q aliqs appetat testimonium de excellẽtia quam non habet. quod est appetere honorem supra suã pportionẽ. Aliomõ per hoc q honorez sibi cupit nõ referẽdo in deuz. Terciomõ per hoc q appetitus eius in honore ipo quiescit non referens honorẽ ad vtilitatẽ aliorũ propter quod ambitio semper est peccatum.

Angaria et pangaria. hec due sunt qdam seruitutes impense per extorsionez supioris. Et est angaria seruitus psonarum. perangaria vero seruitus psonarũ et rerũ. scdm quam seruit quis pprio sumptu. vt dicit Ray.

Appellatio. Vtrũ liceat per appellatõem iudiciũ declinare vide. s. accusatus. ¶. iiii. Post appellationẽ snia excoica tõis lata ñ valz. et si appellãs ñ proseqtur nõ pter hoc sentẽtia cõualescit. tam excoicatus noiatim si infra tpus statutum appellatõem non psequatur. vt dz lapso tpe dz denunciari et euitari. de sen. ex. licet. li. vi.

Apostasia. i. in generali qd est? R. scdm Hosti. Ray. et Gof. Apostasia est temerarius a statu fidei obediẽtie vel religionis recessus. et dicitur qi post statio. i. retrogradatio. Triplex est apostasia scz pfidie qua videlz quis recedit a fide. vt iulianus apostata. de hac hẽtur. ii. q. vii. non põt. Itez inobediẽtie qua scz quis trãsgreditur spõtanea volũtate precep tum. vt adam et eua. geñ. iii. Similiter et qui sacris canoibus obedire contẽpnunt. de hac. iii. q. iiii. alicui. de maio. et obe. si quis. Item irreglãritatis. et hec est duplex. Vna qua qs recedit a statu clericatus. Altera qua qs recedit a statu religiois. vt in. xlvii. di. qtumlibz. et xvi. q. i. legi.

Apostasia. ii. scz a fide. Sciendum q cum apostata a fide sit hereticus et infidelis ipo iure excoicatus est. de here. ad obolendã. Itẽ res talium cõfiscantur. et ipi amittunt factõem testamenti. nec pacta pñia in prestinũ statuz redeũt. C. e. l. i. ii. et iii. et ita debent recipi sicut heretici. de qbus infra. hereticus. i. ¶. xiiii. qui incipit. qualiter heretici. Item

4. Apostasia. Scit a { fide. Inobedientie. ordine. religione.

64

ſunt infames et repellũtur a dignitatibus et aliis multis · de iu reiu · querelam · vi · q · i · infames · de conſe · di · iii · celebritatez ·
¶ Quid de his qui licz interius ſint fideles tñ ꝓpter timorẽ faci unt exterius aliq̄m actum infidelitatis · puta reuerẽtiã ydolo? ℞ · ſcdm̄ Ray · tales licz non ſint apoſtate nec heretici mortali ter peccant q̄tuſcunq̧ fuerit metus · q̄a ſcdm̄ Auguſ · ſanctius eſt mori fame q̄ veſci ydolatico · xxxii · q · iiii · ſicut ſanctius · Concor · Tho · ſe · ſe · q · xxiiii · ¶ Vtrũ liceat criſtiano in aliquo caſu ſumere hitum infideliuz? ℞ · ſcdm̄ Vber · poſſz hoc fieri ex ratõnabili cauſa · ſicut et btũs ſebaſtianus ſub clamide militari criſti militem gerebat abſcõditum · hoc intelligendũ eſt ſecũdũ eundẽ Vber · niſi eſſz inſtitutuz aliquod determiatuz ſignũ ad cognoſcendum ꝓfeſſores alicuius ydolatrie · tunc eñi non licz ·

Apoſtaſia · iii · ſ · inobediẽtie · Apoſtaſia inobediẽtie eſt quã do quis obedire contẽpnit precepto dei · ſeu canonũ · ſiue prelatorum · et talis ĩfamis efficitur et repellitur a teſti monio · et debz excoĩcari · iii · q · iiii · ſi quis a ſuo · xi · q · iii · ſi aũt a nobis · et ſi pſtiterit in cõtumatia debz creſcere et pena · vt li · non cõteſta · qm̄ frequenter ¶ Si aũt redierit ſi nõ fuit excoĩca tus recipitur ad penitẽtiaz · ſi fuerit excoĩcatus recipit̃ cuz ſatiſ factione quã excoĩcati tenẽtur facere iniuriaz paſſis · vt dicitur ſupra · abſolutio · iiii · ¶ · iii ·

Apoſtaſia · iiii · ſcz ab ordine clericatus · talis apoſtaſia fit mlitipliciter · Primo ſcz dittẽdo tõſurã coronã · vel hitũ clericalẽ · xx · q · iii · c · i · ii · et iii · et e · ti · c · i · ii · et iii · Itez accipiendo vxorẽ · de cle · con · ex pte · Item cõuertendo ſe ad ne gocia ſclãria · de vi · et honeſ · cleri · ex litteris · et de ſen · exco · in audientiã · et c · ꝑpendimus ¶ Et talis ſi eſt in ſacris interi ab ac cuſatõe et teſtimonio tanq̄ infamis repellitur · ii · q · vii · alieni · iii · q · iiii · btũs · Item interi ad dignitatẽ vel ordinem ꝓmoueri non poteſt · xvi · q · i · legi · l · di · c · vl · Item · ſi admonitus non ſe correxerit eſt deponẽdus · xxi · q · iii · ſine · et c · precipimus · Itez interim caret priuilegio clericali · Ita q̧ verberãs euz non icidit in canonez · hoc tñ intelligas ſi poſt trinam admonitõnem epĩ ſe non correxerit vel ſeditõnibus et enormitatibus ſe imiſceat · e · ti · c · i · et de ſen · ex · cum non ab hoie · ¶ Qui primã tm̄ tõſu ram accepit vtrum poſſit eam deſerere? ℞ · lz per antiqua iura

videatur ꝓhibituз. hodie tn̄ deserere potest. tā de cōsuetudine q̄ de iure. de cle. cōiuga. c. Iohēs. et c. vl. ¶ Clericus in minoribus ꝑdit priuilegiuз clericale si transit ad actum ꝓrsus ordini cōtrarium. puta factus bigamus vel miles aut exercuit seua. puta recepit misterium occidendi vel mutilandi aut aduocandi in causis crimialibus. vt di. lxxxiiii. q̄squis ¶ Iteз perdit si nullo mō vult viuere clericaliter. quod per tria potest patere ¶ Vno modo si sic cōtrahit. conueīt et cōuenitur sicut laicus vadit in exercitum talliatur et sustinet alia onera laicalia ¶ Secundo mō si tercio admoitus noluit ad clericatū redire ¶ Tercio si cōuētus coram ecclīastico iudice excepit de foro sclāri vel alias cōfitetur ꝙ non vult clericaliter viuere ¶ Si vero contraxit cum vnica et virgine non oino ꝑdit priuilediū. vide infra. clericus. ii. ¶. iii. et sequentibus. ¶ Cum clerico qui exn̄s in sacris de facto duxit vxorem si ad clericatum redeat potest episcopus dispensare. qui cle. vel. vo. c. i. et ii.

Apostasia. v. s. a religione. huiusmōi apostasia fit per temerariā dimissionē hitus cum assumptōne sclāris vite. non tn̄ debз iudicari apostata siue fugitiuus etiam si diu aut ad longinqua vagetur nisi postq̄ sic viuit ꝙ aim redeundi depossuisse se ondit. ff. de re mili. desertorē. ¶. emāsor ¶ Tn̄ per solam temerariaз dimissionem hitus excoicatus est. ne cle. vel mo. vt piculosa. li. vi ¶ Quod si redierit recipiet in monasterio scdm̄ quod in reglā cōtinet ¶ Hoc dico si monasteriū reglāriter viuat. alias ī districtius monasteriū cū vsufructu rerū q̄s obturat priori monasterio redibūt. xxvii. q. i. si q̄. et c. si qs rapuerit. xvi. q. vi. de lapsis. xviii. q. i. c. i. Alii dicūt ꝙ res erūt simpliciter scdi monasterii ¶ Quid si nulluз monasteriū eū vult recipe dic vt ifra. religio. i. ¶. vii. ¶ Cuius sunt boā que monachus apostata acq̄siuit? ℞. si abbas noluit eū recipe vel neglexit eū reuocare et sic decessit denegabit monasterio bonorū repetitio ex quo maliciose denegauit alimta. de ifan. et langui. c. i. lxxdi. c. vl ¶ Et ꝑtinebunt bona illa ad scdm̄ monasterium si ingrediatur. alias ad epm̄ ¶ Et hoc intelligendū si cōuentus totus deliquit in hoc. alias delictum ꝑsone non dз redūdare in dāpnum ecclesie. xvi. q. vi. si epm̄ ¶ Si vero non renuit euз recipe tunc q̄cquid acq̄siuit suo monasterio q̄siuit sicut seruus dn̄o. xvii.

q. ii. abbates. ff. de acqui. re. do. et etiam. Eundē casum vide infra. religio. i. ¶. viii. ¶ Monachus fugitiuus si non vult redire vel hītū resumere dʒ capi et sub graui custodia icarcerari. de aposta. a nobis.

Aqua benedicta ē est sacrum.

AQua bn̄dicta. vtruʒ sit sacramtū? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. ii. non. sʒ est sacramtale q̄si quedam dispositō ad sacramtum. Non eni ordinatur directe ad remediū prestādum. sʒ ad remouēdum ꝓhibens. vnde datur contra demones seu demonuʒ neqcias et venialia. et om̄e quod impedire potest effectum sacramtorū. ¶ Et vt dicūt Pe. et Al. remissio venialium que fit per aspsioneʒ aque bn̄dicte non fit per modū sacramenti sʒ fit per modum meriti. vnde vt dictum est non est sacramtum. ¶ Quid si cum aqua bendicta apponātur aque non bn̄dicte? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. xii. totuʒ est bn̄dictuʒ. virtus enim q̄ne acq̄sita est aque ex bn̄dictōe ꝑuenit ad aquaʒ additā. Idem dicit Pe. Sic etiā contingit de oleo non consecrato. vt habes infra. oleum. ¶. iii.

ARbiter. Cuʒ ab vno de pluribus arbitris vel iudicibus aliis p̄ntibus et mandantibus scripta sentētia recitatur. ꝑinde est ac si ab omibus esset recitata. Oportet aūt vt qui recitat non vtatur verbis singularis numeri sʒ pluralis. dicendo. nos tales arbitri vel iudices et ce. ꝓnūciamus et ce. nisi in arbitris sup electōe que debʒ fieri ab vno. vice oīum. de sen. et re. iudi. cum ab vno. li. vi. de hoc infra. electio. iii. ¶. v.

ARchidyaconus ¶ Quod est officiuʒ eius? R. scdm̄ Ray. circa officia archidyaconi. ꝑpositi. vel decani. fere quot sunt ecclie tot sunt cōsuetudies. de cōsue. cū oliʒ. in fi. et de exces. prela. ad hoc. Si tamen vis scire quid iura dicūt de talibus vide. xxi. di. cleros et. xxv. di. perlectis. et de offi. archidyachoni. per totum.

ARchiepus. A q̄bus et vbi dʒ consecrari. archieps vide infra. consecratō. i. ¶. pe. et vl. Archieps ñ pōt cōpellere subditum sui suffraganei ad suscipiēdas cōmissiones eius in causis. nisi sit cōsuetudo. de fo. cōpe. ratiocina. li. vi. de of. or. pastoralis. Sup quo casu dicit Hosti. q̄ cuʒ archiepo subsit ep̄us. quia pinguius ius hʒ in eum q̄ in subditū ipius pōt archiep̄us ipsum cogere vt cōpellat subditum ad suscipienduʒ. ¶ Et si

episcopus infra certũ tp̄s sibi assignatum hoc facere neglexerit neq; aliquid iustum pretẽderit demũ poterit cogere vtrumq;. ar. de of. or. q̄to. in fi. et c. irrefragabili. ¶. excessus. Cõcor. Ber. etiã si ab ep̄o appellatũ fuerit. ¶ Sz hic sciẽdũ q̄ iure nouo archiep̄s cãs q̄ per appellatõem vel alio iure metropolitano deferũtur ad ip̄m non potest audire seu cõmittere alibi q̄ in sua ciuitate vel dyocesi. aut in eis in q̄bus appellatuz extitit vel cẽ ip̄e consistũt. nisi aliud sibi cõpetat de consuetudine. de of. or. vt litigantes. li. vi. ¶ Archiep̄s non hz iuriditõez in subditos suffraganei sui. nisi inquibusdã casibus qui notãtur. de of. or. pastoralis. ¶ Primo q̄dem cum deuiat in diuinis officiis a cõsuetudine metropolitane ecclesie. xii. di. de his. Itẽ quãdo subditus ei delinquit in dyocesi archiep̄i. vi. q. iii. placuit. In hoc eni casu efficitur quis de iuriditõe cuiuslibz alterius. ¶ Item si hz prediuz in dyocesi sua. de fo. cõpe. c. vlti. ¶ Et iste etiam casus p̄tinet ad quẽcunq; alium. Item si cã defertur ad eũ per appellatõem. de of. le. c. i. et de of. or. duo. Item cũ absolutus ab archiepiscopo non vult pere ep̄o. de of. or. ad reprimẽdam. ¶ Itez si criminalis causa sit inter ep̄m et clericum suuz debz deduci ad sinodũ in q̄ preest archiep̄us. vi. q. ii. c. i. Item si clericus hz causam ciuilẽ contra ep̄m suum. xi. q. i. siquis clericus. Item q̄n ep̄us negligens est in eo quod facere dz. ix. q. iii. cũ simus. de sen. ex. per tuas. de appella. qua fronte. Itẽ q̄n defuncto ep̄o eccã ydoneos clericos non hz. xii. q. ii. non liceat. Item cuz euidens est sniaz ep̄i esse iustaz. de appel. sollicitudinẽ. Item cũ visitat p̄uinciã. de prescri. cum ex officii. de cẽsi. sopite. et c. cum nup. ¶ Pro sola vacatõne ep̄alis sedis non archiep̄us sz capl̄m supplet vices ep̄i. de supplen. neg. prela. si ep̄us et c. ecclesie. li. vi. Similiter si ep̄us sit excoicatus. de sup. negli. prela. rõcina. aut captus a paganis. vt in c. si ep̄us. Sed nunq̄d potest archiep̄us ecclesie cathedrali vacanti dare visitatorem seu administratorem? R. non. nisi forte capl̄m in sp̄ualibus et t̄p̄alibus negligenter vel male administret. tunc eni vocato caplõ et cẽ suphoc cognitõe premissa visitatorez seu admĩstratorẽ poterit deputare. q̄ q̄uis habeat legitimaz administratõnem in t̄p̄alibus et sp̄ualibus t̄n illa bñficia que ad solã collõnem ep̄i p̄tinent conferre non pōt. si ab alio q̄ a romano pontifice fuerit deputatuз. de sup. negli.

prela · ecclesie · li · vi · ¶ Archiepūs potest suam ꝓuinciā visitare licet non sint eius suffraganei negligētes · et iterare visitatōez et ꝓcuratōnes recipe · non obstante cōsuetudine contraria · et duz visitat potest cōfessiones subditorū suffraganeorū audire · absoluere et pn̄ias iniungere · de cen · ꝑpetuo · li · vi · Sed vtruz possit aliquid recipe vide infra · visitatō · § · ii · et iii · et ibi plura de visitatōe · § · i · et iiii · ¶ Archiepūs potest cōsilium celebrare irreqsito primate · di · xcii · si qs epūs vacans · in fi · et ix · q · iii · c · ii · et iii · di · xvii · de consiliis · ¶ Archiepūs transiens per q̄uis loca sue ꝓuicie pōt facere añ se portari crucem · bn̄dicere pplō · in pontificalibus celebrare · et huiusmōi · Similiter et epūs etiã in locis exēptis sue dyocesis · de priuile · archiepō · in clem̄ ·

ARra siue subarratio ¶ Arre dicūtur anulus · pecunia vel res alie date sponse · q̄rum datio subarratio vocatur pre cipue qn̄ fit per anuli imissionem que vulgo d esponsatō dicitur · Et siquidez fiant hec inter spōsam et spōsum non dico contrahūtur sponsalia sz presumitur pro matrimonio nisi ꝓbet̃ cōtrariuz vel essz contraria cōsuetudo vel repugnaret etas · vt notatur de sponsa · ipube · tue · Si vero fiant a pentibus tūc so- la sponsalia contrahūtur vt ibidez dicitur · Et hoc intellige per modum quo sponsalia a pentibus contrahi pn̄t · vide infra · ipedi mentuz · xiii · § · fi · ¶ Arre sponsalicie non secuto matrimonio hodie debent restitui hoc mō · si matrimoniū non fuit secutum absq alterius culpa vt ꝓpter supuenientē mortem vel religio- nis ingressum et huiusmōi · restitui debent arre simpliciter ¶ Si vero non fuit secutum ꝓpter culpam dantis ꝑdit arras · Si ꝓp̄ culpā recipiētis restituit arras in duplum · C · de sponsa · l · arris · et l · fi · Et de hoc vide infra · spōsalia · § · xii · qui icipit · iqbus ·

ARrogatio · vide supra · adoptio ·

Ar̃s · de arte notoria vide infra · sortilegiuz · ii · § · i · de arti ficibus faciētibus et vendētibus gladios · balistas · venena · taxillos · aleas · scachos · serta · et huiusmōi · vide ifra · negocia- tio · § · v · et sequentibus ·

ASsissinus · Assissini fuerunt et forte adhuc sunt quidam ifideles qui ex qbusdã falsis opionibus in quibus fuerãt enutriti de facili mittebãtur ad occidendū quēlibet crsti anum · non curãtes si ad hoc occidendi essent ipi · Cōtra quorū

pestē statuit Inno. iiii. ꝙ quicūq̄ princeps vel prelatus vel alia ꝑsona aliquem cristianū per assissinos interfici fecerit vel mandauerit q̄q̄ mors non fuerit subsecuta. et qui assissinos receptauerint defenderint seu occultauerint non solum excoicationis seu depositionis incurrāt sentētias ipso facto. s3 sint etiam cum omibus bonis suis oibus xpianis expositi et ꝑpetuo et diffidati. Ita ꝙ ex quo de predictis vel aliquo iꝑorū ꝓbabilibus cōstiterit documētis nulla alia excoicationis. depositōnis. seu diffidatōis sentētia reqratur. s3 beneficia taliu3 per alios ad quos pertinet collatio libere conferātur. de homici. pro hūani. li. vi.

Astucia. Astucia scd̄m Tho. se. se. q. lv. dicitur cu3 quis ad cōsequendu3 aliquē bonum finē vel malu3 vtitur nō viis veris s3 simulatis et appentibus ¶Non enim oportet etiam ad finē bonu3 falsis viis et silātis ꝑuenire. s3 veris. vnde astucia etiā si ordinetur ad bonu3 pc̄m̄ est. ii. ad corin. iiii. abdiscamus occulta dedecoris non ābulātes in astucia neq̄ adulterantes verbum dei. Aliqn̄ aūt ꝓpter simlātionē accipitur in bonum. vt ꝓuer. i. vt detur puulis astucia ¶Sed ꝓprie accipitur in malo. sicut et phūs dicit. vi. ethico. de dolo aut et fraude q̄ sunt ꝓpinqua astucie. vide infra. dolus. et infra. fraus.

Auaricia et cupiditas. vtrum sit pc̄m̄? R. scd̄m Tho. se. se. q. cxviii. sic ¶Nam bonu3 homis circa exteriora oportet ꝙ cōsistat in quadam mensura. s. vt querat hēre exteriores diuicias ꝓut sunt necesse ad vitam eius scd̄m eius conditōem. et ideo in excessu eius mēsure consistit pc̄m̄. dum scil3 aliquis supra debitū modū vult eas acqrere vel retinere. quod ꝑtinet ad rōnem auaricie que diffinitur esse imoderatus appetitus habendi. ¶Sed vtrum sit mortale? R. scd̄m Tho. vbi. s. auaricia potest accipi dupliciter ¶Vnomō ꝙ aliquis accipiat vel retineat iniuste res alienas quod ꝑtin3 ad rapinam vel furtu3. et sic ex suo genere est pc̄m̄ mortale ¶Cōtingit tn̄ in hoc casu ꝙ est veniale ꝓpter impfc̄tōem actus. sicut de furto dicitur infra. furtu3. ¶. iiii. ¶Aliomodo potest accipi auaricia inq̄tum importat inordinatū amorem diciarum. qui si intm̄ crescat ꝙ preferatur caritati. vt scil3 ꝓpter amorem diciarum quis non vereatur facere cōtra amorem dei et ꝓximi est pc̄m̄ mortale. Si aūt iordinatō amoris in hoc sistat vt. s. homo q̄uis supflue

diuicias amet non preferat earum amorem amore dino scilz ꝙ
ꝑpter diuicias non velit aliquid facere cõtra deum et ꝓximum
sic est pctm̄ veniale. ¶ Auarus siue cupidus ordinari non debz
vide infra. ordinandus. ℈. xi.

BAptismus. i. quo ad substãtiam et formam ¶ Quid est
baptismus? Rꝫ. est ablutio facta sub prescripta forma
verborũ. vt ponit Magister. iiii. senten. di. iii. vel q̃si
eodemmõ scdm̄ Augus. baptismus est tinctio in aqua
verbo vite scificata de cuius substãtia sunt tria. s. materia ele-
menti. forma verbi. et intẽtio mistri copulãs formã materie.
vnde Aug. accedit verbuz ad elemtũ et fit sacramtũ. i. q. i. de
trahe. ¶ Baptismi forma hec est. ego baptizo te in noie patris
et filii et s. s. de bap. c. i. ¶ Sed quid si mutetur hec forma? Rꝫ.
scdm̄ Tho. in iiii. di. iii. nulli licet mutare q̃tum ad id quod est
de eẽntia forme et si mutatur nichil agitur et preter hoc culpã
incurrit. Si aũt aliquid quod ptinet ad formaz ex sola detrmia
tõe ecclie mutatur nichilominus est sacramẽtum. sz culpa in-
curritur ¶ Veruz ab aplis qui baptisabãt in nomine xpi nõ fuit
mutata forma q̃tum ad intentõnem. quia in xpi nomine tota
trinitas itelligitur. sz solũ q̃tum ad vocem. nec hocipm potuis
sent nisi ex familiari consilio spũs s. Rõ aũt mutationis fuit vt
nom̄ xpi amabile redderetur. hoc etiam nunc ecclã possz. si spe
ciale preceptum a spũ s. haberet. non autẽ ꝓpria auctoritate.
vnde modo sic dicendo non essz baptismus. quidam cõtrarium
dicunt. ¶ Quid si dicatur. in noie trinitatis. ñ est baptismus.
quia non exprimũtur ipe psone. sz solum numerus psonarum
Similiter non est baptismus si dicatur. in noie genitoris et ge-
niti et ꝓcedẽtis ab vtroqꝫ. qa genitor non signat psonã patris
sicut ypostasiz subsistentẽ. sz per modum actus. et ideo non est
eadem signatio. et eadem rõ est de aliis ¶ Quãuis aũt non est ea
dem vox in greco et in latino tñ est eadem significatio. vnde in
qualibet lingua illa pertinent ad formam que principalius sunt
instituta ad signãdũ psonas. ¶ Quid si verba ꝓferãtur corrup
te? Rꝫ. scdm̄ Tho. vbi supra. aut facit ex ignorãtia vel defectu
lingue tũc si tanta est corruptio ꝙ oino auferat sensum nõ est
baptismus. Si vero sensus remeneat erit baptismus. vt dicendo
patrias et filias. sicut hẽtur. de cõse. di. iiii. retulerũt. Et hoc

Apli baptisabant In noie xpi / cur sic?

precipue accidit q sensus nō mutatur qn̄ fit corruptio in fine. sed mutatio ex pte principii variat significatōnem. et ideo non est baptismus. ¶ Aut hoc facit aliquis ex industria. et sic non videtur intēdere quod ecclesia intendit. vnde non est baptismus. ¶ Quid si aliquid subtrahit? R. scdm̄ Tho. in. iiii. di. iii. si illud quod subtrahitur sit de eēntia forme nō ē baptismus. et qui sic baptizat grauiter peccat. vt si subtraħat iuocatio triū psonarū vel expressio actus vel expressio psone baptizate. ¶ Sed expssio psone baptizantis non est de forma q̄tum ad necessitatē sacramenti. sz ex institutōe ecclie. et ideo si omittatur ego erit baptismus sz peccat omittens. ¶ Quid si addatur aliquid? R. scdm̄ Tho. vbi supra. duo hic obseruanda sunt. ¶ Primum est ex parte addentis quia si aliquid adderes intendens illud esse de forma q̄i volens nouum ritum adducere cōstat q non intenderet pferre formam qua vtitur ecclesia et ita nec facere quod facit ecclā quare non essz baptismus. Secus aūt esset qui ex aliq̄ cā adderz vt ex deuotione quadā. ¶ Scdm̄ est ex pte eius quod additur. qa si est corruptiuum forme non est baptismus. sicut si dicatur in nomie patris maioris et filii minoris corrūpitur fides quā forma pfitetur. Si vero quod additur non est corruptiuū forme. sicut si addiť et btē marie pbabilius videtur q essz baptismus. ¶ Quid si fiat aliqua interruptio? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. iii. si sit tanta q itercipiat intentōem baptizantis non erit baptismus sicut si dicatur in noie patris et iterponatur lōga falbā et postea dicatur et filii. ¶ Si autē fuerit parua interruptio vtputa verba non corrūpentia formaz vt si dicat in noie patris oīpotētis. aut interruptio silencii. aut tussis. et huiusmōi quod intētōez non discōtinuet erit baptismus. ¶ Quid si fiat trāspositō? R. scdm̄ Tho. vbi supra. si est talis transpositō q mutet intellectū non fit baptismus. sicut si dicatur in noie patris baptizo te et filii. secus si non mutet intellectū. vt si dicatur in nomine patris et filii et spūs s. baptizo te. ¶ Alii dicunt q q̄litercūq mutetur ordo verborum non videtur intellectus mutari. et erit baptismus. de forma verborum qn̄ plures simul baptizant vel baptizātur. vide infra baptismus. iii. ¶. ix.

Baptismus. ii. quo ad materiā. Vtrū aqua pmixta possit esse couenicns materia baptismi? R. scdm̄ Tho. in. iiii.

pmixtio 2.

di. iii. pmixto potest esse duplex. Una que tollit spēm. sicut qn̄ per alteratōnem transit in aliam spēm. vt per putrefactionem aliquā vel digestionem transit in vinū aut etiam per additōem tantā alterius liquoris ꝙ soluatur spēs aque. sicut si pum aque multo vino admisceatur. Alia pmixtio est que non tollit speciē aque sicut qn̄ alteratur aqua secūdū aliquod accidens et manet spēs. vt in aqua calefacta. vel qn̄ additur aliquid aque quod illi non cōmiscetur. sicut si aliqua solida ponātur in aqua. vel si sit cōmiscibile sicut aliquod hūidum et tam pue q̄ntitatis ꝙ in aq̄ penitus cōuertitur. In aqua ergo primo pmixta non pōt fieri baptismus quia iam non est aqua ¶ Impmixta secūdomō potest fieri. vnde in aqua maris beñ potest fieri. Similiter in lexiuio. et in aquis sulphureis. et in aliis que ex terra per quā trāseūt imutantur. sꝫ tam̄ non mutātur in aliam spēm. ¶ Vtrū baps aque possit in aliquo suppleri? ℞. scdm̄ Pe. scdm̄ cōem legem non potest in puulis suppleri. cum non possint hēre vsum liberi arbitrii. sꝫ si pro xp̄o occiderētur pie creditur ꝙ saluarētur sine baptismo. In adultis autē potest suppleri. per baptismū flamis siue cōtritionis et per baptismū sanguinis. i. martirii. Et hoc intellige qn̄ est articulus necessitatis non contēptus religionis. Idem Tho. in iiii. di. iiii. ¶ Probibitū est ne fiat baptismus nisi cū crismate nouo. s. illius āni p̄terq̄ in necessitate mortis et pu nitur sacerdos si contra fecerit. de conse. di. iiii. siquis de alio. Idem intelligēdum est de confirmatōne et tātomagis q̄to confirmatio minoris necessitatis est q̄ baptismus. ar. de sen. exco. quoniam. li. vi.

Baptismus. iii. quo ad mistrum. Debitus minister baptismi scdm̄ omnes teologos est sacerdos. sꝫ in necessitate qlibet potest baptiꝫare. vir siue mulier. ordinatus et nō ordinatus. fidelis et infidelis. dummō habeat intentōem baptiꝫandi et seruet formā ecclie. vnde etiā si non credat sacramētū baptismi neqꝫ aliquid spūale ibi fieri dummō in genere itendat facere quod facit ecclesia baptismus est. sed tñ simplex clericus non debꝫ baptiꝫare p̄nte presbitero. neqꝫ laicus p̄nte clerico. ne ꝙ mulier p̄nte viro. probantur hec de conse. di. iiii. mulier. et c. romanus. et xxx. q. iii. sup qbus. Ideꝫ Tho. in pte. q. lxvii. ¶ An baptismus possit tradi a malis mistris? ℞. scdm̄ Pe. sic.

quia bonitas mistri non est de necessitate s3 de cõgruentia. vñ dicit Augus. q per ebriosum hoicidam et per q̄mcunq3 malum datur baptismus. et baptizatis totus effectus sacramti baptismi cõfertur. Idem Al. et Tho. in iiii. di. v. ¶ Quid si sacerdos nolit baptizare nisi dato sibi aliquo precio? R. secundu3 Pe. et Tho. in iiii. di. v. a tali l3 emere aquã pro baptismo. etiam si aq̃ consecrata est. sed non l3 pro baptismo dare pecunia3 nec pro se qa in tali casu sufficit baptismus flaminis. nec pro alio quia nõ sunt facienda mala vt veniant bona. ad ro. iii. tñ in casu necessitatis ille q gerit curã pueri licite põt baptizare vel a quocũq3 alio facere baptizari. vt ponit Tho. se. se. q. c. ¶ Vtru3 malus mister peccet mortaliter baptizãdo? R. scdm̄ Pe. et Tho. vbi s. aut baptizat cum solẽnitate et vt mister ecclẽ et tũc peccat mortaliter si peccatũ recolit nec peitet. aut baptizat in articlõ necessitatis sicut vetula baptizat et tunc non peccat. ¶ Vtrũ q sciẽter susdipit bapm a malo mistro pecc3 mortaliter? R. scdm̄ Pe. et Tho. vbi supra. si malus minister sit precisus ab ecclasia suscipiens scienter a tali peccat nisi in articulo necessitatis quo casu recipe poss3 etia3 a quocunq3 heretico. sed sine necessitate nec ab heretico nec ab excoicato nec suspenso recipi d3. ¶ Si autẽ non est precisus ñ peccat suscipiens ab eo nisi forte per accidẽs si bocipo foueat ei fouẽdo eum in peccato. ¶ Vtru3 melior sit baptismus qui cõfertur a bono? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. v. eq̄lis est ab vtroq3 q̄tum ad sustãciales effectus. s3 tñ cũ pricipali effectu potest aliquid plus conferri ex merito baptizantis. sed hic effectus accidentalis est. Ideẽ Pe. ¶ Vtrũ anglũs possit baptizare? R. scdm̄ Tho. vdi supra. angelus bonus ex officio qde3 non potest baptizare nec ecclãm cõsecrare. potest tñ ex speciali mandato dei. et quia nunq̃ vsurparet sibi alienum officiu3 idõ si sciatur esse bonus angelus non esset quis rebaptizandus neq3 ecclesia cõsecrãda. vt de ecclesia sci michaelis factum est. ¶ Malo autẽ angelo. i. dyabolo potestas baptizãdi cõpetere non potest neq3 ex officio neq3 ex spãli mandato. non eni3 potest esse minister salutis. s3 punitõnis. vnde semp presumendum esset q non faceret itentione baptizãdi s3 decipiendi. vnde nullomõ potest. ¶ Vtrũ in baptiznate reqratur intentõ? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. vi. sic. s3 et si qñ ꝓfert verba nõ assit actualis intẽtio dũmõ

prius ītenderit et cōtraria intentio non īteruenerit sufficit ad baptismum. Et ex his patet ꝙ furiosus et ebrius qn̄ omino vsu rōnis carent. baptizare non possent. quia non pn̄t habere intē tionem. ¶ Vtrum plures possint vnuз baptizare? R. secunduз Tho. in iiii. di. iii. et in iii. pte. q. lxvii. possunt dummō qlibet intendat totum facere ¶ Similiter et vnus plures simul. dūmō intēdat baptizare oīs. nō tn̄ debз fieri sine magna necessitate Et quidem dū plures baptizāt si dicant nos baptizamus nō est baptismus. sз quilз debet dicere ego te baptizo. quādo autem vnus baptizat plures dicens. ego vos baptizo. quilibз baptizatus est. Sed et de hoc vide infra. baptismus. iiii. ¶. iii.

Baptismus. iiii. quo ad suscipiētes. Vtrū ōs teneāt ad baptismū? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. vi. qlз tenetur etiā scificatus in vtero ꝑpter tres rōes. Primo qdē ꝑpter acqrendū caracterē quo ānumeretur pplō dei. et quasi deputetur ad pcipienda sacramēta diuina. Secūdo vt ꝑpter baptismi pceptionem passioni xp̄i etiaз corpaliter cōformetur. Tercio ꝑpter bonum obediētie. quia preceptū de baptismo omibus est datū. ¶ Vtrum puer in vtero exn̄s possit baptizari? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. vi. non potest quia talis deo notus est non ecclē nec subici potest opationi ministroruз ecclesie. vnde dicit Aug. ꝙ sicut qui non vixerit non potest mori. ita qui natus non fuerit non potest renasci. Non debз autem mater scindi vt puer possit nasci et baptizari. quia scdm̄ Aplm̄. non sunt faciēda mala vt veniant bona. deberet tn̄ scindi si iam defuncta esset. ff. de inof. testa. l. postea. Quādo aūt appet aliquod mēbrū et nō est plen̄ natus expectanda est totalis egressio. nisi piculum mortis timeatur ¶ Nam autē in tali piculo egressa pte principali. s. capite baptizari debз. Secus aūt de aliis ptibus. vt de manu et pede. q̄uis non noceat si ille ptes aspgantur aqua baptismali. qa diuina mia non est artanda. Et si postea plenarie nascatur non est rebaptizandus scdm̄ quosdā. Sed nichil piculi accidit si ad cautelam baptizetur sub hac forma. si non es baptizatus ego te baptizo et ce. ¶ Quid fiet cum nascitur mostrum? R. scdm̄ Tho. in quoli. aut est certum esse duas aīas rōnales. aut non. Certū aūt est si sint duo capita et duo pectora et duo corda ꝙ erūt per consequens duo corda. et sic baptizandi sunt vt duo ¶ Et q̄uis

Etiā sc̄ificatus tenetur ad baptismū, ob 3 rōnes.

presumatur q plures possint simul baptizari dicendo ego baptizo vos. tutius tamen est eos baptizari sigillatim. Si vero dubium est vtrum sint due anime tunc primo baptizandus est vnus postea potest alter baptizari dubie sic. si non es baptizatus ego te baptizo et cetera. ¶ Vtrum in eo qui est baptizandus requiratur intentio et voluntas? R. secundum Pe. Suscipientium baptismus tres sunt differentie. Quidam enim nunquam habuerunt vsum rationis vt puuli et perpetuo furiosi. et in his non requiritur voluntas. Quidam vero aliquando habuerunt licet tunc non habeant. et in his in necessitate sufficit antecedens voluntas. Ita q amentes et dormientes si ante furiam vel dormitionem habebant contrariam voluntatem non recipiunt sacramentum. Si autem habuerunt propositum et hoc per aliqua signa inotuit tunc in articulo necessitatis debent baptizari etiam si furiosus tunc contradiceret. ¶ Si tamen necessitas tunc non sit debet expectari lucidum interuallum furiosi vel vigilia dormientis. Quidam vero habent vsum rationis tunc cum baptizantur. et in his requiritur contritio et deuotio ad percipiendum rem sacramenti. et intentio et voluntas ad percipiendum sacramentum. Nec tamen requiritur voluntas absoluta suscipiendi quod ecclesia confert. sed quandoque sufficit voluntas coacta. et si sit coactio sufficiens et ex toto ab extra. vt cum quis reclamans imergitur violenter talis nec sacramentum suscipit nec rem sacramenti. Si autem sit coactio inducens sicut minis vel flagellis ita q ipse potius eligat baptismum suscipere quam talia pati suscipit sacramentum. sed non rem sacramenti. Idem Tho. in iiii. di. iiii. et vi. similiter et Al. Sed et hec ipsa probantur. xlv. di. de iudeis. de bap. et eius effec. maiores. circa fi. ¶ Vtrum in eo qui debet baptizari requiratur fides? R. secundum Pe. in puulis et in naturaliter stultis et huiusmodi qui per se non possunt credere non requiritur fides propria. sed sufficit aliena. In aliis requiritur fides propria non quidem ad susceptionem sacramenti quia etiam sine ea non recipetur caracter. sed quantum ad susceptionem rei sacramenti. i. gracie. Idem Tho. in iiii. di. vi. ¶ Baptismus iterari non debet. i. q. i. q quidam. pena autem iterantis secundum leges est decapitatio. C. ne sanctum bap. l. i. Secundum canones vero tales non possunt promoueri siue scienter rebatizati sint siue ignoranter etiam postquam sciuerunt ratum habuerunt. di. l. confirmandum. alias vero qui ignoranter rebati. ati fuerunt vt infantes vel coacti absolute possunt promoueri

secundum quosdam de iure. scdm̄ alios quod tutius est de dispē satione. de conse. di. iiii. eos. Itē clerici deponendi sunt iterātes baptismum. ar. in dicto c. eos. et c. qui bis. laici vero excōicādi et pena grauiori plectendi vt ibi. Sed si dubitet an aliquis baptizatus fuerit. baptizetur his verbis premissis. n̄ te rebaptizo. sed si non es baptizatus ego te baptizo in no. pa. et fi. et s. sci. de bap. c. i. ¶ Cum iudeus vel paganus petit baptismū an stati baptizandus sit? R. si piculum sit in mora. vt quia baptizādus timet ne alii infides si hoc senserint interficiant. vel aliter ipediant eū q̄citius est baptizandus. de conse. di. iiii. ne quod absit. Sed si piculum non iminet tunc vel per octo menses vel alio termino arbitrario debȝ differri et iter cathecuminos teneri. de cō se. di. iiii. iudei. et c. se. Et de hac dilatōne iterum hēs infra. baptismus. v. ¶. ii. ¶ Quid siquis n̄ baptizatus pmoueatur in sacerdotē et epm et postea celebrat et multos ordiat? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. xxiiii. non baptizatus nullum ordinem recipere potest. nec cōficere. nec absoluere. nec etiaȝ ordinare. tam̄ pie credi potest q̄ q̄tum ad vltimos effectus sacramtorū summus sacerdos suppleret defectum et q̄ non pmitteret hoc ita latere q̄ piculum ecclē imminere posset. ¶ De fictis accidentibus ad baptismum habes infra. baptismus. vii. ¶. ii.

Baptismus. v. quo ad tpa. Vtrum aliquod tps determiatū sit ad baptismuȝ? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. vi. In bapo duo cōsiderantur. s. substā sacramenti et q̄tum ad hoc n̄ est aliquod tpus determinatum imo qualibȝ die et hora bapus celebrari potest. Aliud est solēnitas. et q̄tū ad hoc ecclesia habȝ duplex tempus. s. sabbatum pasche et sabbatum penthecostes. ¶ Vtruȝ baps debeat per aliquod tpus differri? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. iiii. magis est laudabile q̄ puer q̄citius fieri pōt baptizetur. primo quia interi puer mori posset et dānaretur. scdō qa demones n̄ hn̄t tantam ptātem in baptizatis sicut in n̄ bap. neq̄ q̄tum ad nocum̄ta spūalia neq̄ q̄tū ad corporalia. tercio quia in puericia facilius hō iducitur et assuescit in his que suut xpiane religionis et fortius inheret ¶ Adultis autem sicut dicit Tho. in iii. pte. q. lxviii. non statim cum cōuertitur est sacrm̄tum hoc cōferendum. sȝ oportet differre vsq̄ ad aliquod tpus. Primo qdem ne in talibus ecclā decipiatur. secūdo vt an̄ bapm

In Infantibus Baptismus non debet differri ob 3. caa.

In adultis vero debet differri 3. de caa.

de fide plenius instruatur. tercio ꝑpter reuerentiā sacramenti dum in solēnitatibus precipuis. s. pasche et penthecostes hoīes ad baptismū admittūtur. si tn̄ essent plene instructi aut mortis ꝑiculum imineret statim essent baptizādi. ¶ De differentibus autē baptismum vsq̧ ad mortem vide infra. ordinādus. ¶. ii.

Baptismus. vi. quo ad ritū ¶ Vtrum imersio sit de necessitate baptismi? R. scd̄m Tho. in iii. pte. q. lxvi. qn̄ ecclē consuetudo patitur. vel qn̄ necessitas incūbit ꝑpter defectum aque. siue ꝑpter ꝑiculum pueri de cuius morte timetur. vel quia etiā sacerdos non posset sustētare baptizandos. potest sine imersione baptismus celebrari. et etiā sufficit si tm̄ caput aspgatur. Sed imergendi consuetudo laudabilior est. Similiter laudabile est ꝙ ter imergatur. quod signat fidem trinitatis et triduum sepulture xp̄i. hec tam̄ signatio non est de substantia sacramēti tn̄ grauiter peccaret qui contra consuetudinē ecclesie tm̄ semel imergeret. Idē Pe. et Al. ¶ Quid de duobus sacerdotibus si alter est mūtus et alter mutus vno ꝓferente verba et alio imergente? R. scd̄m Tho. in iiii. di. vi. n̄ erit baptismus. Idem Hosti. ¶ Quid significent sacramētalia que fiūt in bap̄o? R. scd̄m Pe. quatuor sacramētalia fiunt ante baptismuȝ. que significant hoc mō. Exsufflatio et insufflatio significāt maligni sp̄us expulsionem et boni introdutōem. salis imissio gratiaȝ et sapiam et a pc̄torum putredine preseruatōem. saliue cōtactus ad aures et nares sensuū sp̄ualium aptionem. vnctio olei in pectore et inter scapulas legis dei amorē et deuotā subiectōeȝ. Tria quoq̧ alia fiunt post baptismum. s. crismatio in vertice q̄ signat xp̄i gratiam in mēte. impositio cerei que signat fidei et morum cleritatē vestis candida que signat inocentie restitutōnem. ¶ Vtruȝ in baptismo vel in confirmatōe possit leuare vel tenere qui non est baptizatus vel confirmatus? R. non pōt. de conse. di. iiii. In baptizante nisi in necessitate quia tunc etiam baptizare potest et de sacro fonte leuare. vide de hoc infra impedimtū. vi. ¶. anpe. Religiosis n̄ lȝ de baptismo leuare ibidē. ¶. fi. de cathecismo patrinis et eorū rn̄sis hēs ifra cathecismus

Baptismus. vii. q̄tum ad eius effectuȝ ¶ Quis sit effectus baptismi? R. scd̄m Tho. in iiii. di. iiii. paruuli quideȝ in baptismo mūdantur ab originali et dantur eis virtutes

in bitu. sed non in vsu. adultis autem fit remissio oim pctõruz non solum originaliũ sed etiã aliorum et totius pene. reqȝ ueq ritur alia penitẽtia. Cõcor. Pe. et Magis. sniãrum. ¶ Vtrum fictõ ipediat effectũ baptismi? R. scdm Pe. qui fictus est in hoc q simulat se velle conferre vel suscipe baptismuȝ et non itendit effectum eius impedit. ¶ Sed qui simulat se dispositũ interius cũ non sit vel quia non credit vel cum ꝓposito peccãdi accedit aut contẽpnit sacramtum non suscipit rem sacramti idest gratiã. sed caracterẽ suscepit. ¶ At vt dicit Augus. conualescere incipit quando fictio veraci confessione recesserit. ¶ Et tunc baptismus peccata qdem ante cõmissa delet quo ad culpam et penam. sed cõmissa post baptismum delet quo ad culpã et hoc per accidẽs. quia magis delentur virtute penitẽtie. Concor. Al. et Tho. in iiii. di. iiii. ¶ Vtrum effectus baptismi equalis sit in omnibus? R. scdm Pe. qtum ad caracteris ipressioneȝ et pctõrum et pe naruȝ dimissionẽ equalis effectus est. Sed qtum ad depressionẽ fomitis et infusionem grẽ iequalis est. quia iequalis potest esse dispositio voluntatis. In puulis tamẽ quia equalis est dispositio et effectus equalis erit. Concor. Al. et Tho. in iiii. di. iiii.
¶ Baptismus non tollit irreglãritatẽ bigamie. infra. bigamia. ¶. vi. sȝ bñ tollit illã homicidii. ifra. homicidiũ. iiii. ¶. i. in fi.

Bellum. i. coiter ad hoc q belluȝ sit iustum tria reqrunt scdm Tho. se. se. q. xl. ¶ Primo. s. auctoritas pricipis. qa priuata psona ius suum potest ꝓsequi in iudicio. ¶ Et in- tellige principis siue ecclãstici vt qñ pugnatur pro ecclesia. siue principis sclãris. xxiii. q. i. quid culpatur. et q. ii. c. i. Et scdm Vl. sufficit auctoritas inferiorũ dignitatum ad defensionẽ sibi ditorum qñ quis alias per iudicem se iuuare non potest. ¶ Scdm quod reqritur in bello iusto est iusta cã. vt scilȝ illi cõtra quos ballum mouetur ex aliqua culpa hoc meruerũt. vñ dicit Aug. in li. questionum. iusta balla debent differri que vlciscũtur iniu rias. si gens vel ciuitas plectenda est que vel uidicare negxerit quod a suis iꝓbe factum est vel reddere quod per iniuriã ablatũ est. xxiii. q. ii. dñs. ¶ Tercio reqritur intentio recta. qua. s. in- tenditur vel vt bouũ ꝓmoueatur. vel vt malum vitetur. vnde non lȝ fieri ex odio et huiusmõi sȝ ꝓpter iusticiã et caritatem. vt in predicto c. quid culpatur. et in c. militare. Sunt alia duo

que ponuntur a qbusdam requiri in iusto bello. videlz vt nõ sit persona cui bellare non licet. vt xxiii. q. viii. clerici. sed hoc est pp spãlem phibitõez. vt infra dicitur. bellũ. ii. ¶. i. Itẽ vt fiat pro rerum repetitõe vel patrie defensõne et huiusmodi. xxiii. q. ii. c. i. Et hoc reducitur ad iustaz cãm. ¶ Vtrũ sine pricipis auctoritate per aliquod bellum liceat iniuriam repellere? R. de iure naturali potest qlibz viz vi repellere. dumtñ in continenti et cuz moderamie ĩculpate tutule. i. q tutela illa moderata et sine culpa sit. nec sit ad sumendã vidictam. sed ad ppulsandum iniuriã. de homici. significasti. ii. circa fi. Et dico ppulsandaz siue a se siue a socio. ar. xxiii. q. iii. non iferenda. et c. vlti. Et siquidem vis siue iniuria sit in psonam tunc põt vis repelli ãnq̃ sit illata. nam licitũ est occidere incidiantẽ et eum qui vult occidere si aliter non põt quis manus eius euadere. ff. ad. le. aqli. l. iiii. et v. Si aũt vis inferatur in rebus tunc etiam illatã et inferendã licitum est repellere. dũtamẽ in continenti idest q̃cito scit vim illatam priusq̃ diuertat ad alium actũ. de restitu. spoliatorum cãm. et in dicto c. significasti. ¶ Generaliter aũt sciendũ est q ad talia nemo tenetur imo pfectius essz remittere. iuxta illud Mathei. v. si quis te pcusserit in vnam maxillã et ce. ¶ Sz vtrum per bellũ vel violentiaz liceat ppria auctoritate rem iaz ablatam vel inuasam recupare? R. scdm Inno. et Hosti. si hoc fiat in cõtinenti certe lz. Si vero ex interuallo non lz. imo dz adiri iudex raptoris et eius auctoritate recupare. Nam si aliqs ppria auctoritate violẽter rapet etiã rẽ suã cadit a suo iure et pdit eã. nisi forte non possz per iudicem eã cõseq vel recupare. vt notatur di. i. ius gentiũ. ¶ Quid si absq supioris auctoritate quis dãnificatus accepit de rebus dãnificantis. nunquid põt retinere? R. dicẽdum q si accepit absq vicio. vtputa quia inuenit vel alius sibi dedit et huiusmõi non peccauit. et põt licite retinere vsq ad valorem dãni. ff. de condi. indebi. si non sortẽ. nisi forte res que puenit ad eum fuissz ei a raptore cõmodata. C. de cõmodato. l. pretextu vel etiã deposita. C. depo. si quis. nam in his casibus non potest retinere. ¶ Hec indubitanter vera sunt in foro iudiciali. Sed scdm quosdaz etiam lz talis peccet et pñiam agere teneatur tñ in foro peñtentiali non tenetur ad restitutõem. In hoc concordãt. Vber. et Al. Et ad hoc illud quod

dicit Tho. de illo qui furtim accipit rem suã apud alium iniuste
detẽtã. vt hẽtur infra. depositum. ¶. vl. ¶ Vtrũ in bello liceat
vti insidiis? ℞. scdm̃ Tho. se. se. q. xl. In bello iusto lz vti isidiis
occultando ab hostibus ea per que volumus eos ipugnare quia
ꝓpositum nostrum non tẽnur eis apire. xxiii. q. iii. dñs. ¶ Sed
non licz eos sic decipe ꝙ dicatur eis falsum vel non seruetur eis
ꝓmissum. xxiii. q. i. noli. ¶ Qui hz iustuz bellũ suũ facit qcqd
capit ab hoste vel eius auxiliatoribus siue subditis siue aliis quo
vsqꝫ sit sibi satisfactuz de omi dãno et labore et opis tam suis q̃
suoruz. vel donec ipe hostis offerat se ad ius et velit satisfacere.
di. i. ius gentiuz. xxiii. q. vii. si de rebus. vltra hoc autem non
debet aliquid recipe. nisi forte essz talis hostis ꝙ ꝓpter heresim
vel aliud huiusmodi bona essent per edictum publicata ¶ Subditi
vero bellantiuz iniuste si in tali bello non prestent dñis cõsilium
auxilium vel fauorem non sunt expoliandi vel in aliquo puniẽ-
di. pctã ei suos tm̃ dẽnt tenere actores. de his q̃ fi. a ma. p. c.
quesiuit. i. q. iiii. c. i. Quod verum est etiã si dñs predcõrum in
ipo iniusto bello vtatur rebus iporum ab eis ablatis ¶ Similiter
non sunt spoliãdi clerici. religiosi. vel cõuersi. pegrini. merca-
tores. rustici euntes et redeuntes et in agricultura existentes.
et aialia quibus arãt et seia portant. de treuga. c. inouamus.
xxiiii. q. iii. si quis romipetas ¶ Porro tota preda que obueit de
bello iusto dñi est. et ipe tenetur diuidere subditis scdm̃ ꝓporti
onem et q̃litatem ꝑsonarum. vt di. i. ius militare. et notatur.
xxiii. q. v. dicat. ¶ Quid cum subditus mouet bellũ mandante
sibi dño. vel sequitur eũ nunqd tenetur restituere si qua ab hos
tibus accepit? ℞. si bellum sit iustuz non tenetur nisi iuxta dñi
sui edictũ. si vero sit iniustũ et ipe scit tenetur quia plus debuit
timere deum q̃ hoiem. Si autẽ dubitat vtrum sit iustuz vel nõ
iteriz non tenetur. xxiii. q. i. quid culpatur. in fi. ¶ Excusatur
enim ꝓpter obedientiã dñi sui. licet dñs peccauerit si forte ma-
le precepit. ¶ Sz q̃ritur vtrum sicut subditi mouentes bellum
excusantur in dubio vt nunc dictum est. ita similiter excusent
amici. cognati. stipendiarii. et huiusmõi? ℞. non. qa non ex-
cusat eos obedientia neqꝫ in dubio debẽt se cõmittere discrimini
vt iuuent aliquem in preiudicium alterius. xiiii. q. v. deniqꝫ.
¶ Quid si subditus hz guerram cõtra dominũ et ecõuerso? ℞.

secundũ Vber. cũ vassallus comitis habet aliquid cõtra comitẽ requirẽda est primo auctoritas regis. Si autẽ comes hẽt aliqd contra regem et rex humiliter requisitus per ptes nollet illi ius exhibere credo ꝙ si ius suum defendat armis cum moderamine non peccat. ipugnare vero regem non poterit ꝓpria auctoritate sed denunciare habꝫ pape qui poterit excoicare et crescẽte contumacia dare auctoritatẽ mouẽdi contra eũ arma. vel conquerantur coram ipatore si rex ille subsit ei et illius auctoritate si oportuerit mouebit bellum. Quando autẽ rex habet causam contra ipatorem vel impator contra regeꝫ qui non subest illi. non erit alius coraꝫ quo q̃rimonia ꝓponatur nisi papa. vt nũc dictum est. tñ passus iniuriam peccaret mouendo belluꝫ si alter offerret satisfactõem. Cum aũt comes hẽt cõtra subditũ suũ. nõ ꝓp hoc dꝫ sibi ius dicere. sed vel auctoritate iudicis supioris gladium sumat vel ad dyocesanũ vasalli recurrat qui si vasallus obedire recusauerit excoicabitur rõne peccati. de iudi. nouit. et si per ãnũ pstiterit tunc dyocesanus ipm et res eius capiẽdas exponꝫ. ar. xi. q. iii. rursus. et c. qsqs. et de he. excoicamus.
¶ De dãnis et de vastatõnibus que fiũt in bellis quis et cui teneatur. dicendum scdm Vber. ꝙ qui habet iustum bellum non tenetur de illis dãnis que ipse vel sui bona fide pugnãdo intulerunt. aut a quibus cõmode abstinere non potuerunt ¶ Si autẽ crassandi aĩo et maliciose intulisset cum alias sibi possꝫ cõsulere tenebitur et cõpensabuntur illa dãna cum dannis propter que bellum motum est fcã discõputatõne hincinde. Suis vero subditis iste qui iuste bellat non tenetur de dãnis que passi sunt ab aduersariis. quia tales subditi se et sua tenentur exponere pro dño. Et dico ꝙ dñs non tẽtur nisi forte ipe fuerit in culpa negligẽter eos defendẽdo talis etiã iuste bellans tenetur omibus illis quos vocauit de dãnis si qua recepunt nisi illi venerit ex debito vel cã hũanitatis vel cõsanguieitatis. xxiii. q. iii. ñ inferenda. et aliis. c. se. ¶ Qui vero habet iiustum bellum tenetur primo aduersariis de omibus dãnis illatis. tenetur etiam suis propriis homibus de dãnis que recepunt ab aduersario qui iuste rapugnabat si ipi proprii homies iuuabant eũ bona fide. aut si fuerũt inducti eius cõsilio. timore. vel coactõne. et de se non erãt facturi. Secus si mala fide iuuerunt eum. in quo casu nullam hñt

contra eũ actõem ¶ Nam in re turpi nulla cõtrahit̃ obligatio. insti. manda. ℱ. illud quoqȝ. et ff. mãda. si remunerãdi. ℱ. rei turpis. et l. si mandauero. ℱ. qui edẽ. ¶ Sed nunqd dñi qui bel lauerunt pñt componere adiuicem sup dãna que eoruȝ subditi passi fuerunt? R. scdm̃ Vber ¶ Si cõpositio fiat de consensu dãnificatorum stãdum est illi. alias ille quidem qui iniuste mouit bellum non potest per suam cõpositõnem preiudicare hominibus suis quin ip̃e teneatur eis de ꝓprio satisfacere. nisi ipsi in culpa fuerint piter cum eo. vt in precedenti ℱ. dictũ est ¶ Qui autem habuit iustum bellũ non dȝ cõponere cum aduersario in preiudicium hominum suoruȝ sȝ debet ꝓcurare ꝙ eis ab aduersario danna reddãtur. alias si cõponeret ita ꝙ aduersarius non satisfaceret subditis ipse eis tenetur. Hoc tamen intellige de dannis incẽdiorũ. rapinarum. et huiusmõi ¶ Naȝ de exspensis satis consueuerunt dñi auctoritare sua cõponere vel pertransire ¶ Quod etiam de ꝓpriis dictis dannis põt concedi. si dñi ex probabili cã viderint ea esse remittenda potius q̃ carere pacis cõmodo et incurrere bellorum picula. Et cum in hoc casu princeps vtiliter gerat negocium subditorum suorũ ip̃i subditi tenentur ratum habere. Si tñ ab inicio cõtradicant ne fiat cõpositio nisi refusis sibi dãnis non potest dñs ipsa danna qtare. sed bñ potest desistere a bellando. quia sicut apud eum est auctoritas mouẽdi bellũ ita et desistendi. Concor. Vl. et Hosti. ¶ Vtrũ liceat facere noua castra? R. scdm̃ Inno. non licet hoc facere cum iniuria vel emulatõe alterius. nec etiam incastellare vetera que non ꝓbãtur habitata. C. de edifi. pu. l. iii. Et ad hoc põt agere ep̃us vt destruantur vel in pristinam formaȝ reducantur. ar. de iudi. cõsuluit ¶ Et non solum ep̃us sȝ etiam quilibȝ qui ibi hẽret redditus. nã iuste pro vitãda diminutõe sui patrimonii qsqȝ agit. ar. de resti. spo. pisanis. Idem Hosti. ¶ Vtrum liceat bellare in festis? R. scdm̃ Tho. se. se. q. xl. obseruatio festorũ non ip̃edit ea que ordinãtur ad hoium salutem etiã corporalem. vnde dñs arguit iudeos dicẽs. Io. vii. michi idignamĩ qa totũ hoieȝ saluũ feci in sabbato. Inde est etiaȝ quia medici pñt licite medicare in die festo. multo auteȝ magis cõseruanda est salus reipublice q̃ vnius homis. hoc autẽ fit per bellum. et ideo licituȝ est bellare in festis diebus si necessitas hoc exposcat. nam ꝓpter festum in

necessitate cessare est deum tentare. sȝ necessitate cessante non licet. quia tunc debent hoies vacare spūalibus. Concor. Ray.
De facietibus et vēdētibus arma. vide ifra. negociatō. ¶. fi.

Bellum. ii. quo ad clericos. clericis bellare nō licȝ. xxiii. q. viii. per totum. et hoc scdm̄ Tho. se. se. q. xl. duplici ratione. Prima est generalis quia exercitia bellorū inqe tudines hn̄t et multum ipediunt a contēplatione diuinorum et laude dīna et oratōe pro pplis que ad officiuȝ ptinēt clericorū. Secunda spālis quia clerici ordinantur ad altaris ministeriuȝ in quo sub sacramēto repn̄tatur passio xp̄i. i. ad corin. xi. quotiēs cunqȝ manducabitis paneȝ hunc et calicem bibetis mortem dn̄i annūciabitis donec veniat. Et ideo non cōpetit eis occidere vel effundere sanguinē. sȝ magis esse patos ad effusionem proprii sanguinis pro xp̄o. vt imitentur ope quod gerunt ministerio. Sed nec pn̄t arma portare absqȝ iusta causa. puta si trāseāt per loca piculosa ad terroreȝ latronum. sȝ non debeant percutere. ar. xxiii. q. iii. maximianus. et notatur de vi. et hone. clerico. clerici. nisi forte vim vi repellēdo. vt. s. bellū. i. ¶. ii. et infra. homicidium. i. ¶. vi. vii. et viii. ¶ Quid si clericus iuit cuȝ hn̄tibus iustum belluȝ et consecutus est aliquid. nunquid tenetur restituere? R. scdm̄ Vber. si datum fuit ab eis qbus licuit illud rape ipe potest retinere. si aūt ipse rapuit tētur ad restitutōem dānificato quidem si scit. alioqn paupibus. nam sicut dn̄s eius non potuit dare ei auctoritatē bellandi ita neqȝ rapiendi. posset tn̄ rem tenere de consensu dn̄i qui iuste pugnauit si consenserit dum guerra durat. quia pinde est ac si dn̄s reȝ illam ei dedisset. ¶ Vtrum qui bellis itersunt possint fieri clerici? R. scdm̄ Ray. si quis intersit bello licito nec iterficit. nec mutilat. nec causaȝ mortis patrat. si alias sit ydoneus potest ꝓmoueri nec indiget dispēsatione. Si vero in bello illicito et ibi hoies sint occisi etiam si non per illum ei iputabitur ꝓpter culpam precedentē. et ita ꝓmoueri non potrit. xv. q. i. c. vl. de cleri. pcus. pn̄tiuȝ. et de homici. c. cōtinebatur. ¶ Licitum est prelatis ecclāsticis ob defensionē rerum ecclē vel fidei inuocare contra violētos brachiū sclāre et hortari tales non quidem vt occidāt mutilēt vel vulnerent. hoc eni esset directe ad homicidiū ꝓuocare. sed vt ecclām fidem vel patriam liberēt et terram ab infidelibus occupatam

reducant ad xpm. et sup hoc ecclia facit remissiones magnas. Et licet hinc inde aliqui occidantur non est prelato iputandũ. imo peccaret nisi cõtra tales se oponeret. xxiii. q. v. de occidẽdis. de homici. postulasti. et c. tua nos. xxiii. q. iii. maxianus. et q. viii. igr. et c. scire. et c. oi. et c. hortatu. et c. vt pridẽ. Tho. etiam se. se. q. xl. dicit ꝙ ad clericos bñ ptinent disponere et inducere ad bellandũ iusta bella. ¶ Et licz non debeãt exercere bella manu ꝓpria. tñ pñt interesse. vt iuste pugnantibus spũaliter subueniant suis exhortatõibus et absolutionibus et aliis subuẽtionibus spũalibus. ¶ Si persona ecclãstica violẽter itrat domũ alicuius et non vult exire sine violẽtia. vide infra. excoicatio. ii. ¶ iiii. ¶ Et de ista materia vide multa infra. irregularitas. i. et ii. quasi per totum.

Bellum. iii. inqtum ecclesias iuoluit. Quid de illis qui in bello iusto incẽdunt ecclãs an teneant? R. scdm Vber. si non sint incastellate et incẽdãtur ex ꝓposito incẽdentes tẽntur ad emendam. ¶ Si vero sint incastellate aut si non ex ꝓposito incẽdantur sed casu. s. dum illi iuste bellantes prestant opam rei licite incẽdendo machinas hostium et huiusmodi non tenentur. Idem Vlri. ¶ Quid de rebus que rapiũtur de eccliis aut que sunt de bonis ecclãrum. siue clericoruz exñtium in terra illius contra quem bellum agitur? R. scdm Vber. raptores horum tenentur ad restitutõem. nisi auctoritate prelati ecclesiastici hoc fieret. Idem Vl. vel nisi essent victualia et huiusmõi vt in sequẽti. ¶. ¶ Quid si qui iminentibus hostibus cõfugiũt ad ecclias et ibi capiuntur? R. scdm Vber. si tales cõfugientes icastellauerunt eccliam aut inde ipugnauerunt iustos hostes ñ debẽt gaudere imunitate ecclie quam ipi violauerunt inde pugnando. Similiter si reponant ibi victualia de quibus sustentant in ipugnatione hostium. quia si rapiãtur a iuste pugnãtibus ñ peccant et non tenentur ad restitutõem. Idem Vl. ad hoc facit infra. emunitas cõfugientiũ. ¶. fi.

Benedictio. bñdictiones simplices pñt dare sacerdotes etiã presente epo. di. xcv. ecce. sz non solennẽ. vt in premittendo sit nom dñi bendictum et ce. vel humiliate vos ad bendictionem et ce. xxvi. q. vi. mistrare. vide de hoc infra. sacerdos. ¶. iii. ¶ De aqua benedicta vide supra. aqua bendicta.

An bñdicende sint scdē nuptie. vide infra. nuptie. ¶. ii.

Beneficium. i. coiter infra quod tpus conferri debet bñ-
ficium vacans ? R. ecclāstica bñficia seu misteria vel ec-
clesie seu quelz officia non debēt vacare vltra sex mēses.
alioquin si collatio ptineat ad epm deuoluitur ad capitulū. et
econuerso ¶ Et si fuerit negligēs per alios sex mēses deuoluitur
ad metropolitanū. et postea ad papam. de cōces. prebē. nulla.
Et intelligas solum pro illa vice. de supplē. neg. pre. sicut no-
bis ¶ Et si quis predictorum elapso tēpore cōferat non valet. de
supplen. neg. prela. c. fi. et incipit currere tpus predictū non a
tpre vacationis. sz a tēpore scie seu notitie. de conces. preben.
quia diuersitatem ¶ Et de dictis sex mensibus subtrahitur tēpus
suspēsionis et pegrinatōnis. et reqritur ꝙ per suam culpā vel
negligētiaz distulerit. Secus si per ipotētiam iuris vel facti etiā
ex culpa cōtingente nisi fuissz negligens in petēdo absolutōem
vt notatur in dicto c. quia diuersitatē ¶ Et si talia essent officia
seu administratōes quorū collatio ad regulares ptineret et ipsi
essent negligētes dyocesani supplere debēt non obstante ꝙ ipsi
regulares sint exēpti. vt de supplen. neg. prela. quia reglāres.
in clem. Porro si fuerit ecclesia cathedralis vel etiam regularis
hēbunt electores tres menses solum infra quos si iusto ipedim-
to cessante n̄ fuerit electō celebrata. eligēdi potestas ad ꝓximū
supiorem deuoluitur. de elec. ne pro defectu ¶ Et intellige cuz
aliis conditōibus nunc supradictis. ¶ Qui hēt beneficium cum
cura si recipiat scdm cum cura ipo iure vacat primū. de prebē.
de multa. et de elec. dudum ecclā rothom. vnde ex tunc cū ta-
lis n̄ sit prelatus in prima non pōt subditos in illa absoluere nec
aliquid tale facere ¶ Et simili modo vacant etiā prebende cano-
nicorum et eorum dignitates ¶ Nam lz non habeāt curā aliorū
recipiendo secūdam vacat prima. vt in dicto c. de multa. et de
conces. preben. litteras. Et tunc itelligitur quis recepisse scdm
et vacare primum qn̄ habuit eius pacificā possessionem. vel per
eū stetit quominus habuit. de preben. li. vi ¶ Quod si forte per
papā fructus istius scdi essent ad tpus concessi alteri non vacat
primum q̄diu ille aliter pcipit istos. de prēben. si tibi a nobis. li.
vi ¶ Et de hac etiam materia vide infra. ¶. iiii. Et eodem modo
vacat siue pdit bñficium primū si quis violenter occupat scdm

vel se scienter intrudat in eo. de preben. eũ qui. li. vi. Et tales violẽtes seu iniqui occupatores ipo facto si aliquod ius habeãt in bñficio quod occupauerunt pdunt illud et vacat. vt in dicto c. eum qui. Porro ille qui habet cõferre dicta bñficia vacantia debet illa cõferre infra sex menses alias potestas conferendi deuoluitur ad alium. vt in primo. ¶. dictum est. nisi cõferat ifra dictum tpus videlz q ipse tenetur assignare inutilitatem ipius vacantis ecclie de suis puentibus non de illis ecclie sue tantuz qtum a tpre vacatõnis ipius pceptũ fuerit a quocũq detinẽte ipsum. Et si pprium non habet puniatur alia pena ad arbitriũ iudicis. xvi. q. vi. illud. xiiii. q. vi. si res. vel repetent ab eo qui pcepit quia ipe tanq iuasor omnes fructus tenetur restituere. C. de rei vẽdi. certũ. ¶ Quiq casus sunt in qbus põt qs absq dispensatõne duas vel plures ecclias vel prebẽdas hẽre. Primus est qñ ecclie sunt ita tenues q neutra sufficerz ad sustẽtatõez. x. q. iii. vnio. de reli. do. quia monasteriũ. Secundus est si vna pendet ex altera. de eta. et quali. eam te. Tertius est pter raritatem clericorum. xxi. q. i. clericus. in fi. Quartus si ecclia annexa est dignitati vel prebende. in quo casu cum ipse tẽatur in maiori ecclia psonaliter deseruire. tenetur in ipa parrochiali hẽre ydoneum et ppetuũ vicarium qui congruentez habeat de puentibus ipius ecclie portõnem. de preben. extirpande. ¶ Quitus est si habz vnam intitulatã et aliam cõmendatam. xxi. q. i. qui plures. sed talis cõmenda de ecclia prochiali non põt fieri nisi ei qui attigerit xxv. annum. et qui sit sacerdos. et tali etiã non potest cõmitti nisi vna et pro euidenti vtilitate vel necessitate. Et non durat nisi per sex menses. de elec. nemo. li. vi. ¶ Quicunq recipit dignitatẽ vel psonatum seu etiã officiũ vel bñficium cui aiarum cura sit annexa si ãte obtinebat simile cũ sit priuatus primo postq habuit possessionem de scdõ vel per eũ stetit quominus haberet tẽtur absq mora dimittere in manus ordinarii in cuius epatu hoc fuerit. Alioquin omes tales etiam scdõ sunt ipso iure priuati. et non solũ ad sacros ordines. sz etiã ad quodcunq aliud bñficium fiunt inhibiles. et oia talia vacatura bñficia sedi aplice reseruantur ¶ Et si alius disponat de eis non valz. hoc Io. papa xxii. in extrauaganti. que incipit. execrabilis. ¶ Quãdo ñ pdest dispẽsatio sup pluralitate bñficiorũ?

R̸. non p̱dest quando impetrans subticuit aliquod quodcunq̧ modicum bn̄ficium. Quando etiã cõceditur vt quis duo bn̄ficia curam aiarum habẽtia possit simul habere. ¶ Intelligitur de duobus primis bn̄ficiis post cõcessionem. Itẽ si mandatur alicui p̱uideri de bn̄ficio non obstante q̧ habeat aliud per hoc non est dispensatum q̧ habeat ãbo simul. de preben̄. non potest. li. vi. Item si papa motu p̱prio alicui bn̄ficium aliud obtinẽti cõferat aliud non habita mentõne de priori. non p̱pter hoc iualida est gratia dummõ in littera exprimatur q̧ motu p̱prio papa cõcedit. Secus si ad petitõem alterius gratiã facit. de prebẽ. si motu. li. vi. ¶ Bn̄ficiũ non vacãs nulli p̱mitti põt nec in generali vt p̱mittendo cum potuerit p̱uidere vel cum facultas se obtulerit aut sub quauis forma verboruz. alias p̱missiones predicte nec valent nec obligant. de conces. preben. detestanda. li. vi. ¶ Quibus clericis debeat per ordinatorẽ de necessariis et de beneficio p̱uideri? R̸. romana ecclã nõ cõsueuit cogere ordinatorem ad p̱uidendũ nisi constitutis in sacris. de preben. epus. et c. cum scdm̄. ¶ Et nota hic q̧ si aliquis epus cõmittit extraneo epo vt vice eius in sua dyocesi teneat ordines et ipse p̱mouerit ad sacros ordines aliq̄m non hn̄tem titulum. ip̄e qui ordinauit tẽtur ei necessaria p̱uidere donec illi per illum vel alium de bn̄ficio sit p̱uisuz. Secus si ei cõmisit ordinare certas p̱sonas iter quas fuit aliquis sine titulo. nã in hoc casu ep̄s tenetur taliter ordinato p̱uidere etiam quãdo committit alicui vt possit a quo voluerit epo p̱moueri ad sacros ordines. hec omĩa de preben. si epus. li. vi. ¶ Vtrũ ordinatus ad titulũ patrimonii sui possit illud vẽdere vel donare? R̸. scdm̄ Ber. de preben. tuis. lz Vin. dixerit q̧ non. tamen scdm̄ Tan. verius credo q̧ sic. nam et bn̄ficio ecclãstico renunciare põt. ¶ Capitulum sede vacante non potest cõferre illa bn̄ficia que ad collatõem epi p̱tinent. sed bn̄ potest admittere pn̄tatos a patronis et eos istituere in bn̄ficiis in quibus fuerũt pn̄tati lz ad ep̄m si viueret p̱tinuisset. de isti. et si caplm̄. li. vi. Potest etiã capitulum epo defuncto vel a bn̄ficiorum collatõne suspenso conferre prebendas que ad ep̄m et caplm̄ coiter p̱tinent. etiam si epus interesse hẽat in collatione tali tanq̄ prelatus. ¶ Et idem potest epus si caplm̄ sit suspensum vel singulariter om̄s excoicati. Sz si p̱tineret ad ep̄m cũ cõsilio

capituli vel assensu defuncto epo vel suspenso non pōt capitulū se intromittere nisi epus suspēsus fuerit in mora de petēda relaxatione suspensionis. vbi aūt de speciali cōsuetudine bn̄ficioruȝ collatio ad aliquem cum cōsilio epi ptinet sublato epo de medio cū cōsiliū neqat peti nō erit collatō differēda. Siliter etiā si eps egerit in remotis itaq̧ non possit ipius presentia in breui hēri. ne se. vacan. si ad epm. li. vi. ¶ Beñficia et om̄s dignitates vel patronatus vacātia in curia romana n̄ pn̄t conferri nisi per papam. Similiter et bn̄ficia curalium seu accedētium et redeūtiū de curia si decedant in locis vicinis curie ad duas dietas legales omnia hec ad papam tm̄ ptinent. nisi q̧ post menseȝ possunt ea conferre illi ad quos ptinet per seipsos tm̄ vel ipsi agentibus in remotis per suos vicarios generales qbus illud sit cōmissum in eorū dyocesi exn̄do. vel nisi essent prochiales ecclie et vacassent sede apostolica vacante. aut etiam si vacauerunt ante et papa priusq̄ cōferret defunctus esset. pbantur hec om̄ia de preben. licet. li. vi. et c. statutū. et c. pn̄ti. et c. si apostolica. ¶ Si per epm cōferatur bn̄ficium alicui absenti licet non fiat suū donec cōsentiat. tam̄ epus interim non poterit conferre alteri donec ille recuset nec valeret collatio. Secus si eps notificata ipsa collatione assignet aliquē terminuȝ cōpetentem consentiēdi et ille non cōsenserit infra terminum. potest etiaȝ consentire qn̄cūq̧ dummō priusq̄ bn̄ficium ipsum alteri cōferatur. de preben. si tibi. li. vi. ¶ Si paup clericus cui mādabat̄ puideri de bn̄ficio ecclāstico iuxta eius merita quia nullum hēbat. postea assecutus est non tenetur ei āplius epus puidere. de preben. si paup. li. vi. ¶ Bn̄ficiati tenentur ad horas canonicas. et qualiter vide infra. hore. ¶ De bn̄ficiis patrū non hn̄dis a filiis. vide infra illegittimus. ¶. iiii. ¶ De resignatōne bn̄ficii cui et q̄liter fiat vide infra. renūciatio. per totum. ¶ De pmutatione bn̄ficiorum vide infra. pmutatio. Ad materiam bn̄ficiorū satis ptinȝ infra. ecclesia. ii. et infra. prebenda.

Beneficium. ii. quo ad fructus bn̄ficiorum. fructus tp̄re vacationis debent expendi in vtilitatē eccliarum vel futuris successoribus fideliter reseruari. alia in cathedralibus ecclesiis et in regularibus et in collegiatis si fiat contra per capitula cōuentus collegia vel singulares psonas ipsius ecclesie

sunt suspensi ab officio et bnficio non obstatibus priuilegiis vel consuetudinibus. de elec. quia sepe. li. vi. Item similis phibitio sit generaliter de omibus ecclesiis ne earum bona occupetur a prelatis quibus subsunt seu ad quorum custodiam ptinent nisi de spali priuilegio vel consuetudine prescripta. vel alia ratonabili causa. Alias episcopi et supiores sunt suspesi ab ingressu ecclie. et alii ab officiis et bnficiis donec satisfecerit. de of. ordinariis. presenti. li. vi. ¶ Indulgetie de pcipiendis fructibus bnficiorum in absentia concesse psonis non ecclasticis vel dignitatibus sunt casse et irrite. de rescrip. c. fi. li. vi. ¶ Fructus iam pcepti planum est qp alienari possunt. vide supra. alienatio. §. i. sz et fructus qui debent pcipi pnt locari etiam si sint decime et alia. de loca. et conduc. vestra. Sz hec locatio non extenditur vltra tps vite locantis. quia clericus in beneficio vsufructuario copatur. xvi. q. vi. illud. Et de hoc vide ifra. locato. §. fi. ¶ Canonici et alii bnficiati clerici qui diuinis non interssunt non pnt accipe quotidianas distributoes. nec valet consuetudo cotraria. alias non faciunt eas suas. et tentur ad restitutoem nisi excuset eos ifirmitas vel iusta et ronabilis corpalis necessitas aut euides eccle vtilitas. de cle. non resi. c. i. li. vi. Ad materiam istam pnt ptinere ea que dicuntur infra. clericus. i. §. fi. et clericus. iiii. per totum.

Beneficium. iii. scz qn iniuste tetur. ¶ Qui non rite consequitur bnficium aut dignitate vt ait Ray. cum non itret per hostium est fur et latro. nec het viam salutis nisi resignando. vel si est dispesabile petat dispensatoem ab eo qui pot et in vtroqz casu agat pniam de comisso. Simile supra. bnficium i. §. i. ¶ Quando aliquis male possidet eccliam vel dignitatem vtrum subditi teneatur ei obedire. vel debitores respodere? R. dicendum qp lz in foro iudiciali multiplex esset rnsio. tamen in foro coscie si quis sciat qp possessor ecclie vel dignitatis non sit verus prelatus certe non tetur ei obedire. nec soluere quod ecclie vel dignitati debet. nec soluendo liberatur. ar. de iu. iure. eam te. et de sen. ex. inqsitioni. ¶ Numquid male possidens absoluit ignorantes. dicendum qp non ex quo non est prelatus. de penite. et remis. oms. de peni. di. vi. placuit. tn in casu isto illi non piret non quia iste posset. sz ppter iustam cam ignorantie. Sz tame sanguis eorum reqretur ab his qui gerebant se vt prelatos. et

ipsos iniquum in se erat pdiderunt. ar. de of. or. irrefragabili.
de hoc infra. confessio. iii. ¶. fi.

Bigamia. multis modis cõtrahitur bigamia. primus qui inter alios pprie est cum quis successiue et diuersis tpribus habz duas vxores. et vtramq3 cognoscit. xxxi. q. i. apiãt. Secũdus est qñ diuersis tpibus habet plures vnã de iure et alteram de facto. et vtramq3 cognoscit. e. ti. a nobis. hic eni reputatur bigamus non ppter sacramti defectum. sed propter intẽtõnis affectum cum ope subsecuto. vt ibidẽ dicit. Tercius qñ habet plures eodem tpe vnam de iure et alteraz de facto. et cognoscit vtrãq3. e. ti. c. nup. vel corruptã de fcõ. xxxi. q. i. qũo. de diuor. gaudemus. e. ti. a nobis ¶ Quartus qñ contrahit cum uidua ab altero marito cognita. xxxii. di. seriatim. et xxxiii. di. maritum. Secus autẽ si relicta fuissz virgo. xxxiiii. di. c. fi. ¶ Quintus qñ cotrahit cum corrupta ab alio quocunq3 siue contrahat scienter siue ignorater et eã cognoscit. xxxiiii. di. curanduz. et c. precipimus. Sextus quãdo vxorem ppriaz cognoscit sciẽter vel ignorãter postq̃ cogita est ab alio. xxxiiii. di. si cuius. et c. se. Septimus qñ aliquis in ordine sacro cõstitutus vel post factam pfessionem in religione de fcõ contrahit cũ corrupta. e. ti. a nobis. xxvii. q. i. quotquot. ¶ Qui virginez deflorauit et postea ipam in vxorem duxit nunqd põt pmoueri? R. sic. quia non diuisit carnez suã in duas neq3 illa in duos. e. ti. debituz. ¶ Quid si maritus accusat vxorẽ de auulterio et pendente accusatõne vir ad preceptum ecclesie reddit debitum vxori? R. scdm Ray. Tho. et Hosti. irregularis siue bigamus censetur. nam irregularitas sepe contrahitur solo fcõ. ¶ Quid si credit contrahere cum virgine et inuenit corruptã? R. non potest pmoueri cuz sit maritus corrupte. xxxii. q. v. ille. xv. q. i. ¶. fi. ¶ Quid si quis habuit vnã vxorẽ nec cognouit eã et postea duxit aliam virginem et cognoscit. vel ecõuerso. primã cognoscit. scdãm non? R. non repellitur a pmotõne. e. ti. debitum. ¶ Quid de eo qui habuit vnam vxorẽ ante baptismũ tt aliam post baptismum vel vtramq3 ante baptismum? R. irregularis est. di. xxxiiii. si quis viduam. et di. xxxv. per totum. Similiter et qui ante baptismuz dimisit vxorem propter fornicatõem et post baptismũ eam accipit. nam per baptismuz

non tollitur hec irregularitas. vt clare patꝫ per Tho. in iiii. di. xxvii. ſꝫ irregularitas homicidii tollatur. vt infra. homicidiū. iiii. ℱ. i. in fi. ¶ Quare bigamus non pōt promoueri? ℞. tres ſunt cauſe. Vna ꝓpter defectum ſacramēti. ſ. vnitatis ipius cū n̄ ſit vnus vnius ex quo diuiſit carnē ſuā in duas. xxvi. di. acutius. et e. ti. debitum. et hec eſt prima et realis cā. de hoc īfra. nunc dicemus. Secunda cā eſt ꝓpter dignitatē ordinuꝫ. xxvi. di. vna. et c. vl. ¶ Tercia ꝓpter ſignuꝫ icōtinentie. di. lxxxii. ꝓpoſuiſti. ver. ſꝫ fortaſſe. vnde Am. quomō erit hortator viduitatis qui ipa coniugia freq̄ntauit? ¶ Ad itellectū aūt prime cauſe nota. ꝙ in matrimonio attenditur duplex ſacramentum ꝓpter duplicez cōiunctionē que eſt in ipo. Prima eſt cōiunctio aīorum. Secunda corporū. ¶ Tertia ſignificat cōiunctionez xp̄i et ecclīe que fuit quaſi matrimoniū iniciatum q̄dem a priachis et ꝓphetis ratū in tp̄e grē. ſ. in natiuitate xp̄i. et cōſummatū in cruce. vel ratuꝫ in cruce et cōſummabitur in gloria. Prima coniunctio ſignificat cōiunctionem aīe ad deum. Item ſecunda coniunctio ſignificat etiam vnionem diuinitatis et hūanitatis factam in vtero virginis. xxvi. di. acutius. et de conſe. di. ii. in xp̄o pater. et e. ti. debitum. Cuꝫ ergo tam cōiunctio xp̄i et eccleſie q̄ vnio dinitatis et hūanitatis non ſit niſi vnica. merito ſignificatur in coniunictōne primi matrimonii. ſed cum quis tranſit ad ſcdm̄ recedit ab vnitate. et ſic non poteſt ſignificare dictam vnicā cōiunctionem. et hanc rōnem tangit Auguſ in. dicto c. acutius. in fi. ¶ Vtrum liceat diſpēſare cum bigamis? ℞. q̄uis diuerſi diuerſimode reſpondeāt tenēdum videtur quod tenet Tho. in iiii. di. xxvii. dicens ſic ¶ Bigamis non eſt adiūcta irregularitas de iure naturali. ſꝫ de iure poſitiuo. nec iteruꝫ eſt de eēntialibus ordinis ꝙ aliquis non ſit bigamus. quod patꝫ ex hoc ꝙ ſi aliquis bigamus ad ordines accedat caracterez recipit. et ideo papa pōt diſpenſare in tali irregularitate ¶ Quod autem contra obici poſſet per decretalē. e. ti. nup. ſoluit Tho. dicēs ꝙ per illā decretalem oñditur ꝙ eadē eſt difficultas diſpenſandi in illis qui de facto cū pluribus cōtraxerūt ſicut ſi de iure cōtraxiſſent nō ꝙ ſubtrahatur poteſtas diſpēſandi ¶ Quod etiā obicitur ꝙ cōtra doctrinā aplī diſpenſare non lꝫ. ſoluit dicēs ꝙ hoc verū eſt q̄tuꝫ ad ea que ſunt de iure naturali. et q̄tū ad ea que ſuut

de necessitate sacramtorū et fidei. Sed in aliis que sunt de istitutōne aplōrum. cum ecclesia habeat nunc eandē potestatem statuendi et destituendi quā tunc hēbat potest per eum qui primatū tenz in ecclā dispēsari. hec Tho. Sz q̄uis possit difficulter dispensari dicitur ꝙ non lz quia nunq̄ faceret nisi forte aliqua maxima causa subesset. Sed de epo tene ꝙ nullo mō potest. vt etiam ponit Io. an. per decretalē. e. ti. c. vno. li. vi. ¶ Bigami iure coī nudati sunt omī priuilegio clericali et additi foro sclāri non obstante cōsuetudine. et eis sub pena excoicationis inhibitū est deferre tonsurā vel hitū clericalē. e. ti. alteratōis. li. vi.

Blasphemia. Blasphemia est scdm̄ Ambro. cuz deo attribuitur quod ei non conuenit. vel cum ab eo remouetur quod ei cōuenit. hec tn̄ duo. s. affirmatio et negatio nō diuersificant spēm blasphemie. et scdm̄ genus suuz est peccatū mortale quia repugnat caritati diuine. Sed possz contingere ꝙ blasphemia absqz deliberatōne ex surreptione procederet et hoc dupliciter. Vno mō ꝙ aliquis non aduertit hoc quod dicit esse blasphemiam. vt cum aliquis subito ex aliqua passione in verba ymaginaria ꝓrumpet quoruz significatōem non cōsideraret. et tunc est veniale. Alio modo qn̄ aduertit hoc esse blasphemiaz considerans significata verborū. et tunc non excusat a peccato mortali sicut nec ille qui ex subito motu ire aliquē occidit. hec Tho. se. se. q. xiii. ¶ De blasphemia in deū vel in sanctos que ꝓprie dicitur maledictio. vide infra. maledictio. ¶. ii. et iii.

Babella. vide infra. pedagium. et infra. tallia. quia pro eodem accipiuntur.

Calix. Calix non debet fieri de ligno. vitro. ere. vel auricalco. nec de cristallo aut lapide. sz tm̄ de auro et argēto vel stagno. de conse. di. i. vasa. et c. calix. ¶ De cōsecratione calicis et an possit vendi vide infra. cōsecratio. v. ¶. ii.

Calūpniari ¶ Quid sit calūpniari. preuaricari. et tergiuersari. vide supra. accusatio. ¶. iiii.

Canonica portio. canonica portō est illud quod ecclia ꝓpria debet recipere qn̄ quis eligit alibi sepulturam. de qua vide infra. sepultura. iii. per totum.

Canonicus. vide infra. prebenda. et supra. beneficiū. et infra. symonia. ii. et symonia. iii.

Canonizatio. non l3 aliquem veneraai pro scõ nisi fuerit canonizatus auctoritate romane ecclie. de reli. et ven. sanc. c. i. in qua qdem canonizatione primo inqritur de vita eius q canonizãdus est si fuit in laboribus iustis et multis si moribus castus. et actibus strenuus. o3 ei p̄senti testificatõe predicari et bone fame preconiis non taceri. lxi. di. miramur. xii. q. ii. quatuor ¶ Et est maxime q̄rendum de simplicitate et hũilitate. de p̄sump. ex studiis. Item queri solet an sustinuerit p̄secutiones. vii. q. i. oĩs qui gemebat. et c. ibi. et an illas sustinuerit cum caritate. i. q. i. vide q̄tum. ¶ Inqrẽdum est etiam de miraculis factis in vita et post mortẽ. Porro de martiribus non fit tanta examiatio s3 queritur tm̄ de miraculis et cã p̄p-ter quã3 passi sunt. ar. de cõse. di. iiii. cathecuminũ. et c. bapi vicẽ. his pactis poterit ad canonizatõem p̄cedi. ¶ Vtru3 liceat porrigere orõnem ad alique3 non canonizatũ? R℞. scdm̄ Inno. non negamus quin liceat porrigere preces alicui defuncto quẽ quis credebat bonum viru3. quia dñs fidem orantis accipit. sed facere pro eo officiũ vel preces solẽnes ñ l3. vt in. i. §. dcm̄ est.

Caracter. caracter scdm̄ ¶ Dyo. est signum scm̄ coionis et fidei et scẽ ordinationis datu3 a ierachia. vel scdm̄ modernos theologos. caracter est distinctõ a caractere eterno ip̄ressa aie rõnali scdm̄ ymagine3 configurans trinitatẽ creatã trinitati creanti et recreanti distinguẽs a ñ configuratis scdm̄ statum fidei ¶ Et qdem caracter non ip̄rimitur per oĩa sacram̄ta etia3 noue legis. s3 solum per illa per que mãcipatur quis ad aliquod sacrum sp̄ũale exercendu3. sicut est baps. cõfirmatio. et ordo. hec Tho. in iiii. di. iiii. De caractere etiam ordinis hẽs plura infra. ordo. iii. per totum.

Carcer siue incarceratio. vtrum liceat aliq̄m incarcerare vel detinere? R℞. scdm̄ Tho. se. se. q. lxv. in bonis corpis tria p ordinẽ cõsiderantur ¶ Primo qdẽ itegritas copalis sbẽ cui detrimẽtũ affertur per occisione3 vel mutilatõe3. ¶ Scdõ delectatio vel quies sensus cui opponitur verberatio vel aliquod quodl3 sensũ dolore afficiẽs. Tertio motus et vsus mẽbrorũ qui impeditur per ligatõem seu incarceratõem vel q̄mcunq3 detentionem ¶ Et ideo incarcerare aliq̄m vel q̄litercũq3 detinere est illicitum nisi fiat scdm̄ ordinẽ iustitie aut in penã aut ad cautelã

alicuius mali vitandi. et hoc licz tm̄ iudici. veruntam̄ detinere hoiem ad horam ab aliquo ope illicito statim ppetrando cuilibz licet. sicut cū quis detinet aliquē ne se precipitet vel aliū feriat Sed simpliciter alium icludere vel ligare ad euz solum ptinet q̄ habz vtiliter disponere de actibus et vita alterius. hec Tho. nā et priuata psona hoc faciens secundū leges morte punitur. C. de priua. car. l. vnica.

CAritas. vtrum caritas semel hita possit amitti? R. scdm̄ Tho. se. se. q. xxiiii. caritatē possumus tripliciter considerare. Vno mō ex pte spūs sci mouentis animā ad diligendum deum. et ex hac pte caritas ipeccabilitatē habet. quia ipossibile est hec duo simul esse vera. s. q̄ scūs spiritus velit aliquem mouere ad actum caritatis et q̄ ipse caritatem amittat peccando. nam donū pseuerātie cōputatur inter bēnficia dei. quibus certissime liberātur quicunq̄ liberātur. vt dicit Aug. in li. de pdestinatōe scōruz. Sdcō mō potest considerari scdm̄ ppriam rōem. et sic caritas non pōt nisi id quod ptinet ad rationez caritatis. vnde caritas nullo mō potest peccare. sicut nec calor potest ifrigidare. sicut etiam iiusticia non pōt bonum facere. vt Augus. dicit in li. de sermone dn̄i in monte. Tertiomō considerari potest caritas ex parte subiecti. quod est vertibile secundum arbitrii libertatem. et isto modo caritas vie amitti potest. non autē caritas prie. quia ibi deus per eētiaz videtur qui est ipsa eētia bonitatis. ¶ Que sunt ex caritate diligēda? R. scdm̄ Tho. se. se. q. xxv. quatuor sunt vt ait Augusti. i. de doc. xpia. vnum quod supra nos est scz deus. alteruz quod nos sumus. tertium quod iuxta nos est scz pximus. i. homo vel āgelus. q̄rtum quod infra nos est scz corpus pprium ¶ Et sunt diligēda hoc ordine. primo et pre omibus deus. deinde debemus diligere nosmetipos. deinde pximuz. vltimo corpus nostrum. Et tn̄ sicut subdit idem Tho. se. se. q. xxvi. non est de necessitate caritatis q̄ homo ppriuz corpus exponat pro salute pximi. nisi in casu quo tenetur eius saluti puideri. sz q̄ aliquis sponte se ad hoc offerat ptinet ad pfectionem caritatis et hic ordo caritatis sub precepto est. vt Tho. tradit se. se. q. xliiii. ¶ Vtrum autem magis tēamur diligere meliores q̄ nobis coniūctiores? R. scdm̄ Tho. se. se. q. xxvi. meliori q̄dem q̄a est deo ppinqor

maius bonum ex caritate debemus velle sc3 maiorem gradum
beatitudinis · quia ad caritatem ꝑtinet vt quis velit iusticiam
dei seruari scdm̄ quam meliores ꝑfectius btitudiem ꝑticipant·
sed tam̄ homo rōnabiliter magis intēse diligit cōiunctos et hoc
tripliciter· Vno mō quia intētori affectu diligit eos ad illud bo
num ad quod eos diligit q̄ meliores ad maius bonum· Secundo
quia inter cōiunctos aliqui sunt nobis ꝓpinqui scdm̄ naturalē
originem a qua discedere non pn̄t· quia scdm̄ esse sunt id quod
sunt· s3 bonitas scdm̄ quam alii appropinqn̄t deo potest accede
re et recedere augeri et minui· et ideo possum ex caritate velle
ꝙ iste qui est michi coniunctus sit melior alio· vt sic ad maioris
beatitudinis gradum ꝑuenire possit· Tertio qa pluribus modis
siue causis cōiunctos diligimus· nam ad alios non habemus nisi
amiciciam caritatis· s3 ad coniunctos nobis hēmus alias amici-
cias scdm̄ modum cōiunctionis ipsorum ad nos· vt quia aliquis
est cōsanguineus vel coniunx vel conciuis vel ꝓpter quodcūq3
huiusmōi aliud licitum· et ita ex caritate pluribus modis diligi
mus magis nobis coniūctos· ¶Vtrum diligere inimicos sit de
necessitate caritatis? R̷· scdm̄ Tho· se· se· q· xxv· dilectio iimico
rum tripliciter potest cōsiderari· Vno mō vt diligantur inq̄tū
inimici· et hoc est ꝑuersum· et caritati repugnās· quia hoc est
diligere malum alterius· Alio mō q̄tum ad naturam· s· in vli·
et sic dilectio iimicorū est de necessitate caritatis vt scilicet quis
diligens deu3 et ꝓximū ab illa generalitate iimicos non exclu-
dat ¶Tertio mō pōt cōsiderari in spāli vt sc3 quis moueat motu
dilectionis ad inimicum· et istud non est de necessitate caritatis
absolute quia nec etia3 moueri motu dilectōis in spāli ad quosl3
hoies singulariter est de necessitate caritatis· nisi scdm̄ prepa-
tōnem animi· vt scil3 homo habeat aim prepatum ad hoc ꝙ in
singulari inimicum diligeret si necessitas occurreret· s3 ꝙ absq3
necessitatis articulo diligat pertinet ad caritatis perfectionem·
¶Vtrum sit de necessitate caritatis ꝙ homo inimico signa vel
effectus dilectōnis exhibeat? R̷· scdm̄ Tho· se· se· q· xxv· sicut
homo in coi tenetur diligere et non in spāli nisi scdm̄ prepatōe3
animi· vt nunc dictum est· ita signa et effectus dilectōis que in
coi cōsueuerunt ꝓximo exhiberi· tenetur etiam iimicis exhibe
re· puta cu3 aliquis orat pro oibus fidelibus vel pro toto pplō·

vel cum aliquod bnficium impedit toti coitati. tunc etiam hoc iimicis exhibere est de necessitate pcepti. et cotra facere ptinet ad liuorem vindicte. ¶ Spalia vero bnficia vel dilectois signa que quis exhibet aliqbus psonis q̄ exhibz iimicis no est de necessita te nisi scdm prepatoem ai. vt scz iuuetur in articlo necessitatis scdm illud puer. xxv. si esurierit iimicus tuus ciba illum et ce. sz hoc facere preter necessitatis articuluz ptinet ad pfectionem caritatis per quaz aliquis cauet non soluz vinci a malo. sz vult vincere in bono malum. quia scz non solum cauet ne per iniuriam sibi illatam ptrahatur ad odium. sz etiam intedit inimicu ad suum amore ptrahere. ¶ Vtrum inimicis venia petentibus teamur remittere? R. scdm Pe. sup. iiii. senten. ex iniuria vel damno dato alicui solent in eo cui fit tria oriri. s. racor in affcu. signum racoris in effectu. et actio iuris contra iniuriante. primum tenetur ho statim remittere imo nunq̄ in corde habere. scdm tenetur homo remittere venia veraciter petenti. i. pato emedare secundu facultatem sua. de quo potest itelligi illud quod dicitur Lu. xvii. si reuersus fuerit ad te dicens penitz me dimitte illi. imo etiam si non petat. vt in proximo. ¶. dictum est. sz tertiu non tenetur remittere nisi ille satisfaciat p posse. ¶ An opa bona extra caritatem fca aliquid valeat? R. secundu Ray. q̄uis non valeant directe ad vitam eternaz. tn valent ad alia qnq̄. Primo scz ad tollerabilius iudiciuz subeudum. de pe. di. iii. si quis autez. Scdo ad teporalem psperitate. de pe. di. iii. cauendum. et. xxii. q. ii. si quilibz ¶ Tertio ad hoc vt quis citius illustretur ad penitentia. de pe. di. v. falsas. in fine. Quarto ad assuefactoem bonoruz opuz. sicut faciebat olim baps iohis. de conse. di. iiii. non regenerabatur ¶ Quinto qa dyobolus non hz in eo tanta potestate q̄taz heret si bona opa non faceret. sicut Gre. refert in dyalogo de iudeo q muniuerat se signo crucis et demones non potuerunt ei nocere. ¶ Vtrum aute homo possit deo satisfacere per opa extra caritatem fca. habes infra. satisfactio. ¶. x. et de caritate hes ibi seqntibus. ¶. ¶ Vtruz opera extra caritatez exntia nunq̄ valeant? R. scdm Ray. opa viua que fuerunt in caritate fca mortificantur per sequens peccatu mortale et si sequatur vera penitentia reuiuiscut. illa vero que nunq̄ viua fuerut puta que in peccato mortali fca sunt viuere

non possunt. quia mortua nata fuerunt. ver. Illa reuiuiscunt que mortificata fuerunt. viuere nõ possunt que mortua nata fuerunt. Concor. Tho. in iiii. di. xxiii. de confessione fcã extra caritatem vide infra. cõfessio. i. ¶. iii. ¶ Vtrum occasione religionis sint ꝑtermittenda opa caritatis in pentes vide infra. religio. primo. ¶. tertio.

Casus episcopales ¶ Qui sunt casus episcopales. et a quibus potest absoluere simplex sacerdos parrochialis. vide infra. confessio. primo. ¶. primo.

Cathecismus et exorcismus. vtrum cathecismus cõueniẽter debeat precedere baptismum? R. scdm̃ Pe. in iiii. sic. nam in baptizãdo requiri oportet ea que sunt de necessitate fidei. que sunt tria. s. fidei susceptio et eiusdeꝫ ꝓfessio et ipius obseruatio. Et ꝑpter hec tria cathecismus inuẽtus est quia in eo fit instructio ad fidei susceptõem. fit etiam responsio ad fidei ꝓfessioneꝫ. fit etiam ꝓmissio ad fidei obseruatõem. Et quia adultus per se credere et promittere potest requiritur hoc ab eo per seipm̃. In puulo vero requiritur per vicarium scꝫ per patrinũ qui in ꝑsona puuli respõdet credo. Et sicut dicit Tho. duplex est sensus. vnus credo. i. ego puulus qñ ad ꝑfectam etateꝫ veniã. credã. vel credo. i. ego patrinus opã dabo ꝙ iste credat. Nec est inconueniens ꝙ patrinus pro puulo ꝓmittat quia in illis ad que oĩes tenentur. vnus alium obligare põt. Secus auteꝫ in his ad que oĩes non tenentur ¶ Et si dicis ꝙ patrinus sic obligatur ad instruenduꝫ puulum de fide. R. Tho. ꝙ non ẽ illi magnũ piculuꝫ q̃tum ad modernũ tp̃us quia et pentes pueri sunt xp̃iani et inter xp̃ianos nutritur ¶ Secus autem erat in primitiua ecclia. quia tunc diligentior cura hñda erat. Et similiter esset nunc si pentes pueri essent suspecti de infidelitate vel si puer iter ĩfideles cõuersaturus eẽt. ¶ Sed ad quid prodest exorcismus? R. scdm̃ Pe. et Tho. in iiii. di. vi. hẽt effectuꝫ in corpe et anima quia minuit potestatem demonis ne possit tm̃ in hoĩe sicut prius. et ne bapm̃ et alia bona impediat. sed predicta ptãs totaliter in baptismo tollit᷑. Sicut et pharao prius flagellatus ẽ populo non egresso de egipto. et postea totaliter in mari rubro quod est signũ baptismi est submersus. ¶ Quid significent sacramẽtalia illa que fiunt añ baptismum in cathecismo. vide. s.

baptismus. vi. ¶. iii. Per cathecismuz ĩpeditur matrimoniũ cõ trahendum. vide infra. ipedimẽtum. vi. ¶. ii.

C Autio. noĩe cautõnis qñ simpliciter ponitur intelligitur nuda ꝓmissio. Sʒ per cautõnem ydoneaz seu sufficientem intelligitur fideiussoria vel pignoraticia. vt notat de pigno. cũ cõstet. de hac vide supra. absolutio. iiii. ¶. fi.

C Ecitas mentis. vtrum cecitas mẽtis sit pctm̃? R. scdm̃ Tho. se. se. q. xv. ¶Grego. xxxi. morali. ponit cecitatem mẽtis iter vicia que causantur ex luxuria ¶Ad cuius vicii intellectum est sciendũ ꝙ principium alicuius itcllectualis visionis est aliquod intelligibile principiuz per quod hõ itelligit alia. Cui qdem intelligibili primo mens hoĩs põt intendere ¶Et ꝙ ei non intẽdat dupliciter potest cõtingere. qñqꝫ quidem ex hoc ꝙ habet voluntatẽ spontaneaz se auertentez a consideratõe talis principii. scdm̃ illud psal. noluit itelligere vt bñ ageret. Alio mõ per occupatõem mẽtis circa alia que magis diligit et distrahunt quibus ab inspectõne huius principii auertitur. secunduz illud psal. supcecidit ignis et non viderunt solẽ. supcecidit ignis scilʒ concupiscẽtie. Et vtroqꝫ modo cecitas mẽtis est peccatũ. sʒ qñqꝫ est ex naturali defcũ vt in amẽtibus. et tunc ñ ẽ pctm̃.

C Ensura ecclãstica ¶Noĩe censure ecclĩastice tria cõprehẽduntur. s. interdcm̃ excoĩcatio et suspensio. de verbo sig. qrenti. et de singulis horum vide ĩfra in vocabulis propriis. vt infra. excoĩcatio. et infra. interdcm̃. et infra. suspensus.

C Essatio a diuinis ¶Cessatur qñqꝫ in aliqua ecclã a diuinis ꝓpter iniuriã vel offensam alicui de ecclia. vel ecclẽ factã. Et tũc posito ꝙ aliqs etiã de canonicis qui statuerũt cessatõem a dinis ibi celebraret non icurreret irregularitatez. quia non est interdcm̃ ordinariuz. vt dicit Inno. de appella. dilectis filiis decano ¶Et non debet cessari a diuinis per capitulum collegium vel aliqm̃ cõuentum alicuius ecclẽ nisi vocatis oĩbus ꝓut sunt vocãdi ad electõem et nisi deliberatione hita diligẽti. et post hoc reqsito epõ vel clerico vel laico cuiuscũqꝫ dignitatis sit vel conditõnis aut status ꝓpter cuius iniuriaz vel offensam videtur cessatio facienda ꝙ iniuriã vel offensam emendet. et si voluerit emendare non poterit cessari. ¶Quod si ꝓcedatur predicto modo et cessetur extunc tam ps eorum qui cessant ꝙ eius

quo cessabitur. infra vnū mensem per se vel per procuratores cōti nuatis dietis ad sedem aplicam tenentur se pñtare cum actis et munimētis negocii. nisi per concordiā infra dictum tpus cessarz ipsa cessatio. et sic ptibus venientibus vel vna et ñ altera veni- ente ps culpabilis puniatur et nichilominus si ps que cessauit ñ veniret nec mitteret non seruabitur cessatio nec valebit. de of. or. quis. li. vi. ¶ Qui volunt cessare a diuinis debent causam ydoneam cōscribere instrumēto publico vel patētibus litteris cū sigillis autenticis et assignare illi cōtra quem cessare intendūt. Quod si hoc pretermiserint. vel si cā non fuerit iusta canonica restituent omnia que tpre cessationis pceperunt de ecclia illa vbi cessatum est et que pro illo tpre debentur eis de ecclia non pci- piēt. et ei contra quē cessarunt de dānis et iniuriis satisfaciēt. Si vero causa fuerit iudicata canonica tūc illi q occasionez dede rūt condēnandi sunt ad omē interesse canonicis et etiā ad certā q̄titatem taxandam ipi ecclie in qua cessatū est. et cōuertendā in cultum diuinum. de of. or. si canonici. li. vi. ¶ Qui ad ag- grauatōem cessationis imagines crucis. btē virginis et alioruz scōrum irreuerenter tractāt psternunt vrticis vel spinis suppo nunt vel aliquid huiusmōi faciunt reprobātur et sunt grauiter puniēdi. de of. or. si canonici. li. vi. ¶ Qualiter generalem ces- sationem a dinis religiosi seruare teneant. vide ifra. iterdcm. i. ¶ xi. qui incipit. quando sententia.

Cimiterium. Cimiteriū hz eandem imunitatē quam ecca quo ad oīa capitula que vide infra. emunitas ecclesie. et emunitas cōfugientiū. et hoc preterq̄ in duobus casi- bus. s. q nullus mortuus dz in ecclia sepeliri. vt infra. emunitas ecclesie. ¶. i. et q laici in choro esse non debent. Hec Ray. et Hosti. Cimiterium pollutum esse censetur qñ ecclā est polluta effusione sanguinis vel seminis. dico si sit cōtiguum ipsi ecclie. et anteq̄ recōsiliatum sit non dz in eo aliquis sepeliri. Secus si cimiterium ipm esset remotum ab ecclia. Sed econtra polluto cimiterio non est polluta ecclā. ne minus dignuz trahere vide- atur maius dignuz. de conse. eccle. si ecclesia. li. vi. Et non est vnū cimiteriū sz plura quādo pies est in medio. lz sit ibi porta. vnde vno violato non est violatum alterū. vt in dcō c. si ecclā. Circa consecratōem cimiterii. vide infra. consecratio. iiii.

Clauis ꝑut hic sumitur est ptās ligandi atq3 soluēdi qua
ecclesiasticus iudex dignos debz recipe et indignos exclu
dere a regno. vt patet. iiii. senten. et per glo. Iero. sup
Ma. xvi. ¶ Sz quot sunt claues? Rt. secundum Tho. in iiii. di.
xviii. quia per clauem vt nūc dictum est iudex hz dignos recipe
et indignos excludere. indiget iudicio discretōis quo ydoneitatē
iudicet. et indiget ipso actu receptōnis. Et ad vtrumq3 eorum
potestas quedā siue auctoritas reqritur et scdm̄ hoc due claues
distinguūtur. q̃rum vna ptinet ad iudicium eius qui absoluēdus
est. Alia ad ipam absolutōem. et hee due claues non distigunt
in eēntia auctoritatis qa vtrumq3 sibi ex officio competit sz ex
cōpatione ad actus quoruz vnus alium presupponit. Nā clauis
que dicitur potentia ligandi et soluēdi imediate apit sed que di-
citur scia discernendi ostendit cui apiendum est per illaz. de his
clauibus hētur. di. xx. ¶. i. ¶ Harum clauium siue huiusmodi
clauis vsus est ad apienduz et claudendū scdm̄ Pe. sicut et cla-
uis malis. Sed differenter quia clauis malis primo et principali
ter est ad claudenduz et ex cōsequenti est ad apiendū ¶ Clauis
vero spūalis econuerso primo est ad apiendum et scdāio est ad
claudendum. ¶ Soli autē sacerdotes hn̄t claues. qa scdm̄ Tho.
in iiii. di. xviii. et xix. solis sacerdotibus data est hec potestas a
dn̄o. vbi ait. quorum remiseritis pc̄tā et ce. Io. xx ¶ Nec obstat
quod soli petro dictum est. tibi dabo claues regni celoruz. Ma.
xvi. quia illud fecit dn̄s ad denotādum ecclē vnitatē. et vt om̄s
a petro et suis successoribus accipent sue potestatis originem.
xxiiii. q. i. quodcūq3. et c. loqtur et licet om̄es sacerdotes habe
ant potestatem clauiuz q̃tum ad originez vel ordinem. non tn̄
om̄es habent vsum potestatis qa deficit eis iuriditō que minis-
trat materiā. vnde qui non habet iuriditōem sup subditos pōt
dici q3 q̃tum ad hoc non habet vsum clauium. sed tam̄ sacerdos
malus q̃uis sit gratia priuatus nullo mō priuatur vsu clauiū.
in quo ipē non est agens principalis sz ministralis. hec Tho. sili
ter Pe. et Ray. ¶ Vtrū scismatici. heretici. excoicati. suspēsi.
et degradati. habeant vsum clauium? Rt. scdm̄ Tho. in iiii. di.
xix. habent qdem vsum in se q̃tum ad essentiam. sed talis vsus
ipeditur ex defectu materie. qa talibus ecclia subtrahit subdi-
tos vel simpliciter vel ad tp̄s. vnde q̃tū ad hoc priuati sunt vsu

clauium. ¶ Quid autez opetur vsus clauium? R. scdm Tho. et Pe. vbi supra. opatur instrumtaliter disponendo ad gratiaz et iustificatōem non aūt principaliter et inmediate ipam gratiaz et iustificatōem efficiendo qa hoc est solius dei. sz sicut ad mūdationē originalis pcti in bapo valet ablutio. ita ad mūdatōem actualis valz absolutio. ¶ Qualiter per claues sacerdotes dicūt soluere vel ligare? R. scdm Ray. tribus modis. Primo ligāt et soluunt. i. ondunt aliqm ligatum vel solutum a deo. vnde dns Lu. xvii. leprosos per se prius mundauit. deinde ad sacerdotes misit quorum iudicio ostenderētur mundati. Secundo soluunt quādo a peccato sacramtaliter absoluūt et ligant ad penitentiā pagendam. vnde leo papa. xpus hanc prepositis ecclie tradidit potestatez vt penitentibus et cōfitētibus penitentie satisfactōnem darent et ce. de pe. di. i. multiplex ¶ Tertio ligāt et soluūt per excoicationem. et ad oms istos modos potest cōuenire illud quodcunqz solueris sup terrā et ce. quod locum hz quando sacerdos iuste iudicat ligando vel soluendo. de qua materia qtuz ad excoicatōnem vide supra. absolutio. vi. et infra. confessor et confessio. per totum. et infra. peccatum. per totum. et predictā expositionē ligandi et soluendi habes infra. sacerdos. ¶. i.

Clericus. i. coiter. ad hoc qp quis sit vere clericus non sufficit qp sit litteratus nisi habeat aliquem ordinem clericalem vel saltem primam tonsuram. ab eo qui dare potest tñ qdiu hz solā tōsurā vel miores ordines. poterit si voluerit deserere clericatū. vt supra. apostasia. iiii. ¶. ii. et iii. ¶ Clericus debz esse ornatus duplici ornamto. s. iteriori et exteriori. Interius ornamtum cōsistit in virtutibus quibus debent esse ornati clerici. et precipue sacerdotes atqz prelati ne alias male sedentes in cathedra. cathedre iuriā faciāt. xl. di. multi. Exterius vero ornatum consistit in qtuor. Primo in incessu vt non currendo sz moderato et equali gressu incedāt vt sic maturitatem et equalitatem indicent mētis. xli. di. ¶. vl. Nec in solo incessu debz esse ornamtum sz etiam oculos. linguā. et omia membra debent clerici cum freno castitatis et moderātie cohercere. vi. q. i. ex merito. q. v. nec solo. Scdō in hitu vt non deferant vestes incisas et lingulatas. neqz varii coloris. neqz rubeas. neqz virides. neqz nimis longas vel breues. neqz de serico. set de lana

non nimis preciosa vel vili. xli. di. ¶. i ¶ Et precipue in hitu debent se conformare q̃tum possunt illis iter quos viuunt seruata semp honestate. ar. di. iiii. erit. et di. xxx. si quis virorum ¶ Et nota q̄ ex causa timoris. pegrinatõnis. vel alia cā simili licitum est clerico hitum transformare. xxi. q. iiii. epi. de vi. et hones. cleri. clerici. Quicunq̄ autem clericus vergata vel ptita veste vtitur publice sine causa. si bn̄ficiatus est suspēsus est a fructuū pceptione per sex menses ¶ Si n̄ est bn̄ficiatus et ē in sacris citra sacerdocium per idem tp̄us est inhabilis ad benficium obtinēdū Si hēt bn̄ficiuȝ vel dignitatē cū cura vel est sacerdos vel religio sus est suspēsus per ānū a bn̄ficio etlp idem tp̄us sunt inhabiles ad obtinendum quodcunq̄ bn̄ficiū ecclāsticuȝ. vt de vita. et hone. cle. qm̄. in cle. Tercio cōsistit clericorū ornam̄tum exterius in cibo. vide infra. gula. per totum ¶ Quarto in potu. vide ifra ebrietas. ¶. iii. et infra. sobrietas. ¶. i. et ii. ¶ Clericus habet deferre rasuram in moduȝ corone supra et tonsuram capillorū ab infra. cuius rōnem assignat Tho. in iiii. di. xxiiii. qa corona est signū regni et pfectōis cū sit circularis. Illi autē qui dinis ministeriis applicātur adipiscunt' regiam dignitatē et pfecti in virtute esse debent ¶ Cōpetit etiam eis subtratio capillorum ex pte supiori ne mens eorum tēpalibus occupatōibus a contēplatione dinorum retardetur. et ex inferiori per tonsuraȝ ne eorū cōsensus tpalibus obuoluatur ¶ Conuersi etiā tondētur pter renunciatōem tpalium. sȝ non radūtur quia non occupantur in diuinis misteriis in quibus oporteat eos diuina mente contēplari. ¶ In conuiuio clericorū sunt precipue sex obseruanda. q̄ hn̄tur di. xliiii. conuiuia. vt videlȝ vita absentiū non mordeat vt pn̄tes non irrideantur. vt inania sclāriuȝ non recitentur vt verba sacre lectionis legantur et audiātur. vt cibus non nisi ad sustētationem sumatur et in principio et in fine refectionis deo laudes referant'. hec ibi. et c. pro reuerentia. ¶ Clericus debet in beneficio residere et in eo sua officia implere. et illi qui non implent sȝ voluptatibus vacant scdm̄ Vl. nichil hn̄t iuris in rebus ecclāsticis et si recipiunt tēntur ad restitutōnem. redditus eni ecclesiarum sunt stipendia seruiētium. vnde iura indixerūt clericis psonalem residentiā que tn̄ in multis casibus pmittunt absentiam ad tp̄us vel cōtinue. de quo infra. residentia. tamen

quicquid sit de foro cōtencioso videtur sufficere ad salutē si ipse sua cura et impēsis ꝓuidet ꝙ ecclesia decenter officietur. et populus sufficienter regatur. et ipse honestate vite et moruꝫ subditis bonum exēplum ondat. et interduꝫ per se ad locū accedat et de predictis certificetur et qnqꝫ p se officiuꝫ exsoluat. tutius tamē est si per se continue faciat. reliq vide infra. residētia ¶ De transitu clericorū de ecclesia ad ecclām vide infra. trāsitus.

Clericus. ii. scꝫ ꝙ clerici a qbusdā actibus sclāribus sunt remoti. Non eni debent intendere negociatōni de rebus vendēdis et emēdis et huiusmodi. ne cle. vel mona. c. i. et lxxxi. di. fornicari. de hoc infra. negociatio. ¶. ii. et. ¶. anpe. Item nec qstionibus in sclāri iudicio etiam si bnficium non hnt dummō sint in sacris. siue etiā sint in minoribus et habeāt bnficiuꝫ et hoc nisi pro se et pro miserabilibus et cōiunctis psonis. de postula. c. i. et. lxxxvi. di. puenit. vel nisi suā vel suoruꝫ iniuriam ꝓseqntur. vt. iiii. q. vi. omibus. Item non pnt suscipe gubernatōnes alienaruꝫ rerum seu ꝓcuratōes alienoruꝫ negociorum. bene tn̄ pnt suscipe tutelas a legibus īpositas seu curā orphanorum et viduarū que Indefense sunt. et etiaꝫ de licentia epōrum gubernacula rerū ecclāsticarum. vt in predicto. c. peruenit. et vide infra. tutela. ¶. ii. et. iii. ¶ An vero clericus possit exercere aliquod artificium vel culturaꝫ possessionū et hmōi vide infra. negociatio. ¶. antepe. Et an possit exercere officiū tabellionatus. habes infra. tabellio. ¶. ii. ¶ Clerici non debent mistrare in taberna neqꝫ in ea comedere vel bibere nisi causa necessitatis in pegrinatōe. xliiii. di. nō oportet. et. c. nulli. et. c. clerici. ¶ Clerici qui relicto clericali hitu portāt arma. si tertio moniti non deponunt pdunt priuilegiuꝫ clericale. de sen. ex. in audientia. Similiter etiā si non sint moniti et imiscent se tirannidi et enormitati. de sen. ex. cum non ab hoīe. possunt tamen portare arma modo quo dicitur. s. bellū. ii. ¶. i. ¶ Clerici goliardi aut bufones si hoc per annum exercuerit carēt priuilegio clericali. Eodem mō si minori tp̄re et admoniti non destiterit. de vita. et honesta. cle. clerici. li. vi. ¶ Clerici qui carnificum macellariorum seu tabernariorū officium publice personaliter faciunt si tertio moniti non desistāt siue si resumāt et sunt coniugati pdunt priuilegium clericale omio. non cōiugati vero in

rebus · et si incedunt omino vt laici pdunt in personis q̄diu hoc agunt · de vi · et hones · cle · dyocesanus · in cle · ¶ Clericus coniugatus si cōtraxit cū vnica et virgie et defert tōsurā et vestes clericales retinet priuilegiuʒ clericale in duobus · scilʒ ꝙ pcutiēs eum est excoicatus · et ꝙ non potest distringi nec condemnari a iudice sclāri nec ciuiliter nec criminaliter · In ceteris vero non retinet · Item si non defert tonsurā et bituʒ in nullo retinet · de cle · coniu · clerici · li · vi · ¶ Quomō clericus potest iudex esse vel iudicare vide infra · iudex · ii · ¶ · i · et · vi · et per quos actus clericus in mioribus pdit priuilegiuʒ clericale vide supra · apostasia · iiii · ¶ · penul · et vl ¶ Et que negocia sunt clericis iterdicta habes infra · negociatio · in tribus vltimis · ¶ ·

Clericus · iii · scʒ q̄tum ad cobitationeʒ mulierum et honestatem · Clerici nāq; non debent bitare cuʒ mulieribus di · xxxii · hospiciolum · et · di · lxxxi · legitur · nam cobitatio est aliq̄n adulterii occō · xviii · q · ii · diffinimus ¶ Excipiūtur mater · soror · amica · matertera · et generaliter per lineā transuersalem omes cōsanguinee que sunt infra scdm̄ gradum · ar · di · lxxxi · cum omibus · sʒ per lineam ascendētium et descendētium vsq; ad q̄rtum gradum · ar · de consan · et affi · non debet · et di · xxxii · interdixit · et di · lxxxi · cum oibus · et c · volumus · et est ratō quia in istis fedus naturale nichil pmittit seui crimis suspicari · de coba · cleri · et muli · a nobis · de presump · cuʒ in iuuentute · et hoc intellige nisi hērent secuʒ pedissecas vel aliquas mulieres suspectas · Porro etiam cum prius dictis clericus non debet imoderatam familiaritatē hēre · ne et contēptibilis habeatur · di · xxxiiii · quorūdam · possunt etiā vltra predcōs gradus habitare si essent antiq̄ et non suspecte · di · lxxxi · feminas · et in predicto c · interdixit · in fi · ¶ Vtrū clericus in cōtinens et fornicarius sit suspensus et debeat in officiis euitari ? R̷ · quilibʒ p mortali peccato est suspensus quo ad se tn̄ talis nō est suspēsus quo ad alios · nec debent in officiis euitari nisi si est pctm̄ notoriuʒ · vt qa dānatus est de illo aut quia sponte in iure cōfessus · vel ex euidentia facti que non possit aliq̄ tergiuersatōne celari · vtputa quia mulierē multum suspectaʒ tenet publice aut quia appent inde argum̄ta gradientiū sup terram · de cohabi · cleri · et mulie · quesitum ¶ Et de hoc habes infra · fornicatio · ¶ · ii · et

ibi de pena clerici qui duxit vxorem. ¶. iii. ¶ Vtrum a fornicario liceat recipe sacramta hetur infra. ordinatus. i. ¶. iii.

¶ Clericus. iiii. scʒ qtu ad bona tpralia. Vtrum clerici possint habere ppriu? R. sic. xii. q. i. epus ¶ Et si qua capla inueniatur cotraria intelligi debet scdm statu primitiue ecclesie qn nichil pprium possidebant. vel de religiosis qui renuciarunt ppriis. Et tn sicut ait Tho. se. se. q. clxxxv. clerici no sic debent pprium possidere vt duʒ curat ppria defectuʒ faciat in his que ptinent ad cultum diuinuʒ. ¶ Vtrum clerici possint facere testamtum vel donare iter viuos? R. si hnt de patimonialibus vel que sibi adueniunt aliude. puta ex successione vel donatoe facta psone non intuitu ecclie. vel de illis que sibiipi per scripturam vel huiusmoi artificiuʒ qsierunt. Indubitanter pnt de his facere testamtum. et etiam donare. xii. q. iii. c. i. et ii. de testa. ad hoc. et c. quia nos. et hec hnt locum si clericus etia sit in potestate patris vel aui constitutus. C. de epis et clericis. an pbros. licet in aliis psonis secus sit. vt infra. peculium. de rebus aute ecclasticis mobilibus vel imobilibus non pot clericus testari. sʒ potest de mobilibus et fructibus pceptis in egritudie constitutus dummo sit copos mtis conferre paupibus et religiosis locis. et his qui sibi honeste seruierunt. vt in dco c. ad hoc. et c. relatu. de cosuetudine tn clerici alicubi testantur. de fructibus et rebus mobilibus eccle acquisitis. tn de iure coi est vt in predictis c. ¶ Quis succedit clerico ab intestato? R. in bonis acquisitis per ecclam succedit ecclesia. sʒ in aliis succedunt cosanguinei scdm ordinem iuris. qbus deficientibus succedit ecclia. xii. q. v. c. fi. de succe. ab intestato. c. i. et c. cuʒ dilectus in fi. et de hoc casu hes diffuse infra. successio. ¶. ii. ¶ Quid si nescit vtrum res fuerint ecclie vel psone? R. presumutur omnia esse ecclesie. si tn constat eum res habuisse que non erant ecclesie sʒ psone et dubitatur de qbus presumitur pro eo qui est in possessione rei de qua est questio. vnde si post mortem eccla iuenitur in possessione heredibus incubet pbatio. sʒ si heredes sint in possessione pbabit ecclesia. ar. xii. q. iiii. c. i. et q. v. c. i. in fi. Et si possessio est omino confusa et nichil pbatur. vide infra. successio. ¶. ii. ¶ An clerici siue prelati qui bona ecclaru cosumut in vsus illicitos sint raptores? R. secunduʒ Raymu. clerici qui

consanguineis · aut potētatibus · diuitibus · meretricibus · ystrionibus · et similibus bona ecclāstica paupibus debita tribuunt · raptores sunt · quia quicqd hn̄t paupum est · xvi · q · i · c · i · naꝫ paupibus debentur · vnde tales clerici tenētur ad restitutōnem oium paupibus vel in vtilitatem ecclie · xii · q · ii · gloria · et c · si illi · et peccant mortaliter non solum quia paupibus subtrahūt sꝫ etiam qn̄ turpibus psonis cōferunt · vt di · lxxxvi · venatoribus · et c · donare · Et quod dictuꝫ est de cōsanguineis intelligēduꝫ est scdm̄ Vber · qn̄ datur eis non vt paupibus sꝫ vltra statū conditionis coruꝫ · Simile ponitur per Tho · se · se · q · clxxxv · de epis · dicit eniꝫ ꝙ si distincta sint bona que debētur in vsuꝫ eccē ab his que sunt paupibus et ministris et cultui ecclie errogāda et epus sibi aliqd retinuerit de his que paupibus errogāda sunt vel in vsum mistrorum aut in cultuꝫ dinum expendēda non est dubium ꝙ mortaliter peccat et ad restitutōeꝫ tenetur · ¶ De his aūt que sunt spāliter suo vsui deputata peccat si imoderate retineat · et aliis non subueniat sicut requirit debitum caritatis · Si vero predicta bona non sunt distincta eoruꝫ distributio eius fidei cōmittitur · et siqdem in modico deficiat vel superabundet potest hoc fieri absq; bone fidei detrimento · quia non pōt hō in talibus pūctaliter accipe illud quod fieri oꝫ · Si vero sit multus excessus n̄ potest latere · vnde videt' bone fidei repugnare · et ideo non ē absq; peccato mortali · Et idem iudiciū ē de bonis aliorum clericoruꝫ vt ponit idem Tho · in quodā quoli · ¶ Clericus siue prelatus tenetur de bonis ecclie sue amissis sua negligentia · dolo · vel culpa siue lata siue leui · notat' de of · ar · ea · q̄ idem Hos · ¶ Nunquid clericus qui hꝫ sufficiens patrimonium potest viuere de bonis ecclie? ℞ · scdm̄ Vl · si deseruit ecclie pōt sustentari de bonis eius · sꝫ si non deseruiat sꝫ immolos vsus expendat mortaliter peccat · Concor · Hos · simile infra · decime · iii · ¶ · pe · ¶ An qui male recipiunt a psonis ecclāsticis teneātur ad restitutōem? ℞ · scdm̄ Ray · fornicarie et hmōi turpes psone tēntur restituere ipsi ecclie nisi forte fuerit eis datū cā eline in summa necessitate qa tunc fuit eis debitū · lxxxvi · di · pasce · Idem Hos · ¶ Diuites vero et potentes qui recepunt per fraudes · minas · iportuinitates · et hmōi tenentur · Et clericus qn̄ dedit redimendo vexatōeꝫ suā excusatur · de symo · dilectus · Si vero

non sunt data ꝓpter predicta sꝫ ꝓpter aliam necessariaꝫ vel honestam cāꝫ vt ratione hospitalitatis vel elemosine non tenētur. ar. xi. q. iii. qm̄ multos. xlii. di. qescamus. Idem dicendum si erāt bn̄ meriti et honesti viri. preseti quia iā īpenderāt ecclesie seruiciuꝫ deferendo vel prōcinium in eam prāndo. aut elemosinas cōferēdo et hmōi. qa talibus ecclia tenetur repēdere. xii. q. ii. qcūqꝫ suffragio. et c. eccāsticis. sꝫ si debeat fieri restitutō cui fiet? R. qn̄ non turpiter dedit. sꝫ timore vel huiusmodi restituetur eidē qui dedit. alias auctoritate supioris conuertetur in vtilitatem ecclē. vel paupibus erogabitur. xvii. q. iiii. si qs in atrio. Satis concordat Tho. se. se. q. xlii. De fructibus bn̄ficiorū plura hn̄tur supra. bn̄ficium. ii. per totuꝫ. ¶ Clericus n̄ debet recipe ecclām de manu laici. vt infra. ecclā. i. ¶. pe.

Coadiutor. qn̄ et quo modo ep̄us possit assumere coadiutorem. vide infra. viciatus corpe. ¶. ii. in fi. et. ¶. fi.

Cognatio. triplex est cognatio. quedā carnalis que dicitͬ cōsanguineitas. quedā spūalis que dicitur cōpaternitas. quedaꝫ legalis que dicitur adoptio. Iste cognatōes multipliciter impediunt matrimonium et ideo de eis require infra. ipedim̄tum. v. vi. et vii. et supra. adoptio. ¶ Cōmenda ecclē. talis cōmenda non potest fieri nisi per modum qui dicitur. s. beneficium. primo. ¶. iii. in fi.

Cōmittere alteri vices suas. reqre infra. delegare. et infra. vicarius. et infra. confessor. i. ¶. añpe. et penul.

Cōmodatum. Cōmodatuꝫ est alicuius rei ad aliquē certū vsum gratuita concessio. nam si merces iteruenerit non erit cōmodatū. sꝫ locatio vel alius cōtractus innoiatus Hostiē. et Gof. ¶ Cōmodare potest et ei cōmodari qui potest et contrahere. vnde non solum prelatus potest cōmodare vel ei cōmodari. sꝫ etiaꝫ yconomus. quia is contrahere potest. x. q. ii. hoc ius porrectū. Porro si pupillus cōmodet n̄ est obligatus. sꝫ alius ei obligatͬ. ff. de acci. ēp. et vendi. iulianus. ¶. añpe. possumus etiam cōmodare non solum nrā sed etiam aliena que possidemus. ff. com. non tn̄ licet nobis cōmodare ea que nobis sunt cōmodata tm̄ ad vsum nostrum. vt hic infra. ¶. iiii. ¶ In cōmodato dꝫ restitui ipsa res. di. iii. ius naturale. nec pōt restitutio pretextu alicuius debiti retineri. C. de com. l. fi. et non

deteriorata. vt infra. depositu3. ¶. añpe. ¶ Quid si cõmodaui tibi rem ad certum vsum et tu vteris ad aliu3. puta cõmodaui tibi equũ vsq3 ad certum locum et tu pcedis vlterius. vel cõmo daui eu3 vt tu duceres ad villam et duxisti eum ad bellũ. vel rẽ quam tibi cõmodaui cõmodasti alteri? R. in omibus predictis furtum comittit. nisi qñ cõmodatarius credebat dñm pmissu-rum. et erat iusta causa credendi. ff. de fur. qui rẽ. Itaq3 si in dictis casibus res peat vel res deteriorata est ille q cõmodatum recepit tenetur ad restitutionẽ indubitãter. ¶ Sed nunqd alias cõmodatarius tenetur. si res pit vel deterioretur? R. distiguẽ dum est quia si quis accepit cõmodatu3 gratia sui tm̃ vt freqn tius solet fieri certe ipse tẽtur de dolo et culpa siue lata siue leui siue leuissima. e. ti. c. vnico. quia exactã diligentia3 qualem in suis rebus d3 adhibere. Nec hoc etiam sufficit si res diligentius custodiri potuit. ff. de acti. et obli. l. i. ¶. is cui. De casu vero fortuito qui non accidit culpa sua ñ tẽtur nisi iteruenerit pac-tũ vel mora. s. restituẽdi. vt e. ti. c. vnico. Quod si cõmodatũ fuiss3 grã dantis tm̃. vtputa cõmodaui vxori clamidem vt or-natior ad me duceretur. tunc cõmodatarius non tẽtur nisi de dolo tm̃. vt ff. e. si vt credo. Si vero cõmodatum fuit grã vtri usq3 tunc tenet solũ de dolo et lata culpa. ff. e. in rebus. i. R. ad fi. ¶ Cõmodans tenetur cõmodatario si ei scienter cõmoda uit vasa viciosa. pter quam cãm vinu3 vel oleum effusum ẽ. ff. e. l. in rebus. Item si ante tpus reuocat cõmodatum. ff. e. in cõmodato. ¶ Ompaternitas. reqre infra. ipedimtũ. vi.

Communicare. i. corpus xpi sumere. Quilib3 fidelis post q̃ ad annos discretionis puenerit coicare tenetur. salte3 in paschate nisi de cõsilio sui sacerdotis et pter aliqua3 rationabilẽ cãm ad tpus abstineat. de pe. et remis. omnis. Sed q̃tum etatis coicans deb3 habere. vide infra. ¶. pe. ¶ Quicũq3 cũ conscia peccati mortalis ad coionem accedit mortaliter pec-cat. i. ad corin. xi. qui manducat indigne iudiciũ sibi mãducat Et hocipm ponit Tho. in iiii. di. ix. et addit sic. q3 aliquis sit a peccato omio imunis non potest per certitudine3 sciri. et. i. ad cori. iii. nichil michi conscius su3 s3 non in hoc iustificatus su3. Potest tñ de hoc haberi aliqua coniectura precipue per quatuor signa. sicut dicit Ber. Primo cu3 qs verba dei deuote audit. vt

Iohā. viii. qui ex deo est verba dei audit ¶ Secundo cum quis se
ꝓmptum ad bene opādum iuenit quia ꝓbatio d lectionis exhibi
tio est opis vt dicit Gre ¶ Tertio cum quis a pctis abstinendi in
futurum ꝓpositū hꝫ ¶ Quartū cum de preteritis dolet quia in
his vera pnīa scdm̄ Gre. consistit. vnde si aliquis per huiusmōi
signa facta diligenti discutōe sue conscie q̄uis forte n̄ sufficiēti
ad coionem deuote accedat aliquo pctō mortali in ipso remanē
te quod eius cognitōnem preterfugiat. non peccat imo magis
ex vi sacramti remissionē peccati conseqtur. ¶ Non sufficit vo
lenti coicare ꝙ sit solum contritus imo si hꝫ copiam sacerdotis
qui eū possit absoluere peccat sine confessione coicando si vero
non habet copiā tunc si iminet necessitas coicandi vel celebran
di. vt quia timet scandaluꝫ ppli vel iam icepit ministeriū sacra
m̄ti vel aliquis infirmus amisit loq̄lam et est in ꝓposito confi-
tēdi q̄citius poterit non peccat coicando. hec Pe. et Al. Simile
Tho. infra. confessio. ii. ¶. ii. et Ray. infra. missa. ¶. viii.
¶ Quāuis exn̄ti in peccato mortali nō liceat coicare. vt dictū ē
videndo tn̄ corpus xp̄i non peccat. Ac tn̄ si interduꝫ ꝓpter hu-
militatē et reuerentiā abstineat a videndo laudādus est secūdū
Tho. in iiii. di. ix. Concor. Al. dicens ꝙ n̄ debꝫ videre peccator
multo aspectu sꝫ eo viso pcutere pectus q̄i n̄ sit dignus aspectu.
heretici vero scdm̄ Tho. ibidē oio arcēdi sunt a visione ¶ Siliter
etiam non peccaret quis tāgendo cum timore et reuerētia. vt
quia erigit hostiam de terra et hmōi. alias peccat vt Inno. di-
cit. ¶ Vtrum nocturna pollutio impediat coionem seu celebra
tionem? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. ix. Ad hoc vt homo digne ad
sacram̄tum eucharistie accedat tria reqruntur. Primo eni re-
qritur mūdatia conscie que non nisi per peccatū tollitur ¶ Scdō
reqritur eleuatio m̄tis ad deum per actualeꝫ deuotōem et hec
interduꝫ sine peccato amittitur. vt per mentis hebetudinē vel
occupatōem aut euagationeꝫ. Tertio munditia corporalis vn̄
et celebrantes vel etiā tractaturi aliquod sacram̄tum ꝓpter re
uerentiam lauant manus. Itaq; primo et principaliter peccatū
ipedit. scdō indeuotio seu hebetudo m̄tis. tertio corporalis im-
mūditia. et hec tria qn̄q; cōcurrunt in aliq̄ pollutōe nocturna
qn̄q; duo ex ipis. quādoq; vnuꝫ tm̄ ¶ Et scdm̄ hoc homo magis
vel minus ipeditur. Et ideo distinguēdum est de pollutione. q̄

potest multipliciter contigere· et primo quidem cōtingit ex so
la dispōe nature et non ex precedēti cogitatione· et tūc nō est
signum alicuius peccati· sed potest ebetudinem mētis inducere
si simul cum ymaginatione contingat· inmundiciam vero cor-
poralē habꝫ· et ideo si necessitas imineat vel deuotio exposcat
non impedit pcipue qn̄ sine ymaginatione accidit tn̄ si ꝓpter
reuerentiam quis abstineat laudandus est· et maxime qn̄ talis
dispositio nature non est ppetua· Secundo vero pōt cōtingere
ex pcedēti cogitatiōe et hic dicendū est ꝙ cogitatio huiusmodi
turpium qn̄ꝙ pōt esse sine peccato· sicut cum est cogitatio tm̄
vt cum quis disputando de talibus oportet ꝙ loquens cogitet·
Aliqn̄ est cum peccato veniali· qn̄ scꝫ cogitatio ptingit ad af-
fectionem et in sola delectatione finitur· sine vllo deliberatiuo
cōsensu ¶ Qnꝫ autem est mortale scꝫ qn̄ consensus adiungitur·
et quia cogitationi tali de ꝓpinquo est delectatio et delectatiōi
consensus· ideo in dubium uerti potest vtrum sequens pollutio
ex peccato acciderit uel non· et an ueniali uel mortali· Quādo
ergo sic dubitatur de pcedenti consensu omio abstinēdum est·
si autem nō dubitatur sed expresse inueniat quis cōsensum nō
precessisse· et necessitas vrgeat· aut sit aliqua potior causa pōt
accedere· aut etiam celebrare· ꝙ si necessitas vel causa non sit
et tn̄ celebrat non peccat mortaliter· sed uenialiter· Melius tn̄
est abstinere ꝓpter reuerentiam sacramēti ¶ Tercio pōt contin-
gere ex cibo vel potu pcedenti et tunc idem est iudiciū sicut ex
illa pollutione que ex turpi cogitatione pcessit nisi intm̄ ꝙ non
ita defacili contingit peccare mortaliter in susceptiōe cibi sicut
in cogitatione turpi· Quarto potest contingere ex illusione· et
quidem si illusionis causa in nobis pcessit idem est iudiciū quod
de cogitatione pcedente· Si autem in nobis causa n̄ pcesserit·
ymo potius cōtraria causa et hoc frequenter accidit et pcipue
in diebus in quibus quis coicare debet· signum est ꝙ dyabolus
homini fructum eucharistie auferre cōatur· vn̄ in tali casu cō
sultum fuit cuidaꝫ monacho vt in collationibus prm̄ legitur ꝙ
coicaret· et sic dyabolus videns se non posse consequi intentum
ab illusione cessauit· ¶ Sed petrus de hac materia breuius se ex
pedit dicens ꝙ ubi dubium est vtrum pollutio ortum habeat ex
peccato mortali debet homo a coione de necessitate abstinere·

vbi vero non habet ortum ex peccato mortali abſtinenduꝫ eſt
ex honeſtate. nec tñ peccat qui coicat. vbi vero ex peccato nõ
ſurgit in arbitrio hois eſt abſtinere uel non abſtinere. Iteꝫ dicit
Tho. ꝙ pollutus dummõ nõ ſit talis pollutio que de neceſſitate
impediat. vt que hꝫ ortũ ex peccato mortali deberet celebrare
pro alio qui eſſet in peccato mortali ne ille celebrando peccaret
mortaliter ¶ Generaliter tñ quia cauſa ex qua contingat non
poteſt ita percipi de facili. tutius eſt ſemper abſtinere niſi neceſ
ſitas incumbat. et debꝫ abſtineri vt dicitur vſqꝫ ad xxiiii. horas
quia in tali ſpacio natura que per corporalem inmundiciam et
mentis ebetudinem deordinata fuerat reordinatur. Et de ma-
teria pollutionis vide infra pollutio. ¶ Corpus xp̄i a ieiunis dꝫ
tm̄ pcipi. vii. q. i. nichil. de cõſe. di. ii. liquido ¶ Quod in reue-
renciam tanti ſacramt̄i inſtitutum eſt niſi ꝓpter neceſſitatem
imminentis mortis. ne contingat ſine uiatico ex preſenti vita
tranſire ¶ Et tñ ſciendum eſt ꝙ duplex eſt ieiunium. ſcꝫ nature
et eccleſie. Ieiuniũ nature eſt quod importat priuationẽ cuiuſ-
cunqꝫ p̄aſſumpti per modum cibi vel potus. et tale ieiuniũ re-
quiritur ad hoc ſacramentuꝫ accipiendum. et ideo nec poſt aſ-
ſumptioneꝫ aque uel alterius potus aut cibi vel etiaꝫ medicine
in quantacũqꝫ parua q̃titate licet hoc ſacramt̄ũ accipere. nec
refert vtrũ aliqd nutriat uel nõ. aut per ſe aut cuꝫ aliis dũmõ
ſumatur per modum cibi vel potus. reliquie tñ cibi remanẽtis
in ore ſi caſualiter tranſglutiatur non impediunt ſumptionem
huiuſmodi ſacramt̄i. quia non traiciuntur per modum cibi ſed
ꝑ modũ ſaliue quod uitare non põt ¶ Aliud autem eſt ieiunium
eccleſie quod inſtituitur ad carnis maccerationẽ. et tale ieiuniũ
non ſoluitur per p̄dicta. quia non multum nutriunt. ſꝫ magis
ad alterandum ſumũtur. Porro eccleſia diem naturaleꝫ incipit
a media nocte. et ideo ſi poſt mediam noctem aliquis ſumpſerit
aliquid per moduꝫ cibi uel potus non põt ea die hoc ſacramt̄uꝫ
ſumere. põt vero ſi añ mediaꝫ noctem ¶ Nec refert vtrum poſt
cibum vel potũ dormierit. aut etiã digeſtus ſit q̃tum ad rõneꝫ
precepti. Refert autẽ q̃tuꝫ ad perturbationẽ mentis quã pati
untur hoies ꝓpter in ſomneitatẽ vel indigeſtioneꝫ. ex quibus
ſi mens multum ꝑturbetur homo redditur ineptus ad ſumpti-
onem huius ſacramt̄i. hec Tho. in iii. parte. q. lxxx. ¶ Vtrum

post sanctam coionez liceat statim comedere. R. scdm Tho. in iii. parte. q. lxxx. i sumptiōe huius sacramti reqritur magna deuotio. que quidē magis impeditur p pcedētia q̄ p sequētia. et ita magis est institutum q̄ hoies ieiunent an̄ sumptionem q̄ post. debet tn̄ esse aliq̄ mora inter sumptōnē eius et reliquos cibos. vn̄ et in missa oratio grār̄ū actiōis post coionez dicitur. et qui coicant suas priuatas orōnes dicunt. ¶ Duo sunt modi mādūcādi corpus xp̄i scdm Aug. vnus sacramtalis. et sic boni et mali edunt. alius sp̄ūalis. et sic soli boni māducāt. naz sp̄ūaliter manducat qui in vnitate xp̄i et ecclesie quā sacramentum signat manet. hoc magister sinārū in iiii. di. ix. ¶ Interdictus suspēsus et excoicatus etiā iniuste coicare nō dz. qa in talibus est defectus rei signate scz vnitatis corporis mistici. hec Tho. et Pe. in iiii. di. ix. ¶ Vtrum actus matrimonialis impediat a coione? R. scdm Tho. in iii. parte. q. lxxx. coitus coniugalis si sit sine peccato puta cā prolis generande uel cā reddendi debitū non aliter impedit nisi sicut dictum est de pollutione nocturna q̄ accidit sine peccato scz pp̄ter inmūdiciā corporalem. et mtis distractionē. In tali ergo casu vt dicit beatus Grego. sunt suo iudicio relinquēdi. Sed qui uoluptate dnāte coniugi miscetur prohiberi debz a sacramto. xxxiii. q. iiii. vir cū pp̄ria. et scdm Al. Etiā post factam coionem non licet illo die exigere debituz nec etiam exactum reddere nisi cum magna difficultate. sz tn̄ contrarium non putat esse mortale. ¶ Vtrū inmundicia pure corporalis ipediat coionez? R. scdm Tho. in iiii. di. ix. cuz iste cibus non sit corporis sed mentis magis in eius sumptione considerāda est mundicia mētis q̄ corporis. et ideo distinguenduz est de inmundicia corporali quia si sit perpetua siue diuturna. tunc nullo mō aliquis abstinere debz. ne per inmundiciā corpis perdatur fructus mentis. sicut accidit in leprosis et patiētibus fluxum sanguinis uel seminis. Si autē sit tēpalis et facile purgabilis. tunc si aliqs sit in mente bn̄ dispositus sumere nō prohibetur q̄uis possit ad tempus laudabiliter abstinere pp̄ter reuerentiam tanti sacramēti. di. v. ad eius. ¶ De sacerdote aūt leproso vtrum possit celebrare. vide infra leprosus. ¶. primo. ¶ Vtruz homo debeat sepe corpus xp̄i sumere? R. scdm Tho. in iiii. di. xii. ea que in hoc sacramto geruntur. hn̄t silitudinez

cum hiis que accidunt in corporali nutrimēto. quia enim fit q̄si cōtinua dep̄ditio naturalis hūoris per actionē caloris naturalis et exercitium laboris. ideo oportet frequenter talez cibum assumere ad restaurandū ne p̄ditio continua mortē inducat. ¶ Similiter aūt ex cōcupiscencia innata et occupatione circa exteriora fit dep̄ditio deuotionis et feruoris scd̄m q̄ homo in deum colligitur. vn̄ oportz q̄ pluries dep̄dita restaurētur. ne homo totaliter alienetur a deo. sz tn̄ semel saltez in anno sumere necesse est vt supra. ¶. i. ¶ Sed vtrum q̄libz die sit coīcādū? R. scd̄m Tho. in iiii. di. xii. In recipiente istud sacramētū duo requiruntur scz desiderium cōiunctionis ad xp̄m quod facit amor. et secundo reuerentia sacramēti que ad donum timoris p̄tinet. Primū incitat ad frequentatōnē huius sacramēti quotidianam Sed secundum retrahit. ideo si aliquis exp̄imentaliter cognosceret ex quotidiana sumptione feruorez amoris augeri et reuerentiam non minui. talis deberet quotidie comunicare. si aūt sentiat reuerentiā minui et feruorē nō multū augeri dz iterdū abstinere vt cum maiori reuerentia et deuotione postmodum accederet. vn̄ q̄tum ad hoc vnusq̄sq̄ relinq̄ndus est iudicio suo ¶ Vtrum liceat coīcare pluries in die? R. scd̄m Tho. in iiii. di. xii. nō lz nisi semel vt saltē q̄tū ad vnā diez rep̄sentetur vnitas dominice passionis. et vt q̄tuz ad aliq̄d reuerētia sacramēto exhibeatur. Sacerdos tn̄ quia n̄ solum pro se sz pro aliis celebrat cum sit p̄sona publica necessitate cogente pōt pluries in die celebrare. vt infra missa. ¶. x. ¶ A quo dz quis recipere coīonis sacramētum? R. a p̄prio sacerdote vel eius sup̄iore siue alio de eius licēcia. Si q̄s vero religiosus absq̄ licencia p̄prii sacerdotis sp̄āli alicui daret icurrit excoīcationez. de q̄ supra absolutio. i. ¶. iii. circa medium ¶ Et si sacerdos p̄prius malus sit an possit ab eo recipi. habes supra clericus. iii. ¶. ii. et infra ordinatus. i. ¶. iii. ¶ Vtruz sacerdos possit dare corpus xp̄i ei quē scit esse in peccato mortali? R. scd̄m Tho. in iiii. di. ix. si peccatum est occultum puta per confessionē vel alias secrete scituz. et ille in occculto petit debet ei denegare et monere eum ne in publico petat. Si autē in manifesto petat debet ei dare. de conse. di. ii. non prohibeat. Si uero peccatum manifestuz est. tunc siue in occulto siue in manifesto petat debet ei denegare. ¶ Quid si dicat

se cõfessuȝ et absolutũ an credere ei debeat. vide infra cõfessio. iii. ¶. xi. qui incipit. vtrum sacerdos prochialis. ¶ Vtrum aliquo casu debeat dari hostia non consecrata loco cõsecrate? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. ix. in nullo licet. tũ quia in sacramẽto ueritatis non debet esse aliq̃ fictio. tũ quia cum manducans adoret quod manducat. vt dicit Aug. daret sacerdos ei materiã ydolatrandi. vñ et decretalis. dicit in casu consimili q̄ falsa sunt abicienda remedia que sunt ueris periculis grauiora. de cele. miss. de homie. ¶ Vtruȝ corpus xp̄i debeat dari suspectis de crimie. R. scdm̄ Tho. vbi supra. triplex est suspicio. quedã uiolẽta que pro facto reputatur vt si inueniatur suspectus cum suspecta in eodem lecto et huiusmõi. et ꝑpter hanc sicut ꝑpter peccatum mortale deneganda est coĩo. ita videlȝ q̄ si talis suspicio ꝑcedat ex publica fama non. dȝ coĩo dari. neq̄ petẽte publice neq̄ secrete. sȝ si talis suspicio sit soli sacerdoti nota dȝ dari si petatur in publico. non autem si in occulto. sicut dictum est qñ crimen est secrete scitum. s. ¶. xvi. scȝ qui est añ ꝓximũ ¶. Quedam vero suspicio est ꝓbabilis. vt si inueniatur solus cum sola tp̄e et loco suspecto colloqñs et freqñter ꝑpter hanc nõ debȝ negari. quia pena non infligitur vbi culpa ignoratur. Quedã est leuis vt si appareant aliq̃ signa nõ tñ oĩno certa. et ꝑpter hanc etiã negari non debet. ¶ Vtrũ corpus xp̄i debeat dari ad sumenduȝ aliquod expimẽtuȝ siue ꝑpter aliq̃ purgationem infamie et huiusmodi. R. scdm̄ Tho. in iii. pte. q. lxxx. nõ. quia tales purgationes inhibite sunt. de purga. cano. ex tuarum. ¶ Vtrum corpus xp̄i debeat dari histrionibus? R. non. quia nec diuini maiestati. nec ecclesiastice disciplĩe cõpetit. de conse. di. ii. pro dilectõne. Et intellige de illis histrionibus qui artẽ illaȝ exercẽt illicite. vide infra histrio. ¶ Vtrũ corpus xp̄i debeat dari amẽtibus? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. ix. distinguendum est. quidam enim dicuntur large amentes quia debilem hñt mentẽ. et tam̄ sunt aliquo mõ docibiles eorũ q̃ ad fideȝ et sacram̄ti deuotionẽ pertinent. et talibus non oportȝ corpus xp̄i denegari. Quidaȝ vero sunt omino carentes iudicio rõnis. et isti si fuerint tales a natiuitate nõ debet eis dari. quia non pñt ad deuotionẽ induci que reqritur ad hoc sacram̄tum. Si uero inciderũt in amentiã post fidem et deuotionem sacram̄ti tunc dȝ eis dari nisi timea-

tur piculũ de uomitu vel de expuitiõe aut aliquo mõ huiusmõi xxvi. q. vi. is qui. ¶ Vtrum sit dandũ pueris? R. scdm Tho. vbi. s. pueris carẽtibus usu rõnis qui non pñt discernere inter cibum corporalem et spũalem non debet corpus xpi dari. quia ad ipsum exigitur actualis deuotio quã tales pueri habere non pñt. Sed pueris incipientibus habere discretionẽ etiã añ etatẽ pfectã puta cũ sint. x. vel. xi. annorũ põt dari. si in eis discretionis signa et deuotionis appareãt. ¶ An corpus xpi dari debeat hiis qui pro criminibus sunt suspendendi vel decapitandi? R. si sint confessi et peniteant nõ debet eis denegari. xiii. q. ii. c. fi. multa alia de sacramẽto eucharistie hñtur ĩfra eucharistia i. ii. iii. et iiii. Item spẽaliter circa sacerdotem et missam. infra eucharistia iii. et infra missa.

Concussio. crimen cõcussionis est qñ quis in officio constitutus extorquet aliqd a subditis per metuz. aut cum non vult facere quod facere tenetur nisi data pecunia. aut cum aliqs officialis ultra stipendia sibi constituta extorqt. vel cum quis accusat seu ab accusatiõe desistit ppter pecuniã. et talis ad restitutionẽ tenetur ei qui dedit si ñ turpiter dedit. alias ei in cuius iniuriam data fuit. i. q. i. iubemus.

Condemnatus. vtrum possit se defendere vel fugere. supra accusatus. ¶. v.

Conditio. de conditionibus que qñq3 apponuntur in matrimonio. habetur infra mrimoniũ. v. per totum. Item de conditionibus que apponũtur in qbuscũq3 cõtractibus. vide ibidem. ¶. v. Item de conditionibus que apponũtur in sponsalibus. hẽs infra spõsalia. ¶. fi. et infra impedimentũ viii. ¶. v. Si qua possessio data fuerit ecclesie apposita ibi aliq̃ conditione siue modo. vt sc3 aliqd fieret. si nõ fiat ppter hoc põt reuocari datio. nisi sic facta fuerit q3 sc3 cessante conditione vel modo re uocari posset. de condi. appo. rerũ. ¶ Si qua possessio data fuerit ecclesie ea conditione ne alienetur. nunqt alienari poterit? R. scdm Ray. distinguendum est. na3 si ecclesia cui datu3 siue legatũ est habeat alias possessiones non poterit alienari in aliquo casu. et sic intelligitur auc. de aliena. et emphi. ¶. sanctissimus. Si vero ecclesia non habeat alias possessiones q̃s alienet. tunc ista alienari põt in casibus a iure pmissis. de quibus vide

supra alienatio. nam ꝓhibitio facta a datore pro nõ adiecta est habenda tãq̃ turpis. ¶ Concordant Gof. Hosti. et Inno. ¶ Qñ non stat per eum ad quẽ pertinet quo minus conditio ipleatur haberi debet ac si impleta fuisset. de regu. iu. cũ nõ stat. li. vi.

Confessio. i. coiter qd sit? R. scdm Tho. in iiii. di. xvii. cõuenientissime diffinitur ab Aug. sic ¶ Confessio est per quam morbus latens spe venie aperitur. vel scdm Ray. Confessio est legittima coram sacerdote peccati declaratio. ¶ Que sunt conditiones quas debet habere confessio? R. scdm Tho. vbi supra xvi. sunt. que in his versibus continentur. Sit simplex. humilis. confessio pura. fidelis. Atq; frequens. nuda. discreta. libens. verecũda. Integra. secreta. lacrimabilis. accelerata. Fortis. et accusans. et sit parere parata ¶ Quorũ expositio talis est. sit simplex vt sc3 non recitet in confessione nisi quod ad q̃titatem peccati pretinet ¶ Humilis vt sc3 se miserum et infirmum confiteatur. Pura vt sc3 recta sit confitentis intentio. Fidelis. i. vera et sine ulla falsitate ¶ Atq; freqñs. istud est de bñ esse cõfessiõis sc3 ꝙ homo freqñter cõfiteatur ¶ Nuda vt non inuoluat obscuritatem uerborum. Discreta vt sc3 maiora maiori pondere confiteatur. Libens. i. spontanea. nõ coacta. Verecunda vt sc3 erubescat et nõ se iactet de pctis ꝓpter aliq̃ seculi uanitatem. Integra vt sc3 non subtrahat aliquid de his que manifestanda sunt. Secreta sc3 q̃tum ad conditionem fori i quo de occultis conscie agitur. Lacrimabilis quo ad dolorẽ de peccato cõmisso. Accelerata vt sc3 nõ differat de die i diẽ sed statim q̃ citius põt confiteatur ¶ Fortis vt sc3 nichil ꝓpter verecundiam dimittat. Et accusans sc3 seipm̃ et non aliu3. Et sit parere parata sc3 sacerdoti. ¶ Vtrum confessio facta sine cõtritione et sine caritate ualeat. vtputa quia non dolet de oibus vel non vult ab oibus abstinere? R. scdm Tho. ubi. s. cõfessio scdm̃ ꝙ est actus virtutis nõ ualet sine caritate que est principium merendi. sed scdm̃ ꝙ confessio est pars sacramẽti ordinat confitentem ad sacerdotem qui habet claues ecclesie. et per confessionem cognoscit consciam confitentis. sed hoc põt etiã esse in eo qui non est cõtritus. quia põt peccata sua sacerdoti nota facere et clauibus ecclesie se subicere ¶ Et q̃uis tunc nõ accipiat absolutionis fructum tñ recedente fictione percipere incipiet.

ſicut et in aliis ſacramētis. vñ non tenetur iterare confeſſionez
ad quam fictus accedit. ſed tenetur poſtmoduz fictionez ſuam
confiteri. concor. Pe. Et ad iſtam opinionē non ſolum ꝓdicta
ratio uidetur facere. ſed etiā de pe. di. i. menſurā. ¶. non ita.
vbi dicitur ꝙ non eſt neceſſe vt que ſacerdoti ſemel confeſſi fu-
erimus de nouo confiteamur. Sꝫ Ray. et Hoſti. tenēt ꝙ talis
tenetur confeſſionez iterare. quia prior confeſſio que non fuit
facta in caritate non ualuit. ſed primuz uerius uidetur. de pe.
et remiſ. ꝙ quidam. ¶ Vtrum liceat in cōfeſſione dicere aliena
peccata? ℞. ſcdm̄ Tho. in iiii. di. xvi. homo in cōfeſſione debet
famam alterius cuſtodire q̄tum pōt. ſed ſuam conſciaꝫ magis
purgare debet. et ideo ſi conſcia que ducit in cognitionē pſone
ſit de neceſſitate cōfeſſionis vt quia trahit in aliaꝫ ſpēm peccati
mortalis tunc debet confiteri. ſemp tñ occultando pſonam. Si
autem non ſit de neceſſitate confeſſionis dꝫ dimittere ne pctm̄
alterius ꝓdat. vel petita licencia confiteatur alteri aut ſupiori
qui pſonaꝫ ignoret. Si tam̄ exprimat eam bona intentione vt
non prodat. ſed ut pniārius oret pro ea vel ſecreto emēdet non
peccat. ſed meretur. xxii. q. v. hec uidetur. ¶ Vtrũ liceat cō-
feſſionem dimidiare? ℞. ſcdm̄. Tho. in iiii. di. xvii. non licꝫ. ſꝫ
integraliter debet quis oīa vni ſacerdoti confiteri. de pe. di. v.
c. i. circa fi. et di. iii. ſunt plures. naꝫ ſicut in medicina corpo
rali oportet ꝙ medicus non ſolum vnum morbum cōtra queꝫ
medicinam dare debet cognoſcat. ſed etiaꝫ vniuerſaliter totam
habitudinem ipſius infirmi. eo ꝙ vnus morbus ex adiunctione
alterius aggrauatur. et medicia que vni morbo cōpeteret alii
nocumentũ p̄ſtaret. ¶ Similiter eſt in pctis. quia vnũ aggraua-
tur ex adiunctiōe alterius. et illud quod vni pctō eſſet cōueniēs
medicina. alteri incentiuũ p̄ſtaret. cum qñꝙ aliquis contrariis
pctis infectus ſit. Et ideo de neceſſitate cōfeſſionis eſt ꝙ homo
omīa pctā confiteatur que in memoria habet. alioquin non eſt
confeſſio ſed cōfeſſionis ſimulatio. ſed ſi quid nō habuit in me-
moria et poſtea recordatur ſufficit ꝙ hoc pctm̄ cōfitens poſtea
dicat explicite. et alia in generali dñdo ꝙ cuꝫ multa alia confi-
teretur hoc oblitus fuit. concor. Pe. ¶ Vtrum liceat confiteri
per aliam pſonam vel ſcripturā? ℞. ſcdm̄ Tho. vbi. s. q̄uis ad
cōfeſſionez vt eſt actus uirtutis ſufficeret q̄litercũꝙ fieret. tñ

scdm ꝙ est pars sacramti habz determinatum actum sicut alia sacramta hnt determinatā materiā. et sicut in baptismo assumitur illud elm cuius est maxime vsus in abluendo. ¶ Ita et in confessione assumitur ille actus quo maxime cōsueuimus manifestare scz ꝓprium uerbum. Alii enim modi inducti sunt in supplemtum. In eo uero aut qui est mutus vel alterius lingue sufficit ꝙ per scriptum aut nutum aut interp̄tez confiteatur. quia non exigitur ab homine plus q̄ possit. sed non sufficeret si ipse dicere posset. In absencia uero ꝓprii sacerdotis nō oportz ꝙ p scriptū fiat cōfessio sz pōt etiā laico cōfiteri. q̄a plus ptinz ad neccessitatē confessionis actus q̄ ille cui fit confessio. ¶ Quid si sacerdos interroget cōfitētē et ille respōdeat? R. scdm vber. sufficit q̄tum ad ea de quibus interrogat nisi sit talis confitens ꝙ potius dimitteret confiteri q̄ ore ꝓprio confiteretur pctm. hoc enī de supbia est. de pe. di. v. c. i. versus finē. de interrogationibus etiā habes infra confessor. ii. ¶. pe. et fi. ¶ Vtrum liceat confiteri peccata que quis non cōmisit? R. scdm Tho. in iiii. di. xxi. non licet. talis enim si non est peccator. menciendo peccator efficitur. xxii. q. ii. cum humilitatis. ¶ Vtrum cū qs dubitat de aliquo pctō an sit mortale teneatur confiteri illud? R. scdm Tho. in. iiii. di. xxi. tenetur. alias piculo se cōmittit si negligit confiteri et mortaliter peccat. sicut et qui aliqd cōmittit vel omittit in quo dubitat esse mortale pctm. taliter tn̄ dubitans non debet in confessione asserere illud esse mortale sed factum narret et iudicium relinquat sacerdoti. Que aūt coiter sint peccata mortalia habes ifra peccatum. ii. ¶. fi. ¶ Quid de confessione generali in qua qdam cōfitentur se cōmisisse omia pctā et huiusmōi? R. scdm Ray. dicas ꝙ talis cōfitens loqtur in psona ecclesie. vel scdm Aug. in vno pctō pnt multa peccata notari. vel itelligitur de generibus singulorū. et nō de singulis generum. q̄si diceret peccaui cogitatione loquutione opere et omissione. non tn̄ hoc dctm sufficeret ad confessionē pro mortalibus ad q̄ reqritur confessio spālis. concor. Hosti. ¶ Vtrum per confessionē generalē deleantur uenialia? R. scdm Tho. in iiii. di. xxi. ¶ Duplex est confessio generalis. q̄dā est sacramtalis qn̄ scz aliquis in secreto confitetur sacerdoti q̄dam quorū meminit et alia venialia in generali. et tunc illa generalis cōfessio

ex quatuor hꝫ ꝙ valeat ad remissionē pctōruꝫ uenialiū in toto vel in parte. scꝫ ex contritiōe cōfitentis. ex huilitate cōfessiōis ex orōne sacerdotis īqtuꝫ est publica psona qdā. et ex vi clauiū Alia est confessio generalis non sacramētalis. q̄ fit publice coraꝫ multis et cum multis. et hec habꝫ efficaciam ad dimissionē uenialium ex tribus primis. et non ex vi clauium. cōcordat Pe.

¶ Vtrum per generalem confessionē deleantur mortalia oblita ℞. scdm̄ Pe. deus non requirit ab hoie nisi id quod pōt. vn̄ cū peccata oblita confiteri spāliter non sit in ptāte hois sꝫ generaliter tm̄ huiusmōi confessio generalis cum cōtritione generali delꝫ pctā oblita. Idem Ray. de pctis etiaꝫ oblitis silē hētur ifra pniā. i. ¶. i. ¶ Vtrum reqratur confessio de pctis an̄ baptismū ℞. scdm̄ Pe. triplex est pctōrum confessio. vna mētalis que fit deo. et hec reqritur a baptiꝫandis adultis. Altera vocalis que fit hoi vt dei uicario. et hec de pctis an̄ baptismū non reqritur nec an̄ baptismū nec postea. Tercia que fit hōi tāq̄ sapiēti cōsiliario ꝓpter consilium aiē. et hoc riquiritur ex congruo non ex debito. ¶ Pudor confitēdi multos retrahit a pniā cōtra quē scdm̄ Ray. est triplex remedium. Primuꝫ est ratio naturalis. si enim non erubuisti peccare quod inhonestum et nociuū fuit non debes erubescere confiteri quod honestū et utile est. Scdm̄ est ratio diuine intuitionis cui nichil celare potes. omnia enim nuda et apta sunt oculis eius. hebre. iiii. Tercium est cōpatio future confusionis naū. iii. reuelabo pudenda tua et ostendaꝫ gentibus nuditatem tuam. Iere. xx. confundētur uehemēter quia non intellexerunt opprobriuꝫ sempiternū quod nunq̄ delebitur ¶ Sacerdos qui non vult dare licēciam suo parrochiano quod confiteatur alteri nisi pro pecunia symoniam committit sicut Ray. refert.

Confessio. ii. q̄liter teneamur ad eam. Vtrum sit de necessitate salutis? ℞. scdm̄ Tho. in iiii. di. xvii. confessio de necessitate salutis est in illo qui in pctm̄ mortale cecidit. et proprie loq̄ndo non est de iure naturali sꝫ diuino et noue legis. nam in lege ueteri non tenebantur hoies ad confessionē pctōrū spālem et distinctam. sed ad generalem et indistinctam ad quā tenebātur per determinatiōeꝫ sacrificiorū. cōcor. Pe. ¶ Vtruꝫ Papa posset cum aliquo dispensare ne confiteretur? ℞. scdm̄

Tho. ubi. s. non possꝫ eo ꝙ ipse sacram̄torum necessitatē non
pōt tollere sicut nec noua sacram̄ta instituere. sunt eniꝫ ex in-
stitutione diuina. sed dispensare possꝫ de tpe. vt. s. differret ul-
tra annum. ¶ Omnis fidelis saltem semel in anno tenetur ex
p̄cepto postq̄ ad annos discretiōis uenerit confiteri omnia sua
peccata. et coicare. de pe. et re. oīs. ¶ Et adde quod dicitur. s.
coicare. §. i. ¶ Vtrum teneamur confiteri pctā que manifesta
sunt? R. scdm̄ Pe. et Tho. in. iiii. di. xvii. non sufficit aliquid
notum esse iudici nisi sit ei notum in forma iudicii. et ideo q̄uis
pctā manifesta nota sint sacerdoti quia tn̄ nō in forma iudicii
oportet ea confiteri. ¶ Vtrū hō stati teneat confiteri post cō-
missum pctm̄? R. scdm̄ Tho. ubi. s. ad propositum confitendi
tenetur quis qn̄ et ad contritionē tenetur scꝫ qn̄ pctā memorie
occurrunt. sed ad confessioneꝫ actualiter faciendam tenetur si
debeat eucharistiam ꝑcipe. ad quam nullus post pctm̄ mortale
nisi confessus debet accedere copia sacerdotis oblata. et necessi-
tate non vrgente. Similiter etiā tenetur si ꝑiculuꝫ mortis im-
mineat. alias non tenetur homo statim ad confitendum. q̄uis
periculosum sit differre. Ex p̄cepto aūt ecclesie tenetur saltem
semel in anno. vt. s. §. iii. ¶ Vtruꝫ teneatur cōfiteri circūstā
tias pctōrū? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. xvi. n̄ sunt de necessitate
confitende. nisi ille circūstantie que ad aliquod genus peccati
mortalis trahunt. qa venialia nō sunt de necessitate cōfessionis
sed solum mortalia. tn̄ et alias circūstantias cōfiteri ꝑfectionis
est sicut et venialia peccata. ¶ Vtruꝫ homo teneatur confiteri
venialia peccata? R. scdm̄ Tho. ubi. s. cōfessio ad hoc necessa-
ria est vt penitens satisfactionem accipiat scdm̄ moduꝫ delicti.
pctō autē ueniali non debetur pena taxata. quia pena illa esset
ꝓportionata pene peccati mortalis a quo pctm̄ ueniale in infi-
nitum distat. vn̄ per solam contritionem interiorem peccatum
veniale remitti pōt. ¶ Sed an saltē semel in anno teneatur cō-
fiteri qui non habꝫ nisi uenialia. ¶ Dicunt quidam ꝙ in hoc casu
ꝓpter p̄ceptum ecclesie tenetur uenialia cōfiteri. Alii dicunt ꝙ
sufficit ꝙ p̄ntet se sacerdoti et ꝙ se imunē a pctō mortali osten
dat vt ad coionē admitti possit. p̄ceptū enim est ad obliganduꝫ
illos qui hn̄t aliqua que confiteri debeant. vn̄ si alicui per grāꝫ
collatum esset vt a peccato ueniali immunis esset. sicut beate

Marie virgini est collatũ. non tenetur ad illud p̃ceptuȝ. Quod autẽ de ueniali teneamur. contritioneȝ habere alias nõ remittitur. vide ifra peccatũ. iii. ¶. iii. et vii. ¶ Vtrum aliquo casu teneatur qs cõfessionẽ iterare? R. scdm̃ Pe. iterare tenemur in iiii. casibus. Primo si sacerdos nõ potuit absoluere. Secũdo si nesciuit discernere. Tercio si cõfessio nõ fuit integra. vt quia sciẽter tacuit aliquod mortale. Quarto si cõtẽpsit vel neglexit satisfacere. et oblitus est satisfactionẽ iniunctaȝ. Nam si sciret et implere uellet non oporteret eum iterare. Similiter etiam scdm̃ quosdã iterare tenetur is qui cõfessus non contritus exñs in ꝓposito nõ deserendi pctm̃. vt dictum est. s. confessio. i. ¶. iii. Hic tñ sciendum est scdm̃ Tho. in iiii. di. xvii. ꝙ quãto quis pluribus sacerdotibus confitetur. tanto plus de pena ei remittitur. tum ex erubescentia confessionis que in penam satisfactoriam cõputatur. tum ex vi clauiũ. vñ tociẽs posset quis cõfiteri ꝙ ab omni pena liberaretur. ¶ Sed Vtrum recidiuãs teneatur confiteri priora peccata? R. scdm̃ Tho. in iiii. di. xxii. directe qdeȝ pctã dimissa recidiuans nullo mõ cõfiteri tenetur nec in generali nec in spãli cuicũꝙ cõfiteatur. sȝ i directe sicut illud sine quo fieri nõ põt debitus satisfactionis modus tenetur recidiuãs notificare pctã dimissa q̃tuȝ sufficit ad hoc ꝙ sciatur que satisfactio ei congrue possit iniungi. vt si ipse freq̃nter lapsum carnis passus est ex aliqua occasione. illa occasio per satisfactionem p̃scindatur. et similiter de aliis pctis ¶ Et ad hoc sufficere videtur confessio dimissorũ pctõrum in generali. tñ qñꝙ ad aliqua spãlia oportȝ descẽdere scdm̃ ꝙ confitẽs uiderit oportunum. non enim põt in his aliqua certa mensura p̃figi. ¶ De precepto in medicos ꝙ inducant infirmos ad confessionem vide infra medicus. ¶. i.

Confessio. iii. cui sit confitẽdum. Et quideȝ regulariter qlibȝ dȝ sacerdoti confiteri. Naȝ solis sacerdotibus dedit dñs ptãtẽ ligãdi et soluendi. cuȝ dicit io. xx. quorũ remiseritis pctã remittuntur eis etc. de pe. di. i. verbuȝ dei. et hoc intelligendum est de mortalibus. Sed uenialia non oportet ꝙ aliquis sacerdoti confiteatur. quia ipsa confessio laico fcã sacramẽtale quoddã est. q̃uis non sit sacramẽtũ pfectum. et ex ipsa caritate procedit. et per talia notum est ueniale dimitti. sicut etiam per

tonsionē pectoris et aquā bndictam et huiusmōi. vt ifra pctm iii. ¶. fi. hec Tho. in iiii. di. xvii. ¶ Vtrum necesse sit confiteri proprio sacerdoti? R. scdm Tho. in iiii. di. xvii. cum sacerdos. non absoluat nisi ligando ad aliquid faciendum. ille solus potest absoluere qui pōt scdm impium ad aliqd faciēdum ligare. ideo oportz ꝙ homo confiteatur ꝓprio sacerdoti ¶ Alienus enīz non pōt eum absoluere vel ligare. de pe. et re. omis. et de pe. di. vi. placuit ¶ Proprius aūt sacerdos intelligitur quo ad hoc. oīs ille qui curaz anie illius ordinariā habz. sicut Papa. legatus. epūs et sacerdos parrochialis ¶ Sed nec parrochialis pōt absoluere ab omnibus quia excipiuntur casus epāles. de qbus habetur infra confessor. i. ¶. i. ¶ Vtrum ꝓprius sacerdos possit ubiqꝫ suum subditū audire et absoluere? R. scdm Tho. vbiqꝫ pōt siue intra territorium sue prochie siue extra. pniā enim ē de iurisditione voluntaria. ff. de of. ꝓconsul. l. i. vñ et de loco nichil exprimitur. de pe. et re. omis. ¶ Vtruz audientia confessionū cōmitti possit alteri? R. scdm Tho. in iiii. di. xvii. si aliqs id circo non possit audire confessionez alterius quia non habz iurisditionem pōt ei cōmitti per quēcūqꝫ hñtez iurisditionē in ipsos qui audiendi sunt. vt per ꝓpriū sacerdotez siue per epm siue per papaz. Si uero aliqs non possit audire. quia non hz executionē ordinis non pōt sibi concedi vt confessiones audiat nisi per euz qui hoc impedimtuz remouere pōt ¶ Et nota hic ꝙ si etiaz per ꝓpriuz sacerdotē cōmittitur non ꝓpter hoc oportz ꝙ cōmittatur tali q alias iurisditionē habeat siue populū. sufficit enīz ꝙ hanc iurisditionem habeat ipse qui sacerdoti cōmittit. Item nota scdm Tho. ꝙ qñ alicui sacerdoti cōmittitur per superiorem ꝙ possit audire alienos prochianos nō fit p̄iudicium sacerdoti ꝓprio eo ꝙ iurisditionis ptās non est cōmissa alicui in fauorem suum. sz in vtilitatē plebis et ad honorez dei. et ideo si supioribus p̄latis videatur expedire ad salutē plebis et ad honorē dei ꝙ aliis committāt in nullo fit p̄iudicium inferioribus p̄latis ¶ Nec tenetur subditus iterum petere licenciā a ꝓprio sacerdote. q̄uis Ber. in quadā glo. sic dicat. que glosa postea per Clemtē iiii. tāq̄ oino falsa dampnata fuit in quodā priuilegio p̄dicatoribus indulto. et etiaz minoribus. quod incipit. Quidā temere. et fuit determinatum in eo ꝙ illi qbus a superioribus cōmittitur possunt

audire · etiam prochialibus sacerdotibus cōtradicētibus et inuitis · et hocipsuʒ etiā tenet Io · an · de pe · et re · si epūs · li · vi · et confessus sacerdoti hn̄ti cōmissionem a supiore vt dictū est non tenetur confiteri ꝓprio sacerdoti illa peccata que iam cōfessus fuerit cū iam sibi dimissa sint · vn̄ ad hoc est expꝛsse extrauagās Io · xxii · que incipit · vas electionis · contra magistrū Io · de possiaco facta in qua oppositum tamq̄ erroneum condemnatur · ¶ Sed si esset peccator notorius · an teneatur prochialis sacerdos eum admittere ad coicationem · de hoc vide ifra ¶ · xi · vt in extraua · Io · xxii · q̄ icipit · vas elcōis · ¶ Vtrum aliquo casu possit quis confiteri alteri q̄ ꝓprio sacerdoti? R · scdm̄ Tho · in iiii · di · xvii · si subditus scit ꝓprium sacerdotem esse hereticum aut sollicitantem ad malum aut fragilem vel ad pct̄m quod quis ei confitetur est pronus vel estimatur ꝓbabiliter reuelator confessionis · vel si peccatū de quo quis confiteri debʒ contra illum cōmissum sit · in hiis casibus et silibus in q̄bus ꝓbabiliter timet penitens ex confessiōe facta piculū sibi vel sacerdoti imminere dʒ recurrere ad supiorem vel petere licēciam alteri confitendi · quam si habere non possit ideʒ est iudicium quod de illo qui non habʒ copiam confessoris · vn̄ magis debʒ eligere laico confiteri · nec in hoc transgreditur mandatum ecclesie · quia p̄cepta iuris non se extendunt ultra caritatem · nec etiā fit iniuria sacerdoti quia priuilegium meretur amittere qui concessa sibi abutitur ptāte · Concordāt Pe · Al · Inno · et vber · Et coiter addunt ꝙ si nullo mō pōt habere alium sacerdotem et necessitas immineat confiteatur pct̄m in genere sine eo de quo possʒ malū ꝓuenire Hosti · quoqꝫ magis explicat et ponit viii · casus · in quibus pōt quis audire confessionem alterius prochiani · Primo qn̄ ꝓprius sacerdos oīno indiscretus est · de pe · di · vi · placuit · naʒ qui vult confiteri dʒ q̄rere sacerdoteʒ qui sciat soluere et ligare · de pe · di · vi · qui vult · sed hoc debet fieri cum licēcia · de pe · et re · oīs · quam licenciam si ꝓprius sacerdos non vult dare potest ipe ad alium ire · de regula · licet · vel uadat ad supioreʒ vt eū cōpellat vel ipse licenciaʒ det · de iurepatro · nullus · Secundo qn̄ prochianus transtulit domicilium suum · nam tunc ille ad quē trāsiit iam non est alienus sed ꝓprius · de prochi · c · fi · Tercio qn̄ quis est uagabundus · ff · de iudic · heres absens ¶ Quarto cum quis

querit domiciliuȝ quo se transferat nam et iis sine domicilio est ff. ad municipa. l. labeo. in prin. et l. eius. ¶. celsus ¶ Quinto qn̄ quis deliquit in aliena prochia. de rapto. c. i. vi. q. iii. placuit. si tn̄ pctm̄ occultū ē et nō sit excoicatus a plato illius loci pōt etiam de hoc confiteri proprio sacerdoti. si aūt sit excoicatus a prelato illius loci ꝓpter illud pctm̄ sicut cōsueuit fieri in furtis et huiusmōi. quorum ignorātur actores mittendus est talis ad excoicatorē absoluendus ab eo ¶ Sexto rōne studii. vt clerici de platorum suorum licēcia accedētes ad studia. nam tunc effici-untur de foro et ecclesia illius ad quē accedunt dum ibi manent ar. ff. de iudic. si longius. ¶. i ¶ Septio tp̄e necessitatis. vt quia infirmatur ad mortē vel dȝ intrare iustum bellum siue mare. et deest ꝓprius sacerdos. ita ꝙ etiaȝ laico licȝ tunc confiteri. de pe. di. i. q̄m penitȝ. de cōse. di. iiii. scāȝ. Octauo si ponat spem in ratihibitiōe proprii sacerdotis. hec Hosti. sȝ iste casus octa-uus coiter nō tenetur qa ratihibitō in talibus nō habȝ locū. de regu. iu. Addunt vlterius Ray. et Host. ꝙ in omi casu in quo quis pōt audire alienum prochianum consulunt ei ꝙ iniungat vt se sacerdoti proprio repn̄tet. ar. de sen. exco. de cetero. c. ea noscitur. et c. de his. in fi. Item dicunt ꝙ non debent confiteri cuicūqȝ sacerdoti. sed potius ei qui alias iurisditionem habet.

¶ An pegrini et romipete possint cōfiteri alieno sacerdoti? R. scdm̄ Vber. si acceperunt peram et baculum a ꝓpriis sacerdo-tibus siue aliter de eorum licēcia iter arripiant p̄sumendum est datam eis licēciam cōfitēdi ¶ Si aūt sine licēcia ꝓprii sacerdotis pegrinantur. nō pn̄t absolui ab alio nisi in necessitate. Et ideȝ est de aliis negociatoribus et viatoribus. cōcor. Inno. et Host.

¶ Vtrum pegrinans qui hēbat crimen cuius absolutionē reti-nuerat sibi epūs nunc in pegrinatione possit absolui ab alio sa-cerdote? R. scdm̄ Vber. pōt absolui et maxime si instet tēpus generalis coionis. vt in pasca. Sed debet ei iniungi cum habuit copiam sui epi iterum confiteatur ei. et ab ipso recipiat pniām de illo. hec vber. uerius uidetur ꝙ si tanta fuerit necessitas ꝙ iste potuit absolui ab alio. non oportȝ ꝙ iterum confiteatur ut absoluatur. sed tn̄ si est aliqd faciendum ꝙ sufficiat. et etiam si ob dictam causam fuisset excoicatus et ab ipso sacerdote fuisset absolutus si postea non pn̄tet se epo reincidit in eandem sniām

vt. s. absolutio. iiii. ¶. i. ¶Si uero non fuit necessitas nec abso-
lutio ualuit. de qua necessitate dictum est supra ¶. v. ver. vi.
¶Vtrum vnus sacerdos parrochialis possit audire et absoluere
alium sacerdotem? R. scdm Vber. non pōt sine licēcia generali
vel spāli expssa vel tacita. nam si epūs scit sic coīter fieri et tol-
lerat. eo ipso psumendus est tacite approbare et licenciam dare
Idem Hosti. ¶Vtrum liceat confiteri laico? R. scdm Pe. non
licʒ nisi in necessitatis articulo. vt si in extremis agens nō ha-
beret sacerdoteʒ. et tunc scdm quosdā tenetur laico confiteri.
Sed pbabilius et verius est φ non tenetur ex necessitate. sed de
tali iudicandum est sicut de illo qui non habʒ copiaʒ cōfessoris.
et licʒ confiteri laico non sit de precepto. est tamen de consilio.
Cōcor. vber. et ita intellige dicta Tho. s. ¶. i. et v. ¶An liceat
in necessitate confiteri sacerdoti heretico scismatico excoīcato
vel sili? R. scdm Ray. nullomō. de pe. di. vi. c. i. sed doleat de
pctis et φ tm distulit cōfessionē et sufficit. cōcor. Ho. et Tho.
¶Vtrum sacerdos prochialis debeat credere subdito dicente se
confessuʒ esse alteri vt sic det ei eucharistiam? R. scdm Tho. in
quodā quolibʒ. in foro iudiciali creditur hoī cōtra se et nō pro
se. in foro aūt pniāli creditur hoi et pro se et contra se. Si ergo
sit impedimētū euchauristie tale quod ad foruʒ iudiciale ptinet
puta excoīcatio. non tenetur sacerdos credere suo subdito q̄m
excoīcatum nouit nisi ei de absolutione constet. Si aūt sit im-
pedimētum quod ad forum pniē ptineat scʒ peccatuʒ. tenetur
credere. et iniuste agit si eucharistiam denegat. concor. Pe. et
Hostien. ¶Vtrum fratribus pdicatoribus et minoribus liceat
confessioēs audire? R. olim licebat eis ex priuilegiis et spāliter
de constitutione Bndicti xi. que incipit. inter cunctas. que oīa
hodie uacāt. ¶Sed ad hoc ut possint audire oportʒ φ magister
uel puincialis pdicatorū vel eorū vicarii et generales vel puinci
ales mistri vel custodes minorum. primo qdē accedūt ad pntiā
ordinariorū p se vel p alios fratres et petāt vt fratres qui electi
fuerint i eorū ciuitatibus et dyocesibus cōfessiones audire uale
ant et pniās iponere et penitētes absoluere. Post hoc dicti plati
ordinū eligant psonas ydoneas et pntēt vel faciant pntari pla-
tis dictis ecclesiarum vt de ipsorum licēcia et gracia possint au-
dire. qui tn̄ pntati nō ppter hoc poterūt audire in alio epātu.

Et debēt ipsi electi esse in numero ꝑut vniuersitas cleri et ppli exigit et si ꝓlati liceciam concesserint · tūc ꝓdicte ꝑsone officiū exequātur · Sed si dicti ꝓlati ecclesiarum queq̄ de pn̄tatis non admiserint loco eius ponatur alter · si uero absolute dare liceciā recusauerint conceditur eis licēcia auctoritate aplica · tam̄ per hoc non habēt plus ꝑtātis q̄ sacerdotes parrochiales nisi prelati ecclesiarum amplius dare uellent · hec de sepul · dudum in cle ·
¶ Sed nunquit epūs sine ꝓdicta solemnitate pōt ꝓdictos religiosos ad confessiones acceptare? ℞ · certe potest cōmittendo eis iurisditionem suam · vt · s · ¶ · iiii · ymo etiam hn̄t ex priuilegio Clem̄tis · iiii · q̄ si ꝓlati hoc concedant · concessio ipsa durat etiā post mortē ꝓlatorum donec ꝓuisum ecclīis fuerit de pastore ·
¶ Cui dn̄t confiteri curiales? ℞ · scd̄m Hosti · Papa pōt sibi eligere quecūq̄ vult · cardinalis absens causa legationis eodē mō pōt sibi eligere · ar · de pe · et re · ne pro dilatione · si autem est in curia confiteri dꝫ pape vel eius pn̄ario · tutius tn̄ est q̄ a papa licēciam accipiat · cappellani uero et ceteri curiales si sint de familia pape confiteantur pn̄ario et non alteri · si sunt cum cardinalibus possunt de licēcia dn̄i sui qui curam eorum habꝫ et de consuetudine curie etiam alii confiteri · ar · vi · q · iii · placuit · de pe · et re · om̄is · ¶ Cui dn̄t confiteri ꝓlati? ℞ · scd̄m Hosti · priarche archiepi om̄s et etiaꝫ inferiores ꝓlati exēpti possunt eligere confessorē prouidum · de pe · et remis · ne pro dilatione · sed tn̄ sic electus nō hꝫ ꝑtātē absoluēdi ab excoicatione vel a casibꝫ grauioribus · licꝫ quidam contrariuꝫ dixerint · ar · de pe · et re · si epūs · li · vi · Alii inferiores ꝓlati nō pn̄t eligere nisi de licencia pape vel epi vel ꝓprii sacerdotis · vn̄ abbas vel q̄libꝫ ꝓlatus non epūs nec exemptus confiteri dꝫ epo · monachi abbati vel scd̄m statuta regule possunt etiam cōfiteri epo si ei subsint · decanus archipꝛ̄sbter · thesaurarius · et q̄libꝫ canonicus et sacerdotes par rochiales · et fāilia epi confiteri dn̄t epo vel alteri de eius licēcia
¶ Cui dn̄t confiteri reges et alii seculares dn̄i? ℞ · scd̄m Host · si rex habet domicilium principale in aliqua ciuitate illius epo dꝫ confiteri vel sacerdoti nisi super hoc haberet priuilegium · Idem dicendum est de duce marchione et om̄ibus hn̄tibus latas iurisditiones in diuersis epātibus · Sed si hn̄t doicilia in diuersis locis et non apparet quod sit principalius possunt cōfiteri ei in cuius

parrochia morantur vel quod tutius est de licēcia epi eligant. aut si loca sint in diuersis epātibus de licēcia utriusq episcopi. ¶ Quid de his qui pro parte anni manent in vna prochia et pro parte anni manēt in alia? R. scdm hosti. si transferunt se anio remanendi fiunt prochiani illius. si aūt nō intēdentes relinqre antiquum domicilium dnt antiquo psbitero confiteri. et idem dicendum est de familiaribus qui cum eis morantur. ¶ Nulla consuetudine pōt introduci q aliquis pter sui supiorē licēciam sibi possit eligere confessorē qui eum possit soluere et ligare. de peni. et remiss. si epūs. li. vi. ¶ Nunquid epūs pōt eligere diuersos confessores et sepius variare? R. scdm Host. non consulo. q hoc faciat q̄diu pōt habere copiam illius quem eligit ¶ Si tn̄ habeat diuersos confessores quibus uellet oia pctā integre confiteri cōmendandus est. secus si in fraudē hoc faceret ¶ Et nota q eo ipso q epūs alicui confitetur. videtur ipm eligere. quia plus est factis et intentiōe mtis eligere q̄ uerbis. ar. ff. de legi. de quibus. de maio. et obedien. legebatur. xv. q. vi. c. i. ad fi. ¶ Quid de confessiōe facta sacerdoti qui nō de iure tz bn̄ficiuz R. scdm Hosti. cum talis sacerdos nec ligare nec soluere possit decipiuntur anime. de parrochi. nullus ¶ Et licet anime habeāt iustā causaz ignorantie. tn̄ ac si amisse essent requiretur sanguis earum ab his qui eas pdere uoluerūt. Innoc. addit q si quis ignorans a tali pniāz accepit et postea sciat. dz ire ad sacerdotē verum et ei confiteri et ab eo absolu. de pe. et re. ois. in prin. de psbi. non bap. veniēs. Idē. s. bn̄ficiū. iii. §. fi. ¶ De casibus confessionum qui ptinēt ad epm. habes infra. cōfessor. i. §. i.

Confessionis celatio. vtrum sacerdos in oi casu teneatur celare confessionē? R. scdm Pe. et Tho. in iiii. di. xxi. sic. nam in sacramtis id quod geritur exterius est signū eius quod geritur interius. vn̄ sicut deus pctm hois tegit. ita confessor dz tegere exterius ¶ Et ideo tanq̄ uiolator sacramenti peccat qui reuelat. per celationē em̄ hoies magis ad cōfessionē attrahuntur et simplicius confitentur. vn̄ etiam si aliquod futurū piculū imminiret et hoc sciretur solū per cōfessionē vt de heretico qui corrumperet fidem vel de mrimonio illicito quod aliqui uelint facere vel aliquo magno dampno tpali non pter hoc reuelare dz. sz potius eos qui cōfitētur mouere ut obuient

vel obsistant · et plato dicere q uigilet sup gregē · et huiusmōi sine ulla reuelatione · de pe · di · vi · sacerdos · de pe · et re · omis · ¶ Que sit pena reuelantis confessionē? R · de iure antiquo dz deponi et oibus diebus uite sue ignominiosus pegrinari · de pe · di · vi · sacerdos · sz scdm decretalē de pe · et re · ois · dz depōi et ad agēdū ppetuā pniāz in artū mōasteriū detrudi · ¶ Quid si iudex instet uel inqrat an aliqd sciat de hoc siue p cōfessionē siue alio mō? R · scdm vber · si sacerdos non pōt alio mō · iniquū iudicem declinare respōdere possz · nichil inde scio · quia subintelligitur ut homo · vel non scio etiam per cōfessionē · quia subintelligitur nichil · s · tibi reuelandū · sicut dicit Mat · xiii · de die aūt illo nemo scit neqz angeli in celo neqz filius · et subintelligitur q filius nichil scit reuelandū nobis · ¶ Vtrū liceat sacerdoti reuelare pctm quod alias pter cōfessionem scit? R · scdm Tho · in iiii · di · xxi · et scdm Pe · si alio mō scit reuelare pōt · sed non dz dicere q audiuit in confessione · et nichilominus ppter scandalum dz abstinere qtum pōt · etiā ne de hoc loquatur nisi necessitas immineat · ¶ Quid si abbas sciat per confessiōz alicuius prioris sibi subditi pctm cuius pcti ipse prioratus ē occasio? R · scdm Tho · in iiii · di · xxi · q absqz lesione conscie pōt platus impunitū relinqre pctm quod scit ut deus · nec ullum tenetur adhibere remedium nisi alio mō quo ad ipsum defertur · vñ tm in foro pniāli dz remedium adhibere monendo ipsum ut resignet · vel pōt ex aliqua alia occasione absoluere ipsum · ita tñ q omis suspitio de confessione uitetur · ¶ Vtrum sigillū confessionis se extendat ad alia que nō sunt de confessione? R · scdm Tho · ubi s · sigilluz cōfessionis directe nō se extēdit nisi ad illa que cadūt sub sacramtali confessione · sed indirecte etiam illud quod non cadit sub sacramtali confessione ad sigillum cōfessionis ptinet · sicut sunt illa per que possz pctōr vel pctm dephēdi · nichilominus etiā alia que interdum in confessione dicuntur nō ptinētia ad confessionē summo studio sunt celanda · tū ppter scandaluz tum propter pronitatem que ex consuetudine posset accidere · ¶ Quid cū aliqs dicit alicui secretū sub sigillo confessionis? R · scdm Tho · ubi · s · homo defacili non dz recipere aliquid hoc mō si aūt recipiat tenetur ex pmissione celare hoc mō ac si in confessione haberet · concor · Hosti · ¶ Vtrum non sacerdos qui in-

terdum in necessitate sunt interp̄tes confitentis teneantur celare confessionē? R℞. scdm̄ Tho. in iiii. di. xxi. sic. q̄uis eni proprie sigillum confessionis non habeāt. tn̄ participant aliquid in hoc casu de actu sigilli confessionis ¶ Concordāt Innoc. et Hosti ¶ Quid si aliquis in confessione reuelat sacerdoti debita credita vel deposita. et postea fit publica inquisitio de p̄dictis. Dicendū scdm̄ vber. ꝙ si quis hoc modo reuelet sacerdoti id quod habuit per furtum vel alias cum peccato. sacerdos tēetur celare. si aūt absolute dixerit ea que debet vel alias que sibi debentur. et que deposita sunt sub sigillo confessionis non deb3 recipere ¶ Quid si recepit et fiat iquisitio per ep̄m vel alium qui h3 sup hoc p̄tātē tēetur ueritatē dicere. quia qui sic recepit de hoc casu non cogitauit. vel si cogitass3 vel promisiss3 seu etia3 iurass3 nō reuelare. illicitu3 esset promissum vel iuram̄tum. nec obseruādum in p̄iudicium iuris alieni. secus si iniuste et per tirannidem inquireretur. quia tunc subterfugere deb3 tacendo vel sophistice respondendo. ¶ Vtrū cōfessio possit reuelari de licēcia cōfitētis R℞. scdm̄ Pe. et Tho. in iiii. di. xxi. dicere p̄ōt. nichilominus d3 scandalum uitare. et inq̄tum p̄ōt non uti tali licēcia. vbi scandalum timeretur. Ille quoqꝫ cui sic reuelatur. de licencia confitentis tēetur illud celare nisi forte peccator uelit ꝙ ille absolute et libere sciat.

Confessor. i. a q̄bus et quos possit absoluere ¶ Queritur ergo a quibus possit absoluere simplex sacerdos. et qui sunt casus ep̄ales. R℞. de hoc fiunt multe et uarie opiniones diuersorum doctorum. nec fuerunt determinate vsqꝫ ad tēpora Bn̄dicti xi. qui declarauit ꝙ iiii. sunt casus ep̄ales de iure ¶ Primus sc3 pc̄tm̄ clerici propter quod incurriss3 irregularitatem. Secundus de incendiariis. Tercius ubi esset indicenda solempnis pn̄iā. de qua dicit᷑ i̅fra. pn̄iā. iii. Quartus de excoīcatis. de q̄b3 etiam aliqui p̄tinēt ad papam. vt i̅fra dispēsatio. ¶. i. et supra absolutio. i. ¶. iii. Item declarauit. ꝙ quinqꝫ sunt casus ep̄ales de consuetudine approbata ¶ Primus sc3 homicide uoluntarii. Scd̄us falsarii. Tercius uiolatores ecclesiastice libertatis. q̄rtus violatores ecclesiastice immunitatis ¶ Quintus sortilegi. i. diuinatores. vt xxvi. q. i. c. i. hec in q̄dam extrauag. que incipit. Inter cunctas. In q̄ decretali multa alia constituit de religiosis

circa pdicatores cōfessiōes sepulturas. Post hec pdcā decretalis fuit in vien. cōcilio reuocata et multa alia noua circa hoc statuta sunt. vt de sepul. dudum in cle. de pdictis uero casibus nichil innouatum est. nam in pdicta decretali Bndicti xi. de his casibꝫ non fuit facta noua constitutio. sed ut dicit ibi est solum declaratio. vn̄ dicendum uidetur ꝙ illi idem casus sunt hodie. nisi diceretur ꝙ ipsum falsum declarauit. ꝙ non esset bndictum aut noua constitutio seu cōsuetudo fieret. pnt tn̄ nichilominus epi in suis epātibus casus prout eis magis expedire uidetur reseruare. sicut possunt cōstitutiones facere. Et multomagis posset hoc concilium synodale uel puinciale a cuius sentētiis religiosi nō possunt absoluere. vt. s. absolutio. i. ¶. iii. circa finē. Et nota ꝙ hic non fit mētio de cōmutatione uotorum aut de dispensatione incertorum. quia hec non sunt de confessione vel absolutione. sed dicetur ifra votum. v. et infra restitutio. vi. ¶ Quid ergo agēduꝫ cum quis habꝫ aliqua pctā a qbus ille cui confitetur non pōt absoluere? R. scdm̄ Tho. in quodaꝫ quolꝫ. sacerdos non absoluit aliquē nisi qui diuinitus credit absolutus sed postq̄ a deo est absolutus tenetur ad hec ecclesie confiteri. et qa dispēsatio absolutiōis nō est tota cōmissa minori tenetur totuꝫ confiteri ei et ipse dꝫ absoluere ab oībus a qbus pōt. deīn tētur eum remittere supiori de residuo absoluendū. ar. xxxiii. q. ii. latorem. de pe. et re. significauit. Ceterum si inferior absoluit de facto ponit idem Tho. ꝙ nō credit eum absolutum tn̄ excusatur per ignorantiam iuris. non aūt sacerdos cui hoc ius ignorare non licꝫ. ¶ Quid si confitēs sit excoicatus et nō possit absolui a suo confessore nunquid absoluit euꝫ ab aliis peccatis? R. scdm̄ Tho. in iiii. di. xviii. sacerdos nullum excoicatuꝫ pōt absoluere a culpa nisi absolutus sit prius ab excoicatione. quia excoicatus non est pticeps sacramtoruꝫ ecclesie. sed quō absoluere possit si non pōt recurrere ad euꝫ a quo fuerit absoluēdus vide. s. absolutio. iiii. ¶. i. ¶ Nunqd vnus sacerdos pōt audire et alius absoluere? R. scdm̄ vber. nō. quia sacramtum pnīe diuidi non pōt. sicut nec et alia sacramta ecclesie. xxiiii. di. quorundam. ¶ Vtrum sacerdos possit absoluere illam cū qua peccauit? R. scdm̄ vber. non debꝫ. quia tollitur ei erubescētia que est maxima pars satisfactionis. vn̄ dꝫ eam mittere ad alium sa-

cerdotē. sicut notat Hugo xxx. q. i. sup. c. oms ¶ Et ideȝ de oī pctō in quo sacerdos fuerit consentiēs vel coopator. si tñ in his casibus absoluat valebit absolutio. concor. tho. in iiii. di. xix. Archieps qñ uisitat pōt audire cōfessiōes subditorū suffragāeorū et absoluere et pniās ipōere. de cēsi. ppetuo. li. vi. ¶ Si epūs cōmittit alicui vices suas circa confessiones audiendas nunquid talis poterit circa casus maiores et epāles? ℞. non pōt nisi expsse ei cōmittat. de regu. iu. in generali. et de pe. et re. si eps. li. vi. Ipse quoqȝ cui cōmissum est non pōt cōmittere alteri. de offi. dele. qm̄ applica. ¶ Et itelligas q non pōt de iure coi. secus qñ exprimitur q possit. ar. de offi. dele. is cui. li. vi. et per ea q notat ibi Io. an. ¶ Sed vtrum officiales epi habeat auctoritatē in penitēciis casuuȝ epāliū? ℞. scdm̄ Host. non habȝ nisi expsse appareat q hoc uoluerat eps. et si habȝ et nō est sacerdos debȝ alteri delegare. de pcur. petitō. ¶ In articulo mortis oibus sacerdotibus et de oibus pctis et sentenciis conceditur absolutio. ar. de pe. di. i. qm̄ penitet. de sen. exco. non dubium. ¶ Quis sit confessor curialium regum vel platoruȝ. vide. s. confessio. iii. ¶. xiiii. qui incipit. cui dñt. et in duobus. ¶. seqntibus.

Confessor. ii. scȝ quid habet agere ¶ Quid agendum confessori si credit q confessus non faciat pniām. aut aliud quod promittit? ℞. scdm̄ vber. non debȝ ppter hoc exigere pmissionē siue uotum uel iuramtum sȝ sufficit si dicat se habere propositum faciēdi. et sic dȝ absoluere simpliciter et sine conditione. facta tñ ptestatione si suspectus habetur q si non restituat quod abstulit. aut nō faciat aliud quod iniungit fructu confessionis carebit. ¶ Excipiuntur excoīcati qui iurāt vt. s. absolutio. v. ¶. ii. ¶ An cōfessor teneatur reducere ad memoriam confitēti pctā que audiuit uel sciuit eum commisisse? ℞. scdm̄ vber. si scit uel habȝ pbabiliter opinioneȝ dȝ ei ad memoriam reducere. quia timere pōt ne confitēs sup hoc crassaȝ habeat ignorantiam. vel q non adhibeat debitam diligētiam que non excusat. ¶ Si sacerdos habeat aliquos prochianos surdos. cecos. mutos vel furiosos vel demoniacos quos scit esse in pctō mortali quid faciet? ℞. scdm̄ Ray. debet facere posse suum vt inducat eos ad pniāȝ scdm̄ q est possibile. q si non pōt pficere oret dñm et faciet orari vt deus illustret corda corū. de confe.

di. iiii. sol; q̄ri. Tria scdm̄ Al. dn̄t eē in cōfessore sc; sciā discernendi inter pctā. inquisitio de eis cauta. et discreta pniē siue satisfactionis iniunctio. ¶ An interrogationes sint faciēde in cōfessione? R. scdm̄ Ray. sic. dummodo discrete fiant. de quibus habes plene. de pe. di. vi. circa prin. et qui vult in pri. et ultra medium. de pe. et re. omis. ¶. sacerdos aūt. Et dn̄t esse interrogationes de vii. viciis capitalib;. que sunt supbia. auaricia. gula. luxuria. inuidia. iracundia. et accidia. et de circūstanciis eorū que sunt. qs. qd. vbi. per quos. quotiens. cur. quō. qn̄. ¶ Vtrum liceat sacerdoti inq̄rere a confitente specificationem psone cum qua peccauit? R. scdm̄ Ray. sicut confitēs non d; specificare nisi vt. s. confessio. i. ¶. iiii. Ita nec d; sacerdos interrogare nisi ut ibi dicit̄. ¶ Quō cōfessor religiosus teneatur facere cōfitēti cōsciā; de decimis. hētur īfra decime. i. ¶. viii.

Confirmatio electorum. A quo confirmanda sit electio. R. scdm̄ Hosti. a pximo supriore. vn̄ eps cōfirmat sibi subiectos. de elec. cum monasterium. nisi aliquis sit exemptus. de consue. cum venerabilis. Item archieps confirmat epm̄. de elec. cum dilectus. lxiiii. di. illud. Archiepm̄ vero confirmat primas vel priarcha. nisi ipse archieps exemptus sit. de elec. bone. et c. nichil. Priarchas uero et exemptos confirmat papa. de elec. scriptum. vel etia; legati de latere. de elec. si abbatem. li. vi. Siliter etiam papa confirmat impatore;. de elec. venerabilem. ¶ Qualiter d; fieri confirmatio? R. scdm̄ Host. deb; primo fieri examinatio psonarū tam eligentium q̄ electi. et si nichil opponatur. consulitur etiam supiori vt ipm̄ electu; ad partē trahat. et de his que ipsum impedire possunt diligēter exquirat. et si impedimītum inuenit secreto ad renunciandum inducat. de elec. dudum. ii. in fi. de symo. per tuas. in fi. alias vero scdm̄ allegata et probata procedat. ¶ Nota etiā hic q͵ inter cetera que obiciuntur electo seu postulato seu alias promouēdo ad dignitatem opponatur de euidenti defctū sciēcie uel persone primo d; de hoc examinatio fieri et si hoc inueniatur falsum. opponētes excluduntur ab oībus aliis que opposuerant. et etiā puniuntur ac si in probatione oīm̄ defecissent. de elec. si forte. li. vi. ¶ Si cōfirmatio fuit facta non uocato cōpetitore uel alio qui se uellet opponere et nō discusso negocio irrita est. et debet

fieri talis vocatio nominatiꝫ qn̄ est coelectus vel apparet oppositor alias generaliter in ecclesia in qua electio facta est. vt si q volunt se opponere appareant in cōpetēti termino assignato et hec hn̄t locum siue electio sit in cōcordia si in discordia. de elec. q̄m. li. vi. ¶ Vtrum qui opponit electo aliquod crimen teneat se inscribere. vide infra inscriptio. ¶. ii.

Confirmatio sacram̄tum. vtrū sit necessitatis? R. scdm̄ Pe. duplex est necessitas salutis. qdem ptinēs ad esse. et qdam ad bn̄ esse ¶ Et qdem scdō mō confirmatio est necessaria. non primo. naꝫ et sine ea pōt homo saluari. est autem necessaria ꝑpter spūalem pugnam. ad quaꝫ iuuatur homo per confirmationē. licꝫ simpliciter non sit sacram̄tum necessitatis sꝫ nichilominus contēptus eius dampnabilis est. concor ¶ Tho. et Al. in iiii. di. vii. ¶ Quot sunt de subā confirmationis? R. scdm̄ Pe. quinq;. duo quidē ex parte ipsius sacram̄ti scꝫ materia crismatis et forma uerborum. duo ex pte ministri scꝫ dingnitas pontificalis et intentio. vnum ex parte suscipietis scꝫ ꝙ crismetur in fronte ¶ Nam quia in cōfirmatione confertur audacia spūalis euidentius fit in fronte. cōcor. Tho. et Al. vt. s. ¶ Quis est minister confirmationis? R. solus eps. de cōse. di. v. manus. et c. nouissime. et c. vt ieiunium. ¶ Sꝫ vtrum papa possit cōmittere alteri? R. scdm̄ Tho. et Pe. licꝫ de hoc sint opiniones probabilius dicitur ꝙ possit cōmittere sacerdoti. sed non inferiori. xcv. di. puenit. ¶ Que sit forma cōfirmationis R. scdm̄ Tho. Al. et Pe. forma hec est. consigno te signo crucis confirmo te crismate salutis in noie pa. et fi. et s. s. ¶ Vtrū in sacram̄to confirmationis conferatur gracia? R. scdm̄ Pe. et Tho. gracia confertur non solum coiter sicut in quolibꝫ sacram̄to confertur gracia emundans. sed etiā spālis gracia per quam quis deputatur ad officiuꝫ sanctitatis et ydoneus efficit ad xp̄m confitēdum. vn̄ de grato facit magis gratū. ¶ Quibꝫ dꝫ sacram̄tum confirmationis conferri? R. scdm̄ Tho. et Pe. omnibus xp̄ianis. nam et pueris conueniēter confertur. quia minus hn̄t fictionis. et viris et mulieribus qbus cois est pugna spūalis. Item mutis quia licꝫ non uerbo signo tn̄ pn̄t confiteri Item morientibus quibus licꝫ subtrahantur pugne tn̄ pergunt ad p̄mium militantium. et ideo conuenienter accipiūt xp̄iane

milicie signum. ¶ Vtrum confirmatio possit iterari? R. scdm Aug. et oms theologos non pot. eo q imprimit effectuz indelebilem. de conse. di. v. dictum. et c. de homie. ¶ Vtrum confirmatio conferri debeat ieiunis et a ieiunis? R. scdm Al. sic. pter reuerētiā sacramti. de cōse. di. v. vt epi. et c. vt ieiuni. tn̄ in necessitate melius esset cōfirmari post prandium q̄ si epo discedente vel huiusmōi quis non possz confirmari. ¶ Vtrum alius debeat tenere aliquē ad confirmationē? R. scdm Tho. in tercia parte. q. lxxii. pter hoc aliqs ad cōfirmationē accedit quia se habere robur standi nō psumit. ideoq; dz teneri ab alio Nec differt vtrum vir vel mulier teneat. sed non confirmatus q̄tuz est de ratione sacramti non dz tēere. et si cōtrarium fiat peccat. sed non pter hoc est irritum sacramtum. de cōse. di. iiii. in baptismo. et vide īfra īpedimtuz. vi. ¶. penul. ¶ Vtruz vxor in confirmatione possit tenere maritū vel econuerso? R. Non. quia contrahitur cognatio spiritualis. et est īpedimtum mrimonii et coniugalis actus. Item non dz quis tenere ppriuz filiū vel fratrē aut sororē. qa sufficit iter tales vinculū carnale Quō aūt cōfirmatio īpediat mrimonium. vide īfra īpedimtū. vi. de crismate scz quod est materia confirmationis. hētur. s. baptismus. ii. ¶. iii. et infra oleum sanctum.

Consanguinitas. vide infra impedimtum. vi. per totum.

Consciēcia. vtruz consciēcia erronea obliget ad faciendū aliquid vel addimittenduz? R. scdm Pe. credēs se teneri ad aliqd et non faciens īcurrit contēptuz. et faciēs illud quod putat pctm. peccat. vn̄ glo. sup illud Ro. xiiii. oīe quod non est ex fide pctm̄ est. dicit sic oīe quod fit contra consciām edificat ad gehēnam. Item Luce. xi. si oculus tuus neq̄ fuerit corpus tuum tenebrosum erit. Manente ergoconsciēcia erronea homo pplexus est. nō tn̄ simpliciter qa pōt et dz deponere consciām talez vel per se vel per alterius consiliū. cōcor. Tho. prima scdē. q. xxix.

Consecratio. i. scz epōrum et. s. de forma cōsecratōnis epōrū diffuse et copiose tractatur. et hn̄t epi in ordīariis suis. et de ipsa hētur xxiii. di. qui epūs. et di. lxxv. ordinationes. et de sa. vnct. cum venissent. Et debz fieri in die dn̄ica tm̄ et hora tercia. vt in dicto. c. ordinationes. Nec est necessariū

continuare ieiunium a sabbato. i. q in pcedēti sabbato incipiēs ieiunare non comedat quousq in dnica fuerit ordinatus. nam et in ipsa dnica an prandiū itelligitur esse ieiunus. Consecratio eporum et. s. vltra tres mēses post confirmationē differri non deb3 nisi ex cā. l. di. postq. lxxv. di. qm. ¶ A quo cōsecrentur singuli plati? R. Papa cōsecratur ab epo hostiensis qui in hoc vicem metropolitani obtinet. vel etia3 a quo vult. di. xxiii. In nomine dni. Primates uero et Metropolitani cōsecrari debent a tribus epis eorum suffraganeis. omnibus aliis suffraganeis psonaliter aduenietibus nisi essent necessitate impediti. et tunc consenciāt per lrās. lxiiii. di. quia. et lxvi. di. archiepūs. et. c. porro. di. li. qui. in aliquo. in fi. de tēp. ordi. si archiepūs ¶ Et lic3 ita sit de mero iure. hodie tam de cōsuetudine quasi nullus archiepūs priarcha vel primas cōsecratur nisi a papa vel alio de mandato eius. ar. xxiiii. q. i. pudenda ¶ Quod si ab alio forsan consecrarētur parum prodesset. quia anq possent se archiepos vel priarchas nominare et plura alia facere. oporteret q palliū a papa haberēt nisi forte habere possent a priarcha. vide infra priarcha. §. ii. et infra pallium ¶ Epi vero si sint exempti similiter debēt a papa vel alio de mādato eius consecrari. si nō sint exēpti debent consecrari ab oībus aliis suffraganeis et auctoritate metropolitani. vel si non oms pnt conuenire saltē a tribus epis iussu archiepi vel ab archiepiscopo cū duobus episcopis cōsecrētur aliis per litteras consentientibus di. lxiiii. per totum. Et nota q hic ternarius numerus episcoporum ē de substantia consecrationis. vn̄ et si a paucioribus consecrarentur nihil ageretur vt notat Hugo in predicto. c. porro ¶ Et vnus dictorum trium est principaliter consecrans q oportet q totā consecrationem pficiat. alias nihil agitur. alii vero duo sunt quasi coadiutores. nihilominus tn̄ omnes pnuntiare debent quia omnes consecrant. hec Hugo. Concor. Gof. pn̄t aūt plures epi consecrari simul ab eodem. de conse. eccle. vel alta. vniuersis. ¶ Vbi singuli prelati sunt consecrandi? R. papa in sua ecclesia si fieri pōt. alias in quacunq etiam extra vrbem. xxiiii. di. in nomie domini. patriarcha vero primas et metropolitanus debent cōsecrari in propriis ecclesiis. nisi necessitas aliud inducat. xxiiii. q. i. pudēda. de tēpori. or. si archieps ¶ Epi aūt debēt cōsecrari

Vbi elegerit metropolitanus. di. li. c. vl. in fi.

Consecratio. ii. scȝ ecclesie. vel eciam recōciliatio eius. Ecclesia a solo epo consecrari pōt. de conse. di. i. nemo. neqȝ eps pōt hoc alteri delegare. nisi epo. sicut nec reconciliationeȝ. e. ti. aq̄. Et pōt consecrari taȝ diebus dn̄icis q̄ priuatis. eo. ti. c. tua. Nec dȝ consecrari sine missa. de conse. di. i. c. ii. et c. de fabrica. in fi. Et si eps non petiuit dotem ecclesie cōpetentem qn̄ primarium lapidem posuit dȝ in consecratione supplere. qa ad hoc tēetur fabricator et eius heres. e. t. cū sicut. i. q. ii. placuit. Si ecclesia sit in alieno solo constructa vel consecrata vide īfra ecclesia. i. ¶. i. ¶ Presumitur ecclesia cōsecrata qn̄ apparet de hoc aliqua scriptura vel instrum̄tum dotationis vel in libro ecclesie vel in calumpna vel in tabula marmorea et huiusmodi vel etiam si appareat vnus testis de visu vel auditu. de conse. di. i. solemnitates dedicationum. Et intelligas tales probationes semiplenas sufficere vbi non esset de hoc contentio per quam tolleretur ista probatio. vt quia fieret in piudicium alterius. e. t. ꝓposuisti. et de adulte. significasti. ¶ Tres casus sunt in quibus ecclesia cōsecrata reconsecrari debet. Primus ē si ecclesia cōbusta fuerit ita ꝙ parietes sint cōbusti vel dirupti seu notabiliter decrustati. in toto vel maiori parte. de cōse. di. i. ecclesiis. secus si solum tectum exustum fuerit. e. ti. ligneis. Scd̄us si quocūqȝ mō tota ecclesia vel maior pars destructa vel dirupta est. si uero parietes fuerint successiue reparati eadem ecclesia intelligitur. et ideo sufficit si tm̄ reconcilietur cū aqua exortiȝata et cū solemnitate misse. secus si tota fuit primo destructa etiam si eisdem lapidibus reedificata fuerit. consecrād̄a enim est. de cōse. di. i. de fabrica. Tercius casus est qn̄ dubitat̄ an fuerit consecrata. nec apparet aliqua ꝓbatio de his que dcā sunt. s. ¶. i. ¶ Sunt alii casus in quibus ecclesia non dȝ consecrari sed reconciliari. Primus est ꝓpter homicidium vel etiam enormē sanguinis effusionē ibi cōmissaȝ. e. ti. ꝓposuisti. secus de leui vt si casu sanguis de naribus emittat̄. et si quis vngue aliq̄tulum excorietur. et sanguinē emittat. Scd̄us ꝓpter adulterium vel seminis effusionem. de adul. significasti. Tercius si excoicatus in ecclesia fuit sepultus. de conse. di. i. ecclesiam. et e. ti. consuluisti. Quartus si ecclesia ab epo publice excoicato

consecrata fuit. naz scdm Hosti. si corpus excomunicati mortui ecclesiam polluit multofortius vbi ipsa consecratio pficitur per os et manus excoicati. ¶ Quid si de lapide cadēte de ecclesia qs occidatur. aut si furiosus ibi se occidit? R. in hiis casibus n̄ est reconcilianda ex quo n̄ est sanguis per cōtentionē effusus. nec fuit mala uolūtas ad violentiā sz fortuitus casus. hec Hosti. et Hugo. ¶ Quid si in ecclesia aliqs vulneretur letaliter et postea in domo sua moriatur? R. scdm vber. et Hug. reconciliari dz. nam ibi dicetur mortuus vbi casuz mortis accepit ¶ Si uero extra ecclesiam vulneratus sit et in ecclesia postea moriatur non erit eccliā violata nec recōcilianda. ¶ Quid si in ecclesia martir occiditur? R. scdm vber. dicunt qdam pter hoc nō est ecclesia reconcilianda. quia huiusmōi sanguinis effusio ecclesiā non polluit. sed potius consecrat. ¶ Qn̄ pro seminis effusione recōcilianda est ecclesia? R. pro adulterio quidez et fornicatiōe. de cōse. di. i. ecclesiis. et e. ti. c. i. pter pollutionē aūt nocturnā siue in somniis nō oportz ¶ Si aūt uir uxorē ibi cognoscat credo q indiget reconciliatione. et ita tenet Hosti. et iterum Io. an. Similiter recōcilianda est pro uicio sodomitico ibi cōmisso ¶ Ceterum non uidetur reconcilianda qn̄ huiusmodi sunt occulta. satis concor. Host. qtum est in somniis. Sed quis pōt ecclesiaz reconciliare? R. scdm Ray. eps pprie per se vel per alium epm Et pōt etiam vnus aquam bn̄dicere et alius reconciliare. per simplices vero sacerdotes non pōt etiam si sit consuetudo. e. ti. aqua. Sed etiaz scdm Inno. ex cōmissione pape simplices sacerdotes possunt ecclesiam reconciliare. aqua tn̄ prius per episcopum bn̄dicta. ¶ Quid si qs celebrat in ecclesia semīis vel sanguinis effusione polluta? R. etiam si scienter in ea celebrat non pter hoc est irregularis. de sen. ex. is qui. li. vi. vide hoc diffuse ifra interdictum. iiii. ¶. penul. ¶ Quid fiet qn̄ ecclesia nō cōsecrata fuerit sanguinis vel seminis effusione polluta? R. dz aqua exorcizata per sacerdotes lauari. ne diuine laudis organa suspendantur. et qcitius consecrari. eo. ti. si ecclesia ¶ Nec est pter hoc ecclesia iterdicta. nec qui ibi celebrat irregularis est. etiā si consecrata fuisset. vt in proximo. ¶. dcm̄ est. ¶ Ecclesia precipue consecrata vel oratoria monasteria et huiusmodi non debent reuerti ad secularem habitationem et prophanos vsus.

xix. q. iii. qui semel. et c. qm̄. xvii. q. vlt. que sunt de religio. domi. ad hec.

Consecratio iii. scʒ altaris. Alia est consecratio ecclesie. Alia altaris. et ideo vna sine alia fieri potest. eo. ti. c. ix. Altaria sine reliquiis consecrari non debent. de conse. di. i. placuit. et c. non oportet. Et pōt epūs in eadem ecclesia plura simul altaria consecrari. eo. ti. vniuersis. ¶ Altare qn̄ sit recō-secrandū? R℞. scdm̄ Host. recōsecrandū est si mota rupta seu enormiter destructa sit tabula eius supior. que dicitur mensa. precipue in angulis siue cornibus in quibus precipue solet fieri altaris consecratio. Itē si motus fuerit aliqs de lapidibus principalibus stipitis mensam contingentibus. Nam in illa cōiunctione p̄cipue intelligitur esse altaris cōsecratio. e. ti. ad hec. et c. ꝙ in dubiis ¶ Quod quidā intelligūt qn̄ sup iiii. columpnas est altare. et vna mota sit. Secus est de aliis lapidibus stipitis siue parietis qui non tangunt mensam. quia propter illorum motionem non est altare reconsecrandum. Similiter nō est recō-secrandum si tota mensa cum sibi adherentibus labidibʒ transferatur. sicut nec reconsecratur altare portatile. Item reconsecrandū est si sigillum lapidis quo iubʒ sigillanť ecclesie fractū sit uel diminutum. e. ti. c. i. et c. ꝙ in dubiis. et de conse. di. i. si motum. Si aūt altare augmētetur intm̄ ꝙ amittat priorem formam reconsecrandum est. quia forma est esse rei. ar. x. q. ii. hoc ius ¶ Concor. Inno. et Ber. ¶ Altaria in qbus degradati et huiusmodi celebrauerunt non dn̄t propter hoc reconsecrari nec reconciliari. de sacra. ite. a nobis. de altari vide quedā alia supra altare.

Consecratio. iiii. scʒ cimiterii. Alia est cōsecratio ecclīe. Alia cimiterii. Ergo si cimiteriū fuerit pollutū effusione sanguinis uel seminis. vide. s. cimiterium. ℱ. Fi. Ceterum si in cimiterio corpora fidelium defuoctrū sepulta sint cū excoicatis scismaticis uel infidelibus et huiusmodi. non ꝑpter hoc debent exhumari. de sacra. ite. a nobis. ¶ Cimiteria non cōsecrata in quibus corpora paganorum hereticorum seu excoicatorūʒ sepulta sint non dn̄t consecrari. de conse. di. i. ecclesiam. sed corpora sepulta inde prius dn̄t eici. si aūt prius consecrata fuerant eodem mō corpora ꝑdicta inde eicienda sunt. si discerni possunt

alias non. de sepul. sacris. et ipsa cimiteria reconcilianda sunt. sicut de ecclesia dictum est. s. consecratio. ii. ¶. iiii. circa fi.

Consecratio. v. scȝ vestium pallarum et uasoruȝ. vestes sacerdotum et ministrorum palle altaris et vasa sacra et omia similia non dñt conuerti ad usus laicos. sed si qua sunt vetustate consumpta comburi debent. et cineres in ecclã reponi. xix. q. iii. qui semel. et c. qm̄. de cōse. di. i. altaris. si vero non sunt consumpta si reparentur manente subã non oȝ iterato consecrari. etiam si partes plures reficiantur. secus. si forma tota simul soluatur. hec Al. et Ber. ¶ Vtruȝ uasa sacra possint uendi: ℞. ꝓpter necessitatē possunt i eadē forma uendi alteri ecclē. sȝ confracta possunt cuilibȝ. de conse. di. i. ligna.

Consecratio virginuȝ. de hoc hētur ifra virginis consecratio.

Conseruator ¶ Quis possit esse conseruator? ℞. episcopi et coruȝ supiores et abbates seu illi qui in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis obtinent dignitates vel psonatus alii non possunt esse. nec aliquis pōt esse conseruator sui cōseruatoris. nec aliqs pōt hēre cōseruatorē eū qui est sub sua iurisditione dñio vel astrictu ecclesiastico vel temporali. exceptis regibus et reginis. de offi. dele. hac constitutiōe. li. vi. ¶ Conseruatores non possunt ꝓcedere contra aliquos extra ciuitates vel dyoceses in quibus fuerūt deputati. nec pñt aliquos citare vltra vnam dietam a fine illarum dyocesum. de offi. dele. hac constitutione. li. vi. ¶ Conseruatores non possunt cōmittere vices suas exceptis citacionibus et sniārum denūciationibȝ nisi aliud eis per litteras cōmitteretur et tunc committere possent infra loca in quibus fuerunt deputati. et psonis ꝑdictis in i. ¶. de offi. dele. hac constitutione. li. vi ¶ Conseruatores non pñt se intromittere de aliis q̄ de manifestis iniuriis et violentiis. de offi. dele. statuimus. li. vi. ¶ Quid si de aliis fiue que iudicialē indaginē requirunt se intromiserint. sunt suspensi per vnū ānuȝ ab officio. et pars que hoc fieri procurat incurrit excoicationis sniāz. a qua nō pōt absolui nisi parti grauate satisfaciat de expensis. vt in ꝑdicta decretali. hac constitutiōe nec ꝓcessus valȝ quia excedit fines mandati. de rescrip. cum dilecta ¶ Sciendum tñ scdm̄ Inno. ꝙ licȝ principaliter ñ hēant iudicialem indaginē in notoriis tñ bñ hñt. quia omia illa sine quibus eorū iurisditio

non possꝫ explicari intelligitur eis esse cōmissa. ff. de iuri. oī. iudi. l. ii. vñ conseruator pōt citare et contumaces punire. de offi. dele. de causis. ff. si quis. iudi. l. i. Item si maleficium est notorium aliis et non iudici. oportꝫ ꝙ ꝓbationes q̄rat sup hoc et cogat testes. iiq. iii. in primis. de testi. c. ii. Iteꝫ quia in notoriis aliquis ordo necessarius est. de iureiur. ad nostraꝫ. Item si reus confitetur factum. sed dicat ꝙ vsus fuit iure suo. in hoc casu admittit ꝓbatiōes. aliter eni non pōt explere iurisditionē sibi cōmissam. Similiter oportꝫ ꝙ ꝓcedat ad inquisitionem qñ factum qdeꝫ est notorium. sed nescitur quis fecerit. Itē ad repellandam iniuriam pōt inuocare brachium seculare. sicut et alii iudices. de offi. or. c. i. et c. q̄m. in plerisqꝫ. in fi. Itē si reus qui fuerat condemnatus et excoīcatus cōpareat infra annum et dicat se uelle satisfacere cognoscet conseruator de quātitate damni et huiusmōi. hec Inno. ¶ Officium conseruatoris expirat morte concedentis quo ad negocia non incepta. de of. dele. hac constitutione. li. vi. Intellige nisi aliud exprimeret᷑ in suis litteris. Si reus negat maleficium et actor uelit ꝓbare esse notorium. conseruator cognoscere hꝫ. alias inutile esset eius officiū. qa qlibꝫ possꝫ negare. Nam et qlibꝫ iudex pōt cognoscere an sua sit iurisditio. ff. de iudi. si quis ex aliena. Siliter si reus confiteretur maleficium sed dicit non esse notoriū. qa per eius confessionem factum est notorium. de cobi. cle. et muli. vrā. de notorio vide infra notorium. ¶ Postq̄ conseruator aliquem iniuratorem citauit et eum ob contumaciā excoīcauit si postea constat eum in iuratum fuisse sed non manifestum esse. nunqt vere erit excoīcatus? R℞. scdm̄ Inno. nō. quia iurisditionē non habꝫ nisi de manifestis. vt dictum est supra. ¶. iiii.

Constitutio. de hac materia vide infra lex.

Consuetudo. Consueudo est ius quoddā moribꝫ institutum. vñ et dicit᷑ cōsuetudo quod in coī vsu est. di. i. cōsuetudo. ¶ Consuetudo inducit᷑ per binum actuꝫ. xxv. q. ii. Ita nos. et tunc cuꝫ populus incipit obseruare aliquod ea mente vt de cetero sit consuetudo. alias non. ar. ff. de itinere actu priuato. l. vl. Et vbicūqꝫ ius deficit consuetudo vim legis hꝫ. di. i. cōsuetudo. Intellige dummō non sit iniqua vel a iure reprobata. similiter et cōsuetudo interp̄tatur legem. e. ti. cuꝫ

dilectus. ¶. dictum. ¶ An consuetudo p̄iudicet iuri? R. contra legem diuinam vel naturalem nulla p̄ualet consuetudo. eo. ti. c. vl. xxxii. q. vii. flagitia. sed contra ius positiuū p̄ualz dūmō sit rationabilis et p̄scripta. vt in e. ti. p̄allegato. c. ¶ Sed que dicit̄ rōnabilis R. scdm̄ Inno. rōnabilis dicit̄ omis consuetudo que ñ rep̄batur. sed sustinet̄ a iure. vt etiā notat̄ eo. ti. c. vl. ¶ Sed q̄to tempore p̄scribitur siue firmatur consuetudo? R. vt ait Host. scdm̄ canonistas requirit̄ tēpus xl. ānorū. de elec. cumana. de censi. cum olim. et hec h̄nt locū in ecclesiis ¶ Scdm̄ leges tñ est diuersitas. nam scdm̄ aliquos sufficiūt. x. anni inter presentes. et xx. inter absentes. Et scdm̄ alios spectandum est tēpus tm̄ q̄ in contrariū memoria nō existat. primū verius uidetur. vt notatur. C. que sit longa consuetudo cum rubro. ¶ Consuetudini rōnabili alicuius loci non derogat̄ p statutum nouū pape nisi illud exprimat̄. de consti. c. i. li. vi. ¶ Que aūt sit differentia inter consuetudinem et p̄scriptionem? R. scdm̄ Host. sex possunt differentie assignari. Prima quia prescriptio locum habz in rebus mobilibus et inmobilibus corporalibus et incorporalibus. de p̄scrip. auditis. et c. se. Consuetudo vero in corporalibus tm̄. vt in seruitutibus iurisditionibus electionibz et huiusmōi. Scdā quia p̄scriptio acq̄rit̄ singulari et priuato. sed consuetudo non magis acquiritur isti q̄ illi ¶ Tercia quia in p̄scriptione exigitur titulus et bona fides. de p̄scrip. si diligēti. sed in consuetudine non req̄ritur titulus sed solum tp̄ꝰ. ff. de vsu. cum de in rem ¶ Quarta quia p̄scriptio et priuilegium non concurrunt. de fide instru. inter dilectos. et c. ceterum. et de p̄scrip. veniens. sed consuetudo et priuilegiūz b̄n concurrunt. eo. ti. cuz dilectus. et de ver. signi. abbate. Quinta q̄a p̄scriptio p̄prie est exclusio actionis siue iuris acquisitio. de elec. constitutis. et c. in genesi. in fi ¶ Sexta quia consuetudo erronea nichil iuuat. secus in prescriptione. quia titulus putatiuus et si verus nō sit dumtñ p̄babilis error excuset. dat cāz p̄scribēdi ff. pro empt. l. q̄ vulgo. ff. pro suo. l. vl.

Contentio. vtrū sit mortale pc̄tm̄? R. scdm̄ Tho. se. se. q. xxxviii. si accipiatur cōtentio scdm̄ q̄ iportat ipugnationem veritatis et inordinatum modū sic est pc̄tm̄ mortale Et hoc modo diffinit Ambro. cōtentionē dicens ¶ Contentō est

impugnatio veritatis cũ confidentia clamoris. Si aũt cõtentio dicatur impugnatio falsitatis cum debito modo acrimonie sic contentio est laudabilis. si aũt cuȝ inordinato modo sic põt esse veniale pctm̃. nisi forte tanta inordinatio fiat in cõtendendo ꝙ ex hoc generetur scãdalum. vñ apostulus cũ dixissȝ. ii. adthy. iiii. noli uerbis contẽdere. subdit. nichil enim vtile est nisi ad subuersionem audientium.

Contractus. Contractus scdm̃ Vber. Est vltra citraq́ꝫ obligatio ex uoluntate partium surgens. vt emptio et venditio. locatio. conductio. mutuum et silia. quia contractus est obligatio qua quis obligatur alicui ex aliquo officio vel fcõ licito et honesto. licȝ non interueniat exꝑssa uoluntas utriusq́ꝫ vt tutela vel cura aut negociorũ alienorũ gestio et huiusmõi. Nam q̃uis pupillus hñs tutoreȝ aut ipubes siue furiosus habẽs curatorem vel ille cuius ignorantis gerit quis negotium non exꝑsse contraxerit nichilominus tutor curator et negotiorum gestor obligatur quasi contraxissȝ. vl. ¶ De contractibus sub conditione et huiusmodi hẽs infra mrimonium. v. ¶. v.

Contritio. quid sit? ℞. scdm̃ Pe. in iiii. di. xvii. cõtritio a magistris sic diffinitur. Contritio est dolor uoluntarie assumptus pro peccatis cum ꝓposito confitendi et satisfaciendi ¶ Nam sicut in naturalibus aliquid conteri dicit̃ q̃n totaliter in minimas partes redigit̃. ita cor hois cõteri dicit̃ q̃n effectus peccati scdm̃ omẽȝ sui partẽ in eo totaliter confringit̃ et ꝑfecte a peccato resilit. Et quia talis resilitio dolor quidam ẽst. ideo cõtritio per dolorem tãꝗ per ꝓpriuȝ genus diffinitur. Addit̃ aũt volũtarie assumptus tãꝗ drĩam ponẽs in genere morali. et dicitur pro peccatis tãꝗ materiã specificãs loco vltime differẽtie. Hec est ergo diffinitio competens contritioni inq̃tum est actus virtutis. Sȝ vt est pars sacramti pniẽ sic oportȝ ꝙ addat̃ aliq̃d per respectum ad alias partes. et ideo addit̃ cum ꝓposito confitendi et satisfaciendi. concor. Tho. ibidem. ¶ Que autem sit differentia inter contritionem et attritioneȝ? ℞. scdm̃ Tho. in iiii. di. xvii. sicut in corporalibus attrita dicũt̃ que aliquo mõ sunt cõminuta licȝ non perfecte. contrita uero q̃n oms partes simul et perfecte trite sunt. sic in spũalibus attritio signat displicentiam de peccatis sed non ꝑfectã. contritio aũt perfectam

displicentiam. ¶ Utrum reqratur contritio de quolibʒ peccato mortali? R. scdm̄ Pe. in iiii. di. xvii. quia in om̄i peccato mortali est actualis auersio uoluntatis a deo ad pctm̄ et contraria contrariis curantur oportʒ ꝙ in oi remissione peccati mortalis sit actualis auersio a pctō ad deum. que qdem contritio appellatur. de pctis tn̄ oblitis sufficit cōtritio generalis cum conatu ad recordandum et dolendum. nec soluʒ de pctō oblito dʒ quis in genere dolere sed etiaʒ de obliuione eiusdē. que ex negligētia contingit. ¶ Utrum spālis contritio de quolibʒ pctō reqratur R. scdm̄ Tho. in iiii. di. xvii. ꝙ q̄tum ad principiū contritionis sicut cum quis de peccatis suis cogitat et dolet et si non dolere contritionis saltem dolore attritionis. sic oportʒ ꝙ sit specialis de singulis peccatis queq̄ in memoria habʒ. sed q̄tum ad terminū qui scʒ est dolor iam gratia informatus sufficit ꝙ sit vna cois contritio de omibus. tunc enim ille motus agit in virtute oim dispositionum p̄cedentium. ¶ Quot et que sunt cause inductiue contritionis? R. scdm̄ Ray. sex ¶ Prima ipsa pctōrum recogitatio ysa. xxxviii. recogitabo tibi om̄s annos meos in amaritudinem anime mee ¶ Scdā pudor que ad recogitationem sequitur. prouerbio. xii. putredo in ossibus eius que confusine res dignas gerit. Tercio pctōruʒ vilitas. Iere. ii. q̄ vilis facta es nimis iterans vias tuas ¶ Quarta timor extremi iudicii et tormenti. i. pe. iiii. Impius et peccator ubi parebunt. ad ro. vi. stipēdia pctī mors ¶ Quita dolor s. de amissione prie celestis. apoc. iii. tene quod habes vt nemo accipiat coronā tuā. siliter dolor et offensa dei. hic dolor dʒ esse acer quia offendimus deuʒ creatorem. acrior quia patrem nrm̄ celestem. acerrimus quia et nrm̄ redemptorē qui nos proprio sanguine liberauit. Sexta spes que est triplex. scʒ venie qua pctā dimittunt̄. gracie qua bonū operamur. et glorie qua remunerabimur. apoc. iii. ecce sto ad hostium et pulso. si quis audierit uocē meā et apperuerit michi ianuam introibo ad illum et cenabo cū illo et ille mecuʒ.

¶ Post hec q̄ritur vtrum dolor cōtritionis debeat esse intellectualis vel sensualis? R. scdm̄ Pe. i iiii. di. xvii. sicut dicit Cris. vnūquodq̄ per quascūq̄ causas nascitur per easdē dissoluitur. de regu. iu. c. i. cū ergo pctm̄ sufficiēter possit nasci. p actū uolūtatis sufficienter etiā p solū p actū uolūtatis scʒ p displicētiā

et dolorē q̄tum est ex parte nostra pōt tolli. Et cuz huiusmodi dolorem habere semp sit in ptāte hois non aūt habere dolorem sensibilem. ergo dolorem habere sensibilē non est de cōtritionis necessitate sed de eius pfectione. concor. Hosti. ¶ Vtrum contritio possit esse nimia? R. scdm Tho. in iiii. di. xvii. q̄ contritio ex parte doloris qui est in ratione scz displicentia peccati inquantum est offensa dei nō potest esse nimia. sicut nec amor caritatatis dei quo intenso displicentia peccati intenditur sed q̄tum ad dolorem sensibilem pōt esse nimia. sicut etiam exterior corporis afflictio. vt ieiunium et huiusmodi. In his enim omibus dz accipi pro mensura debita cōseruatio subiecti pter quod dicitur ad ro. xii. rōnabile obsequium nrm̄. ¶ Vtrum in contritione requiratur maior dolor de vno pctō q̄ de alio? R. scdm Pe. vbi. s. de pctis in coi inq̄tuz sunt offensa dei debz esse maior de pctō maiori habitualiter q̄uis non actualiter. sic in speciali debz esse maior dolor spūalis de maiori pctō. eo q̄ habet maiorē rōnē doloris. dolor quoq̄ sensibilis scz penalitatis conueniēs est ut sit maior. quia maiori offense maior pena debet̄. Concordat Tho. ibidē. ¶ Vtrum post remissionem pcti debeat esse contritio de eo. R. scdm Tho. in iiii. di. xvii. dolor contritionis respondet culpe ex pte auersiōis ex qua ipsa culpa q̄ndaz infirmitatem habz. et ideo uera cōtritio debz saltem in habitu semp manere. ¶ Vtruz cōtritus debeat potius velle esse in inferno q̄ peccare? R. scdm Tho. in quodā quodlz. contritus tenetur ex caritate plus diligere deum q̄ seipsum. peccare autem est facere contra deum. penā autē sustinere est contra seipsum ideo oportz q̄ cōtritus quālibz penā peligat culpe. sz tn̄ descēdere in spāli ad hanc penā vel illam non tenetur ymo stulte faceret si quis seipsum vel alium sollicitaret sup huiusmōi pticularibus penis. concordat Inno. ¶ Vtrum pcti remissio sit contritionis effectus? R. scdm Tho. in iiii. di. xvii. cōtritio potest dupliciter considerari. vel inq̄tum est pars sacramti vel inq̄tuz est actus uirtutis et vtroq̄ modo est causa remissionis peccati. sed diuersimode quia inq̄tuz est pars sacramti coopatur ad remissionem peccati instrumtaliter sicut etiaz alia sacramta. Inq̄tum aūt est actus virtutis. sic est q̄si cā materialis remissiōis peccati. sicut meaterie dispositio. Et addit Host. q̄ licz in con-

tritione dimittatur peccatum qn̄ fit cum ꝓposito confitendi et satisfaciendi si tn̄ postea tēpore debito nō sequatur confessio et satisfactio. pctm̄ quidē remissum non redit sed mortaliter peccat qui omittit. et sic intellige. de peni. di. i. magna. ¶ Vtrum contritio possit tollere totuȝ reatum pene? Rꝫ. scdm̄ Pe. vbi s. contritiōis intensio pōt attendi dupliciter. vel ex parte caritatis que causat displicētiam pcti vel ex parte doloris que in sensitiua excitatur. Et utroqꝫ mō potest tm̄ intendi contritio ꝙ tota pena remittitur. nichilominus tn̄ confessio et pniē iniūcte expletio requiritur ꝓpter p̄ceptum. et etiam ꝓpter incertitudinem. quia scȝ nō est quis certus ꝙ sua contritio fuerit sufficiens ad totum reatum tollendum. Idem Tho. vbi. s.

Contumacia. triplex est contumacia. naȝ alia est in non veniendo ad iudicium. et hoc tripliciter. vno mō qn̄ peremptorie citatus venire contēpnit. Alio mō quia maliciose se occultat. Tercio quia impedit ne citatio ad eum ꝑuenire possit de quibus vt li. non contes. qm̄ freqn̄ter. Secūda contumatia est qn̄ quis citatus ad iudicium uenit quidem sed non vult iuri parere. vel an̄ finē cause vel examinationē cōtumaciter recedit x. q. iii. certum. Tercia qn̄ offensa eius est manifesta et iussus a iudice non vult emēdare. de ver. sig. ex parte. in fi. ¶ Nūqd aliquo casu lite non contestata possint contra cōtumacē testes recipi et ad sniāȝ diffinitiuā ꝓcedi? Rꝫ. sic. ex aliqua spāli causa puta si q̄stio moueatur sup alicuius electione. et hoc ne ꝓpter longam moram ecclesia paciatur in spūalibus et temporalibus lesioneȝ. Iteȝ si moueatur q̄stio sup copula maritali ne viro vel mulieri fornicationis occasio p̄beatur maxime cuȝ ꝓpinqtatis gradus opponitur diuina lege prohibitus. vt li. non contesta. qm̄ frequenter.

Contūelia et cōuicium. hic primo q̄ritur quid sit cōtumelia? Rꝫ. scdm̄ Tho. se. sc. q. lxxi. contumelia iportat dehonorationeȝ alicuius per verba siue p facta aut quicqt vim significandi habȝ. differt aūt a cōuitio in hoc. ꝙ per verba cōtumeliosa rep̄sentatur ꝓprie defectus culpe. Sed per conuiciū rep̄sentatur generaliter quicūqꝫ defectus siue culpe siue pene. vn̄ si quis alicui iniuriose dicat eum esse cecum. conuicium qdē dicit. sed nō contumeliam. si autem dicat ꝙ sit fur. non solum

conuiciũ sed etiam contumeliã infert. sepe tñ vnum pro altero sumitur. ¶ Vtrũ contũelia siue conuiciũ sit mortale pctm? R. scdm Tho. se. se. q. lxxi. ꝓprie et per se vtrũqꝫ horũ peccatum mortale est. non minus q̃ furtum vel rapina. non enim homo minus amat honorem suum q̃ rem possessam. si tñ aliqs conuiciũ vel contumeliã dixerit non animo dehonestandi sꝫ ꝓpter correctionez vel aliquid huiusmõi. non dicit contumeliam vel conuiciũ per se sed per accidens. vñ hoc põt esse qñqꝫ peccatum veniale. qñqꝫ aũt sine peccato. in quo tñ est necessaria discretio vt homo moderate talibus verbis utatur. quia posset esse ita graue conuicium qꝫ per incautelam prolatũ auferretur honor eius contra quẽ ꝓfert et tunc posset homo peccare mortaliter etiam si non intenderet dehonorationem alterius. sicut etiam si quis incaute alium ex ludo percutiens grauiter ledat. ¶ An liceat causa correctionis cõvicium dicere? R. scdm Tho. vbi s. sicut licitũ ẽ aliquẽ verberare vel ĩ rebꝫ dãpnificare cã discipline Ita etiam põt aliqs alteri quẽ corrigere debet aliquod verbum conviciosuꝫ dicere. et hoc modo dñs discipulos vocauit stultos. Luce. vi. et apostolus galachas insensatos. ad gal. iii. Tam ut dicit Aug. raro et ex magna necessitate obiurgatiões sunt adhibende. in quibus nõ vt nobis sed ut dño seruiatur instemus. ¶ Vtrum homo debeat contumelias sibi illatas sustinere? R. scdm Tho. vbi s. sicut in aliis iniuriis sic etiaꝫ in verbis contumeliosis tenemur habere animũ ꝑperatuꝫ ad tollerantiã. si expediens fuerit. qñqꝫ tñ oportꝫ vt cõtumeliã repellamus ꝓpter duo. primo quidem ꝓpter bonum eius qui contumeliã ifert vt videlicꝫ eius audacia reprimatur. et de cetero talia nõ attẽptet ¶ Sedundo ꝓpter bonum multorum quorũꝫ profectus per contumelias nobis illatas impeditur.

Chorea. Vtrum chorea et huiusmodi ludi sint liciti? R. scdm Al. in iiii. di. xvi. huiõi ludi scdm se non sunt mali quia possunt bñ fieri. sed triplici de causa pñt fieri mali. Primo si fiant ad ꝓuocandum libidinem et huiõi. Secundo si nõ conueniant persone vt clericis seu religiosis et huiõi ¶ Tercio si fiãt in incongruo tẽpore. vt pniẽ vel tristicie tempore. Si uero fiãt ex causa alicuius honeste leticie et a ꝑsonis secularibus et congruo tempore ac aliis circũstantiis non est illicitum. vide infra

ludus et iocus. ¶ Vtruz ducentes illicitas choreas peccēt mortaliter? R. scdm vber. credo q sic. siue in festis siue in profestis si hoc faciant causa incitandi ad libidinez se uel alios. aut si choreas ducant de consuetudine. vñ Iero. in quadam omelia. non credo viro si dicit se illesuz euasisse a spectaculis taliũ. cũ Dauid ex eo q vidit Bersabee lauantē se ad libidinem ꝓuocatus sit. Si autem aliquis vel aliqua non corrupta intentiōe alqñ imisceat se choreis. tene quod in ꝑcedenti. ¶. dicitur.

Correctio. i. scz quã ꝑlatus hz facere. hz enim corrigere delicta subditorũ non ex odio sed ex caritate. lxxxvi. di. odio q si negligat grauiter peccat. et grauiter puniendus est. talis enim canis impudicus dicendus est potius q̃ epũs. lxxxiii. di. nemo. et c. error. et c. nichil. nec circa hoc dz esse remissus quia dum vni parcit indigno ad contagium ꝓuocat vniuersos Facilitas enim uenie incentiuũ ꝑbet delinquendi. xxiii. q. iiii. est iniusta. et c. se. Item nō debet esse crudelis vel seuerus. xlv. di. licet. et prouer. xxx. qui nimis emungit sanguinē elicit. et siue plectēdo siue ignoscendo hoc soluz bñ agitur vt vita hoim̄ corrigatur. xxiii. q. v. prodest. Iusticia enim vel misericordia multuz destituitur si vna sine alia teneatur. xlv. di. disciplina. melius est aũt de nimia misericordia q̃ de nimia seueritate reddere rōnem. di. l. ponderet. in fi. xxvi. q. vi. alligant. nam et leuiter castigatus reuerentiam exhibz castiganti. aspitatis aũt nimie increpatio nec correctionem recipit nec salutez. xlv. di. cum beatus. ¶ Quid si ꝑlatus in corrigendo excedit modum? R. si ex caritate correxit non exigitur a subditis veniam postulare. lxxxvi. di. qñ. si autē ex odio tenetur iniuriaruz. ff. ad le. acquili. quēadmodũ. ¶. municipales. facilius tñ in hoc casu parcit ꝑlatis q̃ aliis. quia in cura rei familiaris vix pōt euitari pctm̄. xxv. di. qualis. ¶ Vtruz aliquis debeat cessare a correctiōe timēdo ne ille fiat deterior? R. scdm Tho. se. se. q. xxxiii. correctio ptinens ad ꝑlatos nō est dimittēda ꝑpter turbationē eius qui corrigitur. tũ quia si sponte ꝓpria emendari non uelit corrigendus est per penas vt desistat. tum etiam quia et si incorrigibilis sit per hoc prouidetur bono coi dum seruatur ordo iusticie vt vnius exemplo alii deterrentur. Secus autem est de correctione fraterna. vt ifra correctio. ii. ¶. i. et v. ¶ Vtrum

peccator possit alium corrigere? R. scdm Tho. vbi. s. correctio pertinet ad aliquez inq̄tum in eo uiget rectum rōnis iudicium pctm̄ autez non tollit quin remaneat in ptāte aliquid de recto iudicio et scdm̄ hoc pōt sibi cōpetere delicta subditorū corrigere. sed tn̄ eius pctm̄ precedens impedimtum affert ꝑpter tria. Primo quia ex pctō suo indignus redditur vt aliquez corrigat precipue si maius pctm̄ cōmisit. ¶ Secūdo ex scandalo quod seq̄t inde si pctm̄ corrigentis sit manifestum. qa uidetur ꝙ nō corrigat ex caritate sed magis ex sui obstinatione. ¶ Tercio propter supbiam corrigentis. qa pctā sua ꝑuipendens seipsum proximo prefert. Itaq̄ si peccator cum humilitate corrigat non peccat. licz per hoc vel in consciā fratris vel saltem in sua pro peccato ꝑterito condēpnabilē se ostendat. ¶ Qualiter procedendum est in correctione cū multitudo est in scelere? R. scdm̄ Tho. se. se. q. cviii. qn̄ tota multitudo peccat de ea debet sumi vindicta vel q̄tum ad totum sicut egiptii submersi sunt in mari rubro ꝑsequētes filios israhel. et sicut zodomite vniuersaliter perierunt. vel q̄tum ad magnaz multitudinis partē. sicut patz exo. xxii. in pena eorum qui vitulum adorauerūt. qn̄q̄ vero si speretur multorum correctio debz seueritas vindicte exerceri in paucos aliquos principaliores q̄bus ceteri terreant̄. sicut dn̄s numeri xxv. mandauit. suspendi principes ppli pro pctō multitudinis. Si aūt non tota multitudo peccauit. sed pro parte. tunc si pn̄t mali secerni a bonis dz in eos vindictā exerceri. si sine scandalo aliorū fieri pōt. alioquin pcendū est multitudini et detrahendi seueritati. ¶ Et eodē mō tollerandum esset pctm̄ principis si sine scandalo multitudinis puniri nō possz nisi forte esset pctm̄ tale quod magis noceret multitudini vel sp̄ualiter vel temporaliter q̄ scandalum quod timetur. ¶ Quatuor sunt cause dissimilādi et nō corrigendi delicta. vt ponit vl. Prima cum mali sunt occulti. ita ꝙ nō pn̄t discerni. ¶ Secunda cum multitudo est tanta ꝙ non posset extirpari sine scismate ecclesie. vel qn̄ boni inuoluerent. de quo vide. s. ¶. proxio. Tercia qn̄ ꝓbabiliter ꝓsuit de emendatione. vt quia peccant ex infirmitate vel ignorantia non obstinata malicia. ¶ Quarta si exercitādo bonos prosint ecclesie. tunc enim tollerari pn̄t ne boni ocio torpescant. ꝓbātur hec. xliiii. di. comessatiōes. et. l. di. vt constitueretur. xxiii. q.

iiii. ipsa pietas. et c. cum quisq. cócordat Ray. ¶ De materia ista plura hēs īfra pena. i. Itē īfra pcussio. Item de cōtumeliis et conviciis causa correctionis dictis vide. s. contumelia. ¶. iii. de punitione an dimittenda sit propter scandalum. vide infra scandalum. ¶. vi. de correctiōe que pmittitur doctoribus vide infra excoicatio. ii. ¶. ii. circa mediū. et īfra locatio. ¶. v. et infra magister. i. ¶. fi.

Correctio. ii. scʒ fraterna. fraterna correctio. secūdum Tho. se. se. q. xxxiii. in pcepto est. sed quia pceptū affirmatiuū est. non obligat ad semp sed pro loco et tempore. vñ omissio eius. vno modo fit meritorie. vt qñ quis opportunum tempus inquirit. vel de ipsis malis metuit ne deteriores fiant. vel a bona vita alios impediant et huiōi. Secūdo mō omittitur cum pctō mortali scʒ cum formidatur iudiciū vulgi et carnis cruciatio vel pemptio dū tñ hec ita dnēnt in aīmo q pponant caritati fraterne. Tercio modo est pctm̄ veniale qñ scʒ timor et cupiditas tardiorem facit ad corrigendnm delicta fratris. non tñ ita q si constaret ei q fratrem possʒ a pctō retrahere dimitteret pter timorem et cupiditatem qui in aīmo pposuit caritatem. vt dicit beatus Aug. ¶ Vtrum oporteat querere quos corripiamus? R. scdm̄ Tho. vbi. s. q illa bñficia que nō debēt certe psone sed coiter omibus siue sint temporalia siue spūalia. non oportʒ nos qrere qbus ipendamus. sʒ sufficit q ipēdamus eis qui nobis occurrūt. alioquin efficeremur exploratores vite aliene. contra illud puer. xxiiii. ne qramus impietatē in domo iusti. vñ patʒ q nec religiosos oportʒ exire claustrum ad corrigendum delinquētes. ¶ Vtrum pceptū de correctiōe fraterna extēdat se ad oms? R. scdm̄ Tho. se. se. q. xxxiii. q duplex est correctio. vna que est actus caritatis. et est per simplicem admonitionē. et hoc ptinet ad quēlibʒ caritatē hntē siue sit subditus siue platus. Est et alia correctō que est actus iusticie que non solum fit per admonitionē. sed etiam interdum fit per punitionē vt alii timētes a pctō desistant. et hoc pertinet ad solos platos. ¶ Vtrū subditi teneantur platos corrigere? R. scdm̄ Tho. vbi. s. subditi non tenentur nec debēt corrigere prelatos correctione illa que est iusticie per cohertionem pene. tenētur autem correctione illa que est caritatis si in eis est aliquid cor-

rigibile. Ita tñ ꝙ non cum proteruia sed cum mansuetudine et reuerentia. ¶Quo ordine ꝓcedendum sit in correctione fraterna? R. scdm Tho. vbi s. pctã publica scdm apostoluȝ .i. ad thy. v. sunt publice arguenda. In pctis vero occultis locum hȝ quod dicit dñs in euangelio. si peccauerit in te frater tuus etc. nam si te offenderit publice corã aliis iam nõ solum in te peccat sed etiam in alios quos turbat. verũ quia etiaȝ in occultis pctis põt parari proximorum offensa. ideo distinguendum est quia huiõi pctã occulta si sint in nocumẽtum ꝓximorum vel corpale vel spũale. puta si aliqs occulte tractet quõ ciuitas tradat̃ hostibus. vel si hereticus priuatim a fide hoies auertat debet quis statim ad denuntiationem ꝓcedere. nisi forte aliquis firmiter estimaret ꝙ per admonitionem secretã statim posset huiusmõi mala impedire. ¶Si uero sunt talia pctã que sunt soluȝ in maluȝ peccãtis et eius in quẽ peccatur. vel quia leditur ab eo vel saltẽ ex sola notitia. tunc debȝ si põt sic emendare fratrem vt fama eius cõseruetur. et sic de necessitate p̃cepti est ꝙ secreta admonitio publicã denuntiationeȝ p̃cedat. ¶Et hec secreta admonitio debȝ semp uel pluries fieri q̃ diu spes de correctione ex ea ꝓbabiliter habetur. ¶Cum aũt ꝓbabiliter iam cognoscere possumus ꝙ secreta admonitio non ualet quod cognoscit̃ ex hoc quia admonitioneȝ inpacienter vel contẽptibiliter accipit. vel qa signa contritionis non apparent in eo sȝ potius culpã ex culpa excusȝ vel mendaciter negat vel ꝓcaciter defendat vel quia occasiones eiusdem uel similiũ pctõrũ nõ cauet. vel qa post admonitionẽ pctm̃ iterat ꝓcedenduȝ est ulterius q̃tũcũꝙ pctm̃ sit occultuȝ ad testium inductionem nisi forte probabiliter extimaretur ꝙ hoc ad emendationeȝ fratris non ꝓficeret. quia tunc a correctione cessandum esset. ante tñ q̃ testes inducantur scdm̃ Aug. prius ostendi debet prelato vt est singularis persona et si sic non corrigit̃ in publico conuincendus est. ꝙ si p̃latus p̃ciperet aliqd contra hunc ordinem non esset ei obediendum. quia obedire oȝ deo magis q̃ hoibus. Ideo qñ p̃latus p̃cipit vt sibi dicatur quod quisꝙ sciuerit corrigendum intelligendũ est saluo honore fraterne correctiõis. siue p̃ceptum fiat coiter ad oms̃ siue ad vnuȝ spãliter. ¶Et non solum est obediendum sed etiam ipse p̃cipiendo peccaret. quia ipse non est iudex occultorũ. sed solus deus. Hec

dico nisi inquantum per aliqua indicia peccata manifestentur. puta per infamiam. presumptiones. et huiusmodi. tunc enim potest prelatus precipere sicut et iudex alius iuramentum exigere. Item nota quod predictam sollennitatem et ordinem non oportet seruari nisi in grauibus peccatis. quia leuia non derogant fame. vnde et religiosi in capitulis se proclamant premisso ordine non seruato. ¶ Si tamen aliqua essent talia de quibus frater infamaretur contra preceptum domini ageret qui per hunc modum peccatum fratris publicaret. ¶ Si sciam de aliquo aliqua impedimenta vel crimina que etiam ille qui commisit ignorat an debeam procedere ad correctionem fraternam. et dicere ei. verbigratia. scio aliquem percussisse alium. et inde mortuum fuisse quod percussor nescit. et uideo percussorem in officio sacerdotali celebrare. Item si scio aliquem ministrare et non fuisse rite ordinatum vel non fuisse bapizatnm et huiusmodi. Item scio aliquem excommunicatum ignoranter ordinatum. Item scio aliquem habere vxorem quam non potest. aut ecclesiam per symoniam. vel tenere rem alienam? Responsio. secundum vber. si tales laborant crassa et suppina ignorantia que non excusat eos. teneor eis dicere si commode possum et maxime si credo eos corrigibiles esse. sed si laborent ignorantia probabili credo nichilominus quod teneor eis dicere ueritatem. non quia ipsi peccent sed propter periculum uel dampnum et iniuriam sacramentorum. nam non ordinatus celebrans decipit audientes. et qui tenet rem proximi eum dampnificat. Hec et similia dico si persona talis sit persuasibilis. secus si non sit. sed timetur de scandalo. tunc enim sufficit si dicam prelato. non denuntiando uel accusando sed simpliciter notificando. si forte remedium conueniens posset adhiberi. de eo autem qui habet uxorem quam de iure habere non potest. habes infra impedimentum. i. ¶. viii. et ix. ¶ Sed quid si predicta vel aliquod predictorum probare possum. nunquit teneor? Responsio. secundum vber. non. nisi forte propter periculum aliorum. puta si aliis sacramenta ministrat et eos decipit. tunc enim probare teneor. ¶ Vtrum correctio fraterna sit dimittenda propter scandalum. vide infra scandalum. ¶. ix.

Corpora sanctorom. vide infra reliquie.

Corpore viciatus an possit ordinari vel ministrare. vide infra viciatus corpore.

Corporale. corporalia non sunt abluenda per laicos aut

mulieres etiam scimoniales. quinpotius hoc abluere pertinet ad officium dyaconi cũ huilibus ministris. de cõse. di. i. nemo. de eius consecratione. vide supra consecratio. v.

Corpus xp̄i. require. s. coicare. et infra eucharistia. et facit etiam infra missa.

Crimen. criminis appellatio. aliqñ cõplectitur om̄e pc̄tm̄ aliqñ illud solum quod ad dampnationē sufficit. di. xxv. ¶. nunc aũt. ¶ Crimina quedã sunt enormia. inter que tria sunt. sc3 heresis. homicidium uoluntarium. et symonia in ordine et bn̄ficio. etiam post pn̄iã3 impediunt ꝓmouendum et deiciunt iam ꝓmotum siue sint occulta siue manifesta. i. q. i. ventum. et de hereti. quicũq3. et c. statutum. li. vi. de temp. ordi. quesitu3. de symo. tanta. Et de hiis vide ifra enormia. et infra dispensatio. ¶. vi. et vii. Alia vero enormia occulta post pn̄iã3 non impediunt ꝓmouendum. nec deiciunt iam ꝓmotu3 vt in p̄dcõ c. quesitũ. Sunt et alia crimia mediocria in quibus distingue q᷑a aut sunt manifesta aut occulta. si manifesta etia3 repellunt promouendu3 et deiciunt ꝓmotũ. et hoc quãdo sunt manifesta per sn̄iã3 vel confessionē in iure uel euidentia3 fci. vt in c. quesitum. q3 si sint manifesta solum per famam inducitur purgatõ qua p̄stita absoluetur. et si in ea defecerit deponetur. de adul. significasti. de purga. cano. ex tuarum. Si uero huiõi crimina sint occulta pn̄t tales post pn̄iãm in susceptis remanere et ꝓmoueri ad sup̄iores ordines. de temp. ordi. ex tenore. et c. quesitum. ¶ An si quis solus scit crimē alterius teneatur reuelare prelato? R℞. non tenetur etiam si iurauit denuntiare nisi possit ꝓbare. nam esset ꝓditor criminis. ii. q. i. si peccauerit. et. q. vii. pleriq3. et vi. q. ii. si tm̄. nisi uellet reuelare secrete. cum p̄latus habeat secrete corrigere criminosos. ar. xxii. q. v. hoc videtur. d3 quoq3 indicare talibus qui magis pn̄t prodesse q̃ obesse. siue eum corrigendo siue pro eo orando. nam ad tale3 denuntiationem quilibet tenetur. vt in dicto c. hoc videt᷑. ¶ Et vide. s. correctõ. ii. ¶. v. et in se. et ifra failia. ¶. iii. ¶ Cõtra crimia qñq3 ꝓceditur per accusationē. de qua vide. s. accusare et accusatus. qñq3 per denuntiatione3 vel inquisitionē. de qb3 habes ifra inquisitio. ¶. i. ¶ De correctione et pena criminu3. habes supra correctio. i. et infra pena. i. qñq3 vero non agitur

directe contra crimen. sed per modum exceptionis. de quo hēs infra inscriptio. ¶. i. et ii. ad materiā criminis pōt ptinere ifra pctm̄. et infra uicium.

Crisma. require supra baptismus. ii. ¶. fi. et ifra oleum scm̄.

Cruce signatus. de indulgentia cruce signaatorum. vide infra indulgentia. ¶. anpenul. et seqñtibꝫ. de uoto cruce signatorū infra votum. v. ii. vi. et vii.

Cupidus. non est ordinandus. vide infra ordinandus. ¶. xi.

Curialis. phibet curiales ordiāri. vide ifra ordinādus. ¶. xv.

Curiositas. Curiositas scdm̄ Tho. se. se. q. clxvii. ē viciuꝫ circa inordinatum appetitum cognitionis. Querit ergo vtrū viciū curiositatis possit esse in cognitiōe itellectiua. R. scdm̄ Tho. vbi. s. veritatis cognitio de se bona est. sed pōt esse mala ratione alicuius conseqñtis. sex modis. scꝫ vel inqtuꝫ aliqs de cognitiōe ueritatis supbit. scdm̄ illud. i. ad corin. viii. sciā inflat. vel inqtū cognitione ueritatis utitur ad peccandū. vel inqtum per studium minus vtile retrahit a studio quod ei ex necessitate incūbit. vel inqtū homo studet discere a quo nō licet. sicut qui futura a demonibus pquirūt. vel inqtū appetit cognoscere ueritatē circa creaturas non referendo ad debitum finem scꝫ ad cognitionem dei. vel inqtū aliquis studet ad cognoscendum ueritatē supra facultatē ingenii pprii ecclesiastici. iii. altiora te ne quesieris et fortiora te ne scrutatus fueris. et in pluribus operibus ne fueris curiosus. et istis modis vicium curiositatis in parte intellectiua est. ¶ Vtrum curiositas possit esse circa sensitiuā cognitioneꝫ? R. scdm̄ Tho. se. se. q. clxvii. studiū circa sensibilia cognoscēda dupliciter pōt esse viciosum. vno modo inqtum cognitio sensitiua non ordinatur ad aliquod vtile. sed potius auertit. Alio modo inqtum cognitio sensitiua ordinatur ad aliquod noxiuū. sicut inspectio mulieris ordinat ad concupiscendum et inquisitio eoruꝫ que ab aliis fiūt ordinat ad detrahendum. et sic curiositas est vicium. Si quis aūt cognitionem sensibilium intendit ordinare ad necessitatem sustentationis vel ad studium intelligende ueritatis ad laudem dei et edificationem suam sic est virtuosa studiositas non curiositas.

Dampnificatus. an possit accipere de rebus dampnificantis. habetur. s. bellum. i. ¶. iiii. et infra depósituꝫ. ¶. vltimo.

DEbitum cõiugale. vtrum alter coniugum statim cõtracto matrimonio teneatur ad redditionem debiti? R. scdm Tho. in iiii. distinc. xxxii. non tenetur statim sed datur tpus duorum mẽsium ꝑpter tria. Primo vt possit deliberare de transitu ad religionem. Scdõ vt preparentur que sunt necessaria ad nuptiarum solennitatẽ. Tercio ne vilem hẽat maritus datam quam non suspirauit dilatam. Concor. Al. ¶ Hosti. vero dicit ꝙ magis putat debere statui tpus arbitrio iudicis infra quod trãseat vel cõiugi adhereat. Simile infra. votum. iiii. ¶. iiii. et v. Idem Ber. Nam et scdm Vber. mortaliter peccat qui añ bñdictionem nuptialem vxorem cognoscit in locis vbi est consuetum bñdictionem adhiberi. ¶ An ratione ĩfirmitatis vel impotentie excusetur coniũx a redditione debiti? R. scdm Tho. vbi supra. vxor non habet ptãtem in corpus viri nisi salua cõsistẽtia sue ꝑsone. vnde si vltra exigat nõ est petitio debiti sꝫ iniusta exactõ et ꝑpter hoc non tenetur. ¶ Vtrũ peccet qui se facit ĩpotentẽ ad redditionem debiti? R. scdm Tho. di. xxxii. si factus est ĩpotens ꝑpter redditõem precedentem mulier non hꝫ ius vlterius petẽdi. si aũt fcũs est ĩpotẽs ex alia causa. tũc aũt illa causa fuit licita vt ieiunium moderatum et huiusmõi. et tunc non peccat aut illicita et tunc peccat. et pctm̃ vxoris si in fornicationẽ labitur aliqũo imputatur sibi. et ideo q̃tum potest dꝫ dare opam vt vxor contineat. Idem Al. ¶ Vtrum coniugalis actus sit peccatum? R. scdm Ray. si coniũgãtur cã suscipiende ꝓlis non habent culpam sꝫ potius meritũ. de quo vide infra. matrimoniũ. i. ¶. vii. i. ad corin. vii. si nupserit virgo non peccat. geñ. viii. Crescite et multiplicamini et ce. Si vero cõiungantur cã reddẽdi debiti adhuc non est peccatum. i. ad corin. vii. vir debitũ reddat vxori. Si vero cã remedii qa continere non pñt sic est pctm̃ veniale. Augus. incontinentie malum est ꝙ vir cognoscit vxorẽ etiam vltra necessitatem ꝓcreandi filios sꝫ ibi est nuptiarũ bonũ et illud malum fit veniale ꝑpter bonum nuptiale. ¶ Et intellige hoc scdm Tho. di. xxxi. q. iii. quando quis ita ꝑpter voluptatẽ coniugi cõmiscetur ꝙ sistat ĩfra limites matrimonii videlꝫ ꝙ cum alia hoc non faceret. nam tunc est veniale. Secus si excedit fines matrimonii ita ꝙ si non esset vxor faceret idem. tunc enĩ est mortale. Nam adulter est in suã vxorẽ amator ardẽtior.

nichil enim fedius q̃ vxorem amare q̃si adulterã. xxxii. q. iiii. origo. ¶ Quod siquis vxorez ꝓpter sanitatem corpalem cognosceret non excusatur a peccato. qa querit sanitatez per illudidẽ quod ad hoc ordinetur. sicut qui per sacramẽtum baptismi tm̃ sanitatem corpalem quereret. vt ponit Tho. in iiii. di. xxxii. in solutione cuiusdã argum̃ti. ¶ Vtruz vir tẽatur reddere debitũ vxori non petenti? ℞. scdm̃ Tho. vbi supra. dicenduz ꝙ vir nõ solum tẽtur reddere qñ vxor expresse petit ſʒ etiam qñ per signa hoc appet. non tam̃ idem iudiciuz est de petitione viri. quia mulieres magis solent verecũdari de petitione debiti q̃ viri. Idẽ Pe. et Al. ¶ Vtrum vir debeat auertere vxorem ne petat? ℞. scdm̃ Tho. in iiii. di. xxxii. dicendũ ꝙ non dʒ hoc facere nisi pp̃ aliquam rõnabilem causam et tunc etiam non dʒ cum magna instantia auerti ꝓpter piculum quod posset iminere. ¶ Vtruz peccent cõiuges exigendo vel reddendo debituz in solẽnitatibus et ieiuniis? ℞. scdm̃ Raymun. exactus dʒ reddere nisi caute et sine piculo posset differre. exigere tñ non debʒ in predictis tp̃ibus. i. ad corin. ii. nolite fraudare inuicẽ nisi forte ex cõcenssu ad tp̃us vt vacetis orationi. ¶ Nam ꝓpter dies ꝓcessionis et ieiuniorũ cõuenire non debent. quia etiã a licitis abstinẽduz est vt facilius ipetrari possit quod postulatur. xxxiii. q. iiii. xp̃iano. Idẽ dicitur de tp̃ibus festiuis. xxxiii. q. iiii. quoscienscunꝙ. Ita ꝙ qui reddit illis tp̃ibus non peccat. ſʒ qui exigit aliq̃ ifirmitate vel cõcupiscentia ductus sine contemptu tp̃is seu ecclesiastice exhortationis venialiter tm̃ peccat. Cõcor. Tho. ¶ Vtrũ liceat debitum reddere in loco sacro? ℞. scdm̃ Pe. et Tho. vbi supra. licet debitum reddenduz sit omni tp̃re non tñ simile est de loco. quia locus pollui potest ita vt indigeat reconsiliatõe non autem tp̃us. Item quia debituz reddendũ est salua semp̃ honestate debita que in talibus exigitur. vnde etiã non oʒ ꝙ statim publice debitum reddat. ¶ Vtruz liceat debituz reddere vel exigere tp̃e ipregnationis? ℞. scdm̃ Pe. si esse põt sine piculo aborsus reddi debet. et etiam põt sine peccato mortali exigi. quia vsus matrimonii non tm̃ est in officium ſʒ etiam in remedium. Si vero esset piculum nec dʒ exigi nec reddi. quia matrimonio principalior est institutio in officium q̃ in remedium. Cõcor. Vber. Sed vtrum post ꝑtuʒ liceat añ purificatõem. vide infra. purificatõ

post ptum. ¶ Vtrum liceat debitum reddere vel exigere tēpore
mēstruorum? R. scdm̄ Tho. in iiii. di xxxii. fluxus mēstruorum
potest esse inaturalis qn̄ est inordinatus et quasi cōtinuus et in
tali non est ꝓhibitum etiā petere. alioquin oporteret ꝙ vir ppe
tuo abstineret. Sȝ qn̄ est naturalis ꝓhibitū est mulieri petere.
Si auteȝ vir petat distingendū est. quia si petit sciēter debet euȝ
auertere precibus et moītis. non tn̄ ita efficaciter ꝙ ex hoc pos
sit esse ei occasio incidēdi in alias dānabiles corruptelas. Si vero
ignoranter petat tunc mulier potest aliq̄m occasionē ptendere
vel infirmitateȝ allegare ne vir debituȝ petat. si tn̄ non desistat
debet mulier debitum reddere poscenti. passionem aūt suā non
semp est tutum viro indicare. ne ex hoc abhoīationeȝ concipiat
nisi forte vxor de viri prudentia ꝑsumat. ¶ Vtrum vir cognos
cens vxorem suam aliter q̄ mō naturali peccet mortaliter? R.
scdm̄ Tho. in iiii. di. xxxi. in expositōe litere. vsus coniugis cō
tra naturam est duplex. vel qn̄ debituȝ vas pretermittitur. vel
debitus modus a natura stititus q̄tum ad sitū. et in primo qdē
semp est peccatuȝ mortale quia ꝓles sequi non potest. et sic ta-
liter intentio nature frustratur. sȝ in scdō non est semp pecca-
tum mortale vt qdam dicunt. sed qnq̄ potest esse signum mor
talis cōcupiscentie et esse pctm̄. in quo q̄nto magis a naturali
dispositione receditur tāto est grauius. qnq̄ etiam pōt sine pec
cato esse vt cum dispositio corpis alium moduȝ non patitur. et
eodem mō excusatur scdm̄ Vber. ꝓpter egritudineȝ vel ꝓpter
piculum suffocandi fetum in vtero aut aliam cām rōnabilem.
¶ Vtrum vir teneatur reddere debituȝ vxori quam accusat de
adulterio lite pendēte? R. scdm̄ Ray. aut est notorium illaȝ eē
adulteraȝ aut non. in primo casu nec reddere nec exigere debȝ.
alias mortaliter peccat nisi forte ipa velit abstinere a pctō adul
terii et penitentiā agere. tunc eni potest eam sibi reconciliare.
xxxii. q. i. c. i. et sex seq̄ntibus capitulis. de diuor. significasti.
de adul. si vir. in scdō casu cum non est notorium debȝ petenti
reddere. Sȝ scdm̄ Tho. in iiii. di. xxxv. vir q̄ cito sibi constat de
fornicatione vxoris non tētur debitum reddere. alias non soluȝ
incurreret irregularitatē bigamie. sȝ etiam generaret sibi pre-
iudiciuȝ accusandi. et hec sentētia verior videtur. vir tn̄ in hoc
casu vxorem dimittere sine iudicio ecclē non pōt. imo etiam si

ei debitum reddat compulsus auctoritate eccle lz irregularitate
incurrat non sibi generat piudicium accusandi. Et de hac ma-
teria habes infra. matrimoniuz. iii. ¶. ix. ¶ Vir pter fornica
tionem vxoris non solum tenetur ei debitum reddere sed etiam
potest eam dimittere nisi in vii. casibus quos habes ifra. matri
monium. viii. ¶. x. ¶ Sed nunqd vir peccat mortaliter exige-
do debitum ab vxore pmanente in adulterio? R. scdm q notat
Hugo. xxxii. q. i. siquis vxore. Si alter coiugu scienter exigat
debitu a reliquo pmanente in adulterio siue occulto siue mani-
festo peccat mortaliter. qa facit contra constitutoem ecclesie.
¶ Nunqd coniunx pter adulterium a se comissum statiz pdit
ius exigendi debitum? R. scdm Ray. videtur q sic salte qtum
ad iudicium aie. quia peccando in lege matrimonii reddit se in-
dignum. et ideo non dz petere nisi purgata culpa. reddere tam
tetur exactus. dic et tenetur qui cognouit cosanguinea vxoris
sz nunq cognoscere potest. de eo qui cog. cosang. trasmisisse.
¶ Qui contraxit cuz aliqua cladestine. et postea cum alia publi
ce nunqd exactus a prima tetur ad redditione debiti? R. scdm
Vber. credo q non tenetur si est in loco vbi consuetuz est q an
carnalem copulam adhibeatur bndictio nuptialis. et sibi iputet
illa que cladestine contraxit et ingessit se piculo ¶ Credo tam q
si secunda relicta transeat ad alias ptes cum prima in qbus sine
scandalo possint adhiberi solenitates debite. vel si de solenitati-
bus non est consuetudo possit ei cohabitare. et si sic fecerit lici-
tum erit. de hac materia vide plene infra. matrimonium. vii.
per totum. ¶ De debito reddendo lepso vide ifra. leprosus. ¶.
i. et ii. D. ¶ Ecanus. de eius officio vide. s. archidyaconus.

D Ecime. i. coiter ¶ Decima est pars oium bonorum iuste
quesitorum deo debita. e. ti. tua nobis. ¶ Decimarum
queda sunt psonales et queda prediales. psonales sunt q
debentur ex negociatione vel artificio seu scia. milicia. venati-
one. et huiusmoi ¶ Prediales vero sunt que debetur ex ipis pre-
diis. vt e. ti. ad apostolice. et c. pastoralis. de prochi. c. vl. Sed
de qbusdam dubium videtur vtruz sint prediales vel psonales.
vt de agnis et aliis fetibus aialium que in pascuis sunt. Et pot
dici q sunt mixte cum ptim a prediis veniat vnde viuut aialia.
ar. e. ti. comissum. et sic sunt prediales. ptim vero proueniant

a ꝑsonis idest a custodia ꝑsonarum et sic vidētur personales.
¶ Vtruz de decimis dandis deduci possint expense? R℞. prediales decime dari debent indistincte non deductis expensis nec etiam illis que fiunt ꝓ fructibus colligēdis. e. ti. cū sint hoies. de pso-nalibus vero distinguendū est. quia si surgunt ex rebus iam de cimatis deducūtur expense. alias non. e. ti. pastoralis. de lucro autem aduocationis scdm̄ Vber. non debent expense deduci.
¶ Qn̄ debeant decime dari? R℞. prediales debent dari statim ꝙ fructus ꝑcipiuntur. et anq̄ sepentur inde cēsus vel tributū vel hmōi. et si primo facta fuit talis sepatio nichilominus decima integre danda est. e. ti. tua nobis. et c. non sint. ꝑsonales autē possunt dari in fine anni. ar. de pigno. ex litteris. ¶ Vtrū opti ma debeant dari pro decimis? R℞. agnos. pullos. vitulos. et hu-iusmōi non tētur qs dare optimos nec deteriores sʒ mediocres. vel sicut transeūt sub virga pastoralis. Indignum est eni deo da re quod dedignatur hō. di. xlix. c. vl. xvi. q. vii. om̄s decime.
¶ Vtrum debeant decime solui in vinea vel predio. an debeant deportari ad eccliaʒ? R℞. scdm̄ Ho. potest dici ꝙ in hoc dʒ serua ri cōsuetudo. de sepul. certificari. ¶ Vtrū dare decimas sit pre ceptū? R℞. scdm̄ Tho. secun. se. q. lxxxvii. decime in veteri lege dabantur ad sustētatōnem ministrorum dei. Mala. iii. inferte om̄em decimationem in horreū meuz vt sit cibus in domo m̄a. vnde preceptum de solōne decimarum ꝑtim q̄dem erat morale indictuʒ a rōne naturali. ꝑtim autem quidem erat iudiciale ex diuina istitutione robur hn̄s. Ratio aūt naturalis dictat vt his qui diuino cultui mīstrabant ipse pplūs mīstraret necessaria. i. ad corin. ix. quis militat suis stipendiis vnq̄. determinatio aūt certe ꝑtis introducta est ex istitutione diuina. quia tribus leui-tica diuinis ministeriis mācipata possessiones non habebat. Et sic est iudiciale ꝑtinens ad eq̄litatem inter hoīes et deum scdm̄ cōsuetudinem illius populi conseruandā. Sed etiam cōueniebat cū cerimonialibus q̄tum ad aliquā signatōnem. Est aūt diffe-rentia inter cerimonialia et iudicialia precepta. quia cerimonia lia illicitum est obseuare tp̄re legis noue. Iudicialia vero et si nō obligent tp̄re gretie. tn̄ possunt obseruari absq̄ peccato. Et ad eorum obseruantiā aliqui obligantur si statuantur auctoritate eorum quorum est leges condere. sicut si nunc aliquis princeps

ſtatueret vt qui furatus fuerit ouem reddat q̃tuor oues. vt le-
gitur exo. xxiiii. eius ſubditi tenerẽtur obſeruãre. Ita etiã deci
me determinatio ꝑtis eſt iſtituta auctoritate eccleſie. tp̄e noue
legis vt ſupra. non minus pplũs no. le. miniſtris noui teſtam̄ti
exhibeat. q̃ pplũs ve. le. miniſtris ve. teſ. cũ tñ populus no. le.
ad maiora obligentur. ſcdm̄ illud Ma. v. niſi abundauerit iuſ-
ticia vrã et ce. et etiam miſtri no. teſ. maioris ſunt dignitatis
q̃ miniſtri ve. teſ. vt ꝓbat Apoſ. ii. ad corin. iii. Sic ergo ad ſo
lutionez decimaruz hoĩes tenentur ꝑtim q̄dẽ ex iure naturali.
ꝑtim ex inſtitutione eccleſie. que tñ penſatis opportunitatibus
tp̄rum et ꝑſonarum poſſet aliquã ꝑtem deteminare. ¶ De ſol-
uendis decimis cõfeſſores religioſi tẽntur facere conſciam cõfi-
tentibus ꝙ ſi ſcienter obmiſerint ſuſpenſi ſunt ab officio predica
tionis donec faciant ſi comode pñt. Et ſi interim predicãt ſunt
excoĩcati. Illi autẽ religioſi qui dicunt aliqua vt a ſolutione de-
cimaruz retrahant audientes excoĩcati ſunt ip̄o facto. Itez pre
ceptum grauiſſimum fit predicatoribus ꝙ in prima dominica
q̃drageſime. et q̃rta. et vltima. et in feſtis aſcenſionis dñi. pẽ-
thecoſtes. nati. bti io. baptiſte. aſſumptõis. et nati. btẽ marie
audientes informent ſi fuerint req̄ſiti ꝙ decimas ſoluant ¶ Sed
predicta non extendũtur ad religioſos qui decimas ꝑcipiũt. hec
omnia de penis. c. cupientes in cle. ¶ Vtrum in decimis excuſz
conſuetudo de non ſoluendo? R℞. ſcdm̄ Ray. et Hoſ. decime ꝑſo
nales ñ diuino iure ſicut prediales ſz precepto hominis debentur
Nam et leui. vl. tm̄ de predialibus fit menſio. conſuetudo autẽ
ius hũanuz tollit. vel in toto ſi eſt generalis. vel in ꝑte ſi eſt ꝑti
cularis. di. xii. conſuetudo. vnde videtur ꝙ conſuetudo cõtra-
ria a culpa liberet non ſoluentes illas. Nã neceſſario ille decime
ſoluende ſunt que debentur ex lege diuina. vel loci cõſuetudine
approbata ſcz prediales. e. ti. in aliq̄bus. Sanius cõſilium eſſet
ſoluere etiam ꝑſonales vel ſibi facere remitti. ¶ Quid de illis q̄
ex antiqua conſuetudine nullaz decimã ſoluerunt? R℞. ſecundũ
Tho. ſecunda ſe. q. lxxxvii. dicẽdũ ꝙ licz eccleſia poſſit req̄rere
decimas tñ laudabiliter non requirit eas in locis vbi ſine ſcanda
lo requiri non pñt ꝓpter diſſuetudinez vel aliam cãm. Nec tam̄
illi qui non ſoluunt in locis illis in ſtatu dãnationis niſi forte pp̄
obſtinationem habẽtes voluntatem non ſoluendi etiam ſi ab eis

peterentur. vel potest dici scdm̄ Vber. q̄ quando nulla decima soluitur videtur q̄ dn̄i prediorum breui manu soluerint ecclesie decimas et eis deinceps ecclesia redonauerit. Porro Inno. c. ti. in aliquibus. dicit q̄ in eo q̄ non soluūtur decime vel minus ple ne consuetudo non valet. vt xvi. q. vii. qcunq̄. Sed tam̄ scdm̄ Hos. sup c. statuimus de transac. cōpositio inter psonam ecclesiasticam et laicos sup aliqua pte seu tota decime facta de concēssu supoiris plati valet. ¶ Que remuneratio fideliter soluētiū decimas? R. scdm̄ Ray. quadruplex est Prima est abundantia fructuum. Scdā sanitas corporis. de his duabus Augus. si decimam dederis non solum abundantiā fructuum recipies. s3 et sanitatem corporis cōsequeris. xvi. q. i. decime. Tertia est reissio pctōrum. Quarta est celeste regnum. de his duabus Augusti. ibidem. qui premiū cōpare aut peccatorū idulgentiā desiderat pmereri reddat decimam. et de nouē ptibus elemosinā studeat dare paupibus. Ecōtra qui n̄ dat punitur per opposita. Mala. iii. quia michi non reddidistis decimas et primicias idcirco in fame et penuria maledicti estis. Item Augus. vbi supra. Cum decimas dando et terrena et celestia possis promereri pro auaritia duplicē bn̄dictione3 fraudas. hec est dn̄i iustissima consuetudo vt si tu illi decimam non dederis tu ad decimam reuoceris. dabis impio militi quod non uis dare sacerdoti. Itē Augu. vbi supra. non deus premiu3 postulat s3 honorem. et qui dignatur totu3 dare decima3 a nobis dignatus est recipe. nec sibi s3 nobis pcul dubio pfuturam. hec omnia in predicto c. decime. Nam et antiqui patres copiis oibus abundabāt quia decimas deo dabant. mō aūt hec tollit phiscus que n̄ acc pit xp̄s. xvi. q. vii. maiores

Decime. ii. a quibus decime dari debeant? R. decime dari debēt ab oibus laicis. xvi. q. vii. decimas. e. ti. a nobis. Ite3 clerici tenentur dare decimas non de ecclesiasticis s3 de suis rebus. e. ti. c. ii. et c. a nobis. de consecra. di. v. q̄drage sima. Ite3 religiosi tam exēpti q̄ non exēpti de terris et possessi onibus acquisitis et acqrendis tenentur integre soluere decimas illis quibus eede3 possessiones et terre fuerāt decimales. e. ti. statuto. ¶. ceterum. li. vi. Item etiā leprosi tēntur ad decimas si tn̄ sint coiter viuentes non tēntur de ortis et nutrimtis aialiu3. vbi etiam itelliguntur fetus. de eccle. edi. c. ii. omnia

predicta intelligas de iure coi · secus autez si qui illud haberent ex priuilegio · ¶ Vtrum iudei teneantur dare decimas? R · sponales non tenẽtur cuz non recipiant ecclãstica sacramenta · nec audiãt diuina · imo nec sunt de corpe ecclie · ff · de censi · formã · ¶ · si vero quis · secus de predialibus · e · ti · de terris · et de hoc casu habes infra · iudeus · i · ¶ · fi · ¶ Vtrũ clerici tẽantur dare decimampape requirenti? R · scdm̃ Tho · se · se · q · lxxxvii · dicẽdũ q in ve · le · debebãtur primicie sacerdotibus · decime autez leuiticis · et quia sacerdotibus leuite subditi erant dñs mandauit leuiticis vt ipi loco primiciaruz soluerent pontifici summo sacerdoti decimam decime. vñ nunc eadem rõe clerici tenentur summo põtifici dare decimaz si exigit · naturalis eni ratio dictat vt illi qui hñt curaz de coi statu puideãtur vnde possint exequi ea que ptinent ad coiem salutem · ¶ Cum quis vendit aceruũ añ decimam quis tenetur ad decimã? R · vterq tenetur · venditor qdem ppter dolum quem cõmisit et etiam qa hz preciuz quod succedit loco rei vẽdite · ar · xii · q · ii · monemus · ff · de peti · here di · si rem et precium · Emptor vero tenetur quia res transiuit ad eum cuz onere decimaruz · e · ti · pastoralis · xii · q · ii · augustino · et ita eccclesia poterit petere a quo maluerit · si tñ obtinu erit ab vno liberatus est alter · absit eni q ecclesia suuz recipiat cum augm̃to · hec Ray · et Tho · vbi supra · Addit autẽ Ray · q si emptor fuerit bone fidei qui post soluit decimaz venditor tenetur ei · ¶ Quid siquis furtiue uel uiolẽter rapuit aceruum de area rustici añ solutõem decimarum nu nqd tenetur rusticus? R · cum decime statiz collectis fructibus debeãt dari · xvi · q · i · decime · et e · ti · cum hoies · ergo si non soluãtur statim cuz petũtur et solui pñt rusticus est in mora quare piculũ spectat ad ipm et sic tenetur · sz tñ si soluerit ecclesia dabit ei actõnes suas contra raptorem · si vero non erat adhuc in mora et violenter sibi ablatum est non tenetur · sz aget ecclesia contra ipm raptorem · ff · locati · si in lege · ¶ · itez vtilis · Et similiter si aliquomõ sacerdos fuisset in culpa vel cã more quia rusticus sine eius licentia non audebat mouere fructus non tenetur rusticus · sz potius ecõuerso · ¶ Quid si aliquis longo tpe recepit siue retinuit decimas et nunc veniẽs ad satisfactõem postulat sibi remitti qa alias oporterz euz mendicare? R · scdm̃ Ray · si sacerdos videat

istum contritu3 et preces suas initi veritati d3 ei tanq̃ pauperi remittere vnde viuat cum hoc idem ei postea dare deberet. xvi. q. i. qm̄. Vber vero addit ꝙ etiam si diues sit potest ei gratis di mittere vel in totum vel in ꝑtem ex quo vult iposterum absti- nere et ecclesia3 restituere iuri suo.

Decime. iii. q̄bus dari debeant? R. secundū Hos. decima ꝑsonalis iure coī danda est ecclie ꝓchiali siue baptismali vbi qs audit dīna et recipit sacramēta. xvi. q. i. quesisti. xiii. q. i. ¶. i. predialis vero decima danda est ecclie infra cuius ꝓchiam predium situ3 est. de ꝓchi. c. vl. e. ti. qm̄. xvi. q. i. siquis laicus. xiii. q. i. ¶. i. et hoc nisi aliud obtineat de cōsue tudine. e. ti. c. i. et ii. et c. cōmissu3. et c. ad aplice. et pluribus aliis c. vel nisi prescripte sint. hec Hos. Ray. et Tho. ¶ De mix tis vero decimis de quibus dictum est supra. i. ¶. ii. dicendū se- cundu3 Hosti. ꝙ si apparet consuetudo conseruanda est. si non apparet tūc si aīalia pascuntur cōtinue in prediis ꝓprie ꝓchie eius qui dn̄s est et curam eorum gerit indubitāter illi parrochie soluende sunt. Si vero pascūtur in prediis ꝓchie aliene videt ꝙ diuidi debeant inter ecclām vbi pascuntur et ꝓchiā. ar. ff. delega. iii. l. qui saltum. de testam̄. relatum. ¶. vl. Ray. vero dicit ꝙ siquis pascit pecora in vna ꝓchia et h3 in alia ouile ꝙ de lacte fetu et lana d3 dari decima ecclesie vbi pascua sunt. ar. e. ti. cōmissum. Cconcor. Tho. se. se. q. lxxxvii. Sed secundu3 Al. si continue iacent in vna ꝓchiā et continue in alia pascun tur decime diuidi debent. Et si per medietate3 anni pascunt in vna ꝓchia et per medietatē in alia. hec Ber. e. ti. ad apostoli- ce. cōsuetudo tn̄ in talibus seruāda est. ¶ Sed cui soluent deci- mas ꝑsonales reges et principes? R. scdm̄ Inno. ep̄o soluent in cuius dyocesi h̄nt pricipale domiciliū et si in duabus dyocesibus h̄nt diuidentur inter eas ¶ Cui debet ur decima venationis pis cationis et huiusmōi? R. scdm̄ Inno. tales decime ꝑsonales sunt quia ope hominis ꝓueniunt vn̄ dande sunt ecclesie vbi ꝑcipiūtur ecclāstica sacramēta. ¶ Quid si arborem excisam in silua qs por tet ad locum vbi multum plus valet. dicendu3 scdm̄ Innocē. ꝙ soluet decima n ecclie vbi est silua deductis expensis quas fecit in transferēdo ¶ Quid si pascua pro aīalibus annuati3 vēdātur? R. scdm̄ Inno decima precii soluetur ecclē vbi sunt pascua sed

et si dñs fundi patiatur gratis pasci bestias in fundo cum herba quam euellit bestia transeat cuȝ onere suo. s. decime. dominus bestie tenebitur dare etiã decimaȝ valoris herbe. ff. de vsufruc. l. si vsufructuarius. ¶ Siquis tenet decimas in feudum nũquid ꝑpter hoc recipit decimas noualiũ? R. scdm̃ Ray. non. ſȝ debẽtur ecclesie ꝓchiali quia huiusmodi concessiones et priuilegia artanda sunt non ãplianda. e. ti. tua. nisi forte sint religiosi et ex priuilegio decimas ꝑcipiant. quia ꝑcipient etiã noualium. e. ti. ex pte. ii ¶ Quod si ipsi religiosi non ex priuilegio decimas alicuius ecclesie ꝑcipiebant ſȝ ex prescriptõe tunc decime noualiũ non eis ſȝ ecclesie soluende sunt. e. ti. cum cõtingat. ¶ Cũ conceditur aliquibus a papa vt noualiuȝ decimas recipe valeãt pro portione qua veteres eas cõtingunt non itelligitur de illis noualium decimis quas tꝑe huiusmõi ipetrationis alii possidebant nec etiam hȝ locum nisi soluȝ in locis in quibus ipsi ipetratores veteres hẽbant decimas et pro ea tm̃ portõne qua ipetratores tꝑe ipetratõis possidebãt veteres in totuȝ vel vltra medietatem non extenditur indultũ vltra medietatem noualium nisi fuerit cistertienses vel cartusienses. Iteȝ vbi per huiusmõi cõcessiones ecclesie ꝓchiales adeo grauarẽtur ꝙ non possent cõmode sustẽtari et iura epalia soluere ꝓuideatur per ordinarios ꝙ hoc possint. Item q̃uis forte religiosis exẽptis et aliis fiant infeudatões decimarum non lȝ post talem infeudatõeȝ sic de facto presumptam huiusmõi decimas de manibus laicorũ recipe absq; diocesanorum assensu. et ille tm̃ decime pñt taliter de manibus laicorũ a religiosis acquiri que añ lateranense consiliũ in feudo ꝑpetuo fuere cõcesse ¶ Et dyocesani faciãt iusticiam ꝓchialibus ecclesiis de decimis quas religiosi hñt nisi agatur de rebus exẽptis. hec omnia predicta hñtur. e. ti. statuto. li. vi. ¶ Vtruȝ decime illarũ rerũ de quibus antiqtus non cõsueuit dari debeãtur illis qui eas hñt in feudum vel recuparunt aut ecclesie? R. secundũ Ray. videtur ꝙ milites qui alias decimas ꝑcipiunt possint illas petere eo ꝙ terra illa eis ab ãtiquo fuerit decimalis. et vna eadẽ ꝙ res non debeat duplici iure censiri. e. ti. cum in tua. vel forte verum est in monasterio. secus in laico. quia non dȝ eas recipe sicut nec decimas noualium. ar. ff. de cõtrahẽ. ẽpti. l. in lege. vñ consulẽdum est ꝙ soluantur ꝓchiali ecclẽ. Idem Hosti.

¶ Qui diu decimas nõ soluit et nũc vult soluere non dʒ soluere illis qui ex sola prescriptione hactenus decimas ꝑceꝑunt. sʒ ecclẽ ꝓchiali scdm̄ Vber. ¶ Quid si sit cõsuetudo ꝙ vna ꝓchia recipiat decimã de blado et alia de vino. et terra que reddebat granum mutetur et reddat vinum et econuerso que ecclã percipiet decimam? Rꝫ. scdm̄ Hos. illa que percipiebat de blado ꝑcipiet de vino et econuerso. quia lʒ mutentur q̃litates non tam̄ subã. e. ti. cõmissum. ¶. et sicut. ¶ Vtrũ decime prescribi possint? Rꝫ. a laicis non. de prescrip. cãm xvi. q. i. ꝑuenit. et de hoc infra. prescriptio. ¶. ii. Sʒ a clericis si ꝓchiam hẽant prescribi pn̄t. de prescrip. de q̃rta. Religiosi quoqꝫ si non hn̄t ꝓchiam ipsas prescribere non pn̄t. qa nec possidere. xvi. q. i. placuit. sʒ si pn̄t tunc ratione ꝓchianorum ipsas qñqꝫ prescribunt. e. ti. contingat. et c. cum in tua. Et nota hic ꝙ ep̄us qui dicit se prescripsisse decimas in alieno ep̄atu oportet ꝙ alleget et ꝓbet titulum quia ius cõe est contra eum. nisi tãti tp̄ris allegetur prescriptõ cuius contrarii memoria non existat. de prescriptõe. ep̄i. li. vi. ¶ Si cõsuetudo ꝑcipiendi decimaʒ prescripta fuerit in vno p̄dio alicuius ꝓchie non extẽditur ꝓpter hoc ad aliud prediũ quod de nouo colitur. e. ti. cuʒ cõtingat. ff. de pac. si vnus. ¶. ante omnia. ¶ Quid de clericis qui hn̄tes sufficiens patrimonium vel aliquos redditus recipiunt decimas? Rꝫ. scdm̄ Ray. si deseruiũt ecclesie et decimas ꝑcipiunt non vt eas in malos vsus sed in pios cõsumant non peccant. alias sacrilegium cõmittunt. xvi. q. i. qm̄. i. q. ii. pastor. simile supra. clericus. iiii. ¶. pe. ¶ Quid si ep̄i vel religiosi de cõsuetudine vel priuilegio ꝑcipiunt om̄s decimas alicuius ꝓchie vtrum hoc non obstãte debeat presbitero cõpetens portio assignari? Rꝫ. sic. de pre ben. extirpãde. ¶. cuʒ igitur. et de deci. statutum. li. vi. vt. s. in vii. ¶. dcm̄ est.

DEcime. iiii. de quibus debeant dari? Rꝫ. scdm̄ Ray. de oĩbus fructibus terrarũ. arboruʒ. ortorum. nutrimentis aĩaliũ. lacte. lana. feno. lignis. piscatõibus. venatõibus fictis. pensionibus. molendinis. etiã ad ventuʒ balneis. fullonibus. lapidicinis. metallariis. Item de negociis et artificiis et ceteris bonis. etiaʒ de tp̄e. de conse. di. v. q̃dragesima. xvi. q. i. decime tributa. et q. vii. qcũqꝫ cognouerit. et c. om̄es decime. e. ti. cõmissum. et c. nũcios. et c. ñ est in ptãte. et generaliter

deoꝝ lucro licito. vt Hosti. dicit et Tho. ¶ Quid si in eadē terrā eodem anno diuersa seiantur? R. de omnibus decima dari dꝫ. e. ti. ex pte canonicorum. ¶ Sed nunquid de rebus donatis vel legatis vel successione acquisitis debent dari decime? R. secūdū Vber. Ala. dicit ꝙ non quia ex his tantū que naturaliter vel de opibus suis quis acquisierit tētur soluere. ꝓbabilius tñ videtur notasse Hugo. xvi. q. i. decime. s. ꝙ donatarius et legatarius tenetur dare decimaꝫ de re donata et legata lꝫ decimata fuerit a legante vel donante. filius tñ si succedat patri cum omnia bona patris quodāmodo ptineant ad ipm nō tenetur ea decimare si decimata sunt a patre. sed heres extraneus bene tenetur. ¶ Sed vtrum de illicite acquisitis tēatur quis dare decimā? R. scdm Hosti. prediales decime indistincte solui debent a possidēte predia siue possessore iusto siue iniusto. nec solum a catholico sꝫ etiam a iudeo. heretico. vel pagano. e. ti. de terris. et hoc quia dantur rōe prediorum. etiā si terra seminata fuissꝫ semine furtiuo et huiusmōi. Cōcor. Ray. et Tho. ¶ De psonalibus vero distinguuntur vtruꝫ teneatur quis ad restitutōem vt in furto. rapina. symonia. vsura. ludo. iiusta exactione. iiusta sententia. iniusto bello et huiusmōi quia tunc non dꝫ dari decima nec recipi. Si vero non tēatur quis ad restitutōem vt in meretricio ystrionatu et silibus tunc si ex peccato notorio questus prouenit ecclesia non dꝫ recipe ne videatur pctm̄ approbare. secus si occultū esset q̄uis prelatus hoc sciret. ar. xxxii. q. v. xpiana. vi. q. i. si omnia. Idem Tho. se. se. q. lxxxvii.

Decime. v. quo ad laicos. vtrū laici aliquo casu absꝙ peccato possint in feudum decimas hēre? R. Ray. a tēpore lateranensis consilii celebrati sub alexādro papa nullomō laicis decime possunt conferri. nec valet talis collatio siue infeudatio. e. ti. ꝓhibemus. imo etiā deponendi sunt transgressores e. ti. q̄uis. Quod si ius pcipiendi fructus tpales decimaruꝫ fuit laico cōcessum in feudum añ dcm̄ consilium. et laicus bñ viuat et defendit ecclesiā sicut bonus vasallus potest excusari. alias in piculo anime tenet. ¶ Hosti. vero dicit ꝙ a tpe multuꝫ añriori ñ potuerunt decime in feudum laico concedi. sicut nec modo pñt ab alio q̄ a papa. vt in constitutōe feudorum epm vel abbateꝫ. et addit ꝙ Ray. forte non viderat illam constitutōem. ¶ Vtrū

laicus tenens ab ecclesia decimam in feudum possit ipsum feduz in aliuz laicũ transferre? R. scdm̄ Ber. si ab antiquo et licite teneat satis videtur ꝙ de concenssu episcopi possit scdm̄ silitudinē aliorum feudorũ. nec dicitur episcopus in feuduz illas tũc dare de feu. c. ii. Si vero laicus nõ in feudũ sz de facto tenet decimas nec in clericos nec in laicos transferre potest. etiã de cõcẽssu episcopi. de his que fi. a prela. cum apostolica. ¶ Vtrum laicus q̃m libet decimam sibi in feuduz concessam possit dimisso iu re feudi liberam de concenssu episcopi in locũ religiosum simpliciter trãsferre? R. hoc videtur cõcedere decretalis de his que fi. a prela. cum apostolica. super quo Innocen. sic dicit ¶ Notandum hic ꝙ intelligitur reuocatio fieri ad ecclesiam non solum si ad illam reuocetur ad quam de iure spectat. sz etiam ad quãcunqꝫ aliam. Et ita secundum quosdaz potest episcopus decimas que tẽntur ab vna ecclesia conferre alteri. quia modicum dãnum fit ecclie a qua tẽbantur in feudum. et magnum est lucrum illius cui cõferuntur. Sed melius placet dicendum ꝙ dicta decretalis loquit̃ de decimis q̃ tenentur in feudũ ab ipsis episcopis ¶ Nec mirandũ quod dicit ꝙ monendus est feudatarius ꝙ restituat ecclẽ parrochiali. quia hoc intelligendum est si episcopus a quo tenetur in feudũ cõcenserit. sicut ibi dicitur. nec sine eius cõcenssu ab ipso aufertur feudum suum. Item non mirandum si dicit potius ꝙ restituatur ecclesie prochiali q̃ alteri. quia res defacili redit ad naturam suam. Creditur enim ꝙ quando episcopus illam decimam concẽssit in feudum fuit accepta ab ecclesia parrochiali ꝓ aliqua vtilitate episcopatus. Nam si ab aliqua ecclesia q̃ parrachiali tenebatur non sufficeret concenssus episcopi vt illa perderet feudum suum. nisi magna causa subesset. ar. de re. eccle. n̄ alie. c. i. ¶ An rustici soluendo militibus qui possident decimas excusentur a solutione et a peccato? R. secundum Ray. si rustici sciunt vel credũt milites auctoritate ecclesie licite recipere excusantur presertim cum ecclesia nec a rusticis petat nec militibus contradicat ¶ Si vero sciant ꝙ illicite decimas recipiunt non liberantur si tamen per metum soluerent excusantur in parte. xxxii. q. v. ita ne. ꝙ metus cã. sacris ¶ Vber. vero dicit absolute ꝙ rustici liberantur et non peccant soluendo. nisi placeret eis hoc modo ecclesiam defraudare. Vtruz ecclesia possit ab aliquo

iniusto possessore redimere decimas absq; symonia? R. secundū Ray. potest dici q redimi possunt dumtam̄ fiat auctoritate epi que multuz excusat in talibus. de prabē. nisi. et de re. permu. alie. quesitum. Idez Gof. et Hosti. Sed et Vber. addit q si parrochialis ecclesia velit redimere huiusmodi decimas non est necessaria auctoritas episcopi. tn̄ qa cuilibet est licitum redimere ius suum. tum quia non dat temporale pro spirituali sed tantū tēporale pro temporali scilz pro fructibus decimarum. nam ius spirituale percipiendi decimas remanet semp penes ecclesiā. Et eadem ratione miles lz peccet non tam̄ cōmittit symoniā. licet Hosti. contrarium dicat. ¶ Vtrum ecclesia possit ab aliquo iniusto possessore decimas in pignus recipere? R. secunduz Ray. ecclesia decimas que sibi debentur potest vbiq; in pignus recipere. nec tenetur fructus cōputare in sortem. Et eodemō dicendum si que possessiones de fructibus decimarum fuerunt empte ab illo possessore scilz q illas recipere potest in pignus et non tenetur fructus cōputare. in sortem. Nam res quecunq; empta de pecunia ecclesie ipi ecclesie aquiritur. Et hoc dico si ecclā nō defacili potest eas recupare alias de his que fi. a pla. cū aplica. Porro decimas que alteri ecclesie debentur non debet ecclesia in pignus nec aliter a laicis recipere. e. ti. iterdicimus.

Defuncti. de suffragiis pro defunctis vide infra. purgatorium. et infra. suffragium. Itē de defunctis vide infra. mortus. et infra. sepultura.

Degradatio. Duplex est degradatio. quedam eni est verbalis scilz depositio ab ordinibus seu gradibus ecclāsticis eorum qui sunt in sacris ordibus. et hec facienda est a ꝓprio episcopo. assistente sibi canonico numero episcorum. Si vero deponendus non esset in sacris sufficeret sententia episcopi sine aliorum presentia. Quedā vero degradatio est actualis siue solennis que debz sic fieri. clericus degradandus indutus sacris vestibus habens in manibus vas vel aliud instrumētum seu ornamentum ad ordinem suuz spectans ac si deberz in officio suo solenniter ministrare ad episcopi presentiā adducatur. Et tunc calix liber seu queuis alia res que in ordinatione ab episcopo fuerat tradita singulariter auferatur incipiendo ab eo quod ei vltimo datum fuerat. et sic gradatim procedendo vsq; ad primaz

vestem que traditur in collõne tonsure. et post raditur vel ton
detur potest autem episcopus vti aliquibus verbis ad terrorem
oppositis illis que in collatione ordinum prolata sunt hoc modo
vel simili. auferimus tibi vestem sacerdotalem et te ordine sacer
dotali priuamus et sic de aliis et in vltimo dicendo. auctoritate
dei omipotentis pa. et fi. et spiritus s. ac nostra tibi auferimus
habitum clericalem. et deponimus. degradamus et spoliamus
et exuimus te oī ordine beneficio et priuilegio clericali. hec oīa
de penis. c. degradatio. li. vi. ¶ Sacerdos vel alius clericus in sa
cris cũ pro heresi fuerit sclãri curie relinquẽdus seu degradãdus
poterit fieri per suũ solũ epz cõuocatis abbatibus et aliis p̃latis
et religiosis et literatis sue dyocesis sicut expedire videtur. de he
reti. quoniã. li. vi. ¶ Qualiter clericus degradatus ꝓpter here
sim et huiusmodi tradi debz potestati seculari? R. eius degrada
tio presente potestate celebranda est. quo facto dicetur ei vt in
suum forum recipiat degratum. et sic intelligitur tradi. sz pro
eo debet ecclesia intercedere ꝙ non moriatur. de ver. sig. noui-
mus. ¶ Non omnis degradatus tradẽdus est potestati seculari.
sed in tribus casibus. Primus in crimine heresis. de hereti. ad a
bolendam. ¶. i. et ii. nisi in continenti ad penitentiam redire vo
luerit. de hereti. excoīcamus. ¶. damnati. Secundus casus est
in falsario literarum domini pape. de crimi. fal. ad fasariorz.
Tercius cum quis deponitur ꝓpter calumpniam quam intulit
suo episcopo. xi. q. i. siquis sacerdotum. ¶ Degradatus scdm̃
Vber. si fuerit in sacris bene tenetur dicere horas canoīcas. qa
non liberatur sed obligatus remanz ad ea que sunt oneris. ñ tñ
dicet dominus vobiscum. et similia verba que ad dignitatem or
dinis pertinent. ¶ Degradatum episcopus non potest restituere.
vt infra. episcopus. ¶. vi.

DElectatio. vtrum concensus in delectatõez peccati mor
talis mentalem sit peccatũ mortale? R. secundum Tho.
i. se. q. lxxiiii. dicẽdũ ꝙ sic sicut et theologi coiter dicũt.
Nam et Augus. dicit. xii. de trini. ꝙ ꝓpter peccata cogitatõis
etiam sine voluntate perficiendi sed cum voluntate oblectandi
totus homo damnabitur. ꝙ enim aliquis consentiat in talẽ de-
lectationem nichil aliud est q̃ ꝙ consentiat ꝙ affectus suus sit in
clinatus in fornicationem. nullus eni delectatur nisi in eo quod

est conforme appetitui eius. ¶ Et notandũ hic q̃ vt dicit ibidẽ Tho. non dicitur delectatio morosa secundum diuturnitatẽ tẽporis sed ex eo q̃ ratio deliberans circa eam imoratur nec eam repellit tẽns et volens libenter ea que statim vt attingunt animum respui debuerunt. vt dicit Augus. xii. de trini. ¶ De tactibus et osculis et huiusmõi vide infra. luxuria. ¶. fi.

Delegare. delegare est vices suas alteri committere. Queritur ergo an episcopus possit delegare et cui? R. secũdũ Ray. et Vber. distinguẽdum est quia quedam sunt que ptinẽt ad ordinẽ ep̃alẽ. sicut cõsecratio vel recõsiliatio ecclesiarum. ordinatio clericorum et similia. et ista potest episcopus delegare tm̃ episcopis. de of. or. q̃ sedem. de conse. eccle. aqua. quenetiam metropolitanus post confirmatõnem ante pallii receptionẽ potest episcopis cõmittere cõsecrationẽ suffraganei sui. de elec. suffraganeis. Sunt alia quedam que ptinent ad iuriditionem. sicut est audientia cãrum. absolutio peccatorũ. et huiusmodi et ista indubitãter potest alteri delegare. vt in dicto c. aqua. Ita tamen q̃ criminales causas clericorum cuʒ agitur ad depositionem non potest delegare nisi in casu scilʒ si inciperet abesse propter ecclesie sue necessitatem vel aliam magnã causam. et tunc cõmitteret non diffinitioneʒ cause sed cognitionẽ tm̃. ar. ff. de of. eius cui man. iu l. i. C. de pedaneis iu l. ii. nisi si cõmitteret diffinitionem totius cause alteri episcopo quod potest facere secundũ quosdaʒ cum non sit ei inhibitũ. Sunt et quedã alie cause que licʒ non sint criminales tamẽ ꝑpter earum excellentiam non debʒ eas delegare nisi causa multum iusta et necessaria ĩpeditus. vt est causa matrimonialis et similes. de consangui. et affi. ex literis. in fi. Non debʒ etiam delegare potestatẽ dispensandi cuʒ irregularibus nec absoluendi illos qui manus violentas iniecerunt in clericos in casibus sibi a iure concessis. vt de pueris et mulieribus et similibus. Et lʒ hoc delegare non debeat potest tam̃ cuʒ non sit ei ꝓhibitum imo de percutientibus clericos cõceditur. de of. or. eis. Alias vero causas minores spirituales etiaʒ vt de decimis iure patronatus et similes potest delegare. non tamen laicis. sʒ clericis tm̃. de iudi. decernimus. et c. q̃to. pecuniarias vero causas potest imo forte idistĩcte debet delegare. nec deberʒ ipse in talibus occupari. ar. ii. q. i. te qdẽ.

¶ Sed vtrum delegatus possit alteri causam subdelegare? R. n̄ potest nisi in tribus casibus. Primus est si lis est corā eo contestata. et sic intelligitur. de sen. et re iudi. cuȝ bertoldus. ar. C. de procura. neq̧ tutores. Secundus q̄n vniuersitas causarum alicuius ville vel castri vel ecclesie est alicui delegata. tūc potest enim vnam cām delegare. ff. de iudi. cum precor. ¶ Tertius si est delegatus a papa vel a principe. tunc enim potest totam causaȝ indistincte vel partem eius alteri delegare. de of. dele. q̄uis. et c. super questionuȝ. et c. pastoralis. Ille tam̄ cui papa cōmittit inq̄sitionem vel prouisionē ecclesiis faciendā de prelatis seu aliis ministris quia i huiusmodi casibus idustria et fides persone cui cōmittitur eligi videtur non potest hoc alteri delegare. Itē nec ille potest delegare cui papa cōmittit predicare truceȝ. excoicare vel absoluere aliquos. dispensare cum irregularibus vel iniūgere penitentias. quia non cōmittitur sibi iuriditio sed certum ministerium salua semp auctoritate legatorū apostolice sedis. de of. dele. quoniaȝ apostolica. Et saluo si haberent speciale mādatum subdelegandi. vt notat Io. an. de of. dele. is cui. li. vi.
¶ Sed nunquid episcopus potest delegare his qui sunt de alieno episcopatu? R. scdm̄ Vber. delegare potest ea que pertinent ad iuriditionem voluntariaȝ sȝ non potest eos cōpellere ad suscipiē dum eius cōmissionem. cum nichil eis p̄cipere possit. sed nec potest eis delegare que ptinent ad iuriditioneȝ contētiosam que n̄ habet locum vt fiat in alieno episcopatu. ¶ De iudice delegato et de eius officialibus et an possit aliquid recipere. habetur ifra iudex. primo. §. iiiii. et v.

Denuntiatio. duplex est denuntiatio. vna que fit prelato n̄ tanq̄ iudici. sȝ tanq̄ singulari persone scdm̄ exigentiā correctionis supne. de hac ma. vide supra. correctio. ii. Alia est denuntiatio que fit prelato tanq̄ iudici vt inquirat et puniat. et de hac vide infra. iq̄sitio. p totū. et. s. crim̄. §. fi.

Depositum ¶ Quomō et quando depositū reddi debet? R. reddi debȝ ipsa res deposita. quod tam̄ fallit in q̄tuor casibus. primus cuȝ quis gladiuȝ deposuit deinde furiosus factus ipsum repetit. xii. q. ii. nequis. secundus si deponens deportatur. i. exulat. nā bona eius publicātur. ff. e. bona fides. tertius est q̄n fur deposuit et cum domino in petitione cōcurrit

quia tunc potentior est dominus vt in predicta l. et xvii. q. vii. xii. q. ii. cum deuotissimã. q̃rtus quando fur deponit apud illũ cui surripuit vel apud ꝓprietarium. vt ꝓbatur per eadeꝫ iura. ¶ Depositori licꝫ pro voluntate sua depositum reuocare. e. ti. bona fides. Et vt Inno. notat ibi etiam contra pactũ appositũ. quia potest penitere. ff. e. l. i. ¶ Circa depositum non est locus dispensationi scilꝫ in totum vel deductioni scilꝫ pro parte. lꝫ cõpensatio amittatur in aliis si causa est liquida ita vt facilem exitum habere credatur. e. ti. bona fides. ¶ Vtrum depositarius tẽatur satisfacere deponenti si res apud euꝫ ꝑeat? R℟. tenetur si cõmisit dolum vel latam culpam. vtputa si depositionis apud m̃ seruum vinctum et ego mĩa ductus soluo eum. ff. e. si hoiem. Item quãdo depositarius res suas saluas habꝫ et depositas amisit presumitur contra ipsum. vt quia suas clausit in archa et depositas non. sed et tẽtur etiam de leuissima culpa si sit in mora. vel si obtulerit se deposito vel si aliq̄d receperit pro custodia aut si gratia depositarii fiat depositꝫ. de casu etiam fortuito tẽtur si pactuꝫ culpa vel mora precessit. hec omnia. e. ti. bona fides. ¶ Ecclesia non tenetur deposito nisi quando depositum fuerit prelato et capitulo p̄ntibus et recipientibus aut nisi inq̃tum locupletior esset. e. ti. c. i. ¶ Vtruꝫ depositario liceat vti re deposita? R℟. depositarius vtendo cõmittit furtũ. ff. de condi. fur. qui furtum. hoc intellige q̄n est expresse prohibitum ne vtatur alias non cõmittit si putauit dñm ꝑmissurum. ff. de fur. q re. Idem intellige nisi deponatur quod continetur in numero. pondere vel mensura. et non obligetur. hic enim excedũtur fines depositi et transfertur dñium et sic vti potest. si vero obligatur vel clauditur eoipso videtur prohibuisse ne depositarius vtatur nisi cõtrariuꝫ diceretur expresse. vt ff. e. licet. ℱ. rei. et l. die. ℱ. qui pecuniam. et l. quintus. ¶ Quid si res deterior reddit? R℟. reddita non videtur. ff. e. l. i. ℱ. si res. ¶ Heres depositarii tenetur de precio rei deposite ignoranter ab eo vendite. immo etiam si non sit heres nichilominus ab eo id quod secutuꝫ est extorquetur. ff. e. l. i. ℱ. vlti. et l. ii. et iii. ¶ Vtruꝫ peccꝫ qui rẽ suam apud alium depositam vel etiam iniuste detẽtam furtim accipit? R℟. scdm̃ Tho. se. se. q. lxvi. Ille qui furtim accipit rem suam apud alium depositã grauat depositariũ. quia ille tenetur

ad restituendū vel ad ostendēdum se innoxium. vnde manifestū est ꝙ peccat et ꝙ tenetur ad reuelandum grauam̄ depositarii. Qui vero furtim accipit rem suam apud alium iniuste detētam peccat quidez non quia grauz eum qui retinet. nec tenetur ad restituendum aliquid sz peccat contra cōem iusticiam duz ipe sibi vsurpat sue rei iudiciū. iuris ordine pretermisso. et ideo ten̄tur reo satisfacere et dare operam vt scandalum ꝓximorum si inde ortum est sedetur. hec Pe. et Al.

Derisio. vtrum derisio sit spāle peccatum? R℞. scdm̄ Tho. se. se. q. lxxv. dicendum ꝙ sicut aliquis cōuiciando intēdit deprimere conuiciati honorem et detrahendo diminuere famam. et susurrando tollere amiciciaz. Ita irridendo intendit ꝙ ille qui irridetur erubescat et quia hic finis distinctus est ab aliis ideo etiam peccatum derisionis distinguitur a dictis peccatis. ¶ Vtrum derisio sit peccatū mortale? R℞. scdm̄ Tho. vbi supra. dicendum ꝙ qn̄ aliquis malum alicuius ꝑsone vel defectū in ludum vel risum ponit derisio dicitur. et siquidē hoc fiat inq̄tum malum est ꝑuum scdm̄ se. sic derisio est veniale. sz quando accipitur quasi ꝑuum ratione ꝑsone. sic aliquem irridere est eū oino ꝑuipendere et eum vilem extimare vt de eius malo non sit curandum. sz sit q̄si pro ludo hn̄dum. et sic derisio est peccatuz mortale. Et grauius q̄ cōtumelia qa cōtumeliosus videtur accipere malum alterius seriose. Irrisor autez siue illusor in ludū et ita videtur esse maior contēptus et honoratior et scdm̄ hoc est graue peccatum. et tanto grauius q̄to maior reuerentia debetur ꝑsone que illuditur. vnde grauissimum est irridere deum et ea que dei sunt. secundo est grauis irrisio ꝑentum. tertio derisio iustorum per quaz homines etiam a bn̄ agendo ipediunť.

Desperatio. vtrum sit peccatum? R℞. scdm̄ Tho. se. se. q. xx. circa deum vera extimatio intellectus est ꝙ ex ipso prouenit hoīz salus et venia pc̄tōribus datur. scdm̄ illud Eze. xvii. nolo mortem peccatorū sz vt conuertatur et viuat. falsa autem opinio est ꝙ peccatori penitenti veniam deneget. vel ꝙ peccantes ad se non conuertat per gratiam iustificantez. et ideo sicut motus spei qui conformiter se habet ad extimationem veram laudabilis est. Ita oppositus modus scilz desperatōis qui se cōformat extimatōi false de deo est viciosus et est pc̄m.

Et circa hāc ma. hētur infra. presumptio. circa mediū. De desperatione inq̄tum est vnum de impedimentis penitentie vide infra. penitentia. iiii. ¶. i.

Detractio. detractores scd̄m Ray. sunt qui vitā et bonos mores aliorū corrūpere vel minuere nitūtur. ¶ Detractio scd̄m Tho. se. se. q. lxxiii. differt ā cōtumelia dupliciter. Primo q̄tum ad modū ꝓponendi verba. quia scꝫ cōtumeliosus maifeste cōtra aliquem loq̄tur. detractor occulte. Scd̄o q̄tum ad finem intentū. siue q̄tum ad nocumētum illatum. qa scꝫ cōtumeliosus derogat honori. detractor fame. Et dicūtur verba detractionis occulta non simpliciter sꝫ per cōpatioꝫ ad eum de quo dicuntur. qa eo absente et ignorante dicūtur etiā si coram multis aliis dicātur. ¶ Quot modis detractor famam alicuius diminuit? R℞. scd̄m Tho. vbi supra. detractor hoc agit dupliciter. q̄nq̄ quidem directe. q̄nq̄ vero indirecte. directe quidem q̄druplıciter. vno mō q̄n falsum alteri imponit. scd̄o quādo peccatum suis verbis adauget. tertio q̄n occultum reuelat. verbis coibus. cātilenis. signis. seu etiā in scriptis q̄ appellātur libelli famosi. de quibus vide infra. libellus famosus. ¶. iiii. q̄rto q̄n id quod est bonum dicit mala intētione factuꝫ. Indirecte vero dupliciter. quia vel negando bonum alterius. vel malicio se retinendo. ¶ Vtrum detractio sit peccatum mortale? R℞. secundum Tho. vbi supra. dnd̄um ꝙ quia inter res tp̄rales fama videtur preciosior. et per eius defectuꝫ homo ipeditur a multis bn̄ agendis. ideo detractio per se loq̄ndo est peccatum mortale ¶ Contingit tam̄ q̄nq̄ ꝙ aliquis ꝓfert verba per que fama alterius dinuitur. et non est detractio formaliter loq̄ndo vt si ꝓferat ꝓpter aliquod bonum vel necessariū cum debitis circunstātiis. et sic non est peccatum. vt patꝫ in denūciatione et accusatōe. si autem ꝓferat ex animi leuitate vel ꝓpter aliquod non necessarium non est peccatum mortale. nisi forte verbum quod dicitur adeo graue ꝙ notabiliter famā eius ledat et precipue in his que ꝑtinent ad honestatem vite quia hoc ex ipso genere verborum habet rōem peccati mortalis. et tenetur aliquis ad restitutionem fame. sicut et alterius rei. ¶ Sed q̄liter detractor restituet famam? R℞. scd̄m Tho. se. se. q. lxii. dicendū ꝙ aliquis pōt auferre alicui famā tripliciter. vno mō veruꝫ dicendo et iuste.

puta cū quis crimen alicuius ꝓdit seruato debito ordine. et tūc non tenetur ad restitutōem fame. Alio modo falsum dīdo et in iuste. et tunc tētur famā restituere cōfitendo se falsum dixisse et iniuste. tertio verum dīdo ſʒ iniuste. puta cum aliquis ꝓdit crimen alterius contra ordinē debituʒ. et tunc tenetur ad restitutionem q̄tum pōt sine mendacio tn̄. vtputa ꝙ dicat se male dixisse. vel ꝙ iniuste eum diffamauit. vel si non possit famā restituere dʒ ei aliter recōpensare sicut et in aliis iniuriis. ꝓbātur hec v. q. i. qdam. et xiiii. q. vi. si res. ¶ Vtrum peccet quis audiendo detractorē? R. scdm̄ ¶ Tho. se. se. q. lxxiii. si aliquis detractiones audiat absq; resistentia videtur detractioni cōsentire. vn̄ fit pticeps peccati eius. et siquidē inducat eum ad trahēdum vel saltē placeat ei detractio ꝓpter odiuʒ eius cui detrahit non minus peccat q̄ detrahens et qn̄q; magis. ¶ Si vero ei pc̄m non placet ſʒ ex timore vel negligentia uel etiā verecundia q̄dā omittit repellere detrahentē et ostendere ei ꝙ detractio displiceat. tunc peccat qdem ſʒ multominus q̄ detrahens. et plerumq; venialiter. qn̄q; etiam hocipm̄ potest esse mortale vt quia ex officio incūbit ei detrahentem corrigere vel etiam ꝓpter aliquod piculum inde consequens. vel ꝓpter radiceʒ q̄m timor hūanus ingerit qn̄q; potest esse pc̄m mortale de quo vide ifra. timor. ¶. i. Detractio in quo differt a susurratōe vide ifra. susurratō

Dyaconus. an liceat dyocono deferre corpus xp̄i ad infirmum et eū coicare? R. scdm̄ Vber. non. nisi in extrema necessitate absentibus ep̄is et presbiteris. di. xciii. dyaconus. nam in necessitate et p̄nte presbitero potest dyaconus iussu eucharistiā populo dispensare. vt di. xciii. dyaconi ita se. Et sicut ibidē notauit Hugo. etiam absente presbitero si tanta sit necessitas ꝙ iussus presbiteri expectari non possit non est expectandus. ꝙ si presbiter dyacono etiā in necessitate ꝓhibeat et ex precessa causa puta qa vsurarius est vel alias impenitēs est qui petit coionem obediendum est ei. alias non. Naʒ et Tho. in iiii. di. xiii. dicit ꝙ dyaconus lʒ possit sanguinē in calice dispensare sicut etiam in qbusdam eccliis dispensat dyaconus mistris sanguinem tn̄ non dʒ corpus xp̄i dispensare quia non habʒ manus consecratas ad tangendū. et hoc intellige nisi de mandato presbiteri vel ep̄i. vel presbitero longe posito in casu necessitatis. vt

di. xcii. presente. Quo modo dyaconus habeat ꝓuidere de lotione corporalium et huiusmodi vide supra. corporale.

Dignitas. ecclesiastica dignitas scdm̄ Inno. et Hosti. est q̄dam p̄eminētia in gradu. et pro eodem sumūtur digitas et personatus. vt archidyaconatus. primiciatus. decanatus. et huiusmodi. Et intelligitur esse dignitas vel ꝑsonatus secundum consuetudinē vel institutōem ecclesie. Nam posset esse ꝙ aliquis in aliqua ecclā exercet officium archidyaconi cognoscendo de causis clericorū et de aliis non tn̄ reputādus est ob hoc esse in dignitate nisi vocetur noīe quod dignitas sonat. ꝙ si vocetur aliquo mō noīe dignitatis. vel pro ꝑsona in dignitate cōstituta reputetur lʒ nullum misterium dignitatis faceret reputandus est in dignitate dummō ꝑpetuam eam obtineat. de statu. mo. c. ii. ℭ. fi. ℭ Nemo potest simul plures hēre ecclāsticas dignitates. nec etiam plura bn̄ficia curam aīarum hn̄tia. vide hoc supra. bn̄ficium. i. ℭ. ii. ℭ Dignitas siue cura ab eo qui iā xx. annos cōpleuit ex dispensatione epi potest haberi. de etate. et qua. ꝑmittimus. li. vi.

Discere. discere dʒ etiam q̄libet prelatus q̄cunqꝫ non soluʒ a maiore sʒ etiaʒ a miori. dūtn̄ erudito. vn̄ di. xxxviii. nullus epus ꝓpter obprobrium senectutis vel nobilitatē generis a ꝑuulis eruditis et mimis siquid est vtilitati et salutis inq̄rere negligat. qui enim rebelliter viuit et discere atqꝫ agere bona recusat magis dyaboli menbrū q̄ xp̄i esse ōnditur. et potius infidelis q̄ fidelis esse mostratur. vnde et Augus. ait. ego senex et epus tot ānorum a iuuene et collega nedum annicłō patus sum edoceri. xxxiiii. q. iii. si habes. Ad ma. discendi facit infra. magister. i. et magister. ii. et īfra. scia. et īfra. studium.

Disciplina. disciplina correctionis siue punitōis quā prelati qn̄qꝫ imponunt non dʒ esse vsqꝫ ad effusionē sanguis. ar. de rap. in archiepatu. Et scdm̄ Vber. intelligi debet de effusiōe enormi. de correctōe p̄latorū. vide. s. correctō. q. i

Discordia. vtrum sit pc̄tm̄ mortale? Rꝫ. scdm̄ Tho. se. se. q. xxxvii. qn̄ quis scienter et ex itentōe dissentit a bono diuino vel a bono ꝓximi in quo dʒ cōsentire. hoc est peccatum mortale ex suo genere ꝓpter contrarietatem ad caritatem licʒ primi motus huius discordie sint pc̄tā venialia propter

impfectionem actus. sz cum intentio aliquorum est ad aliquod bonum quod ptinet ad honorem dei vel vtilitatem pximi cum vnus extimat hoc esse bonū. alius aūt hz cōtrariam opinionez non est pctm̄. nisi huiusmodi discordia vel sit cum errore circa ea que sunt de necessitate salutis vel si ptinatia indebite exhibeat. ¶ Ex quo etiā patz q̄ discordia qn̄q3 ē ex peccato vnius tm̄. qn̄q3 est ex peccato vtriusq3 puta cum vterq3 dissentit a bono alterius et diligit bonum pprium. et vide infra. litigium.

Dispensatio. dispensatio scdm̄ Ray. est iuris relaxatio. vn̄ vocatur vulnus quia vulnerat cōe ius. xxiii. q. iiii. ipsa pietas circa fi. Hosti. quoq3 dicit sic. dispensatio est rigioris iuris per eum ad q̄m spectat misericors et canonice fcā relaxatio. vt colligitur. i. q. vii. nisi rigor. et c. seq̄ntibus. ¶ Sed nunquid dispēsatio est ius? R℞. scdm̄ Ray. dispēsatio scdm̄ q̄ est in dispēsante est ptās siue actus ptātis a iure cōcessus. sed scdm̄ q̄ est in eo cum quo dispensatū est sic est ius priuatuz. i. licentia vel pmissio quedā fcā alicui cōtra rigorē iuris. sz non est ius cōe. ar. xxxiii. q. ii. interfectores. et c. in adolescētia. Cōcor. Hosti. ¶ Vtrum dispensatio sit necessaria in occultis? R℞. scdm̄ Vber. in occultis in q̄bus pōt dispensari dispēsatio est necessaria non pter depositōem vitandam. quia occulta peccata vindictam non hn̄t. sz quia de eo sup quo dispensatū est accusari q̄s non potest. ar. de fi. pres. ex tua. alioq̄n etiam post pactam penitentiam possz accusari. ar. xxxiii. q. ii. admonere. xv. q. v. presbiter. ¶ Dispensatōnum aliqua est debita. aliqua phibita. aliqua pmissa. debita est cum multorum scandalū timetur. di. l. vt constitueretur. ¶ Caue tn̄ ne decipiaris in scandalo. vide ifra scandalum. Item debita dispēsatio est ratione tp̄is vel psone vel pietatis vel necessitatis ecclē vel euentus rei. Et de singulis horum ponitur. i. q. vii. nisi rigor. et caplis et ¶. seq̄ntibus. vsq3 ad ¶. ecclesie. Et breuiter vbicunq3 subest iusta causa dispēsatō debita est. di. l. dn̄o sancto. ver. deinde. et ver. ecclesie. et c. cōsiderandum. ¶ Et licz ex causis predictis dispensatio sit debita et peccet prelatus non dispēsando vt est ar. ii. q. iiii. q̄to. in fi. tn̄ subditi non hn̄t ius petēdi nisi forte supplicādo. ¶ Dispensatio vero phibita est vbicunq3 non potest fieri sine manifesta decoloratione ecclesie. Itez vbicunq3 non est iusta causa dispēsandi.

i·q·vii·tali·et c·si illa·de elec·inocuit·¶·multa·et ¶·fi· Dispensatio vero pmissa est aliqn̄ in casu·vt di·l·si quis presbiter· et multis casibus qbus iura pmittunt dispensatoem· ¶ Quid si epus indiscrete dispensat? R̷· scdm̄ Ray·si de hoc fuerit accusatus pūiendus est pena depositōnis·di·li·¶·i·in fi·et c·qui aliquo·in fi·Sed Hosti·dicit q̧ hoc forte locum hꝫ si cōmonitus incorrigibilis sit·et ꝓpter hoc suspensus et sentētiam suspensionis cōtempnens in sua cōtumatia pseuerat·ar·de preben·graue·¶·volentes·vel predicta c·pn̄t intelligi qn̄ eps dispensat in eo quod de iure n̄ pōt· ¶ Dispēsatio i multis casibus epis est ꝓhibita·primo in homicidio·di·l·miror·et intellige siue iusto siue iniusto et quocūq̧ mō fiat·siue vt siqs vindictā sanguinis dictat vel scribit aut cirurgiam exercet aut vindicte sanguis auctoritatem exhibꝫ·et in oibus similibus si inde mors fuerit subsecuta·vel etiā mutilatio m̄bri·vt notāt Inno·et Hos·de cle·pug·in dul·c·i·Cum nullo eni talium pōt epus dispensare in officio secus q̧ clericus possit esse in beneficio·de cle·pug·in du·c·ii· aut etiam si mors vel mutilatio non iteruenerit·vt in prealle·c·i·De ista materia vide infra irregularitas·i·Secundo in symonia ordinis siue bn̄ficii scienter per symoniā acqsiti·vide infra·symonia·vii·in qnq̧ vl·¶·Tertio in illo qui cum esset suspensus interdictus vel excoicatus dānabiliter ingessit se dinis· de sen·et re iudi·cū eterni·de sen·exco·cū medicinalis·li·vi· Quarto in clerico qui excoicatus in consilio accedit ad iudiciuꝫ principis cōtempto iudice ecclesiastico ·xxi·q·v·siquis epus· hoc in bigamo·de biga·nup·et c·fi·vide supra·bigamia· ¶· viii·v in clerico non ordinato mistrante·de quo vide infra·ordinatus·ii·sexto in illo qui ordinem furtiue suscepit vide ifra ordinatus·i·¶·iiii·ix cum quis fuit ordinatus extra tp̄ra vel ab alieno epo· et qn̄ dispensationem mistrauit scdm̄ quosdam· ar·de sacra·ite·c·i·di·lii·sollicitudo·sꝫ verius ē q̧ dyocesanus cum tali poterit dispensare·ix·q·ii·ludunensis·de tp̄i·or ·consultatōi·nisi forte fuisset sibi interdicta executio ·et postea ministrasset· vt dictum est decimo siquis excoicatus ordines suscepit ·de sen·ex·cum illorum primo R̷· et eodem mō si suscepit ordines existens apostate a religione ·de apos·fi·in predictis ergo casibus ad papam ptinet dispensatio ·nec dispensat faciliter

vt est in homicidio volũtario in symoia et bigamia. et vide etiã ¶. seqñtẽ scz de casibus papalibus. ¶ Sũt et alii casus dispẽsationis ad papã ptinẽtes in qbus raro imo nũq̃ dispẽsatur. ¶ Primus qñ qs bis sciẽter se baptizari pmisit. de cõse. di. iiii. cos. et c. q bis. et idem si ignoranter et postea cum sciuerit ratum hũerit. Siliter qui bis sciẽter recepit eũdẽ ordinẽ. i. q. vii. saluberrimũ Idẽ etiã itelligas de reconfirmato. ar. lxviii. di. c. i. de conse. di. v. dictum. ¶ Secundus est siquis ad subuertendum fidem fecerit se ab hereticis ordinari. i. q. vii. couẽientibus. Tertius est si quis ita ordinetur q̧ symonia interueniat tam ex pte ordinati q̃ ex parte ordinantis. ix. q. i. ab excoicatis. i. q. i. siquis eps. de hiis casibus suut versus. ¶ Siue bis ordo datur seu baptismus repetatur. Siue vt vertatur fidei status ordo repetatur. vel si prestetur vt vterq̧ simon operetur. vt dispẽsetur spes irrita ꝑrsus habetur. ¶ Sed preter predictos casus qui sunt irrigularitatum inducti sunt. adhuc alii casus in quibus dyocesani dispensare non possunt. vt q̧ vni ecclesie duo pariter presint. xxxi. q. ii. c. pe. nec q̧ vnus habeat plura bñficia cum cura. de preben. cũ de multa. nisi in casibus quos habes supra. beneficium. i. ¶. iii. Item non possunt dispensare cuz illegitime natis. nisi ad minores ordines et beneficiũ sine cura. de. fi. pres. is qui. li. vi. Itẽ non dispensant cũ eo qui est suspensus in consilio propter iniustam bñficiorum collationem. de preben. graue. in fi. Item nec in aliis casibus specialiter summo pontifici reseruatis de quibus vide infra. papa. ¶. iiii. et sequentibus. ¶ Vtrum epus possit dispensare cuz eis qui paciuntur defectuz in etate? ℞. secundũ Io. an. q̧ quis ꝓmoueri possit ad epatum si non cõpleuit xxx. annuz solus papa dispensare potest. de elec. cum nobis olim. ¶. fi. sed quo ad alias dignitates si tamen sint sine cura possunt epi dispensare cum eis qui cõpleuerunt xx. ãnum. de eta. et quali. pmittimus. li. vi. q̃tum vero ad prochiales ecclãs non possunt vt idẽ io. dicit de elec. licet canõ. li. vi. ¶ Vtrum epus possit dispensare cum eis qui patiuntur defectuz in ordinibus? ℞. scdm io. an. li. vi. in epatibus solus papa dispensat. de of. le. q̧ traslationem. et de exces. prela. sicut vnire. sʒ quo ad alia põt eps. de eta. et quali. preterea. et c. tuam. de dispensatione eporum vide infra. epus. ¶. v. de dispẽsatõe in legibus et cõstitutõibus

vide infra. lex. de dispensatione in votis vide infra. votuz. v. de dispensatoe incertorum vide infra. restitutio. vi.

Diuinatio. Quid sit diuinatio et quot sunt eius spes et plura de hac materia vide infra. sortilegium. i.

Diuorcium. sicut ponit Ray. diuorciuz multipliciter habz fieri. Nam aut diuidit matrimoniuz in totu ita q vterqz coiugum cotrahere potest vt in maleficiatis. vel saltem alter vt in frigidis. aut diuidit in pte scz quo ad mutua seruitutem coiugalis debiti seu cohabitationis. ita tn q neuter eoruz cotrahere pot. sicut in his qui separatur pter adulteriuz commissum. vel causa religionis post carnalem copula. nam si ante carnalem copula alter coiugum fuerit religiosus alter cotrahere possz. vt dicitur infra. ipedimtu. i. ¶. ii. ¶ Quado vir petit diuorcium allegans frigiditate sua quo pcedetur? R. secundu Hosti. vir hoc pponens dz esse maior anis xviii. quia in hoc casu reputatur plena pubertas. et siquidem mulier hocipm cofitetur. dabitur a iudice tpus arbitrarium vt vnius mensis aut trium aut vnius ani per quod simul morentur. et postea iurabit vir se non posse cognoscere mulierez nec moueri ad appetitu coitus. mulier vero iurabit q nunq pcepit eu aliquo mo ad hoc moueri et vterqz q diligentia adhibuit ad hoc. Et vterqz habebit septem ppiquos siue vicinos bone fame qui iurabunt se credere quod illi iurauerunt veruz. et sic diuorciuz celebrabitur. et mulier nubet in dno. sed viro madabitur ne aliquam ducat. et si duxerit et cognouerit reus piurii habebitur. et prius matrimoniu repandum erit. Ita tn q vxor potest eum repellere pter comissum adulterium. ar. xxxi. q. i. de bndicto. ii. q. vi. nichil iniqus. hoc dico nisi vxor qn fuerit cofessa frigiditatem fuisset conscia fraudis quia si hoc fuisset non possz euz nunc repellere. ar. ff. ad le. iulia. de adul. si vxor. ¶. iudex. et ¶. fi. Quod si mulier negat frigiditatem viri et asserit se ab eo cognitam puto standu verbo mulieris quia non videtur q assereret nisi verum esset. eo q preiudiciu sibi faceret scz de hndo ipotentem viru. Item cum rea sit et si nichil pbauerit absoluenda est. vt vi. q. vi. accusator. alioqn multi incurrerent piuriuz vt possent separi ab vxore. ¶ Si autez mulier diuorcium petat pter frigiditatem viri et vir hoc fatetur. fiet vt supra in pximo ¶.

et celebrabitur diuorcium. ſ3 ſi vir poſtea ſcū alia contraxit ābo coniuges rei piurii hēbuntur. et pnia inūcta ad priora cōnubia reuertentur. vt de frigi. et male. laudabilē. in fi. ꝙ ſi vir neget ſe frigidū et aſſerit ſe cognouiſſe vxorē ſtandū ē verbo viri qa caput eſt mulieris. de ſpon. ipu. cōtinebatur. xxiii. q. i. ſiquis accepit. niſi forte mulier per aſpectu3 corpis ꝓbet ſe virgine3. de proba. ꝓpoſuiſti. que ꝓbatio d3 caute fieri per duas vel plures matronas boneſtas et de hoc pitas. de frigi. et male. c. fi. ff. de ven. inſpi. l. i. quia hec res occulta eſt. et quia manus et oculus obſtetricum qn̄ꝙ in hoc fallitur. xxvii. q. i. nec aliqua. Sed ſi mulier non allegaret frigiditatē viri. ſ3 potius diceret eū ſiccum ſiue caſtratum fuiſſe ſiue defectu3 m̄bri patientē anteꝗ̄ eam cognoſceret et ſi diuorcium peter3. vir vero negaret certe non oporteret ſtare dicto viri eo ꝙ ꝓbari poſſet per aſpectum.

¶ Quid ſi per virum petatur diuorciu3 ꝓpter artitudinē mulieris? ℞. vocabuntur matrone digne fide ac pite et iurabunt ꝙ diligenter inqrent et referent an ſit arta. et an poſſit fieri mater. ſi dixerint ꝙ non ſit arta nō ꝓcedetur ad diuorciu3. ſi aūt dixerint ꝙ ſit arta et non poſſit fieri mater in cōtinenti poteſt diuorciu3 celebrari. et dabitur viro licentia cōtrahēdi cu3 alia. ſed mulieri indicetur cōtinentia de fri. et male. fraternitatis. i. ℞. Si tn̄ poſt diuorcium mulier iueniat ꝙ poſſit huiumōi ſeras reſerare repabitur primu3 matrimoniū quod verum fuit. etia3 ſi vir accepat aliā. ar. in predicto c. fraternitatis.

¶ Quid ſi petatur diuorciū ꝓpter maleficium vt qa vir poteſt cognoſcere alias et non vxorem? ℞. deberet primo cōfiteri ne forte hoc contingat ꝓpter aliquod eoru3 pctm̄. xxxiii. q. i. ſi per ſorciarias. et ſub recepto ſacramto iiungetur eis vt ſimul cohitent et bona fide dent operam ad debitum carnale. et ſic per trienium ſimul hitabunt. quo pacto iterum accedent ad epm iurantes ꝙ ſicut ꝓmiſerant fecerunt et non potuerunt coniungi. et tunc adiuncto ſacramto ꝓpinquorum vt dictum eſt ſupra. ſ. ii. celebrabitur diuorcium. et dabitur vtriꝙ licentia contrahēdi. de fri. et male. c. vl. et in dicto c. ſi per ſorciarias.

¶ S3 qualiter intelligenda eſt predicta cohitatio triennii? ℞. ſufficit ꝙ ꝑ maiorem ꝑtem anni cohabitent et ꝙ bona fide opam dent. ar. ff. de aqua co. et eſ. l. i. ſ. duo aūt.

¶ Quod ſi ifirmitate vel alio

casu impediantur videtur tēpus restituendum . ff. de itinere . ac tuq3 priua . l . i . §. ii . et seqntibus . ¶ Quid si alter cōiugum nō vult cohitare? R. dicas illum excoicandum per quem stabit et cautionē ydoneā exigenda3 vt cohabitet . ar . vt lite non contesta . qm̄ . §. vlti . vel si distrigatur per curiam sclārem . de iudicum non ab homine . Ide3 fiat si cohabitant et non attēptant . ¶ Quid si ecclesia decepta per aliqs falsas ꝓbatōes vel huiusm̄ oi celebrat diuorcium . et postea vir factus est sacerdos . deinde cōptum est q̄ ecclā fuit decepta nunqd iste sacerdos restituetur vxori eum repteenti? R. scdm̄ Ray . si non potest induci ad cōtinentiam fiet vt dicitur infra . matrimoniu3 . viii . §. xiiii . q incipit . quid si post latā . Ac si posito predicto casu mulier non repetat virum nunqd vir poterit vxorē repetere? R. secundu3 Vber . non . quia vir per sacri ordinis susceptōem preiudicauit sibi ¶ Pone q̄ mulier credens diuorciu3 iuste celebratum igressa est monasteriu3 an cōpta veritate de iniusto diuorcio poterit virū repetere iam in sacris ordinibus ordinatū vel factū monachum? R. non . quia falsa cā non ipedit votū monachatus . ar . de voto . magne . et de conuer . cōiu . ex pte . ¶ Pone q̄ duo fratres duxerint duas sorores siue cōsanguineas et inter alterum et vxorem fertur sn̄ia diuorcii ꝓpter cōsanguīeitatem q̄ritur vtrum ꝓpter hoc alter debeat separi ab vxore sua? R. secundū Ray . non q̄a res inter alios acta non preiudicat aliis . de fi . instru . inter dilectos . S3 q̄tum ad carnis copulā distingas . quia si alter cōiugum scit esse ipedim̄tum inter se et vxorem non exigat debitum neq3 reddat . Si vero credit ex cā ꝓbabili reddat s3 non exigat . si autem credit ex cusa aliqua temeraria reddat et si potest dimittat erronea3 consciā3 et sic exigat . de sen . ex . inquisitioni . ¶ Vtrū vir et vxor in cā diuorcii iudicandi sint ad patriā? R. scdm̄ Tho . et Pe . ad patria iudicātur quia sicut viro licet dimittere vxorem ob cām fornicatōnis ita l3 vxori virum dimittere . xxxii . q . i . siquis vxorem . ¶ Post lata3 sn̄iam diuorcii et sepato thoro ꝓpter adulteriu3 vxoris si vir fornicetur nū qd mlier pōt virū repetere? R. scdm̄ Ray . iudex ex officio suo debet virum cogere redire ad vxorem suam . ar . de iureiurando tua . et de diuor . ex literis . Idem Tho . vide hunc casum diffusius infra . matrimoniū . viii . §. xv . qui incipit . pone q̄ lata .

De materia diuorcii multa haberi pñt ex impedimĩtis matrimonii vide infra. ipedimĩtum. diuorcio scõ apud quem filius nutriri debeat vide infra. filius. ¶. iii.

Doctor vel docere. vide infra magister. et supra discere.

Dolus. quid est dolus aut lata culpa et huiusmõi? R. secunduȝ Hosti. dolus est isidiosa machinatio vt si cõmodatarius surripi sibi fecit rem commodatam. ff. de dolo. l. i. Lata culpa est non intelligere vel nescire quod oms itelligunt vel sciunt. vt si cõmodatarius dimisit rẽ cõmodatã in platea et ablata fuerit et ipse dicat ꝙ non credebat ꝙ accipetur. leuis culpa est desidia siue negligẽtia. vt insti. qui. mo. re. con. ob. ¶. preterea. vt si cõmodatarius posuit rem cõmodataȝ in camera sua et recessit relicto ostio apto. Leuissima culpa est que aliquõ potest preuideri. ff. ad l. aq. l. si putator. l. di. hii. qui arborẽ. vt si cõmodatarius rem quam in archa reposuit sȝ non firmauit ꝙ si fecissȝ fur nõ surripuissȝ. Casus fortuitus est qui nulla tenus potest preuideri. sicut incẽdium. ruina. naufragiuȝ. rapina. vt C. de cõmo. l. i. ¶ Dolus in aliquo cõtractu dupliciter interuenit. naȝ qñꝙ dat cãȝ contractui. puta dolo te induxi vt vẽderes quod alias vẽditurus non eras. et non tenȝ cõtractus. ff. de dolo. l. eleganter. xii. q. ii. quisqs epus. in fi. qñꝙ dolus icidit i cõtractu vt aliquid eras vẽditurus sȝ ꝓpter dolum te induxi vt minori precio vẽderes et tunc tenȝ quidem cõtractus. sed satisfaciendum est de dolo. ff. de ac. empti. et vẽ. iulianus. Et nota hic ꝙ emptor bone fidei non tẽtur de dolo mediatoris. sȝ potius ipse mediator. vt in predicta l. eleganter. et ff. de ꝓxene. l. ii. et iii. nisi in subsidium scȝ qñ mediator deficerȝ vel non posset. vt in eadem l. eleganter. Iteȝ nota scdm̃ Vber. ꝙ in monachatu et in matrimonio . etiã si dolus dat cãm cõtractui tenet nichilominus ¶ Qui dolum allegat doluȝ ꝓbare dȝ. vt habes infra. locatio. ¶. vi. in fi.

Domiciliuȝ. qñ dicatur quis transferre domiciliuȝ. ita ꝙ factus sit de iuriditione alterius? R. scdm̃ Hosti. puto ꝙ scdm̃ ius canonicum ꝗcito ad aliam prochiam transit et hospicium constituit explicando sarcinulas suas et se in ipso recipit aĩo remanendi statim fit prochianus illius. de parrochi. c. vl. de decimis. c. ad apostolice.

Ominica dies. diem dñicam constat inter summas et precipuas festiuitates cõtineri. exo. xx. memento vt diem sabbati scifices. dñicam ei colere debemus ꝓpter honorẽ et geudiuʒ resurrectõis dñi. de conse. di. iii. sabbato. Nulla operatio illa scã die agatur . nisi tm̃ ymnis et psalmis et cãticis spiritualibus dies illa trãsigatur. de conse. di. iii. ieiunia. Iteʒ tãta est excellẽtia huius diei ꝙ in nullo alio põt epus consecrari. di. lxxv. ꝙ die dñico. vbi et subditur. ꝙ quicqd a deo isigne est cõstitutuʒ in terris in huius diei dignitate gestũ est. in hac mũdus sũpsit exordiũ. in hac p resurrectõeʒ et mors iteritũ et vita accepit principiũ. ¶ Vtrũ obseruatio diei dñice succedat loco diei sabbati? R. scdm̃ Tho. se. se. q. cxxii. ñ succedit ex vi precepti sʒ ex constitutõe ecclie et consuetudine ppli xpiani. Ideo non ẽ ita arta ꝓhibitio opandi in die dñico sicut fuit in die sabbati. sʒ quedam opa cõceduntur que in die sabbi ꝓhibebãtur. sicut decoctio ciborum et alia huiusmodi. de cõse. di. iii. ꝑuenit. in fi. et inqbusdaʒ opibus ꝓhibitis facilius dispensatur in noua ꝙ̃ in ve. le. quetiaʒ scdm̃ Hosti. in sabbatis opari debemus ne videamur iudeiʒare. ¶ De materia dominice et aliarum feriarum. i. festorum vide infra. ferie.

Ominus tpalis aliquorum. de questis et talliis quas dñi tpales a subditis exigunt vide infra. tallia. An in aliqbus casibus possit dñs exigere a subditis vltra cõsuetum vel cõe statutũ? R. scdm̃ Ray. et Hos. põt. Et primo qñ pro defensione terre sue. ad hoc ei tenentur oms nõ soluʒ de rebus sed etiã corpaliter laborare. vt sic seipsos saluent. xxiii. q. iii. fortitudo. de imunita. ecclia ꝑuenit. Item si dñs vult ire in exercitum indictũ ab ecclã vel principe cõtra hereticos vel paganos nec sufficit ad expẽsas põt a subditis petere moderatuʒ auxilium. Item si in bello ex pte sua iusto captus fuit ab hostibus nec sufficit se redimere absq graui dãno. Item si vult ire ad pricipem pro obtinendo priuilegio ꝓtectionis spuãlis pro se et subditis et non potest cõmode expensas ad hoc necessarias facere. ¶ Et si qua alia cã silis emergat puta qñ maritat filiam. nam acquirit sibi affines et amicos. aut qñ facit filium militem aut accipit quod erat feudum suum. vel nouũ feudum acquirit vel ad refectõem pontium et viaruʒ. vel qñ sine culpa depaupatus

est vel obligatus. dumtn̄ moderate semp et non ad grauamen exigat. x. q. iii. vnio. circa mediū. de censi. cuꝫ aplūs. ¶. ꝓhibemus. xxii. q. v. de forma fidelitatis ¶ Quod siqui prelati ip̄edāt legato vel aliis maioribus deinde ꝓpter hoc plus a subditis extorqueatur q̄ ip̄endāt tēntur extorta restituere et tn̄dem pauꝑibus erogare. Supior etiam cui fuerit de hoc querala deposita si in hoc negligēs fuerit canonice subiaceat vltioni. de emu. ex. quia pleriqꝫ. Qn̄ vero dn̄s sine iusta cā extorquet a subditis tenetur ad restitutōem scdm̄ Ray. vn̄ si velit ludere vel vltra vires ad vanitatē expendere vel si in bello quod ex pte sua iiustuꝫ erat cogatur se redimere tunc siquid per eum vel eius officiales a subditis exactuꝫ est et ad dn̄os ipsos puenit tēntur restituere illis a quibus exactum est si scitur. alias in pias cās vel in vtilitatem cōem. si aūt ad eos non puenit nichilominus debent officiales suos ad restitutōem cōpellere et eos punire. Concor. Tho. in eplā quadam ad ducissam lothoringie et brabātie. ¶ Quid si subditi hn̄t vsuariuꝫ ab aliquo nemore et dn̄s aufert eis nunqd tenetur ad restitutōem aut si alias abstulit eis aliquid nunquid sufficit si satisfacit dn̄o illorū? R̷. scdm̄ Vber. si tales subditi ita sunt serui qꝫ nichil hn̄t ꝓpriuꝫ sꝫ peculiuꝫ siquid hn̄t est i potestate dn̄i vt reuocetur qn̄ voluerit et ipsuꝫ vsuarium hn̄t pro peculio dn̄s potest reuocare. Iteruꝫ etiā de dānis illis illatis ab alio sufficit satisfacere dn̄o. Si auteꝫ tales subditi sunt qꝫ nichilominus hn̄t res suas ꝓprias tunc nec dn̄s pōt eis auferre vsuarium nec dānis eis illatis potest dn̄o satisfieri de talliis et pedagiis siue gabellis quas et que dn̄i siue coītates quādoqꝫ exigunt vide ifra pedagium. et infra. tallia.

Donatio. i. scꝫ inter viuos quid sit? R̷. scdm̄ Hosti. donātio est rei licite nullo iure cogente mera libertate fcā collatio. ¶ Quis potest donare? R̷. donare pōt paterfamilias et dn̄s rei. non ergo seruus. non filiusfamilias. ff. e. l. filius. Item non minor xx. annis. C. si maior factus. ali. in l. vlti. et multominus pupillus qui aliēare nichil pōt sine tutoris auctoritate. ff. de acqui. re. do. l. pupillus. Item non monachus vel cōuersus. liiii. di. abbi. de clericis an possint donare habetur ifra. ¶. penul. Item non potest donare qui non est cōpos mentis. vt furiosus et ꝓdigus. ff. de cu. furi. l. iulianus. Sed nec cui alie-

natio per legem interdicta est vt quia cōmisit crimen lese maiestatis. C. de le. iu. maiores. l. vl. vel hereticus. vt C. ad here. l. manicheus. Item nec condēnatus de publico crimine. licet ante sniam donare possz. ff. e. l. post cōtractuz. et l. donationes. ¶. vl. ¶ Cui possit donari? R. scdm Hos. cuilibz nisi per legē phibeatur siue sit pñs siue absens. notus vel ignotus. Item patrifamilias et filiofamilias. dico extraneo. nam filiofamilias suo dico q̄diu est in potestate non valz fieri donatio sz conualescit per emancipatōem. C. e. l. siue. vide hoc infra. ¶. antepe. Itez nec inter viruz et vxorem valz. vide infra. ¶. vi. et vii. et viii. Itē nec miles donare pōt meretrici. C. de dona. iter virū et vxorem. l. si ancilla. imo etiam cuilibz phibetur donare meretrici. lxxxvi. di. qui venatoribus si tñ donaui repetere non possum. vt ibi notatur. De donādo siue dando adulatoribus vide. s. adulatio. ¶. fi. De dando histrionibus vide infra. histrio. ¶ Donatio multis de causis reuocari potest precipue modis illis qbus libertus fit seruus. vide infra. libertus. ¶. ii. ¶ Vtruz donatio fcā sub conditione sit idē q̄ fcā sub modo? R. non. nam illa que fit sub cōditione puta si tale fiat vel sit. non tenz nisi extāte cōditione. sz illa q̄ fit sub mō. puta vt tale qd fiat stati tenz sz non extante illo statim potest reuocari. C. de dona. sub modo. l. i. et ii. Et idem dicendū de venditōibus et huiusmōi cōtractibus et vide hoc infra. matrimoniū. v. ¶. v. ¶ An coniuges sibi inuicem donare possint? R. non valz donatio qnpotius phibita est taz de iure canonico q̄ de ciuili. e. ti. donatio. et ff. e. l. i. nisi i certis casibus quos hēs in seqnti ¶. ¶ Huiusmōi phibitōis sunt q̄tuor cause. Prima est ne pter amorem alter coniugum non tēpando donationibus faciliter spoliaretur. vt ff. e. l. i. Secūda ne melior in pauptatem inciderz et deterior dicior fieret. ff. e. l. iii. Tertia ne forte cōiuges intēti ad acqrendū sibi per donationes nō essent studiosi liberos hndi vel educādi. ff. e. l. i. ¶ Quarta ne amor honestus et debiti exhibitio que dz esse iter cōiuges precio cōsiliari viderentur. ff. e. l. iii. et sic inter eos donatio ñ valz etiam si fiat per interpositā psonam. ff. e. l. si sponsus. ¶. generaliter. Nec valz inter eos remissio alicuius debiti aut assignatio cuiuscunq debitoris quia hec omnia donationes sunt.
¶ Sunt tñ casus in quibus donatio inter cōiuges valz. Et pri-

primo quidẽ si is qui donauit ꝑmansit in eadẽ voluntate vsq; ad mortem. nam huiusmoi donatio morte donatoris cõualescit. e. ti. donatio. Item valz donatio si alter inde non fiat paupior. licz fiat ditior. vt si maritus heres ab aliquo istitutus nõ adeat vt vxori substitute locuz faciat. Item ecõtra valet si alter non fit ditior licz alius fiat inde paupior. vt si vir donauit vxori ad emẽdum vnguẽta et huiusmoi vt in dcõ c. donatio. et ff. e. cuz hic status. ¶ Quibus modis donatio fcã inter viruz et vxorem reuocetur? R. primo qdem reuocatur expresse per pniam. ff. e. l. cum hic status ς. i. Item reuocatur si res donata per donatorem alienetur. C. e. l. si maritus. Itez si premoriatur ille qui donatõem accepit. e. ti. donatio. Item si diuorcium fiat. vt in dcã l. cum hic status. ς. si diuorciũ. Item cum socer nũcium diuorcii mittit nurui cui donauerat. vt in eadem l. cũ hic status. ς. si socer. ¶ Pater et filius qui est in eius ptãte sibi donare nõ pñt eo q pater et filius qi vna sunt psona. C. de ipu. et al. sub. l. vl. fallit tñ in dote et donatione ꝓpter nupcias quam pater filio et filie donare põt. Item fallit cum filiofamilias eũti in castra pater donat mobilia. item valz si pater remittat filio vsufructũ quem hz in rebus illius aduenticiis. Itez valz si fiat ob alimẽta. hec Hosti. ¶ Vtrum sacerdotes prochiales et alii clerici siue prelati possint donare? R. qtuz est de patrimonialibus siue ꝓpriis vt que per aliquã hereditatẽ vel alio modo intuitu psone acqsierint donare pñt. de succe. ab intesta. c. i. sz et de fructibus bñficiorum suoruz donare pñt quedã modica scdm eorum statũ. sed tñ tenentur et donare debent psonis paupibus et honestis. quia quodã modo bona clericoruz sunt paupũ et psonis honestis non lz vt supra in iii. ς. dcm est. et ad istã materiaz facit supra clericus. iiii. ς. v. ¶ Vtrum prelati ecclãrum donare possint? R. dñdum q pñt quedam modica. xii. q. ii. terrulas. cõsiderata tñ rei qntitate et loci consuetudine. e. ti. de dona. ceteruz. de hac materia vide supra clericus. iiii. ς. ii. et v. qtum ecclis donari possit vide infra. ecclesia. i. ς. vi.

Donatio. ii. scz causa mortis. donatio cã mortis est cum quis magis vult se hẽre q eum cui donauit magisq; euz cui donat q heredem suũ. ff. de do. cã. mor. l. i. et insti. de dona. ς. ii. ¶ In quo difert a legato? R. donatio cã mortis

adinstar legatorũ redacta est. vt idem iuris sit in vtroqꝫ. insti. de dona. ¶. ii. differunt tñ in qbusdã ¶ Primo quia legatũ semp traditur ab herede. sꝫ danatio cã mortis q̃ndoqꝫ ab herede qñqꝫ a testatore. Item siquis accusat testam̃tum vt falsum amittit legatũ. sꝫ nõ donatõem cã mortis. alias si ex aliqua causa rescindatu r testm̃ donatõ causa mortis. vt ff. e. l. siquis mortis. et l. si debitor ¶ Reuocatur donatio cã mortis si donantẽ peniteat. vel si liberatus est de piculo in quo erat vel si deficiat cõditio sub qua donatio fcã fuit. ff. si certum. pe. l. non ois. Item si donatarius prius decedat q̃ dõator. ff. e. l. si fi'io. et l. i. et fi.

DOnatio iii. scꝫ ꝑpter nuptias est quod sponsus sponse donat qñ ab ea dotem accipit. de donatõe inter vi. et vxo. nup. Huius aũt donationis ꝑprium est ꝙ si paciscatur maritus de dote vel pte dotis lucranda vxore premortua talem ptem dꝫ lucrari mulier de donatione ꝑpter nuptias premortuo viro. de do. inter vi. et vxo. donatio. ¶. sane. et C. de pactis. l. ex morte. Donata ꝑpter nuptias alienari non possunt. vt infra. dos. ¶. iiii.

DOs. dos est que datur viro a muliere pro onere quod de matrimonio sustinet. vnde tandui durat q̃dui et matrimoniuꝫ sꝫ eo soluto soluitur. quia sine eo esse non potest ff. de iu. do. l. iii. et est dos q̃i ꝑprium patrimoniuꝫ mulieris. ff. de mino. deinde. ¶. sꝫ vtrum in fi. sꝫ q̃diu stat matrimoniũ dñium dotalium est penes virũ. vñ contra voluntateꝫ viri non potest inde etiaꝫ elemosinã facere. vt infra elemosina. ii. ¶. iii. ¶ Quot sunt spẽs dotis? R℞. due. nan alia est ꝓfecticia. alia aduẽticia. ꝓfecticia est que a patre pro filia vel ab auo pro nepote vel ab alio nomine eorum seu de bonis eorum datur. vt ff. de iu. do. ꝓfecticia. Aduẽticia vero quã ipsa mulier dat pro se vel alio a patre vel ab auo siue sit frater siue alius quiuis. Item dos alia exstimata alia iexstimata. si exstimata datur tã lucrum q̃ dãnum ptinet ad maritum sicut ad rei ẽptorem. si vero inexstimata dãnum et lucrum ptinet ad mulierẽ. ff. de iu. do. plerũqꝫ. fructus tñ ptinent ad maritum ꝑpter onera matrimonii. vñ fetus dotaliũ pecoruꝫ ad marituꝫ ptinent quia in fructibus cõputãtur. sic tñ vt supleat demortua capita ex natis fetibus vt in dicta l. plerumqꝫ. ¶ Pactuꝫ patri fcm̃ a filia dum nuptui

traderetur q dote cōtenta nullum ad bona paterna regressum
haberꝫ iprobat lex ciuilis. si tn̄ iuramto non vi nec dolo pstito
firmatum fuerit seruari dꝫ. de pac. q̄uis. li. vi. ¶Dos et do-
natio ꝑpter nuptias alienari non pōt etiam cōsentiēte vxore.
ff. de fun. do. l. lex iulia. nec valꝫ alienatio nisi vxor iurauerit
non cōtrauenire. de iureiuran. cū contingat. et c. lꝫ. li. vi.
¶In qbus casibus maritus lucratur dotē? R. lucratur ex pacto
vt si paciscatur de tota dote vel eius pte post vxoris mortem.
C. de pac. in prin. et in auctoritate ibi posita. Iteꝫ lucratur ex
lege vt si ꝑpter adulteriū mulieris fiat diuorciū mulier amittit
dotem. de do. inter vi. et vxo. plerūqꝫ. Item mortua vxore in-
testata et deficiētibus liberis et ꝓpinquis vir succedit vxori et
lucratur dotē et econuerso. vt C. vt vir et vxor. l. i. In aliis āt
casibus dos mlieris et dōatio ꝑpter nuptias n̄ redit ad virū. nisi
secus optineat de cōsuetudine approbata. de do. iter vi. et vxo.
donatio. ¶. sane. ¶Pone q ꝑpter adulteriuꝫ vxoris fcā̄ sepati
one thori mulier dotē amisit nunc aūt ꝓbata cōsanguieitate se
paratur oīno nunqd poterit mulier dotē repetere? R. non. naꝫ
licet mō appeat q non fuit matrimoniuꝫ mulier nichilominus
punienda est ꝑpter intentōem cum ope subsecuto. de biga. nu
per. et c. vl. et etiam vt per hoc ceteris materia delinquendi au
feratur. et ne excogitetur falsa ꝓbatio contra matrimonium.
hec Hosti. Lā. Gof. Vber. et Io. an. ¶Cui restituēda sit dos?
R. si dos fuit a patre ꝓfecta tūc si in matrimonio premoriatur
filia dꝫ dos reddi patri. vt C. solu. matri. dos a patre. nisi muli-
er reliquerit liberos. quia tūc lꝫ de iure deberetur patri tn̄ de cō
suetudine remanet penes liberos vt notatur in dicta l. dos. Si
vero vir premoriatur tunc talis dos patri et filie reddenda est.
ita tn̄ q nec pater aliter q̄ ex voluntate filie eā petere pōt. ff.
solu. matri. l. ii. q si pater non viuat vxori reddēda est. vt ibi.
Si vero dos fuerit a quocunqꝫ alio tunc si premoriatur vxor ad
heredes eius ptinebit dos. si premoriatur vir dos ad vxorē redi-
bit. Intellige hoc nisi ille qui dedit fuerit stipulatus dotē sibi red
di. C. de rei. vxor. ac. l. vnica. ff. soluto. matrimonio quotiēs.
¶. i. ¶Quādo restituenda sit dos? R. si dos cōsistit in rebus in
mobilibus restituenda est stati soluto matrimonio. si vero in i-
mobilibus dꝫ restitui infra annū. C. de rei. vxo. ac. l. vnica. ¶.

cum autem. ¶ An semp maritus in casu restituende dotis compellatur reddere in totũ? R. maritus in reddenda dote non condẽnatur nisi inq̃tum facere põt sc3 hita ratõne ne egeat si non dolo versatus est. C. de rei. vxo. ac. l. vnica. et deb3 cautione3 exponere q̃ si ad meliorem fortunã puenerit soluet residuum. hoc etiam priuilegiũ trãsit ad filios eiusdem matrimonii. vt ff. soluto matrimonio. l. maritum. s3 hoc heredi extraneo non est prãndum quia tale bñficiũ psonale est te cu3 psona extiguitur ¶ Vtrum maritus vel eius heredes detrahere possint ipensas in reddenda dote? R. expensas necessarias. vtputa q̃ domũ refecit et hmõi retinere põt. C. de ipẽsis. i rebus do. l. i. expẽsas vero volũtarias siue voluptuosas pdit etiã si volũtate mulieris fcẽ sunt. ff. solu. ma. in voluptariis. ¶ Quid si maritus tenetur de dote et h3 alia debita? R. mulier pro dote h3 obligata oia bona viri intm̃ q̃ prefertur omibus creditoribus non hñtibus expressam ypothecam. et hoc nisi alius prior sit in simili iure. vt quia petit dotẽ precedentẽ. C. qui potiores in pi. l. fi. vide ifra. restitutio. ii. ¶. v. Sed in donatione propter nuptias non prefertur mulier creditoribus nisi posterioribus. ¶ Etiã cõstante matrimonio vxor recupare põt dotem. vt qñ vir vergit in opia3. C. de iu. do. l. vbi. ¶ Pro delicto viri ñ d3 vxor dotẽ dimittere. de pigno. ex literis. etiam si cõmisit crimen lese maiestatis. C. ad le. iuli. maies. l. quisquis. ¶ Possessione pignorata genero pro dote fructus non debent cõputari in sortẽ nisi gener sustineret onera matrimonii. de vsuris. c. salubriter. vide hoc infra vsura. i. ¶. xvi. qui incipit. pone qde3 gener. ¶ Qui h3 cognoscere de matrimonio habet et cognoscere de dote tanq̃ de accessorio. de dona. inter vi. et vxo. c. i. ii. et iii.

Dubia. vtrum dubia sint in meliorẽ ptem interpretãda? R. scdm̃ Tho. se. se. q. lx. dicendũ q̃ sic. vt dicit glo. sup illud ro. xiiii. qui mãducantem non iudicet. nam ex hoc ipso q̃ aliquis h3 malã opinionem de aliquo absq̃ sufficienti cã iiuriatur ei et cõtempnit ipm̃. nullus aũt d3 alium cõtempnere vel ei nocumẽtum quodcunq̃ inferre absq̃ causa cogente. et ideo vbi non appent de malicia alicuius manifesta indicia debemus eum vt bonum habere interpretãdo illud quod dubium est in meliorem ptem. Et melius est q̃ aliquis fallatur frequenter

hñs bonam intentõem de aliquo malo hoie q̃ ꝙ rarius fallatur hñs malã opinionem de aliquo hoie bono. quia ex hoc fit iiuria alicui. non autẽ ex primo. de regu. iu. estote. In dubiis tutior via est eligenda. de homici. ad audientiam.

Duellum. duellũ est singlãris pugna ꝑ ꝓbatõne veritatis ita vt qui vicerit ꝓbasse itelligatur. et si non vicerit defecisse in probatione putetur. Et dicitur duellũ q̃i duoruꝫ belluꝫ. dicitur etiam monomachia. i. singlãris pugna. ¶ Duellum facere non lꝫ. ii. q. v. monomachiã. nam et est cõtra preceptum illud. non tẽtabis dñm deũ tuũ. de vte. vi. et Ma. iiii. cõtra quod nullo mõ faciẽduꝫ est. xxii. q. ii. queritur. Item expresse ꝓhibetur lege sclãri. C. de gladietoribus. l. vnica. Cõcordat. in hoc Gof. et Hos. et Tho. se. se. q. xxv. ¶ Vtrum in duello cõsuetudo generalis aliquem excuset? R℞. scdm Ray. et Hos. nulla cõsuetudo vel iuris corruptela põt aliquẽ excusare qa diuturnitas tpis non minuit pctm̃ sed auget. de symo. non satis. et c. cum ecclẽ. peccant ergo oms̃ mortaliter sed diuersimode. grauiter eni peccat qui suscipit etiam propter queꝫcunq̃ metum. attenuatur tñ pctm̃ eius multum ꝓpter piculũ ꝑsone vel rerũ. xxxii. q. v. ita ne. de his que cã metus. sacris. Ille aũt qui sponte suscipit et qui offert et iudex qui defert vel auctoritatem prãt. Item illi qui ex officio dant cõsilium. auxilium aut fauorem. Item sacerdotes qui dant bñdictõeꝫ sicut alicubi est cõsuetudo. oms̃ dico peccant longe grauius. et si contingeret ibi homicidiũ om̃es fierent irregulares. xxvii. q. iiii. oms̃. si ergo clerico offeratur duelluꝫ nullo modo suscipiat per se nec per alium loco sui. quia de iure dꝫ deponi. e. ti. c. i. et ii. sed dꝫ euꝫ defendere epus vel ecclesia de cuius iuriditõe est. de fo. compe. c. i. et ii. xi. q. i. c. i. et ii. ¶ Nunquid fiunt irregulares clerici qui afferunt reliq̃s ad iurandũ pugnaturis in duello? R℞. scdm̃ Vber. et Ray. videtur dñdum ꝙ sic quia videntur coadiuuare ad hoc ꝙ duellum fiat. sicut et illi qui dant bñdictionem. aliter tñ videtur dñdum ꝙ si tales clerici solum afferant reliquias ad iurandum ita ꝙ eis non afferẽtibus nichilominus fieret duelluꝫ non sunt coopatores nec videntur esse irregulares alias sic.

¶ Quid de epis. abbatibus. capellanis et clericis qui a seculari dño coguntur aut subire duellum aut res ecclãsticas ꝑdere. Itẽ

quid de epis et prelatis hñtibus iuriditõnes tẽporales et in eorũ curiis inducuntur et idicantur duella? R℞. scdm̃ Vber. in oibus huiusmõi casibus si prelati aut clerici offerunt seu suscipiũt duella per se aut per alios de eorum mãdato aut per ea iudicãt aut aliq̃m auctoritatem spãlem prãnt peccant mortaliter. et si seq̃tur mors sunt irregulares. Si aũt talia fiant per yconomos vel prepositos sclãres admistratores prelatorum sine spãli mãdato prelati qdem peccant mortaliter talia tollerãdo. non tñ credo ꝙ incurrãt irregularitatẽ ex quo sup hoc spãlem auctoritatem non prãnt lʒ precipiant bailliuis suis ꝙ faciãt iusticiã in tali vel tali causa. quia in tali generali mãdato non intelligitur aliquid mandari de duello. ¶Et in huiusmõi casibus si rex velit psonam ecclesiasticã cõpellere ad duelluʒ aut ei auferre bona sua. debẽt epi se inuicẽ viriliter adiuuare. clericus aũt dʒ potius oia mala tollerare q̃ tali malo cõsentire. Et oia pdcã intellige eodẽ modo de iudicio ferri cãdentis et aque bullientis in quibus omnibus tentatur deus ꝓpter quod ꝓhibita sunt expresse. ii. q. v. mennã. et c. cõsuluisti. de purga. vulga. c. vl. ¶Pena pugnãtiũ in duello scdm̃ Ray. est depositio si erant clerici et si mors inde vel mutilatio fuerit subsecuta non põt epus cuʒ talibus dispensare in officio sʒ in bñficio sic. Hosti. vero dicit ꝙ non potest. posset tñ dici ꝙ non possʒ dispensare in acquirendo nouuʒ beneficium sed retinẽdo hitum ad sustentatõem. Quod si mors nec mutilatio fuerit subsecuta etiã si sacerdos vel clericus in duello oblato vel sponte suscepto amisisset ptem digiti sʒ non tantam qn sine scandalo possʒ celebrare q̃tumcunq̃ fuerit grauis excessus põt epus cum tali post pactam pniam dispensare. e. ti. c. i. et ii. de pugnantibus in torneamẽtis vide infra. torneamentum.

Ebrietas. vtrum sit pctm̃ mortale? R℞. scdm̃ Tho. se. se. q. cl. immoderatus vsus vini põt contingere tripliciter. Vno mõ ita ꝙ vtens nesciat potũ esse imoderatuʒ et inebriare potentem. et sic ebrietas põt esse sine pctõ. sicut de noe creditur. Scdõ modo ꝙ aliquis pcipiat potum imoderatuʒ ẽe. non tñ estimet posse inebriare et sic põt esse cum peccato veniali. Tertio modo ꝙ aliquis bñ auertat potum esse imoderatuʒ et inebriantẽ et tñ magis vult ebrietatem incurrere q̃ a potu abstinere. et talis ꝓprie dicitur ebrius. et sic ebrietas est mortale

pcecatum. ¶ Quid cuz alicui infirmo datur imoderatus potus vel cibus cā medicine ad ꝓcurandum vomitum? R. scdm̄ Tho. se. se. q. cl. in hoc casu non est pctm̄ qa lz talis cibus vel potus sano essz supfluus non tñ infirmo. sed tam̄ ꝓpter hanc cām nō debz potus dari vsqꝫ ad ebrietatem qa tunc non excusaretur a peccato. ¶ Que pena clerici qui ebrietati deseruit? R. secundū Ray. si est episcopus. presbiter vel dyaconus et admonitus non desistat deponatur. si vero est subdyaconus vel infra. aut etiam laicus cōmunione priuetur vel verberetur. xxxv. di. iiii. episcopus. et c. ante omnia. xv. q. i. sane. de vi. et honesta. cleri. a crapula. in fi. Et nota secundum Hosti. ꝙ idem est hodie de subdyacono sicut de dyacono vide infra. ludus alee. ſ. iiii. ¶ Vtrum ebrietas excuset hominem a peccato quod cōmittit? R. secundum Ray. siquis in ebrietatē incidit sine culpa sua et sic omnino alienatus mente certe excusatur. xvi. q. i. sane. secus si culpa sua inebriatus ē aut nō oio alienatus fuerit. ¶ Sed nunquid ebrius possit contrahere matrimoniuz? R. secundum Vber. si est ita ebrius ꝙ omnino careat vsu ratōnis non potest quia deest ei consensus ratōnis sine quo non potest esse matrimonium. secus si vsum rationis habet. ¶ Quod ebrietas impedit ordinandos vide infra. ordinandus. ſ. iii.

Ecclesia. i. coiter. Ecclesia si fundata fuit in alieno solo quid fiet? R. secundū Ray. et Hosti. si dominus soli laicus erat et hec sciuit et non contradixit sibi imputabitur et ecclesia libera remanebit. ar. liiii. di. si seruus. si vero ignorauit ecclesia quippe remanebit constructa et libera nec efficietur laico censualis. sed tamen ille qui construxit tenetur dominum seruare in dānem. vel etiam episcopus si ponendo primariū lapidem et postea in consecratione ecclesie fuit negligens. de consecra. di. i. nemo. xiiii. q. vlti. compimus. di. lxx. sanctorum. Si vero solum erat alterius ecclesie vel collegii ecclesiastici debet ei restitui hoc modo ꝙ ecclesia constructa sit eis subdita quo ad ius patronatus. xii. q. ii. apostolicos. xvii. q. iiii. quesisti. ¶ Ecclesiam nemo edificare potest nisi auctoritate dyocesani qui debet ponere primariū lapidem crucem figere et cimiteriuz designare et etiam petere dotez sufficientē assignari sine q̄ cōsecrari non debet. de conse. di. i. nemo. et c. placuit. Et hodie quidem

ſufficit ꝙ aſſignetur pro dote vnus manſus ideſt vnum prediuz
ufficiens pro vno pari boum totaliter liberum · de cenſi · c · i · ta
lis ta nen eccleſia dum in hac paupertate fuerit non tenebitur
ad hoſpitalitatem obſeruandam nec epiſcopo aliquid perſoluen
dum niſi q̄ntum poteſt donec perueniat ad pinguiorem fortu-
nam · ar · de conſue · cum dilectus · ¶ Exempti non poſſunt cōſ
truere oratoria ſiue eccleſias vel capellas in locis non exemptis
ſine dyaceſanorum licentia et ce · vide infra · exemptus · ¶ · vi ·
¶ De oratoriis aūt priuatis vide infra · oratorium · ¶ Eccleſie
quomodo non debent reuerti ad ſeculare habitaculū habetur
ſupra · conſecratio eccleſie · i · ¶ · fi · ¶ Quis tenetur eccleſiaꝫ cū
indiget reparare? ℞ · ſecundum Hoſti · ſi fabrica habeat portio
nem deputatam de illa reparari debet · x · q · iii · vnio · et ſi non
ſufficit tunc rector et alii in ea beneficiati ibi conferre debent ·
x · q · iii · vnio · et e · ti · c · i · et c · de his · xvi · q · i · ſi monachus · In
quo caſu ſtandum eſt diſpoſitioni epiſcopi et maioris partis ca-
pituli de his que fi · ama · per · c · fi · In quibuſdaꝫ etiam regioni-
bus hoc faciunt laici expenſis ſuis et vbi conſuetum eſt tenent
cum in ea percipiant eccleſiaſtica ſacramenta et audiant dina ·
xvi · q · vii · quicunqꝫ · et c · hoc diximus · et c · filiis · et cōpellendi
ſunt talem conſuetudinem ſeruare · de ſymo · ad apoſtolicam · ſi
talis conſuetudo non reperitur quarta prouentuuꝫ que quodā
mō a ſanctis patribus fabrice deputata eſt ad hoc tenetur · Ita
ꝙ qui eam percipiunt ſoluant non obſtante vlla preſcriptione
ſiue conſuetudine · ſed poſt reparationem redibit quarta ad illos
qui eam percipere conſueuerunt ſic intelligitur · xii · q · ii · de red
ditibus · et vſqꝫ ad c · ſtatuimus · ¶ Quātum eccleſiis donari po-
teſt? ℞ · donari poteſt in infinitum abſqꝫ alia inſinuatione · aūt
de non ali · et per · re · eccle · ¶ · ſi minus · Nam ceteris perſonis n̄
licet donare aut recipere vltra quingentos ſolidos · niſi precedat
certa inſinuatio et niſi in certis caſibus · C · de dona · l · ſiquis pro
redemptione · Relictum eccleſie vel ad alias pias cauſas in teſta
mento etiam minus ſolenni voluntate facto tenet · de teſta · cū
eſſes · et c · relaum · nam in tali legato ſufficiunt duo vel tres
teſtes · vt ibi dicitur · ¶ Quicquid emptum fuerit de pecunia ec
cleſie eius eſt · xii · q · iii · c · i · et q · v · fixum · quod adeo veruꝫ eſt
ꝙ ſi clericus habeat pecuniam deprebenda ſiue de ecclia ſua et

inde emat predium licet illam pecuniã potuisset dare aliis in tui tu pietatis non tamen potest dare predium quia statim acquisitum fuit ecclesie siue fuerit emptum nomine ecclesie siue nomine alieno. de peculio clerico. c. i. et c. inquirendũ. Et ꝓpter hoc non potest hmõi clericus illud alienare. Eodẽ modo siqs de pecunia ecclesie quam habuit furto rapina seu deposito sibi possessionem emit quia ecclesie fit vt dictum est. ¶ Ecclesia pro ali enis debitis obligari non potest. nec eius possessiones. et siquis obligauerit est suspensus ab administratione temporalium et spiritualium. de solu. c. ii. poterit tamen hec sententia per epis copum relaxari quia papa sibi hoc non retinuit. de sen. excom. nuper. sed non debet hoc facere nisi in demnitati ecclesie consulatur. ar. de ver. sig. cuꝫ olim. ¶ Quicunqꝫ de nouo in ecclesiis monasteriis seu aliis piis locis vsurpantes regalia idest collectã que fit regis ratione seu tributum regi debitum secundum Io. an. ¶ Similiter vsurpantes titulũ aduocationis vel defensionis q̃ proprie sunt nomina patronatus ipsorum locorum vacantium bona occupant et clerici aut monachi ipsorum locorũ qui hoc fi eri procurant ipso facto incidunt in excoicationem. Clerici etiã qui non opponunt se talibus nichil debent percipere de prouentibus ipsorum locorũ. de elec. generali. li. vi. ¶ Clericus qui ex collatione laici recipit ecclesiam vel tenet si monitus non renun ciauerit ab officio et beneficio suspendendus est. et si contumax perseueret deponendus. laicus vero excommunicatus. de iure. patro. preterea. et c. relatum. ¶ Ecclesiarum vacantiuꝫ bona non debent ab aliis occupari. vt supra beneficiuꝫ. ii. ¶. primo. ¶ Qualiter res ecclesie alienari possint vide supra. alienatio. ¶ De ecclia et eius emunitate vide plura infra. emunitas. ¶ De priuatis oratoriis habes infra. oratorium. et infra. emunitas. ecclesie. ¶. vi. ¶ De ecclesia violata aut cõsecranda vide. s. ces satio. et supra. consecratio. ii.

Ecclesia. ii. scilꝫ parrochialis. Collationes de ecclesiis. par rochialibus his qui non attingerunt xxv. annũ ipso fcõ non valent. Et tenetur qui assumitur fieri sacerdos infra annum a tempore cõmissionis alias priuatus est ea. Item te netur personaliter residere. In hoc tamẽ episcopus ex causa dispensare potest ad tẽpus. de elec. licet canon. li. vi. Et nota hic

ꝙ licet tantum de anno transierit ꝙ talis non possit ad sacerdocium promoueri. non tamen vacat ipsa ecclesia nec potest conferri alteri nisi post elapsum annum. qui quidem annus tunc incipit postq̄ possessionem illius pacificam habuit vel per eum stetit quo minus haberet. nec currit si iusto īpedimento detentus ordinari non potuit alioquin si sic priuatus sit ipsa ecclā ipsi restitui non poterit. Item nota ꝙ si recepit eam non intendens ēe sacerdos sed vt per annum haberet fructus tenetur ad restitutionem. Similiter et ille qui contulit ei quem non credebat promouendum ad sacerdocium tenetur ecclesiam ipsam seruare indemnem. hec omnia de elec. cōmissa. li. vi. ¶ Episcopi possunt dispensare ꝙ qui optinēt parrochiales ecclesias insistendo studio non teneantur promoueri infra annum nisi ad subdyaconatuꝫ ad queꝫ si non fuerint promoti priuati sunt. vt in proximo ¶. de sacerdocio dictum est. ad sacerdocium autē non tenētur vsqꝫ ad septennium et interim prouideatur ecclesie per vicarium. et et elapso septennio infra annum debent fieri sacerdotes. alioqn incurrunt dictam penam. de elec. cum ex eo. li. vi. ¶ Si ad ecclesiam parrochialem presentetur qui non est in sacris dumtam̄ alias sit ydoneus et possit infra tempus statutum ordinari admittendus est. de insti. si is. li. vi. Et tamen secundum Io. an. talis non presentatus non possit in tali ecclesia institui. de eta. et qua. preterea. nisi dispensatiue vt ibi.

Electio. i. cōmuniter quid sit? R. electio prout hic sumitur est alicuius persone ad dignitatem vocatio. vt colligitur. e. ti. cum in cunctis. et c. quia propter. ¶ Ad quē pertinet electio? R. de iure cōmuni spectāt ad collegium etiam si duo solum vel tres fuerint. e. ti. c. i. de consue. cuꝫ dilectus. lxiii. di. adrianus. Sꝫ si clerici non sunt in ecclesia vt collegium sed vt singulares persone tunc superior prouidebit pro se vel ad presentatōnem patroni siquis sit de iu. patro. pastoralis ¶ Et electio quidem non solum ad collegiuꝫ pertinet sed plerumqꝫ de consuetudine vel priuilegio alieni vocantur. e. ti. cumana. vn̄ et qui est in possessione iuris eligendi eligere potest. etiā si post possessionem amittat. de iu. patro. consultationibus. et c. cuꝫ propter. e. ti. querelam. Item eligere potest prelatus et quilibꝫ clericus inq̄tuꝫ cōpromissum fuerit. vt habetur infra. electō.

ii. per totũ. ¶ Quis non pot eligere? R. excõmunicatus maiori excõmunicatione. vt notatur de appella. constitutis. i. secus si minori. de sen. exco. c. vlti. Item nec suspensus. de consu. cum dilectus. Item nec interdictus. e. ti. cum inter. Item nec qui sci enter celebrauit in loco interdicto. de sen. excom. is qui. li. vi. Item nec illi quibus interdictum est eligere absq; superiori licen tia. e. ti. c. vlti. Item nec illi qui in ea vocatione elegerunt sci- enter indignum. e. ti. cum in cunctis. et c. innotuit. in fi. naz tales ipso iure sunt ea vice eligendi potestate priuati. et idem di cendum si peccauerunt in postulando. e. ti. scriptum. et hoc ve rum est quando facta nominatione sequitur electio vel postula tio. secus si nõ sequitur. quia tunc nõ essent ꝓpter hoc priuati e. ti. perpetue. li. vi. Item eligere non possunt qui peccauerunt in electionis forma. quia debẽt priuari iure eligendi. e. ti. quia propter. Item nec illi qui neglexerunt vsq; ad lapsum tempus. de quo vide infra. ¶. proximo. item non possunt eligere pupilli nec etiam in locis regularibus qui non sunt professi tacite vel expresse. sed neq; conuersi. de elec. ex eo. li. vi. Itez in cathedra libus collegiatis secularibus vel regularibus ecclesiis vocem non habent qui non sunt subdyaconi nec in eligendo nec in aliis fac- tis capituli. etiam si ab aliis libere concedatur. vt de eta. et qua lita. vt hii. in clemen. ¶ Infra quod tempus debet fieri electõ? R. in ecclesia cathedrali vel regulari habent electores tempus trium mensium infra quod si iusto impedimento cessante non elegerint ad proximum superiorem deuoluitur. vt e. ti. ne pro defectu. deinde debent electores electionem prestare electo et pe tere consensum eius infra octo dies postq̃ cõmode possunt alio quin negligentes excluduntur a persecutione processus et sunt suspensi per tres annos ab omnibus beneficiis ipsius ecclesie. e. ti. cupientes. ¶. ceterum. li. vi. Electus vero tenetur consen- tire infra mensem a presentatione alias priuatus est iure electio nis. nisi forte ea sit electi conditio q; non possit consentire abs li licentia superiori quo casu tenetur electus vel electores petere q; cẽtiam cum ea celeritate quaz superioris absentia vel presentia patitur et si non hẽatur extunc ad aliam elcõnem procedant. Quilibz etiam electus tẽtur infra tres mẽses post consensuz pe tere confirmationẽ alias irrita est electio. c. ti. q̃ sit. li. vi. nisi

petenda sit confirmatio a papa. quia tunc electus tenetur infra mensem a notitia iter arripere versus curiam et sic petere confirmationem ac negocium prosequi. vt in dicto c. cupientes. et hoc intellige quod electus tenetur infra mēsem post consensuz vel si non fuerit ei electio pn̄tata infra mensez a notitia iter arripere et ce. In aliis vero ecclesiis dz prouideri infra sex menses alias eo dem predicto modo ad proximum superiorē deuoluetur. de pre ben. de multa. et de concessi. preben. nulla. et etiam habetur supra. beneficium. i. ¶. i. ¶ In quo loco debet fieri electio? R. potest fieri in ecclesiā vel in capitulo vel in simili loco honesto et maxime iuxta consuetudinem. e. ti. in causis. sed tamen precipue electiones episcoporum solent in ecclesia fieri. e. ti. quod sicut. Sed ex causa extra ciuitatem possent fieri. xxiii. di. in nomine domini. et non debēt fieri ante sepulturam predecessoris. e. ti. bone memorie. in cle. tamen si fierent valerent. ¶ Omnes electores qui in ciuitate sunt debent ad electionem vocari verbo vel scripto vel consueto signo campane. Item et qui sunt in ortis ciuitatis. ar. ff. de procu. l. i. Itez debent vocari omnes qui sunt in prouintia per literas vel per nuncium. e. ti. coram. hoc dico secundum consuetudinem obseruandam et si vocati ad competentem terminum a vocantibus eis assignatum non veniant n̄ oportet eos vlterius expectari. e. ti. cum inter. et c. cū nobis. ¶ An elector absens possit constituere procuratorē? R. si iusto impedimento tenetur potest vni vel pluribus cōmittere vices suas dumtamen cuilibet insolidū. et erit melior conditio occupātis. quod si ambo concurrunt et petant admitti non admittentur ambo sz is quē capitulum vel maior pars elegerit et si non concordent admittetur ille qui primo nominatus est in cōmissione. aut si nullus sit in solidum non valz. qn̄ aūt procurator vnum nominat pro se et alium nomine eius qui commisit nichil agit nisi de certa persona habuerit speciale mandatum quia tunc alium nomine suo poterit nominare ¶ Porro si nullus de collegio vult esse porcurator non potest absens nolente capitulo extraneum deputare. non potest etiam per literas exprimere votum suum. hec omnia e. ti. si quis iusto. li. vi. Si aliquis electorum contēptus nec vocatus fuerit ad electionez ad petitionē eius cassanda est electio. potest tamen si vult eam ratam habere. e. ti.

q̄ sicut. ¶ Utrum elector possit renunciare voci sue? R. sic. nā quilibet potest renūciare iuri quod sibi competit. vnde et quod postea fit per alios ipse non poterit impugnare. si tamen talis accedat electione nundum facta admittēdus est etiam in omnibus que circa ipsaȝ facienda restant. e. ti. ecclesia vestra. i. R.
¶ Quot sunt forme electionis? R. tres. nam aut fit per scrutinium. aut per compromissum. aut per coēm inspirationem. et qui contra predictas formas eligere attēptauerit ea vice dedȝ potestate eligendi priuari. e. ti. quia propter. ¶ Quando proceditur per formam scrutinii debent eligi tres scrutatores qui in secreto exquirant vota singulorum et ipsi quidem primo debēt seipsos de suis votis examinare. deinde aliorum vota secreto et sigillatim ad hoc vt quilibet liberius dicat quod sibi videtur. vn̄ si examinatio votoruȝ publice fieret non seruaretur forma nec valeret electio etiam si omnes consentirent. e. ti. in genesi.
¶ Per quem vota scribentur? R. per tabellionem vel quod melius est vnus de scrutatoribus videntibus aliis conscribet et postea publicabit. et siquis electoruȝ vellet contradicere scripture nichilominus ei standum est. ar. de testi. p̄terea. ¶. fi. ¶ Quid si electores pauci sunt? R. secundum Inno. si sunt tantum tres duo ex eis scrutabuntur tertium et sic procedent ad electioneȝ. si vero sunt duo vnus scrutabitur alium. q̄ si vnus tantum ille solus vocatis testibus exprimet votum suum et eliget et publicabit. ¶ In electionibus vota incerta et conditionata non valēt et debēt haberi pro non adiectis. puta consentio in illum in quē talis consentit. vel si petrum habere non potero consentio in iohannem et similia. e. ti. in electionibus. li. vi. ¶ Publicato scrutinio electores nequeunt variare voces suas sed facienda est collatio et electio celebranda est. e. ti. publicato. ille tamen qui nō consentit potest consentire in eum qui alias eligendus est alias non potest ad alium accedi. e. ti. auditis. ¶. i. et c. ecclesia vestra. ¶. pars vero ¶ Quod si per vim facti scrutinii nullus possit eligi. poterunt procedere ad secundum et tertium scrutinium donec aliquis eligi possit. ¶ Collatio predicta que debet post publicationem scrutinii fieri tripiex est. s. numeri ad numerum. ȝeli ad ȝelum. meriti ad meritū. e. ti. in genesi ¶ Si tn̄ vna p̄s eligentiū fuerit duplo maior non potest ei opponi extenuatō

zeli vel meriti. e. ti. si quando. li. vi. q si omnes in vnum conueniant nichilominus facienda est collatio non de numero sz de electoribus vtrum scilicet fuerit contẽptus vel aliquis affuerit cuius vox non sit computanda et huiusmodi ¶ Et si hac collatione facta nullum occurrit dubiũ ad electionem procedatur. alioquin discutiatur plene. e. ti. eum terra. Alii dicunt q vbi omnes in vnam personam conueniunt valet electio etiam si collatio sit omissa. ¶ In numero eligentium non debet computari electus quia nullus potest eligere seipsum. e. ti. cumana. licet aliquãdo hoc locum habeat quando proceditur per viaz compromissi. vt infra. electio. ii. § . iiii. ¶ Facta collatione eligi debet is in quez maior et sanior pars capituli consentiet. et maior pars dicet minori. cum talis sit eligendus si placeat vobis ipsum communiter eligamus. et si consenserint tunc is qui priorem vocem habz in capitulo surgens dicet. ego pro me et toto capitulo eligo talez et ce. et omnes acceptabunt. q si maior pars vel non omnes cõsenserint dicet. ego pro me et pro illis qui consentiunt mecuz eligo talem et ce. hec omnia. e. ti. quia propter ¶ In omni electione siue postulatione si dicatur eligo postulando siue postulandum siue in postulandum vel postulo eligendo siue eligendũ aut in eligenduz nichil agitur. Similiter nec sub hac forma eligo et postulo. prout melius potest de iure valere. nisi quando probabiliter dubitaretur vtrum quis sit eligendus vel postulandus. quo casu sic postulatus vel electus tenetur tantum vnam determinatam viam accipere. de postula. perpetuo. li. vi. ¶ Electio semper debet fieri per verba numeri singularis siue fiat per scrutinium siue per compromissum alias facta non valet. e. ti. sicut li. vi. ¶ Collige que sunt de substãtia forme electionis per scrutinium. primo quidem q electores congregentur. Item q scrutatores assumantur. Item q in secreto vota exquirantur. Item q vota scribantur. Item q scripta in cõmuni publicentur. Itez q fiat collatio. Item q sequatur electio de illo in quez maior et sanior pars capituli consenserit. hec omnia colliguntur e. ti. quia propter. ¶ Quãdo potestas eligendi deuoluitur ad alium? R. in cathedralibus ecclesiis si infra tempus scilz trium mensiũ non eligant deuoluitur ad proximum superiorem. qui si infra alios tres menses non eligat deuoluitur ad alium superiorem.

et sic vsq ad papam. Si vero eligant scienter indignũ et sic sint
priuati iure eligendi vel priuentur per sententiam quia non ser
uant debitam formam ad papaz deuoluitur. In inferioribus ãt
ecclesiis semp ad proximum superiorem deuoluitur. e. ti. q̃q̃.
li. vi. De hac materia vide supra. ¶. iii. et supra bñficiuz. i. ¶.
i. ¶ Cassanda est electio qui requisitus anteq̃ esset electus con-
sensit electioni de se faciẽde. quia presumitur ambiciosus. e. ti.
cum post petitam. et c. officii. ¶ Quando maior pars capituli
deliquit electio deuoluitur ad pautiores. vt notatur de postu.
c. ii. Item deuoluitur etiam ad vnum propter omium aliorum
delictum. lxv. di. si forte. e. ti. bone. ꝙ si omnes deliquerunt de
uoluitur ad superiorem. siue ad papam vt dictum est supra. in
¶. qui est hic ãte proximũ. Electiones clandestine reprobantur
c. ti. quia propter. et dicuntur clandestine que in cameris per
occulta conuenticula fiunt. lxxix. di. c. ii. et c. si transitus.
¶ Similiter et ille quas inter se electores secretas tenent. cum ce-
lebrari debeant solẽniter et publicari vt in dicto c. quia ꝓpter.
¶ Quis potest eligi? R. eligẽdus est doctior et santior cuius cõ
paratione ceteri grex dicantur. viii. q. i. licz ergo. et qui sit de
legitimo matrimonio natus. et etatis legitime. e. ti. cũ in cũc
tis. nam episcopus debet eligi xxx. annorum cõpletorum. infe
riores vero prelati et alii qui curam debent habere animarum
requiritur ꝙ attigerint xxv. annũ. alias eligentes sunt illa vi-
ce potestate eligendi priuati. vt dictuz est supra. ¶. xxii. qui in
cipit quando potestas. Subdyaconus quoq potest in episcopuz
eligi. de eta. et quali. a multis. Item qui ad vnam dignitatem
reputatur dignus si postea eligitur ad aliam debet reputari dig
nus. lxxiiii. di. gesta. fallit quandoq quia lz toleretur quis in
officio minori non tamen ꝓpter hoc in maiori tolerari debet in
dignus. xii. di. nos consuetudinem. Abbas quoq exemptus bñ
potest eligi siue in episcopum siue in abbatem eiusdẽ regule vel
habitus sed non potest transire sine licentia pape vel legati de la
tere si sit in prouincia. e. ti. si abbatem. li. vi. Religiosus quoq
licet non expresse professus quinetiam nouicius eligi possunt ad
episcopatum. e. ti. nullus. li. vi. De clericis alterius dyocesis
vtrũ possint eligi vide infra. postulatio. ¶. iii. ¶ Quis non po-
test eligi? R. non potest eligi excoicatus maiori excoicatione.

de appella. constitutis. i. Item nec excoicatus minori qui si sci-
ēter elcūs fuerit cassanda est electio. de cle. ex. mi. si celebrat.
Item nec suspensus. nec interdictus. nec qui interdictū non ser-
uauit. de postula. c. i. et c. cum dilectus. Item non dꝫ eligi pso
na cui aliquid obsistit de ipedimētis circa ordinandos de quibus
habetur infra. ordinandus. per totū. Item nec is qui ꝓpter vi-
cium psone semel reprobatus fuit. talis enim nec ibi nec alibi eli
gi potest. e. ti. sup eo. secus aūt si cassata fuit electio propter vi
ciosum ꝓcessum quia tunc non impeditur ꝓmotio eius etiaꝫ in
eadem ecclesia. vt in dicto c. sup eo. et c. innotuit. Itē non pōt
eligi epūs scꝫ qui iaꝫ alligatus est alteri ecclesie sꝫ pōt postulari
scilꝫ a papa. de pos. c. fi. Item in prelatum religiosorū non pōt
eligi nisi expresse professus. alias non valꝫ electio. e. ti. nullus.
li. vi. nec etiam aliquis qui it alterius religionis vel habitus.
e. ti. cum rationi. in cle. Item nullus religiosus potest elegi qui
transiuerit de ordine mēdicantium ad non mēdicantes. vt habes
infra. religio. v. ¶. fi. ¶ Electus post cōsensum cōiungitur spi
ritualiter ecclesie viduate. e. ti. cuꝫ inter. de transla. inter cor
poralia. ¶. i. et ii. Item electio gignit confirmatōem. e. ti. ni-
chil. Confirmatio dat administratōem. e. ti. ex transmissa. de
confirmatione vide supra confirmatio electoruꝫ. ¶ Si electus
ante confirmatōem administret remouendus est. e. ti. q̄liter.
nisi in summo pontifice qui eligendo confirmatur. di. xxxiii. in
nomine dñi. vel sic administranti pcatur. e. ti. nosti. vel nisi p-
tineat ad papam et si sit valde remotus a sede apostolica quia ta
les si sint in concordia electi administrare pñt etiam añ confir-
matōnem. Ita tñ ꝙ nichil penitus alienēt. e. ti. nichil ¶ Nec po
test eis cōmitti administratio sub nomine yconomatus vel pro
curationis et huiusmodi nec in toto nec in pte nec in spūalibus
nec in tpalibus. ꝙ si susceperint priuati sunt omni iure ipsius
electionis. e. ti. auaricie. li. vi. ¶ An religioso acquiratur ius ele
ctionis extra ordinem suum? R. nulli religioso predicatorū mi
norum heremitarum et quorum lꝫ mendicantium ex electione
postulatione ꝓmissione seu vocatione extra suum ordinem in
discordia facta ius aliquod acquiritur nec ipse potest consentire
etiam habita licentia. e. ti. quorūdaꝫ. li. vi. ¶ Et debꝫ intelligi
in discordia que esset siue de iure siue de facto. e. ti. ꝙ circa. in

cle. Sed et aliis religiosis non acquiritur ius in elcõnibus nec cõsentire pñt si fuerit a minori pte vel numero. vt in dcõ c. quorũdam. Et nota ꝙ si religiosus electioni de se fcẽ ad prelationez aliquam extra suum monasteriũ vel ecclãm non petita licentia et obtenta cõsenserit cõsensus non valet. et elcõ ipsa iuribus vacuatur. Itez nota ꝙ prelati religiosorũ reqsitis conuẽtibus pñt hmõi licentiam dare. e. ti. c. si religiosus. li. vi. Non aũt valerz licentia que pro futura cõcederetur electione quã fieri contingeret. e. ti. cum concessa. in cle. Nec aliquis religiosus põt prefici in aliqua ecclesia que clero careat et populo xpiano. e. ti. in plerisqꝫ. in cle. ¶ Quid si due electiones fiant? ℞. scdm. Hostisi et simul et in cõtinẽti fiũt. puta in scrutinio diuisa sunt vota et scdã fit in con tineti post primã tunc illa valz que melioribus et maioribus meritis adiuuatꝛ. e. ti. lz. in fi. et c. dudũ. Si vero electões fiãt ex interuallo et prima fuerit rite fcã illa valz. imo etiam si prima adnullãda sit. scdã nichilominus cassari dz. e. ti. bone memorie mag. nisi gratia sicut quidam intelligunt. e. ti. bone memorie. Similiter etiã cassanda ẽ scdã si prima nulla fuit ꝓpter causam nõdum patentem. e. ti. consideramus. et c. auditis. ꝙ si prima ex causa notoria nulla fuit valebit scdã rite fcã e. ti. venerabilem. ℭ. fi. de sup. ne. pre. c. fi. ¶ Sũt casus in qbus electores bis pñt eligere. puta si electus non vult consentire vel post consensum renunciat iuri suo vel moritur. vel propter occultum eius vicium irritatur. Et in his casibus pñt electores integrum tꝑus a dissensu vel renunciatione vel morte seu irritatione ac si vacatio noua esset dũmodo nichil egerint fraudulẽter. e. ti. si electio. li. vi. ¶ Duas electiones in vna ecclesia de se factas nemo potest prosequi. sz vnam tm̃ eligat. e. ti. vt qs. li. vi. ¶ Quicũqꝫ grauat clericos vel alias ꝑsonas ecclẽsticas ad quos spectat electio pro eo ꝙ rogati seu alias inducti eũ pro quo rogabantur siue inducebantur eligere voluerunt vel consanguineos eorum aut ipsas ecclãs seu loca bñficiis seu aliis bonis spoliando seu alias iniuste ꝑsequendo excoĩcati sunt ipso facto. e. ti. sciant cuncti. li. vi. ¶ Quid siquis aliquẽ ex odio eligit? ℞. tenetur ei ad omne damnum quod inde ei accidit. lxxiiii. di. honoratus. et ℭ. si propter inimicicias. l. vnica. li. x. ¶ Circa electiones monialiũ nota ꝙ nulla debet ad electionẽ admitti nisi xxii.

annum pegerit et ꝓfessa fuerit tacite vel expresse. nec in abba
tissam vel priorissam vbi per priorissaꝫ gubernãtur. eligi põt.
nisi post xxx. annum. et nisi fuerit expresse ꝓfessa. Itẽ nota ꝙ
cum per scrutiniũ ꝓceditur illa electio que a duabus ptibus fue
rit celebrata non obstante appellatõe ptis alterius premissa tñ
diligenti examinatione si alias inuẽta fuerit canonica confirme
tur. et bñdicenda bendicatur. Si aũt nulla electionum a dua
bus ptibus fuerit celebrata non obstante ꝙ sit publicatuꝫ scru
tinium aut etiã ad electõem ꝓcessum. pñt alie moniales anteq̃
ad actus extraneos diuertant ad illã accedere que a maiori nu
mero est electa. et si per hoc ꝑueniatur ad duas ptes cõfirmet̃
vt prius dictum est. sꝫ nichilominus contra eam sic confirmatã
postq̃ fuerit in administratõe poterunt alie opponere in moduꝫ
denunciatõis vel accusatõis vt a dignitate remoueatur. Quod
si ad illam que a maiori pte electa est alie nolunt accedere vel ñ
tot ꝙ ascendant ad duas ptes tunc sup obiectis que faceꝛ pars
altera et sup aliis que sunt relinquẽda plane et sine strepitu iu
dicii et figura per supiorem inqratur anteq̃ cõfirmetur. sꝫ ipa
interim in spũalibus et tpalibus administret. ita tñ ꝙ de rebus
monasterii nichil alienet nec monialem recipiat. Si qua vero
a minori pte electa vel nominata fuerit non valꝫ. nec potest ad
eam predicto modo accedi. Itẽ nota ꝙ nunq̃ in electionibus mo
nialium debet fieri collatio zeli ad zelum vel meriti ad merituꝫ
sed solum numeri ad numerum. Si vero ꝓcedetur per viã com
ꝓmissi si minor pars se opponit electe nichilominus confirmet̃
et bñdicatur. contradictione ptis non obstante. Si ãt maior ps
se opponit differtur confirmatio vel bñdictio donec de obiectis
et aliis fuerit inqsitum. sꝫ interim administrabit vt premittit̃
nisi ps opponentium fuerit duplo maior quia tunc non adminis
trabit. sꝫ expectabit litis euentũ. Item nota ꝙ si in huiusmodi
electionibus contigerit ad curiã appellari debent cause exprimi
scdm̃ modum constitutionis. vt circa e. ti. li. vi. sꝫ non debent
ipse ire qnpotius ꝓcuratores cõstituere. Item hi euocantur ad
dirigendas moniales in electionibus nisi abstineãt ab his que in
ter eas oriri possꝫ circa hoc discordia vel nutriri excoicati sunt.
Et omnia predicta hñt locum etiam apud mulieres que viuunt
quasi canonice excepta ꝓfessione qa tales non profitentur. hec

omnia e. ti. idemnitatibus. li. vi. De confirmatione electionis habes supra confirmatio electorum. per totum. De electõe pa pe habes infra. papa. ¶. i.

Electio. ii. per cõpromissum. Eligendi potestas potest ali cui vel aliquibus committi. e. ti. cum in veteri. sed com petentius committitur in numero pari. e. ti. in causis. et c. cum dilectus. et c. cum in iure. et vni cõmitti potest etiaȝ non prelato. de renun. post transla. i. R℞. Nec requiritur ꝙ hi quibus cõmittitur sint de collegio. e. ti. causaȝ que. sed tamen in hac cõmissione si vnus dissentiat non seruatur forma nec va let. e. ti. quia propter. et c. cum dilectus. nec enim cogitur qs renũciare iuri suo inuitus. quod metus. câ. abbas. et c. ad au dietiam. Item nota ꝙ re integra talis potestas reuocari potest. e. ti. in causis. ¶ Illi quibus potestas eligẽdi cõmittitur possunt de persona cuiuscunqꝫ loci prouidere. ar. lxiii. di. lectis. et c. re athina. tutius tamen et melius est ꝙ de ipsa ecclesia eligant. e. ti. ꝙ sicut. et xxiii. di. in nomine domini. ¶ Non valet cõmissio sub hac forma vt quis quesitis votis in secreto illũ eligat in quẽ plures consenserint. e. ti. si cui. li. vi. sed bene valet si ei cõmit titur vt illum eligat in queȝ maior pars capituli consenserit. e. ti. cum expediat. li. vi. ¶ An cõprmissarii possint vnum de seip sis eligere? R℞. si hoc habetur ex forma cõpromissi possunt. ali as non. de sortile. c. vlti. et e. ti. cumana. ¶ Siue commissum sit vni siue pluribus electio debet fieri per verba numeri singu laris. alias non valet. e. ti. sicut. li. vi. et de sen. et re iudi. cum ab vno. li. vi. ¶ Cõpromissarius si non eligat infra tempus elec tionis a iure statutũ ad superiorem potestas deuoluitur. si vero eligat indignuȝ siue ignoranteȝ eligendi potestas reuertitur ad electores nisi scienter electionẽ factam ratam haberent. Et eo dem modo reuertitur ad eos si eligit ydoneuȝ et non consentit. Porro cõpromissarius quando eligit indignum scienter non pu niuntur cõpromittentes nisi ratum habuerint sed ipse suspẽsus est triẽnio a bñficiis que obtinet in illa ecclesia quam sic eligẽdo offendit. ¶ Et idem in illius bñficiis est censendum qui alicuius electionem postulationem aut prouisionem impugnans in pro batõe deficit eius quod obicit in psonã. sȝ hoc ñ hȝ locũ si cõpro missarius â obiciẽs sit cps. e. ti. si compromissarius. li. vi.

Elemosina primo communiter. secundum Tho. secunda secunde. q. xxxii. quedam elemosine sunt corporales scʒ septem opera misericordie. videlicet esurientem pascere. potare sitientem. vestire nudum. recolligere hospitem. visitare infirmum. redimere captiuum. et sepelire mortuum. vnde versus. visito poto cibo redimo tego colligo condo. Sunt alie septē elemosine spirituales scilʒ docere ignorantem. consulere dubitāti. corrigere peccantem. consolari tristeʒ. remittere offendēti. portare onerosos. pro omnibus orare. vnde versus. Cōsule castica solare remitte fer ora. In quo versu cum dicitur consule intellige consulere et docere. Et quidem elemosine spirituales meliores sunt q̄ corporales. primo quideʒ qa id quod exhibetur nobilius est scilicʒ donū spirituale quod preeminet corporali. Scdō ratione eius cui subuenitur. quia spiritus nobilior est corpore. Tercio q̄ntum ad ipsos actus quibus subuenitur. quia spirituales actus sunt nobiliores corporalibus. potest tamen contingere ꝙ corporalis elemosina prefertur spirituali in aliquo particulari casu. puta si qs fame deficeret potius eēt pascendus q̄ docēdus. Vtrum dare elemosinam sit in precepto? R℞. secundum Tho. secunda secunde. q. xxxii. dicendum ꝙ sic. omittens enim hoc eternaliter punietur. vt patet Ma. xxv. Esuriui enim et non dedistis michi manducare et ce. et hoc intelligendum est secundum ꝙ recta ratio requirit. secundum quam considerandū est aliquid ex parte dantis scilicet vt id quod in elemosinas erogandum est non sit ei necessarium sed superfluum. non solum respectu suiipsius sed etiam respectu aliorum quorum cura sibi incumbit quia prius oportet ꝙ vnusquisq̄ sibiipsi cum suis prouideat et de residuis pauperibus subueniat. Ex parte quoq̄ recipientis requiritur ꝙ necessitatem habeat. alioquin non esset ratio quare ei elemosina daretur. Sed cum non possit ab aliquo vno omnibus necessitatem habētibus subueniri. non omnis necessitas obligat ad preceptum. sed solum cum is qui necessitatē patitur sustentari aliunde non potest. tunc locum habet quod dicit Ambro. pasce fame morientem si non pauisti ipsum occidisti. sic igitur dare elemosinam de superfluo est sub precepto. et similiter dare ei elemosinam qui est in extrema necessitate alias elemosinam dare est in consilio. sicut de quolibet meliori bono

dantur cōsilia. Et dico ꝙ superflua de necessitate precepti sunt eroganda. quia licet sint istius q̄ntum ad proprietatem tamen etiam aliorum sunt quantum ad vsum scilicet illoruꝫ qui ex eis sustentari possunt. vnde basilius. si fateris ea tibi diuinitus prouenisse an iniustus est deus inequaliter nobis res distribuens. cur tu abundas ille vero mēdicat. nisi vt tu bone dispensationis merita consequaris ille vero patientie brauiis decoretur. Est famelici panis quem tu tenes. nudi tunica quam in conclaui conseruas. discalciati calceus qui penes te marcescit. indigentis argentum quod possides in humatum. quo circa tot iniurias quot dare valeres. Et hoc idem dicit Ambrosi. di. xlvii. sicut hi. Et quod predictum est quod non sit danti necessarium iudicandum est secundum ꝙ probabiliter extimari potest. nec oportet ꝙ cōsideret omnes casus qui possunt contingere in futurum sed debet iudicari superfluum et necessarium secundum ea que probabiliter et verisimiliter occurrunt. Vtruꝫ elemosina debeat dari de necessario? R℞. secundum Tho. vbi supra. necessarium dicitur dupliciter. vno modo sine quo aliquod esse nō potest. et de tali necessario elemosina dari non debet. puta si aliquis in articulo necessitatis cōstitutus haberꝫ vn̄ possꝫ sustētari ipse et filii et alii ad eū pertinentes. de hoc ei elemosinaꝫ facere esset sibi vitam subtrahere. Sꝫ si forte talis casus imminerꝫ vt subtrahendo sibi darꝫ alicui magne persone per quam ecclesia vel respublica sustentaretur. certe pro talium personarum liberatione seipsum et suos laudabiliter ꝑiculo mortis exponerꝫ. cum bonuꝫ cōe sit ꝓprio preferenduꝫ. Alio modo dicitur aliquid necessariū sine quo nō pōt conueniēter vita transigi scd̄m statū vel cōditioneꝫ ꝓprie ꝑsone vel aliarū q̄ruꝫ cura ei incūbit. de hmōi ergo dare eliam est bonū et n̄ cadit sub precepto sꝫ sub cōsilio. Quibus potius elia danda sit? R℞. scd̄m Tho. se. se. q. xxxii. sicut Au. dicit in. i. de doc. xp̄i. illis qui sunt nobis magis coniuncti magis ꝓuidere debemus q̄ eis q q̄dā forte nobis aduenuīt. Est tn̄ circa hoc discretōis rō adhibēda scd̄m differētiaꝫ cōiuntōnis scitatis et vtilitatis. Nā iusto sanctōri magis idigētiā patiēti et magis vtili ad cōe bonū eēt magis elia dāda q̄ ꝑsone ꝓpīqori. maxīe si n̄ sit multū cōiuncta cuius cura spālis nobis imineat et si necessitatē magnā n̄ patiatur. Et vide. s. aduocatus. ¶. pe.

¶ Vtruz in eleia preferendus sit pater infidelis extraneo fideli? R. scdm Ray. in exhibitione nutrimenti pferendus ē pater lz in dilectione pferendus sit extraneus. ar. xxx. di. c. i. pceptuz enim dni est. Exo. xxx. honora pr ē;et mrē;. nullū enim bnfi cium tantū est sicut parentū. iō parentes in recōpensandis be neficiis sunt oibus aliis pferēdi. nisi necessitas ex alia pte ppon deret vel aliq alia cōditio. puta comunis vtilitas ecclesie vel rei publice. vñ etiam in extrema necessitate magis essent deserēdi filii q̄ parētes. Concor. Tho. se. se. q. xxxi. ¶ Elemosina dāda est paupibus qui suis manibus operari nō p ñt. lxxxii. di. ¶. i. nam et scdm leges qui laborare pōt et se imiscet elie redigitur ad seruitutē imperatoris. C. de mendican. l. i. li. xi. Cum aūt aliquis indiget et ponitur distributor elemosinarum pōt et sibi accipere sicut et aliis ministrat. Tho. se. se. q. xxxii. ¶ Vtrum elemosina hoibus malis danda sit? R. scdm Tho. in iiii. di. xvi. dicendū scdm Augu. q sic diligendi sunt homines vt eorū non diligātur errores. et qa exhibitio bnficii dilectioni correspōdet iō peccatori ad sustentationez nature dz elimosina dari si indigeat. cuz pcipiatur nobis etiā bene facere inimicis. sz ad fouēdū eorū maliciā non debemus eis aliquid dare. vñ si cōstaret q ex eo qeis aliqd datur in pctm laberentur ñ dz eis dari eleia. nisi necessitas extrema exposteret. ¶ Vtrum elia sit dāda abūdanter? R. scdm Tho. se. se. q. xxxii. dicendum q abundantia elie pōt considerari dupliciter. primo quidē ex pte dantis scz. cū aliquis dat quod est ei multū scdm pportionē pprie facultatis. et sic laudabile ē abundāter dare. Thobie. iiii. si multū tibi fuerit abundanter tribue. vñ et dñs Lu. xxxi. laudauit viduā que ex eo q dederat illi totū victū quem habuit misit. obseruatis tñ his que dicta sunt de elemosina facienda de necessariis. s. ¶. iii. ¶ Secūdo considerari pōt ex parte eius cui datur. et sic est abundantia duplex. vno mō q suppleat sufficienter eius indigentiā et sic laudabile ē abundanter tribuere. Alio modo vt habundet ad supfluitatē et hoc non ē laudabile. sz est melius pluribus elargiri. In hoc etiā considerandū est q qdā egentes delicatioribus cibis et vestibus indigēt q̄ alii. vt Tho. subdit ibidē.
¶ Quid si qs furatur ab vsurario et hmōi vt eliaz inde faciat? R. scdm Ray. ñ dz. dico furtū cōmitti. nō enim faciēda sunt

mala vt veniāt bona q̄cunq̧. xiiii. q. v. forte. iō restituere tē-
tur. ¶ Vtruꝫ de illicite acq̄sitis elia possit fieri? R. scdm̄ Tho.
se. se. q. xxxii. aliquid pōt esse illicite acquisituꝫ tripliciť. Vno
modo q̄n id quod illicite acquiritur debetur ei a quo acquisituꝫ
est. et hoc siue n̄ trāsferatur dn̄ium vt in rapina et furto. siue
etiā transferatur vt in vsura. et de talibus cum quis tēatur ad
restitutionē non pōt elia fieri. Alio mō est aliq̄d illicite acquisi
tū quod ille quidē qui acquisiuit n̄ pōt retinere. nec tn̄ debetur
ei a quo acquisiuit. qa scꝫ contra iusticiā datū et acceptū fuit.
vt in symonia vbi vterq̧ contra legem dei agit. et iō dꝫ in pias
cās erogari ¶ Et eadē rō in consimilibus in quibus datio et acce
ptio fuit contra legē. Tertio mō est aliq̄d illicite acquisitū non
quidē qa ip̄a acquisitio sit illicita. sꝫ qa illud ex quo acq̄ritur ē
illicitū. et in his quidē transfertur dn̄iuꝫ nec cōpetit repetitio.
sicut patet de eo quod mulier acq̄siuit p̄ meretriciū. et hoc p̄-
prie vocatur turpe lucrū. talis eni mulier turpiter agit et con
tra legē. sꝫ in eo q̄ accipit. iniuste n̄ agit nec contra legē. vnde
quod accipit retinere pōt. et etiā pōt de eo eliaꝫ facere. sꝫ non
oblatōnē publicā ad altare. . et hāc distinctionē approbat Au.
xiiii. q. v. n̄ sane. in fi. De ista materia vide infra restitutio. i.
¶. an̄pe. de acq̄sitis p̄ ludū alee vide ifra ludus alee. de materia
etiā elie habes plura infra satisfactio. ¶. v. et vlti.

Elemosina ii. quis pōt facere eā. vtrum religiosus possit
facere elemosinaꝫ? R. scdm̄ Ray. n̄. quia nihil hꝫ. liii.
di. abbati. et xii. q. i. n̄ dicatis. de statu. mo. cū ad mo
nasteriū in fi. Si tn̄ monachus administrationē hꝫ. pōt et debꝫ
facere eliaꝫ. ymo q̄cquid superest in pias cās erogādū est. xii. q.
i. quia tua. in fi. di. lxxxvi. n̄ satis vltra mediū. nisi forte talis
essꝫ administratio de q̄ statutū essꝫ q̄ quicq̄d superest refūdatur
ad monasteriū vel aliquē sp̄ualē vsum. vt in quibusdā priorati-
bus. Itē si monachus videret aliquē indigere ad mortē dꝫ dare.
qa in hoc casu oīa sunt coīa. di. xlvii. sicut hi. nec obstat si ab-
bas contradiceret. qa magis abedire deo oꝫ q̄ hoibus ¶ Cōcor.
Tho. se. se. q. xxxii. et in iiii. di. xv. addēs q̄ circa extremā ne
cessitatē monachus aliquod modicum dare pōt absente abbate
sub spe rati habitōis. ¶ Quid si monachus de volūtate abbatis
vadit romā vel ē in studio nūquid potest facere eliaꝫ? R. scdm̄

Ray. sic. nã eoipo q dedit ei licentiã eũdi vel stãdi intelligitur
ei concessisse licentiam faciendi ea q honesti scolares et pegrini
solent facere. ar. de of. dele. ꝑterea. ff. de iudi. si lõgius. et. de
iuri. o. iu. l. ii. ita tñ q moderate hoc faciat. ff. ad mace. Item
filius. ¶. quod dicitur. Cõcor. Ho. et Tho. in iiii. di. xv. ¶ Sz
nũqd vxor põt facere eliaz sine liña viri? R. scdm̃ Ra. si vxor
hz res paternales ꝓprias ꝑter dotẽ vbi hmõi paternalia de con
suetudine locuz hñt et vxoris sunt põt de illis etiã inuito mari
to eliaz facere. C. de pac. con. hac lege. Itez si vxor est lucrosa
ita scz q exhibita debita gubernatõe domus opibus suis lucra
tur. põt de hoc eliam facere. nec intelligo deducẽdas expensas
victus sui. quia vir tẽtur ad om̃ia hmõi onera pp dotẽ. et etiã
pp obsequiũ ab vxore exhibitũ. de rebus quoq viri. vt de pane
vino et hmõi q de approbato more solẽt ad dispensationẽ vxo-
ris ptinere potest et dz facere eliaz tpate tñ et scdm̃ facultates
viri et maiorẽ vel minorẽ multitudinẽ et necessitatẽ paupũ. et
dz sibi formare consciam q ñ displiceat marito. lz alñ ꝓhibue-
rit. quia qñq ꝓhibẽt vt tẽpent vxores ñ a toto sz ab excessu.
põt etiam sibi formare consciaz ex miseria paupis cogitãs q si
maritus illũ videret placeret et ei q sibi fieret elia. Si aũt oĩo di-
cat sibi conscia q viro displiceat deponat eã si põt. et si nõ põt
deponere ñ dz dare. hoc dico nisi videret eũ indigẽtẽ ad mortẽ.
et quod dixi de rebus viri intelligas etiã de rebus dotalibus. nã
illarũ dominiũ penes virũ est. C. de rei vendi. dote ancillaz. C.
de iu. do. i rebus. Cõcor. Ho. et Tho. se. se. q. xxxii. et in iiii.
di. xv. ¶ Sz an vxor exñs in mrionio secũdo possit ꝓuidere filiis
quos hñit ex primo? vide ĩfra vxor. ¶. ii. ¶ Nũqd filiusfa. põt
eliaz facere? R. scdm̃ Ray. si hz peculiũ castrense vel q̃si. põt.
nã q̃tũ ad illud paterfa. censetur. ff. ad macedo. l. i. de pecu io
vero ꝓfecticio et aduẽticio põt si credat prẽz pmissurũ. alias ñ
qa ꝓfecticiuz et quicquid ex eo acqritur pris est. aduenticiuz
vero patris ẽ quo ad vsufructũ. insti. p q̃s pso. no. acqui. ¶. i.
si tñ essz in scolis de licentia patris vel pegrinatõe possz et de ꝓ
fecticio et auenticio dare eliaz. ar. ff. de iudi. si longius. ff. ad
mace. itẽ si filius. ¶. quod dicitur ¶ Quid aũt sit peculiũ aduẽ-
ticiũ castrẽse et hmõi vide infra peculiũ. ¶ Vtrũ seruus vel an
cilla possit eliam facere de rebus dñi? R. scdm̃ Tho. in iiii. di.

xv. serui ancille et famuli etiaȝ q̃uis sint libere conditõnis non pñt elias dare de rebus dñoruȝ sine eorũ consensu. nisi panẽ et hmõi que ñ inferũt sensibile nocumentũ. ¶ Si etiaȝ ipẽ famulus sit dispẽsator rerũ nõ tñ ponitur dispensator q̃si ptãtẽ aliquã in re dñi hñs sȝ q̃si tractãs eam ad vtilitateȝ dñi. de precio aũt sui seruicii constat ꝙ potest elemosinam dare.

Emphiteosis quid est? R℞. emphiteosis grece latine melioratio dicitur. ab inicio eni ꝑ hũc contractũ viles quedaȝ terre concedebãtur q̃s recipiens meliorabat. et meliorationes sue erãt quod postea pmissum ẽ etiã de fertilibus. et cõsistit in rebus solidis tm̃ quod et iuxta vulgare quorundã dicitur datio ad libellum. ¶ Emphiteosis ñ aliter contrahitur nisi scriptura superueniente. C. e. l. i. Itẽ ꝑ consensum dñi et emphiteote in hoc scȝ vt stati dñs aliquid ꝓ re accipiat. scȝ ꝙ int̃ eos conuenerit. Itẽ vt de cetero singulis ãnis conuẽtũ canonẽ soluat. insti. e. §. adeo. ¶ Contrahitur alñ ad tp̃s idest vsq̧ ad decẽ vel xx. annos. in quo etiã succedit heres vsq̧ ad ipm tp̃s. aliqñ contrahitur in ppetuũ et tunc ñ aufertur emphiteote vel eius heredibus q̃diu soluerit canonẽ. ¶ Possessio ecclesie non põt de nouo dari in emphiteosim ppetuo. de re. ec. nõ alie. nulli. si tñ possessio ipa prius erat ẽphiteoteca et puenit libere ad ecclesiaȝ hñ poterit dari in ẽphiteosim alteri etiã ppetuo. ¶ Quid sit de natura huius contractus? R℞. scdm̃ Ho. de natura huius contractus est vt si contrahentes aliq̃d pacti sunt id obseruetur. et si nihil paciscãtur dȝ pensio solui nisi res ex toto pierit. quidã intelligũt etiã si septẽ ptes perierit. alii intelligũt si tm̃ medietas perierit. quod equius est. ar. ff. de vsufruc. etiã partis. iteȝ de natura huius contractus ẽ vt liceat dño ẽphiteotaȝ repellere si ꝑ trienniũ in secularibus vel ꝑ biẽniũ in eccliasticis non soluerit pensionẽ. x. q. ii. hoc ius. ver. qui rẽ. nec tẽtur dñs cẽsum req̧rere. qa dies statuta pro dño interpellat. C. e. l. ii. §. sin aũt. Repellet aũt scdm̃ quosdaȝ ppria auctoritate. scdm̃ alios quod verius ẽ ꝑ iudicẽ. idẽ ino. ¶ Et hoc nisi celeriter satisfaciat scdm̃ ꝙ dicitur de locatõ. conduc. et pp̃. in fi. Et dico celeriter idest añq̃ patiatur se trahi ad iudiciũ. Alit̃ tñ aliqui exponunt illam celerã satisfactõȝ. ¶ itẽ põt ẽphiteota ius suũ alteri vẽdere dño tñ prius req̃sito et ꝓposito ꝑcio q̃tũ re vera inuenire põt. dñs

enim si cōparare velit cuilibet ēptori ꝑponderandus est. sꝫ si licentiā dat vendi pōt. qn etiā si taceat lapsis a denūtiatōe duobus mēsibus vendi pōt. etiā sine consensu dn̄i. dūtn̄ non ꝑsonis ꝓhibitis vt sunt persone potētiores. vel q̄ nō sunt soluēdo. ar. ff. qui satis dare cogun. l. ii. et illud quidē cui sic vēditur tētur dn̄s suscipere in ēphiteotā. et si secus fecerit ius suū amittit. de his oībus notatur de loca. et condu. potuit. ¶ Vtrum ēphiteota possit ius suū donare sine consensu dn̄i? ℞. scdm̄ Ho. potest dn̄o etiā irreq̄sito. C. de fundis. pa. l. i. li. xii. insti. e. §. adeo forte. similiter et pōt pignori dare. idez Inno. et Ber. ¶ Quid si emphiteota soluit censum p̄ntibus annis sꝫ ān cessauerit a solutione ꝑ decē annos vel plures. nūquid nūc pōt expelli? ℞. n̄. sꝫ tutus ē. C. de ape. l. penul.

Emptio. venditō. scdm̄ Ho. cū pure fit venditio etiā sine scriptis de re q̄ degustationem nō exigit omne ꝑiculuꝫ spectat ad ēptorē. excepto casu publicationis. et nisi pactū mora vel culpa vel caliditas interuenerit. idē de emolumēto ¶ Quid si dolus dat cām contractui? ℞. n̄ tēbit vēditio. vt. s. dolus. §. ii. ¶ Vtrū liceat aliquid vendere plusq̄ valeat? ℞. secundū Tho. se. se. q. lxxvii. dicendū ꝙ carius vēdere aut vilius emere reꝫ q̄ valeat ē iniustū et illicitū. nisi res q̄ vēditur cedat in detrimētuꝫ venditoris q multū illa re indiget. Nā in tali casu iustū ꝓcium erit vt n̄ solum respiciatur ad rē que venditur. sꝫ ad damnū etiaꝫ quod venditor incurrit ex venditione. et sic licite poterit vendere plusq̄ valeat scdm̄ se. q̄uis non vendatur plusq̄ valeat ipi venditori. ꝙ si ēptor multū iuuetur ex re quā emit sꝫ venditor n̄ damnificatur carendo re illa. non dꝫ illā suꝑ vēdere. qa vtilitas q̄ alteri accrescit non ē ex vēdente sed ex cōditione ementis. nullus aūt dꝫ vendere alteri quod n̄ est suuꝫ. ¶ Quare aūt lex humana hanc ineq̄litatē totaliter non ꝓhibꝫ. Dicendū ꝙ lex humana multa permittit impunita. vn̄ in hoc casu punit solum qn̄ est magnus excessus. puta si aliquis sit deceptus vltra dimidiū iusti precii. tūc eni cogit ad restitutiōeꝫ. lex aūt diuina nihil impunitū relinquit. vnde scdm̄ diuinā legē illicitum reputatur si in emptione et venditione non sit obseruata eq̄litas iusticie et tenetur ille qui plus hꝫ recōpensare ei q damnificatus est. si sit notabile damnū. quod iō dico. qa iustum

p̄ciū rerū qn̄qꝫ n̄ est punctaliter determinatū. sꝫ magis in q̄dā extimatione consistit. ita q̄ modica additio vel diminutio n̄ videtur tollere eq̄litatē iusticie. de hac materia notatur. x. q. ii. hoc ius. vbi dicitur q̄ si in venditione plus offeratur q̄ res valeat ecclia n̄ dꝫ recipe. sꝫ tm̄ iustuꝫ p̄ciū. lꝫ lex dicat q̄ contrahētes p̄nt se inuicē decipe. nā ecclia in suis contractibus n̄ dꝫ dolū facere. de dona. p tuas. ¶ Vtrū negociando liceat carius vendere q̄ ēptū sit? R. scdm̄ Tho. vbi. s. nihil ꝓhibꝫ lucrū ordiari ad aliquē finē necessariū vel honestū et sic negocia licita reddētur. sicut cū aliquis lucrū moderatū quod negociando q̄rit ordinat ad domus sustētationē vel etiā ad subueniendū indigentibus aut etiā cum aliquis negociatōi intendit pp̄ vtilitatē publicā ne scꝫ res necessarie ad vitā prie desint. et lucrū expetit nō q̄i finē sꝫ quasi stipendiū sui laboris. et sic pōt quis carius vendere q̄ emit. Similiter etiā si ip̄e in aliquo meliorauit rem. aut etiā q̄a p̄ciū rei mutatuꝫ ē scdm̄ diuersitatē loci vel tp̄is vel pp̄ piculū cui se exposuit transferendo rē de loco ad locuꝫ. vel eam ferri faciendo pōt carius vendere. dumtn̄ moderate. vt Ray. addit. de hac materia hētur infra vsura iii. ¶. ix. ¶ Vtrū venditio reddatur iniusta pp̄ defectuꝫ rei vendite vel etiā pp̄ latētē eius bonitatē? R. scdm̄ Tho. se. se. q. lxxvii. circa rem q̄ venditur triplex defectus considerari pōt. vnus q̄dem scdm̄ sp̄ēꝫ rei vt si vendatur auricalcū ꝓ auro aut vinū mixtū aq̄ quasi purū. Alius defectus est scdm̄ quātitatē. vt ponderis vel mēsure. vt si quis vtatur scienter deficienti pondere vel mensura. Tertius defectus est ex p̄te q̄litatis. puta si aial infirmū vēdatur quasi sanum. In his ergo tribus casibus si quis venditor sciēter offenderit fraudē cōmittit. et illicita est venditio. et ad restitutionē tētur. Si vero eo ignorante aliquis p̄dictorum defectuuꝫ in re vendita fuerit venditor q̄dem n̄ peccauit. tn̄ cum ad eius notitiā ꝑuenerit tētur recōpensare dānum emptori ¶ Ex his patet q̄ illicitum est vendere aurum vel argentum alchimicum pro vero. quia n̄ est ita purum sicut verum. nec hꝫ omnino easdeꝫ ꝓprietates. sicut proprietatem letificādi. aut quod valet contra certas infirmitates et hmōi ¶ Si autem p alchimiā fieret verum aurum n̄ essꝫ illicitum vendere ꝓ vero. quia nihil prohibꝫ artem vti aliquibus naturalibus causis ad ꝓducēdū naturales

et veros effectus. sicut Augu. dicit in li. de trinitate de his que arte demonum fiunt. ¶ Et quod dictũ est de venditore intelligẽdum ẽ etiã ex parte emptoris. vt qñ venditor crederet rẽ suaȝ minus pciosam esse q̃ sit. puta vendit auruȝ p minori pcio qa credit esse auricalcum. aut aial sanũ quod putat infirmũ. nam emptor si hoc cognoscit iniuste emit. et restituere tenetur.
¶ Vtrũ venditor teneatur dicere vicium rei vendite? R. scd̃m Tho. vbi. s. venditor qui rẽ viciosam vendẽdaȝ exponit ex hoc ipo dat emptori dãni vel piculi occasionẽ. piculi quidẽ si pter hmõi viciũ vsus rei reddatur impeditus vel noxius. puta si aliquis alicui vendat equũ claudicantẽ p veloci. vel domũ ruinosam p firma. vel cibum corruptũȝ aut venenosum pro bono. dãni aũt si pter hmõi vicium fit minoris precii et ipe nihil de pcio minuit. vñ si hmõi vicia sint occulta et vẽditor ñ detegat erit dolosa et illicita venditio et tẽtur venditor ad restitutionem seu damni recõpensationeȝ. Si vero viciũ sit manifestum puta cuȝ equus est monoculus vel cã vsus rei et si non cõpetat vni põt competere alii et venditor pp hmõi vicium subtrahat de pcio q̃tum oportet non tẽtur ad manifestandũ viciũ rei. qa forte pp hmõi viciũ emptor vellet plus subtrahi q̃ essȝ subtrahendũ. vñ venditor potest licite vicium rei reticere. ¶ Quid si aliquis portans merces ad locum vnũ sciat multos se sequi cuȝ similibus q si diceret nõ possȝ suas adeo care vendere? R. scd̃m Tho. se. se. q. lxxvii. venditor qui vendit rẽ scd̃m preciũ quod inuenit non videtur contra iusticiam facere si quod futurũ est non dicit. si tñ diceret vel de pcio subtraheret habundantioris essȝ virtutis. q̃uis ad hoc nõ videatur teneri ex iusticie debito.
¶ Quid de mercatoribus qui inter se conueniunt vt certo pcio vendant? R. scd̃m Ho. pactũ est illicitum. Similiter si aliquis in ciuitate impetraret vt sibi soli vẽdere liceat. q si quis hmõi officium exerceat dȝ scd̃m leges bonis suis expoliari et exilio ppetuo damnari. similiter et cõsentiẽtes puniri. C. de mono. l. vna. ¶ Quid de illis qui nec emere nec vendere nouerũt nisi cũ mendaciis piuriis et iuramentis? R. scd̃m Ray. quotiẽs causa decipiendi periurant vel mentiũtur sciẽter peccãt mortaliter. et tenentur ad restitutionẽ. Si aũt qs ignoranter dicit falsum credens dicere verum vel etiam si dicit. scienter non intendens

ꝓximo nocere sꝫ se indemnē seruare. nec ꝑ hoc rē amplius debito supuendit. tale mendaciū pōt dici veniale. Si tñ iurat siue periurat peccat mortaliter. vide infra periurium. ¶ Quicquid aliquis emerit nomine suo etiam de pecunia aliena emptori acquiritur non ei cuius fuerit pecunia. C. de rei uendi. si ex ea. nisi in casibus. nam quicquid omittitur de pecunia ecclie ipius est. vt dicitur. s. ecclia. i. ¶. viii. ¶ Eodē modo si tutor vel curator de pecunia minoris emerit sibi ꝑdium. Nam minor vendicare pōt illud. ff. qñ ex offi. cura. l. ii. Idem de milite si de pecunia sua alius emit ꝑdium. C. de reiuendi. si vt ꝓponis. idem in marito et vxore. quia si alter eorum aliquid emerit de pecunia quā ei alter donauit poterit ille cuius fuit pecunia illud vtiliter vēdicare. ff. de dona. inter vi. et vxo. l. vxor marito. ¶ Vtrū liber homo vel ꝓprius filius vendi possit? R. scdm̄ Ho. nō. nisi solum ꝙ pater vendere potest filiū necessitate famis vrgente. ita ꝙ si restituatur ēptori ꝑcium siue a filio siue ab alio quocunqꝫ et qñcunqꝫ ipe filius in ingenuitatē perueniat. in nullo autē alio casu licet patri filium vendere. matri vero etiā necessitate famis non licet. Ad materiā emptionis et venditionis possunt ptinere multa que habes infra negociatio. de his q̄ venduntur ad certum terminū et de his qui emunt bladū vinum vt carius vendant et plura hmōi vide infra vsura iii.

Emunitas ecclie. ¶ Emunitas est priuilegium ecclie libertatis vel personarū vel rerū ad eū pertinētiū. et dicitur emunitas quasi extra munia idest officia a quibus sunt imunes. vt infra patebit. ¶ Quā emunitatē habet ecclia consecrata? R. scdm̄ Ray. hꝫ primo vt inde nullus p vim abstrahatur. nisi in casibus quos vide infra emunitas confugientiū. ¶. i. Item eā q̄ in ecclesia posita sunt nec p vim nec per furtum sunt auferenda. alias sacrilegiuꝫ cōmittitur. xvii. q. iiii. quisquis. item ꝙ nullus mortuus infra eccliam sepeliatur. nisi eps abbas aut digni ꝑsbiteri. aut etiaꝫ fideles layci. xiii. q. ii. nullus. Et intelligunt quidaꝫ de illis laycis qui miracula faciunt. Alii intelligunt de fideli in dignitate cōstituto. sicut comite et rege. item emunitatē habet ecclia ꝙ in choro non debent morari layci cuꝫ clericis. de vi. et honesta. cle. c. i. de conse. di. i. ligna. et v. c. sequētibus. de reli. do. ad hoc. item ꝙ non possit

vendi ꝑpter aliq̄m necessitatē. autē. de alie. et emphite. ¶. et q̄m. Item ꝙ in ea placita secularia non sunt faciēda. et maxie de causa sanguinis. e. ti. c. i. et. c. ecclesia. nec fiant ibi parlamenta nec negociationes et precipue nundinarū nec strepitus iudiciorū secularium. nam processus iudicum seculariū et snie in dictis locis ip̄o iure non valent. e. t. decet domū. li. vi. Itez ꝙ non fiant ibi ludi theatrales cum laruis et similibus inhonestis. de vi. et honesta. cleri. cū decorez. secus vero de honestis et deuotis rep̄sentationibus. vt rn̄tare presepe dn̄i herodē magos et hm̄oi que potius inducunt ad deuotionē q̄ ad vanitatē. et ꝙ talia p̄nt fieri est ar. de consc. di. ii. semel. et di. iiii. q̄ris. circa fi. nā et quodlibet festum est signum p̄teritarum reruz. lxxv. di. ꝙ in die. ¶ Vtrum ecclesie non consecrate habeant p̄dictas emunitates? R. scdm̄ Ray. hn̄t. e. ti. ecclesie. hoc autē intelligendum si auctoritatē ep̄orum suoruz sint edificate. ar. de reli. do. ad hoc. et vbi ep̄s posuit primum lapidē et edificate sunt vt consecrentur. Concor. inno. et Ho. ¶ Vtrum cimiteria habeant emunitatē? R. scdm̄ Ray. et Ho. hn̄t eandē quaz eccclesia. vt dictū est. s. cimiterium. ¶. i. ¶ Vtruz ecclesia interdicta priuilegiū emunitatis retineat? R. scdm̄ Ho. et Gof. dicendum ꝙ sic. hec enim reuerentia deo debetur qui nō delinquit nec etiam ecclia sua. ideoq̄ non p̄dit priuilegium q̄ culpā non cōmittit. ¶ Vtrum priuata oratoria domorum habeant priuilegia emunitatis? R. scdm̄ Ho. et Gof. non. hodie nanq̄ est oratorium cras poterit esse camera. ¶ Que est emunitas p̄sonarum ecclesie? R. scdm̄ Ray. non debent fatigari angariis et pangariis idest seruitutibus personarum et rerū. C. de. epi. et cle. om̄s p̄sbiteros. xii. q. ii. ecclesiaruz. in necessitate tamē vt si ciuitas essꝫ obsessa non dꝫ pati ecclia suos rusticos defendi aliquo priuilegio a custodia et hm̄oi. ymo dꝫ eos cōpellere. e. ti. peruenit. ¶ Quā emunitatez hꝫ ecclia circa res t̄pales? R. primo quidē ꝙ ecclesiis donari pōt in infinitū. vt dictuz est. s. ecclia. i. ¶. vii. item ꝙ relictum eccliis etiam minus solenniter valet. vt. s. ecclia. i. ¶. vi. itez ꝙ in ecclias transferatur dn̄iū rei solo pacto cum in aliis personis sit necessaria traditio. C. de sacro sanc. et vt inter dn̄m. item ꝙ quicquid emptuz fuerit de pecunia ecclie ad eā dꝫ reuerti. vt. s. ecclia. i. ¶. viii. ¶ T̄pales

dñi qui subditis interdicunt ne prelatis seu personis ecclìasticis quicquid vendant vel emant ab eis aut ipis bladum molant pa nez coquant aut alia hmōi obsequia exhibere p̄sumant. eo ipo sunt excomunicati. e. ti. eos qui. li. vi. ❡ Que sit emunitas p̄ diorum ecclesiasticorū? R̷. scd̄m Ray. non debent grauari sor dibus oneribus. vt calcis coq̄nde arene fodiende. cloace purgā de et similibus que vilia sunt. xvi. q. i. ❡. nouaruz. ad honesta vero onera sicut sunt ordinaria tributa tenentur etiam predia ecclesiarū. xxiii. q. vl. tributum. Fallit tñ in domibus atriis et ortis iuxta eccliam positis et in māso de quo ecclesia dotata ē. de quibus nullum dz dari tributum. de aliis sic. nisi exp̄sse fue rit remissum ab eo qui potuit. nam res ad ecclesiam transiuit cum onere suo. xxiii. q. vl. scd̄m canonicā. de censi. sanctitū. xvi. q. i. si quis laycus. Si vero sunt extraordinaria et de nouo supinducta non tenētur. xvi. q. i. placet. similiter nec ad ea q̄ subito iniungūtur. nisi respiciant ad pias causas. vt quia prin ceps mouet exercitum contra sarracenos vel hereticos. vel qa petitur ad edificationē pontium aut aliam similē causam. in ta libus eniz si necessitas exposcat debent dñi seculares nō aucto ritate propria accipe. sz humiliter ab epo et clericis postulare. et illi visa necessitate poterunt conferre. e. ti. nō minus. et de censi. cum ap. sz hodie nihil conferre debent in auxilium prin cipum. nisi consulto papa. e. ti. aduersus. ❡ Vtrū layci possint hospicium exigere ab ecclesia? R̷. scd̄m Ho. hospicium exigere violenter et tanq̄ ex debito non pñt. e. t. c. i. di. xlii. quiesca mus. caritatiue aūt denegandū non est. dicit tñ inno. ꝙ si ali quis in recognitionē bñficiorum suorum reseruasset sibi hospi cium inaliqua ecclesia sibi deberetur. xviii. q. vl. eleuterius. sz tamē non licet tali irrumpere violenter domos ecclesie ratione alicuius iuris sibi debiti. alias sacrilegium committit. xii. q. ii. nulli. Et eadez ratione non pōt tollere inde necessaria hospiciū violenter ingrediendo. ❡ Quid si possessio aliqua siue domus te neatur albergiū facere alicui et ipa postea peruenit ad ecciaz? R̷. scd̄m Ho. ecclesia tenebitur aut rei seruicium exhibere aut ipam possessionem vendere. idem inno. ❡ Que pena violantiū ecclesiasticam emunitatem? R̷. scd̄m Gof. qui aliquo mō ec clesias violant seu p̄sonas vel ab ipis rapiūt violenter seu vsur

pant bona ip̄aruꝫ ſacrilegiũ cõmittunt et excomunicati ſunt. xvii. q. iiii. nullus. et. c. ſi qs deinceps. In certis etiam caſibus excomunicati ſunt ip̄o iure. vt incẽdiarius et effractator eccleſie. xi. q. iii. canonica. xvii. q. iiii. om̄es eccleſie. de ſen. ex. cõqueſti. violator quoqꜫ eccleſiaſtice emunitatis non ſolum pena ſpũali vt dictum eſt punitur. ſed etiam qñqꜫ pena pecuniaria. qñqꜫ maiori qñqꜫ minori. xvii. q. iiii. quiſquis. et. c. ſi quis cõtumax. hec arbitrio iudicis eſt relinquenda. et dꝫ dari pſone vel loco cui facta eſt iniuria. vel cuius emunitas ē violata. de ſen. ex. parrochianos. et. c. ſeq̄n. de ſymo. de hoc autem xvii. q. iiii. ſi quis in atrio. ¶ De pena corũ qui ſubmittũt ſibi de nouo guardiam vacantiũ eccleſiaruꝫ. vide. s. ecclia. i. ¶. antepe. ꝙ eccliaſtice pſone non tenentur ad tallias etiam ratione ſuarum poſſeſſionum vide infra tallia. ¶. fi.

Immunitas confugientium ad eccleſia. nullus ad eccliam confugiens inde p vim abſtrahi dꝫ. preterq̃ in caſibus. puta ſi ille confugiens ad eccleſiã ſit publicus latro. ſcꝫ q ſtratas publicas inſidiis et aggreſſuris obſidet. ſimiliter et ſi ſit nocturnus populator agrorum. ſcꝫ qui de nocte agros depopulatur ideſt vaſtat vel comburit. tales enim impune pñt extrahi. xvii. q. iiii. ſicut. e. ti. inter alios. Itẽ ſi quis in ip̄a ecclia cõmiſit maleficium ſperans ſe ab eccleſia defendi. quod ſemper pſumitur. niſi contrarium pbetur. ideo nõ dꝫ p eccliaꝫ defendi. e. ti. imunitatẽ. Item ſi confugiens ſit ſeruus. qui ſi pſtita a dño cautione de impunitate non velit de ecclia exire inuitus cõpellitur et redditur dño. xvii. q. iiii. id conſtituimus. e. ti. inter. ¶ Quid ſi quis cõmiſit maleficium in vna eccleſia nũqd defendetur confugiendo in aliam? ℞. ſcdm̄ vber. non. qa cuꝫ vna ſit ecclia in toto orbe iuxta illud Canti. i. vna eſt columba mea. licꝫ ſint multe pticulares eccleſie. qui iniuriam facit vni facit et omnibus. licet forte de conſuetudine apud aliquos alit̃ obſeruetur. ¶ Quõ debet defendi malefactor qui ad eccleſiam confugit? ℞. q̃tumcunqꜫ graue delictum commiſerit. pter ea que in duobus proximis. ¶. dicta ſunt debent rectores eccliarũ ſaluare ei vitam et membra. et poterunt euꝫ petenti cõcedere recepta ſuper illius impunitate ydonea cautione ſcꝫ. vel iuratoria tm̄. xvii. q. iiii. id cõſtituimus. vel etiã fideiuſſoria et pẽali

si timeatur q ille qui petit n bn seruet iuramētū. de resti. spo. ex transmissa. et. c. lrās. ¶. fi. sup eo autē quod inique fecit ē alias legittime puniendus. e. ti. inter alia. ¶. si liber. porro talis q̄diu est in ecclia n soluz nō est extrahendus sz nec molestādus. nec vestis nec victualia deneganda. C. de his qui ad eccle. confugi. l. pnti. ¶. i. q si quis contra fecerit sciat se maiestatis crimine irritū. et sic vltimo supplicio puniendum. hanc autem libertatem hz confugiens ad ecclesiam etiam extra eam infra. xxx. passus. xvii. q. iiii. quisquis. et. c. diffiniuit. vt ad requisita nature debitis exeat locis. ita tn q non accedat ad alias domos. vt in dicto. c. diffiniuit. hoc vero priuilegiū de xxx. passibus non hnt capelle que sunt infra ambitū murorū in castris. vt in dicto. c. quisquis. ¶ Quid si iudeus paganus vel excomunicatus cōfugit ad eccliaz nūquid defendetur? R. scdm vber. de iudeo et pagano satis credo q sic. Concor. Inno. et Ber. per l. C. de his qui ad eccle. confu. l. i. de excomunicato aūt qdam dubitant cū sit extra eccliam numero et merito. Et subdit ipe vber. ego credo q idem debeat esse iudiciuz de vtrisq. puto tn de hoc consuetudinem approbatam esse tenendā. ¶ An defendatur confugiens ad palacium epi? R. eodez modo defenditur sicut confugiens ad eccliaz. xvii. q. iiii. id constituimus. quod intelligunt quidam qn palaciū est coniunctuz ecclie. tn predictū. c. nō distinguit sz absolute loquitur de domo epi. ¶ Quid si quis confugiens ad eccliaz obuiauerit sacerdoti portanti corpus xpi et ei adhereat nunquid defendetur? R. scdm Ho. sic. q̄uis non sit expssum in iure. tn quilibet catholicus hoc fouere debet. nā et mulier que tetigit fimbriā vestimenti xpi salua facta est. Mat. ix. Sed et scdm leges statua pfecti saluat hominē si ad eā confugerit. ¶ Quis prouidebit de expensis ei qui ad ecclesiam confugit? R. ecclia prouidebit. C. de his qui ad eccle. cōfugi. l. pnti. in fi. sicut rector carceris prouidebit captiuis. C. de epa. audi. iudices. hoc notatur. xvii. q. iiii. diffiniuit. ¶ An iminente persecutione hostili homines cum familiis et rebus possint se in ecclesia recipere? R. ecclie cum omnibus ornamentis suis debent teneri munde. nec debent ibi cōuiuia fieri. vel hōies iacere aut sua suplectilia mittere. nisi pter hostiles incursus aut incendia repentiua seu alias necessitates vrgētes.

sic tamē vt necessitate cessante res in loca pristina reportētur· de custo· eu· reliqui· di· xlii· c· pe· et vl· ¶ An in ecclia possint fieri ꝓpugnacula et inde pugnare cōtra hostes? R· scdm Raymundum non dꝫ ecclesia incastellari vel muniri ita ꝙ inde fiat guerra vel recipiantur qui guerraꝫ faciunt et ꝑcipue ꝑdones· alias propter metum paganorū hereticorū piratarum siue predonum pōt muniri· et pn̄t etiam habere refugiuꝫ ibi non solū clerici sꝫ etiā layci· et defendere eccliam et que in ea sunt· ar· de custo· eucha· reliqui· xiiii· q· vi· si res· et· c· hi q· ita tamē ꝙ cessante necessitate incastellatio cesset· et facit ad hoc supra bellum tertio· ¶· fi·

Enormia que sint? R· enormia scdm canones dicuntur dupliciter· vno modo illa que ad normaꝫ plene penitētie reduci nō pn̄t· quin semp remaneat aliquid de pena· nā et impediunt ordinis executioneꝫ et beneficii retentionē· talia sunt tria· scꝫ homicidium· l· di· miror· i· q· vii· si quis omnē· de conse· di· i· c· i· Item heresis in qua post vulnus sanatuꝫ remanet cicatrix· i· q· i· ventum· Item symonia in ordinatōne· de accu· inqsitionis· de his etiam vide· s· crimen· ¶· ii· Secūdo modo dicuntur enormia quia dispensātionē non recipiunt· vt symonia in bn̄ficio· i· q· i· erga· et· q· vl· patet· hoc etiam mō dicūtur enormia oīa illa que inducūt infamiaꝫ ciuilem· iii· q· vii· ¶· porro· ii· q· iii· ¶· hinc colligitur· ¶ Enormis iniuria in clericum dicitur qn̄ ad mutilationē mēbri seu effusionem sanguinis scꝫ per vulnus illatū processum fuerit· aut si in epm vel abbatem proprium manus violenta iniecta sit· de sen· ex· cum illorum· aut etiam dicitur enormis arbitrio viri boni ex circūstantiis locorū tēporū et ꝑsonarū· vt insti· de iniuri· ¶· atrox·

Episcopus· vtrum status eporum sit perfectior q̄ status religiosorum? R· scdm Tho· secunda se· q· clxxxiiii· in omni genere semper agens est prestantius patiente ¶ In genere autē ꝑfectionis epi scdm Dionisiū se hn̄t vt perfectiores· religiosi aūt vt perfecti· quorum vnum pertinet ad actionem alterum ad passionem· vnde manifestum est ꝙ status perfectionis potius est in episcopis q̄ in religiosis· Si tamen status episcoporum ꝑfunctorie agatur· nihil est miserius· aut periculosius· vt infra negociatio· ¶· iii· in fi· ¶ Sꝫ vtrū liceat epatū

appetere? R. scdm Tho. se. se. q. clxxxv. sicut Augu. dicit in nono de ciuitate dei. locus supior et si administretur vt decet. tn indecenter appetitur. Contingit enim ipm appetere pter altitudinē gradus ad quam sequitur reuerentia honor et sufficientia temporalium. et hoc modo appetere illicitum est. et ptinet ad cupiditatez et ambitionem. sz appetere proximis prodesse per se laudabile est. tn presumptuosum videtur esse qꝫ aliquis pesse appetat ad hoc qꝫ subditis prosit. potest tn absqꝫ presumptione quilibet appetere talia opa facere si cum contingeret in tali officio esse. hec Tho. ¶ Qualia aūt debeāt esse opera epōrū et que quis appetere dz. satis ostendit Grego. in pastorali multa de his tractans. sz et in quodaz generali dicit ibi sic. sit rector cogitatione mundus. actione precipuus. discretus in silentio. vtilis in verbo. singularis per confessionez socius. pre cunctis contemplatione suspensus. internoruz curā externorū occupatione non minuens. eternorū prouidentiam internorū sollicitudine non relinquens. ¶ Vtruz epalis dignitas liberet a conditione seruili vel ascriptitia? R. ab vtroqꝫ liberat. et etiaz dignitas sacerdotalis. di. liiii. si seruus sciēte. et scdm canones etiam a curiali. liiii. di. ex antiquis. et qtum ad hoc nō tenet. c. illud si seruus sciente. verūtn nec seruus nec ascripticius nec etiam curialis ordinari dz. nisi scdm distinctionez quam habes infra seruus. ii. p totum. ¶ Inter epm et presbiteruz qtum ad appellationem qnqꝫ non fuit differentia. quia et isti et illi dicebantur presbiteri et epi. semper tamen fuit differentia realis. vn̄ et in primitiua ecclia soli apostoli confirmabant. Actuum. viii. erant et olim quidam prelati qui dicebantur coepi. de quibus ptranseundum est. quia amoti sunt. lxviii. di. ¶. hi vero. et. c. sequēti. ¶ Eps dispensare potest in omni crimine nisi expresse sibi phibeatur a iure. di. lxxxii. psbiter. de pe. di. vi. c. i. i fi. de sen. ex nuper. in fi. ad idez. ff. qbus ex. causis maio. l. nec non. ¶. quod eis. et hec est comunis doctorum snia scdm Ber. et notatur. l. di. si quis psbiter. et vide. s. dispensatio. ¶. vi. et p totum. ¶ Eps non potest restituere depositum siue degradatum. sz tm papa. di. l. c. i. et. ii. naz nec preses puincie pōt restituere illū quez damnauit. ff. de qstio. l. i. in fi. ¶ Epi et supiores nullā sniam suspensionis vel interdicti incurrūt ipo

iure nisi de eis expsse dicatur. de sen. ex. quia piculosuz. li. vi.
¶ Eps in tota sua dyocesi iuriditionē h3 ordinariaz. vn̄ pōt et
p se et p alium in quolibet loco nō exēpto pro tribunali sedere.
causas audire. personas eccīasticas cū oportuerit cape. carceri
deputare. et cetera officia libere exercere. de of. or. cū eps. li.
vi. S3 quō possit in dyocesi aliena hoc facere vide. s. absolutō.
i. ¶. vi. ¶ Eps qui in aliquo loco h3 iuriditionez tpalem qliter
exequatur? R. scdm Ray. d3 constituere iudicē secularez qui
causas audiat pcipue sanguinis. cui pōt et d3 precipere q vni
cuiq iusticiā faciat. q si iudex interrogat eū in spāli quid agē-
dum de tali qui sc3 penaz sanguinis meretur. pōt respondere.
consule iuris pitos. et caueat ne pp suaz responsionē directam
vel indirectam iudex intelligat q debeat euz sanguine punire.
de hoc casu hētur etiā infra homicidiū. ii. ¶. i. et homicidiuz.
iiii. ¶. iii. S3 bn̄ pōt delegare alicui et spāliter super maleficio.
vt homicidio et hmōi. et in iuriditiōe sua cōmisso. vt inquisita
veritate iusticiaz exequatur. nec pp sequentem penā fiet irre-
gularis. ne cleri. vel mo. eps. li. vi. ¶ Epi debent habere yco-
nomos sc3 qui psint rebus epi. et tales non debent esse layci. s3
probati clerici eiusdez ecclesie. lxxxix. di. volumus. et. c. quia
in quibusdam. et. c. iudicatū. ¶ Et q epi pn̄t qnq a subditis mo
deratū auxiliū exigere. vide. s. dn̄s. ¶. ii. ¶ Vtrum eps possit
iudicare imediate de subditis prelatoruz qui sub eo sunt. nisi cā
gradatim ad eū deferatur? R. scdm Ho. licz sup hoc a diuersis
diuersa notata sint dico consuetudinem cuiuslibet ecclie obser-
uandam que iuriditionem tribuit. idem Gof. ¶ Epi singuli in
suis dyocesibus etiam sine consilio metropolitani pn̄t plurima.
vt Ray. ponit. pn̄t aūt consecrare virgies similiter et ecclias.
ordinare clericos. erigere altaria in ecclia consecrata. nā in nō
consecrata sacerdos hoc pōt. vt supra altare. ¶. fi. Itez crisma
conficere. baptizatos confirmare. reconciliare solēniter penitē
tes. lrās formatas siue cōmendaticias clericis dare. hec omnia
lxviii. di. quis. de conse. di. i. nullus presbiter. lxxi. di. extra-
neo. Itē pn̄t inter subditos iudicare. vt supra. ¶. pximo. Item
anathematizare cū solennitate. de qua hētur. xi. q. iii. debēt.
Item diuidere vnam eccliam in duas. et duas vnire vnaz subi-
cere alteri. et nouas ecclias erigere. et hoc quidez ex causa pn̄t

facere non aliter. et nihilominus requisito consensu illorũ quorum interest et qui forsan ex hoc ledi possunt. etiam q̃n̄q̧ eorũ consensu non optento. de exces. prela. sicut. de eccle. edifi. ad audientiam. x. q. ii. c. vlti. xii. q. ii. placuit. Item p̄nt ep̄alem synodum celebrare. xxxviii. di. quando. Item reuertentes ab heresi reconciliare. de here. ad abolendam. Item canonem late sentẽtie quo ad suã dyocesim condere. iii. q. iiii. nullus. multa quoq̧ alia que difficile ess3 dinumerare. cum ep̄s preordinator sit in cũctis. xxv. di. plectis. ¶ Vtrum ep̄s principalius debeat intẽdere cure pastorali vel multiplicatõi temporaliũ? R. scd̄m Tho. in quol3. sollicitudo propria et precipua prelati debet esse circa gregis custodiam orando. p̄dicando. sacramenta dispensando. et sua iuxta q̧ res exigit erogando. multiplicatio autē temporaliu3 potest exerceri oportunitate se offerente sine spiritualiu3 notabili damno. et sic piũ est multiplicare ea ad ecclie vtilitatem. q̧ si oportunitas nõ se offerat nullatenus licet ei se ip̄m distractioni ĩgerere et secularibus occupare cu3 ĩpedimẽto notabili. Idem etiam Tho. secunda se. q. clxxxv. Ad materiam istam potest pertinere infra sollicitudo. ¶ Vtrum liceat ep̄o pp̄ aliquam persecutionem deserere gregem? R. scd̄m Tho. secũ. se. q. clxxxv. vbi subditorũ salus exigit persone pastoris p̄ntiã non debet pastor suum gregem deserere. neq̧ propter aliquod comodum temporale neq̧ propter aliquod personale periculu3 iminens. cum bonus pastor animã suam teneatur ponere pro ouibus suis. Si vero subditoru3 saluti possit in absentia pastoris per alium prouideri tunc licitu3 est pastori propter aliquod ecclesie comodum vel propter persone periculum corporaliter gregem suũ deserere. et hoc ip̄m colligitur. vii. q. i. scicitaris. poss3 etiam deserere plebem propter ip̄ius maliciã. vt infra renunciatio. i. ¶. ii. ver. iiii. De casibus confessionum qui pertinent ad episcopũ. et qui ad sacerdotes vide supra confessor. i. ¶. i. ¶ Quõ episcopus tenetur dare pauperibus habes. §. clericus. iiii. ¶. v. ¶ Quando episcopus est senex vel infirmus quid agendum vide infra viciatus corpore. ¶. fi.

¶ Quitas quid sit? vide infra ius.

Eucharistia .i. s. cōiter et de eius forma. Queritur primo vtrū eucharistia sit sacramētū. R. scdm Pe. in. iiii. di. viii. ē sacramētū et mō cōi cū aliis sacramētis .s. sanctificādo siue cāndo sanctitatez. et mō spāli .s. continendo totius sanctitatis auctoritatez propter hoc excellentissimū est omniū aliorum sacramētoruz. idez. Tho. de sacramētorū diuersimoda excellentia. vide infra sacramētū. ¶. si ¶ Vtrum sacramētuz eucharistie sit vnum. R. scdm. Tho. et. Pe. vbi. s. vnum quidē est vnitate pfectōis quia et ad eius integritatē plura requirūtur sicut et domus pfecta dicitur vnum. non aūt vnum vnitate indiuisibilitatis vel cōtrinitatis. vñ qñ pluraliter dicitur. pficiant in nobis qs dñe tua sacrā quod cōtinēt et huiusmodi intelligitur illa pluralitas solū materialiter. ¶ Que sit forma sacrāti eucharistie. R. scdm scōs et Tho. vbi. s. hec est forma consecrationis panis. hoc est eniz corpus meū. coniūctio. aūt eniz nō est de substancia forme tamē apponi debet scdm vsum ecclesie qui vsus a beato petro iniciū sumpsit. quod autez premittitur. accipite et manducate ex hoc oms. ptinet ad vsum sacrāti et non est de substancia forme. forma autē consecrationis sanguinis hec est. hic est eñ calix sanguinis mei noui et eterni testāti misteriuz fidei qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionē peccatorum. ¶ Quid si mutētur iste forme. R. scdm. al. in. li. de missa. non debent mutari alias nō cōficeretur. etiā si eūdē sensum habere videātur. Similiter nō debet aliquid dinui quia si dicatur hoc ē meū remāet indeterminatū quid meū sit. et si dicatur hoc ē corpus meū ñ significat propriū corpus cristi. Quod si aliquid addatur quod significatōz non mutet nec errorē inducat nichilominus fit cōsecratō vt si dicatur. hoc ē corpus meū dilectum vel scm. tñ qui hoc faceret valde increpādus esset. ¶ Qualiter sit christus in hoc sacramēto. R. scdm Tho. et Pe. i. iiii. di. x. christus idez qui de virgine natus et pro nobis passus ē in hoc sacramēto cōtinetur. et sicut ē ibi vere christus. ita ē etiam ibi sub sua q̄titate sz nō vtitur ea occupando locū sicut etiam non vtitur claritate sua illuminādo aerē. ¶ Itez potest esse similiter in pluribus locis inq̄tū plura indiuidua id ē plures panes trāsubstantiātur in ipsum ¶ Itez in q̄lib3 parte hostie ē totus christus etiā in minima q̄diu manet spēs panis vel vini. et idē dicendum

q̄ diu manet in stomacho sub dictis speciebus. et eodē modo qñ
hostia consecrata diu seruaretur dūmodo spēs panis nō mutare
tur. alias contra. Item licet ex virtute sacramēti sub specie pa-
nis sit tantū corpus et sub specie vini tantum sanguis tñ prop-
ter naturalem concomitantiam sub vtraqꝫ spē est totus chri-
stus. s. scdm̄ corpus et animā et diuinitatem. quia hec tria sepa
rata non sunt. ¶ Vtrum christus in sacramēto eucharistie ali-
qñ videatur oculo corpali. ℞. scdm̄ Tho. et Pe. vbi. s. in specie
quidem propria non videtur ibi. sed tam̄ qñqꝫ illa species panis
circūfunditur quibusdā accidētibus carnis vel pueri q̄ non sunt
propria accidēcia corporis xp̄i vñ q̄uis ibi expressiori signo vide
atur non tam̄ videtur in specie propria. Quid agendū sit qñdo
corpus christi sic apparet in alia specie. ℞. scdm̄ Tho. vbi. s. cū
vsus huius sacramēti sit ꝑ manducatōnem ideo quādo apparet
in specie pueri vel carnis cruētate vel simili non habet rōꝫ cibi
nec debet assumi ab eo cui sic apparet. et si omnibus appareret
dꝫ cuꝫ reliquiis poni. ¶ Vtrum virtute verborū possit sacerdos
q̄tācūque materiam cōsecrare. ℞. scdm̄ Tho. in. iiii. di. xi. q̄ti
tas pua vel magna nichil ad hoc facit. sꝫ tantū ipsa forma pro
nōie demōstratiuo vtens ostendit ꝙ materia cōsecranda debet
esse coram sacerdote. vnde sacerdos existens in domo sua nō pos
set consecrare panem qui est in altari aut etiam in foro. neque
totum vinum quod est in cellario. sed quātacunqꝫ sit q̄titas pa
nis vel vini q̄ coram sacerdote proponitur posset ab ipso conse-
crari. quinetiam si sacerdos intenderet consecrare non ad su-
mendum sed ad vtendum in veneficiis vel ad irrisionem nichilo
minus cōsecratum esset. ¶ Vtrum si alique hostie ex obliuione
remanent in altari vel aliq̄ pars vini. et sacerdos conficit nun-
quid sunt consecrate. ℞. scdm̄ al. in li. de missa. non. quia de eis
non intenditur Et scdm̄ august. sine intentione in sacramento
nichil agitur. ¶ Quid de accidentibus que videntur in hoc sa-
cramento. ℞. Tho et Pe. in. iiii. di. xii. dicēdum ꝙ cum substā
tia panis et vini post consecrationeꝫ non remaneāt accidentia
que ibi apparent diuina virtute existunt sine subiecto sic eniꝫ
immediatius ducūt in corpus christi quod sub eis cōtinetur re
tinent etiam modum agendi et patiēdi quē prius habebāt Vñ
fractio et diuisio fit tantū in speciebns et nō corpore christi

EVcharistia. ii. s. quo ad eius materiã q̃ sit materia huius sacramẽti. R̷. scd̃m Tho. in. iiii. di. xi. materia cõpetens ẽ panis triticeus. et vinũ vitis. cuius principalis cã ẽ insti tutõ diuina. s3 et quia hec duo principalie in cibũ et potũ veniunt cõueniemus p̱ hec cibũ et potũ spũale mãducãus. ¶ Vtrũ possit cõfici de pãe facto de spelta vel farre. R̷. scd̃m Pe. de cõi sinã doc torũ nõ potest cõfici nisi de pane triticeo. tũ quia ipse dñs cõpa uit se grano frumẽti vel tritici. io. xii. tum quia et ipse creditur celebrasse in pane triticeo et sic instituisse. tum quia vsus eccle- sie traditus ab apostolis qui p̃ntes fuerũt habet vt in solo grano tritici celebretur licet quidam cõtrariũ sentiãt de spelta et far- re dicentes q̧ spẽs frumenti est. ¶ Quid si grana alterius gene- ris admixta sint tritico. R̷. scd̃m Pe. alb. et Tho. si tãta est per mixtio q̧ trahat ad aliam spẽm vt qñdo appõitum est prednãns vel etiam ad aliam spẽm mediam vt quãdo est virtus equalis in vtroq̧ miscibilium. tunc non potest confici quia mutata ẽ spẽs panis triticei. secus si non ẽ tanta additio quin remaneat spẽs. quia tunc confici potest. ¶ Quid si panis fieret de aqua rosacea et huiusmõi. R̷. scd̃m Pe. quidam dicũt q̧ põt confici quia aqua in pane non remanet. alii dicunt q̧ non quia partes principales panis qui est materia huius sacramenti sunt aqua naturalis et farina. hanc opinionem esse probabiliorez dicit Tho. in. iiii. di. xi ¶ Quid cum hostia que consecrãda est tãdiu stetit q̧ incipit cor rumpi. R̷. scd̃m Tho. in. iiii. di. xi. dicendum q̧ si sit tanta cor- ruptio q̧ spẽs panis non remaneat tunc non potest ex ea confici si aũt spẽ manente sit aliqua dispositio ad corruptionem potest confici. q̃uis grauiter peccet conficiens ex tali scienter propter irreuerẽtiaz sacramẽti. et q̧ spẽs maneat potest cognosci ex hoc q̧ continuitas nõ ẽ soluta. nec alia accidentia õino ablata. idez al. ¶ Vtrum confici possit in fermẽtato. R̷. scd̃m Tho. vbi. s. sic. s3 confici non debet nisi in azimo. et qui cõtra faceret grauiter peccaret agens contra statutum et consuetudinem ecclesie. ad dit aũt Tho. in tertia pte. q. lxxiiii. q̧ q̃uis cõsuetudo cõficiẽ in azimo rõnabilior sit. grecus tñ peccaret conficiens in azimo quasi peruertens ecclesie sue ritum. ¶ De quo vino possit cõfici R̷. scd̃m Tho. et Pe. in iiii. di. xi. dicendũ q̧ tantũ de vino vitis quia in eo etiã christus cõfecit. et quia hoc solũ p̱proprie vinuz

eſt et cõmunius in potum ſumitur. ¶ Vtruȝ poſſit conſici de a
ceto et huiuſmõi. ℞. ſcdm̄ Tho. vbi. s. ſi vinum õio eſt factum
acetũ n̄ põt cõfici. quia differũt vinũ et acetũ ſicut viuũ et mor
tuũ. ſcdm̄ phm̄. viii. methafiſice Sȝ ſi vinũ ſit q̃ſi in via aceſcendi
idē ē iudicium quod de pāe qui ē in via corruptōis. ſ. qui põt cõ
fici. peccat tam̄ conficiēs propter irreuerentiaȝ ſacramti Con.
al. et addit ꝙ ſi vinum eſt putridum adeo ꝙ vini naturam pdit
non poteſt confici. ſi aũt non ſit corruptum ſed in via ad corrup
tionem cõfici quidem poteſt ſȝ propter reuerentiaȝ ſacramēti
non eſt aſſumēdum et idem dicendũ de vino multuȝ põtico ſiue
acri. ¶ Vtrũ poſſit cõfici de agreſta. ℞ ſcdm̄ al. et Tho. in. iiii.
di. xi. non. quia adhuc non habet ſpēm vini ſed tantuȝ eſt in via
generationis. ¶ Vtrum poſſit confici de muſto. ℞. ſcdm̄ Pe. et
Tho. vbi. s. ſic. quia cõpletam habet ſpēm vini. non tam̄ fiendũ
de multum recenti propter inpuritatem ipſius. ¶ Vtrum aqua
debeat apponi vino et q̃ta. ℞. ſcdm̄ Tho. et Pe. in. iiii. di. xi.
aqua apponitur non tāq̄ de neceſſitate ſacramenti quia etiam
ſine ea conficeretur. ſȝ tāq̄ de bene eſſe. ſ. propter ſignificatōȝ
vnionis populi ad chriſtum. aq̄ eniȝ multe populi ſũt. apoc.
xvii. grauiter tam̄ peccaret qui ſciēter obmitteret aq̄ appōnē
quia ageret contra inſtitutōnem eccleſie. et quia dn̄s appoſuiſ-
ſe creditur. debet aũt apponi adeo paruȝ vt in vinum totaliter
conuertatur. alias non conficeretur. et non debet apponi aqua
roſacea vel alia artificialis ſi tn̄ apponeretur nichilominus con
ficeretur. naȝ ipſa in vinum cõuerteretur ſicut aqua naturalis
¶ Quid ſi apponeretur aqua quādo vinum adhuc eſſet in dolio.
℞. ſcdm̄ Tho. vbi. s. nõ ſufficeret quia hoc nõ ſignaret aliquid
ſed oportet vt immināte oblatione apponatur ad ſacramentũ.
¶ Vtrum interris vbi non eſt vinuȝ poſſit cõfici de aqua rubea
in q̃ lotus ē pānus vino rubeo intinctus. ℞. ſcdm̄ Tho. in. iiii.
di. xi. non. quia illud eſt magis aqua rubea quam vinum. vnde
hoc dāpnatur de conſe. di. ii. cum om̄e. ¶ Quid ergo fiet in illis
terris vbi non poteſt haberi vinum. ℞. non eſt aliqua terra ad
quam non poſſit tantum portari de vino q̃tum ſufficit ad cele-
brandum. vel ſcdm̄ al. dicendum videtur ꝙ de hoc conſulendus
eſſet papa. tamen propter intollerabile dāpnum animarũ quod
incurritur ex ſacramenti defectu, diſpenſandum videretur. vt

corpus christi absq vino cōficeretur· quia corpus nō ē sine sanguine vt dictum est ·s· eucharistia ·i· ¶ ·v· ¶ Vtrū in eucharistia possit aliquis liquor p misceri spēbus vini· R· scdm Pe· in ·iiii· di· xii· si· additur res alterius nature et maioris virtutis transmitat spēm vini in se et si equalis virtutis transmutatur vtraq in naturam tertiam· et sic vtroquemō desinit ibi esse spēs vini· et p cōseqns sanguis cristi· Si vero sit minoris virtutis trāsmutatur in naturam spēi· verūtn̄ sub ptibus illis ad q̄s liquor additus penetrat cum non sint accidentia sine subiecto desinit esse sanguis christi· Quod si liquor additus eiusdem nature sit et maior tunc ad om̄s diuisiones spēi peruenit et eius cōtinuitatem totaliter soluit et sic incipit esse alius liquor et sanguis christi ibi eē desinit et idem si equalis sit· Si vero sit minor· tunc nō peruenit ad oēs diuisiones spēi· sub partibus ergo illis ad quas vinum additum peruenit desinit eē sanguis· cum iam accidentia non sint sine subiecto· et cōtinuitas spēi que erat sine subiecto soluta sit· sup partibus vero illis ad quas nō peruenit manz christi sanguis· Satis concordat Tho· ibidem·

EVcharistia· iii· quo ad ministrum · s· sacerdotem et eius missam· Et queritur primo vtrum sacerdos consecrans semper debeat sumere· R· scdm Tho· in· iiii· di· xii· dicendum q sic· vt de conse· di· ii· relatum· totiens aūt sumat quotiens celebrat· quia ipsum sacramentum in sumptione cōplementum sue significatōis accipit· Et intellige nisi impediatur p violentiaz infirmitatē vel mortē aut aliquid huiusmōi· Quod si plures missas celebrat solum in vltima pcipiet pfusionem et non in precedēti quia tunc non eēt ieiunus nec aliam missam posset celebrare· de cele· mis· ex pte ¶ Quod si sacerdos post cōsecrationem infirmetur et non habeatur alia hostia nichilominus debet alius sacerdos hostiaz diuidere et vnam ptem ipse sumere et aliaz infirmo dare· Vtrum aūt et quādo liceat plures missas in die celebrare habetur infra missa· ¶ ·x ¶ Quis possit conficere sacramtuz eucharistie· R· scdm Tho· in· iiii· di· xiii· solus sacerdos potest quinetiam si fuerit hereticus scismaticus excōicatus aut degradatus si celebrat conficit q̄uis ad suam pnitiē· laicus vero quātūcūq scūs celebrādo nichil ageret· Con· Ho· al· et Pe· ¶ Vtrū plures sacerdotes possint simul eādem hostiam cōsecrare· R· al·

tenet ꝙ nõ. sed probabilius videtur scdm̄ Tho. in. iiii. di. xiii. vbi dicit ꝙ scdm̄ morem quarũdam ecclesiarum sacerdotes quando ordinantur concelebrant episcopo ad representandum ꝙ qñ dominus hoc sacramẽtũ instituit et potestatem cõsecrandi discipulis dedit simul cũ eis cẽauit. sic episcopus simul cuꝫ ordinatis presbiteris celebrat. et tunc oms̄ debent intentionẽ referre ad illud instans in quo episcopus verba profert. et sic est ibi vna tantuꝫ consecratio. ¶ Quis minister possit sacramentum eucharistie dispensare. Rꝫ. scdm̄ Tho. in. iiii. di. xiii. solus sacerdos est proprius dispensator. vñ laicus nõ debꝫ etiam in neccessitate aliquẽ cõicare vel dispensare quia hoc nõ est sacramentum neccessitatis dyaconus aũt quomõ possit notatur. s. dyaconus. Religiosus dispensans corpus christi incurrit excõicationem. de quo vide. s. cõicare. ¶. xvi. qui incipit a quo. ¶ Vtrũ vno sacerdote deficiente in missa debeat ab alio suppleri. Rꝫ. scdm̄ Tho. in tercia parte. q. lxxxiii. si sacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante consecrationem corporis non oportet ꝙ per alium suppleatur. Si vero consecrato corpore ante consecrationem sanguinis vel etiam consecrato vtroqꝫ debet misse celebritas per aliũ expleri. vt. vii. q. i. nichil. ¶ Quid si sacerdos post consecrationẽ corporis sed ante consecrationem sanguinis ꝑcipiat aut vinum aut aquam non esse in calice. Rꝫ. scdm̄ Tho. vbi. s. decet statiꝫ apponere et consecrare. Si vero post õnia consecrationis verba ꝑcipit ꝙ aqua desit debet nichilominus procedere quia appositio aq̃ non est de neccessitate sacramenti. Nullo aũt modo debet aq̃ vino iam consecrato misceri. si vero post ipsam consecrationem ꝑcipit ꝙ vinum non fuerit appõituꝫ si quidem hoc ꝑcipiat ante sumptionẽ corporis dꝫ depõita aqua si ibi fuerit ponere vinum cum aqua et resumere a verbis consecratiõis sanguinis. si vero hoc ꝑcipiat post sumptionem corporis debet apponere aliam hostiam iterum simul cum sanguine cõsecrandã et in fine sumere hostiam iterum consecratam. et sanguinem. non obstante etiã si prius sumpserit aquam que erat in calice. quia preceptuꝫ de ꝑfectione sacramenti maioris est ponderis q̃ preceptum ꝙ hoc sacramentum a ieiunis sumatur. ¶ Quid si sacerdos nõ recolit se dixisse ea que in consecratione eucharistie dicuntur. Rꝫ. scdm̄ Tho. in tertia parte. q. lxxxiii. nõ debꝫ ex hoc turbari. nõ eniꝫ

qui multa dicit recolit ōim que dicit. si tamen sacerdoti constet probabiliter se aliqua omisisse siquidem non sunt de necessitate sacramenti non debet resumere immutando sacrificii. ordinem sed debet vlterius procedere. Si vero certificetur se omisisse aliq̄ eorum que sunt de necessitate sacramenti. s. formam consecrationis debet resumi ipsa forma et cetera per ordinem reiterari. ¶ Quid si propter frigus vel neglientiam hostia dilabitur in calicē. ℞. scd̄m Tho. vbi. s. ꝙ solum minima pars hostie mittatur in calicem hoc respicit corpus christi misticū. et ideo huiusmōi pretermissio non facit imꝑfectionem sacramenti vt per hoc sit necessarie aliquid reiterare. ¶ Quid si sacerdos infra missā aduertit hostiam non esse triticeam vel corruptam. ℞. scd̄m Pe. dicendum ꝙ si ante consecrationem aduertit remota illa hostia aliam ponat. et a canone reincipiat. si vero post consecrationē idem faciat ponendo aliam hostiā et eam sumēdo. sed et nichilominus postea illam primam hostiam sumat aut aliis sumendā tradat. aut reuerenter reseruet. Si vero aduerterit postq̄ sumpserit in isto casu variant doctores Tho. tamē in tertia parte tē ꝙ debet ponere aliam hostiam et cōsecrare et sumere. quia preceptum de ꝑfectione sacramēti maioris est ponderis q̄ preceptū ꝙ a ieiunis sumatur. vt. s. ¶. v. dictū est. ¶ Quid si musca vel aranea in calice ceciderit aut venenum mixtum fuerit. ℞. secūdum Tho. in. iii. parte. q. lxxxiii. si sacerdos hoc ante consecrationem deprehenderit debet calix ablui et aliud vinum ad consecrandum poni. Si vero aliquod horum post cōsecrationē acciderit debet animal caute capi et diligēter lauari et cōburi et ablutio in sacrarium mitti. ¶ Quod si venenum ibi esse deprehēderit nullomodo debet sumere nec aliis dare. ne calix vite in mortem vertatur. sed debet diligenter in vasculo conseruari. et ne sacramentum remaneat imꝑfectum debet vinū apponi. et sacerdos denuo resumere consecrationem sanguinis et sacramētum perficere. nichil enī abhōinabile sumi debet occasione huius sacramenti. ar. de conse. di. ii. si per neglientiam. ¶ Quid significent diuisiones hostie quas sacerdos facit. ℞. scd̄m Tho. in. iiii. di. xii. triplicem habent significatōnē. nam primo quidem signant diuisionem que fuit in corpore christi per eius passionem. secūdo distributionem redemptionis per diuersa mēbra ecclesie. tertio

signatur q in corpore christi mistico . s. in ecclesia quedam pars adhuc est in hoc mũdo . et eius tribulationibus . et hoc signat ps cõesta . illi aũt qui iam sunt in celo et corpore et anima vt christus et beata virgo signantur per partẽ in missaz in calice . quia inebriãtur ab vbertate domus dei. ¶ Sz illi qui sunt in celo sola anima et expectant gloriã quo ad corpus . similiter et qui sunt in purgatorio signantur per tertiam partem que olim scdm̃ primitiãz ecclesiam seruabatur vsqz ad finem misse. ¶ Quid agẽdũ si stilla sanguinis extra cecidit . R. si p neglĩetiaz aliquid de sanguine ceciderit si quidem super tabulam lingua lambatur . et tabula radatur . sed si non fuerit tabula locus ipse radetur et conburetur rasura et cinis iuxta altare condetur et sacerdos . xl . diebus peniteat . si vero ceciderit super lapidem altaris sorbeat sacerdos stillam et tribus diebus peniteat . si super litheũ altaris et ad aliud lintheum stilla peruenerit sex diebus . si ad tertiuz . ix diebus peniteat et abluat tribus vicibus lintheamina que stilla tetigerit calice suppõito et aqua ablutiouis iuxta altare condatur . de conse . di . ii . si per neglientiam posset etiam sumi a sacerdote nisi propter abhõinationem dimitteretur . vt ponit Tho . in tertia parte . Et vt idem dicit in . iiii . di . xiii . cautum est vt ps illa linthei siue palle post ablutionem abscindatur et conburatur et cinis in altari condatur . idem etiam dicit in tertia parte .

¶ Quid si quis eucharistiam vomuit . R. si sit laicus et per ebraetatem vel voracitatem vomuit xl . diebus peniteat . Clerici vero vel monachi presbiteri seu dyaconi lxx . diebus peniteãt . epũs lxxxx . si vero cã infirmitatis euomuit vii . diebus peniteat . de conse . di . ii . si quis per ebrietatem . et dedet vomitus cremari et cineres iuxta altare recondi . vt . s . in proximo ¶ . dictum est .

¶ De missa et eius celebratione habes plura infra missa . et de eucharistia quo ad sumentes habetur . s . cc icare. ¶ Et vtrum a malo ministro liceat recipere eucharistiam et sacramenta vide infra ordinatus primo . ¶ . iii .

EVcharistia . iiii . quãtum ad eius effectum ¶ Quis sit principalis effectus eucharistie . R. scdm̃ Tho . in . iiii . di . xii . proprius effectus eius est conuersio hominis in christũ . vt dicat cum apostolo . gal . ii . viuo ego iã non ego viuit vero in me xpũs Et ad hoc sequũtur duo effectus . s . augmentum virtutum et

restauratio dep̄ditorum . s. per pctā venialia vel alios preceden tes defectus. ¶ Vtrum pctā venialia possint impedire effectum eucharistie. R. scdm̄ Tho. vbi. s. ad hoc vt sacramentum hoc plene effectum suum habeat oportet ꝙ assit actualis deuotio. et quia interdū actualis deuotio impediri potest absq; mortali pec cato. potest effectus huius sacramti impediri. ita ꝙ aliquis aug mentum gratie non consequitur nec tamen reatū peccati mor talis incurrit sed forte reatū venialis. quia impatus accedit nō tamen om̄e veniale pctm̄ impedit effectum huius sacrameti. sꝫ solum illud quod tollit actualem deuotionem ꝙ in hoc sacramto requiritur. ¶ Vtrum per hoc sacramentū deleantur venialia. R. scdm̄ Tho. vbi. s. sic. non tamē oportet ꝙ semp ōia venialia deleantur sed scdm̄ mēsuram deuotionis. posset tam̄ tantus esse feruor ꝙ omnia venialia delerentur. idē Pe. ¶ Vtrum per hoc sacramentum deleantur mortalia. R. scdm̄ Tho. in. iiii. di. xii. non delet mortalia nisi oblita. vn̄ quod dicitur sit ablutio scelerū dupliciter potest intelligi. s. vel ꝙ dicitur crimina abluere inquā tum ea impedit vel de hiis que non sunt in hōis conscientia vel memoria

Exactio ꝙ fit aliā a dn̄is vel prelatis. vide. s. dominus. ¶. i. et infra t allia per totum. Item infra pedagium.

Excōicator. dicturi de excōicatiōe primo dicemus aliqua de eo qui potest excōicare siue de ipso excōicatore. vn̄ sci endum ꝙ excōicationem a iure facere potest quicūq; pōt ius cōdere. vt papa in vniuersa ecclesia et singuli episcopi in dyo cesibus suis. xvi. q. ii. visis. in fi. xxiii. q. iii. corripiantur. Item excōicare possunt eorum officiales. similiter et om̄s prelati infe riores qui collegiis presunt. vt abbates etiam non benedicti. dū tam̄ fuerint confirmati et similes. de symo. sicut tuis. de of. or. cum ad eccām. Item archidyaconus. videtur ꝙ possit excōicare licet non sit presbiter. ar. xxv. di. plectis de of. archi. c. i. de ap pella. reprehensibilis. ¶ Solus tamē episcopus excōicare potest cū illa solennitate que habetur xi. q. iii. debet. alii autem prelati in collegiatis ecclesiis qui iuridictōnē habent super subditos sine predicta solennitate excōicare possunt. ¶ Sacerdotes vero par rochiales excōicare non possunt nisi vbi esset consuetudo que eti am iuridictionem. ix. q. iii. cōquestus. Concordat Gof. Tho. et

Al. ¶ Utrũ excõicatio lata ab alieno episcopo possit rata haberi a proprio. R℞. scdm Bar. et Ber. non quia a principio nulla fuit.
Utrum prelatus possit excõicare extra territoriuꝫ suum. R℞. scdm Host. epũs extra suam dyocesim et huiusmodi prelati extra territorium suum non possunt ea que sunt iuriditõis contentiose. vñ quia quis non est excõicandus sine cause cognitione vt xi. q. iii. nemo. ideo talis excõicare non potest. nec sedere pro tribunali nec aliquid disponere. xi. q. iii. epm̄. et. c. se. et intellige nisi q̃tum dictum est. s. absolutio. i. ¶. vi. ¶ Prelatus qui in aliquo loco habet tantum iuriditionem tẽpalem non propter hoc poterit excõicare. ar. de of. or. dilectus. ¶ Excõicare non potest quicunqꝫ excõicatus vñ nec hereticus nec scismaticus nec apostata a fide. xxiiii. q. i. audiuimus. et. ¶. tu aũt. in. fi. Item nec intrusus nec suspensus a iuriditiõe. xii. q. ii. alienationes. et. c. precarie. de. cõces. preben. quia. Item nec ille qui violauit interdictũ de. exces. prela. c. fi.

Excõicatio primo quid sit. R℞. excõicatio est a qualibet licita cõione et legittimo actu separatio. xi. q. iii. ¶. euidẽter. cuius principaliter sunt due spẽs. vna que separat a sacramentis et ab ingressu ecclesie et a cõione fidelium. et hec dicitur excõicatio maior siue anathema. alia que sepat a sacramẽtis tm̄ et hec dicitur minor. et de vtraqꝫ habetur. iii. q. iiii. ẽgeldrudã e. ti. si q̃. ¶ In quibus casibus incidit quis in excõicationem maiorem ipso facto. R℞. in multis. nam excõicatio a qua solus papa absoluit incurritur in. xiii. cãibus quos omnes habes. s. absolutio. i. ¶. iii. Sunt et alii casus plurimi. primus cum quis incidit in heresim iam dãpnatam. x. q. i. c. i. et. ii. Aut nouã heresim cõfingit. de here. ad abolendam. et. c. excõicamus. aut est credẽs receptator vel fautor hereticorum. de here. sicut ait. secundus cum quis asserendo dicit romanam ecclesiam non esse caput omnium eccãrum nec ei tanq̃ capiti obediendum. xix. di. nulli fas. tertius qñ rectores ciuitatis faciunt exactiones indebitas in clericos et eccliãs. et amõiti nõ desistunt. de emũita. eccle. nõ minus. quartus cum quis non electus a duabus partibus cardinalium gerit se pro papa. de elec. licet. quintus cum quis magister vel scolaris tractat cum aliquo ciue bononiensi de conductione hospicii irrequisitis inquilinis nisi tẽpus conductionis fuerit elap

ſum · de loca · ex reſcripto · ſextus cum monachi canonici regula
res archidyaconi decani prepoſiti plebani cantores et alii clerici
perſonatus habentes aut etiam quicunqꝫ preſbiteri audiunt le-
ges vel phiſicam · ne cle · vel mo · non magnope · et · c · ſuper ſpecu
la · ſecus ſi habent eccleſiam tantum parrochialem et non ſunt
preſbiteri · ne cle · vel mo · ſtatutum · li · vi · ſeptimus cum quis ꝑ-
ticipat excōicato in crimine ꝓpter quod excōicatus eſt dando
ei conſilium auxilium vel fauorem · e · ti · ſi concubine · octauus
om̄s qui faciunt ſtatuta contra libertateꝫ eccleſie et ſcriptores
eorum · ſimiliter et poteſtates cōſules rectores et conſiliarii loco
rum vbi talia ſtatuta ſeu etiam conſuetudines edite ſunt vel ſer
uate · et qui ea ſeruare fecerint et illi qui ſcdm̄ ea iudicauerint
vel in publicam formaꝫ redegerint iudicata · e · ti · nouerit · et · c ·
grauē · ix · cōtra illos qui innitūtur ordinatōibꝫ vel alīeatōibꝫ a
ſciſmaticis factis · de ſciſma · c · i · dicti caſus c̄nes exiuribꝫ magis
ātiquis collecti ſunt · ¶ Eodēmō ſunt alii caſ̄us excōicationū qui
habentur li · vi · de quibus duo ſunt pertinentes ad papaꝫ · de qui
bus dictum eſt · s · abſolutio · i · ¶ · iii · Alii ſunt qui ſequūtur · pri-
mus de quocunqꝫ qui loquitur ſecrete vel iniecit ſcripturam vel
nuncium alicui cardinali qn̄ ſunt recluſi occaſione elcōnis pape
de elec · vbi ꝑiculum ¶ Et de dn̄is rectoribus et officialibus ciuita
tis qui iminente dicta electiōe non ſeruarent dictam conſtitutio
nem ¶ Secūdus de hiis qui grauant aliquos quia eum pro quo ro
gabantur noluerunt eligere · vide · s · electio primo · xxxiii · ¶ · qui
incipit · quicunqꝫ · Tertius eſt quicunqꝫ de nouo vſurpantes cu-
ſtodiam vacantium eccleſiarum ſeu in aliis piis locis occupant
bona ipſarum · et clerici et alie perſone eorūdem locoruꝫ qui hoc
fieri procurant · de elec · generali · hūc etiam caſum habes · s · eccā
primo · ¶ · anpenul ¶ Quartus de electoribus ad regim̄ vrbis ro-
mane et de electis et fautoribus qui fecerint contra conſtitutiō
nē ſup hoc fcāꝫ · de elec · fūdam̄ta huius ¶ Quintus de hiis qui vo
cantur ad dirigendas moniales in electionibꝫ niſi abſtineant ab
hiis per q̄ poſſet in eis diſcordia oriri vel nutriri · de elec · in dem-
nitatibꝫ ¶ Sextus de hiis qui procurant ꝙ conſeruatores dati in
tromittant ſe de hiis q̄ nō licet · vide · s · conſeruator · ¶ · iiii · Sep
timus de hiis qui abſolutiōꝫ ab aliq̄ excōicatiōe vel reuocatiōꝫ
eius aūt etiam ſuſpenſionis vel interdicti extorq̄nt per vim vel

metũ. naꝫ nec valet absolutio et incurritur noua excõicatio. de hiis que vi. me. absolutionis. Octauus de eo qui fingit fraudulẽter casuꝫ aliquẽ per quẽ aliquis iudex vadat vel mittat ad aliquam mulierẽ pro testimonio de iudi. mulieres. Nonus de hiis qui prelatos vel eorum capitula seu alias personas ecclesiasticas cõpellunt ad submittendum laycis vel alienandum bona immobilia seu iura ecclesiarum. Et similiter layci qui vsurpant sibi illicite huiusmodi nisi mõiti destiterint. de rebus eccle. hec consultissimo. X. quicunqꝫ ab ecclesiis vel personis ecclesiasticis per se vel alium nomine suo vel alieno pro personis vel rebus quas non causa negotiationis deferunt vel diferri faciũt seu trãsmittunt exigunt aliquod pedagium siue guidagiũ. de censi. q̃q̃. et de hoc casu habetur diffusius infra pedagium. ¶. fi. XI. de hiis qui impedirent iudicium delegati. vel cuiuscunqꝫ iudicis eccãstici de emũita. ec. qm̃. quẽ casum diffusius habes infra iudex. ii. ¶. v. ¶ XII. de dñis qui inhibent subditis ne personis eccãsticis vendant et huiusmõi vide. s. emũitas ecclesie. ¶. ix. XIII. de religioso qui temere vbicunqꝫ habitum sue religionis dimittit vel accedit ad studiũ nisi a suo prelato cum consilio maioris partis conuentus sibi licencia sit concessa. ne cleri. vel mo. vt periculosa. XIIII. de doctoribus siue magistris qui scienter illos religiosos qui dimiserunt habitum docent leges vel phisicam. p̃dicti duo casus ne cle. vel mo. vt periculosa. XV. quicunqꝫ hereticos vel credentes receptatores deffensores vel fautores eorũ scienter traderet ecclesiastice sepulture. de here. quicunqꝫ. de quo absoluẽdo vide infra hereticus. ii. ¶. ii. XVI. quicunqꝫ rector seclãris vel quicũqꝫ officialis eius cognoscerꝫ de crimine heresis aut captos liberarꝫ. vel dyocesanorũ vel inquisitorũ officiũ impedirꝫ. de hereti. c. vt inquisitõis. XVII. quicũqꝫ p assissinos q̃q̃ xpianũ interfici pcurauit vide. s. assissinos. XVIII. de clericis qui manifestis vsurariis ad fenus excercẽdũ domos locãt vel alio titulo cõcedũt. de vsu. vsurarũ de hoc vide infra vsura. iiii. ¶. iiii. XIX. de hiis qui cõcedũt repssalias cõtra personas eccãsticas spãliter siue generãliter. de iniuri. c. fi. XX. si dñs vel rector tempalis non fecerit obseruari ea q̃ statuuntur contra insecutores cardinalium seu alicuius de familia eorum vel pape. de penis. felicis. XXI. quicunqꝫ dat licẽtiaꝫ occidendi capiẽdi seu aliquid inpsonis et bonis suis vel suorũ

grauãdi eos qui cõtra reges barones nobiles vel quoscũq alios tulerunt excõicatiõis suspensionis vel interdicti sñias siue illos quorum occasione sunt prolate. vel eos qui eas obseruãt aut eos qui taliter excõicatis cõicare volunt nisi sñiã ipsam re integra reuocent. et si qua sunt ablata restituãt siue pro illis satisfaciãt similiter et qui dicta sñia vsi fuerint. vel etiã sine sñia suo motu hoc fecerint excõicationem incurrunt. in qua si permanserint per duos menses non nisi per papã absoluẽtur. e. ti. quisq. Xxii quando quis ab excõicatione absolutus fuit in mortis articulo vel alio impedimento si cessante articulo vel impedimento non repñtet se q̃citius cõmode poterit ei a quo absolui debebat re incidit in eãdem sñiam. e. ti. eos. Xxiii. quãdo aliqui absoluun- tur a sede apostolica vel a legatis et iniũgitur eis q se presentẽt ordinariis vel aliis suscepturi pñiã et passis iniuriã seu eis quibz obligati sunt satisfaciant si hoc non faciũt cum primũ cõmode poterunt reincidũt in eandem sñiam. vt in dcõ. c. eos. ¶ Itẽ sunt alii casus excõicationis in cle. de quibus quinq sunt papales vt dictum est. s. absolutio. i. ¶. iii. Alii sunt isti. primus de illis qui in cimiteriis sepeliũt corpora tempore interdicti in casibz nõ cõ cessis a iure. vel qui excõicatos publice aut nõiatim interdictos aut vsurarios mãifestos scientes sepeliũt. a qua excõicatione nõ debent absolui nisi prius ad arbitrium dyocesani satisfecerint eis quibus per premissa fuerit iniuria irrogata. de sepul. cos. Secũ dus de religiosis qui deciãs ecclesiis debitas sibi appropriant vel vsurpant siue qui non permittunt solui ecclesiis deciãs de anima libus familiarium et pastorum suorum vel aliorũ immiscentiũ ipsa ãialia gregibus eorum vel de animalibus que in fraudem ecclesiarũ emunt et empta tradũt venditoribus vel aliis ab ip- sis tenenda. seu qui non permittũt vel prohibent solui deciãs ec- clesiis de terris quas tradunt aliis excolendas. nisi requisiti desti terint infra mensem. aut si de hiis que vsurpauerũt contra pre missa non satisfecerint dãpnificatis ecclesiis infra duos menses sunt suspensi ab administratiõibus et bñficiis suis. q si nõ habẽt administrationes vel bñficia ipso facto excõicatiõem incurrunt de deci. religiosi. Tertius est de mõachis vel canõicis reglãribz qui non habent administrationẽ et trãsferũt se ad curias prin- cipum sine licentia prelatorum suorum vt dãpnum inferãt suis

prelatis aut monasterio · de sta · mo · ne in agro · quartus de monachis qui infra cepta monasterii sine licēcia arma tenēt · vt in dicto · c. ne in agro · Quintus de hiis qui impedirent visitatores monialiū vel canonicarū nisi moniti destiterint · de sta · mona · attendentes · Sextus de quibusdā mulieribus que beguine vulgariter dicuntur · similiter et de religiosis qui eas in illo statu fouent · de reli · do · cum de quibusdam · vide infra religio · i · ¶ · fi · Septimus de illis qui sciēter cōtrahunt matrimonia in gradibꝫ consanguineitatis vel affinitatis prohibitis · vel cum mōialibus vel contrahentes qui sunt religiosi aut moniales aut clerici in sacris · de cōsangui · et affi · eos · Octauus de inquisitoribus hereticorum qui pretextu officii inquisitionis quibusuis modis illicitis pecunias extorquerent · vel scienter bona ecclesiarum ob delictū clericorum fisco ecclesie applicarent nec possunt absolui nisi in mortis articulo · donec illis quibus extorserūt plene satisfecerint de pecunia nullis priuilegiis pactis aut remissionibus super hoc valituris · de here · volentes · Nonus ptātes capitanei rectores · consules iudices et consiliarii · et alii officiales qui statuta faciunt scribunt vel dictant per q̄ quis conpellatur soluere vsuras vel solutas non repetere · et qui secundum ea iudicant et qui habent sup hoc potestatē nisi statuta ipsa deleuerint aut si ea presumserint obseruare · de vsu · ex graui · Decimus de religiosis mēdicantibus qui domos ad habitandum vel loca de nouo reciperent vel recepta mutarēt seu alienarent · de pe · cupiētes · Vndecimus de religiosis qui dicūt aliqua verba vt retrahāt audiētes a solutōe deciārū · vt in dcō · c · capiētes Xii · ꝙ religiosi qui cōfitētibꝫ sibi n̄ faciūt cōsciāꝫ de decimis soluēdis sunt suspēsi a p̄dicatōis offiō donec si comode possunt faciāt eis cōsciētiā et si interim p̄dicāt excōicati sunt · vt in dicto · c · cupientes · Xiii · de religiosis quibuscunqꝫ qui non seruarent interdictum quod seruat matrix eccā · et istum casum vide plenius infra interdictum · i · ¶ · xi · qui incipit · qn̄ sn̄a et cetera Xiiii · de fratribus minoribus qui tempore interdicti recipient ad diuina fratres vel sorores de tertio ordine qui continentes vocantur · e · ti · cum ex eo · Alius casus bn̄dicti pape · xi · in extrauaganti que incipit · quia nō nulli · hētur infra papa · ¶ · fi · s · de opponētibus literis electi in papam · Vbi dicitur sub pena excōicatiōis non habēt vim · sine sꝫ cōmiātiōis · vbi · ℂ ·

cōmiātōnes epales et cetera. et notatur de sagit. artem. et hūc casum etiam habes infra sagittarius. ¶. ii. ¶ Sententiis per statuta ordinariorū non ligantur ignorātes nisi ignorātia fuerit crassa aut suppina. de consti. vt animarum li. vi. et infra lex. ¶. v. ¶ Vtrū sola cōsuetudo absq licentia vel cōstitutiōe reddat aliq excōicatum. R. non quia iste non est modus ferende excōicationis sñie. ¶ Quibus ex causis sñia excōicationis sit ferenda a iudice. R. tres cause possunt esse ¶ Prima est contumatia vt qñ aliquis fuit vocatus siue admōitus per iudicē tribus edictis vel vno pro ōibus et ipse sit cōtumax siue inobediens ¶ Secunda qñ pro aliquo certo dāpno vel offensa pro qua aliquis non vult satisfacere excōicatur. et probantur predicta duo. vt li. non contēqm frequēter. xi. q. iii. certum. de ver. signi. ex pte. Super istis casibus dicit Tho. in. iiii. di. xviii. nullus debet excōicari nisi pro peccato mortali et quia in dāpnificando aliqm etiam corporaliter siue in rebus corporalib aliquis mortaliter peccat. ideo pro dāpno tempali ecclesia excōicare potest. sed quia excōicatio est grauissima penarum non debet infligi etiam pro peccato mortali nisi quis contumax fuerit vel non veniendo ad iudicium vel inde sine licentia recedendo vel determiātioni iudicis nō parēdo tunc enī postq monitus fuerit excōicari debet. Tertia causa siue modus excōicationis ē qñ persona ignoratur s excōicatur in generali. vt quicūq furtū fecit nisi restituat vel qui scit nisi reuelet. e. ti. a nobis. Cui aut debeat reuelare habes infra reuelatio. ¶. i. p peccato vero alterius nemo excōicari potest. xxiiii. q. iii. si habes. ¶ Quomō debeat ferri excōicationis sñia. R. deb premitti triplex monitio vel vna pro tribus alias est in iusta. et iudex est suspensus per mensem ab ingressu ecclesie. e. ti. sacro. et debet habere temporum conuenientia interualla nisi facti necessitas aliter suaserit. Et debet ferri in scriptis cōtinentib cā excōicationis alias excōicator est suspensus non solū ab ingressu ecclesie sed etiam a diuinis p mēsem. que quidem si exequatur irregularis efficitur. nec nisi per papam poterit cum eo dispēsari. e. ti. cū medicinalis sed hee pene non tangūt episcopos. cū nō fiat mentio spālis de eis sicut oporteret. vt dicitur. s. epus. ¶. v. de hoc etiam casu habes infra interdictum. i. ¶. vi. ¶ Cū iudex dicit excōico illum vel similia verba. intelligitur de excōicatiōe

maiori. e. ti. si quē. ¶ Si epūs excōicat oms qui furtuz fecerint nunquid subditi eius talia committentes extra suam dyocesim sunt excōicati. R. non. vt de consti. vt animarū. li. vi. ¶ Vtrū alieni qui offendunt in dyocesi illius qui in generali excōicauit incidāt in eius excōicationez. R. sic. nā eius subditi fiunt rōne loci vbi offendūt nisi ignorauerint vt dictū est. s. ¶. vii. ¶ Quid si metropolitanus existens in dyoc. sui suffraganei veniat cōtra sñam ab illo latam. R. scdm Host. sicut sña lata vel canon non ligat proferentem sic nec proferentis superiorem. puta metropolitanum proprium. de maio. et obe. cum inferior. et e. ti. a nobis. Concordat Tho. in. iiii. di. xviii. ¶ Quid si dicat iudex excōico vnum de istis duobus. R. scdm Vber. credo sine preiuditio q̄ ille est excōicatus de quo iudex intellexit si tamen non pōt sciri neuter vitandus est vt excōicatus. similiter si vaga sit eius intētio. ¶ Quid si dicat excōico te si appellas vel ꝑparaueris appellare. R. scdm Host. videtur q̄ non teneat sña. cuz quilibz oppressus appellare possit. vñ talis sententia videtur intollerabilez errorem continere. ¶ Quid si dicat prelatus habeo te pro excōicato vel similia. nūquid erit vere excōicatus. R. scdm Vber. si ꝑ talia verba agatur in foro iudicii non reputabitur excomūicatus nisi alias constiterit de intentiōe excōicantis vt quia semper solitus est ita dicere et huiusmōi. In foro aūt pñiali eligenda est tutior via. s. vt reputet se excōicatum et absolutionez petat. Idē Host. ¶ Quid si dicat excōico te et absoluo te. R. scdm Vber. si voluit simul excōicare et absoluere ñ potuit et nichil egit. si aūt primo voluit excōicare et postea absoluere vtrūqz voluit. ¶ Quid de duobus quibus mandatum est vt aliquem excōicent et vterqz eorum eodem momento dicit. excomunico te si ille non excomunicat. R. scdm Hug. vterqz eorum excomunicat quia intentio eorum est q̄ iste excomunicetur. ¶ Quid si is qui sñam generalez promulgauit moritur vel amouetur. nūquid postea qui contra facit est excomunicatus. R. scdm Host. non. nisi diffiniendo statuerit. ff. de cf. pre. iu. l. i. ¶. fi. vel nisi a successore expresse confirmetur. de loca. c. i. et de of. le. c. i. ¶ Quid de illis qui excomunicati ordines receperunt. R. si scientes se excomunicatos receperunt a susceptis ordinibus sunt perpetuo depponendi. ¶ Si vero non recolentes factum pro quo in excōicationez inciderūt

vel factum quidem scientes sed iuris ignari nesciebant se esse ex
cōicatos. tunc talibus si sunt seculares archiepiscopi vel episcopi
dispensare non possunt absq̧ mandato sedis apostolice. Si vero
sint regulares abbates ipsorum post iniūctam et post per actam
penitentiam poterunt cum eis dispensare nisi graue fuerit et no
tabile factum. vel qui fecit adultus fuerit et discretus vt violen
ter supra obliuionem et ignorātiā presumatur hec ōnia ꝓbātur
eo. ti. cum illoruȝ. Clericus excōicatus quomō teneatur dicere
horas. vide infra hore. ℭ. viii. ¶ Quid vero fiet de fructibȝ eccē
clerici excōicati. R℞. scdm Ber. debēt assignari alicui qui celebret
pro eo donec ipse excōicatus sit absolutus. de appella. peruenit.
ꝙ si iniuste fuit excōicatus recuperabit. s. fructus sibi sublatos.
ii. q. i. super causas. Idem Ray. et Gof. Si vero iuste non potest
ℭ. de re. mili. cum allegatis. ad hoc facit. e. ti. sacro. ¶ Vtrum
sñīa lata sub cōditione liget anq̄ extet conditō. R℞. scdm Host.
non ligat. de appella. preterea. ii. e. ti. a nobis. i. Vn̄ et si penden
te conditione appelletur. tenet appellatio. sed si pure ferretur
sñīa. non releuaretur per appellationem. de appella. pastoralis.
transfert tam̄ cognitioneȝ in supiorem. e. ti. per tuas. Sed quid
si pendēte conditōne desinat esse suus subditus. R℞. tenȝ sñīa. nisi
appellet. de fo. cōpe. c. penul. de of. dele. gratum. et. c. relatum.
Idem Innoc. ¶ Quid si dicat iudex excōico te si habes res furtiās
nunquid per appellationem suspendetur. R℞. scdm Host. nō su-
spenditur si habet res illas si tam̄ occultum est et ecclesia nō iudi
cat de occultis sed apud deū ligatus est. ¶ Quid si dicat excōico
te quia fecisti furtum et tamē falsum est. R℞. scdm Vber. Host.
et Inno. tucius est dicere ꝙ excōicatio teneat. vt. xi. q. iii. c. i. et
c. si epūs. quia non est error intolerabilis expressus. et causa licȝ
sit falsa non est inpossibilis. vnde consulendum est ꝙ absoluatur
ad cautelam quo ad forum iudiciale ſȝ quo ad deuȝ non est liga
tus nisi ex contēptu. ¶ Quid si iudex precipiat alicui debitori ꝙ
soluat infra certum terminum. alioquin sit excōicatus vtrum
creditor possit terminum prorogare. R℞. scdm Inno. et Host. nō
potest prorogare q̄tum ad sñīam excōicationis. nisi iudex cōsen
tiat prorogationi. et tūc si aduenīēte scdō termino non soluerit
iterum est excōicatus quia terminus videtur prorogatus cum
suis accessoriis. ar. ff. de preca. sed si manente. si tn̄ pars in primo

termino reputat sibi vt satisfactū cessat excōicatio tota. ¶ Ex-
cōicatus qui contempnit sententiaʒ seruare et ingerit se cōioni
fidelium etiam si sñia forsan erat iniusta fit iusta. s. quia ꝓpter
contemptum iuste potest excōicari. xi. q. iii. §. cum ergo. et. §.
hinc. et talis etiam tardius absoluetur. xi. q. iii. qui iubente. vñ
talibus consulendum est ꝙ et si sciant iniustam sñiam ipsam dili
genter obseruent. ¶ In quibus casibus sñia excōicationis nulla ē
ipso iure. Rx. in quinqꝫ. Primus est si ille qui tulit eam non habe-
bat de hoc potestatem. vt quia nō erat eius index. xi. q. iii. sñia
vel erat excōicatus et huiusmodi. xxiiii. q. i. audiuimus. Secun
dus quando lata est post appellationem legittimam. Tertius qñ
continet intollerabilem errorem. hii duo casus habentur. eo. ti.
per tuas. in quibus casibus ille qui eos proponit etiam si non pe
tat absolutionem debet audiri et ad eorum probationeʒ admitti
vt in dicto. c. per tuas sed et si ad cautelam petat absolutionē nō
debet denegari. q̃uis aduersarius vel excōicator se opponat. nisi
diceret eum excomunicatum pro manifesta offensa. quia tunc
dabitur sic dicenti terminus. viii. dieruʒ. et si probauerit non ab
soluetur nisi prestet emendam vel det cautionem de parēdo iuri
si offensa dubia proponatur. sed tamē pendente ꝓbatione ꝑsona
s. illius qui sic fuerat excōicatus debet euitari in illis ōibus que
vt actor in iudiciis attēptauerat extra iudiciū vero in officiis po
stulationibus electiōibus et aliis legittimis actibus debꝫ admitti
eo. ti. solet. li. iv. Quod si appellationem super hoc non fuerit ꝓ
secutus vt debuit infra tempus statutum a iure vel iudice et ipe
fuerit excōicatus nominatim et expresse lapso dicto tempore dꝫ
denūciari et tam a iudicialibus q̃ extra iudicialibus actibꝫ remo
ueri donec de ipsius sñie docuerit nullitate. e. ti. lꝫ. li. vi. Quar-
tus casus est quādo aliquis excōicaret maiori excōicatōne illos
qui excōicatis participerent non in crimine sed in locutōne et in
aliis casibus in quibus incurritur minor excōicatio. Nam talis
sñia non valet nisi premissa trina monitione vel vna pro tribꝫ et
nisi exprimantur nominatim ipsi ad moueudi. e. t. statutum. et
c. constitutionē. li. vi. Quintus est quādo ꝑlati interdicerēt suis
subditis ne exponatur suis superioribus aut legatis vel inquisito
ribus statutum ecclesiarum suaruʒ siue monasteriorū et de hoc
ferrent sñiaʒ excōicationis de. of. or. quia pluriqꝫ. li. vi. ¶ Vtrū

excōicatus obliget sibi aliquid cōtrahendo. R℞. scdm Hosti. non
sed verius videtur quod dicit Inno. scꝫ q̄ ones contractus initi cū
excōicato non solum ignoranter sed etiam scienter et etiaꝫ du-
rante excōicatione tenent. et ex eis quidem agitur cōtra exco-
municatum. Ipse aūt durante excōicatione agere non potest.
poterit tamen post absolutionē etiaꝫ de contractu inito dū erat
excōicatus. xi. q. iii. qm̄ multos. in fi. eo. ti. si vere. Cōcordat.
Vber. ¶ Vtrum excōicatus possit intrare eccāꝫ. R℞. scdm Ray.
excōicati maiori excōicatione siue occulti siue manifesti non de
bent intrare q̄diu sunt excōicati. Et intelligitur scdm Vber. ad
orandum siue dum aguntur ibi diuina officia. secus si solum in-
trat ad transeundum per eam aut si ad audiendum predicationē
qua audita statim exeat. eo. ti. rn̄so. ¶ Vtruꝫ excōicatus possit
recipi ad religioneꝫ vide. s. absolutio. iii. ꝟ. fi. ¶ Vniuersitas vel
collegium excōicari non potest. quia possꝫ irretire innoxios. eo.
ti. romana. in fi. li. vi. ¶ Vtrum excōicatus possit amplius exco
municari. R℞. scdm Ray. potest. siue pro eadem causa siue ꝑ di-
uersis siue ab eodem iudice siue a diuersis. iii. q. iiii. engeldrudaꝫ.
xi. q. iii. excellentissimus. xii. q. ii. de viro. ¶ Quis ē effectus ma
ioris excōicationis. R℞. scdm Hosti. Primo quidem vt nullus cū
eo participet neqꝫ loquendo neqꝫ orando salutando cōicando co-
medendo vel bibendo. xi. q. iii. sicut. et in tribus. c. se. Item ꝙ nō
possit eligere vel eligi. vt natura de appella. constitutuꝫ. Item ꝙ
nullum beneficium. ecclesiasticuꝫ acquirere possit. de cle. excōi.
postulastis. de eta. et quali. cum bone. in fi. Item vt q̄diu excōi
catus est de beneficiis suis nichil ꝑcipiat. de appel. pastoralis in
fi. hoc dico q̄diu est in mora absolutionis petende. alias non. de
conces. preben. quia diuersitatem. Item non potest constitui pro
curator. de probatio. post cessionem. nec etiam potest constitu-
ere. quinimo si qua cōitas aliquem procuratorem constituit et
ipse excōicatus inter constituentes fuerit vt rector vel principa
lis expressus vel eius factus auctoritate ꝑcurator esset vel si ipa
cōitas sciendo ipsum talem vna cum eo procurationem fecisset
non valeret. de procura. c. fi. si tamen excōicatus sit reus bene
potest in iudicio se deffendere et ad hoc ꝑcuratoreꝫ constituere
de iudi. intelleximus. secus si sit actor. vel si reconueniat de proba
post cessionem. Iteꝫ constitutiones et siue cum feruntur ab ex-

cōicato vel de ipsius mandato sunt irrite ipso iure. et nullo vnq̄ tempore valebunt. de emūita. eccle. aduersus. et breuiter excōicato maiori est om̄is actus legittimus interdictus. vt dictuȝ est s. ¶. i. Item excomūicatio non suspenditur p appellatioȝ seq̄ntē de appella. pastoralis. Item quicunq̧ est excōicatus est ab officō et beneficio suspensus. vt in dicto. c. pastoralis. ¶. fi. Vn̄ non pōt beneficium conferre. de conces. preben. tanta. tamen q̄diu toleratur valet quod fit ab eo vt si prouideret alicui ecclesie. vel si cōfirmaret alicuius electionem. ar. viii. q. iiii. nōne. vi. q. iiii. c. i. et. ii. nisi forte esset notorium. Item excōicatus sicut et quilibet suspensus si sciēter ingerat se diuinis fit irregularis de cle. excō. apostolice. Nec cum eo dispensari potest nisi per papam. de sen. et re. iudi. cuȝ eterni. eo. ti. cum medicīalis. li. vi. ¶ Excōicatus quoq̧ si impetret aliquod rescriptū super alio articulo q̄ appellationis vel excōicatiōis nō valȝ. de rescrip. ipso iure. li. vi. ¶ Nunquit excōicato licet baptizare. Rn̄. scdm̄ Guil. durandi. si excōicatus paratus solenniter baptizat irregularis efficitur. secus si aliter in necessitate hoc facit. sicut etiaȝ de malo ministro dictū est supra baptismus. iii. ¶. iii. ¶ Iudices seculares etiam cōpellendi sunt ab ecclesiasticis iudicibus repellere excōicatos ab agendo patrocinādo et testificādo in suis curiis. eo. ti. decernimus. li. vi. ¶ Quando rector aliquis fuit excomunicatus pro eo quod fecit in suo regimine si postea amotus sit nichilominus est excōicatus quinetiam successor eius. nam vterq̧ debet ecclesie satisfacere p hiis que statuit vel in quibus succedit. de emūi. ec. aduersus. ¶ Priuilegia quorūdam ne possint excomūicari restringuntur. vt infra interdictum primo. ¶. ix.

Excōicatio. ii. s. de percutientibus clericos. tales eniȝ excōicati sunt nec nisi a papa absolui possunt. xvii. q. iiii. si quis suadente. et de hac materia vide supra absolutio. ii. p totū. Sunt casus inquibus percutiens clericum non est excomūicatus Primus quando ignorabat q̧ esset clericus puta quia comā nutriebat. eo. ti. si vero. ii. Secūdus in clericis qui non ferunt habitum nec tonsuram nec aliquid de clericatu ostendunt. si. iii. admoniti nō se correxerint. eo. ti. cōtingit. Tertius in clerico qui contempto habitu ferret arma et tertio admonitus non se correxerit. eo. ti. in audiā. et etiam si non sit monitus sȝ immisceat

ſe tirānidi· eo· ti· cum non ab homine· Quartus in clerico exer-
cente negotia ſecularia ſi admonitus fuerit vt dictuȝ eſt· de· vi·
et honeſta· elc· c· fi· Quintus in clerico cōiugato ſi non fert ha
bitum vt ſupra clericus· ii· ¶· fi· Sextus in clericis buffonibus et
etiaȝ macellariis· de quibus habes ſupra clericus· ii· ¶· iiii· et· v·
Septimus in illis qui nō ex ira clericum ſed iocoſe percutiūt· e·
ti· c· i· Octauus in magiſtro qui tamē hoc facit leuiter· et cauſa
diſcipline· eo· ti· cum voluntate· ¶· fi· Nonus in eo qui in conti-
nenti vim vi repellit tēpate· eo· ti· ſi vero· Decimus cum quis
inuenit clericum turpiter agenteȝ cum vxore matre ſorore vel
filia propria· vt in dicto· c· ſi vero· ¶· nec ille· ¶ Xi· ſi fiat a pre-
lato vel demandato eius cauſa correctionis· vt in dicto· c· cū vo-
luntate et· c· ex tenore· et ſi non fiat cauſa correctionis tam ver
berans q̄ precipiens incurrunt excōicationeȝ· eo· ti· vniuerſita
tis· Quod ſi cauſa ſubeſt poteſt clericū cape et incarcerare etiaȝ
per laycum· eo· ti· ſi clericos· li· vi· ſed percuſſio non debet fieri p
laycum alioquin iterum ambo incurrerent excōicationem· vt
in dicto· c· vniuerſitatis niſi clericus adeo eſſet incorrigibilis ꝙ
aliter capi et corrigi non poſſet· eo· ti· vt fame· Xii· in turbāte
diuina officia quem preſbiter vel alius ad quē ſpectat pōt eicere
de eccleſia· eo· ti· veniens· et· c· cū voluntate· ¶· ſi vero· ſimiliter
cū quis ratione officii quod in eccleſia optinet percutit clericū·
aut etiam cum ſenior cauſa deuotionis hoc facit· aut dn̄s aut pa
rens aut propinquus qui familiā corrigit· hec omnia in hoc xii·
caſu dicta intellige cum ſunt in minoribus ordinibus· vt in· c· cū
voluntate· ¶· fi· Xiii· ſi clericus ſit degradatus ſiue depoſitus·
de iudi· cum non ab homine· de pe· degradatio· in fi· li· vi· Xiiii·
quando clericus transfert ſe ad actum prorſus cōtrarium· vt-
puta erat in minoribȝ et factus eſt miles vel bigamus vel huiuſ
modi lxxxiiii· di· quiſquis· ¶ Sed quid ſi quis non ob ſui tuitioneȝ
ſed ob tuitionem patris matris vxoris filiifamiliis vel etiā extra
neorum clericū ledat· R̷· ſcd̄m Innoc· talis non incidit in canonē
ar· ff· ꝙ me· cā· iſti quideȝ· ¶· fi· nam et ſocii iniuria ꝓpulſanda
eſt· xxiii· q· iii· fortitudo· et· c· non inferenda· Quidam tamen
dicūt ꝙ hoc veruȝ eſt de defenſione illarum ſolūmō perſonarū p
q̄s intelligitur nobis iniuria fieri· vt inſti· de iniuri· ¶· patitur·
¶ Quid ſi perſona eccleſiaſtica domum alicuius occupet et non

vult exire sine violentia. R. scdm Innoc. eiciens eum non incidit in canonem. quod colligitur de resti. spoli. olim causaz. et de ho. mici. significasti. ¶ Quid de nõ defendẽtibus clericos cũ possint R. fauere videntur. et ideo incidunt in canonem. quia cum pos sint manifesto facinori desinũt obuiare. eo. ti. q̃te. intelligas tñ ꝙ illi solum excõicati sunt ad quorum officium ptinet defẽdere ar. xxiii. q. v. administratores. et. q. iiii. forte. et. c. est iniusta. ¶ Quid si clericus volens alicui satisfacere sponte subicit se ver beribus. R. scdm Ray. ipe clericus debet excõicari. et verberãs est excõicatus. talis eniz iniectio et si non sit violenta. tamen est iniuriosa. saltem ordini clericali. in cuius fauore canõ ille ꝓmul gatus est. eo. ti. contingit. In hoc Concordant quasi õnes. ¶ Sz quid si magister vel prelatus ex ira percutit. R. scdm Vber. nõ ꝓpter hoc incidit in canonẽ ex quo causa correctionis hoc facit et si de correctione non cogitet actu. tamen habet hũc finem in habitu. sufficit. nec distingo vtrum sit in sacris vel nõ sacris. eo. ti. cum voluntate. que in causa correctionis que fit a magistro vel ꝑlato indistincte loquitur et si principalis magister ꝓhibeat inferiori ne percuciat si percutit non videtur ꝙ incidit. quia non potest principalis magister auferre beneficiũ iuris per quod con ceditur corrigere posse quos quis docet. ¶ Sed quid si officians in ecclesia. prelatus magister dominus domus vel cõsanguinei excedant moduz in corrigendo. R. scdm Hosti. nisi exproposito et animo irato multuz excedãt. non credo ꝙ incidant in canonẽ qui solũmõ. dolũ prosequitur. quod colligitur. xvii. q. iiii. si quis suadente. eo. ti. c. i. violentia eniz non committitur sine dolo. et hec etiam innuit prin. c. cum voluntate. eo. ti. Concordãt Ber. et Vber. ¶ Quid de illo qui a clerico ludente grauiter tñ ꝑcussus euz animo vindicandi grauiter repcutit. R. scdm Vber. ex quo libidine vindicte et nõ iocosa leuitate repcutit incidit in canonez sed et si iocose percussus a clerico grauiter repcutit sed tamen cum iocosa leuitate et sine dolo non incidit. similiter etiam nec sacerdos qui purum clericum importune ludentẽ secuz iratus ꝑ cutit non iniuriandi animo vel vindcẽ libidine. ¶ Sed quid si ali quis non mittit manus in clericum sed spuit aut aliquid effũdit super eum aut claudit hostium ei vel ponit custodes ad capiendũ eum si de domo exeat vel ei equitanti capit habenas equi vel rũ-

pit angulum selle vel minis aut terroribus arrestat eũ· vel facit
ire quasi captum ad iudicem· ℞· scdm Ray· et alios cõiter· ões
tales sunt excõicati· nec refert vtrum iniciat quis manus in eũ
aut in rem sibi totaliter coherẽtem aut rem de manu eius rapi-
at· aut vestes quibus indutus est scindat· secus tamẽ si solo metu
cogit vt se redimat vel sibi aliquid det· nam talis nec in psonam
nec in res sibi coherentes inicit manus· ¶ Quid si quis arrestat
clericum apportantem res quas ei furatus fuerat et per violen
tiam aufert ei· ℞· scdm Vber· non credo ꝙ incidat in canonem
si res illas ei auferat dum est in apportando anq̃ apportans se
recipiat ad locum destinatum· secus si ex interuallo· quia nõ lꝫ
ei dare sibi ius in re sua ex interuallo· ¶ Quid si qs inueniẽs cle-
ricum turpiter agentem cum vxore matre sorore vel filia eum
mutilat vel occidit· ℞· scdm vber· et si possit dici ꝙ tali parcitur
quo ad excõicationem eo ꝙ decretalis· eo· ti· si vero prima non
distinguit inter atrocẽ iniuriã et nõ atrocem nichilominus non
licebat ei eum occidere· de peni· c· ii· ¶ Sed vtrum maritus sic
inueniens clericũ possit eũ tenere inuitũ· ℞· scdm Vber· põt tene
re vtrũqꝫ· s· vxorẽ et clericũ sine excõicatõe donec vocꝫ testes· ff
de adul· capite· e· ti· si vero· §· vl· Idẽ Ber· ¶ Quid de illo qui ordi
nat cũ vxore sua vt clericus vocetur ad turpitudinem et sic euꝫ
verberat· ℞· scdm Vber· credo ꝙ tam vir q̃ etiam vxor incidit
in canonem cum procurauerint· ¶ Quid de muliere que ꝑcutit
sacerdotẽ impetentem eã de turpitudine· ℞· scdm Vber· si soluꝫ
verbis impetat eam incidit in canonem· si aũt tangit inuitam et
illa se defendens cum moderamine inculpate tutele euꝫ ꝑcuciat
non credo ꝙ incidat· securius tamẽ est ꝙ faciat se absolui ad cau
telam· ¶ Quid si quis iratus contra clericum eleuato pugno cũ
ense vel hasta quasi percussurus· ℞· scdm Ray· non incidit quia
manum non iniecit· Idem Hosti· et Gof· ¶ Quid de illo qui pse-
quitur clericum fugientem vt ꝑcuciat et clericus sine ꝑcussione
cadit et leditur· ℞· scdm Vber· non credo ꝙ incidat· secus si ipse
fugiens et quasi coactus precipitat se in aquã vel in aliud peri-
culum se ingerit vt euadat· quia tũc psequens incidit in canonẽ·
¶ Quid si quis accipiens clericum per capillos et huiusmõi dicat
nisi esses clericus ꝑcuterem te· ℞· scdm Vber· si animo iniuriãdi
iratus hoc faciat credo ꝙ incidit alias non ¶ Quid si quis furto

aufert corrigiaꝫ a clerico qua cinctus erat. vel vestem qua erat indutus. R. scdm Hosti. non videtur excõicatus quia minima vel nulla est violentia persone eo ꝙ nõ sentitur. ¶ Quid si verberetur cõuersus. R. scdm Host. si tales sunt cõuersi qui se et sua tradiderũt deo. et totaliter trãslati facti sunt eccãstici siue eccã sit regularis siue secularis et tales gaudere dñt eccãstica libertate. xvii. q. iiii. quisquis. secus si esset conuersus remanẽs in domo propria tanꝗ laycus. de priuilegi. vt preuilegia. ¶. i. ¶ Quid si verberetur nouicius. R. verberans excõicatus est. eo. ti. religioso. li. vi. ¶ Quid si quis credens verberare clericum verberat laycum. R. scdm Ray. non est excõicatus. hoc dico propter literã canonis que exigit actum cum dicit si quis iniecerit manus violentas in clericum. ¶ Quid de illo qui verberat clericum credens euꝫ esse laycũ. R. scdm Host. si talis errat in persona vt quia volens percutere tycium laycum percussit seyũ clericum cũ vtrũqꝫ cognoscit tutior sententia est ꝙ incidit nam in clericum manus violentas iniecit. si autẽ errat in qualitate quia de isto qui erat clericus putabat ꝙ esset laycus. nam videbat eum in habitu laycali et non gerentem se pro clerico non incidit. eo. ti. si vero. ii. secus autẽ si vidit eum in habitu clericali et ꝓ clerico reputatur quia tũc incidit in canoneꝫ. ¶ Quid si aliquem clericum paratũ facere flagitium aliquod teneo violenter zelo dei ne id faciat. R. scdm Vber. si talem teneam modico tempore inuitũ etiam et reuitẽtem citra iniuriam tamen percussionis non credo me incidere incanonem. satis Concor. Hosti. et Innoc. Idem dicendum scdm Innoc. si superueniẽtibus inimicis clericus teneretur ne incideret in manus eorum. quia tali non iniuria irrogatur. sed potius salus procuratur. ar. xlv. di. cum beatus. ¶ Quid de illo qui mandat in clericum manus inici. R. scdm Ray. si sequatur effectus tam mandans ꝗ is cui mandatur incidit in canonẽ co. ti. mulieres. ¶. fi. quod si mandans misit ad reuocandum mãdatum tunc distinguendũ est. quia si mãdatarius anteꝗ reuocatio peruenisset ad eum iam verberauerat vterqꝫ est excõicatus. ¶ Si vero reuocatio post peruenit non est mandator excõicatus. ar. de procura. ex insinuatione. et. c. i. nostra. et in ꝑdcõ. c. mulieres. in fi. Concordãt Hosti. Ber. et Gof. Eadem ꝗstio et solutio potest fieri de eo qui consuluit clericum verberari si eius consilio

fiat ¶ Quid si mādās clericū verberari postq̄ verberetur decedat R℞. scdm̄ Hosti. si notorium sit et talis in fine non fuerit absolutus vel signa pn̄ie non apparuerint haberi debet pro excōicato nec debet sepeliri in cimiterio. ¶ Quid si nō mandauit sed quod factum est ratum habuit. R℞. si iniecta est manus in clericum nomine tuo licet sine mandato tuo et tam hoc ratum habueris excōicatiōē incurris. si vero nō fuit facta nōie tuo peccas ratū hn̄do. sed nō incurris excōicatiōez. e. t i. cū quis. li. vi. ¶ Quid de illo qui dicit suis q̄ vellet vindicari de tali clerico et sic illi verberant eum. R℞. scdm̄ Vber. si ea dixit animo prouocandi eos et ipsi ob hoc moti fuerint etiam non nomine dicentis. ipse dicens nichilominus est in canonem innodatus. Si iudex laycus malefactorem captum detineat. et ipse se clericum dicat vide infra iudex. ¶. iii.

Excōicatio. iii. de excōicatione falsariorum. Et quidem cum quis per se vel p aliū falsat litteras pape cū fautoribz et defensoribz suis vel q̄ sciēter vtitur eis excōicatus. de crimi. fal. ad falsariorū. et si quis huiusmōi falsas literas se habere cognoscit infra. xx. dies aut destruat eas aut resignet si penam excōicationis voluerit euadere. de crimi. fal. dura. quod intelligēdum solum quādo aliquo casu litere ad eum peruenerūt. Secus si fuit conscius. quia tunc indistincte est excōicatus. Clerici q̄ falsarii degradari debent et tradi seculari ptāti puniendi. vt in dicto. c. falsariorum. ¶ Quid si aliquis vtitur talibus literis ignoranter. R℞. scdm̄ Hosti. non excusatur quia per alios inuestigare debuit. ar. xxxvii. di. ¶. vl. Si tam̄ falsitas erat ita latens q̄ non bene pcipi poterat et ipse adhibuit diligentiaz quā potuit nec pcepit excusatus est. alioquin non. de homici. Iohannes. et. c. vl. ff. de redibi. ac. l. i. Et nota q̄ preceptum est q̄ in literis papalibz nec in magno nec in modico audeat quis manū apponere etiam vnam literam vel vnum punctū corrigendo exceptis hiis quibus hoc cōmissum est. alioquin manum apponens sn̄am excōicationis incurrit que non potest citra sedem apostolicam relaxari. hoc per sn̄am in curia latam.

Excōicatio. iiii. de excōicatione incēdiariorū et effractorum ecclesie. ōmis eniz incēdiarius eccē vel loci religiosi vel cimiterii vel spacii priuilegiati in circuitu ecclesie. et

quidem talis excōicatus est ipso iure. sed anteq̄ sit denunciatus potest absolui ab episcopo. postq̄ vero denūciatus est siue nomiā tim siue in generali. puta denūciamus excōicatos ōnes illos qui tale incendium fecerunt. tales solum a papa possunt absolui. co. ti. tua nos. et. c. cōquesti ¶ Quod aūt dictum est de incendiariis intelligas etiam de effractoribus ꝙ similiter sunt excōicati et a papa absoluendi ¶ Et idem dicunt quidam cum quis per violētiā multuȝ enormia in ecclesia cōmittit ¶ Vt diruendo altare vel frā gendo crucem vel enormiter tractando corpus christi et similia concedunt ꝙ isti per episcopum possunt absolui. de casibus istis et de hac materia vide supra absolutō. i. ¶. iii. et infra incēdiarius.

EXcōicatio. v. de statuentibus contra libertatem ecclesie nam omnes tales sunt excōicati cum vniuersis fautoribȝ vt supra excōicatio primo. ¶. ii. versi. viii. ¶ Vtrum heremite et reclusi intelligantur hic nōie ecclesie. R℞. scd͞m Vber. nō. nisi subiacerēt alicui ꝓbate religiōi. Cōcordāt. Inno. et Hos ¶ An predicta pena sit extendenda ad illos qui attēptant aliquid contra particulares consuetudines aliquarum eccārum vt quia volunt cognoscere de omnibus contractibus iuram͞ti interpositione vallatis et similia. R℞. scd͞m Vber. non ¶ Concordāt Innoc. et Hosti. ¶ Que sunt illa cōtra q̄ faciendo fit contra libertatem eccē. R℞. scd͞m Vber. plura. vt ꝙ decime et oblatiōes ad clericos spectent. xvi. q. i. reuertimini. Item ꝙ ecclesia liberet et sola res eccāsticas administret. lxxxxvi. di. si impator. Item ꝙ de spūalibus ius condere et iudicare potest. ꝙ ꝑcutiens clericum sit excōicatus. xvii. q. iiii. si quis suadente. ꝙ in legatis et ad pias causas sufficiant duo testes. de testa. relatum. similiter et si fiat contra generalia priuilegia ecclesiastica ab imperatoribus data que in iure ciuili continētur. non aūt si spāliter alicui eccē vel ecclesiis data sunt. Concordāt Innoc. et Hosti.

EXcōicatio. vi. de ꝑticipatione cum excōicato vbi sciendū ꝙ est ꝑticipatio illicita. que quidem potest contingere q̄druplciter. primo. s. qn̄ quis ꝑticipit cuȝ excomunicato in codē crimine propter quod excōicatus est. s. dando ei consilium auxilium vel fauorem. et talis incurrit eādem sniam. eo. ti. si cōcubine. et. c. nup. Et intellige consilium sine quo non erat facturus. de homici. sicut dignū. ¶. si vero. Secūdo qn̄ quis ꝑticipat quidē

in crimine mortali sed nõ in illo propter quod excõicatus est. et talis mortaliter peccat sed non incurrit eãdem sniam. sz incurrit minorem excõicationem. ¶ Tertio quando participat ei in diuinis. s. recipiendo eum ad diuina officia seu eccãstica sacramta vel ad ecclesiasticam sepulturam. et talis quidem licet nõ sit irregularis vt eo. ti. is qui. li. vi. peccat tam mortaliter et est valde ꝓpinquus irregularitati nam est ei interdictus ingressus eccẽ. de priuile. episcoporum. li. vi. et si postq̃ est ita interdictus ingerit se diuinis in suo officio sicut prius irreglãris efficitur. Item sic interdictus si decedat non debet in cimiterio sepeliri. eo. ti. is cui. li. vi. Sz hic caue quia si sepelit hereticum dic vt infra hereticus. ii. ¶. ii. Item si sepelit excõicatum publice dic vt supra excõicatio. i. ¶. iiii. in principio. Quod si talis ꝑticipatio in diuinis sit per metum vt quia tirãnus cogit metu mortis sacerdotem sibi celebrare beatus esset sacerdos scdm̄ Hosti. si se ad martiriũ ꝑpararet. metus enĩ et si culpam attenuet simpliciter nõ excusat. xxxii. q. v. ita ne. tamẽ scdm̄ Vber. et Hugo. bene excusat metus ille. s. qui potest cadere in constantem virum. Quarto qñ participat non in crimine sed in loquendo vel secum orando siue comedendo et huiusmõi. vt dictum est supra excõicatio. i. circa fi. ¶. quis effectus. et cetera. De taliter participãte dicit Tho. in. iiii. di. xviii. ꝙ quidam dicunt ꝙ peccat mortaliter. Et subdit sed hoc videtur valde graue ꝙ homo ꝓ vno verbo leui quo excõicato loquitur mortaliter peccet et ipsi excõicantes multis laqueũ dãpnationis inicerent quod in eos retorq̃retur. ideo ꝓbabilius videtur ꝙ non peccat mortaliter nisi cõicando in crimine vel in diuinis vt dcm̄ est. vel in cõteptu eccãstice discipline. quod intelligit decretalis. videlicet contra ꝓhibitionem sũperioris. de cleri. ex. si. celebrat. ideo si quis ꝑtinaciter excõicatis ꝑticipat excõicari potest maiori excõicatione quia mortaliter peccat. Idem Al. et Pe. ¶ Sz nũquit delegatus potest excõicare maiori illos qui in locutione et huiusmõi participant excõicatis ab eo. R. potest. et sic ex cõicati debent absolutionem petere ab eo vel a delegãte vtputa a papa. de of. dele. preterea. c. significasti. et c. prudentia. in fi. Intelligendum tam̄ ꝙ ipsi ꝑticipantes nõ pñt excõicari nisi cum illa solennitate q̃ dicitur supra excõicatio. i. ¶. xxiiii. qui incipit in quibus casibus versi. q̃rtus casus. Et est

sciendum q excõicatio non transit in tertiam psonam. vt patet hic in. ¶. sequenti. circa medium. ¶ Sunt et alii casus inquibus licite quis participat excõicato. primo quidez quãdo quis loquitur ei in hiis q ptinent ad absolutionem vel salutem anime. licet alia verba incidenter interponat vt magis pficiat Et p hũc etiã modum pdicatores qui apud excõicatos in pdicatiõibus et confessionibus quasi gerunt causas eorum qui ab ipsis expoliati fuerant pñt elimosinas licite accipere ab ipsis excõicatis. presertim si alias in locis illis non valent sustentationez habere. eo. ti. cũ voluntate ¶ Et de huiusmodi pdicatoribz vide infra restitutõ. v. ¶. fi. et hic infra. ¶. penul. Item Greg. xi. q. iii. quoniã multos subtrahit a minori excõicatione plures cõicantes. s. vxores filios seruos ancillas seu mãcipia. rusticos et seruientes ac omnes alios eius familiares et subiectos qui non adeo curiales sunt vt eorum consilio scelera ppetrentur et eos qui ignoranter excõicatis pticipant siue illos qui cõicant cum illis qui excõicatis cõicãt Quicũq aũt orator idest cã orõnis vadens aut peregrinus aut viator in terra excõicatorum deuenerit vbi nõ possit emere vel non habet vnde emat dat licentiam ab excõicatis accipiendi Et nota q circa predictas psonas distinguendum est inter illos qui erant obnoxii siue obligati excõicatis vt vxor filii serui. et isti tenentur eis sicut prius tenebantur. qui vero nõ erant eis obnoxii nec etiam nunc sunt possunt cum eis cõicare prout et qñ neccesse fuerit. eo. ti. inter alia De ista materia nota versus ¶ Vtile. lex. humile. res ignorata. neccesse. Hec anathema quidem faciunt ne possit obesse. vtile. idest pter vtilitatem excõicati. s. vel etiam participãtis vt statim dicetur. lex. s. matrimonii excusat. humile. s. serui et filii excusantur. res ignorata. idest qñ nesciuerit eum excõicatuz. neccesse. idest propter neccessitatem cõicans excusatur. de quibus plures et varias qstiones vide hic infra. ¶ Vtilitas ergo excusat a participatione excõicatoruz. et hoc potest esse dupliciter. nam potest esse excõicati vtilitas vt qñ quis loquitur de hiis q ptinent ad eius salutem. vt dictum est in proximo. ¶. vnde et ad pdicationem admitti potest. extra. e. ti. Rt. primo. Item potest esse vtilitas ex parte pticipantis. vt cum petit ab excõicato quod ei debet. vt in dicto. c. si vero. eo. ti. vñ si nolit soluere potest in iuditio conueniri. alias ex delicto suo cõ

modum reportaret de iudi. intelleximus. posset etiaȝ licite loqui de salute anime sue ꝑprie si est necessitas et non possit habere recursum ad alium qui consulat ei. hec scḋm Vber. ¶ Vxor excusatur a participatione cum viro. s. quando de matrimōio cōstat secus si de hoc esset q̄stio. xi. q. iii. q̄m multos. Sed nūquit ecōtra excusatur vir participiādo vxori. dicas ꝙ siue vir siue mulier excōicationi subdantur ꝑpter matrimoniū illicite contractum non licet ꝑticipare Sed si alter eorū excōicatus sit ꝑpter aliud delictum tunc vterqꝫ excusatur quo ad redditionem debiti. sed in aliis non excusatur eo ꝙ vir debet cogere vxorem vt faciat se absolui. ar. vii. q. i. sicut. hec Hosti. Gof. et Ray. ¶ Sed quid si vir vocet excōicatuȝ ad mensam nūquit vxor poterit ad ipaȝ comedere. Rꝫ. scḋm Vber. credo ꝙ non tam̄ poterit comedere ad aliam mensam in eadem domo ita remotam ꝙ merito possit dici ꝙ non comedunt simul. ¶ Vtrum filii excusentur a ꝑticipatiōe patris. Rꝫ. scḋm Vber. filii qui sunt in patria seu paterna ꝑtāte vel etiam emancipati qui sunt cōmensales patri et ab eo habent necessaria excusantur. alii vero non. Item vt supra dictū est excusantur serui ancille rustici seruientes et alii subiecti qui non adeo curiales sunt vt eoruȝ consilio scelera ꝑpetrentur. nā tales persone ante sn̄am astricti erant ad familiare obsequium et sic etiam nūc tenētur et cōicare possunt. eo. ti. inter alia. ¶ Quod intelligitur scḋm Vber. q̄n ipsi ante excōionē diu obligarūt se seruire et seruitiuȝ intrauerunt Si aūt post eius excōionem intrauerunt distingue. quia si ignorauerunt et postea sciunt non tenentur discedere cum dāpno suo. si vero sciuerunt a principio tenentur discedere nisi necessitas eos cōpulisset ꝙ fierēt de eius familia. Et quod dicit de rusticis intellige qui colūt terram dominorum suorum. et scḋm eundem Vber. extenditur etiam ad illos qui dicuntur medietarii et qui culturam recipiūt ad certaȝ portioneȝ fructuum. naȝ et possunt cōicare q̄ntū oportȝ ꝑpter culturam et huiusmōi rōnem. Idem intelligendum scḋm Host. de nutriciis et similibus qui si a domino recederent nō haberent vnde viuerent. ar. eo. ti. si vero. vbi excusantur etiam qui cum excōicatis nautis cōueniunt de trāsfretādo contra sarracenos. ¶ Sed nūquit patres et dn̄i excusantur si participant cum filiis vel seruis suis excōicatis. Rꝫ. scḋm Ray. et Vber. dicūt quidaȝ ꝙ

sic. sed tutius est dicere q̄ nō excusantur. quia tenebantur cor-rigere suos minores ne inciderent in causam anathematis. ar. xxvii. q. i. de filia. Idem Gof. et Hosti. Tam̄ scdm̄ Tho. in. iiii. di. xviii. ad minus debēt eis cōicare in hiis in quibꝫ obligati sunt quia sicut inferiores obligantur ad obsequium supiorum ita su-periores ad ꝓuidentiam inferioruꝫ. Et eodemō dicendū videtur de seruis excōicatis qui dn̄o subsunt. seruis etiam mercennariis non possunt cōicare scdm̄ Hosti. nisi si sine magno incōmodo eos vitare non possunt. et idem de sociis habentibus aliquid cōe. Cō-cordat Ber. ¶ Nūquit armiger vel seruiens militis pōt cōicare cum illis excōicatis cuꝫ quibus dn̄s suus cōicat. R℞. scdm̄ Vber. non potest. licet excusetur cōicando dn̄o suo excōicato vt dictuꝫ est. s. ¶. iii. et. viii. ¶ Sꝫ nūquit vassalli possunt cōicare dn̄is suis excōicatis. R℞. scdm̄ Vber. de huiusmōi vassallis notat Hugo. q̄ absoluti sunt ab obsequio fidelitatis q̄diu dn̄s illorum est excōica-tus et debent ab eo abstinere. vt. xv. q. vii. nos sanctorum. tenē-tur tam̄ ei reddere tributa et pensiones nec peccant sic cōicando ei licet soluant in ꝓpria persona quia neccessitas est vt quidam dicunt. vide infra. ¶. xxvii. qui incipit quid si teneor. ¶ An pos-sit aliquid vendi seruieti excōicati vel ab eo emi. R℞. scdm̄ Vber. si emat vel vendat nōie excōicati non est contrahenduꝫ cum eo sicut nec cum excōicato. secus si nomine suo aliquid tale faciat dumtamē nō in fraudem. ¶ Pōito q̄ aliquis videt q̄ndam affe-rentem venalia de mercato publice excōicato nūquit tenebitur illum vitare. R℞. scdm̄ Vber. ꝓpter hoc solum q̄ video eos afferē-tes talia non teneor vitare nisi aliter innotescat michi q̄ ibi ea emerunt. de rebus etiam ibi ēptis quilibet pōt comedere et vti si non fuit in culpa emendi ¶ Quid si pſbiter locauit operas suas alicui dn̄o et dn̄s excōicatus est. R℞. scdm̄ Hosti. si tempore loca-tionis excōicatus erat non valuit locatio. si vero postea fuit ex-cōicatus caueat ne eis seruiat in dinis. e. t. significauit. ¶ Vtrū excōicatus peccet si ingerat se cōioni aliorū. R℞. scdm̄ Ray. sic. vi. q. ii. si tm̄. de cleri. ex. ministram. illud circa fi. Et quidem ex-cōicatos vitare debet. Idem Hosti. ¶ Vtruꝫ si excomūicatus in-trat in ecclesiaꝫ alii teneantur exire. R℞. scdm̄ Ray. si manifestū est eum esse excōicatum alii exire tenētur vel ꝓcurare q̄ exeat ille. xi. q. iii. sicut apostoli. et. xxiiii. q. i. omnis qui. Si vero est

occultum tunc illi qui sciunt exibunt secrete et caute. ita ꝙ non
sequatur manifestatio si possunt alias non exibunt. vi. q. ii. si tm̄
occulte nāq̄ excōicatus occulte debet moneri ꝙ exeat. ¶ Concor
dat Gof. Si aūt excōicatus est in ecclesia non causa orandi sed ꝑ
alio negotio non video quare in eadem ecclesia orare non possit
vt ait Innoc. ¶ Quid si qn̄ excōicatus intrat ecclesiam sacerdos
iam incepit missam. R℞. scdm̄ Ray. si est occultum non debet di-
mittere officiuꝫ. vii. q. i. nichil. ¶ Si vero est mãifestū moneat eū
publice vt exeat. et si quidem non vult exire et sacerdos nōduꝫ
inchoauit canonē debet dimittere. ar. xxiiii. q. iii. om̄is qui. Si
vero priusquā ille intraret ecclesiam vel priusquā sacerdos illuꝫ
videret iam canoneꝫ inchoauit debet sacerdos ꝓcedere in offitio
simul cum eo qui asistit ei. ita tam̄ ꝙ finito canone et sumpto sa
cramēto anteq̄ dicat post cōioneꝫ moneat illū vt exeat. de cōse.
di. ii. relatum. Concordant Hosti. et Gof. ꝙ si non vult exire
potest sacerdos eum eicere etiam si clericus sit. et si non potest
eici in sacristiā rediens dicat cōionem et post cōioneꝫ q̄ restabāt
et si est ruralis sacerdos vadat ad domum et ibi ꝑficiat quod re-
stabat. ¶ Vtrum aliqui possint esse in iuditio corā iudicibus ex-
comūicatis. R℞. scdm̄ Vber. si sunt de iuriditōne illorū et vocati
ab episcopo stāt iuri videtur esse casus neccessitatis Et similiter
coram eis conueniunt iniuriatores suos. nam et in hoc nō solū
est neccessitas sed et tali cōicant in hiis q̄ ꝑtinēt ad salutē anime
scilicet reddere vnicuiq̄ quod suum est siue ius suum alias ape-
rietur via libertatis raptoribus. ¶ Vtruꝫ clerici possint cōicare
suo episcopo excōicato. R℞. scdm̄ Hosti. nō. lxxxxiii. di. miratus
de exces. pre. c. fi. nisi forte essent eius seruitio deputati quia tūc
eodem mō possunt sicut et alii seruientes. Idem Vber. ¶ Sed quid
de monachis cum abbas est excōicatus. R℞. scdm̄ Vber. credo ꝙ
possunt ei comūicare quia q̄si de familia sunt. ¶ Quid si ille qui
clericum verberauit iam cōposuit cum eo vel etiam vadit ꝓ ab-
solutione. vel si nondū est denūciatus. R℞. scdm̄ Ray. in omnibꝫ
predictis casibus eum vitare tenetur quilibet cum nondū sit ab-
solutus. eo. ti. cum desideres. et. c. a nobis. ii. Eūti tam̄ ad curiā
pro absolutione vendi potest et recipi potest et comūicari in hiis
que ad viam pertinēt. ¶ Quid si excomūicatus iam iurauit sta-
re mādato episcopi et epūs cōicat ei nūquit per hoc intelligitur

eum absoluere. R. secundum Ray. non. ymo incidit in minorem episcopus et alii communicantes. eo. ti. cum desideres. Nam etiam si papa salutat aliquem vel participat ei non intelligitur eum absoluere vt supra absolutio. i. ¶. xi. qui incipit papa et cetera Et intelligendum quod incidit episcopus communicando etiam si ille fuerat excommunicatus ab ipso episcopo. cui nec ipse communicare potest nec alii dare licentiam communicandi ei qui incidit in excommunicationem maiorem. eo. ti. nup. xi q. iii. excommunicatos. ¶ Quid si episcopus communicat in crimine cum illo quem propter illud crimen excommunicauit. R. secundum Ray. eandem sententiam incurrit et ligatur non sua sententia sed iuris. ar. eo. ti. nup. et a superiore oportebit quod absoluatur. Concordant. Innoc. et Hosti. ¶ Vtrum sit orandum pro excommunicatis. R. secundum Tho. in. iiii. di. xviii. pro excommunicatis orari potest. quamuis non inter orationes que pro membris ecclesie fiunt. et tamen fructum non participant quamdiu in excommunicatione manent. sed oratur vt detur eis spiritus penitentie vt ab excommunicatione soluantur ¶ Quid si iudex mandet sacerdoti quod denunciet aliquem excommunicatum numquid visis literis tenetur eum vitare. R. secundum Vber. si ille qui mandat est iudex ordinarius sacerdos debet presumere illum esse excommunicatum. Idem credo de iudice de legato. nisi probabiliter dubitetur de eius auctoritate. ¶ Vtrum contractus initus cum excommunicato teneat de iure. R. secundum Ray. si contrahens non obligat se ad communicandum cum excommunicato licet peccet nunc communicando ei in contractu tamen tenet contractus vt si quis vendat et tradat rem excommunicato et statim precium recipiat. Si vero obligat se ad communicandum cum excommunicato in casu non concesso non tenet contractus. vt si promittat vel etiam iuret quod vendet ei aliquid aut locabit. Et vide supra excommunicatio. primo circa fi. vtrum excommunicatus obliget. ¶ Quid si teneor iuramento aliquid soluere in certo termino et ille interim excommunicatur. R. secundum Ray. non debeo soluere. xv. q. vi. nos sanctorum. sed debeo deponere in ede sacra. et sic vtiliter agetur eius negotium vt per hoc citius veniat ad satisfactionem. Sed tamen verius videtur quod Innoc. dicit sic. si quis cum iuramento promisit aliquid dare excommunicato consulimus ei quod det. nam et seruiens tenetur ei seruire vt promisit. xi. q. iii. quoniam multos. ¶ Quid si quis recipiat mutuum ab excommunicato numquid tenebitur reddere in termino durante adhuc excommunicatione. vel si conduxit aliquid ab eo pro pretio. reddendo tempore

excōicationis et huiusmōi. ℞. scdm̄ Hosti. qui contrahit cū ex-
cōicato obligatur ei quo ad naturalem obligationem ex qua si
solutum est non potest repeti. sed quo ad ciuilem obligationem
ex qua actio nascitur et potest peti non debet ei reddere nisi post
eius absolutionem. ¶ An possit aliquid recipi ab excōicatis. ℞.
scdm̄ Vber. oratores peregrini viatores et similes in necessita
te constituti recipe possunt. et dicitur hic orator qui locū aliquē
causa deuotionis visitat. Idem Hosti. et Innoc. hoc ipsum tactuʒ
est hic. s. § iii. ¶ Vtrum excōicatis possit aliquid dari. ℞. scdm̄
Vber. potest. causa hūanitatis. s. in sustentatione et quando in-
digent nec expectanda est vltima necessitas. et etiam si excōica
tus petat hospitium non tenetur alias expectare donec ab aliis
omnibus sit repulsus. et hoc intelligo solum quo ad necessaria
vite vt alimenta vestes et hospitium. secus si petit alia vtensilia
vt securim fossorium et huiusmōi. xi. q. iii. qm̄ multos. ¶ Quid
de illo qui amico suo excōicato venienti comedere ad domū suaʒ
dimittit ei domum et claues vel permittit eum comedere sepa-
tim nūquit intelligitur participare excōicato. ℞. scdm̄ Vber. si
hoc faciat in fraudem vt sic eum non offendat sed fauorem eius
acquirat incurrit minorem excōicationem. si aūt faciat quia ti
met ne forte ille vim inferret nō incurrit. si vero faciat quia pu
tabat eum indigere hospitio vel alimentis potest eum causa hu-
manitatis recipere facta de hoc protestatione. ¶ Sed nūquit ab
vxore vel familia excōicati possumus aliquid recipere. ℞. scdm̄
Vber. de bonis propriis vxoris vel familie si nomine suo dederint
potest recipi. non aūt de bonis cōibus aut de hiis que dantur no
mine mariti siue dn̄i et suo simili. nisi forte concessum esset vxori
ꝙ suo ꝓprio nomine dare posset. non tamen oportet multuʒ in-
formare et instruere talem vxorem aut familiam ꝙ non dent.
et hoc ꝓpter notam cupiditatis euadendam. ¶ Quid si hospita-
tus sum in aliqua domo ad mensam et supueniat et ingerat se
excōicatus nūquit teneor surgere. ℞. scdm̄ Vber. si est publice
excōicatus surgere teneor. non obstante cuiuscunqȝ scandalo. si
vero est occultum et non possum sine eius nota non surgere te-
neor. ¶ Sed an supueniente publice excōicato. ego teneor exire
de domo. ℞. scdm̄ Vber. non. ymo etiaʒ licet sciā aliquē publice
excōicatum receptum esse in aliqua domo possum ibi hospitari si

tante capacitatis sit ꝙ possum eius cōionem vitare. Nam licet michi cum excōicato in eadem camera comedere. sed non in eadem mensa. similiter nec in eodem lecto iacere. ꝙ si veniam inuitus ad aliquod festum vel conuiuium et inueniaꝫ ibi aliquē publice excōicatum teneor recedere. nec debeo ibi epulari. licet sedeat ad aliam mensam. quia omnis taliter conuenientes ad festuꝫ vel ad conuiuium simul inuicem cōicare dicendi sunt. ¶ Nūquit possum recipere litteras excōicati vel ei mittere siue etiam nuntios vel encēnia. R℟. scdm̄ Vber. sicut notauit Hug. nullū eorum licet. nisi in casu in quo licet ei loqui. cum scribitur non est salutandus. sed loco salutis solet dici. spm̄ concilii samoris concedat vobis deus. vnde et qui verbo salutatur ab excōicato non debet eum resalutare. sed potest dicere deus emendet vos et huiusmōi qui aut munus ab eo scienter accepit licet non liceat non tamen tenetur reddere sed ducendus est ꝙ vel in pios vsus cōuertat vel etiam ꝙ bn̄faceret si ad ruborem inducendum excomūicato remitteret. ¶ Quid si aliquis asurgat vel reuerentiam exhibeat excomūicato aut inclinet ei salutāti se vel moueat labia q̄si resalutans eum tamē nichil dicat. R℟. scdm̄ Vber. non incurrit excomūicationem. pene eniꝫ restringendo sunt nō āpliande. ¶ Vtrū familiaritas aut pudor excuset ꝑticipantes excōicato. R℟. scdm̄ Vber. dicendum ꝙ si familiaritas est q̄ exprimatur in illo. c. qm̄ multos. quod ex ponitur hic. s. ¶. iii. excusat ꝑticipātes alias nō ¶ Vtrum ignorantia excuset. R℟. scdm̄ Vber. quando est probabilis ignorantia facti excusat. de cleri. ex. mi. aposto. et. co. ti. significauit. Sed ignorantia iuris non excusat nisi illos quibus lꝫ ius ignorare. vt puros nūdum doli capaces. dicitur aūt quis ignorare factum. vt quia non constet ei ꝙ illo fecit tale quid. puta clericum verberauit quia nec ipse vidit nec est fama ita publica ꝙ ōino debeat credi. vide de hoc infra. ¶. xliiii. qui incipit. sed quid si est publica. nam si ab aduersario audiat vel leui fama nō debet sibi de hoc formare consciām. xxii. q. v. hoc videtur. e. ti. cū desideres. et. xxii. q. i. et xi. q. iii. nō solū. ius aūt dicitur ignorare vtputa si nesciebat ꝙ ille quē vidit clericum verberasse esset excōicatus q̄ ignorantia vt dictuꝫ est non excusat. Quomō etiā et quādo ignorantia excuset a peccato habes. infra ignorantia ¶. ii. ¶ Quid si sciā habitu aliq̄ esse excomūicatum sed actu non

aduerto et cōico ei. ℞. scdm̄ Vber. si hoc faciam subito et non aduerto. credo ꝙ non pecco nec in excōicationez incido. ¶ Quo modo vitandi sunt illi de quorū excōicatione dubitatio est. ℞. scdm̄ Tho. in quodaz quolibet. dubitatio de excōicatiōe aliquo rum aut precedit sñiam iudicum aut sequitur. si precedit puta ꝙ nū dum est declaratum per consensum iudicum non sunt vitā di quousꝗ certo iuditio terminetur. sed si post cōcordem iudicū determinationez ad huc ābiguū sit magis est standum sñie iudi cuz. et illi vitādi sunt. ¶ Quid si audiui ab aliquo dicēte de seipso ꝙ sit excōicatus nūquit teneor eū vitare. dicendū scdm̄ Vber. si audiui ab eo in confessione non teneor eum vitare. quia nescio sicut homo sed sicut deus. et ne confessio reddatur odiosa. Idem. Hosti. licet Hug. contrariū dixerit. Si aūt quis extra confessio nez se dicat excōicatū scdm̄ oms euz vitare teneor solū in occul to nisi esset excōicatus publice. ¶ Quid si audiui ab episcopo vel alio eius prelato seu eius parrochiali sacerdote ꝙ talis sit excōi catus. ℞. scdm̄ Vber. si aliquis predictorum dicat michi denūci ando sñiam et casus est talis de quo solet fieri excōicatō debeo ei credere et illū vitare. secus si dicat michi cōi locutione. quia nō teneor credere nec illum vitare. ¶ Quid si prelatus vel sacerdos parrochialis dicat michi ꝙ vidit parrochianum suum aliquid fa cientem propter quod incidit in excōicationem non est aūt pu blicum nūquit teneor euz vitare. ℞. scdm̄ Vber. siue credā siue non. non teneor eum vitare. nec in publico nec in occulto quā tum ad vitandum periculū minoris excomūicationis. et multo minus si dicat michi alius tamē si credaz non debeo me ingerere cōioni illius si possum sine scandalo. et hoc ne dem illi materiam peccandi dum michi se cōicat. ¶ Sed quid si est publica fama vel audio a fide dignis aliquē esse publice excōicatū. ℞. scdm̄ Ray. si publica fama est ꝙ ipse sit publice excōicatus vel quia notorie fecit aliquid per quod incidit in maiorem excōicationem teneor eum vitare. similiter si audio a fide dignis ꝙ eum audierūt de nunciari. vel ꝙ viderunt eum notorie fecisse aliquid ex quo inci dit in excōicationem. teneor inquirere veritatem et interim eū vitare. et in occulto et in publico donec certificatus fuerim. ¶ Quid si parisius audiui aliquē publicari quē postea inuenio bo nonie vbi de hoc nichil scitur. ℞. scdm̄ Vber. dicunt quidam ꝙ

teneor vitare vbiq̃. potest tamẽ benignius dici ꝙ si possuz facile probare excõicationem vt quia habeo testes vel instrumenta teneor vitare alias nõ nisi in illa dyocesi ar. qui matri. accu. poscum in tua. ¶ Quid si audiui aliquẽ excõicari vel vidi incidere in excõicationem postea non vidi nisi post annum nunquit teneor eum vitare. ℞. scdm̃ Vber. si homo est talis ꝙ credatur esse timorosus et qui tunc seruabat excõicationem et mõ non seruat possum credere eum absolutũ ar. de of. or. ex parte. Si vero nõ est talis debeo eum vitare. si occultum est occulte. si manifestũ publice. ¶ Quid si sacerdos videat aliquem qñ missa dicitur audire eam stãdo extra et nolentem intrare nũquit debz presumere eum excõicatum et sic eum vitare. ℞. scdm̃ Vber. nõ est causa sufficiens quare debeat talem reprobare excõicatum vel interdictuz. si tam̃ est ꝓprius sacerdos qui tenetur cognoscere vultũ pecoris sui debz inquirere ab eo et ei vt melius potest consulere. ¶ Vtrum predicatores passim possint excõicatis participare. ℞. scdm̃ Vber. elimosinas quidem possunt accipere tempore et occasione predicationis vel confessionis. vt hic. s. ¶. iii. dictum est etiam si aliũde possint sibi prouidere scdm̃ quosdã. quia vt Hosti. dicit illa constitutio. co. ti. cum voluntate spãliter ꝓpter predicationes facta fuit. Nam tempore necessitatis etiam si non esset causa predicationis vel confessionis posset recipere. xi. q. iii. qm̃ multos. Sed preter causam necessitatis et p̃ter causas nũc dcãs predicationis et confessionis non debet recipere ab excõicatis et similibus. lxxxx. di. oblationes. et. c. eorum. xvii. q. iiii. miror. Concor. Ber. Tutius tam̃ videur scdm̃ Innoc. s. ꝙ occasione p̃dicationis si aliũde possunt sibi prouidere non possint ab excõicatis recipere. ad eandem quoque mensam nõ debent comedere scdm̃ vtrosq̃. ꝙ et si predicationes non ꝓficiant q̃diu tam̃ sperant de proficiẽdo recipere possunt. ff. de nego. ges. s3 an vltro. ¶ Vltiõ notanduz ꝙ cui cõicauimus viuo cõicare debemus et mortuo. de sepul. ex parte. ii. nisi post mortem appareat quare ei cõicandũ in vita nõ erat. puta si post mortẽ cõuincatur de heresi. xxiiii q. ii. sane. et p̃ter casuz de torneam̃to de quo vide infra torneamẽtũ. ¶. iii. Itẽ notãdũ ecõtra. cui nõ cõicauimus viuo nec mortuo cõicare debemus. de sepul. sacris. hoc similiter nisi appareat q̃re ei in vita cõicãdũ fuiss3. e. ti. a nobis. de sepul. parrochiano.

EXcōicatio·vii·de minori excōicatione·hec excōicatio est que sepat a sacramētis pcipiendis ꝙ quidez quo ad deum contingit q̃cito peccatum mortale cōmittitur ·xi·q·iii· audiui·nam talis qui eucharistiam et cetera sacramēta recipit in sui dāpnationez·de coha·cle·et muli·c·si·Sed quo ad ecclesiā infligitur minor excōicatio ipso iure et ꝓhibentur sacramenta Primo quidem et principaliter cuz quis comūicat excōicato vt tractatum est supra in ꝓximo·c·s·excōicatio·vi·Secūdo cum quis sacrilegium cōmittit·xvii·q·iiii·miror·Tertio cū quis est notorius fornicator·de choa·cle·et muli·vestra ¶Quartus cū quis est symōiacus·de symo·tanta·Quintus cum quis recipit ecclesiam de manu layci et sic eam tenet·xvi·q·vii·si quis deinceps·ar·ad idem de elec·quisquis·Sexto scdm̄ quosdam quādo quis in bello iniusto seu contra christianos exercet artez balistariorum seu sagittariorū·de sagit·artez·Septimo in dissidentibz pauperum oppressoribus māifestis raptoribus publicis vsurariis et meretricibus qui large dicuntur excōicati inq̃tum oblatiōes eorum ad altare non recipiūtur·Octauo in illis quibus negatur ecc̄ástica sepultura·vt qui moritur in torneamēto quia non sepelitur in cimiterio etiam si penituerit·vide infra torneam̄tum ¶·iii·Et idem dici posset de eo qui non confitetur semel in anno de peni·om̄is·Nono in quolibet notorio peccatore·lxxxviii·di· neqꝫ·et lxxxx·di·illud·xiii·q·ii·pro obeūtibus·de conse·di·ii·ꝓ dilectione·Om̄s predcōs casus ponunt Hosti·et Innoc·Et similiter concordāt ꝙ in predictis cāibus absolui potest quilz a ꝓprio sacerdote·Nec obstat etiaz si ipse sacerdos sit excōicatus minori eo·ti·duobus·non autē potest quis absolui ab alieno·vt·eo·ti· nup·Et dico ꝓprium scdm̄ Hosti·idest om̄ez qui potest illum absoluere a peccato·Idem Tho·in·iiii·di·xviii·Infligi etiam potest minor excōicatio ab episcopo et etiam quocunqꝫ inferiori iudice ecc̄ástico de of·or·cum ab ecc̄arum·Et hoc siue pro cōtumatia vt·v·q·ii·pn̄ti et·xi·q·iii·audi·siue etiam pro aliis culpis·Item siue simpliciter vt de penitē·di·i·in actiōe·siue ad tēpus·lxxxvi di·tanta·¶Quis est effectus minoris excōicatiōis·R̷·principalis effectus est ꝙ talis remouetur a pceptione sacram̄torum·et si se immisceat mortaliter peccat nō tn̄ incurrit irregularitatez etiam si celebrat·peccat etiam conferendo sacramēta·sed ab eo

collata nō carent virtutis effectu· nec probibetur eligere· nec ea que rōne iuriditionis sibi cōpetūt exercere· si tamē scienter talis electus fuerit eius erit electio irritāda· de cle· ex· mi· si celebrat·

Vtrum excōicatus minori possit intrare ecclesiam· R· scdm̄ Ray· non videtur intrando peccare· quia non est remotus nisi a sacram̄tis· vn̄ et forsitan potest intrare ad boras et dicere eas cū aliis dum tn̄ non ad missam aut si ad missam nō ad osculum pacis quod est quasi loco cōionis a qua sine dubio sepatus est· de cleri· excōi· mi· si celebrat·

EXcōicationis absolutio vide supra absolutio per totum·

EXcusatio· q̄ excusant a culpa siue a pena habetur infra pēa primo· ¶· secundo·

EXemptus· Quidam dicūt se exemptos et allegant priuilegia requisiti ab ordinariis ostendere tenentur· et etiam tradere transcripta articulorū de quibus fuerit cōtrouersia· Quid si ad exemptiōem allegent solam pscriptionem debent de boc facere fidem· si vero allegāt vtrūq3 tūc si priuilegium ad plenū nō sufficiat· s3 tn̄ causam pbeat pscribendi tenētur pscriptionem pbare et probatione pendente non turbentur· q3 si non allegāt nec exbibent saltē tale priuilegiū quod cā3 tn̄ pscribēdi pbeat dyocesani vtantur iure suo· de priuile· cum psone li· vi· ¶ Exempta ecclesia et monacbi vel canonici et cōuersi vel ppe tuo oblati intelligūtur exēpti· non aūt psbiter qui parrocbianorum curā b3 quo ad ea q̄ ad ipsa3 curā ptinēt· nec ipi prochianide priuile· p exēptionem· li· vi· ¶ Si eximantur canonici alicuius ecclesie nō pter boc sunt exempti clerici sed bn̄ econuerso· sed ipsa eccā non est pter boc exempta· de priuile· p exēptione3 li· vi· ¶ Per monasteriū siue buiusmōi locū exēptum intelligi deb3 tam de ipo q̄ de cimiterio et domibus monasterii tbeatris ortis et areis q̄ sunt iuxta eccā3 ar· xii· q· i· necessaria et· c· nulla· xvii q· iiii· diffiniuit· ¶ Exēpti q̄tacūq3 gaudeāt libertate· nichilominus possunt cōueniri cora3 ordinariis rōne delicti siue cōtractus aut rei de q̄ contra eos agitur nisi delictum sit cōmissum in loco exēpto· vel contractus ibi sit initus· vel ibi sit ipa res litigiosa· Itē non possunt cōueniri vbi domiciliū bn̄t si alibi delinq̄nt vel contrabant· vel res ipa existat· nec etiā pn̄t dyocesani iporū locorū vbi dōiciliū babēt remittere exēptos si cōueniantur ad locū vbi

delinqrũt vel cõtraxerũt vel res cõsistit· de priuile· volẽtes· li· vi
saluis q̄ dicũtur in· ¶· seq̄nti· Et hoc etiã sciendũ ꝙ quidam sunt
priuilegiati ita ꝙ nec rõne delicti vel cõtractus vel rei pñt coue
niri vt p̄dicatores minores et sistercienses· ¶ Exẽpti nõ possunt
construere oratoria vel capellas in locis non exẽptis sine licentia
dyocesanorum neq̨ in sic constructis tp̄e interdicti in cãibus nõ
expressis celebrare vel facere celebrari· alias per ordinarios con
pescantur ¶ Et si ꝓpter hoc cõseruatores eorum ferrent sñas cõ
tra ordinarios non valent· de priuile· auctoritate· li· vi· In locis
etiã exẽptis non possunt exẽpti p̄dcã facere nisi de licentia vel de
priuilegio· vt in dcõ· c· auctoritate· ¶ Exẽpti non debent assu-
mere lites suorũ hoĩm etiã sensualiuз· de priuile· auctoritate· in
fi· li· vi· ¶ Legatus de latere scdm̃ Ber· vñ põt cognoscere de cau
sis cõtra exẽptos· quia p priuilegiũ eximũtur a ptãte epõruз et
huiusmõi sed nõ pape vel legatorũ eius· secus tñ de aliis legatis·
notatur hoc de of· le· post trãslatiõeз· ¶ Monasteria mõialiuз
etiam si sint exẽpta debent singulis ãnis p ordinarios visitari· de
statu· mo· attendentes· in cle·

Exorcismus· vide supra cathecismus·

Expositus· si pater vel alius eo sciente· aut ratũ hñte filiũ
vel patronus libertũ· vel dñs seruum· infantem vel aliquẽ
p̄dcõrũ lãguidũ cuiuscũq̨ etatis exposuerint· vel si alicui
eorum alimẽta impie negari cõtingerit· filius hoc ip̄o a paterna
ptãte liberatus est et libertus fit ingenuus et seruus liber· Illi
quoq̨ qui hos suscipiũt nõ pñt ꝓpter hoc in eorũ psonis ius ali-
quod vendicare· eo· c· vnico ¶ Quid aũt sit libertus patronus vel
ingenuus habetur infra libertus· ¶· i·

Extrema vnctio· de ea habetur infra vnctio extrema·

Falsum· quere infra mendatium· de falsariis vero litte-
rarum papalium vide supra excõicatio· iii·

Fama quis sit curandum de bona vita· nichilominus tñ
q̄tuз quis potest curare habet de bona fama ne ꝓximi
de eo scandalizentur· hec habentur multuз plene· xi· q· iii· inter
verba· et infra scandaluз· ¶· i· ¶ Fama quõ restituenda sit ab eo
qui aliquem infamauit habes supra detractio· ¶· penult·

Familia· Quomodo paterfãilias debet regere et corrigere
familiam suam· ℞· secundũ Vl· sicut ipse tenetur filiis et

familie in educatione corporali sic et in disciplina moruȝ. vñ hoc non seruans etiã fidelitatem naturalem deserit et est deterior eis qui licet nõ sint sub lege gracie. tñ seruãt illud instinctu legis na ture. vñ. i. thy. v. si quis suorũ et maxime dõesticorũ curã non hȝ fidem negauit et est infideli deterior. di. xlvii. necesse est. et c. q̃tũlicet. ¶ Quid si dñs facit suos iurare ꝙ dicent ei si quem sciuerint vel audierint surripuisse aliquid de rebus suis. Rñ. scdm̄ Vber. credo siñ ꝑiuditio distinguẽdũ. quia si iste dñs ꝓbabiliter hẽtur truculentus et ferus nõ tenetur seruare quia illicitũ fuit quod iuratũ est. si aũt creditur et hẽtur mãsuetus et nõ nisi ra- tionabiliter ꝓcedit distingo. quia si res sint tales q̃ pertineant ad custodiã illius qui iurauit seruare debȝ. puta si quis vidit furem adportãtem res q̃ eius custodie deputate sunt põt ꝓsequi res fur tiuas. alias tenetur dãpnũ restituere. si aũt nõ tenetur ad custo diam illarũ reruȝ tũc si põt ꝓbare tenetur reuelare. si vero non potest ꝓbare nõ dȝ reuelare nisi talibus ꝑsonis qui possint ꝓdesse et non obesse. et si aliomõ iurauit nõ fuit licitũ iuramtũ nec obli gatoriũ. Simile etiã hẽtur supra correctio. ii. ¶. v. et sequẽtibȝ. et supra crimen. ¶. iii. ꝙ in ordinãdo requiritur ꝙ bñ ꝑsit fami- lie sue. habetur. infra ordinãdus. ¶. xii.

Femina. Femina nõ põt recipere alicuius ordinis clerica- lis caracterem impediẽte sexu. nec etiã actũ alicuius ordi nis exercere. xxiii. di. sacratas. nec ꝑdicare nec publice do cere. xxiii. di. mulier. xxxiii. q. v. mulierẽ. Itẽ ñ põt. iudicare sup causis spũalibȝ. sup tpalibȝ vero vbi ẽ cõsuetudo põt. de arbi. di- lecti. ¶ Femine q̃tũcunqȝ deo sacrate vasa et pallas sacras aut vestes quibus dño ministratur cõtingere nõ debẽt. vel in sensum circa altare deferre. xxiii. di. sacratas. et de cõse. di. i. vestimẽta Femina qñ et quõ possit esse testis vide infra testis. i. ¶. iii. Fe mine nõ possunt ad iudiciũ trahi ꝑsõaliter vlla cã q̃ in iure nõ ex primitur. sȝ nec religiose etiã si cõsentiãt. vide infra iudiciũ. ¶. v et. vi. et infra testis. i. ¶. iii. De clausura mõialiũ et etiaȝ ꝙ non litigent nisi ꝑ ꝓcuratores vide infra mõialis. de multis q̃ nõ pñt femine etiã abbatisse. vide supra abbatissa. de ornatu ꝙ secula riũ mulierũ hẽs infra ornatus.

Ferie. dicũtur ferie q̃i forie. eo ꝙ ꝑstãt vacatõeȝ ab hiis q̃ in foro iudiciali agi cõsueuerũt. vel dicũt ferie q̃i festiue

Feriarũ quedã sunt tꝑanee· et q̄dã repentine et q̄dam solennes· tꝑanee sunt q̄ dantur ꝑ fructibus colligendis et sunt duorum mensiũ grã messiũ et vnidennarum · et scdm̄ diuersas regiones citius aut tardius indicũtur · et ꝑconizantur · ff · eo · ꝑsides · et de offi · proconsu · si in aliq̄ · In hiis nõ põt fieri ꝓcessus iudicialis nisi de cõsensu ptium · eo · ti · cõq̄stus in fi · Repẽtine vero ferie sunt quas imꝑator indicit vel ꝓpter victoriã quã fecit vel quia vxorẽ duxit vel filius ei natus est et huiusmõi Et dicuntur repentine quia repente seu subito indicuntur · et nullus preter principem eas indicere potest · C · de feri · a nullo · Ferie vero solennes siue festiue sunt quedam precipue festiuitates · s · natalis dñi · sancti stephani · sancti iohãis euãgeliste · scõrũ innocẽtiũ · sãcti siluestri circũcisionis epiphaniaruꝫ et · vii · dies dñice passiõis · et resurrexi onis cum vii · seq̄ntibus · rogationes etiaꝫ tribus diebus · ascensio dñi · penthecostes cũ duobus diebus seq̄ntibus · festiuitates virgi nis gloriose · natiuitatis io · baptiste · xii · apostolorũ · beati laurẽ tii · dedicatio beati michaelis · om̄ scõrũ · sancti martini · ac diebꝫ dñicis · et ille festiuitates q̄s singuli epi in suis dyocesibus cũ clero et pplõ duxerint solenniter celebrandas · de cõse · di · iii · ꝓnũcian dum · et · eo · ti · conq̄stus · Item statuit eusebius ꝙ festũ inuentõis scẽ crucis quinto nonas · maii solenniter celebretur · de cõse · di · iii · crucis · Item festũ de corꝑe christi · vt in clem̄ti · de reli · et ve nera · scõrũ · si dñm · Et nota hic ꝙ intra ꝑdcõs dies sunt quidam qui de fcõ nõ festiuãtur · quo ad cessationem ab opibus sed vidẽ tur abrogari ꝑ cõtrariã consuetudinẽ q̄ in eis habet locũ · cũ non ita sint de ꝑcepto dei sicut est dñica et maiores illa · Isti aũt dies sunt tres dies rogationũ · Quidã etiã non seruant om̄es vii · dies passiõis nec etiã ꝑ totã octauã pasce · Sunt et alia festa ꝑ consue tudinem introducta toti ecclẽ · sicut sancti nicolai et forte alia ·

¶ De die dñica spãliter et quid etiã agendũ in festis hẽs supra dñica dies · et infra · ¶ · viii · et seq̄ntibꝫ · ¶ De festo cõceptõis btẽ virgi nis dicẽduꝫ scdm̄ Tho · in · iii · parte · q · xxvii · ꝙ licꝫ rõana ecclesia ipm̄ nõ celebret toleratur tñ consuetudo aliq̄ruꝫ eccãrum illud festũ celebrãtiũ · Vñ celebritas non est totaliter reꝓbãda · nec tñ per hoc ꝙ festũ conceptionis celebratur datur intelligi ꝙ in sua conceptõne fuit scã · sed quia quo tꝑe sanctificata fuerit ignora tur celebratur festũ sanctificatõis eius potius quã cõceptiõis in

die cõceptiõis ipius. De faciendo festum trinitatis consuetudo teneda est. eo. ti. qm. hodie tam ex mãdato iohãis pape. xxii. fit per vniuersalez ecclesiã. Item nota ꝙ festa apostolorũ euãgelista rum et. iiii. doctorũ principaliũ debent sub duplici offitio ꝑ vniuersas eccãs solenniter celebrari. de reli. et venera. scõrum. religiosus. li. vi. ¶ Qñ debeamus festum incipe. Rñ. qͣtũ ad feriatõz a vespera in vesperã. eo. ti. oms. et intellige vesperam idest sero. Tñ festorum initiũ et finis iuxta eorũ qͥlitatem et regionũ con suetudines seruari debet. et sic magnitudo eorũ exigit prius incipere et tardius terminare. eo. ti. qm. ¶ A quibus abstinenduz sit in festis. Rñ. vt homines melius possint vacare diuinis debent abstinere ab omni ope seruili. et ñ solũ a peccato sz etiã a mechanicis agricultura et huiusmõi vt nec mercatũ fiat nec placituz. nec aliquis ad mortem vel penã iudicetur. nec iuramta fiãt nisi ꝓ pace. hoc tñ scilicet abstinere a iuramtis et si honestũ sit non est necessariũ. et ꝙ a ꝑdictis abstinendũ sit. de conse. di. iii. rogationes. eo. ti. oms. xv. q. iiii. c. i. ii. et. iii. ¶ Et nota ꝙ hiis diebus ꝓcessus iudiciarius nõ tenet etiã si fiat de cõsensu ꝑtiũ nisi necessitas vrgeat vel pietas suadeat. puta si causa eẽt debiliũ vel miserabiliũ ꝑsonarũ. eo. ti. conqͥstus. et multominus debet quis hiis diebus facere aliquid quod de se est peccatum quia magis peccat qui peccat in festo ꝗ̃ in aliis diebus. ¶ Quid agendum aut quid liceat in festis. Rñ. debet quis intẽdere magis diuinis. vt hymnis psalmis et canticis spũalibus. de cõse. di. iii. ieiunia. Item ꝑdicationibus virtutibus et reglãribz disciplinis. de vi. et hone. cle. cũ decorem. de sta. mo. cum ad monasteriũ. ¶. iii. licet etiã docere talia verbo vel scripto in festis. nã in sabbato circũcisio fiebat et sacrificia. Sed vt etiã Tho. ponit scdã scdẽ. q. cxxii. nõ ꝓhibetur quis facere opa ꝗ̃ pertinẽt ad puidentiaz necessariorũ tam sibi ꝗ̃ proximis. sicut seruando personam vel res seu quodcunqꝫ dãpnũ vitando. Math. xii. quis ex vobis hõ qui habuerit vnam ouem et ceciderit in sabbato in foueam nõne tenebit et leuabit eam. ymo etiam licet pro necessitate bellare. vnde et machabei pugnantes in sabbato excusantur. xxiii. q. viii. si nulla. de quo etiam vide supra bellum. i. ¶. fi. Item scdm Vber. si iacentibus segetibz in agro aut fenis in prato immineat tempestas possunt inde remoueri. Item non creduntur peccare mortaliter carnifices et

pincerne qui preparant victualia vt seqnti die vendant si prius non poterant cōmode preparare aut preparata seruare. ¶ Sed quid de hiis qui cōpellūtur a dominis q operentur in festis. R. secūdum Vber. si iusto metu inducti hoc faciūt videntur propter necessitatem excusari. alias non tenētur obedire nisi in licitis et honestis. ¶ Quid de hiis qui debentes dn̄is vecturam bladorum afferunt in diebus festiuis. R. scdm̄ Vber. non excusantur nisi alia necessitas eos ad hoc cōpellat. vectores tam̄ mertiū et alim-torum aut psonarum ad loca remota cum alias non possunt sine graui in cōmodo credo excusari. et similiter de viatoribz et cursoribus. ¶ Vtrum in festis liceat scribere. R. scdm̄ Vber. nō licz scribere in aliquo grandi de qterno ad quaternum. sed scolaribz lectiones suas notare et sermones et in lectiōibus libros corrigere licet. non aūt licet circa predcā locare operas suas et pro ptio facere sed tm̄ spūalia et sine ptio. ¶ Quid de barberiis et mūitoribus et ferratoribus equorū. R. scdm̄ Vber. si in festis hoc faciunt principaliter pter necessitatem eorum quibus seruiunt credo q possunt excusari. secus si pter cupiditatem lucri. sed et illi qui de talibus requirunt eos excusantur. si alias nō poterant sibi cōmode prouidere. alioquin non excusantur. ¶ Sed quid de molendinis. R. scdm̄ Vber. in molendinis ad ventū vel ad aquaz q absq magna opera hōis exercentur credo seruādam consuetudinem regionis nō phibitam a prelato. molendina vero cū iumtis debent cōquiescere. nam etiam iumēta sabbato vacare iussa sunt. exo. xx. ¶ Quid de eūtibus ad mercata q fiūt in festis. R. scdm̄ Vber. si quis hoc faciat non cōsuetudinarie sed p sua necessitate non credo q peccet mortaliter. secus si cōsuetudinarie seu lucrandi cupiditate et maxime subtrahendo se a diuinis. aut etiā si huiusmōi mercata phibita sint a prelatis illius loci. siue forsan excōicata. mercata tam̄ q ex quadam necessitate fiūt de victualibz et necessariis ad die aliq nō credo illicita eē. dū tn̄ pter hoc nō se subtrahāt a diuino offitio. ¶ Quid de illis qui diebz festiuis p eliōsina tm̄ arāt agros paupū. vel faciūt opa eorū. R. secūdū Vber. nō credo q dn̄icis diebz aut maioribz festiuitatibz liceat. de minoribus aūt festis sicut an̄ et infra octauas pasce et similibz credo q liceat sequi cōsuetudinem regionis. Ad hoc aūt vt licite fiant oportet q pter ista nō subtrahāt se a diuinis. et q talia n̄

faciant ꝑpter affectionem carnalem aut spe remuneratōis. sed ꝑpter deū. et ꝙ paupertas illius exigere videatur. ¶ An liceat in festis operari circa edificatōnē ecclarū et huiusmōi. R. scdm Vber credo ꝙ liceat ꝑcipue ad opus ministrorū paupū qui n̄ hn̄t redditus sibi sufficiētes. Ita tn̄ ꝙ huiōi labor nō sit vsqꝫ ad vltiāʒ fatigationē. vel ꝑpter hoc ne dimittatur missa et huiusmōi diuina. ¶ Vtruʒ post celebrationē diuinorū in festis audita missa liceat operari. R. scdm Vber. nō lʒ. nō tn̄ ꝑpter quodlʒ opus modicum peccatur mortaliter. vt si in vinea vel in agro purget quis aliqꝫ modicū quod restabat p incuriā. aut reparet fracturā in sepe et huiōi. ¶ De hiis q in festis faciūt serta et huiōi vana. vide infra negociatio. ¶. viii. et de choreis vide. s. chorea. ¶. ii. de die dn̄ica supra dominica.

Feudum. Feudū est cōcessio rei immobilis fcā p homagio. de symo. ex diligenti. et aliud quidē est paternū. s. quod a patre vel a quocūqꝫ de supioribus est acquisitū. Aliud maternū scilicʒ quod p feminā est acquisitū. Iteʒ feudorū aliud est cōdicōnale. s. quod datur ad certū seruiciū seu cōditōnē. Aliud est non cōditōnale. Itē quoddā est ꝑpetuū. s. quod trāsit ad heredes quod dam non. Et sciendū etiā ꝙ sunt q̄dam incorpalia q̄ qnqꝫ dātur loco feudi. vt guardia et castaldia. ¶ Res immobilis eccē de nouo non pōt dari in feudū. nā et ꝑlati hoc iurāt. sed res q̄ prius erāt feudales pn̄t iterū infeudari. puta si vassallus ꝑpter aliq̄ cām per dat feudū vel moriatur. poterit ꝑlatus cōcedere filio eius vel alteri. eo. ti. expte. ¶ Qualiter acquiritur feudū. R. scdm Hosti. q̄druplicit. Vno mō p inuestiturā puta cū aliquis tradit alicui possessionē rei immobilis corpaliter vel cū hasta aut baculo aut aliquo tali a dn̄o qui dicit se p hoc inuestire. ¶ Scdō acquiritur per id quod loco inuestiture hētur. vt cū dn̄s dicit alicui vade in possessioneʒ illius fūdi et teneas ꝑfeudo. ¶ Tercio acquiritur ꝑscriptione. vt si. xxx. ānis tenuit feudū et dn̄o seruiuit licet inuestitus non fuerit. Quarto acquiritur. per successionem non quidem ex testamento sed potius ab intestato. Nec eniʒ valet aliqua ordinatio de fūcti in feudo facta. Natura aūt huius successiōis talis est ꝙ ascendentes non succedunt in feudo. puta pater filio. descēdentes vero sic. et primo quidem filius patri et non filia. Item nepos ex filio et nō neptis. et sic vsqꝫ ad infinituʒ. postea vero succedūt

collaterales. sed isti de cōsuetudine impii nō succedūt. sed solū filius quo defficiēte reuertitur feudū ad impatorem et confert cui vult. Sed nūquit filia succedit in feudo. R. scdm Hosti. n. nisi de pacto vel qlz cōditiōe feudi. vel nisi filia post obitū seu mortē patris redemerit feudū a dn̄o. aut dn̄s inuestiuerit eā de bn̄ficio patris ꝓpter patris amorē vt in cōstitutōne frederici quē admodum. feu. ad fili. pti. l. i. ¶ Sed per quē fieri poterit inuestitura feudi. R. scdm Hosti. fieri poterit tā a fēia q̄ a masculo etiā minori. xxv. ānis. si feudū sit vetus. si vero sit nouū nō pōt a miōre fieri nisi sit pubes et iurauerit n̄ cōtrauenire. inuestiri autē pōt quilz etiā seruus nisi dn̄s ignorauerit eū seruū. pōt etiā quis inuestire et inuestiri tā p se q̄ p aliū. vt p ꝓcuratorē. ¶ An feudatarius hēat prestare iuramētū et qle. R. scdm Host. in ōni feudo statim fcā inuestitura requiritur iuramētū fidelitatis nisi ex pacto remissum sit. et fiet hiis verbis vel similibus. ego talis iuro ad scā dei euāgelia ꝙ ab hinc in āna ero fidelis tali sicut dz vassallus dn̄o suo. nec id quod michi sub nōie fidelitatis cōmiserit pādam alii ad eius detrimētū me sciēte. et hoc sufficit. Et nota ꝙ vassallus obligatur dn̄o scdm ꝙ couentū ē et scdm ꝙ feudi natura cā et regionis ipius vel vicinarū requirit cōsuetudo quibus deficiētibus poterit vti iure scripto Cōiter aūt obligatur dn̄o vassallus in pluribus. Primo quidē ne det ei aliquod dāpnū de corpe suo. sz vitabit et impediet. Scdō ne id quod dn̄s facere intendit et facile pōt fieri reddat difficile vel inpossibile. s. latenter cōtra ꝓcurādo Tertio ne reuelet secretū suū alicui maxime qui possit obesse. similiter nec illa p q̄ minus tutus fieret Quarto ne sit cōtra eius iustitiā vel honestatē. s. inpediēdo dehonestando vxorē aut filiā maculādo eius famā dcō vel fcō vel cōsensu. Quinto ne aliquod dāpnū in tpalibus ei faciat vel vtilitatē impediat. Sexto vt fideliter ei pbeat cōsiliū quo ad verbū. et auxiliū. s. de rebus et psona sua. ꝓbātur hec in libro feudorū. de forma. fidelita. c. i. et xxii. q. v. de forma. de iureiurā. ego. Itē lz vassallus nō debeat eē pro aliis in iudicio cōtra dn̄m suū de postu. c. fi. tn̄ ꝓ se et suis hōibz potest et petere et deffēdere ius suū. ar. de iureiurā. petitō. Et nota ꝙ in pdictis omnibus dn̄s debet fideli suo vicē reddere. vt infra. ¶. vii. dicitur. ¶ Quibz excausis amittatur feudū. R. secundum Hosti. amittitur quidem si vassallus fuerit clericus vel

religiosus. quia nec tales succedũt in feudo. xxiii. q. viii. c. i. Secũdo amittitur si heres vassalli steterit p ãnũ et diẽ ꝙ nõ pecierit a dño inuestiturã feudi. similiter et si ipse vassallus post mortem domini. non pecierit ab heredibus domini. vt in libro feudorum quibus cau. feu. amittitur. c. i. ¶ Et hoc verum est nisi vassallus fuerit minor annis. xiiii. quia talis non cogitur fidelitatem facere. Item nisi sit miles quia habet pro termino annum et mensem. Itẽ nisi iusta cã impedierit. vt in li. feu. de ꝓhibi. feu. p lothariũ. qm̃ interdcm̃ Et intelligitur iusta cã vt p mortem vel capitales inimicicias vel aliã iustã absentiã Tercio amittitur cũ vassallus tribus vicibꝫ corã paribus et huiusmodi requisitus fidelitatẽ iurare noluerit q̃uis dñs paratus sit facere inuestituram. ¶ Quarto si vassallus infeudauerit feudũ alia lege q̃ ea q̃ ipe hẽt. vel in talẽ vassallũ qui feudũ seruire nõ potest. Quinto si vassallus interfecit suũ ꝓpriũ germanũ seu germãi filiũ vel aliũ qui nõie parricidi cõtineatur ad hoc vt totã hereditatẽ hẽat. de parricido hẽs infra parricida. Sexto si vassallus dimittit dñꝫ in ꝑlio nõ mortuũ nec ad mortẽ vulneratũ. similiter ꝓpter alias m̃ltas ingratitudines q̃ enumerãtur in li. feu. quibꝫ mõis feudũ amittitur. c. i. et ii. et de feudis sine culpa nõ amittẽdis. c. i. et ii. ¶ Septimo si vassallus sciẽter negauerit feudũ vel ptẽ aut cõditõnem eius. secus si ignorãter. ꝙ si vassallus nõ vult ostẽdere de pte feudi ꝑsumetur ꝙ totũ teneat in feudũ. ¶ Octauo si vassallus feudũ alienauerit et siquidẽ ptẽ alienauerit illã ptẽ amittet. et libere ad dñm reuertetur. nulla ꝑscriptiõe obstãte. nec ꝓderit vassallo si post fcãꝫ alienatiõeꝫ recupauerit ipm feudũ nisi ignorãter alienasset Nono si dñm vassallus accusauerit aut si testimoniũ cõtra eũ in cã nõ tm̃ criminali sꝫ etiã ciuili tulerit. lꝫ quidã dixerint ꝙ in ciuili põt Decimo si a dño vocatus vassallus ꝙ secũ vadat in expeditiõe publica puta vocatus ab impatore ꝙ secũ veiat romã ꝓ suscipiẽda corona et huiõi nõ venerit nec aliũ ꝓ se dño suo acceptũ miserit vel ei stipẽdia milicie nõ dederit ¶ Et quidẽ qñ ꝓpter fidelitatem nõ seruatã amittitur feudũ nõ intelligitur ipo iure sed p sñaꝫ. si vero alienatũ fuerit ipo iure ꝑditur. vt Innoc. hec omĩa Hosti. in sõma ti. de feudis ꝓbat. ¶ Qñ dñs amittit ius quod in feudo hẽt. Rꝫ. scdm̃ Hosti. sicut vassallus amittit feudum ꝓpter culpã suã Ita et dñs ꝓprietatẽ feudi. vt in li. feudorũ. si de feudo

cōtrouersia fuerit. c. dño amittēte. dns eniȝ vassallo debet viceȝ repēdere. et si n̄ repēderit merito censebitur maleficus. vt est ille qui contra vassallū dephēsus fuerit pfidus xxii. q. v. de forma. et xcv. di. esto subiectus. de iureiurā. puenit. et talis etiaȝ priuatur iure quod hēt in vassallo. et feudū trāsit ad supiorē. n̄ intelligas tn̄ ipo iure sed p sn̄iam. ¶ Quid si dn̄s moriēs plures filios reliqt nūquit vassallus iurabit fidelitatē oībus. R. scdm̄ Host. n̄ puto. qm̄ vassallus n̄ cogitur p vno feudo plures dn̄os hēre. maxime in comitatibus ducatibus et marchionatibus qui hodie diuidi n̄ pnt. sed si vassallus moriēs plures filios reliquit oms debēt iurare fidelitatē si feudū indiuisum hn̄t. sed si ex diuisione totū feudū ad vnū puenit ille solus iurabit. ¶ Vtrū vassallus possit feudū refutare. R. scdm̄ Hosti. potest etiā sine volūtate dn̄i. et post hoc non tenebitur dn̄o seruire. verūtam̄ nō debet eū offēdere. Quidā dn̄t q nō pōt ipm refutare inuito dn̄o. C. de ac. et ob. l. sicut in inicō Primū videtur verius si tpe et loco debito repudiet. alias cōtra ¶ Vtrū filius repudiās hereditatē patris possit retinere feudum R. scdm̄ Hosti. nō. sed aut totū dȝ retinēre. aut totū repudiare. nisi forte dns eū tāq̄ de nouo bn̄ficio inuestiat agnatis cōsentientibȝ. agnati vero pn̄t retinēre aliquod feudū repudiata hereditate vt in cōstitutiōe frederici. an agnatus vel filius defūcti et cetera. c. si cōtigerit. ¶ Vtrū feudū possit p vassallū legari eccē. R. scdm̄ Hosti. si feudū fuerit de camera dn̄i et ad tps datū nō pōt legari. nec etiā heres succedit. similiter etiā nō pōt ecclē legari si natura feudi ē q vassallus seruiat in ppria psona. si vero sit paternū et ppetuū tūc pōt p āia legari nisi consuetudo repugnet. ¶ Vtrū eccā possit recipe inpignus feudū quod laicus ab ea tenet ita q nō cōputētur fructus in sortē. R. scdm̄ Innoc. dicūt quidā q pōt dūmō durāte pignore nō recipiat seruiciū feudi. q tunc solū verū est qn̄ fructus ipi nō m̄ltū excedūt valorē seruicii. alioquin eēt cōtra mādatū dei. de feudis. c. i. vel dic scdm̄ eūdē q hec decretalis et consimiles loquūtur qn̄ feudū illicite a layco detinetur et recuperari non potest.

Fides. vtrū oms teneātur habere fidē explicitā. R. secūdū Tho. scdā scdē. q. ii. dicēdū q maiores ad quos ptiēt alios erudire tēntur habere pleiorē noticiā de credēdis q̄ inferiores nichilominus tn̄ oms tēntur habere fidem explicitam de

misteriis xpi pcipue qtũ ad ea q cõiter in eccã solẽnizãtur et pu
blice pponũtur. sicut de incarnatõe et passiõe et huiõi Sʒ alias
subtiles cõsideratões teneẽtur aliqui magis vel minus explicite
credere scdm ꝙ cõpetit statui et offitio vniuscuiusqꝫ. ¶ Vtrum
oms teneãtur explicite credere trinitatẽ. Rᷣ. scdm Tho. vbi su-
pra dicẽdũ ꝙ quia misteriũ xpi explicite credi nõ põt sine fide tri
nitatis vt quia filius dei carnẽ assumpsit et de spũ scõ conceptus
fuit ideo post tpus grẽ tẽtur quilʒ ad explicite credẽdũ misteriũ
trinitatis. ¶ Vtrũ cõfessio fidei sit necessaria ad salm. Rᷣ. secũdũ
Tho. scdã scdẽ. q. iii. cũ cõfiteri fidẽ ptineat ad pceptũ affirmati
uum ideo nõ semp nec in quolʒ loco est de necessitate salutis. sed
aliquo loco et tpe. qñ. s. esset quis interrogatus de fide. si taceret
crederetur vel nõ hrẽ fidẽ vel ꝙ fides nõ esset vera vel alii p eius
taciturnitatẽ auertrẽtur a fide. ¶ Vtrũ cũ infidelibus sit dispu-
tandum de fide hẽs infra infidelis. ¶. iii.

Filius. quadruplex est status filiorũ. alii aũt sunt naturales
et legittimi vt qui de vxoribʒ pcreãtur. et de hiis hẽs plu
ra infra legittimus. alii naturales tm̃ vt filii cõcubine qui
de soluto et soluta q vxor eẽ possit nascuntur Alii sunt legittimi
tm̃. vt adoptiui Alii sunt spurii vt qui de adulterio et incestu et
alias p leges dãpnato coitu nascũtur. ¶ Vtrũ filiusfamilias possit
facere elimosinã. vide. s. eleõsina. ii. ¶. iiii. et vtrũ aliquomõ de
rebʒ patris possit accipe vel expẽdere vide infra peculiũ. ¶ Apud
quẽ filius nutriri debeat fcõ diuorcio. Rᷣ. scdm Hosti. si filius mi
nor sit triẽnio regulariter verũ est ꝙ dʒ eẽ penes matrẽ. si maior
penes prẽʒ. sʒ iudex estiãre dʒ apud quẽ cõmodius moretur. nec
post triẽniũ ẽ alẽdus penes matrẽ etiã expẽsis patris. C. solu. ma-
ori. l. i. si tñ alter cõiugũ eẽt infidelis et puer in minori etate dʒ
dari fideli. ñ obstãte ꝙ indiget matris obsequio. vt põit Tho. in
iiii. di. xxxix. ¶ Vtrũ malicia parẽtis noceat filio et ecõuerso. Rᷣ.
scdm Ray. ñ nocet quo ad deũ. sʒ nocʒ interdũ quo ad penã tpa-
lem. di. lvi. nũq. et. c. nasci. vi. q. i. si quis. et de hac materia hẽs
infra pena. i. ¶. vii. Itẽ malicia pentũ inducit psumptõnẽ cõtra
filiũ. di. lvi. si gẽs ãglorũ. et econuerso malicia filii inducit cõtra
prẽm. vi. q. i. qui crim. xxxvii. di. legatur. ¶ An filii naturales a
liquomõ succedãt patri. Rᷣ. si pater hʒ alios filios legittimos vel
nepotes tũc licet ei dare vel relinqre naturalibus eorũ ꝙ matri

vnciã vnam et ñ vltra vel soli cõcubine semiũciã et ñ vltra. C. de naturali. libe. l. matre Si aũt ñ hẽat aliquos legittime descẽden tes sȝ hẽat ascẽdẽtes tũc legittiã pte relicta ascẽdentibus reliquũ inter naturales distribuere põt. ꝙ si nec descẽdẽtes nec ascẽdẽtes hẽat tũc licȝ ei instituere naturales insolidũ heredes. C. de naturali. libe. autẽ. lȝ Ab intestato vero quomõ naturales succedũt vide infra successio. ¶. penul. debẽt ꝙ naturales pasci arbitrio bõi viri. etiã si legittimi extẽt et succedãt. aũt si cõiuge viua alii sint heredes et ipi pstãt idẽ patri si opus sit. vt in dcã autẽ. lȝ ¶ Quid de spuriis. Rꝫ. spurii. s. qui ex dãpnato sunt coitu scdm leges õni ꝓrsus bñfitio excludũtur. C. de naturali. libe. aũt. lȝ. sed tam interest epi cogere vtrũq pẽtẽ vt talibȝ liberis necessaria subministrẽt scdm ꝙ suppetũt facultates. de eo qui duxit in matri quã pol. ꝑ adulteriũ. cũ hrẽt. et in hoc mitius agit ius canõicũ ꝙ ciuile. ¶ De filiis ex adulterio vide. s. adulteriũ. Itẽ de huiõi vide infra illegittimus de filiis aũt nutriẽdis vide. s. expõitus filii excludũtur ab hereditate patris in tribus cãibus. vt infra hereditas. ¶. ii. ¶ Cuius parẽtis conditionẽ. s. liberã vel seruilem sequitur filius. vide infra seruus primo. ¶. iii.

Flagella. inquibus cõsistãt et quomõ sint satisfactoria hẽtur infra satisfactio. ¶. vii. Item de hiis hẽs infra pena. i. ¶. v.

Fornicatio. fornicatio videtur eẽ genus cuiuslibet illiciti coitus. et tñ spãliter intelligitur in vsu solutorũ. ¶ Stuprum vero est ꝓprie illicita defloratio virginũ. ¶ Adulterium est alieni thori. i. vxoris violatio. de quo etiã hẽs. s. adulteriũ. et infra impedimẽtũ viii. ¶. iii. et seqntibus. ¶ Incestus est cõsãguinearũ vel affiniũ abusus. aut etiã sãctimõialiũ. ¶ Raptus est cũ puella violẽter et cõtra eius vel pentũ volũtatẽ educitur. vt corrupta in vxorẽ hẽatur. xxxvi. q. i. ¶. cũ ergo. vel etiã habeatur in cõcubiãȝ. de rapto. cũ cãm vide de hoc infra raptor. ii ¶ Preter hos oms est pctm cõtra naturã Et de grauitate cuiuslibet pdcõrũ hẽs infra luxuria. ¶. i. Addũt quidã sacrilegiũ. de quo similiter hẽs infra luxuria. ¶. i. ¶ Simplex fornicatio in clerico publice tenẽte cõcubiãm inducit depõitõem. hoc dico si admõitus nolit se corrigere. nã talis primo quidẽ mõitus dȝ suspendi a bñficiis. et si ñ se correxerit debet ab eis ꝑpetuo rẽoueri siue sit in sacris siue in minoribus. de cohi. cleri. et mulie. sicut. siue ñ

in sacris. vt ibi in. c. si aut clerici. q si tale crim sit notoriu suspe sus e ipo iure. vt dcm e. s. clericus. iii. ¶. ii. Si vero sit publicu ex fama tm ita q merito talis hēatur suspitio q scādalu generetur etiā si n appeat accusator erit purgatio indicenda in q si defecerit aut se purgare noluerit canōice puniet. de cobi. cle. et mlie. tua. et talis interim nō debet in officiis euitari. ¶ Vtrū enim sit audiēda missa vel officiū clerici fornicatoris tenēdū vt dicitur. s. clericus. iii. ¶. ii. et infra ordiātus. i. ¶. iii. ¶ Que pena clerici in sacro ordine qui aliq̄ duxit vxorē. R. dz. priuari ordine et bnfitō eccāstico et mulier si erat libera debet redigi in seruitutē ecclesie xxxii. di. eos qui. si ācilla dz vendi. lxxxi. di. quidā clerici. et filii inde nati redigūtur in seruitutē eccē. xv. q. vl. c. cū multe. Item talis clericus e excōicatus ipo fcō. vt. s. excōicatio. i. ¶. iiii. ver. vii. Et nota q qn clericus in sacris sepatur ab ea q duxit vxorē dz eā abiurare. s. q de cetero n accedet ad eā. nec cōedet vel bibet cū illa nec in eadē domo maēbit nec in aliquo loco nisi tā publico q mala suspitio eē nō possit nec loquitur cū ea nisi corā ydoneis testibus et certa necessitate. xxxv. q. vi. ab isto die qui cle. vl. vo. ex lrārū. Tam si clericus hētur suspectus q forsitan iuramtū n seruaret n dz exigi sz p sinam interdicti vel suspēsionis vel aliis huiusmodi est cōpescēdus. de cobi. cle. et mulie. clericos. de materia fornicatōis plura habes infra luxuria.

Fraus. fraus et dolus alicui prōcinari n debēt xxx. q. i. dictum. de rescrip. ex tenore. Fraus fit legi qn quid alicui phibetur vna via vult sibi licere p aliā viā. de priuile. q̄to de cōces. pben. cōstitutus. Ad fraudē ptinere pnt q habentur. s. dolus et supra astucia.

Frigiditas. quomō impediat matrimoniū. vide infra impedimtum. xv. quasi per totum.

Funus. de expensis funeris infra hereditas. ¶. vi. et infra sepultura. i. ¶. vii. et infra restitutō. ii. ¶. v. Itē de iniuriātibz funeri vel moribūdo infra sepultura primo. ¶. octauo.

Furtum. furtū est cōtrectatio rei aliene mobilis et corpalis fraudulosa inuito dn̄o lucrifaciēdi grā siue ipius rei siue etiā vsus eius possessiōis ve. vt. ff. eo. l. i. cōtrectatio ponitur in pdcā diffinitione q a sine ea n e furtū etiā si interueniat voluntas vel verbū. tn p solū voluntatē erit qs trāsgressor alterius

ꝑcepti scilicȝ illius n̄ cōcupisces rē ꝓximi tui. rei alienē pōitur in diffinitione quia in re ꝓpria n̄ cōmittitur furtum. Intellige nisi alius hr̄ēt ius in illa re. puta ille cui res erat pignorata vel cōmodata quā dn̄s fraudulose capiēdo furtū cōmitteret. ff. eo. l. si res ℂ. i. et. l. si is q̄ rē. inprincipio. I dē Tho. scdā scdē. q. lxvi. mobilis et corpalis dicitur quia in rebȝ immobilibȝ vt in agro vel incorporalibȝ vt sunt actiōes et seruitutes n̄ cōmittitur furtū. eo ꝙ talia n̄ pn̄t cōtractari fraudulosa dicitur quia si aliquis credebat rem suā esse q̄ n̄ erat. vel si res erat sua credebat ꝙ etiā ab eo qui hēbat ibi ius posset accipe n̄ cōmittit furtū. lȝ alias tēatur. insti. de ui. bo. rap. ℂ. quia tn̄ et. ℂ. seqn̄ti. Inuito dn̄o quia si credit dominū ꝑmissurū et subest iusta cā credēdi n̄ tenetur. secus si non subest. ff. e. si is qui rē. et dicitur dn̄s inuitus etiā si videat rē auferri q̄uis n̄ cōtradicat. ff. e. l. penul. Si aūt putat facere inuito dn̄o et tn̄ dn̄s vult furtū q̄deȝ facit q̄tū ad intētiōeȝ sȝ n̄ tenetur ad restitutōeȝ. nec dn̄s pōt petere obstāte sibi sua volūtate. ff. e. inter om̄s. ℂ. penul. lucri faciēdi grā. q̄a si q̄s alienā ācillā rapuerit n̄ cā lucri sed libidinis nō cōmittit furtū. ff. e. seruū. ipsius rei vel vsus eius possessiōis ve dicitur. q̄a nō solū cōmittit furtū qui rei dn̄iuȝ vult sibi lucrari sȝ etiā q̄ vult in re ip̄a lucrari vsum et possessiōem. di. l. q̄ sacrū. ff. e. q̄ iumtū. ¶ Quot sunt sp̄es furti ℞. due. nā aliud ē mānifestū. s. illud cū quo fur dep̄hēditur priusq̄ vēiat ad locū destiātū Aliud nō mānifestū cū quo nō dep̄hēditur. ff. e. l. ii. et. iii. Itē nota ꝙ q̄dā rēanēt in nōie generali q̄dā sunt in sp̄āli veluti sacrilegiū quod ē furtū rei sacre. peculatus quod ē furtū de republica xxii. q. iiii. q̄d ergo. abigeatus ꝙ ē furtū q̄n q̄s dispergit gregē et in̄ furatur. plagiū ꝙ dicitur furtū hōis scȝ q̄n q̄s liberū hōieȝ sciēter vēdit vel emit. ff. de plagi. l. i. et. iiii. et eodēmō si seruū alienū sollicitauerit vel asportauerit. ¶ Que p̄ea furti. ℞. pena furti variatur scd̄m ꝙ de ip̄o varie agitur Naȝ et si agatur crimiāliter idest ad penā criminis n̄ ē tn̄ ꝓpter hoc fur suspēdēdus aut dem̄brādus sȝ aliter pu̇iēdus. videlȝ vt fustigetur vel exultet. vel aliomodo prout iudici videbitur. et hoc in simplici fure. s. q̄ occulte et sine armis deliq̄t. ℂ. e. aūt. sȝ nouo. si autē plus ē q̄ fur vt q̄a cū armis vel etiā sine armis violēter aggreditur in domibus vel in itinere vel in mari tūc acrius ꝓceditur cōtra eū. ff. de p̄eis. l. capitaliū. ℂ. crassatores. et. l. si famosos. Itē

si qs palā surripit et est famosus· oms eiū tales fures suspēdūtur q̄ si nō est famosus punitur ea pena de q̄ dicitur infra raptor·i· ¶·i· Quidā etiā taliū scdm leges qnq̄ licite absq̄ iudice occidun tur· vt infra homicidiū·i· ¶·vi· de homici· si pfodiens Si vero a gatur ciuiliter pena furti māifesti est q̄druplum· nō māifesti est duplū· et hec pena peti potest etiā post ānum· insti· de ppetu· et tēpo· ac· ¶· furti· et si egerit qs criminaliter poterit iterū agere ciuiliter· et ecōuerso· C· qn̄ ciuilis· ac· p̄· l· vnica· et· ff· e· l· vl· Et hoc intellige in foro cōtencioso· sed in foro consciē quādo qs sine lite vult restituere sufficit restituere simplū cū ōni dāpno· scdm· Tho· et Al· Et quidem plura circa restitutionem faciendam ha bes infra restitutio· iii· ¶· fi· ¶ Vtrum in re parua ita comitta tur furtum sicut in magna· R℞· sic· quia in furto non quod abla tum est sed mens furantis attenditur· xiiii· q· vi· c· vl· Et hoc in telligendum quando voluntas est talis q̄ etiaʒ maiora subtrahe ret· vel etiam si ex ablatione parue rei dominus intelligitur gra uari· nam sicut dicit Tho· scdā scdē· q· lxvi· si quis furtiue res mi nimas p quas homo nō reputet sibi nocumentū inferri accipiat et ille qui accipit possit presumere hoc nō esse contra volūtatem domini excusatur alias furtum semper est peccatuʒ mortale q̄a est contra dilectionem proximi cui infert nocumentū vnde etiā in talibus minimis si habeat quis aīm furandi et inferēdi nocu mentum proximo erit peccatum mortale· vt Tho· ibidem dicit· ¶ Quicunq̄ vtitur re apud eum deposita vel re ei cōmodata ad alium vsum· vel vtitur pignore furtum cōmittit· vt dictum est supra deppositū· ¶· vi· et· s· cōmodatum· ¶· iiii· et infra pignus· ¶· vii· ¶ Quid si mulier fecit furtum siue ante matrimoniū siue post et vir participauit aut vir fecit et vxor participauit nunq̄d licebit vxori de rebʒ cōibus satisfacere· R℞· scdm Vber· vbi de cō suetudine regionis vir et vxor cōicant sibi credita et debita ex cōtractu vel malefitio· si res furtiua ad huc existit in eorum po testate vxor potest illam restituere etiam contradicente marito si aūt consumpta est potest vxor si expresse vir non contradicat negotia mariti gerendo et seipsam liberando extimationem re stituere de cōibus bonis· prohibēte aūt viro non credo q̄ debeat facere huiusmodi restitutionem· cum nō habeat administratōʒ rerum· sed maritus· si tamen restitueret de rebus cōibus bona

fide non credo q̃ esset penitentia iniūgenda quasi pro mortali.
¶ Cōtra quē datur actio furti. R℞. scdm̄ Host. cōtra furem etiā si impubes sit. dūmodo sit doli capax. ff. e. l. inpuberē. pater etiā agit contra filiū suum si peculiū castrense habeat alias non esset iudiciū inter eos. ff. e. l. nec cū filio eodēm̄ agit filius si pater ei aliq̄d surripiat de peculio castrēsi. Item vir contra vxorem vel e conuerso non agit furti matrimōio exn̄te. sed datur actio in factum. sed qui ei opez tulerit furti tenetur. ff. e. si q̃s vxori. et ce. C. rerum amota. l. ii. Item datur actio furti contra eum q̃ dedit opem vel consiliū ei qui furtuz fecit. ff. e. si is qui. ¶. si tu. et tam ip̄e q̃ etiam qui receptauit ad restitutōem tenentur vt infra re. stitutio. iii. ¶. ii. dicitur. ¶ Vtrum peccet qui rem suā apud aliū depositam vel etiam iniuste detentam furtim accipit. vide supra depositum. ¶. vlt. ¶ Quid si q̃s furatur ꝑpter necessitatē famis vel frigoris. R℞. si est extrema necessitas nō peccat sz vtitur iure suo. de conse. di. v. discipl'ōs. vn̄ potest occulte subtrahere vt dicit Tho. scdā scdē. q. lxvi. n̄ tm̄ ꝑ se sed etiā ꝑ alio. nā in tali casu ōia sunt cōmunia. xlvii. di. sicut hii. q̃ si non habet extremā necessitatem peccat q̄dem. sed ꝑpter necessitatez attenuatur pn̄ia et in tali casu intelligitur penitētia que imponitur de fur. si quis p necessitatem. De restitutione facienda vide infra restitutio p totum. ¶ Quid si quis furatur xp̄ianos detentos a paganis vt eos liberet. R℞. scdm̄ Hosti. et Ray. si est tempus guerre in nullo tenetur. xxiii. q. ii. dn̄s et. q. viii. vt pridē Si vero ē tp̄us treuge tenetur ipsi pagano restituere non hōiem ꝑpter periculū anime sed extimatiōez. similiter etiā tenetur de aliis ablatis. ar. xxiii. q. i. noli. Si tamen pagani cōpulerant eum ad circūcisionem vel ydolatriam vel aliquod mortale peccatū. tunc eniz penitus liber factus est. et sic furans eum non peccat sed meretur. ar. di. liiii. nulla. ¶ Nunquid xp̄iano q̃ detinetur a sarraceno liceat furari ei. R℞. scdm̄ Hosti. si iste xp̄ianus dūmō eēt treuga frangeret eā et sic erat in culpa fuerit captus. nec imminet periculum necessitatis non licet furari sed tenetur ad restitutionem. vnde et talis detinebatur iuste. si aūt iniuste detinebatur. vt quia tēpore belli captus est vel immineat necessitas non tenetur ad restitutionē.
¶ Vtrum liceat furari vsurario vt elimosina detur. vide supra elimosina. i. ¶. ix.

Gloria vana. vtrũ appetitus inanis glẽ sit mortale peccatũ. R℞. scdm̄ Tho. ii. ii. q. cxxxii. potest esse mortale dupliciter. vnomõ ratione materie puta cũ qs gloriatur de aliquo falso quod cõtrariatur diuine reuerẽtie. vel etiã cum qs bonũ tempale de quo gloriatur prefert deo. seu cũ quis pfert testimõim hõis testimonio dei. Aliomõ ex parte ipsius gloriãtis qui intẽtionẽ suam refert ad glãz tanq̃ ad vltimuz finem ad quẽ ordinat etiã virtutis opa. et pro quo ptermittit q̃ sunt circa deum. hiis ergo modis est mortale alias non. de vana glã ornatus mlierũ vide infra ornatus. et de vestib3 infra vestis

Gradus cõsanguinitatis quomodo debeant cõputari et quomodo impediant matrimonium vide infra impedimentum. v. de affinitate infra impedimentum. xiiii.

Guerra quando et quomõ sit licita vel illicita require de hac materia supra bellum per totum.

Gula. vtrum sit pctm̄ mortale. R℞. scdm̄ Tho. scdã scdẽ. q. cxlviii. dicendũ q̧ si delectationi gule inhereat homo tãq̃ fini. pter quẽ deum contẽpnit patus contra pcepta dei agere vt delectatiões huiusmõi assequtur sic est pctm̄ mortale. si vero in gula sit inordinatio scdm̄ ea q̃ sunt ad finez. vtpote quia nimis cõcupiscit delectationes ciborũ sed non pter hoc faceret aliqd contra legem dei sic est veniale. ¶ Quot sunt spẽs gule. R℞. scdm̄ Tho. vbi. s. Gregorius. xx. libro morali. ponit quinq3 spẽs gule. que notantur hoc versu. ppperare. laute. nimis. ardenter studiose. ppperare. idest qa qs puenit horã debitaz. laute quãdo querit cibos pciosos. nimis. qn̄ excedit in q̃titate. ardenter vt qa non seruat modũ debituz sed transgreditur ex desiderio edendi. studiose quia q̃rit cibos nimis accurate pparatos. ¶ Quid si quis sumat cibum vel potũ nociuũ. R℞. si qs hoc faciat vt sibi nocumẽtum vel mortez inferat nõ peccat in gula. sed aliter grauiter in odio pprii corpis. si vero ex nimio appetitu in gula peccat. et magis si sciat nociuũ q̃ si ignoraret. ¶ Vltiõ nota quod de cibis dicit Augu. diligẽter inqt attẽdendũ ẽ quid loco et tpi et psonis cõueniat ne temere rephẽdamur. fieri eñ põt vt sine aliquo vicio cupidinis vel voracitatis pciosissimo cibo sapiẽs vtatur. Insipiẽs aũt fedissima gule flãma in vilissimũ ardescat et sanius qsq3 maluerit more dñi pisce vesci q̃ lẽticlã more esau aut ordeo more iumtorũ

di. xli. q̃ si quis. Que reqrẽda sunt in cõuiuiis clericorũ vide supra clericus. i. § . iiii. de gula vide infra sobrietas et supra ebrietas.

HAbitus. an liceat clericis habitũ transformare vide supra clericus. i. § . ii. et an liceat religiosis vide supra apostasia iiii. § . i. et apostasia. v. § . i. et fi.

HEbetudo sensus hoc viciũ scdm̃ Grego. xxxi. morali. oritur ex gula. et scdm̃ Tho. scdã scdẽ. q. xv. habet ratõez peccati inq̃tum est voluntaria vt patet in eo q̃ est ita affectus circa corporalia q̃ de spũalibus subtiliter discutere fastidit vel negligit.

HEreditas. diuiditur hereditas in. xii. ptes. q̃ appellãtur xii. vncie. et hñt ista nõia. sextans. idest sexta ps heredi tatis. s. due vncie. q̃drans. idest q̃rta pars. s. tres vncie. triens. idest tercia ps. s. iiii. vncie. sexcũs. idest medietas hereditatis. s. sex vncie. qncũs. idest quinq̧ vncie. sepcũs. idest septem vncie. bes. idest octo vncie. dodrans. idest nouem. dextãs idest decẽ vncie. deunix. idest xi. vncie. appellatõe vero assis siue ponderis. xii. vncie. semis. idest octaua ps hereditatis. s. vncia cũ dimidia. Cõtinentur hec insti. de heredita. § . hereditas. ¶ Bona defũctorũ ad heredes deuoluũtur etiã illorũ qui dãpnati fuerint C. de bonis dãp. autẽ. bona. ¶ In tribꝫ tñ cãibꝫ etiã filii ab heredi tate patris excludũtur. primo q̃dem si pater fuit hereticus quia bona hereticorũ sunt ip̃o iure cõfiscata. de inq̃. hereti. cũ scdm̃. li. vi. scdõ si cõmisit crimen lese maiestatis. vi. q. i. si q̃s. tertio si erat patronus vel hẽbat aliquod ius siue feudũ in eccã quod debe ret transire ad filios et ip̃e interfecit vel mutilauit rectorem vel clericũ illius eccẽ p̃dit om̃e ius et om̃ez dignitatẽ q̃ in ea habebat et nichil p̃uenit ad filios vel heredes. de pẽis in q̃busdã. ¶ Possunt quoq̧ filii p̃ prẽm exheredit ari certis ex causis q̃ hñtur in autẽ. vt cum de ap. § . cãs. et notantur de iureiurã. in q̃ntauallis. Sꝫ tñ ñ lꝫ p̃ẽtibꝫ liberos vel liberis p̃ẽtes ab hereditate sua repellere mõachos factos q̃uis dũ layci fuerant in cãꝫ ingratitudinis inci derint. xix. q. vi. c. fi. Idẽ hẽs infra religio. i. § . xii. q̃ incipit vtrũ religiosus et ce. ¶ Vsq̧ ad quotũ gradũ durat successio in heredi tate. R. nõ termiãtur in q̃rto gradu sicut quo ad impedim̃tuꝫ matrimõnii. sed durat vsq̧ ad. x. xxxv. q. v. ad sedẽ. et q̃ et quo mõ succedãt vide infra successio. de heredũ substitutione vide in fra testam̃tũ. ii. § . ii. ¶ Vtrum heredes teneãtur ad õia debita

defuncti. R. heredes quidem scd̄m leges non tenentur de male fitio testatoris nisi q̄tū ad eos puēit vel nisi cū testatore fuerit lis cōtestata. tn̄ scd̄m canones et scd̄m cōsciā3 heres qlibet tenetur ad ōia debita siue fuerint ex cōtractu siue ex malefitio vel q̄i et siue res puēit ad herdē siue nō. et siue lis fuerit cōtestata siue nō xvi. q. vi. si epm. de pigno. ex pn̄tiū. de solu. c. i. de vsu. tua nos. de rapto. in literis. de sepul. c. vl. de sen. excō. a nobis. hoc intelli-ge si hereditas sufficiat vt infra pximo. ¶. dicitur Cōcordant in hoc om̄s canōiste. ¶ Quid si hereditas nō sit sufficiēs ad ōia debita. R. scd̄m Ray. si nō fecit inuētariū tenetur ad omia. alias nō C. de iu. deli. scīmus. Credo ego q in iuditio anime etia3 si non fecit inuētariū nō tenetur. nisi q̄tū sufficit hereditas. distingo tn̄ inter legata et debita. qa debita tētur sine dimunitōe psoluere. de legatis vero. si tot sunt q illis solutis nō remāeat ei legittima potest detrahere suā legittiā3 et iterū q̄rtā scd̄m quosdam si fuit institutus heres. Idē Hosti. et Vl. et de legittiā hētur infra legittima. ¶ Qualis ordo tn̄dus in soluēdo creditorib3 aut legatariis R. scd̄m Ray. si creditores et legatarii simul vēiant. primo satisfaciēdū est crdeitorib3. sed si veniāt sepatim liberatur heres soluēdo p illū ordiē3 quo venerūt dūtn̄ nichil faciat in dolo Et creditores postmodū vēientes n̄ debēt inqetare heredē nisi remāserit ei de hereditate. sed hn̄t ius suū saluū cōtra legatarios Si tn̄ heres scit vel credit siue dubitat q hereditas n̄ extēditur vltra debita siue fuerint ex cōtractu siue ex malefitio vel q̄i nichil d3 dare legatariis donec satisfecerit creditorib3. et idē modus tn̄dus ē in satisfaciēdo prius creditorib3 prioribus et in iure potōribus. de hoc hēs infra restitutō. ii. ¶. iiii. v. et vi. Et nota q heres potest deducere an̄ ōia expēsas funeris et etiā alias necessarias q̄s fecit cā hereditatis vt in testam̄to inuētario et huiusmōi Et breuiter sicut qn̄ debita totā hereditatē hauriūt. heres d3 eē inmunis a lucro sic et a grauamiē. C. de iu. deli. scīmus. ¶. si pfatam cū sequētibus. Itē nota q l3 obligatio testatoris trāseat ad heredē nō tn̄ piclm̄ piurii et huiusmōi q n̄ pn̄t excedere singlārē psonā. Idē Hosti. et Vl. ¶ Quid si plures sunt heredes quō tn̄tur ad debita vel legata. R. regulariter tētur ql3 heres p hereditaria pte. C. de ac. here. l. iii. excipiūtur qnq casus. Primus si aliqd sit in obligatione faciēdi vel nō faciēdi tūc eīn ql3 tenetur insolidū. ff. de

verbo. obli. in executoribus. ¶. ii. vt si testator promisit se aliquod opus facturũ vel promisit pro se vel heredẽ suũ nõ fieri quo minus per fundũ suũ tibi ire liceat. hic quilz heredũ in solidũ obligatur. Secũdus casus est si res q̃ debet restitui insolidũ possideatur ab vno. C. de here. acq. l. ii. ff. cõmoda. sed michi. ¶. heres ¶ Tercius est in alimẽtis legatis q̃a pro volũtate defũcti vel iudicis vel ab vno in solidũ vel a pluribus pro ptibus designatis petũtur. ff. de ali. lega. l. iii. Quartus si testator ab vno heredũ legauerit creditori hereditario cõpensandi animo. tunc eñ heres onus sustinebit vsq; ad q̃titatem legati. ff. de lega. ii. l. cũ ab vno. Quintus in expẽsa funeris vxoris q̃ nõ tm̃ astringit heredes pro hereditariis portiõibus sed etiã virũ pro portione q̃ puenit ad eũ de dote vxoris. ff. de reli. do. et sump. fu. quotiẽs. et l. veluti. ¶ Quid si heres est pupillus nũquid põt differri solutio debitorũ ptextu pupillaris etatis. R. nõ. vt C. de ac. here. sub ptextu. ¶ Pone q̃ heres vel executores nolũt soluere q̃ testator in pios vsus legauit nec satisfacere creditoribus vt dixi quid fiet. R. per epum loci p̃missa mõitione ad hoc sunt cogẽdi. de testam̃. tua nobis. et. c. iohẽs. etiaz si a testatore id cõtingeret interdici. nã et si de fũctus phibuit ne eps se intromittat talis phibitio nõ valet. vt in dcõ. c. tua. ¶ Quos heredes testator tenetur instituere. vide infra testamtũ. ii.

Heremita. vtruz vita heremitica siue solitaria sit pfectior q̃ religio cõgregatiõis. R. scdm Tho. ii. ii. q. clxxxviii. vita socialis necessaria ẽ ad exercitiũ pfectiõis q̃a mutuo se instruũt verbo. s. et exẽplo et correctiõe q̃ ad pfectionẽ pducũt Solicitudo aũt cõpetit iã pfectis q̃ aliorũ regimine nõ indigent. sicut ergo id quod iã pfectũ est p̃emiẽt ei quod ad pfectionẽ exercetur. ita vita solitariorũ si debite assumatur p̃emiẽt vite sociali. Si tñ absq; exercitio pcedẽti talis vita sumatur est piculosissima nisi suppleatur per diuinã grãz. ¶ Vtrũ religiosi mẽdicãtes possint vitã heremiticã eligere. R. pñt. de maiorũ suorũ licẽtia et cellas siue habitaclã in heremo siue locis vbi nõ sit hõim habitatio de propinquo possunt acq̃rere et etiam mutare. de excessi. prelato. cuz ex eo. li. vi.

Hereticus primo cõiter. hereticus est q̃ falsã de fide opiõez inuẽit vel inuentã seq̃tur. xxiiii. q. i. hec est fides. et. ii. q. iii. hereticus: ymo etiã q̃ circa fidẽ dubius est. e. ti. c. i. Et intel-

ligendum est esse dubiū eū q determinate in dubietate persistit secus de illo q tē̄tatur de fide cū dolore cordis. Item hereticus est ille q male sentit de ecclesie sacramētis. eo. ti. ad abolendā. Tertō qui male sentit circa veritatē sacre scripture. xxiiii. q. iii. heresis Quarto q aduersus romanā eccā̄z agit et eius dignitatem a dn̄o traditā auferre conatur. xxii. di. ōes. Qn̄qꝫ vero sed n̄ ita ꝓprie dicitur hereticus quilꝫ excōicatus. iiii. q. i. qꝫ aūt. similiter et symōiacus. i. q. i. qsquis. ¶ Quid ꝓprie facit hereticum. R̷. scdm̄ Pe. ad rationē heretici duo cōcurrūt. vnū est in ratiōe. s. heresis iniciū. alterū est in voce quod est heresis cōplemētū. vt qa ꝑtiāci ter a fide deuiat et talis ꝓprie dicitur hereticus Concordat Tho in. iiii. addēs qꝫ si qs errat in hiis ad q̄ explicite crede̅da n̄ tenetur n̄ est hereticus. vt si qs putaret iacob prē̄z fuisse abrahe et huius modi et cū cognoscit hoc esse contra veritatem fidei et scripture credit ei. similiter et circa ea de qbus inter doctores sunt opiniones donec ꝑ eccā̄z determiātū sit. vt idē Tho. ponit in prima ꝑte q. xxxii. ¶ An excusetur scolaris q tenet opinionē sui doctoris. hētur infra opinio. ¶ Vtruꝫ heretici sint vitādi. R̷. possum et debeo eos monere et inducere vt ad verā fidē redeāt. in aliis n̄ licet eis cōicare. qa excōicati sunt. xliii. di. in mādatis. ¶ Vtrū aūt cū eis vel aliis infidelibꝫ sit publice disputādū. hēs infra infidelis. ¶. iii. ¶ Officiū inqsitiōis hereticorū durat post mortē summi pontificis etiā quo ad negocia n̄ incepta vel q̄ nōdū emerserūt. e. tine alicui. li. vi. sed n̄ pn̄t ꝓcedere cōtra ep̄os et spiores nisi in literis sit exp̄ssum. in litteris q dē cōmissionis apostolice. si tn̄ aliquid de eis intellexerint debē̄t pape nūciare. eo. ti. inquisitores. li. vi. Itē n̄ pn̄t nec debē̄t se intromittere de diuinatiōibꝫ seu sortilegiis nisi heresim sapē̄t maifeste nec de q̄stiōibus vsurarū etiā contra illos qbus restitutiōeꝫ vsurarū in pn̄ia ꝑ heresi iniūxerūt et illi se et sua obligauerunt. eo. ti. accusatus. li. vi. ¶. sane. et ¶. scilicet ¶ Potestates sclāres debē̄t moneri et etiā si necesse est cōpelli per eccāsticā cēsurā om̄s hereticos ab ecclā denotatos de suis ꝓuinciis ꝓ viribus extermiāre. et cū de nouo eligitur qs in ꝑtātē ꝑpetuam siue tp̄alē dꝫ hoc iurare Et si ꝓpter suā neglīētiam aliquis talis dn̄s fuerit excōicatus et n̄ satisfecerit infra ānū dꝫ intimari pape vt ip̄e om̄s vassallos eius a fidelitate ip̄ius denūciet absolutos et terrā suā ex ponat catholicis occupādaꝫ. et illū si expedire

viderit a ſua dignitate deponat. e. ti. excõicamus. §. moneãtur
¶ Archiepĩ et epĩ ꝗ circa hereticos extirpãdos fuerũt negligen
tes debent deponi et alii ſubſtitui ꝗ hoc velint et poſſint eo. ti. ex
cõicamus. §. fi. ¶ Sed q̃liter inq̄rendi ſunt heretici. ℞. ſi papa
dat certã formã illa tenenda eſt alias pñt q̃ri ꝑ accuſatiõem inq
ſitiõez et denũciationẽ. Itẽ tñtur dyoceſam ſaltẽ ſemel in anno ꝑ
ſe vel alios ydoneos q̃rere hereticos vbi fama eſt eos habitare. et
illos quos credũt aliquid de hoc ſcire debẽt cõpellere iurare vt in
dicent ſi quos hñt ſuſpectos ꝓpter occulta cõuenticlã vel alia ſig
na. eo. ti. excõicamus. §. adicimus. Suſpectus aũt ſi vocatus cõ
fitetur et ſꝑatur de correctiõe põt ei iniũgi pñia ſalutaris. ſi aũt
negat et tñ ſit infamatus indicetur ei purgatio q̃ ſi ñ ꝑſtiterit ex
cõicabitur. et vſq ad ſatiſfactionẽ cõdignã ab õibus euitabitur.
et ſi ꝑ ãnũ ſic ſteterit extunc velut hereticus cõdẽpnetur. vt in
dcõ. c. excõicamus. §. ꝗ aũt. ¶ Quali peã hereticus pũitur. ℞.
q̃druplici. ſ. excõicatione. depõitione. rerũ ablatione et militari
ꝑſecutione. excõicatione qa õis hereticus ſiue occultus ſiue mãi
feſtus eſt ipõ iure excõicatus xxiiii. q. i. c. i. et. ii. eo. ti. ad abolẽ
dam. ¶ Scdõ depõitione quia indiſtincte ſiue clericus ſiue laycus
etiaꝫ papa vel imꝑator vel qlꝫ alius dꝫ depõi ab õi dignitate xl.
di. ſi papa et. iiii. q. i. ꝗ contra pacẽ. et õi offitio et bñfitio expo-
liari. et ſi clericus ſit dꝫ degradari. et demũ qlꝫ talis dꝫ relinꝗ ar
bitrio ſclãris ꝑtãtis ãiaduerſione debita pũiẽdus. ſ. crematione.
niſi continuo poſt deꝑhẽſionẽ errõris ad fidẽ reuerti velit et erro
rem ſuũ abiurare. et ſatiſfactionem exhibere. et ſic reuertentes
debẽt in ꝑpetuo carcere retrudi. e. ti. excõicamus. ii. ¶ Et nota ꝙ
etiã relinq̄ndi ſunt iuditio ſclãri ꝗ deꝑhẽſi fuerint incidiſſe in ab-
iuratã hereſim. vt infra hereticus. ii. §. v. Et idẽ intellige de quo
lꝫ relapſo. de q̄bus infra hereticus. ii. §. ix. et. ii. ſequẽtibꝫ et etiã
§. ãtepenult. Tercio pũitur rerũ ablatione qa bona eorũ omnia
ipõ iure ſunt confiſcata. ſed tñ executio ipſius confiſcationis vel
bonorũ occupatio ñ dꝫ fieri ꝑ principes ſclãres an̄q̄ ꝑ iudicẽ ecclã
ſticũ ſñia ſuꝑ eodẽ crimine fuerit ꝓmulgata. eo. ti. cũ ſcdm̄ li. vi.
Quarto pũitur militari ꝑſecutione qa ſi aliter ñ põt fieri manu
armata ſunt ab eis om̄ia bona auferẽda. de pena credẽtiũ hereti
corũ et fautorũ hẽs infra. §. xii. ꝗ incipit. q̃ penã et cet. ¶ Quid
ſi hereticus hẽat filios catholicos nũq̄d illi ſaltẽ hẽbũt bõa patris

vel pt̃e. R. ñ vt h̃s hic. ¶. p̃cedẽti et. s. hereditas. ¶. ii. ¶ Qualiter aũt clericus ꝑpter heresim degradatus dicatur tradi sclãri ptãti h̃s. s. degradatio. ¶. iii. et an om̃is degradatus sit tradendus h̃s ibidẽ. ¶. iiii. ¶ Quid de vassallis hereticorũ. R. absoluti sunt a debito fidelitatis homagii et totius obsequii q̃cunq̨ lapsis mãifeste in heresim aliquo pacto q̃cũq̨ infirmitate vallato tenebãtur astricti. eo. ti. c. vlt. Idẽ de vassallis dñorũ q̃ sunt negligentes cõtra hereticos. vt. s. ¶. v. dcm̃ est. ¶ Quã penã incurrunt credẽtes receptatores defẽdentes et fautores hereticorũ. R. ql3 talis est excõicatus et si ñ satisfecerit infra ãnũ extũc ipso iure ẽ infamis. nec ad publica officia siue cõsilia nec ad eligẽdos aliquos ad huiõi nec ad testimoniũ d3 admitti. nec condere testamentũ nec ad alicuius hereditatis successionẽ põt accedere. nullus q̃ ei sup quocũ3 negotio s3 ipe aliis cogitur respondere. si iudex ẽ eius sñia ñ v3. si aduocatus ñ admittitur eius prõciniũ. si tabellio non valẽt eius instrã. et sic in similib3. Si vero sit clericus ab õi offitio et bñfitio d3 depõi. et illi q̃ tales postq̃ fuerint ab ecclã denotati euitare cõtẽpserint debẽt excõicari. ꝓbãtur hec om̃a. eo. ti. excõicamus. i. ¶. credẽtes. Itẽ om̃s clerici q̃ talibus exhiberẽt ecclãstica sacrã vel traderẽt ecclãstice sepulture aut eliãs seu oblatiões eorũ recipẽt debẽt priuari suo offitio. ad quod nunq̃ restituẽtur sine indulto sedis aplice spãli. Similiter et regulares quorũ etiã priuilegia in illis locis ñ seruẽtur eis. vt in dcõ. c. excõicamus ¶. sane clerici. Et nota q̨ ipi credẽtes heretici sunt dicẽdi. eo. ti. ex cõicamus. ii. ¶ Si heretici cõuertãtur nũquid restituẽtur eis vel eorũ filiis bona. R. non. s3 ipo iure om̃a cõfiscata sunt. eo. ti. vrgẽtis. et. c. cũ scdm̃. li. vi. ¶ Qualiter heretici ad fidẽ reuertẽtes recipi debẽt. R. debent ad arbitriũ sui epi abiurare errorẽ et q̨ firmiter tenebũt fidẽ catholicã. i. q. vii. quotiẽs. et de cõse. di. ii. ego berẽgarius. eo. ti. ad abolendam. q̨ si post abiurationẽ vel si postq̃ ad arbitriũ ãtistitis se purgauerint vt dcm̃ est. s. ¶. vii. deꝓhẽsi fuerint in abiuratã heresim recidisse sclãri iuditio sunt sine vlla pẽitus audiã relinq̃ndi. vt in. c. ad abolendã. ¶ Vtrũ cũ redeũtibus ab heresi dispẽsari possit. R. iure q̃dẽ cõi tales ex quo recõciliati sunt ad laycã cõione3 recipiũtur. i. q. vii. c. i. adhibetur etiã q̃nq̨ circa eos q̃druplex dispẽsatio. s. semiplena vt solũ recipiantur in ordinibus añ hec om̃a susceptis. i. q. i. si quis heretice.

plena vt et possint sacerdotes fieri. i. q. vii. cōuenientibꝫ. plenior
vt possint eē epi. xii. di. nos consuetudinē. pleuissiā vt ad spiores
etiā dignitates ꝓmoueri possint. xxiii. q. iiii. ipa pietas. Vtrum
ꝑlatus hereticus hēat ptātē spūalē. vide infra scisma. ¶. iii.

Hereticus. ii. s. p librum sextū plura contra hereticos hn̄r
in sexto. de q̄bus q̄dā in ꝑcedēti. c. iā dcā sunt. scdm̄ ꝙ re-
quirebat materia. illa vero q̄ restabāt nūc erūt dicenda.
¶ Quicūqꝫ hereticos credētes receptatores defensores vel fauto
res eorū sciēter ꝑsumpserint eccāstice tradere sepulture. excōica
ti sunt. et n̄ debent absolui nisi ꝓpriis māibꝫ publice extumulent
et ꝓiciant corpa dāpnatorū et locus ille ꝑpetua careat sepultu
ra. eo. ti. q̄cūqꝫ. li. vi. ¶ Herecici cū ōibus fautoribus mō dictis
et ipoꝝ filii vsqꝫ ad scdāꝫ generationē ad nullū bn̄fitiū eccāsticū
seu offitiū publicū admittantur alias est irritū. eo. ti. q̄cūqꝫ. Et
intellige p lineā paternā. nam p maternā n̄ pūiuntur nisi vsqꝫ ad
primū gradū. eo. ti. statutū. Item oīs viri eccāstici q̄ ad preces
taliū receperūt dignitates vel bn̄ficia eccāstica priuati sunt. et si
receperūt sciēter n̄ debent in posterū admitti ad talia vel similia.
Item filii taliū ꝑsonarū nō sunt in patri a ptāte. sꝫ sunt sui iuris.
vt in dcō c. q̄cūqꝫ. ¶ Quid si q̄daꝫ dū in egritudine decūberent
petierūt hereticos cōsolaturos vt ab eis scdm̄ eorū cōsuetudinē
cōsolationē recipēt ec sic decesserūt sꝫ mō filii vel heredes volunt
ꝓbare ꝙ ipi defūcti n̄ sane m̄tis effecti susceperint. vel post ꝑditā
loq̄lā nūquid audiri debēt. Rꝫ. si tales dū viuebāt erāt diffamati
vel suspecti de heresi vel si cōsisterit ꝙ ipi sane mentis existentes
petiuerint heredes n̄ debēt audiri. alioq̄n admitti pn̄t ad ꝓbādū
nō p vxores filios familiares aut aliquos de suis sed p testes fide
dignos et fidei zelatores. eo. ti. filii. li. vi. ¶ Illi q̄ post abiurationē
erroris vel postq̄ se ꝓprii ātistitis examiātione purgauerint deꝓ
hensi fuerint in abiuratā heresiꝫ recidisse. sine vlla penitus audiā
relinq̄ndi sunt iuditio sclāri. Si tn̄ pn̄ie signa in eis appareant ma
nifesta. et petiuerint hūiliter sacrā pn̄ie et eucharistie n̄ sunt de-
neganda. eo. ti. super eo. li. vi. ¶ In inquisitione criminis heresis
etiā excōicati et pticipes atqꝫ socii criminis ad testimōiuꝫ admit
tūtur ꝑsertim in defectu aliarū ꝓbationū cōtra hereticos credē
tes fautores et defensores eorū si ex verisimilibꝫ cōiecturis et ex
numero testiū aut ꝑsonarū tā deponētiū q̄ cōtra quos depōitur

qlitate et aliis circũstãtiis n̄ falsa dicere p̄sumatur. e. ti. in fidei. li. vi. ¶ Similiter admittũtur illi q sup fcõ heresis iurauerunt di-cere veritatẽ tã de se q̄ de aliis et eã celãdo piurauerũt et postea velint corrigere dcm̄ suũ cõtra se et alios si mãifestis indiciis ap-paruerit tales nõ leuitate aut odio seu pecunia sed zelo fidei velle reuelare. eo. ti. accusatus. li. vi. ¶ Presidẽtes regimini alicuius loci lz sint excõicati vel de facto et n̄ de iure iuriditõem habeant. ad reqsitõem ordinariorũ vel delegatorũ ipõrũ aut inqsitorum debẽt et pñt cõtra hereticos credẽtes fautores et defẽsores eorũ offitiũ suũ exercere. et illi q reqrũt eos n̄ incurrũt aliq̄ p̄nã tñ dictis p̄sidẽtibus ppter hoc in aliis nullũ ius est concessum vel p-missum. eo. ti. p̄sidẽtes. li. vi. ¶ Suspectus de heresi et ob hoc ci-tatus et qa n̄ cõpet excõicatus si excõicatõez p ãnũ sustinet ex-tunc est velut hereticus cõdẽnandus. eo. ti. cũ cõtuãtia. li. vi. ¶ Accusatus de heresi vel suspectus vehem̄ti suspitiõe q heresim in iuditio abiurauit et postea cõmittit in ipam cẽsetur relapsus licet ãna ipm heresis crim̄ n̄ fuerit plene pbatum. sed si leuis fuit suspitio n̄ dz iudicari relapsus sed alias grauiter p̄niri. eo. ti. accu satus. li. vi. ¶ Qui in vna heresis spẽ siue in vno articulo vel sacrõ errauit et postea abiurauit simpliciter heresiz si postea errat in a lio relapsus est iudicandus. eo. ti. accusatus. li. vi. ¶ Ille de cuius lapsu in heresiz an̄ abiuratõez cõstiterat vel nũc cõstat si postea hereticos receptet deducat vel associet se eis donet munera siue mittat vel fauorẽ impẽdat q excusari n̄ possit iudicari debet re-lapsus. eo. ti. accusatus. li. vi. ¶ Quid si aliqs p receptatione he reticorũ et non qa eẽt hereticus sub obligatione bonorũ inqsito ribus se astrinxit ad recipiẽdũ p̄niam et ea iniũcta et n̄ pacta de-cesserit. R℞. cogi debẽt heredes in bonis ad explendũ. secus si talis solũ se obligauit ad p̄niaz q̄ inqsitores vellẽt iniũgere et ea nõdũ iniũcta decessit. eo. ti. accusatus. li. vi. ¶ Nũquid post mortẽ he-retici poterũt occupari bona eius si de heresi nõ fuit in eius vita declaratũ. R℞. poterũt. si postea declaretur. eo. ti. accusatus. li. vi. ¶ Sacerdotes qui instruunt hereticos de celanda veritate et huiusmõi pñt et debẽt pẽa debita castigari. religiosi etiã heretici sunt grauius aliis p̄niendi. eo. ti. accusatus. li. vi. ¶ Statutũ loci pquod impediretur negotiũ inqsitiõis hereticorũ n̄ valz. et dñi tenentur illud exhibere et corrigere. eo. ti. statutum. li. vi.

¶ Inquisitores in certis ꝓuinciis pñt ꝓcedere simul vel sepatim
scdm̄ ꝙ negotii vtilitas suadebit. eo. ti. vt offitiũ. li. vi. ¶ Inqsi-
tores debẽt absoluere volentes cõuerti et iniũgere eis pñiã. eo.
ti. vt offitiũ. ¶. i. li. vi. ¶ In examiãtione testiũ contra hereticos
debẽt interesse due psone religiose et si põt fieri p publicã psonam
conscribi dcã testiũ. eo. ti. vt offitiũ. li. vi. ¶. verũ. et religiosi q
fuerũt notarii et alii qbus iniũctum erit tñtur ad cõscribẽdũ. vt
in dcõ. c. vt offitium. ¶ Inquisitores si opus fuerit pñt inuocare
auxiliũ brachii sclãris et contradictores p cẽsurã eccãsticã cõpel-
lere ñ obstantibus aliqbus priuilegiis cõcessis qbuscũ psonis vel
religiosis vel vniuersitatis nec etiã cõstitutione de duabꝫ dietis.
eo. ti. vt offitiũ. li. vi. ¶ Omnes rectores locorũ reqsiti a dyocesa
nis vel eorũ vicariis seu inqsitoribus tñtur iurare seruare et ser-
uari facere cõstõnes contra hereticos credẽtes fautores et defen
sores eorũ filios et nepotes. et q iurare noluerit et seruare hẽtur
vt infamis. et hereticorũ fautor et de fide suspectus. nec dꝫ hri
p dño nec ad aliquod offitiũ publicũ vlterius assumi. et ea q̃ in-
terim vt rector fecerit nullã hñt firmitatẽ. eo. ti. vt offitiũ in fi.
li. vi. Debẽt etiã oms rectores in hoc negotio parere dyocesanis
et etiã inqsitoribus nec aliquomõ debẽt cognoscere de hoc crimi
ne nec captos liberare et huiusmõi alias sunt excõicati. et si susti
nuerint p annũ condemnari debent tanq̃ heretici. eo. ti. vt inqsi
tionis. li. vi. ¶ Concessum est inqsitoribus cõmittere citationes
et denũciationes fiñarũ. Item auctoritas aduocãdi pitos et clerũ
et pplm̄ loci ꝓut venderint expedire negotio fidei. Item ꝓcedẽdi
cõtra illos q in ꝓuincia eorũ cõmiserũt ipm crimen heresis si ad
aliã se transtulerint. Item faciendi sibi assignari a quocũꝙ libros
in quibus essent aliq ꝓcessus contra hereticos et circa hereticos
incarceratos vna cũ plãtis quibus subsunt penã eorum mitigãdi
vel mutandi. Item priuandi vel priuatos denũciandi dignitatibꝫ
vel aliis beneficiis eccãsticis et officiis publicis et honoribus oms
hereticos et fautores. sunt aũt dyocesani requirendi et de eorum
consilio faciendum nisi ipi scienter talibus eadem benefitia contu
lissent. eo. ti. vt cõmissi. li. vi. ¶ Contra xpianos qui efficiuntur
iudei vel redeunt ad iudaismum etiam si infantes vel metu mor
tis fuissent baptizati procedendum est sicut cõtra hereticos. Si-
militer contra eorum fautores. eo. ti. contra. li. vi. ¶ Propter

heresim maritorũ n̄ confiscantur dotes vxoris nisi cũ eis scienter
cõtraxissent. eo. ti. decreuit. li. vi. ¶ Quãdo negotium heresis
cõmittitur alicui vel aliq̃bus generaliter in certis locis n̄ aduni-
tur ep̄us auctoritas illorũ ordinaria ꝓcedendi vel etiã delegata
si eam habeat et vterq; etiã de eodem fcõ inq̃rere p̄nt cõiter vel
diuisim. et si diuisim ꝓcedãt tenẽtur sibi cõicare processus et per
vtrosq; simul sn̄a ꝓferatur. nisi alter alteri deferat. q̄ si in sn̄a
nõ cõcordent ad sedem apostolicã mittant. eo. ti. p hoc. li. vi. q̄
etiaʒ vnus sine alio ꝓcedere n̄ possit ad sn̄aʒ. vide exp̄ssius infra
hereticus. iii. ¶. i. Et intellige q̄ p̄dictã cõicationẽ ꝓcessuũ opor
tet fieri qñ nil aliud restat agendũ nisi q̄ sn̄a promulgetur. q̄ si
alter n̄ posset cõmode ꝓcedere nisi visis actis alterius tunc semel
tm̄ cõicatio tribuatur. vt in extrauagãti benedicti. xi. q̄ incipit
ex eo. ¶ Hereticus appellatio inhabita est. eo. ti. vt inq̃sitionis.
li. vi. ¶ In negotio heresis ꝓcedi põt simpliciter et de plano et si pi
culum esset n̄ nõiatis accusatoribus vel testib; publice nisi coraʒ
aliq̃bus ꝓuidis p̄cipiẽdo de tenẽdo secretũ et huismõi sed cessante
periclõ publicentur vt fit in aliis iudiciis. eo. ti. statuta. li. vi.

Hereticus. iii. hec q̄ sequũtur sunt contra hereticos in cle-
ment. Primo q̃dem q̃a tam ep̄us q̃ inq̃sitor vnus sin̄ alio
põt citare et cape et tute custodire vel cõpedibus mãcipa
re. sed deputari duro carceri et q̄ magis ad penã q̃ ad custodiam
videatur vel tormẽtis exponere vel ad sn̄am ꝓcedere n̄ põt ep̄us
sine inq̃sitore nec inq̃sitor sine ep̄o aut eius sup hoc delegato aut
ep̄ali sede vacante delegato capituli si sui adinuicẽ possint copiam
habere infra octo dies postq̃ se req̃sierint possunt tn̄ q̄lʒ p̄dcõrũ
cõmittere alteri vices suas vel p lrãs signare suũ conciliũ et assen
sum. eo. ti. m̄ltorũ. ¶ Quilʒ carcer vel murus hereticorũ debet
esse cõis ep̄o et inq̃sitori. et debent hrẽ duos custodes vnũ quem
volet ep̄us et ei ꝓuidit alterũ quẽ volet inq̃sitor et ei prouidebit
et vterq; eorũ põt habere sub se vnũ fidelem ministrum. et illius
loci erunt due claues q̃rum vnus custodũ vnã et alius aliã tene-
bit et poterit offitiũ ministrandi carceratis cõmittere suo mini-
stro. Et tn̄tur p̄dicti custodes anteq̃ exeq̃ntur offitium corã eis
a q̃bus assignantur iurare tactis sanctis euãgeliis q̄ in custodia
omnẽ diligentiam quã poterũt adhibebunt et q̄ alicui in carcera
torũ nichil loq̄tur vnus nisi audiente alio. et q̄ ip̄is in carceratis

fideliter conferent ꝓuisionem quā ipi recipiunt ex ordinatione cōi· et quod a ꝑentibus vel aliis ꝑsonis cōferetur eisdem n̄ dabūt nisi epi vel inqsitoris vel suorum cōmissariorum ordinatio refragetur et eodēmō iurabunt ꝑdicti custodū ministri et corā eisdē eo·ti·multoruꝫ·in cle· ¶ Notarii inquisitoris corā epo cū inqsitore vel substitutis ab eis iurabūt suū officium fideliter exercere et ideꝫ fiet de aliis ꝑsonis necessariis ad dcm̄ officiū·eo·ti·multorum·in clem̄· ¶ Epus et iuquisitores vel substituti ab eis maliciose et fraudulenter n̄ inponāt alicui crim̄ heresis nec quod ipos in executione officii impediat· nec inponat alicui slm̄· ꝗ si ipi cā odii gracie vel amoris vel lucri vel cōmodi tꝑalis omiserint ꝓcedere vel aliqm vexarent imponēdo ipaꝫ heresim vel quod impediat officiū suum· si epi sunt vel supra· per triēnium incurrūt suspensionem ab officio· si inferiores sunt excōicati sunt a q̄ sn̄ia nō nisi ꝑ papam absolui poterunt· eo·ti· multorū·in clem̄· ¶ Inquisitor non pōt esse nisi attigerit·xl·annū·et tam ipe q̄ cōmissarii deputati n̄ pn̄t pecūiaꝫ extorq̄re·nec scienter bona eccārum ob delictum clericorum fisco ecclē applicare· alias sunt excōicati quem casuꝫ vide plene·s·excoicatio·i·¶·iiii·et eo·ti·volentes·in cle· Nullus aūt inqsitor pōt ꝓcedere cōtra officialē aliqm vel nūciū rōane curie· vt infra extrauagāti iohāis·xxii·q̄ incipit cū sup·

Hermafroditus nūquid talis ordinari potest·℞·si magis ingit in sexum virilem q̄ femineū pōt recipe caractarem·si econuerso n̄ pōt·iiii·q·iii·test es·versi·hermafroditus· sꝫ tn̄ in vtroqꝫ cāu n̄ debet ordinari ꝓpter deformitatē et mōstruositatem·ar·xxxvi·di·illr̄atis·et·xlviiii·di·c·vlt·Si vero eq̄liter inualescat in eo sexus virilis et femineus caractarem recipere nō potest secundum Vber·

Hyronia·p I·scribitur quere in littera·I·

Hystrio·vtrum officium hystrionum sit licitum·℞·secūdū Tho·scdā scdē·q·clxviii·tale officium quia ordinatur ad solatium hominibus exhibendum·non est illitum scdm̄·sedūmodo n̄ vtantur verbis aliquibus vel factis illicitis et n̄ adhibeant ludum negotiis et tēporibus illicitis·vn̄ et illi qui moderate eis subueniunt nō peccant sed iuste faciunt mercedem ministerii eorum eis retribuendo·Si quis vero supflue sua in talibus consumūt vel largitur·peccat q̄i eos in peccatis fouēs· de hystriōibus

hꝫ·s·clericus·iiii·¶·v·et·s·cōicare·¶·xx·qui incipit vtrum corpus christi debeat dari hystrionibus·

Homicidiū·i·cōiter quid est· ℞·est hōis occisio ab homīe facta·Et cōmittitur ñ solū facto sed etiā verbo·et verbo etiā tripliciter·s·ꝑcepto cōsilio et deffensione idest deffendendo hōicidaꝫ suis verbis ab illis q̄ volebāt eū retrahere vel impedire·vt·l·di·si quis viduam·de pe·di·i·piculose·facto vero cōmittitur q̄tuor modis·s·iusticia·necessitate·casu·et voluntate·

¶Vtrum occidere āialia sit peccatū·℞·scdm̄ Tho·scdā scdē·q·lxiiii·nō·qa nullus peccat vtendo re sua ad hec ad quod est ordinata·generaliter aūt plante et animalia ꝓpter hominem sunt·

¶Vtruꝫ liceat iudici occidere malefactoreꝫ·℞·scdm̄ Tho·scdā scdē·q·lxiiii·sicut ꝑ salute tocius corpis ꝑcinditur laudabiliter mēbrum putridū·sic malefactor et corruptiuus aliorū laudabiliter occiditur vt bonum cōe conseruetur Si tn̄ hec occisio fieret a iudice vel ministro liuore vindcē vel delcātione fūdendi hūanuꝫ sanguineꝫ licet ille iuste occidatur·nichilominus iudex mortaliter peccat·similiter et minister·et eodēmodo si hoc faceret iuris ordine ñ seruato·xxiii·q·iiii·¶·penult·et·q·v·miles et·c·cū minister·et·c·lex eterna·et·c·officia·et·c·cū hō·et·c·qui malos·

¶Vtrum liceat priuate ꝑsone malefactorē occidere·℞·secūduꝫ Tho·vbi·s·nō licet·sꝫ illi tm̄ cui cōitatis cura cōmissa est·sicut principi hn̄ti publicā auctoritatē·ñ aūt priuato·et multo āplius neq̄ clerico·nā clericis cōmittitur ministeriū noue legis·in q̄ ñ determiātur pena occisionis vel mutilationis corꝑalis·et ideo vt sint ydonei ministri debent a talibus abstinere de muliere in adulterio deꝑhensa vtrum possit occidi vide infra Impedimtū viii·¶·vlt·et de adulterio·vide infra lex·¶·ix·versi·iiii·

¶Vtrū aliq̄ necessitate liceat occidere hōieꝫ·℞·scdm̄ Tho·scdā scdē·q·lxiiii illicitum q̄dem est q̄ homo directe intendat hōieꝫ occidere vt seipsum defendat nisi ei q̄ hēt publicam auctoritatem·potest tamē vim vi repellere cū moderamine inculpate tutele·et si ꝑter intētionem defēdentis ille occidatur ñ peccat·

¶Vtrū liceat occidere furē·℞·fur nocturnus si ñ poterat discerni an ad furandum vel occidendū venisset nec alias poterat deꝑhendi potuit occidi·alias nō·eo·ti·si pfodiēs·ff·de sicca·l·furē·furē vero diurnū ñ lꝫ occidere nisi telo se deffendat·qa tūc plus est q̄ fur·vt in dcō·c·si per

fodiens. latronem etiaȝ itineribus insidiātem scdm̄ leges cuilȝ lȝ
occidere. similiter et nocturnū populatorem agrorum. C. qn̄ li.
mu. sum. in. l. i. et. ii. de qbus duobus vide infra latro. ¶ Vtrum
liceat clericis occidere suū inuasorē. Rꝫ. clerici qdem pn̄t sicut et
layci vim vi repellere deffendendo se et sua. ar. eo. ti. significasti.
Et hūc casum vide. s. bellū. i. ¶. ii. et de sen. ex. dilecto. li. vi. ꝙ si
clericus ita inuadatur ꝙ aliter mortē vitare n̄ poterat nisi occi-
dat vel mutilet inuasorem hoc faciēdo n̄ est irregularis. eo. ti. si
furiosus. in clem̄. Et eodēmō nō est irregularis furiosus aut in-
fans aut dormiēs si occidit vt ibidem dicitur. ¶ Vtrum grauius
peccet q occidit iustū q̄ q occidit peccatoreȝ. Rꝫ. scdm̄ Tho. scdā
scdē. q. lxiiii. sic. q̄druplici rōne. primo qa nocȝ ei quē plus debȝ
diligere et ita magis agit cōtra caritatē. scdō qa iniuriaȝ infert
ei qui est minus dignus tali iniuria et ita magis cōtra iustitiam.
tercio qa priuat cōitatē maiori bono. q̄rto qa magis contēpnit
deū. Luce. x. qui vos spnit me spnit. ¶ Vtrū quilȝ teneatur libe
rare pxim̄ ab iniusta morte cū pōt. Rꝫ. dicendū ꝙ ex debito cari
tátis qlȝ tenetur repellere iniuriā a pximo. vn̄ Ambrosius q nō
repellit iniuriā a pximo si potest tā est in vicio q̄ ille q facit. xxiii
q. iii. n̄ inferenda. et. c. se. et. c. ostendit. ii. q. v. reos. hec est sīna
Ray. Vber. et Tho. scdā scdē. q. lx. In hoc tam̄ sicut ponit Vber.
diuersitas est notanda. qa ille qui hēt publicā ptātem tenetur de
fendere cū armis etiā si oportet. dūtn̄ speret ꝙ possit hōieȝ libera
re. psona vero priuata siqdē solo verbo possit hōiem liberare aut
etiā facto si sine piculo psone sue tenetur. Ita tn̄ ꝙ cū moderamīē
inculpate tutele. vt Tho. addit. sȝ n̄ credo ꝙ in hoc cāu teneatur
exponere se corpali piculo. vt ait Vber. et glo. lxxxiii. di. in prin.
¶ Vtrū hōicidiū semp sit mortale. Rꝫ. scdm̄ Ray. hōicidiū volū
tarium mortale est et enorme. di. l. si qs volūtarie nisi fiat iuris
pmissione vt in iudice et in eo q defendit se et sua. vel in bello iu-
sto. xxiii. q. i. qd culpatur. ¶ Vtrum aliqs teneatur dare pecuni
niam ne alius occidatur. Rꝫ. glo. lxxxiii. di. in princi. ponit de
hoc duas opiōes. vna est ꝙ quilȝ tenetur. alia est ꝙ solū plati. et
subdit michi videtur distinguēdū qa si cōstat illum iniuste occidi
quilȝ tētur pecūialiter subuenire q̄ntū sua possibilitás pōt. salua
necessitate sua. ꝙ si nescitur an iuste occidatur. ā si necessitas ip-
sius n̄ pōt n̄ tētur. ¶ Vtrū medicus tēatur potius gratis curare

aliqm q̄ pmitteret̄ mori. vide infra medicus. ¶. iiii. Et vtrū medici vel cirurgici possint ꝓmoueri. Item vtrū liceat clericis hoc exercere habes infra medicus. ¶. an̄pen. penul. et vlt. ¶ Vtrum mutilare aliquē mēbro possit esse licitū. R. scdm̄ Tho. scdā scdē. q. lxv. p̄cidere mēbrū sanum n̄ pōt esse licitū nisi ꝓut ordinatur ad vtilitatē cōitatis. s. p punitione alicuius culpe. sed hoc n̄ licet alicui psone priuate etiā volēte illo cuius est mēbrum qa per hoc fit iniuria cōitati. sed hoc lȝ tm̄ publice ptāti cui cōmissa est cura cōis. si vero mēbrū ꝓpter putredineȝ sit corruptiuū corpis tunc licitū est p̄cidere de volūtate tn̄ eius cuius est aut illius ad quē ptinet curare de salute illius Porro n̄ licet aliquomō mēbrū p̄cidere ad vitandū piculū anime siue pctm̄. q a saluti spūali semp pōt aliter subueīri cū pctm̄ subiaceat ipi voluntati. vn̄ Crisostomus sup illud Math. xix. sunt et eunuchi qui seipos castrauerūt propter regnū celorū. dicit sic. n̄ mēbrorū abscisione sed malarū cogitationū intercēptiōe Maledictus enī est obnoxius q mēbrū abscidit et postea subdit n̄ cōcupiā māsuetōr ita fit sed molestior. aliūde eim̄ hȝ fontis spma quod in nobis est et p̄cipue a ꝓposito incōtinenti et vita neglienti nec ita abscisio mēbri cōprimit tēptationes vt cogitationis frenum.

Homicidiū. ii. quod cōmittitur cōsilio vel mādato. hōicida qdem cōsilio intelligitur scdm̄ Vber. de cōsilio exhortationis vel approbationis ꝙ hōicidium fieri debeat nō aūt de rn̄sione generali siue cogitationis siue opinionis. vn̄ si querēti an liceat xpiano occidere paganū vel iudici malefcōrē rn̄deatur ꝙ sic. n̄ tm̄ respōdēs n̄ peccat sed nec fit irreglāris nisi talis ꝓbabiliter videat ꝙ iudex ille vel bellator scdm̄ eius cōsiliū velit agere et sic postea fecit. de hoc cāu hētur. s. eps. ¶. x. ¶ Quid si non cōsuluit hōicidiū sed cōsuluit aliqd vn̄ secutū est hōicidiū. R. secūdū Innoc. si verisimiliter potuit estiāri ꝙ inde seqretur mors irreglāris est. vt si suo cōsilio fiat iactum machiē vel baliste vel ꝙ eatur ad capiēdū castrū quod n̄ poterat de facili capi sine morte hōim et sic mors secuta est Si vero n̄ potuit extiāri nec erat verisimile ꝙ mors seqretur tūc qdē si cōsuluit rē licitā n̄ est irregularis etiā si inde mors fuerit subsecuta. si vero illicitā irreglāris est. ar. co. ti. cōtiēbatur. et. c. is q mādat. li. vi. et idē dicēdum est si mādauit Concordat Hosti. Et eodēmō distingue si iste qdeȝ cui

consultum est n̄ occidit sed ip̄e occiditur. ¶ Quid si quis cōsuluit hōicidium fieri et anq̄ conseq̄retur effectus reuocauit. R. sc̄dm̄ Innoc. si exp̄sse et sine vlla fictiōe ꝓhibuit immūis est ab hōicidio ar. de symo. sicut tuis. et. i. q. iiii. qa p̄sulatus Ita tn̄ ꝙ si n̄ firmiter credidit ꝙ reuocatio locū habeat tētur indicare illi ꝙ sibi caueat. ¶ Quid si qs mādauit hōicidiū fieri nōie suo et an̄ effectuꝫ reuocauit. R. sc̄dm̄ Innoc. idē quod de cōsultore dicēdū est nisi ꝙ hic sufficit reuocatio tm̄. s. ꝙ etiā si n̄ indicet illi ꝙ sibi caueat nō fit irreglāris qa ex eius dicto nichil agitur. ¶ Quid si qs mādauit aliquē verberari inhibēs exp̄sse ne occideretur vel mutilaretur et nichilominus mutilꝫ vel occidat. R. mādator irregularis efficitur. qa mādādo in culpa fuit et qa hoc euēire possꝫ debuit cogitare eo. ti. is qui. li. vi. ¶ Quid si qs suadet alicui ꝙ exponat se p̄iculo ꝓ patria vel iure suo. R. Innoc. n̄ est irreglāris etiam si iste cui cōsultuꝫ est moriatur. xxiii. q. iii. ꝓ mēbris et. c. fi. ii. q. viii. igitur. et. c. seq̄nti Sed si sciret eū verisimiliter moriturū irreglāris fieret. idē Host. ¶ Quid si suadet ꝙ indubitāter expōat se morti ꝓ xp̄o vel ecclā. R. sc̄dm̄ Innoc. n̄ fit irreglāris etiā si seq̄tur mors. qa xp̄us mortē subiit ꝓ nobis. idē Hosti. ¶ Quid de illo q volēti fugere inimicos ꝓpter timorē mortis cōsuluit ꝙ remāeret et ꝓcuraret pacē et remāsit et occisus ē. R. sc̄dm̄ Vber. si ille q cōsuluit habuit ꝓbabilē cāꝫ credēdi ꝙ illi n̄ immineret p̄iculū. puta qa inimici eius adeo erāt cōsāguinei vel amici ꝙ merito potuit p̄sumere ꝙ eos posset cohibere n̄ est irregularis. alias sic. ¶ Quid si aliqs cōsuluit ꝙ infirmus verteretur vt citius moreretur. R. sc̄dm̄ Vber. si infirmus ex tali trāsuersione citius moritur irreglāris est q cōsuluit et q fecit nec pōt p ep̄um dispēsari licet a pc̄tō absolui possit. ¶ Quid de illo q dissuadet q̄dē hōicidiū sꝫ nichilominus associat hōicidā vt eū si oportꝫ defēdat. R. sc̄dm̄ Hosti. homicida ē neq̧ poterit ꝓmoueri. et sic intellige ꝙ defensione cōmittitur homicidiū. de cle. pug. in duel. hereticus.

Homicidiū. iii. de casuali homicidio. s. quod p̄ter intētioneꝫ fit. vbi distinguēdū est sic. ā eim̄ is q fecit cāuale homicidiū dabat opaꝫ rei licite aut illicite. Et si q̄dē licite vtputa reparabat domū vel incidebat arborē ꝓpriā vel huiusmodi et adhibuit omnē diligētiā quā potuit et tn̄ cāu contigit hōicidiuꝫ talis nullā culpā vel penā incurrit. lꝫ forsitan casus om̄es fortuitos n̄

preuidit. eo. ti. Iohannes. et. c. quidem asseris. sed si diligentiam non adhibuit tenetur indistincte si dabat operã rei illicite. Ideoq; si clericus exercitatione vel venatione iaculum mittat et sic aliũ pimat irregularis efficitur. quia talia opa debent ab eo penitus esse aliena. l. di. clerico. similiter si aliqs ludo piecit lapidẽ contra aliquẽ et ille volẽs declinare impegit in aliũ lapidẽ et mortuus est ille piector irreglãris effectus est. qa ludus noxius erat mittere lapidẽ. et ita in similibus. ¶ Quid si aliqs hẽt ceruũ vel leonẽ qui aliquem occidit. R. scdm Innoc. non videtur irregularis dũmõ maliciã vel culpã in mortẽ n̄ hũerit. ar. l. di. is. q arborez. et. c. sepe. ¶ Quid de custodiẽtibus infirmos q ad eorũ petitõez voca uerũt minutorẽ qui minueret eis sanguinẽ vel dederũt eis vinuz vel n̄ bn̄ custodierũt eos ita q ipi mortui sunt. R. scdm Vber. in õibus talib; vbi bona fide fiãt n̄ debet aliqs de facili scruplõsam hrẽ cõsciãz nisi sit euidẽs culpa ã negliẽtia dissoluta. et si hẽat de põere deb; si aũt lata culpa fuerit vel negliẽtia dissoluta et certũ sit q inde mors puenerit irreglãritas cõtracta est. ¶ Quid de parẽtibus in quorũ lectis puuli filii inueniuntur mortui. R. scdm Ray. si mors interuenit graui eorũ culpa pcedẽte at; neglientia grauis ẽ eis pẽitentia imponẽda de pe. et remis. qsitũ. si aũt leuis culpa pcesserit n̄ tã grauis pn̄ia est imponẽda. de hiis q fili. occi. de infãtibus Si aũt nulla pcesserit negliẽtia vel culpa de iure non sunt pũiendi. ar. eo. ti. ex litteris. tn̄ ad cautelã pter ãbiguum duplicitatis est eis aliq pn̄ia iniũgẽda. ar. xxiii. q. v. excõicatorũ et. xxxiiii. q. ii. in lectũ. Cõcordat Hosti. et addit q monẽdi sunt parẽtes ne pueros teneros secũ in vno lecto collocẽt ne forte opprimãtur. ii. q. v. cõsuluisti.

Homicidiũ. iiii. de pena et irreglãritate hõicidarum scdm Ray. sic teneas. si hõicidiũ cõmittitur verbo. s. pcepto cõsilio. vel defẽsiõe pẽa est irreglãritatis. q etiã post pactam pn̄iaz impedit pmouẽdũ et deicit pmotũ. di. l. si qs viduã. et intelligo defẽsionẽ qn̄ hõicidiũ defẽdit dissuadẽdo eis q volebãt defẽdere occisuz. si tn̄ intẽtiõe corrupta hoc facit Nã si mater filiũ volẽtẽ liberare aliquẽ a morte retrahat qa timet ne filius occidatur parũ vel nichil peccat. nec etiã alius cõsãguineus vel amicus tali intẽtiõe dissuadẽs aliqm irreglãritatez incurrit. ¶ De pena vero hõicidii cõmissi fcõ distingue Nã qtuor modis cõmitti põt.

et primo q̄dē si est cōmissuz ꝓ iustitia et recto ꝓcessu et intētiōe
et sic n̄ cōmittitur culpa. sed potius faciens meretur. nichilomi-
nus tn̄ irreglāritas cōtrahitur q̄ simpliciter impedit ꝓmouendū
et deicit ꝓmotum. di. li. aliq̄tos. quicūq3 ergo in tali causa fuerit
iudex aut aduocatus siue ꝓ actore siue ꝓ reo. s. cuz actor oblige
tur ad taliōnē qa agēdo pro reo agit cōtra actorez Item assessor
officialis testis notarius sīnaz scribēs vel ꝓferens similiter et qui
scribit attestatiōnes vel legit eas dū publicātur Item q̄ scripserit
vel dictauerit lrās ꝓ tali vindicta sanguinis oīs irreglāres effici
untur. di. li. si quis post. et di. li. aliq̄ntos. ne cleri. vel mo. sīnam
Et intellige p illū modū q̄ dicitur infra irreglāritas. i. ¶. i. scdō.
si hōicidiū facto sit necessitatis tūc si necessitas euitabilis erat ad
maiores ordines n̄ ascēdet. ymo nec in susceptis toleratur nisi ex
magna dispensatione Si aūt fuit necessitas ꝓrsus ineuitabilis nō
incurrit irreglāritatē vt dictū ē. s. hōicidiū. i. ¶. vi. et viii. tertio
si sit hōicidiū casuale distingue. vt. s. hōicidiū. iii. ¶. i. quarto si
hōicidiū sit volūtate spōtanea fcm̄. siue in ope siue etiā in verbo.
vt in principio huius. ¶. dcm̄ ē. talis n̄ solū n̄ d3 ꝓmoueri s3 inper
petuū d3 deponi. eo. ti. sicut dignū. et. l. di. si q̄s viduā. etiā si pa-
ganū interficiat. siue sarracenū. l. di. clericū. et. c. de hiis clericis
et. eo. ti. c. penul. Et cū tali nūq̄ dispensatur in ordine vel officio
di. l. miror. et etiā si sit occultū ministrare in ordine suo n̄ pōt. de
tpi. or. c. vl. poterit aūt cū tali dispensari in bn̄fitio. de cleri. pu.
in duel. c. ii. Si q̄s tn̄ aliquod p̄dcōrū an̄ baptismū cōmisisset non
impediretur post baptismū. di. l. si q̄s post remissionē. et di. li. ali-
q̄ntos. Concordāt Innoc. Gof. et Vber. Irreglāritas vero biga-
mie n̄ tollitur p baptismū. vt. s. bigamia. ¶. vi. ¶ An p̄latus vel
clericus q̄ de malefactoribus suis q̄relā deponit penes iudicē secu
larē et emēdā petit sibi fieri et ꝓuideri ne talia p̄sumātur incur-
rāt irreglāritatē si iudex mortē inferat iusticia exigēte. R. si pro
testatus est exp̄sse q̄ penā sanguinis n̄ intēdat. n̄ efficitur irregu
laris. eo. ti. c. p̄latis. li. vi. ¶ Quid si p̄latus q̄ hēt iuridcōez tp̄alē
iniūgat officiali suo vt sup talia vel tali malefitio veritatē inqui-
rens iusticie debitū exeq̄tur et bailimus sup hoc ad penā sanguīs
ꝓcedat nūq̄d p̄latus incurrit irreglāritatē. R. n̄. ne cle. vel mo.
ep̄us. eūdē cāuz vide. s. ep̄us. ¶. ix. ¶ Vtrū oīs q̄ intersunt vin
dicte sanguinis fiant irregulares. R. scdm̄ Vber. non. dūmō nec

auxilium nec cõsilium nec auctoritatez ꝑstiterint. idem Innoc.
¶ Quid si qs ꝑcutit mulierẽ ꝑgnãtẽ vel dat ei venenuz vt faciat aborsum. R. scdm Ray. si cõceptus iã erat formatus et ꝓpter ꝑcussionẽ quã fecit mortuus ẽ hõicidiũ fuit alias n̄ ẽ hõicida q̃tũ ad irreglãritatẽ sed est hõicida q̃tũ ad pn̄iam. sicut etiã q dat vel accipit venenũ ne fiat cõceptio. ꝙ si dubitatur vtrũ aborsus fuerit ex illa ꝑcussione vel vtrũ fuerit iã formatus. dicẽdũ ꝙ si ꝓbabiliter dubitat vel credit dz a ministerio et ꝓmotione abstinere ne ꝑiclõ se cõmittat. si aũt temerariã hẽt opiõnẽ deponat eam si põt et sic poterit ministrare et ꝓmoueri alias n̄. ¶ Quid si plures fuerũt in pugna vbi aliq interfecti sunt nec sciri põt a qbus nũquid om̄s sunt hõicide vel irreglãres. R. scdm Ray. si bellũ fuit iniustũ tũc q̃tũ ad pc̄tm̄ hõicide sunt om̄s qui ꝑcusserunt et qui cum volũtate occidendi venerũt. licet nõ ꝑcusserint. similiter et illi qui venerũt vt si oporteret ꝑstarent occisoribz auxiliũ. Itẽ nõ sunt immunes a culpa qui cũ possunt n̄ liberauerũt. xxiii. q. vi. c. si q̃tuor. ii. q. iii n̄ inferenda. et. c. vi. et. eo. ti. sicut dignum Si vero bellũ sit iustum nõ peccant nisi sit ibi corrupta intentio. vel ꝑsona cui n̄ licet bellare vt clericus. porro q̃tum ad irreglãritatẽ om̄s repellendi sunt ex ꝑte iniuriantiũ. similiter et q sunt ex ꝑte recipientiũ iniuriam si erant clerici et sic illicite nouerunt arma li. di. si qs post acceptũ. de cle. ꝑcus. pn̄tiũ. et. c. continentiã. ꝙ si quis siue clericus siue laycus in bello iusto ꝑcusserit qdem sed nõ letaliter neqꝫ animo occidendi neqꝫ etiã hoc ãio venit nec alios ꝓuocauit. tũc nec de occiso tenetur nec ordinẽ recipe ꝓhibetur. lz alii occiderint. eo. ti. significasti. ¶. ꝙ. si discerni Cõcordãt Innoc. Gof. et Hosti. Et addit Innoc. ꝙ si ãio occidendi feci tũc q̃tũcũqꝫ leuiter ꝑcuteret tenetur. quia auxilium morti ꝑbet. idem Ber.
¶ Vtrum qui n̄ liberat a morte cuz possit sit irregularis. vtputa aliqs iudex qui reũ n̄ liberat. aut diues q n̄ pascit fame moriẽtẽ. et seqtur mors. R. scdm Vber. licet tales grauissime peccent nõ tamen sunt irregulares. quia lex ꝓmotionis factum reqrit. xv. q. i. si qs n̄ iratus. ¶ Quid si clericus n̄ occidit tñ vulnerauit. R. si ꝑuenit vsqꝫ ad detrũcationem mẽbri irregularis est. sicut et in homicidio. ita ꝙ solus papa secum dispensare potest. ne cle. vel mo. clericis. et. eo. ti. is qui. li. vi. de hac etiam irregularitate plura habes infra irregularitas per totum.

Homicidiū v. de homicidio vel mutilatōe suiipius. et qdē
occidere seipm pctm mortale ē. vt pbat Tho. se. se. q.
lxiiii. qdrupliciter. Primo qa ē cōtra naturalē inclina-
tionē qua vnaqq res seipam nititur cōseruare qtū pōt. Scdō
qa ē contra caritatē qa hō tenetur se diligere. Tertio qa ē in-
iuria coitatis. qa quilibz hō ps coitatis est. Quarto qa talis in
deū peccat sicut q alienū seruū interficit peccat in dnm. iō hoc
nullo mō lz. vtputa vt miserias pñtis vite qs euadat. Nā finis
oim terribiliū est mors scdm Phm. Itē nec pp vindictā alicuius
peccati n̄ solū quia malefactorē non lz occidere nisi solū publice
ptāti. sz etiā qa sibi adimit necessariū pnie tēpus. et ad hoc fa-
cit. s. homicidiū. i. ¶. fi. ¶ Vtrū liceat mulieri seipaz occidere
ne ab alio corrūpatur? R. scdm Tho. vbi. s. n̄. qa n̄ dz cōmit-
tere in se crimē maxim vt vitet minus crimē alienū. nō eni est
crimē mulieris si ei violentia inferatur. ¶ Et iterū fornicatio vel
adulteriū minus pctm est q homicidiū. precipue suiipius quod
etiā est piculosissimū. quia n̄ restat tps vt p pniam expietur.
¶ Vtrū liceat alicui se occidere ob timorē ne cōsentiat i pctm?
R. scdm Tho. se. se. q. lxiiii. dicēdū q n̄ sunt facienda mala vt
veniāt bona. vel vt vitētur mala pserti miora et minus certa.
Incertū est aūt an aliquis in futuro cōsentiat in pctm. potēs ē
eni deus hoiez qcunq tēptatōe supueniēte eripe a peccato. tñ
vt dicit Augu. i. de ci. dei. excusatur samson et qdā alii sancti
familiari cōsilio spūs sancti. ¶ Quid de his q seipos mutilant?
R. n̄ licet. nisi sicut dictū est homicidiū. i. ¶. fi. ¶ Et qdē si talis
mutilatio fiat ex ipaciētia alicuius ifirmitatis aut etiā si crede
bāt obseqū se pstare deo. vtputa q caste viuerēt. nihilolus re-
pellūtur a pmotione et deiciūtur pmoti. de corpo. vici. signa
uit. qa tales homicide sui iudicantur. di. lv. si qs absciderit. et
di. xxxiii. marituz. secus ē si mēbrū ideo abscidatur a se vel ab
alio. qa ē corruptiuū corpis vt. s. dictum est. ¶. pallegato.

Hore canoice. vtrū clerici teneātur ad horas canonicas?
R. scdm vl. idcirco a laycis dati sunt redditus clericis vt
ipi in officio vices laycorū suppleāt. et iō bñficiati tenē-
tur ad horas canoicas n̄ solū ex statuto ecclie sz etiā ex obliga
tiōe iusticie. et qa ordinē sacrū nullus dz cōferre nisi bñficiato
vel ei q ad suū priom loco eccliasticorū reddituū voluerit ordi-
nari. vt de preben. eps. et. c. cū scdm. ideo qlibz hñs ordinem

ſacrum tenetur ad horas canonicas · qa ecclia ordinando ipm intendit eum ad hoc miniſterium obligare · ¶ Vtrum clericus non dicēdo horas peccet mortaliter? Rꝫ · ſcdm̄ vl · qui ex aliqua neceſſitate horas ſcdm̄ formaꝫ ecclie n̄ dicit · puta pp̄ defectum viſus vel infirmitateꝫ vel paupertatem vt quia libro caret · recompenſat tamen equiualēs per pſalmos vel orationē dn̄icam · nec peccat mortaliter · nam quia diuerſe ecclie diuerſuꝫ habent modum officii · patꝫ ꝙ non eſt preceptum circa determinatuꝫ modū · Similiter n̄ peccat mortaliter qui verba quidē dicit · ſed ad illa n̄ attēdit · qa cuꝫ p̄ceptū de dicendo horas ſit de iure poſitiuo · n̄ refertur niſi ad ea q̄ ſub iudicio humano cadere p̄nt · et iſta ſunt q̄ exercētur p actus exteriores n̄ aūt interiores · Sꝫ et ſi dicēs officiū aliq̄ verba p̄termittat n̄ oꝫ ꝙ pp̄ hoc a capite reſumat diſturbando offm̄ · ymo etiā ſi dicendo in choro cū aliis ex aliq̄ neceſſitate intermiſit pſalmū vel lectōeꝫ vel aliqd hmōi et n̄ aliter pōt omiſſum ſupplere niſi ſubtrahēdo vocē ab adiutorio chori melius ē ꝑtrāſire q̄ offm̄ chori minuere · At ſi iis q tētur ad horas ex induſtria et negligētia ſola omittit · mortaliter peccat · de cele · miſ · dolētes · ſecus aūt ſi obliuiōe vel alia neceſſitate · dicere aūt miſſaꝫ quotidie n̄ eſt p̄ ceptū · nec etiā quotidie audire · quia nec ſp eſt poſſibile · De materia miſſe vide infra miſſa · ¶ Quid ſi clericus ſit prebendatus in duabus eccleſiis cuius officiuꝫ dicet? Rꝫ · ſcdm̄ Tho · in quolꝫ · ſufficit quidem ꝙ ſemel officiū dicat ſcdm̄ conſuetudinē alicuius eccliaruꝫ in quibus hꝫ p̄bendā · Et videtur ꝙ debeat dicere offm̄ illius eccleſie in qua maiorē hꝫ gradū · q̄uis forte in alia pinguiorē habeat p̄bendaꝫ · Si vero in vtraqꝫ ecclia paris ē dignitatis et ipe ſit abſens pōt eligere quod voluerit · ſi p̄ns fuerit debet ſe cōformare illis cū quibus conuerſatur · ¶ Vtrum liceat clerico dicere matutinas de ſero? Rꝫ · ſcdm̄ Tho · in quolꝫ · hic cōſiderāda ē intentio eius qui p̄uenit tp̄s · · Si enim hoc faciat vt quietius ſomno et voluptati vacet n̄ eſt abſqꝫ peccato · ſi vero facit pp̄ neceſſitatē hōeſtarum occupationuꝫ licite pōt de ſero dicere matutīas · etiā in aliis horis tp̄s preuenire · ſicut etiā hoc q̄nqꝫ in ſolēnibus eccliis fieri ſolet · quietiā pp̄ hoc cōſulitur p̄ſbitero ꝙ de mane dicat om̄s horas vſqꝫ ad veſperas incluſiue · de celebra · miſ · c · i · ſed hore in eccleſia tempore ſuo dici debent · vt in dicto · c · · i ·

¶ Sed que est hora dicendi matutinas? R. diuersarũ ecclãrum diuersa cõsuetudo seruat᷑. tñ si pprie dicamus matutinũ est qrta siue vltima vigilia noctis videlz post tres ptes noctis vsq ad aurorã. vñ scdm Papi. Hu. et Isido. ethimo. iiii. matutinũ est inter abcessum tenbraruz et aurore aduentuz. et sic etiã sonant verba tunc cantata vt est illud. nox precessit dies ãt appropinquit. et iterum qsi in fine matutinarũ. lucis aurora rutilans coruscat et ce. ¶ Sz qdam dicũt contra. quia et dauid media nocte surgebat vt cõfiteretur dño. de cele. mis. c. i. in fi. primũ autẽ verius vt in eodẽ ẽ c. in pri. ¶ Vtruz clericus exñs in scolis teatur dicere officiuz mortuorum? R. scdm Tho. in quoli. officiũ defunctoruz qnq in ecclã dicitur ordinarie sicut ptinens ad officium ecclẽ. sicut etiã fit iu die aiarum. et siliter in qlibet ecclã est aliqua spãlis cõsuetudo vt q dicatur semel in septimana vel sic. et ad tale officiũ tẽtur clericus bñficiatus in ecclã etiã exñs in scolis. ¶ Si vero dicatur tale officium ppter aliqm cãm emergentem non tẽtur ad hoc clericus exñs in scolis. ¶ Sed qd cum monachus preficitur ecclẽ prochali quod officium seqtur? R. scdm Hos. seruabit cõsuetudinẽ ecclẽ ad quam transit. ar. xii. di. illa. et xli. di. quisqs. ¶ Quid si qs pretermissa vna hora dicat sequentẽ? R. scdm Vber. credo q sufficit q caute suppleat illud quod tm̃ omissum est. et agat pniam de negligẽtia. pnia quoq de omissis horis arbitraria est sicut et alie. vt ifra. pnia. ii. ¶. ii. ¶ Vtrũ clericus excoicatus tẽatur dicere horas? R. si est excoicatus miori non est dubiũ q et põt et dz dicere per modũ qm hẽs. s. excoicatio. vii. ¶. iii. Si vero est excoicatus maiori dicendum scdm Hos. q tẽtur qdem dicere sed non in ecclã vel cum alio. aut qi in officio suo sz solus et qi per moduz orõnis. xi. q. iii. siquis epus dãnatur. et c. siquis epus in consilio. nã cũ sit obligatus ad hanc seruitutẽ. vt de cele. mis. c. i. per excoicationẽ non liberatur ab ipsa. xvi. q. i. legimus. Idẽ Gof. et Ra. ¶ Clerici et religiosi cõmorãtes cũ cardialibus et epis pñt se coaptare illis in diuis officiis nec ad alia tẽntur. de cele. mis. dignaz. in cle. ¶ Ospitalitas. Clericus siue ordinãdus dz esse hospitalis ppter multa q hẽs infra. ordinãdus. ¶. vii.

H Vmilitas. Vtrum hõ debeat se omibus per humilitatem subicere? R. scdem Tho. se. se. q. clxi. dicendum q in hoie

duo possunt cõsiderari scz id quod est dei quicqd ad pfectionem ptinet. et id quod est hominis scilz quicqd ptinet ad defectum. humilitas aũt pprie respicit reuerentiam qua homo deo subici tur. et ideo quilz homo scdm̃ id quod suum est debet se cuilibet pximo subicere qntum ad hoc quod est dei in illo. Non autem hoc requirit hũilitas vt aliquis id quod est dei in seipso subiciat ei quod dz esse in alio et ideo absqz preiudicio hũilitatis potest dona que quis accepit preferre donis que alteri appent collata. Simi liter etiam hoc non requirit hũilitas vt aliquis id quod suuz est in seipso subiciat ei quod est hominis in altero. alioqn oporterz vt quilz reputaret se maiorem peccatorem quolz alio. potest tñ aliquis reputare aliquid boni esse in pximo quod ipse non habz vel aliquid mali esse in se quod in alio non est. et sic potest absqz falsitate se credere et pnunciare omibus viliorẽ scdm̃ defectus occultos quos in se regnoscit. et dona dei que in aliis latent.

Iactantia quid sit? R. scdm̃ Tho. se. se. q. cxii. Iactantia pprie iportat qz homo verbis se extollit dicendo de se ali quid quod supra se est. hoc aũt cõtingit dupliciter. qñqz autẽ aliquis loqtur de se non quidem supra id quod est in se sed supra id quod hoies de eo opinãtur. Alio mõ aliquis per verba se extollit loquens de se supra illud quod in se est scdm̃ rei verita tem. et in isto mõ magis proprie iactãtia consistit. quis vtroqz modo dici possit. ¶ Vtrum iactantia sit pctm̃ mortale? R. secũ dum Tho. vt supra. Iactãtia põt dupliciter cõsiderari. Vno mõ scdm̃ se et sic est peccatũ mortale. vt quando quis iactanter pro fert quod est contra glãm dei. Eze. xxviii. eleuatum est cor tu um et dixisti deus ego sum. vel etiaz cõtra caritatẽ pximi. si cut cum quis se iactãdo prũpit in cõtumelias aliorum. et Lu. xviii. non suz sicut ceteri hoim raptores. iniusti. adulteri. velut etiam hic publicanus. sed si non sit cõtra gloriam dei vel carita tem pximi erit pctm̃ veniale. Alio mõ põt considerari iactãtia scdm̃ suam cãm. et si quidẽ pcedat ex supbia vel iani glã tali q̃ sit pctm̃ mortale et ipsa erit veniale alias erit pctm̃ mortale. Si vero sit pter appetitũ lucri videtur ptinere ad pximi deceptõ nez vel dãnũ et sic magis est pctm̃ mortale. sz nec hoc semp qa põt esse tale lucrũ ex quo alius nõ dãnificat. ¶ Quod yronia q̃ cõtraria ẽ iactãtie ẽ qñqz qdã iactãtia. vide ifra. yronia. § . ii.

IEiuniuʒ · triplex est ieiuniũ · primũ corporis a cibo ma-
teriali · Secundũ afflictionis a gaudio temporali · Tertiũ
voluntatis a peccato mortali · Et sciendũ ꝙ primũ ieiu-
niũ dñs instituit in paradiso · sed postea sanctificauit · xl · diebus
et noctibus in deserto · Mat · iiii · et Luce · iiii · ¶ Vtruʒ ieiuniũ
sit semꝑ laudabile vel qñ? ℟ · scdm̃ Tho · in · iiii · di · xv · i tribus
casibus non est laudabile nec etiam licitũ · Nam primo quidem
subtrahere per ieiunium quod est necessariũ vite non licʒ · sicut
nec seipm̃ inteficere · sed hoc est valde modicũ · qa natura mo-
dicis est contenta · Item nõ licet subtrahere quod est necessariũ
scdm̃ ea que incũbunt facienda ex officio vel ex societate eoruʒ
ad quos quis cõuiuit · hoc eni essʒ de rapina hostiã offerre · Itẽ
tertõ nõ dʒ esse tãta abstinentia ꝙ homo ab opibus vtilioribus
impediatur · nã et licet ad ea non teneatur · indiscretum tñ erit
tale ieiuniũ et nõ licitũ · Sed abstinẽtia siue ieiunium laudabile
est qñ per ipm̃ caro diminuitur a suo robore ita ꝙ facilius spũi
subdatur · nec pp̃ hoc mortale acceleratur · qa ex habundantia
plures moriuntur q̃ ex defectu · ¶ Vtrũ ieiuniũ cadat sub ꝑce-
pto? ℟ · scdm̃ Tho · secũda se · q · cxlvii · dicẽdũ ꝙ ieiuniũ inq̃tuʒ
pertinet ad necessitatẽ cohartatiõis peccati vel satisfactionis in
pnia vel ad eleuationẽ mentis ad spiritualia · sic in cõi cadit sub
ꝑcepto legis nature · sed determinatio tẽporis et modi ieiunãdi
cadit sub ꝑcepto iuris positiui · quia ab ecclesia sic est statutuʒ ·
nec tñ qlibet trãsgrediens peccat mortaliter sʒ tm̃ qui trãsgre
ditur ex contẽptu · vel sic ꝙ ipediatur finis quẽ intẽdit legisla-
tor · sed qui ex causa rõabili frangit ieiuniũ non peccat morta-
liter nec est transgressor ꝑcepti · ¶ In qbus diebus tenetur quis
ieiunare? ℟ · q̃tum est ex ꝑcepto tenetur quis ieiunare · primo
qdem totam q̃dragesimã · de conse · di · iii · non liceat · et · c · nõ
oportʒ · et · c · placuit · Idem de iiii · tẽporibus · lxxvi · di · statui-
mus · Item in vigilia natiuitatis dñi · e · ti · c · i · Itẽ in vigilia pẽ-
thecostes · vt notatur · lxxvi · di · necessario · Et in vigilia assum
ptionis beate marie · e · ti · c · i · Itẽ in oibus vigiliis apostolorum
preterq̃ philippi et iacobi · quia venit tempore paschali · et beati
iohãnis euãgeliste · quia venit infra octauã natitatis dñi · c · ti ·
consilium · de festo etiam beati bartholomei cõsuetudo seruãda
est · nõ deicienda · quia hoc iam firmũ et vniuersale est sʒ de die

celebrandi festum. vt in dicto. c. consiliũ. Item ex vniuersali ecclesie cõsuetudine p̄ceptũ est de vigiliis beati Iohannis baptiste et oim̄ sanctorũ et etiam vt Innocẽ. ponit beati laurentii ¶ ꝙ si aliqua dictarum solẽnitatum euenerit in secũda feria vigilia ieiunabitur in sabbato p̄cedenti. vt in dicto. c. consiliũ ¶ Similiter de ieiuniis que ep̄i in suis ep̄atibus indicunt. de conse. di. v. ieiunia. et di. iii. c. i. Sunt alia ieiunia non de p̄cepto sed de consilio. sicut de aduentu. vt in dicto. c. consilium ¶ Itẽ in q̄rta et sexta feria. et sabbato. de cõse. di. iii. ieiunia. et. c. sabbato Item rogationes. de conse. di. iii. rogationes. ¶ Vtrum liceat ieiunare in dn̄ica? R℞. scd̄m Tho. se. se. q. cxlvii. dicendũ ꝙ die dn̄ica ieiunare nõ conuenit. quia dies est leticie. vn̄ si quis tũc ieiunaret quasi faciens contra consuetudinẽ populi xp̄iani non essꝫ a peccato imunis. licet ieiuniũ de se sit laudabile omni tp̄e. lxxvi. di. vtinã. ¶ Que hora sit competẽs comedendi? R℞. scd̄m Tho. vbi. s. cõueniens est hora nona. nec illã oꝫ distinctte considerare. sed sufficit grossa estimatio scꝫ ꝙ sit circa illam horã. neqꝫ multum nocet si ex aliqua causa aliq̄tulum illa hora p̄ueniatur. vel si forte pp̄ infirmitatẽ vel etateꝫ vel aliqꝫ hm̄oi tali hora comedere cederet alicui ad magnũ grauamen. nam tunc essꝫ cum eo in ieiunio dispensandũ. vel vt aliq̄tuluꝫ perueniret horam. ¶ A q̄bus cibis ieiunantes debent abstinere? R℞. scd̄m Tho. se. se. q. cxlvii. i ieiunio q̄dragesimali iterdicũtur vniuersalit̄ oua et lacticinia oi̇a ¶ In aliis ieiuniis diuerse cõsuetudines sunt q̄s q̄sqꝫ obseruare dꝫ scd̄m mores eorũ iter quos cõuersatur. lxxvi. di. vtinã. vsus autẽ carniũ generaliter in oi̇ ieiunio prohibitus est. quia generaliter magis est delectabilis et ad humorem luxurie magis coopatur. vn̄ etiã sexta feria necessario est abstinendũ a carnibus et etiã in sabbato scd̄m quorundã cõsuetudines. e. ti. consilium. Cõcor. Hosti. ¶ An per potũ soluatur ieiuniũ? R℞. scd̄m Tho. vbi. s. Ieiunantes non p̄hibẽtur pluries bibere. q̄a potus magis sumitur ad alterationẽ corp̄is et digestionẽ ciborũ q̄ ad nutritionẽ. licet aliquo mõ nutriat. p̄nt tamen imoderate bibentes peccare et meritũ ieiunii p̄dere sicut etiam si imoderate in vna cõmestione cibum assumant. Cõcor. Inno. siue potus sumatur ante cibũ siue post. ¶ Quid de confectionibus? R℞. scd̄m Tho. se. se. q. cxlvii. p cõfectõnes

siue electuaria nõ soluitur ieiuniũ sicut nec per alias medicinas
nisi quis in fraudem ea sumeret in magna q̃titate per modum
cibi. Concor. Inno. ¶ In qua etate tẽtur quis ad ieiuniuȝ? R. !
scdm Tho. vbi. s. q̃diu aliq̄ sunt in statu augmẽti. nõ tenetur
vsq̄ ad finem tertii septẽnii. i. xxi. anni. cõueniẽs tñ est in hoc
tempore vt etiã se ad ieiunandũ exerceant plus vel minus scdm
modũ sue etatis et possibilitatis. Nouicii quoq̄ et minores re-
ligiosi scdm vber. sup soluendo ieiunio iuxta discretionẽ prela-
torũ se gerere debent. ¶ Quid de peregrinantibus aut multũ
laborantibus? R. scdm Tho. vbi. s. si peregrinatio et labor cõ
mode differri possit aut diminui absq̄ detrimento non sunt pp̄
hoc ecclesie ieiunia ꝑtermittenda. si aũt imineat necessitas sta-
tim peregrinãdi et magnas dietas faciendi vel etiam multũ la-
borãdi. et simul cũ hoc nõ possint ieiunia obseruari. nõ obliga
tur homo ad ieiunanduȝ. videtur tñ in talibus recurrendũ esse
ad superioris dispensationẽ. nisi forte vbi non est cõsuetũ. quia
ꝑlati dissimulãtes videtur ãnuere. ¶ Quid de cursoribus quorũ
vsus ẽ dñis necessarius? R. scdm vber. si non pñt simul currere
et ieiunare excusantur. secus qñ morãtur in vno loco vel mo-
dicũ vadunt. ¶ Quid de seruitoribus nobiliũ? R. si tales ex cã
ꝑueniant horam comedendi nõ credo q̄ peccẽt. Similiter etiã
si ꝑlibãt modicum dico prope horã comedendi nõ credo q̄ pec-
cent. vt quasi ꝑ cõtinuationẽ tp̄is possit postea quasi vna mẽsa
reputari. sicut etiã non peccant qui ꝑgustant cibos dominorũ
ad cautelam veneni. ymo in hoc casu licet monachis ꝑgustare
cibos dñorũ. Nec iterũ peccant qui qñq̄ surgunt de mensa vt
portẽt vinũ eucẽnia et hmõi. Cõcor. Inno. Et idẽ dicit vber.
de seruitoribus et lectoribus mense inter religiosos. dũ tñ cum
licentia. ¶ Quid de paupibus et mendicãtibus? R. scdm Tho.
secunda se. q. cxlvii. si pñt habere tantũ simul quod sufficit ad
vnã cõmestionem non excusantur a ieiunio. alias excusantur.
similiter et qñ propter ꝑcedentẽ mediã ieiuniũ nunc ferre non
pñt. ¶ Quid de mulieribus pregnãtibus siue lactãtibus? R. si
necessitas debilitatis corporalis impedit eas nõ tenẽtur ad ieiu
niũ. ymo si timeatur probabiliter de periculo illarũ vel aborsu
non solũ pñt sȝ tenẽtur soluere ieiunium sicut vbertus. ponit.
¶ Vtrũ vxores propter ꝓhibtionẽ virorũ teneantur dimittere

ieiunia? R. scdm Inno. licet dimittere debeant vota non tamē
ieiunia. nisi forte quia propter scandalū vitandū sacerdos dispē
sare possz. l. di. vt cōstituerim. de cle. ex. mi. latores. Cōcor.
Hosti. ¶ Quid de de infirmis et debilibus? R. scdm vber. excu
santur sz pro q̄ta debilitate arbitrio boni viri standū est. Idem
de senibus. ¶ Vtrū super solutione ieiunii sit petēda dispēsatio
ab epo loci? R. scdm vber. si cōstat de causa ꝓpter quā soluē-
dum est non est necessariū vt petatur dispensatio. presertim vt
dicit Tho. consuetudine interueniente. si aūt dubium sit vtrū
sit cā necessaria. tunc petenda est dispensatio ab epo loci si com
mode possit haberi copia. alias a proprio sacerdote ¶ Vtrū ieiu
nia possint redimi? R. scdm Inno. ieiunia ecclesie non pn̄t redi-
mi nisi causa siue necessitas subsit. sz ieiunia volūtaria possunt
et sine vlla causa redimi et intermitti. ieiunia etiaz que in pnia
īponūtur redimi pn̄t auctoritate superioris. de vo. redēp. c. fi.
et di. lxxxii. p̄sbiter. in fi. ¶ Si de ieiunio fiat votū quō possit re
dimi vel mutari. vide infra votū. v. per totū. ¶ Vtruz ieiuniū
factuz in peccato mortali ꝓsit? R. scdm Al. q̄tuz ad vitā eter
nā nō ꝓdest. sz tn̄ valet p̄cipue ad tria. s. ad obediētiā mādati
ad quod qs tenetur siue obligante ecclesia siue confessore peni-
tentiā iniungēte ¶ Item et q̄tuz ad castitatem ieiunium optime
disponit ¶ Tertio. qnia magis confinem diuine gratie facit. Ad
quid valēt opera extra caritatē facta. habes. s. caritas. §. fi.
¶ Vtrum ieiunans teneatur dare in elias quod sibi restat? R.
scdm Al. nō. sancti vero qn̄ videntur dicere ꝙ sic intelligunt de
consilio vel in diuitibus qui viderint frēm suum necessitatē ha-
bere. ¶ Ieiuniū q̄tuor cōmitari debent scdm Ray. scz largitas
Ieronimus. q̄ manducaturus eras si nō ieiunares da paupibus
vt ieiuniū tuū sit saturitas anime n̄ marsupii lucrū. Itē letitia
Mat. vi. cum ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite tristes. Item
hora cōpetens. i. R. xiiii. Ionathas qui p̄uenit horā comedēdi
adiudicatus est morti. Item mensura ¶ Augu. mens auiditate
ciborū laxata ꝑdit orationis virtutē ¶ De diuersis intētionibus
ieiunantiū nota versuz ¶ Abstinet eger. egens cupidus gula si-
mia virtus ¶ Abstinet eger vel quia nō potest cōedere vel pro-
pter medicinam. egens qui non habet qd comedat. cupidus ne
expēdat. gula. i. gulosus vt postea auidius cōedat. simia. idest

ypocrita vt laudetur · virtus · idest virtuosus vt mereatur ·

IGnorantia · vtrum sit peccatum? R · scdm Tho · se · se · q · lxxvi · Ignorantia eorũ que quis tenetur scire · s · sine quibus nõ potest debitũ actũ exercere peccatũ est propter negligentiã · oms aũt tenetur scire cõiter ea que sunt fidei et vniuersalia iuris pcepta · singuli aũt ea que ad eorum statuz vel officium ptinent · Sz ignorantia qȝ quis nesciat ea que scire non põt cũ nõ sit ex voluntate nostra non est peccatũ · Similit etiã non est peccatum ignorantia eoruz que qs licz scire possit non tñ tenetur · theoremata geometrie aut qdaz cõtingentia particularia · ignorantia facti nõ iuris excusat · de regu · iu · ignorantia · li · vi · cuius dicti intentionem tene vt in sequẽti · ¶ ·

¶ Vtrum ignorãtia excuset a peccato? R · scdm vl · duplex est ignorantia · qdam est iuris vt si nescit furtũ esse peccatũ · qdaz est facti · vt si nescit rem quã accepit esse alienã · sz putat suã · Ignorantia igitur iuris aut est omnino inuicibilis et iuolũtaria vt qa scz non est culpa alicuius si scire nõ potest · sicut in ifantibus vel amẽtibus a natiuitate · et tũc excusat a toto · et eodẽ modo si qs de aliquo casu dubitans cõsulit peritos a quibus tñ aliter habuit q veritas se haberet excusatur pp talẽ ignorãtiã · nã in se fecit quod potuit · Si vero in hãc inuicibilẽ ignorantiã incidit culpa sua · tũc aut hoc fuit per opus licitũ · vt si p vigilias et abstinẽtias deuenit ad amentiã · et tunc etiã excusatur a toto · etiaz si furoris excessus peccatuz veniale fuit · aut fuit p opus illicitũ et tunc dicunt qdam qȝ excusatur a tãto licet non a toto · ar · di · l · sepe · xv · q · i · ¶ · sz hoc ¶ Quidã aũt dicũt qȝ peccatũ sequẽs excusatur a toto · si nullũ hz vsum rõis · et hoc probabilius est et verius · xv · q · i · aliquos · et · c · scz · Si vero ignorãtia iuris sit vicibilis et volũtaria tũc si fuit affectata in nullo excusat · ymo est spãle peccatũ · si vero nõ fuit affectata sz solũ quia neglexit addiscere excusat a tanto sed non a toto · hec de ignorantia iuris · Si vero sit ignorãtia facti · hoc potest esse dupliciter · Nã vel ignorantia est cã agendi ita qȝ si sciret illã circũstantiam q trahit in peccatuz non faceret et se fecisse dolet · et hoc excusat a toto · si tñ debita diligentia pmissa fuit · q si premissa non fuerit excusat solũ a tanto · vel ignorantia est tantũ cõcomitãs actũ · scz qȝ etiã si sciret circũstãtiã pcti nihilominus

faceret. et hoc nō excusat. Cōcor. pdictis Pe. et Tho. in scri-
pto. et in. i. se. q. lxxvi. ¶ Vtrum per ignorantiam excusetur
quis a statutis ordinariorum habes infra lex. §. v. et. s. excōi
catio. i. §. vi. ¶ Et vtrum excusetur scolaris q tenet opinionē
sui doctoris vide infra opinio. ¶ Ignorātia crassa et supina dici
tur p methaforam hominis crassi et supini q non videt ea etiā
que corā eo sunt. sic et q publica et manifesta dicit se ignorare
cui non facile creditur. xvi. di. quod dicitis.

ILlegittimus. illegittime nati multiplicit̄ sunt. nā alius
dicitur mancer ille proprie qui est natus de scorto. alius
spurius vel notus q de adultera. alius naturalis qui de
soluto vel de soluta. et tales omnes ꝓhibentur ordinari. q̄a per
antiq̄ legē ꝓhibebātur in templū dei māceres et spurii intra-
re. deutro. xxiii. de elec. inotuit. e. ti. q filii sunt le. p venera-
bilem in fi. ¶ Causa aūt ꝓhibitionis triplex est. s. dignitas cleri-
calis que hmōi vilibus conferri nō debet. de exces. prela. inter
dilectos. Item detestatio paterni criminis. de here. vergentis.
Item q̄a tales filii solent esse imitatores paterni sceleris. vi. q.
i. si quis cum militibus. et di. lvi. si gens. in secularibus tamen
dignitatibus tales non semp prohibentur. ff. de curi. l. spurii.
et. l. generalit̄. §. spurios. ¶ Quid si illegittimi p ignorātiā ꝓ
moti fuerint? R. scdm Hosti. in hoc casu scdm omnes ꝓbabilis
excusat ignorantia. ar. C. de testa. l. i. et. ff. de offi. psi. l. iii.
Ipe vero si veritatē nouit in contēptu dei cecidit q̄tūcunq̧ oc-
cultū sit. de tpi. ordi. c. fi. si nihil scit excusatus est. ¶ Sz nun
quid filius debet credere verbis matris cuius filius sit? R. scdm
Hosti. prima facie matri credendū est. de proba. p tuas. et de
psump. afferte. et. c. litteras. §. i. verūtn̄ nō cogitur credere
ar. C. de testa. neq̧ professio. si tn̄ habet cōsciētiā impetret di-
spensationē que in hoc casu satis facile optineri pōt. ¶ Quid de
filiis sacerdotū quos susceperūt de legittima vxore an̄ sacrū or
dinem? R. scdm Ray. tales de iure cōi ꝓmoueri pn̄t ad omnes
ordines et dignitates nisi in ecclesiis in quibus prēs eorū imedia
te fuerunt plati vel canonici vbi non pn̄t canonicari vel ꝓmo-
ueri. e. ti. ad hoc. et. c. ad extirpandas. et. c. ad abolendā. ¶ Et
de talibus potest intelligi. di. lvi. §. sed hoc. Idē Hosti. Inno.
Ber. et Gof. ¶ Et addit Gof. nota q cū pater habuerit psonatū

vel vicariā ppetuā in aliq̄ ecclesia filius imediate ipm vel ipaȝ habere nō potest. e. ti. q̄m. et. c. ad extirpandas. Item si pater habuit psonatū filius habere nō potest vicariaȝ. nec ecōuerso. e. ti. mihael. et. c. constitutus. q̄ si filius dispēsatiue succedat patri frater istius bn̄ poterit postea succedere. vt ponit Hosti. qa in hoc nō succedit patri imediate. Sȝ secus si prius habuissȝ ipaȝ ecclesiam solum de facto. porro ad nepotes hec prohibitio non extenditur. vt Ray. ponit. Idem Gof. et Hostiē. ¶ Pone q̄ aliquis habens vxorē ipa viuente fit sacerdos et postea ex ea generat filium. nūquid erit legittimus? R. scdm̄ Hostiē. si vir factus fuit sacerdos ignorāte vel iuita vxore. filius nō indiget dispensatione. xxvii. di. si vir. et de cōuer. cōiu. q̄dam. et. c. placet. sȝ si vxor consentiit q̄ vir ordinaretur vel sciens nō cōtradicit. tūc filius illegittimus est. et dispensatione indiget. e. ti. lrās. lxxvii. di. eps. xxxii. di. seriatim in fine. ar. di. liiii. si seruus. xxvii. q. ii. agathosa. Inno. Gof. et Ber. vidētur sentire q̄ idistincte talis dispēsatiōe indiget. ¶ Quid si nato aliquo de illicito coitu post pater cōtrahit cū matre? R. si tēpore cōceptus pater poterat eā habere vxorē et postea ducit. legittimatus est filius. et ad omnes actus legittimos admittetur. etiam si post natiuitatē filii mater nupsit alteri quo mortuo cōtraxit cuȝ isto. vel econuerso. si pater duxit aliam qua mortua ducit istā. Secus aūt si tp̄e conceptus nō poterat esse mrioniū inter ipos. quia tunc licet sublato impedimēto duceret illā non legittimaretur filius. qui fi. sunt le. tanta. in antē. qui. mo. naturales efficiūtur legittimi. col. vi. circa prin. ¶ Quis pōt dispēsare cuȝ illegittimo? R. eps potest dispensare q̄tum ad ordines minores et bn̄ficiū sine cura. alias non. nec ad dignitates vel psonatus nisi papa. e. ti. is qui. li. vi. q̄ si a papa dispensationem obtinuerit et postea impetrauerit q̄ duo vel plura bn̄ficia cum cura possit habere. tacuit aūt predictū defectum non valet hec secūda gratia. e. ti. si is. li. vi. ¶ Que dispensatio circa illegittimos fit? R. scdm̄ Ray. si tales intrant monasteriū de iure cōi promoueri pn̄t ad omnes ordines. di. lvi. ¶. i. e. ti. c. i. Religionis enim ingressus tollit irregularitatē sicut et ingratitudinē. xix. q. vl. non liceat. ad platōneȝ tn̄ non possunt promoueri absq̄ dispensatione. vt in dicto. c. i. Si vero remanēt in seculo

nec ad ordinē nec ad platurā pnt absq dispēsatione pmoueri . vt ibidem dicitur. Sz circa eos qnq adhibetur dispensatio magna . videlicet vt ordinētur et instituantur in ecclesiis aliis a paterna . dico si sint filii psbiteri . alias vero in qbuscunq ecclesiis ar . e . ti . pntiū . maior . nec etiā in paterna . aliquo tn̄ medio . e . ti . ex trāsmissa . maxima vt i pat̄no nullo medio . e . ti . ex tua .
¶ Quid si cū illegittimo dispensetur quo ad ordines et bn̄ficiuz ecclesiasticū ? R℞ . si ab epo facta sit dispensatio nō extēditur nisi ad ea que potest . s . vt . s . in . vii . ¶ . dictū est . si vero a papa . poterit promoueri ad parrochialem ecclesiam . non tn̄ ad psonatū vel rectoriam ad quā per electionē pcedi consueuit . de preben . c . vl . ¶ Vtrū legittimatus quo ad actus ecclesiasticos sit p hoc legittimatus quo ad actus seculares ? R℞ . de hoc sunt multe opiniones . pbabilior tn̄ videtur opinio Inno . dicentis q qui legittimatus fuit ab aliquo principe seculari vel ciuitate itelligitur legittimatus q̄tum ad omnes actus seculares in terris que legittimanti subsunt . qnetiā in aliis terris quo ad secularia . nisi sint talia q essent in alterius piudiciū . Nā nec in aliis succedet ab itestato . qa sic auferrentur bona ab heredibus defuncti . sz talis non intelligitur legittimatus quo ad ordines . qa hoc n̄ est de iuridcōe layci iudicis ¶ Si vero legittimatus fuit ab epo inq̄tum potuit . scz quo ad minores et bn̄ficia sine cura . etiam in alia dyocesi poterit pmoueri ad pdicta . qa hoc est de iuridcōe ecclesiastica et in nullius preiudiciuz et multomagis si a papa . sed talis nō erit legittimatus quo ad actus seculares . nisi in terris que tpaliter pape subsunt . Satis concor . Ber . e . q filii sunt legi . p venerabilez ¶ Quibus aūt modis illegittimus legittimetur habes infra legittimus . ¶ . ii ¶ Et vtrū malicia parentis debeat nocere illegittimo siue cuicūq filio habes . s . filius . ¶ . iiii . Ad materiā illegittiorū pōt ptinere . s . filius . et ifra legitius .

ILlicite acquesitū . quot modis dicitur illicite acq̄situm . et qn̄ restitui debeat vel in elimosinam dari possit habes . s . elimosina . i . ¶ . fi . et infra restitutio . i . ¶ . antepe .

IMmunitas . de immunitate ecclesie siue emunitate aut cō fugientium ad ecclesiam vide supra emunitas .

IMpedimentū primo cōiter . circa ipedimēta matrimonii . primo agemus de impedimēto in genere . Secūdo de

ipedimento erroris persone. Tertio de impedimento coditois. Quarto de impedimento voti. Quito de ipedimeto cognatiois carnalis. scz cosanguineitatis. Sexto de impedimeto cognationis spualis. scz copaternitatis. Septimo de cognitioe legali. s. adoptione. Octauo de impedimento criminis. Nono de dispari cultu. Decimo de violetia siue metu. ¶ Vndecimo de ipedimeto ordinis. Duodecimo de ipedimeto ligatiois ad alia vxore. xiii. de publice honestatis iusticia. xiiii. de affinitate. xv. de ipotentia coeundi. xvi. de matrimonio cotracto contra interdictum ecclesie. xvii. de ipedimeto feriaru. de pdictis ipedimentis sunt versus in qbus explicatur scdm predictu ordine sic. Error. conditio. votuz. cognatio. crimen. Cultus. disparitas. vis. ordo. ligame. honestas. Si sis affinis. si forte coire neqbis. Hec sociāda vetat conubia iuncta retractat. Ecclesie vetitu. nec non tepus feriatu. Impediunt fieri. permittut facta teneri. ¶ Que impediant matrimoniu ia contractu? R. xii. sunt q non solum impediunt cotrahendu sz etia dirimut cotractu. que et cotinetur in tribus primis versibus positis in. ¶. proximo. Et intelligas q dirimut contractu si pcesserunt matrimoniu. si aut superueniat post matrimoniu rite factu vt affinitas crime et hmoi. no dirimut. pter vnu votu. s. religiois cu effectu qn qs cotracto qde matrimonio. sz an carnale coplaz religioez igreditur. de conuer. coiu. veru. et c. expte. ii. et de sponsa. comissum. Expectari tn debet vsq ad pfessione. vt ponit Tho. in. iiii. di. xxvii. na aliqn non dirimitur mrioniu etiam scdm Pe. Simile habes infra votu. iiii. ¶. v. in fi. Et hoc attendendu q p susceptione sacri ordinis dirimitur. vt qdam dicere voluerut. sz cotrariu declaratu est hodie in quada extrauaganti. Io. xxii. que incipit Antique. ¶ Que sunt illa q impediut matrimoniu contrahendu sz tn no dirimunt cotractu? R. primo qde duo sunt pdicta in primo. ¶. s. phibitio ecclesie et tpus feriatu. de qbus dicitur infra impedimentu. xvi. et. xvii. Ite sunt qdam crimia de quibus habes infra impedimentu. viii. ¶. i. Ite impediut cotrahendu sponsalia q sunt prius cu alia contracta. de quo infra sponsalia. ¶. viii. Item impedit cathecismus q pcedit baptismu vt habetur infra impedimentum. vi. ¶. ii. Ite impedit votum simpliciter. de quo infra ipedimentu. iiii. ¶. i. et. ii. ¶ Vtrum

aqua consuetudo impediat matrimoniũ contrahẽdum vel dirimat iam cõtractum? R. scdm Hosti. si consuetudo est approbata p papã ne matrimoniũ cõtrahatur et vt contractum separetur certe ipedit et dirimit. dico in qbuscũq casibus hoc possꝫ facere canonica institutio. de cogna. spũ. c. i. et. c. super eo. de consan. et affini. q dilectio. ¶ Nã approbatio pape hꝫ vim constitutõis. Sꝫ si cõsuetudo ñ sit p papã approbata nec reprobata tunc ad vitandũ scandalũ quod forte seqretur faciendo contra eam impedit contrahendum. sꝫ non dirimit contractuꝫ ¶ Idem Ber. et Inno. ¶ Quid tenendum sit qñ doctores discordãt circa impedimentum matrimonii? R. scdm Hosti. vbicunq doctores p glosas suas dicunt solui matrimonium si non inducũt ius expssuꝫ. cõtrariũ dicenti ad hoc habes. de testi. lꝫ ex quadã in fi. ¶ Quid si ecclesia precipiat alteri coniuguꝫ cohabitare cum altero et ille cui precipitur sciat esse impedimẽtũ? R. scdm Hugonẽ. in hoc casu q̃tum ad reddendum debitũ non tenetur obedire. tñ in cohabitatione et necessariorum exhibitione obedire dꝫ et nõ negare ei cui se de facto copulauit. ¶ Quõ añ matrimonium sit inqrendum an sit aliq impedimentuꝫ? R. debent in ecclesia bãna publice p presbiterũ pponi vt infra cõpetenteꝫ terminũ qui scit impedimentũ pponat. et si appuerit pbabilis cõiectura cõtra copulã futurã. iterdicatur expsse donec cõstet q fieri debeat. alias si cõtraherent sine bãnis aut post phibitionem. et extiterit impedimẽtuꝫ. tunc filii dicentur illegittimi. puta si sit gradus phibitus. et non excusabuntur pter ignorantiã parentum. sacerdos quoq qui tales cõiũcttiones inhibere contẽpserit. vel regularis qui interesse psumpsit p triẽnium ab officio suspendatur. qui vero falsum impedimẽtũ maliciose obiecerit. canonicã nõ effugiet vlcionẽ. declãdesti. de spon. cũ inhibitio. In aliquibus vero locis non fiunt hec bãna sꝫ solũ cõtrahuntur sponsalia solenniter et publice multum añ matrimoniũ. et interim põt manifestari an sit impedimentum de matrimonio quod fit sine bannis et clãdestie. quod habes infra legittimus. ¶. i. et. s. debitum. ¶. fi. ¶ Quid si aliqs audit ppetuum impedimẽtum esse inter se et vxorẽ. nunqd tenetur inqrere? R. scdm vber. si audiuit a fide dignis et non suspectis cuꝫ nõ debeat esse negligẽs sue salutis. tenetur inqrere veritateꝫ.

alias esset affectata ignorantia q̄ nō excusat. et si concipiat ꝓ-
babilē opinionē de dicto alicuius. non dꝫ exigere debitum. licet
reddere teneatur. ¶ Secus si ita inueniret veritatē ꝙ esse impedi
mētuꝫ haberet ꝑ cōstāti. tunc eni nec exigere nec reddere dꝫ.
Porro q tale impedimētuꝫ audit a viro fide digno. etiā iurato
aut cōpatre suo. aut ꝓprio sacerdote. aut publica fama. n̄ ita
tenetur credere ꝙ peccet mortaliter si nō credat. sꝫ venialiter
sicut et peccare potest q nimis de facili credit. ¶ Nūqd peccat
sacerdos vel alius quicunqꝫ sciens impedimētum insinuādo hec
alteri coniugū vel ābobus seu alter alteri? R℞. scdm̄ vber. si pro
bare non pōt dicēdo agit indiscrete. nisi credat ꝙ audiēs patus
sit in hac parte peritorum consilio obedire. si vero possit proba
re et sciat hoc sacerdos parrochialis vel alter cōiugum tenetur
ad diuorciū solēniter agere. nisi de cōi cōsensu velint et possint
cohitare tanq̄ germani. Istū etiā casuꝫ hēs. s. correctō. ℱ. vi.

IMpedimentum. ii. de errore ꝑsone. Sciendum primo ꝙ
non omnis error impedit matrimoniū sꝫ solum error ꝑ-
sone et conditōis. ¶ Cuius rōeꝫ assignat Tho. in. iiii. di.
xxx. dicens ꝙ oportet ꝙ error q matrimoniū impedit sit alicu-
ius eorū que sunt de essentia matrimonii. ipꝫ aūt matrimoniū
duo includit scꝫ ꝑsonas q̄ cōiungūtur et mutuā ꝑtātē inuicē.
in qua matrimoniū consistit. primū tollitur ꝑ errorē persone.
Secundū ꝑ errorē conditionis. qa seruus non pōt libertatē vel
potestatē sui corporis libere alteri tradere sine cōsensu dn̄i sui.
hec Tho. Itaqꝫ si sit error ꝑsone nullus est cōsensus. nā q errat
n̄ consentit. ff. de iuri. o. iudi. si ꝑ errorē. et errantis volūtas
nulla est. C. de iuris. et fac. igno. cū ꝑ testm̄. et. l. non idcirco
et sic nullū est cōiugium. vtputa si Iohannes dicat se esse petrū
Sꝫ error fortune et q̄litas nō excludūt consensuꝫ. vt si mulier
nubat paupi quē credit esse diuitē. vel si quis contrahat cū cor
rupta quā credit virginē tenet matrimoniū. xxix. q. i. is ita.
¶ Quid si quis dicat se esse filiū regis cū non sit? R℞. scdm̄ Tho.
in. iiii. di. xxx. error nobilitatis inq̄tum hmōi nō euacuat ma
trimoniū. sicut nec error q̄litatis. sꝫ si error nobilitatis vel di-
gnitatis redūdat in errorē ꝑsone. tunc impedit matrimoniuꝫ.
vn̄ si consensus mulieris feratur in istā ꝑsonaꝫ directe. error de
nobilitate ipius nō impedit matrimoniū. ¶ Si aūt directe intēdit

consentire in filium regis quicunq; sit ille. tūc si alius p̄ntetur ei q̄ filius regis. est error persone et impedit matrimoniū. Et eodē mō videtur dicendū si quis dicat se primogenitū et n̄ est.

IMpedimentum. iii. de errore conditionis. Nota primo q̄ si libera mulier contrahit cum seruo. vel liber cū ancilla scienter. tenet matrimoniū. xxix. q. ii. si qs liber. et. c. si quis ancillam. et duobus. c. sequētibus. si vero ignorā ter. nullū est matrimoniū. xxix. q. ii. si quis ingenuus. et. c. si femina. Et hoc verū nisi postq̄ sciuit eius conditionē consenserit in eū vel in eā verbo vel facto. vt per carnalē copulaʒ. vt in dictis. c. si quis ingenuus et si femina. de coniugi. seruo. p̄posuit. et. c. ad nostrā. ¶ Quid si ille qui contraxit cū ancilla quā putauit liberam sit seruus nūqd erit matrimonium? R. scdm̄ Ray. licet error seruilis conditionis impediat et dirimat vt dictū est non tñ dirimit si sit error paris conditionis vel meliores q̄ sua. ¶ Nā si seruus ignorans contrahat cum ancilla quā credit liberam non habet quod sibi obiciat neq; decipitur. ar. xxxii. q. ii. per totum. de diuor. significasti. Et multominus decipitur si contrahit cum libera quā credebat ācillā. Cōcor. Tho. Pe. Al. Gof. et Inno. Si tamen mulier ignorasset seruitutem viri non erit matrimoniū. vt in primo. ¶. dictum est. ¶ Sʒ nunquid error conditionis libertie vel ascriptitie vel originarie impedit matrimoniuʒ sicut et conditionis seruilis? R. scdm̄ vber. non. sicut notauit Hugo. xxix. q. ii. in prin. quia omnes tales sunt liberi. licet ad quasdā operas teneantur plus ceteris. Idem Hosti. ¶ Quid si quis ignoranter contraxit cum ancilla quā dn̄s viro ignorāte postea manumisit. nūquid eo ip̄o est matrimoniū? R. scdm̄ Hosti. nō. quia talis cohabitat q̄dē isti mulieri sʒ hoc facit ex primo cōsensu q cū fuerit erroneus non fuit effectiuus matrimonii. Concor. Tan. Gof. Inno. et Ber. ¶ Quid si liber cōtraxit cū ancilla ignoranter. et illa durante ignorantia contrahit cū alio non ignorante conditioneʒ eius? R. scdm̄ vber. tenet matrimoniū cū secundo. cū nullum fuerit primū. ¶ Quid si libera contraxit ignorāter cū seruo. et postea scita eius seruitute nihilominus vult eē cū eo et ille vult discedere? R. scdm̄ vber. cōpelli debet ad consentiendum. si tñ pendēte cōpulsione cōtraheret cum alia vel illa cum alio. tēret

secundū matrimonium. vt Hosti. addit. ¶ Quid si quis ignoranter contraxit cum ancilla. sed postq̄ sciuit exegit ab ea debitū nunquid postea poterit separari ab ea? R. scdm vber. si ex hiis q̄ postea audiuit habuit ꝓbabilē opinionē de seruitute eius et nihilominus exegit debitū. non pōt eā relinqre vt in primo ¶. dictum est ¶ Si vero habuit opinionē leuē et temerariā tūc non obstante ꝙ exegit debitum poterit cum veritatem certius sciuerit sepationem petere. ar. de sen. ex. inquisitione. nā dubitans. ꝓ ignorante hn̄dus est. C. de condi. inde. l. vl. ¶ Quid de illo qui mouit contra vxorem q̄stionem cōditionis et illa lite pendente petit debitum? R. scdm Tho. in expōe littere quarti sniarum. di. xxxvi. si non est certus de seruitute vxoris dꝫ reddere debitum ad mandatū ecclesie sine suo preiudicio. et in hoc casu cognoscit eā ex primo consensu non ex nouo. Si aūt constet ei de seruitute vxoris vel ꝓbabiliter presumit. nō dꝫ ei reddere debitum etiā si ecclesia precipiat. quia vel sibi p̄iudiciū faceret si eā vxorio effectu cognosceret. vel fornicaretur et mortaliter peccaret. de matrimonio seruorū vide infra seruus. iiii. per totum.

Impedimentum. iiii. de impedimento voti. vtrum votū de cōtinētia impediat matrimoniū? R. duplex est votū quoddā est solēne quod scꝫ fit p susceptionē sacri ordis. aut p professionē expssā vel tacitā factā alicui de religionibus approbatis. et tale votū impedit matrimoniū cōtrahendum et dirimit contractū. Aliud est votū nō solēne sꝫ simplex. et hoc si fiat de non contrahendo vel de castitate et hmōi impedit matrimoniū cōtrahendum. et q̄to manifestius est emissum. tāto maior pnia debetur transgressori. non tn̄ dirimit matrimoniū contractum. e. ti. ꝙ votū. li. vi. et de hoc vide in sequēti. ¶. ¶ Quō dꝫ intelligi ꝙ votum simplex impedit matrimoniū cōtrahendum? R. scdm Ray. intm̄ impedit ꝙ si ille qui fecit tale votum postea pstiterit iuramentum alicui ꝙ eā duceret. debet votum implere et agere pniā de iuramento illicito. qui cleri. vel vouē. rursus. Idem Hosti. ꝙ si primo iurauit et postea vouit. in hoc casu scdm Ho. et Gof. ꝑualet iuramentū. pōt aūt intrare religionē. de spōsa. cōmissum. ꝙ si post tale votū contrahat p verba de pn̄ti non poterit vxorē carnalit̄ cognoscere

sine peccato mortali. quia adhuc pōt religionē intrare. postq̄ vero cognouit iā factum est ei illitum non reddere debitū. vñ licet petere non debeat. reddere tētur. siue petatur expsse siue interptatiue. quod dico quia alias esset nimis onerosum vxori si oporteret semp eā expsse petere. hec Ber. et Tho. in. iiii. di. xxxviii. ¶ Quid respondendū cū psona q̄ fecit votū simpliciter q̄rit an possit matrimoniū cōtrahere? R. sedm Hosti. dz respōderi q͞ non. et si vltra q̄rat dicens. quid si cōtraxero nunqd tenebit matrimoniū nō debet respondere. alias peccat. quia dat occasionem mortaliter peccādi. de votis multa alia habes infra votum per totum.

IMpedimentū. v. de cognatione carnali. hic primo sciendum q͞ triplex est cognatio. scz carnalis q̄ dicitur cōsanguineitas. spiritualis q̄ dicitur compaternitas. et legalis que dicitur adoptō. ¶ Quid est cōsaguineitas? R. sedm Ray. est vinculum psonatū ab eodem stipite descendentiū carnali ppagatione contractū. Et dico stipitē illaz psonā a q̄ aliq duxerunt originem. vñ et consaguinei dicuntur quasi ex vno saguine pcedentes. Cōsaguineitas aūt hz tres lineas. idest procedit triplici ordine. prima nāq͞ linea dicitur ascendentiuz. vt pater auus et hmōi. Secunda descendentiū vt filius et nepos. Tertia collateralium. vt frm̄ filii qui etiā patrueles dicuntur. Et hec eadem intellige in femininis. vt in matre et auia. in filia et nepte. et in duabus sororibus et filiabus earuz. ¶ Quō cōputātur gradus cōsaguineitatis? R. in linea ascendentiū et descendētium quelibet psona addita alicui facit gradum. vñ pater et filius sunt in primo gradu. nepos in secūdo. pnepos in tertio. Sz in linea collateralium aliter cōputantur sedm̄ leges. et alit sedm̄ canones. Naz sedm̄ leges in cōputando debemus reuerti ad stipitem. s. ad cōez psonaz. et ita duo frēs in secundo gradu sunt. et filii duorū fratrū sunt in q̄rto gradu. nā computātur oms psone. s. ascendendo vsq͞ ad stipitem et iñ descendēdo. ¶ Sz sedm̄ canones in linea collatteraliū non oportet reuerti ad stipitem. quin potius p se duo frēs sunt in primo gradu. horuz filii in secūdo. et ita vlt'ius. de cōsangui. et affi. tua nos. de testi. lz ex q̄dam. ¶ Vsq͞ ad quē gradum phibetur et non tenet matrimoniū? R. sedm̄ Io. an. inter ascendētes et descētētes puto

ꝑpetuā ꝓhibitionē. ſꝫ inter collaterales eſt vſqꝫ ad q̄rtū gradū
cōputādo ſcd̄m canones. de conſangui. et affi. non dꝫ. qnymo
ſi aliq̄ pſone attinent ſibi ex vna pte in primo ſecūdo vel tertio
gradu et ex alia parte in qnto bn̄ poterūt contrahere. quia in
cōſanguineitate ſemꝑ eſt ſtandū remotiori pſone. de conſan.
et affi. c. vl. Et nota ſcd̄m Ho. ꝙ licꝫ conſanguineitas q̄tū ad
matrimoniū contrahēdū termietur in q̄rto gradu. et n̄ vltra.
nec etiā cōmittatur inceſtus in vlteriori gradu. tn̄ q̄tū ad ſuc
ceſſionem hereditatis durat vſqꝫ ad decimū gradum. vt habes
ſupra hreditas. ¶. tertio.

IMpedimentuꝫ. vi. de cognatione ſpirituali. q̄ cōiter eſt
cōpaternitas. vbi ſciēdū ꝙ cōpaternitas ſpūalis ꝓuenit
ex hoc ꝙ aliquis confert ſacramentū baptiſmi ſeu confir
mationis. vel ſuſcipit ſiue tenet illum cui tale ſacrm̄ cōfertur.
Inter q̄s pſonas contrahitur cognatio ſpūalis? R℞. inter bap
tiꝫatum et eum q ſuſcipit. Item inter baptiꝫatū et filios ſuſci
piētis. hoc dico ſiue ſint legittimi ſiue illegittimi. ſecus ſi eſſent
adoptiui. quia tales filii ſuſcipientis legittime copulātur bapti
ꝫato ſiue ſuſcepto. vt Inno. ponit. Item contrahitur inter bap
tiꝫatū et vxorē ſuſcipiētis ſi an̄ ſuſceptionē cognita fuit ab eo.
Item inter ſuſcipienteꝫ et parentes baptiꝫati. Et hec cognatio
impedit et dirimit matrimoniū poſt contractū. Et que dixi de
ſuſcipiente intellige etiā de baptiꝫante. et idem de ſacrō confir
mationis. e. ti. nedū. li. vi. In aliis ſacris nulla cognatio ſpiri
tualis cātur. e. ti. q̄uis. li. vi. per cathecisſmū vero cōtrahitur
ſpūalis cognatio q̄ tm̄ impedit contrahendū. ſꝫ n̄ dirimit con
tractū. e. ti. p cathecisſmū. li. vi. ¶ Quid ſi plures ſint ſuſcipiē
tes? R℞. ꝓhibetur ne fiat. de conſe. di. iiii. nō plures. et ſimilit̄
in confirmatione. ſi tamē fiat. c ū oibus contrahitur cognatio
ſpūalis. e. ti. c. q̄uis. li. vi. ¶ Sꝫ iſti ſuſcipiētes bn̄ pn̄t cōtrahere
inter ſe. quia non prohibentur. vt Inno. ponit. ¶ Quid ſi quis
baptiꝫat ſiue tenet ad baptiſmū ꝓprium filiuꝫ? R℞. ſcd̄m Tho.
in. iiii. di. xlii. ſi vir vel mulier hoc facit in articulo neceſſitatis
ſeu ꝑ errorē nō ipedit̄ exigere aut reddere debituꝫ. e. ti. ſi vir.
ſi vero fecit in fraudem ipeditur exigere ſꝫ tenetur reddere. ꝙ
ſi vterqꝫ fuit i fraudē. neuter poteſt exigere ſꝫ et vterqꝫ tētur
exactus reddere. vt Ho. pōit. Et addit ꝙ melius eſſꝫ ꝙ vterqꝫ

contineret. Et codē modo est si vir tenet aliquē filium vxoris sue. vel vxor filium mariti sui ex ignorantia. excusatur. Si ex malicia. fraus sua non dz ei patrocinari. nec ꝓpter hoc potest debitum subtrahere. sed non pōt exigere. Cōcor. Pe. et Ber. ¶ Vtrū spūalis cognatio ꝓcedat ad nepotes et vlteriores? R. non. quia nō hz gradus. filia quippe mea spūalis licz nō possit cōtrahere cum filio meo. pōt tn̄ contrahere cum filio filii mei. ar. xxx. q. iii. c. i. ¶ Vtrum aliquis possit successiue habere in vxores duas cōmatres? R. patet ex dictis. ii. ¶. quia si tua prima vxor teneat filium alterius an̄q̄ tu fuisses ei cōmixtus poteris habere illaz alterā. Si vero tenuit postq̄ a te fuit cognita non poteris secundā hēre. eo ꝙ cōpater eius factus es. Si autē alia mulier tenuit filim vxoris tue quē de alio viro habuit. illa mulier est cōiunx vxoris tue. sz n̄ tua. siue illa tenuerit anteq̄ inter vos esset carnalis copula siue post. Ideo poteris illaz hēre. Et similiter si filius tuus quē de alia genuisti ab aliquo suscipiatur. ille suscipiens est cōpater tuus. n̄ aūt vxoris tue. vn̄ si casus tue mortis eueniret suscipiens posset contrahere cum illa q̄ fuerat tua vxor. vt Inno. dicit. xxx. q. iiii. q. spūalē. ¶ Vtruz si aliqs cognouit aliquā fornicarie et postea fit cōpat̄ alicuius alterius puta leuat quēdā de sacro fonte nunqd etiā illa mulier fornicaria fit cōmater? R. sc̄dm Tho. in. iiii. di. xxxii. dicēdū ꝙ sicut cōpaternitas trāsit ad vxorē q̄ a viro fuerat prius carnaliter cognita eo ꝙ effecti sunt vna caro vt. xxx. q. iiii. si qs ex coniugio. pari ratione videtur transire ad aliā mulierē carnaliter cognitā q̄uis nō sit vxor. Idez sentit Gof. sup dicto. c. si quis dicens ꝙ per fornicarium coitum acquiritur cōpaternitas. quia vna caro efficiuntur. xxxii. q. iiii. in eo viro. Naz et affinitas acquiritur per fornicariuz coitum. xxxv. q. iii. de incestis. et. c. nō cā. de eo qui cogno. cōsan. vxo. discretōez. tene igitur pro vero ꝙ paternitas contrahitur. vt ꝓbatur per ꝑdicta iura. licet quibusdam mirabile videatur. ideo tenendum est ꝙ sic. cui dicto Io. an. concor. in vi. ¶ Vtrū mihi liceat cōtrahere matrimoniū cū sorore filie mee spūali? R. q̄q̄ cuz filia mea spūali non liceat vt dictū est. s. ¶. ii. alias essent sepandi. xxx. q. i. de eo. et. xxxiii. q. iii. si quis cum matre. a coniugio tn̄ sorore eius non oportet abstinere sz conceditur. xxx. q. iii.

illud etiã. ¶ Vtrũ ille qui baptizauit aliquã posito ꝙ sit laycus vel in minoribus ordinibus possit contrahere cum illa? R. nõ. quia filia spũalis est. et si contraheret dirimendũ essz. e. ti. nõ duz. li. vi. ¶ Similiter nec ille quẽ presbiter baptizauit potest du cere filiam carnalez ipius pṡbiteri. e. ti. c. vl. nec filius pṡbiteri potest illã ducere quã presbiter ille baptizauit ¶ Et idem dicẽdũ de confirmante siue crismãte. vt patet p predicta iura ¶ Secus de sacrmẽto pnie aut aliis sacramentis. vt. s. ¶. ii. dictuz est. ¶ Vtrum filii duorũ cõpatrũ possint matrimonialiť copulari? R. sic. siue sint geniti añ cõpaternitatẽ siue post. excepta solũ illa psona per quã compaternitas est contracta. que nunꝙ põt copulari alicui filiorũz sui cõpatris spũalis. xxx. q. iii. sup qui- bus. et. c. pcantium. et. c. non oportet. e. ti. c. i. ¶ Vtruz pa ter possit contrahere cũ illa quã filius suus leuauit? R. potest. vt notatur. xxx. q. iii. illud. sz filius non potest contrahere cũ illa quam pater leuauit. vt ibidẽ dicitur. et in pximo. ¶. pce. habes. ¶ Quid si aliquis vult esse patrinus et simulat se tãgere puerũ sed non tangit et respondet verba solita? R. scdm̃ vber. non efficitur patrinus nisi tangat ipm̃ leuando de sacro fonte seu etiam tenẽdo ¶ Et simile dicendũ de confirmatione. Si vero teneat et nihil r̃ndeat credo ꝙ nihilominus fit cõpater si inten dat agere vt verus paternus. nam r̃nsio nõ est de essentia cõ- paternitatis. ¶ Vtrũ quis possit fieri compater alterius p pro- curatorem? R. si loqmur soluz q̃tum ad effectũ non est dubiũ ꝙ ad talẽ effectum pmittendũ vel tenendũ etiã per pcuratorẽ spondere quis potest. sz si loqmur q̃tuz ad veram cõpaternita tem et cognationem spũalem inde sequentẽ non potest cõtrahi p procuratorem. vt ponit Archidyaconus per. l. post mortez. ff. de adopcio ¶ Et qdem videtur cõtra de pcurato. c. fi. li. vi. soluitur scdm̃ eum p id quod notatur. de conse. di. iiii. aqua. Idem Io. an. in q̃dam q̃stione disputata. ¶ Vtrum in pluribus actibus sacramẽtalibus reqrãtur plẽs patrini? R. i cathecismo baptismo et confirmatione vnus et idez paternus esse potest si necessitas cogit. sz non est consuetudo romana. qnpotius per singulos actus singuli suscipiãt. de cõse. di. iiii. in cathecismo. ¶ Vtrum ille qui non est baptizatus possit aliquez suscipere in baptismo. vel q̃ ñ est cõfirmatus possit tenere in cõfirmatõe?

R. scdm Tho. et Pe. non. quia talis ñ est psona ecclesie. cuius psonã gerit tenens ad sacramẽta. de conse. di. iiii. in baptisma te. Et si de facto siue necessitate leuat vel tenet seu etiã baptizat non contrahit aliquaz cognationem spũalem. Et hic addit Al. ꝙ si alter coniugum est baptizatus tñ per eum non transit cognatio ad alterũ non baptizatuz. Idẽ de confirmatione. Et si baptizatus teneat filium non baptizati seu infidelis. bñ contrahit cõpaternitatem. vide. s. confirmatio sacrm. ¶. penul.

¶ Vtrum religiosus possit fieri patrinus siue cõpater? R. phibitum est abbatibus et monachis puerũ de baptismo suscipere aut baptizare. et hmõi. xvi. q. i. placuit. de conse. di. iiii. ñ lz. idem intelligendũ de omnibus religiosis et canonicis regularibus. ar. de postu. expte. non enim licet religiosis cõmatres facere pp familiaritatẽ que põt et solz inde ꝓuenire.

Impedimentuz. vii. de cognatione legali q̃ fit p adoptõnem. vbi sciendũ ꝙ per adoptionẽ ꝓueniunt tres species legalis cognationis. vna est ascendentiũ et descendentiũ q̃ attenditur inter patrẽ adoptantẽ et filium siue filiã nepotez vel neptẽ. et hmõi adoptatos. et hoc indistincte impedit matrimonium qm pater adoptator non potest contrahere cum filia adoptiua. nec etiã cũ adoptiua nepte et huiusmodi. xxx. q. iii. ita diligere. Secunda spẽs est collateralium. s. inter filiuz meũ naturalẽ et adoptiuũ. et hoc impedit matrimoniũ quãdiu sunt in eadem patris ptãte. ea vero soluta. scz morte patris vel emãcipatione filii vel adoptiui non ipedit. e. ti. c. i. xxx. q. iii. post susceptum. Tertia spẽs est q̃si legalis affinitas inter patrẽ adoptantẽ et vxorem filii adoptiui. Similiter inter filiuz adoptiuũ et vxorem patris adoptantis. et hoc iterum omni tpe impedit matrimoniũ. qm pater adoptator nunq̃ potest contrahere cũ illa que fuit vxor filii adoptiui. etiã post emancipationẽ. ff. de ritu nupti. nã adoptiuus. insti. de nup. ¶. i. et. ii. Similiter filius adoptiuus post mortem patris adoptãtis non põt contrahere cum illa q̃ fuit vxor patris adoptãtis. vt in dicta. l. nã adoptiuus. ¶ Sz nunquid filius adoptiuus potest cõtrahere cum filia illegittima patris adoptãtis? R. scdm vber. credo sine preiudicio ꝙ sic. et filius illegittimi potest contrahere cũ filia adoptiua. sicut notat Hugo. xxx. q. iii. in prin. nam illegittimus

filius vel filia n̄ est i patris ptāte. Cōcor. Inno. et Ho. ¶ Vtrū adoptiuus qui non trnasit in potestatem adoptantis possit cō-trahere cum filia legittima ipius adoptantis? R. de hac qstiōe varie sunt doctorum opiniones. dici tn̄ pōt ꝙ cū iura canonica indistincte loqntur de adoptione non distinguēdo inter simplici ter adoptatum. scz qui non transit in ptātem. et arrogatuz q transit. inuunt ꝙ qtum ad hoc idem ius sit in vtroqꝫ casu. scz ꝙ non possit. nisi adoptio prius dissoluatur p emācipationez. q emācipatio etiā qtum ad aliud habet locū in adoptato licz non trāseat in ptātem. vt. C. de adop. l. pc. ¶. si aūt. ¶ Quid si ado ptiuus durāte adoptōne contrahat cū filia legittima adoptātis nunqd soluetur matrimoniū? R. scdm̄ vber. quidā dixerūt ꝙ nō. sz verius tenendū quod Hugo notauit ꝙ soluetur. e. ti. c. vnico. ¶ Sz nunquid due psone q ab eodem sunt adoptate pn̄t inter se contrahere? R. scdm̄ vber. pn̄t. cū nusq̄ inueniatur ꝓ hibitum sicut et duo spūales filii alicuius contrahere pn̄t. et spi rituales cum adoptiuis. Concor. Hugo et Ber. ¶ Vtruz inter prēz adoptantem et prēz adoptati siue matrē aliqua cognatio contrahatur? R. scdm̄ Tho. et Pe. nulla. de materia adoptio nis et arrogationis habes plura. s. adoptio.

IMpedimentū. viii. de impedimēto criminis ¶ Sciendum primo ꝙ qdam sunt crimina q impediunt matrimoniuz contrahendū. sz non dirimūt contractū. Et sunt septē. Primū est incestus. xxxii. q. vii. si qs viduā. et. c. q dormie-rit. et. c. cōcubuisti. Secundū est de illo qui interficit ꝓpriam vxorē. xxxiii. q. ii. admonere. et. c. interfectores. ¶ Tertiuz qn̄ qs rapuit sponsam alterius. xxvii. q. ii. statutū. ¶ Quartuz qn̄ quis insidiando matrimonio proprium filium de sacro fonte su scepit vt posset priuare vxorem debito coniugali. xxx. q. i. de eo. Quintū qn̄ quis iterficit sacerdotem. de peni. et remissi. q psbiterum. Sextū solēniter penitēs. xxxiii. q. ii. de hiis. et. c. antiqui. Septimū est si quis monialē scienter accipit in vxorē. xxvii. q. i. hii qui. Om̄s predictos casus ponūt Ray. Al. Tho. Pe. et Hosti. pter vltimū quē solus Hosti. addit. licet autē hec et forte alia impediant contrahendū. si tn̄ timetur de icōtinē-tia debet eis eps concedere licentiam nubendi. ar. xxxiii. q. ii. antiqui. et. c. in adolescentia. de eo qui cogno. consang. vxo.

quaedam crimina impediunt matrimonium contrahendum et sunt 7.

quaedam crimina dirimunt contracta et sunt duo.

ex lris. Et scdm q addit vber. sufficit licētia pprii sacerdotis. ymo q de consuetudine nō seruatur iste rigor petēdi licentiā.
¶ Que sunt crimina que dirimunt matrimoniū contractum? R. solū duo. Primū est si q mulier fuerit machinata in mortē vxoris alicuius et ipa3 cum effectu occiderit animo hndi viru3 illius in suū. et similiter si quis machinatus fuerit et cū effectu occiderit virum alicuius vt habeat eius vxorem. tales si cōtraxerint penitus sunt sepandi. xxxi. q. i. si quis viuēte. q casus scdm quosdam intelliguntur solum si dū esset primū coniugiū eo q ambo viuerēt fuerat cōmissum adulterium. s3 verior est opinio Inno. et Ho. dicentiū q sola machinatio mortis cū effectu sufficit ad dirimendū matrimonium. licet non intercesserit adulterina pollutio. de cōuersio. infide. laudabilem. hoc est ergo primū crimē dirimens matrimoniū. Secundū est adulteriū et hoc qn adulterātes sibi pstant fidē pmittendo seu iurando q cōtrahēt siue sic de facto contrahant. Et intelligendū si viuēte altero coniugū fuiss3 inter illos adulteria cōmixtio. siue fuerit ante dictā pmissionē vltra contractū siue post. q si adulterina pollutio prius vel post non interueit non impeditur matrimo. de eo q du. in matri. quā pol. p adul. c. vl. ¶ Quid si qs occidit maritū adultere non eo aio vt eius vxorē habeat s3 in bello vel casu vel odio? R. non dirimetur matrimoniū postea contractū nisi ad hoc interfecerit vt postea eā duceret. de cōuersi. in fide. laudabilē. circa fi. ¶ Quid si pcepit mandauit vel consuluit interfici et interfectus est? R. scdm Hugo. et vber. Ide3 est ac si interfeciss3. s3 si non mādauit aut consuluit s3 postq fuit interfectus habuit ratū. dicendū q l3 aliqs in maleficiis ratihibitio retro trahatur et mādato cōparetur. tn propter hoc nō dirimitur matrimoniū sequēs. Idē Lau. et Ber. ¶ Quid si qs vxore viuente de facto contrahit cum adultera? R. distinguēdū est. quia aut ista sciuit eū habere alia3 vxorem. aut non. dico vsq ad mortem prime. si ergo qn eā duxit ipa sciuit q habebat aliā non pōt cum illo in matrimonio esse. Si vero prius nesciuit et nunc mortua iam prima vxor de nouo scit. in potestate ignorantis est matrimoniū ratificare vel diuorcium petere. de eo q du. in matri. quā pol. p adul. c. i. et. c. veniēs. Itaq tamē q si postq sciuit carnali copule cōsenserit n poterit diuorciū petere

ar. de cōiu. ser. ꝓposuit. et. c. fi. ꝙ si ab inicio quidē fuit igno rans sꝫ prima viuente facta est ei cōscia nō dꝫ pati ꝙ cognosca tur a viro. alias matrimoniū impediretur. ar. de pscrip. c. fi. et. c. penulti. in fi. xxxiiii. q. ii. si virgo. de secundis nup. dn̄s. hoc intelligendū si primū matrimonium verum fuit. alias non pstat impedimētū secūdo. de sponsa. veniens. et de matrimo. contrac. contra interdic. ec. ex lris. in fi. ¶ Sed quid si mortua iam prima vir non cognoscit carnaliter istā secundā adulteraꝫ que secum ignorāter cōtraxerat. sꝫ ipe ducat tertiā? R. scdm̄ Hosti. dꝫ remanere cum tertia. q̄uis et postea cognoscat secū- dam. de eo qui du. in matri. quaꝫ polluit veniēs. nā prima vi- uente cōsensus hitus cū secunda nullus fuit. et sic non impedit cōsensuꝫ tertie. qnetiā si post mortē prime cognouit carnalit̄ secundā que fuit ignorans istū habuisse vxorem et nunc etiam ignorās est. et ipe vir contrahat cum tertia. remanebit adhuc cū tertia. ar. de elec. bone memorie. ii. de cōiugi. seruo. ꝓpo- suit. et. c. fi. ¶ Quid si quis vxore viuente contraxit et cōcu- buit cū duabus vel pluribus iscīis? R. scdm̄ Ho. locus est grati ficationi. quia q̄cunqꝫ certificatus de morte prioris primo cog nouerit post mortem legittime illa remanebit. de eo qui duxit in matri. quā pol. veniens. ¶ Sed qualiter intelligitur inscia? R. scdm̄ Ho. qn̄ hꝫ iustam causaꝫ ignorandi vt quia vir de re motis veniens asserebat se non habere vxorē. de sponsa. cū apo stolica. iō aūt iscia non cōmittit adulterium. qa cōmittit sine dolo. ff. ad. l. iuliā. de adul. l. penul. xxxiiii. q. ii. in lectum. ¶ Vtrū liceat vxorem adulterā occidere? R. scdm̄ Tho. et Pe. in. iiii. di. xxxvii. hoc potest cōtingere dupliciter. Vno modo. quia per iudicium iudicis ꝓcurat occidi. et hoc lꝫ facere amore iusticie. non liuore vindicte. non tn̄ hoc licet fieri in iudicio ec- clesiastico. sꝫ ciuili. Alio mō. quia extra iudiciū occidit eaꝫ vel facit occidi. et hoc nunq̄ licet scdm̄ legē diuinā. licꝫ aliquo caū pmittatur scdm̄ legem ciuilem. vt qn̄ inuenit vxorem in actu adulterii. tūc enim lex pp̄ iucitamtū nō punit. et intellige hoc scdm̄ Tho. ꝙ lex nō punit. scꝫ quia non punit morte sicut alia homicidia. sed tn̄ punit satis acriter. ff. de adul. si adulterium. §. si maritus. ¶ Vtrū aūt liceat viro occidere adulterū vxoris vide infra lex. §. ix. In foro vero conscie tales nihilominus pu-

niendi sunt. ¶ Vtrũ magis peccet qui occidit vxorem q̃ matrẽ habes infra vxor. ¶. penultimo.

Impedimẽtuʒ. ix. de dispari cultu. scʒ qñ fidelis contrahit cum infideli. vt iudeo vel papano. nã tunc nullũ est matrimoniũ. xxviii. q. i. ¶. ex hiis. et. c. caue. vñ exo. xxxiiii. et Deutro. vii. ꝓhibuit dñs dicens. non accipies vxorẽ filiis tuis de filiabus alienigenarũ ne traducãt eos post deos suos sʒ tñ sponsalia bñ pñt contrahi cũ hac conditione. scʒ si infidelis conuertatur. xxviii. q. i. non oʒ. hoc etiã Tho. et Pe. in. iiii. di. xxxix. ¶ Sʒ nũquid inter infideles potest esse matrimoniũ? Rꝫ. scdm̃ Tho. in. iiii. di. xxxix. inter infideles pòt esse matrimoniũ inq̃tum est ordinatũ ad ꝓlem scdm̃ ꝑfectionẽʒ nature. nõ aũt inq̃tum est ordinatũ ad ipaʒ scdm̃ ꝑfectionẽ gratie. et ideo matrimoniũ q̃dem est sʒ nõ ꝑfectũ. vñ infidelis cognoscẽs vxorẽ nõ peccat si ꝓp bonũ ꝓlis aut illius fidei q̃ tenetur vxori debitum reddat. Idem. xxvi. di. deiñ. ¶ Vtrũ cõiũx conuersus ad fidem possit manere cuʒ vxore infideli nolente cõuerti? Rꝫ. scdm̃ Tho. vbi. s. fidelis conuersus potest cum infideli manere sub spẽ conuersionis si eã in ifidelitate obstinatã non viderit. et bñ facit cõmanendo. et de hoc est consiliuʒ apostoli. i. chorin. vii. non tñ tenetur sʒ potest dimittere eã etiam si ipa velit ei cohabitare sine cõtumelia creatoris si cõuerti non vult. ¶ Quid si iudei vel pagani contraxerunt cum cõsanguineis scdm̃ ritus suos nunq̃d post conuersionem poterunt remanere? Rꝫ. scdm̃ Tho. in. iiii. di. xxxix. si cõtraxerint in gradibus diuina lege ꝓhibitis. Leuitici. xviii. tunc siue vterq; siue alter conuertatur ad fidem. non pñt tali matrimonio cõmanere ¶ Si aũt contraxerint in gradibus ꝓhibitis ꝑ statutũ ecclesie pñt cõmanere si si vterq; conuertitur. vel si vno conuerso sit spes de conuersiõe alterius. ¶ Quid si infidelis qui conuertitur habeat plures vxores? Rꝫ. scdm̃ Tho. vbi. s. non fuit verum matrimoniũ nisi cuʒ prima. quia esset contra legẽ nature. vñ si talis cum omnibus vxoribus cõuertatur. potest cum prima cohabitare et alias dʒ abiicere tanq̃ penitus extraneas. et si prima conuerti noluerit non ꝓp hoc est matrimoniũ cum aliq̃ istarum. sʒ potest cũ aliq̃ earum de nouo cõtrahere scdm̃ modũ qui in sequẽti et. vii. ¶. dicitur. ¶ Quid si infidelis repudiata vna vxore aliam ducit et

conuertatur? R. scdm Tho. in. iiii. di. xxxix. dicendũ q̄ repudium vxoris est contra legẽ nature. vñ infideli nõ lз repudiare vxorẽ. et ideo si cõuertatur postq̄ ipe vna repudiata aliã duxit idem est iudiciũ. sicut de illo qui plures simul vxores habebat. quia tenetur primã quã repudiauerat accipere si conuerti voluerit. et aliam abiicere vt dictũ est in ꝓximo. ¶. ¶ Quid si ipa prima conuerti noluerit? R. scdm Tho. vbi. s. si ipsa infidelis vult cohabitare viro fideli sine contumelia creatoris et sine hoc q̄ ad infidelitatem inducat. potest qdem vir fidelis ab ea discedere sз discedens non põt alterã accipere. Si autez hec infidelis nolit ei cohabitare. vel non sine contumelia creatoris. aut si ad ifidelitatẽ ptrahere nitatur. in hiis tribus casibus vir fidelis discedens potest alteri ꝑ matrimoniũ copulari. ¶ Sз nũquid lз viro ad fidem conuerso vxore exñte in ifidelitate emittere votũ continentie? R. scdm Tho. in. iiii. di. xxxix. si post conuersionẽ viri sit aliqua ꝓbabilis spes de conuersione vxoris. non dз vir votũ cõtinẽtie emittere. nec ad aliud matrimoniũ trãsire. quia vxor difficilius cõuerteretur sciens se priuatã esse viro. si aũt non sit spes de cõuersione potest ad sacros ordines vel ad religionem accedere prius reqsita vxore q̄ conuertatur. Et tũc si postq̄ vir sacros ordines accepit vxor conuertatur nõ est sibi vir suus reddendus sз debet sibi imputari q̄ in penã tarde conuersionis sue priuatur viro suo. ¶ Qñ alter coniugũ conuertitur proles quẽ debet sequi? R. scdm Tho. vbi. s. si ꝓles ꝑuenit ad ꝑfectã etatẽ libere poterit sequi parentẽ quẽ voluerit. si aũt est in minori etate tũc debet dari fideli. nõ obstante q̄ indiget matris obseqo ad educationẽ. hoc vide. s. filius. ¶. iii. ¶ Quid si vterq̄ coniugũ tempore contracti matrimonii erat fidelis et nunc alter labitur in ifidelitatẽ? R. scdm Ray. alter nõ potest contrahere. nec distinguo vtrum interuenerit carnalis copula vel non. nã in vtroq̄ casu fidelis tenetur continere. ¶ Quid si catholicus contrahit cum heretita baptizata nũquid tenet matrimoniũ? R. scdm Tho. in. iiii. di. xxxix. verũ est matrimonium q̄uis peccet contrahendo si sciat hereticaз. non tñ ꝓpter hoc matrimoniũ dirimetur. ¶ Et econtra si qs cathecuminus sз non baptizatus cũ aliqua baptizata contraheret. non esset veruз matrimoniũ. Idem Pe. Al. et Ray. ¶ Vtrũ infidelis vnius

ritus cōtrahere possit cū infideli alterius ritus? R℞. scdm Tho. vbi. s. pn̄t. nisi per aliquod ius positiuū eorum ꝓhibeātur. qa tunc cultus dispitas impedit matrimonium. de materia infidelium multa habes infra infidelis cū aliis ad que remittit.

IMpedimentū. x. de violentia siue metu. vbi primo sciendū ꝙ violentia siue metus ex sui natura etiā sine constitutione ecclie matrimonii excludit consensum. ¶ Et quid sit vis habes infra vis. ¶. i. et qd metus vide infra metus. ¶. i. ¶ Vtrum coactio impediat matrimoniū? R℞. duplex est coactio. q̄dam absoluta que fit ꝑ vim et ista non habet consensum ai in quem non cadit coactio ad copulā carnis vel aliud extrinsecum ad quod trahitur ꝑsona inuita. et talis coactio qn̄ nō cōsentitur in matrimoniū non efficit illud. q̄dam aūt coactio est conditionata. et ista fit ꝑ metum. qn̄ sc₃ quis consentit timore alicuius mali. sup quo sic distinguitur. duplex est metus. qdā₃ qdem qui cadit in cōstantē virū. et iste excludit matrimoniū. e. ti. platū. et. c. ad audientiā. de sponsa. veniens. ii. Quidam vero metus est insufficiēs. sc₃ qui nō cadit in cōstantē virū. et iste non excludit matrimoniū. ff. e. neq₃ timore. ¶ Quis aūt est metus qui cadit in cōstātem virum habes infra metus. ¶. ii. ¶ Quid si aliquis in captiuitate contrahit matrimonium? R℞. scdm Ho. si captus est ab hostibus seruus factus est. vnde nō aliter contrahere potest nisi sicut seruus. vt dictū est. s. impedimētū. iii. Si vero captus est vt cogatur ad tale matrimoniū contrahendū non valebit scdm Hosti. ar. de ꝓcura. accedēs. si vero ex alia cā detinetur bn̄ potest contrahere. ¶ Quid si mulier post cōsensu₃ coactū morā trahit i domo mariti? R℞. scdm vber. si mulier que allegat metum steterit ꝑ annū et dimidiu₃ cum marito aut etiam minori tēpore dumtn̄ tantū sit ꝙ iuxta arbitrium boni viri ꝓsumendū sit ꝑ consensu. non deb₃ postea audiri. de spōsa. ad illud. Cōcor. Ho. et Ber. et ponitur ab eis versus. ¶ Effuge cum poteris nisi consensisse puteris. ar. ad hoc de spōsa. consultationi. ¶ S₃ quid si post consensu₃ coactū carnaliter cognoscitur? R℞. scdm Pe. si habuerit oportunitatē fugiendi. nec fugit. ꝓsumitur tacite consentire in matrimoniū. ꝙ si coacta fuit ꝑ vim absolutam siue metum sufficientē. n̄ est matrimonium. s₃ si non fuit sufficiens. tunc in iudicio quidem

exteriori ꝓsumetur ꝑ matrimonio. si tñ vere non consentit. nõ est matrimoniū. ¶ Quid si ad consensum coactum apponitur iuramentū? R℞. scdm̄ Pe. tale iuramentū in foro quidem iudiciali dicetur non fuisse obligatorium. tñ in foro conscie consulendum est ꝙ impleat iuramentum vel saltem ꝙ ꝑ superiorem impetret absolutionē. Concor. vber. et Hugo. ¶ Vtrum consensus coactus saltem ex pte cogentis faciat matrimoniū? R℞. scdm̄ Tho. in. iiii. di. xxvii. dicendū ꝙ nõ. quia matrimonium claudicare non põt. si tñ postmodū cõsentiret pars coacta. eēt matrimonium. dūmodo cogens in suo cõsensu maneret. secus si mutuauit voluntatem ¶ Vtrū pater possit cogere liberos ad contrahendum? R℞. scdm̄ Pe. non potest neq̧ generaliter neq̧ spāliter cum aliq̄. quia in matrimonio reqritur consensus maxime liberi rõe ꝑpetue obligationis q̄ ibi cõtrahitur. de spõsa. reqsiuit. nõ tñ ꝑpter hoc parentes temere iurãt matrimonia filiorum. quia ex natura ipius contractus intelligitur ista cõditio. scʒ si liberi consenserint. et ipi parentes obligantur ad inducendum eos.

IMpedimentū. xi. de impedimento ordinis. vbi sciēdum ꝙ clerici in minoribus ordinibus nisi sint religiosi qui cõtinentiā ꝓfitentur licite pñt contrahere. xxxii. di. si q̄ vero. et. c. seriatim. de cle. coniu. c. i. ii. et. iii. Si vero sint in sacris contrahere non pñt. et si contraxerint sepabitur matrimoniū. xxxii. di. si eorum. et. c. lectores. et. c. erubescant. et c. placuit. qui cle. vel vouē. c. i. et. ii. ¶ Vtrū ordo possit superuenire matrimonio? R℞. scdm̄ Pe. coniugatus si ordinetur cõsentiente vxore suscipit ordinē et executionē. et sic ipa cum eo si est in sacris intelligitur continentiā ꝓfiteri. si vero nesciente aut non consentiente vxore recipit quidē caracterē ordinis sed nõ executionē. In nullo aūt casu ordo sacer si sit post matrimoniū dirimit illud. sʒ dirimit solum postea cõtractū. vt in extrauaganti. Io. xxii. que incipit Antique.

IMpedimentū. xii. de impedimēto ligationis. videlicʒ qñ quis alteri coniugi est alligatus ¶ Si qdē alligatus vxori ea viuente aliam accipere non potest. alias adulteriū cõmittit. de spon. duo licʒ. sed nec antiquo tp̄e potuit nisi diuina reuelatiōe et instinctu spiritus sancti vt fuit in patriarchis. de

diuor. gaudeamus. ¶. i. potest tñ alter cõiugũ ante carnalem copulã altero inuito ad religionẽ trãsire. vt. s. dictũ est. c. vl. ĩpedimentũ primo. ¶. ii. et tũc alter coniugũ remanebit liber. potest quoqꝫ vir vxorem dimittere ꝓꝑ fornicationẽ. scꝫ q̃tum ad cohabitationem et debitũ cõiugale. sꝫ illa viuente aliam du cere non potest. xxxii. q. vii. c. i. ii. et. iii. post mortẽ vero al terius cõiugis alter nubere potest cui vult. et infra tp̄s luctus mulier sine pena infamie. de secundis nup. sup illa. ꝙ si alter al ligatus est alteri tm̄ ꝑ spon. vide infra spõsalia. ¶. viii. ¶ Quid si mulier seu vxor credit virum mortuũ et cõtrahit cum alio? R℣. scdm̄ Ray. si credit ex ꝓbabili causa excusatur ꝓꝑ ignorã tiam facti. et filii si quos susceperit iudicabũtur legittimi. si tñ post de morte primi dubitat dꝫ q̃dem reddere debitum. sꝫ non exigere. de secundis nup. dn̄s. Sꝫ si ꝓcessu tp̄is credit ꝓbabilit̃ eum viuere non potest debituꝫ exigere nec dꝫ reddere periculo adulterii se exponẽdo. ¶ Si vero primus reuertatur. vel alias sibi de eius vita constiterit stati dꝫ recedere a secundo. et redire ad primũ. ꝙ si nõ facit. adultera iudicabitur. xxxiiii. q. ii. cũ per bellicã. et. c. cum in captiuitate. et. c. si virgo. primus quoqꝫ eam recipere tenetur. vt in dictis. c. patet. nisi forte illa postq̃ sciuit de vita primi ꝑmisisset se cognosci a secundo. et sic adul tera fuit. ¶ Quid si contraxit cum aliquo putãs virum suũ vi uere q̃ re vera mortuus est nũquid est matrimoniũ? R℣. scdm̄ vber. credo sine ꝑiudicio matrimoniũ esse in hoc casu. quod in telligendũ est nisi cõstaret ꝙ coniũx credens impedimentũ esse non intendebat contrahere. nã si nõ sit intentio non est matri moniũ. de sponsa. tua. ¶ Quid si vir iuit in exercitũ cõtra sar racenos vel in regionẽ longinquã et nescitur vtrũ sit viuus vel mortuus quid faciet vxor? R℣. scdm̄ Ray. contrahere non pōt donec certitudinem recipiat de morte viri. de sponsa. in p̄ntia. aut verisimilit̃ de morte p̄sumat. vt li. n̄ cõtesta. qm̄ frequẽt̃

IMpedimentũ. xiii. de publice honestatis iusticia q̃d sit? R℣. scdm̄ Tho. in. iiii. di. xli. est ꝓpinq̃tas ex spõsalibus ꝓueniens robur trahens ab ecclesie institutione propter eius honestatẽ. ¶ Qn̄ aliq̃ inter se cõtraxerunt sponsalia nullus de consanguinitate sponsi potest habere sponsam illã in vxorẽ. nec aliqua de cõsanguinitate sponse potest habere sponsum illũ

in virũ. de sponsa. ĩpube. contiebatur. ℂ. vl. de sponsa. c. veniens. et. c. ad audiã. Et durat hec ꝓhibitio vsqꝫ ad quartum gradũ ĩporum consanguineorũ. de spon. c. sponsa. et de spon. impube. cõtinebatur. in fi. ℂ Quid si sponsalia de iure non tenuerũt? ℞. si sponsalia fuerũt pura et certa etiã si fuerũt nulla ratione consanguinitatis affinitatis frigiditatis religionis aut alia q̃cunqꝫ ratõne. oritur publice honestatis iusticia ad dirimẽdũ sequẽtia sponsalia vel matrimonia. nisi fuissent nulla ex defectu consensus. vtputa qa ãbo vel vnus erat infans. de spon. ex sponsalibus. et. c. se. li. vi. ℂ Quid si qs primo sponsalia cũ aliqua contraxerit. et postmodũ cum aliqua ĩpius ꝑsone cõsanguinea idem fecit? ℞. dꝫ contrahere matrimoniũ cuꝫ prima. Nã sponsalia sequẽtia nõ impediunt ꝑcedentia. de spõ. ex spõsalibus. li. vi. ℂ Quid si sponsalia cũ aliqua sint facta sub cõditõne. et pendẽte conditõe vir cum alia illius consanguinea contraxit per verba de pñti? ℞. cuꝫ secunda remanere dꝫ. quia ex sponsalibus conditionalibus sicut ex non hñtibus consensum et in icertis non oritur publice honestatis iusticia. de spõ. ex sponsalibus. in fi. li. vi. ℂ Quid si duo infantes vel vnus maior septennio alter minor. sponsalia contraxerunt ĩpi vel parẽtes pro eis? ℞. si facti maiores septennio ꝑ cohabitationem mutuã seu alias verbo vel facto eorum liquido appet qꝫ in eadem volũtate ꝑdurant. sponsalia conualescunt. alias non. naꝫ ab inicio nulla fuerunt ex defectu consensus. et ideo non inducunt publice honestatis iustitiaꝫ. de spõ. ex spousalibus. li. vi. de spõ. impube. c. si infantes. li. vi. ℂ Quid si pubes vel impubes vel duo impuberes contrahunt matrimoniũ? ℞. si non erant ꝓximi pubertati. in qbus malicia nõ supplebat etatẽ non fuit matrimoniũ sꝫ tñ si erant maiores septẽnio fuerunt spõsalia. et ex eis inducta est publice honestatis iusticia. de spõ. impube. si ĩfantes. li. vi. ℂ An ex sponsalibus q̃ parentes ꝓ filiis puberibus vel impuberibus contrahũt filii obligẽtur? ℞. si conserunt tacite vel expresse vt si pñtes fuerunt. nec contradixerũt. obligãtur. et ex eis oritur publice honestatis iusticia. de spõ. impube. c. si infantes. li. vi. et ideꝫ dicendũ si absentes fuerunt. et postq̃ sciuerũt ratificauerũt tacite vel expsse. alias ex sponsalibus factis a parẽtibus filii non obligãtur nec oritur publice honestatis iustia.

vt ibidē dicitur. de sponsalibus habes plura infra sponsalia.
IMpedimentū. xiiii. de affinitate. quid sit dictum est. s. affinitas. et contrahitur affinitas etiā per fornicariam copulā. xxxv. q. iii. nec eam. de eo q cogno. cōsangui. vxo. sue. discretōnem. et. c. tue. ¶ Qui sunt affines et in quo gradu? R. quis hactenus multa fuissent genera et gradus affinitatis hodie solū est tale genus affinitatis q oms consanguinei vxoris mee sunt mihi affines. et i eodē gradu i quo sunt cōsanguinei mee vxoris similiter omnes consanguinei mei sunt affines vxori mee in eodē gradu in quo ipi sunt consanguinei mei. Et quod dixi de vxore idē intelligas de qcunq alia muliere carnaliter cognita. vt in. i. ¶. dictū est. Sz cōsanguinei mei nullo modo sunt affines consanguineis vxoris mee. nec inter eos matrimoniū phibetur. de cōsan. et affi. q sup hiis. ¶ Quid si moritur persona mediāte qua cōtrahitur affinitas. vtputa moritur vir vel vxor siue cōcubina vel concubitor? R. nihilominus remanet affinitas q erat ad consanguineos eius. nec pōt inter eos eē matrimoniū. xxxv. q. iii. fraternitatis ¶ Quid si qs aliquā polluit extraordinarie. idest extra naturalia? R. quis talis pollutio criminosa sit et dānabilis non tn̄ ex hoc cōtrahitur affinitas vn̄ non impediuntur consanguinei viri accipere illam in vxorem. nec consanguinei mulieris accipere illū in virū. xxxv. q. iii. extraordinaria ¶ Et idem dicendū si vir intrauit claustra pudoris sz non puenit ad consumatōez operis. qa talis pollutio non facit sanguinis cōmixtionē nec carnis vnionē ¶ Sed si vir puenit ad emissionē seminis etiā si mulier emittat dicendū videtur scdm Hosti. q affinitas cōtrahitur. Sufficit enim q p hūc modū facta sit cōmixtio de qua Tho. et Al. dicūt q reqritur. ¶ Pone q mortua vxore vir vult accipere in vxorem illam que quōdā fuit vxor alicuius de cōsanguineitate prime vxoris nū quid potest? R. dicenduz q nullaz feminā de consanguineitate prime vxoris possit accipere quia est ibi affinitas. tn̄ feminam olim vxorem alicuius de cōsanguineitate ipa bn̄ potest accipe. Et idem dicendū si ponatnr similis casus ex pte vxoris. nā mortuo viro licz non possit accipere aliquē virū de cōsanguineitate primi viri. tn̄ virū olim maritū alicuius femine de ipa consanguineitate bn̄ pōt accipere. nā in tali casu pprie n̄ est affinitas

nisi in secũdo genere affinitatis quod olim ponebatur impedire hodie non. e. ti. nõ dz. Ad cuius intelligentiã sciendũ qꝫ quicũqꝫ affinis meus contrahit matrimonium. illa psona quã accipit dicetur mihi affinis. sz in secundo genere. et si hec psona contrahat postea aliud matrimonium. illa persona quã accipit dicetur mihi affinis in tertio genere. ¶ Quid si quis cognoscit consanguineã alicuius in qnto gradu vel. s. ? R. scdm Ray. et Gof. non cõtrahitur affinitas nec impeditur matrimoniũ. et si erat consanguinea vxoris in dicto gradu. non perdit vir ius exigẽdi debitum suum.

Impedimentum. xv. de ĩpotentia coeundi. quid sit? R. scdm Ray. est viciũ anime vel corporis vel vtriusqꝫ quo quis impeditur alteri carnaliter cõmisceri. ¶ Quot sunt species impotentie? R. scdm Ray. sunt principaliter due. nam alia ẽ naturalis vt impotẽtia pueri vel frigiditatis senis seu etiã frigiditas complexionis. aut artatio mulieris. Alia non naturalis sed accidentalis vt castratio similiter et maleficiũ. ¶ Vtrũ naturalis impotẽtia impediat matrimoniũ? R. illa q̃ est in puero vel puella impedit ad tẽpus. quia q̃diu inest non potest cõtrahere. xxx. q. ii. c. i. et. e. ti. qꝫ sedẽ. de hoc vide infra matrimonium. ii. ¶. i. Sz illa naturalis impotẽtia q̃ est in frigido si ppetua est impedit matrimonium contrahendũ et dirimit cõtractum. xxxiii. q. i. c. i. et. ii. et. e. ti. laudabilez. Illa tñ que est in sene non impedit. C. de nup. sanctimus. xxvii. q. i. nuptiarum bonũ. in principio. nã senes et si naturali calore destituantur. opere tñ medicorum poterit aliq̃liter subueniri eis. ¶ Quid si vir non est omnino frigidus sz vel membrũ non erigitur seu diuersimode ineptũ est ita qꝫ nõ potest vxori cõmisceri. vel stati spargit semen et huiusmodi.? R. scdm. Ray. si potest iuuari medicinis planũ est. alias expectandũ erit trienniũ. et postea forsan separi poterit. sicut põt naturaliter frigidus. tutius tñ consulendus esset papa. ¶ Quid si mulier dicit virum impotentẽ pp defectum mẽbri? R. scdm Hosti. dico virũ inspiciendum per homines honestos sicut de muliere arta dicitur. infra. ¶. xi. Si vero allegat excessum membri. dicit ibi Hostien. qꝫ papa esset consulendus. ¶ Quid si quis nõ potest copulari cũ virgine sz cum corrupta? R. scdm Tho. in. iiii. di. xxxiiii. pñt

medicinaliter cum aliquo instrumēto claustra pudoris frangi. nec esset hoc contra naturā. quia non ad delectationē sȝ ad medicinā fieret. ¶ Quid si quis mouetur ad pulchrā sȝ nō ad turpem? R. scdm̄ Tho. vbi. s. hmōi abhominatio mulieris nō est causa naturalis sed accidentalis. et ideo idem iudicium est quod de maleficio. de quo infra. ¶. antepe. et se. ¶ Quid si vir sciat se frigidum et ineptum et tn̄ scienter contrahit cum aliq̄? R. scdm̄ Ray. si mulier vult cohabitare cū eo non potest vir ab ea recedere. ar. de eo q̄ du. vxorē quā pol. c. i. et. e. ti. consultationi ¶ Et quas tanq̄ vxores habere non pn̄t habeāt vt sorores. vt in dicto. c. consultationi. in fi. Et idē dicendū si mulier sciēs se artam contrahit cuȝ aliquo. quia si vir cohabitare velit non pōt ab illa discedere. ¶ Quid si vir aliquis contrahit scienter cū arta? R. scdm̄ Inno. tenetur cum ea stare vt frater et soror. si tn̄ contrahat cum alia. tenet matrimoniuȝ. q̄uis nihilominus primā vt sororē tenere et alere teneatur ¶ Et eodem mō si qua mulier scienter contrahat cum frigido vel impotente. dȝ ei cohabitare vt soror. et simile dicēdū si frigidus et arta scienter cōtraxerint. ¶ Vtrum artatio mulieris semp sit impedimentum matrimonii? R. scdm̄ Ray. si absq̧ periculo pōt subueniri bn̄ficio medicine vel per futurum vsum viri proportionati. non impeditur cōtrahere matrimoniū. de fri. et malefi. ex litteris. si vero non potest aliquo modo sine periculo subueniri certe sepabitur et poterit se copulare alteri cui forsan apta foret vel eius defectui subueniri possȝ. q̄ si p vsum secūdi facta sit ydonea reddetur primo etiam si primus iam contraxerat cum alia. quam in hoc casu dimittere dȝ. et ad primā redire. nisi ipa prima ad religionē transiret. et sic solēni voto se astrinxerit ad cōtinētiā tunc enim remanebit cum secunda cū qua cōtraxerat post factū diuorciū. Itē nō tenetur redire ad primā si ipa alias fuerit fornicata. ita q̄ pp illaȝ fornicationē velit eā dimittere quo ad thorum. si vero ista simplex votum fecit de continentia. et nihilominus postea nupsit publice secundo. non pōt repelli a primo ptextu fornicationis quasi fornicata fuerit cum illo secūdo q̄diu de primo matrimonio dubium erat. sȝ modo non dȝ cum illo secundo manere. hec omnia. e. ti. fraternitatis. ¶ Quō cōstabit q̄ illa que fuit sepata a primo ppter artitudinē sit facta

ydonea ei pp visum cũ secundo? R. scdm vber. per iuramentũ matronarum a qbus aspicietur ipa vel forsan vterqȝ. ¶ Quid fiet si reddita primo cognosci non possit? R. scdm Ho. remanebit p trienniũ cũ ipo quasi psumatur maleficiatus. et si interiȝ eam cognoscere potest cum illo erit. alias elapso triennio restituetur secundo sine spe qȝ iterum reddatur primo. ¶ Sȝ nũqd potest contrahi matrimoniũ cuȝ illa que est arta sȝ p incisionẽ potest fieri apta? R. scdm vber. dicit Hugo qȝ nõ credit. nisi facta incisione. qȝ si ante incisionẽ ducat eam. tunc si facta incisione durat ad hoc primus consensus sufficit ad matrimoninm. si non duret vel si de nouo non consentiat in eã aut non carnalit' cognoscat eã. potest ab ea recedere et aliã supducere. qȝ si nolit pati incisionẽ non est cogenda. maxime cũ timeatur piculum. ¶ Pone qȝ est arta vni et apta alteri nũquid potest contrahere? R. scdm vber. cõtrahere potest cũ illo cui potest sine piculo cõmisceri. cum alio non tenet matrimoniũ. ¶ Circa impotentiã coeundi qñ est pp impedimentũ accidentale puta p castrationẽ qritur an tales contrahere possint? R. indubitãter tales q oio inepti sunt ad reddendũ debitũ contrahere non pñt. et si cõtraxerint diuidendi sunt. qm̃ nullũ est matrimoniũ. e. ti. qȝ sedẽ. ¶ De impotentia coeundi q̃ est p maleficiũ scdm Ho. et Tho. in. iiii. di. xxxiiii. sic tenendũ. qȝ si maleficium supueniat matrimonio añ carnalẽ copulã. tunc si maleficium est ppetuȝ impedit et dirimit matrimoniũ. ita qȝ celebrato diuorcio vir aliaȝ poterit ducere. similiter et mulier poterit cuȝ alio contrahere. xxxiii. q. i. si p sorciarias. ita tñ qȝ si mulier ipa pcurauit maleficium non potest petere diuortium. quia sua culpa ad hoc deuenit. vt. l. di. si euãgelica. Et notatur in pdicto. c. si p sorciarias. Si vero maleficium est tẽporale non impedit nec dirimit. et a principio qdem maleficium quodlibet presumitur tpale. sȝ postq̃ coniuges per trienniũ simul cohabitauerunt dantes operam carnali copule si adhuc durat impedimentũ psumitur maleficium esse ppetuum. e. ti. laudabilem. et. c. vl. Sed qualiter intelligenda sit cohabitatio triẽnii habetur. s. diuorciũ. ¶. vi. ¶ Quid si post triennium diuorcio celebrato redeat potentia se cognoscẽdi? R. varie de hoc sunt opiniones. tenendũ aũt scdm qȝ videtur sentire Tho. in. iiii. di. xxxiiii. videlicȝ qȝ si maleficiũ

fuit vniuersale respectu cuiuslibz psone. tūc si alteri nupsit ostē
ditur impedimentum non fuisse ppetuum. vñ dz redire ad pri-
mum. Si aūt maleficium fuit particulare scz respectu specialis
psone tunc cū vtriqz detur licentia contrahendi cum alio nō po
test ad pristinū matrimonium redire cum primū matrimoniū
nullum fuerit et secundū sit verum. ¶ Vtrum maleficium per
aliud maleficium sit tollendum? R. scdm Tho. vbi. s. si malefi
cium non pōt reuocari nisi per aliquod illicitum. vt p demonis
auxilium vel hmōi. etiā si sciretur posse sic reuocari nihilomius
impedimentum perpetuū iudicatur. quia remediuz non est li-
citum. Idem Pe. Al. et Ho. ¶ Et addit Ho. qꝫ lz aliqua remedia
videātur vana. tolerari pōt retūdere vna vanis. non autē dicit
illicitis. Qualiter autem et qñ faciendum sit diuorcium ppter
impotentiā coeundi vide. s. diuorcium quasi per totum.

IMpedimētum. xvi. de matrimonio contracto contra in
terdictum ecclesie. circa quod sciendum qꝫ illi qbus ma-
trimonium interdicitur non debēt contrahere. si tñ con
trahunt non sunt separandi nisi ad tps. vt agant pniaz qa mā
datum ecclesie contēpserunt. de matrimo. contrac. interdic. et
contrac. per totuz. ¶ Interdicta etiā sunt matrimonia clande-
stia sz debent pmitti bāna vt dictuz est. s. impedimentū. i. ¶.
vii. Item de talibus matrimoniis habes infra legittimus. ¶. i.
et. s. debitum. ¶. fi. et infra matrimonium. iii. ¶. fi.

IMpedimentū. xvii. de impedimento feriarum. ibi scien
dum qꝫ tpe feriarū scdm Ray. pñt contrahi sponsalia et
etiā matrimonium quod fit solo consensu. sed traductio
vxoris et omnis nuptiarū celebritas phibetur. de matri. con.
interdic. et contrac. per totum. xxxiii. q. iiii. non oportet. et
tribus. c. se. Cuius phibitionis rationez assignat Tho. in. iiii.
di. xxxii. dicens. qñ noue sponse traducūtur animus cōiugum
magis ex ipa nouitate ad curaz carnalium occupatur. et iō in
nuptiis consueuerunt signa multa letitie dissolute ostendi. Et
propter hoc illis temporibus in quibus pcipue homines debent
se ad spūalia eleuare phibitum est nuptias celebrari. hoc autez
est ab aduentu vsqz ad epyphaniā ppter cōmunionez que scdm
antiquos canones in natiuitate dñi cōiter fieri solet. et a septu
agesima vsqz ad octauam pasce pp cōmunionem pascalem. et a

tribus diebus añ ascensionẽ vsq₃ ad octauã penthecostes ꝑpter
ꝑparationem ad cõionem illo tẽpore sumẽdã. et de duobus pri-
mis tẽporibus habetur. xxxiii. q. iiii. non oportʒ. et tribus. c.
se. de vltimo de feriis. capellanus. vbi et vber. dicit. ar. q̃ con-
trarium faciens mortaliter peccat. ¶ Sʒ tñ vt Tho. subdit in illis
diebus non est ꝓhibitũ debitũ exigere. qa non est tanta distra-
ctio aiorũ in redditione vel petitione debiti sicut in celebratione
nuptiarum. Bene tñ ꝓhibetur exactio debiti in diebus solenni-
bus et in ieiuniis. vt dicitur. s. debitũ coniugale. ¶. vii. ¶ Sed
nunquid in p̃dictis diebus includitur octaua epyphanie? R℞. nõ
quia nõ inuenitur ꝓhibitũ. naʒ si canon hoc voluisset certe ex-
pressisset sicut exp̃ssit de octa. pasce. xxxiii. q. iiii. non oportʒ.
ii. Sʒ nec Tho. nec magister sniarũ de ip̃is oc. aliq̃ faciunt mẽ-
tionem. licet aliqui minus bene dixerint contrariũ. Similit̃ nõ
includitur infra p̃dictuʒ tẽpus illa dñica que est post pentheco.
qa ip̃m festũ non habʒ octauã. vñ in ip̃a p̃nt nuptie celebrari.
de feri. capellanus. in fine.

Impubes. Impubes dicitur cõiter puer infra. xiiii. annũ
cõpletuʒ. puella infra. xii. de spon. impube. ex litteris.
his enim annis trãsactis dicuntur ãni discretionis. de re
gula. cũ te. et. c. significasti. et ex tunc dicũtur puberes. põt
etiã dici pubes qui vel que ex habitu corporis pubertatẽ ostẽdit
et generare siue concipere põt. de spon. impu. puberes. ¶ An
puberes possint cõtrahere matrimoniũ vide infra matrimoniũ
. ii. ¶. i. Et an sponsalia. vide infra sponsalia. ¶. q̃rto.

Incantatio. quere infra sortilegium. ii. ¶. v. et. vi.

Incẽdiarius. Incẽdiarius dicitur scd̃m Ray. et vber. qui
incendit auctoritate ꝓpria ciuitatẽ vel villã siue mãsio-
nem vel segetẽ et similia aliena malo studio. vt pro odio
vel vindicta. xxiii. q. vi. pessimã. xii. q. ii. cum deuotissimam.
Secus si faceret iussu eius qui hʒ ꝓtãteʒ indicendi bellum quod
et est iustuʒ. Item incendiarius est qui incendi facit p̃dicta aut
consilium vel auxilium impendit. ¶ Et dicitur malo studio. quia
si quis casu vel negligentia hoc faceret nõ iudicaretur vt incẽ-
diarius. Cõcor. Ho. et Gof. ¶ Que pena incẽdiarii? R℞. scd̃m
leges est vt ip̃e igne crcmetur. aut capite puniatur. ff. de icẽ.
rui. nau. l. qui edes. et. l. pe. et. vl. ff. de pe. l. capitulum. ¶.

incēdiarius · ff · ad · l · cor · de sicca · si quis · dolo · Scdm̄ canones vero multiplex est pena · nā incendiarius ecclesiaruȝ vel locorū religiosorum vel cimiterii vel spacii priuilegiati in circuitu ecclesie est excomunicatus ipo iure · qui etiā postq̄ fuerit denūtiatus non poterit absolui nisi a papa · vt dictuȝ est · s · absolutio · i · ¶ · iii · et · s · excomunicatio · iiii · q̄ aūt sint loca priuilegiata · habetur · s · emunitas confugientiū · ¶ · iii · incendiarii vero aliorum locorū cum mandātibus consulentibus et fauentibus sunt excomunicandi · xxxiii · q · viii · si quis mēbrorū · et · c · pessimā ·

¶Et isti etiā postq̄ fuerint denuntiati nō nisi a papa pn̄t absolui vt · s · dicitur absolutio · i · ¶ · iii · Tales etiā incēdiarii in quibusdam locis ipo facto habentur ꝓ excomunicatis ex cōsuetudie · lȝ re vera absqȝ cōstitutione aut snīa nō inferatur excōicatō ·

INcertorū restitutio siue dispensatio vide infra restitutio · vi · per totum ·

INcestus quid sit et q̄ graue habes supra fornicatō · ¶ · i · et infra luxuria · ¶ · primo ·

INdulgentia · Quis possit concedere indulgētiā? R · scdm̄ Tho · in · iiii · di · xx · solus papa · quia plenariā hȝ ptātem pōt indulgentias facere prout vult · causa tn̄ exn̄te legitima · Archieps quoqȝ lȝ non sit iudex ordinarius oīm de sua ꝓuincia vt · s · archieps · ¶ · iiii · pōt tn̄ non soluȝ in sua dyocesi sȝ etiā in tota sua ꝓuincia indulgencias cōcedere · dūmodo nō excedat statutum generalis concilii · de peni · nostra · Itē hoc pn̄t epi in sua dyocesi · nec per pctm̄ tollitur eis talis potestas · quia est potestas iuriditionis · Sacerdotes vero parrochiales aut dyaconi non pn̄t nisi ex cōmissione ab epis eis facta · est aūt per cōcilium limitata q̄titas hoc modo · qn̄ dedicatur ecclesia nō debȝ nec potest indulgentia extēdi vltra vnū annū · siue ab vno siue a pluribus epis dedicetur · In āniuersario vero dedicationis aut etiā ex q̄cunqȝ alia causa non pōt dari indulgētia · nisi · xl · dierum · de peni · cum ex eo · in fi · Et hoc siue concedatur ab vno epo siue a pluribus · qa nunq̄ excedit pdictā taxationē · de peniten · indulgentie · li · vi · ¶Sed nunquid indulgentie valent aliis q̄ subditis eorum qui faciūt eas? R · valent hiis quibus proprii epi cōcesserūt vt ꝑsint · de peniten · ꝗ autē · Qn̄ aūt extraneus eps dat indulgentiaȝ in vno loco · indulgentia tm̄ valet subditis

suis vt Ho· dicit· ¶ Vtruȝ indulgentie sint faciende ꝑ subsidio
tēporali? ℞· scdm̄ Tho· et Pe· in· iiii· di· xx· ꝑ tēporalibus nō
sunt danda spūalia· ideo indulgentie dande sunt principaliter ꝑ
vtilitate spūali· non pro subsidio temporali· ¶ An indulgentie
in foro diuino aliquid valeant et q̃tum? ℞· scdm̄ Pe· vbi· s· in
ecclesia est thesaurus meritoruȝ tam ipius ecclesie q̃ etiā xp̄i·
cuius thesauri prelatus habet claues et dispensare potest· et sic
valet indulgētia· Quatuor tn̄ reqrūtur ad hoc vt valeat· duo
ex parte dantis· s· auctoritas· et causa rōalis ¶ Alia duo ex pte
suscipientis· s· ꝙ sit in statu merēdi· et faciat id pro quo indul-
gentia datur· Concor· Tho· et Al· valent igitur indulgētie q̃-
tum sonāt vt videlicȝ· xl· dies indulgentie q̃tum xl· dies pnie·
scdm̄ taxationē factā siue a iure siue a sacerdote siue a iusticia
diuina· dies aūt isti siue anni non sunt auni celi nec purgatorii
sȝ mūdi· et sicut in mundo· xl· dies pnie plus valent vni ꝑfici-
enti cum maiori feruore q̃ valeant alteri· ita xl· dies indulgen
tie plus valent illi qui cum maiori caritate seu rei date q̃titate
accedit· Satis concor· Tho· et Ray ¶ Et addit Tho· ꝙ qui vici-
nior est ecclesie et etiā sacerdotes et clerici cōsequūtur indulgē
tiam sicut remoti ¶ Cum penitētia alicui septē annorum im-
posita est et ipse successiue dat vii· nūmos alicui ecclesie que hȝ
indulgentiā vnius anni nūquid liberatus est? ℞· scdm̄ Ho· nō
est dubium ꝙ liberatus est quo ad ecclesiam militantē· de peni·
cū ex eo· ¶· ad hoc· p̄latus tn̄ si indiscrete facit tales indulgen-
tias se onerat· Et consulimus ꝙ ille qui acqsiuit tales remissi-
ones nō vtatur eis in hac vita sȝ reseruet i purgatorio vbi gra
uissima erit pena· ¶ An quis totiens habeat indulgentias quo-
tiens intrat ecclesiam vbi posite sunt? ℞· scdm̄ Tho· in· iiii· di·
xx· aliq̄ indulgentia determinata est ad tempus· puta quicunqꝫ
vadit ad talē ecclesiam vsqꝫ ad tale tp̄s habeat tantū de indulgē
tia· et tūc intelligitur semel tantū· Aliq̄n indulgentia est pen-
nis seu ꝑpetua· sicut in ecclesia beati Pe· xl· dierū· et tūc quo-
tienscunqꝫ quis vadit· totiens indulgentiā conseqtur· ¶ Qui-
bus prosint indulgentie? ℞· scdm̄ Pe· non valent exn̄tibus in
peccato mortali· quia manēte offensa reatus pene tolli n̄ pōt·
valent aūt religiosis sicut et secularibus· qui etiā si sit indulgē-
tia de dando pn̄t dare si habent administrationē vel licētiā dādi

a suis platis. prelatus etiā lȝ sibiipi primo et principaliter indulgentiā dare non possit. potest tn̄ vti indulgentia aliis data sub eadē forma. Concor. Tho. vbi. s. ¶ Vtruȝ indulgentia valeat ei qui libenter faceret id pro quo indulgentia datur sȝ nō pōt? R. scdm̄ tho. in. iiii. di. xx. non. quia indulgentia datur tātū sub hac forma. s. vt faciat vel det hoc vel illud. idē Al. ¶ Vtrū vnus possit alteri indulgentiā mereri? R. scdm̄ tho. in. iiii. di. xlv. non pōt nisi pcedat ex intentione dātis. vn̄ posset si indulgentia fieret hoc mō dicendo q̄ ille qui facit vel pro quo fit habeat talē indulgentiā. Concor. al. Et simile dicendū de hiis qui sunt in purgatorio. quia si fiat sub hac forma. quicūq̄ fecerit hoc vel illud ipe vel alius p quo facit in purgatorio detētus habeat talem indulgentiā valebit illi. alias nō. nec pp̄ hoc seqtur q̄ platus possit pro suo arbitrio animas a purgatorio liberare. qa ad hoc q̄ indulgētie valeāt reqritur causa sufficiens indulgentias faciendi. Cōcor. Pe. et Inno. ¶ Quid de illo qui consequitur generalem indulgentiā positam p papā? R. scdm̄ Ho. statim euolat si in tali statu decedat. ¶ Vtrum cruce signatus qui moritur anq̄ iter arripiat habeat indulgentiam? R. scdm̄ Tho. in quodlibȝ. forma consideranda est. nā si concedatur accipientibus crucē. statim etiā habet si decedat anteq̄ iter arripiat. secus si conceditur trāseuntibus. ¶ Precipitur in virtute obedientie sub pena excomunicationis religiosis ne pdicent indulgentias indiscretas. vt de priuile. religiosi. in cle. de q̄stuariis qui portāt indulgentias aut pdicāt hētur infra q̄stuarius.

INfamis. duobus modis est aliquis ifamis. s. de facto. et de iure. Infamis de facto est cuius apud bonos et graues grauata est opinio sup crimine aliquo. Infamis de iure ē quē ius ponit esse infamē. vt qui conuictus est de furto vel qui pugnat in arena p lucro. et plura hmōi. Omnis autē infamis tam de iure q̄ de facto debet repelli a promotione siue sit dignitas siue ordo. quia porte dignitatis infamibus patere n̄ debēt. lxi. di. qui in aliquo. de regu. iu. infamibus. li. vi. Itē infamis non potest esse pcurator vel iudex. de iudi. cum deputati. ¶ Itē repellitur ab accusando. ff. de accusationibus. l. qui accusare. Item a testificando. nisi in casibus. de testi. testimoniū. Item a postulando. ff. de postula. l. i. de qua postulatione habes infra

postulatio. ¶. ii. Hec autem de infamibus sic superficialiter dicta sufficiant. alia plura potes videre. iii. q. vii. ¶. porro. in textu et glosis. ¶ Quando et qualiter infamibus sit indicenda purgatio vide infra purgatio. ¶. i.

INfidelis. vtrum liceat fidelibus comunicare cum infidelibus? R. secundum Tho. se. se. q. x. q in fide firmi sunt ita quod ex eorum comunicatione cum infidelibus speratur magis illorum conuersio quam horum subuersio. non sunt prohibendi comunicare cum infidelibus. simplices autem et infirmi prohibendi sunt ne sine magna necessitate cum infidelibus conuersentur. ¶ Que infidelitas sit grauius peccatum? R. secundum Tho. vbi. s. heritici quidem qui profitentur fidem euangelii et eam contemnunt grauius peccant quam iudei qui fidem numquam susceperunt. et iudei qui susceperunt figuram eius in vetteri lege quam male interpretantes corrumpunt grauius peccant quam gentiles qui nullo modo fidem euangelii susceperunt. possunt tamen secundum quid aliter comparari. ¶ Vtrum cum infidelibus sit disputandum de fide? R. secundum Tho. vbi. s. in disputatione fidei duo sunt consideranda. i. vnum ex parte disputantis quia si disputat tamquam de fide dubius. et expiri volens veritatem. tunc peccat proculdubio tamquam infidelis. si autem disputat ad confutandum errores vel ad exercitium est laudabile. Aliud est considerandum ex porte audientium vtrum ipsi sint instructi et firmi in fide. tunc enim nullum est periculum disputare. at si audientes sunt simplices et in fide titubantes circa tales distinguendum est. quia si sunt sollicitati ab infidelibus nitentibus in eis fidem corrumpere. tunc necesse est publice disputare. dum modo inueniantur aliqui ad hoc ydonei. per hoc enim simplices in fide firmabuntur et tolletur infidelibus decipiendi facultas. Si vero non sunt sollicitati tunc periculosum est publice disputare de fide coram simplicibus quorum fides etiam ex hoc est firmior quod nihil diuersum audierunt. et ideo non expedit eis verba audire infidelium disputantium contra fidem. ¶ Prohibentur quoque omnes laici disputare de fide publice vel occulte. de hereti. quicumque. li. vi. ¶ Vtrum liceat trahere infideles ad fidem per aliqua data munera. vide infra munus. ¶. ii. et infra iudeus. ¶. i. circa finem.

INfidelium matrimonium de quo quere infra impedimentum. ix. de dispari cultu per totum. Item de infidelibus et hereticis vide. s. hereticus. de iudeis. infra iudeus. de sarracenis infra sarracenus.

INgratitudo. vtruȝ sit peccatũ mortale? R. scdm Tho. secũda se. q. cvii. ingratus dicitur aliqs dupliciter. vno modo p solam omissionẽ puta quia non cognoscit vel nõ retribuit vices pro bñficio accepto. et hoc non sp est peccatum mortale. Nã si ingratus ꝑtermittat illud ad quod non tenetur mortaliter non peccat. sȝ venialiter. quia prouenit ex negligẽtia q̃dam seu dispositione. potest tñ esse mortale propter interiorẽ contẽptum. aut si subtrahat illud quod ex necessitate debetur bñficio simpliciter siue in aliquo necessitatis gradu. Alio modo dicitur ingratus non solum qa ꝑtermittat. sȝ quia contrariũ agit. et hoc etiã scdm conditionẽ eius quod agitur qñq; est peccatum mortale et qñq; veniale. ¶ Vtrum ingratis beneficia sint subtrahenda? R. scdm Tho. vbi. s. circa ingratũ duo sunt consideranda. primo qdem quid ip̃e dignus sit pati. et sic certum est ꝙ meretur bñficii subtractionẽ. Alio modo considerandum est quid oporteat bñficiatum facere. primo nãq; debȝ non esse facilis ad ingratudinẽ iudicandã. nã forte nõ occurrit beneficiato facultas aut debita oportunitas retribuendi. Scdõ dȝ tẽdere ad hoc ꝙde ingrato gratum faciat. ꝙ si ñ põt primo bñficio facere faciat secũdo ¶ Si vero ex beneficiis multiplicatis ingratitudinẽ augeat et peior fiat. debet ad beneficioruȝ exhibitionem cessare.

INiuria. quedã est enormis. q̃dam non. vt. s. enormia. ¶. ii. ¶ Vtrũ aggrauetur iniuria ex hoc ꝙ cõmittatur in ꝑsonã pluribus coniunctã? R. scdm Tho. secunda se. q. lxv. ceteris paribus q̃to aliq̃ iniuria in plures redũdat tanto est grauius peccatuȝ ¶ Et inde est ꝙ grauius peccat aliquis si ꝑcutiat principem q̃ priuatã personã. quia redundat in iniuriaȝ totius multitudinis. Cuȝ aũt infertur iniuria in personã alteri coniunctã qualitercunq;. tunc iniuria illata pertinet ad duas ꝑsonas. et ex hocip̃o aggrauatur peccatũ. Quõ et qñ liceat iniuriã persone vel rerum repellere vide. s. bellum. i. ¶. ii. de materia iniuriarum vide infra pacientia.

INiusticia. vtrum faciens iniustitiã semper peccet mortaliter? R. scdm Tho. secunda se. q. lxx. cũ iniustitia cõsistit in nocumento alterius. manifestum est ꝙ contrariatur caritati. et sic ex suo genere est peccatum mortale. Ille

tñ qui in paruis facit iniustitiam deficit a perfecta ratione eius quod est iniustum facere inq̃tum põt reputari nõ esse omnino contra voluntatẽ eius qui hoc patitur. puta si aliquis auferat alicui vnum pomũ vel aliquod tale de quo ꝓbabile sit ꝙ ille non ledatur nec ei displiceat. de iniusticia iudicis ecclesiastici vide in fra. iudex. ii. ¶. fi. Item multa circa iniusticiã iudicum habes infra iudex. i. ¶. iii. et sequentibus.

INobedientia. vtruꝫ sit peccatũ mortale? R℞. scdm̃ Tho. se. se. q. cv. sic. Nam inobedientia contrariatur caritati dei que exigit vt eius preceptis obediatur. in preceptis aũt diuinis continetur ꝙ etiã superioribus obediatur. vnde ad Ro. xiii. qui resistit ptãti dei. ordinationi resistit. Iteꝫ contrariatur dilectioni ꝓximi inq̃tuꝫ superiori ꝓximo subtrahit. obedientiã quaꝫ ei dꝫ. si tñ prelatus aliquis tot precepta ingerat ꝙ subditus ea implere non possit excusatur. de obediẽtia habetur infra obedientia per totum.

INquisitio. ¶ Sciendum ꝙ tribus modis principaliter ꝓceditur cõtra aliquẽ de crimine. videlicꝫ per accusationẽ. denuntiationẽ. et inquisitionẽ. ¶ Et q̃dem quõ debeat fieri accusatio habetur. s. accusare. et. s. accusatus. ad denũtiationem vero debet precedere caritatiua admonitio. de accusa. sup hiis. et. c. q̃liter. et qñ. ii. ¶ Et ad inq̃sitionem dꝫ precedere clamosa insinuatio. vt in dicto. c. q̃liter. ¶ Additur etiã q̃rtus modus. s. cum crimen obiicitur ꝑ modum exceptionis. de quo agitur infra inscriptio. ¶. i. et. ii. ¶ Qñ et a quo sit ꝓcedendũ ad inq̃sitionem? R℞. cũ subditus aliquis vel etiã prelatus offendit si per clamorem et famã ad aures superioris peruenerit non q̃dem ortã a maliuolis et maledicis sed a prouidis et honestis. et non semel tm̃ sꝫ sepe dꝫ veritatẽ diligẽtius ꝑscrutari vt puniat si oportet. non tanq̃ idem sit accusator et iudex. sꝫ q̃si denuntiante fama. de accusa. qualiter et qñ. ii. de symo. licet hely.

¶ Qualiter procedendũ sit in iq̃sitione q̃ fit contra singularẽ ꝑsonam? R℞. primo q̃dem sciendũ ꝙ debet fieri in loco vbi conuersatur persona de qua est inquirendũ. xxiii. q. i. paratus. de elec. postq̃. de ꝑsump. quosdã. ¶ Citabitur aũt is contra quẽ inquirendũ est. et sic dꝫ esse pñs. nisi se per contumatiã absentauerit. et debet fieri corã ecclesie senioribus. Iteꝫ exponẽda sunt

ei illa capitula de quibus inqrendũ fuerit. vt facultatem habeat defendendi se. et non solũ dicta testiũ sunt ei dicenda. sed etiam nomina eorũ. vt quid et a quo sit dictũ appareat. et ne per suppssionẽ noim detur audatia infamandi. Item admittende sunt exceptiones et replicationes legittime. hec omnia de accu. q̃lit et qñ. ii. et. v. q. ii. si primates. Et talis quidem potest opponere contra inquisitorẽ de suspecto. vel q̄ sit criminosus et cõtra denũtiatorẽ vel lrãs ad inquirendũ impetratas. et cõtra testes et dicta eorũ. de accu. cum oporteat. et. c. cũ dilectus. ii. Nã nõ debent admitti nisi testes legittimi. de sentẽ. et re iudi. cum i. et. a. Item inquisitor dz facere iurare et testificari etiaz illos qui denuntiauerunt. de symo. lz hely. Secus est in via accusationis. quia accusator non potest esse testis. de accu. cum. p. Item sciendum q̄ in nullo crimine põt procedi ad inqrenduz ex denũtiatione nisi pcesserit fraterna correctio. vt in dicto. c. licz. de quo vide. s. correctio fraterna. ¶. v. ¶ Qualiter pcedendũ sit in inqsitione generali. puta cum cõmittitur alicui inquisitio ecclesie tam in capite q̃ in mẽbris? R. debet procedi de plano et sine strepitu iudicii cum non deceat seruos dei talibus implicari. de accu. olim. non ita q̄ ordo iudiciarius omnino ptermittatur. sz per modũ qui habetur infra iudiciũ. ¶. i. Item in tali inqsitione recipientur testes q̃les in ecclesia inueniũtur. quia que domi fiunt p domesticos pbari oportet. C. de re pu. l. consensus. de testi. veniẽs. ¶ In quo differt inqsitio quã facit ex officio iudex ad clamorez fame. et ea ad quã proceditur alio pcurante siue pmouente? R. in multis ¶ Nam cum pcedit ex officio tunc is cõtra quẽ inqritur est cogẽdus iurare q̄ rñdeat veritatẽ ad interrogata. et hoc dico siue inqratur cõtra determinatam personã siue contra conuentũ. Si vero pceditur alio pcurante. non est aduersarius cogendus iurare. ne pter hoc promotor inquisitionis possit instrui. sed ipe tenetur probare suam intentionẽ. alias punietur suspensione vel hmõi. donec se purgauerit q̄ non animo calũniandi crimina pposuit. de calũ. cum dilectus. Item cum inquisitor ex officio pcedit publicatis attestationibus põt de vno ab aliis testibus inquirere. vt. ii. q. v. habet. et. c. mẽna. ¶ Cũ vero alio pcurante fit. tunc publicatis attestationibus non recipientur alii testes. quia timetur de

subornatione. ¶ Que forma iuramēti testiū in cā inquisitōis? ℞. si est contra psonā et crimen denuntiatū iurat testis ꝙ sup crimen dicat plenā veritatem. de symo. l3 hely. Si vero est inqsitio sup statu ecclesie iurat dicere de hiis que scit vel credit in ecclesia reformādā. vel ꝙ respondebit veritatē ad interrogata. de accu. cum dilectus. Et nota ꝙ in talibus iuramentis non d3 nec solet iurari de occultis. nā secretorum deus solus iudex et cognitor est. xxxii. di. erubescāt. et. ii. q. v. cōsuluisti. et solū deum hn̄t vltorem. C. de iureiu. l. iurisiurandi. ¶ Qn̄ fit inqsitio in aliquo monasterio quis prouidebit de expēsis inquisitori vel monachis qui prosequūtur contra abbatem? ℞. pro oibus debet prouideri de rebus monasterii. et n̄ tm̄ de denuntiātibus s3 etiam quos iudices ad prosecutionē negocii ydoneos duxerit assumendos. de accu. ex pte. et. c. cum olim. ¶ An durante inquisitione monachi obedire debeant abbati? ℞. debent in licitis et honestis. dūmodo nō impediatur ꝓsecutio negocii. de accu. ex parte. et. c. cum olim. ¶ Non pōt prelatus inferior suis subditis interdicere ne reuelent statū suum vel eclie vel personarū hiis qui missi sunt ad inqrendū corrigendū et reformandū. nec tenēt snīe excōicationis suspensionis vel interdicti contra hoc late. nec etiam iuramenta vel promissiones et obligationes alie facte ad celandu3. Insup ab inqsitoribus talis temeritas animaduersione digna pcipitur castigari. de of. or. qa pleriq3. li. vi. ¶ Postq̄ corā eo qui contra aliquē super certis criminibus inquisitor fuerat deputatus eadē crimina ille confessus fuit. nō pōt impugnare cōfessionem quo minus puniatur. nec ideo pōt punitionem euadere. quia sup eisdem criminibus āna non fuerat diffamatus. vel ꝙ per eundē inquisitorem capitula super qbus volebat inquirere sibi tradita non fuerunt. de accu. c. i. li. vi. ¶ Si is cui contra te fuerat cōmissa inquisitio sup certis criminibus processerit ad veritatē inquirendā. omissa inquisitione infamie te pn̄te nec reclamante aut quicq̄ sup hoc excipiente. nō potes impugnare processum eius ob hoc quia non fuit de infamia primitus inquisitū. de accu. si is. li. vi. ¶ Quis est effectus inquisitionis? ℞. si inquiritur contra platum siue hn̄tem administrationē et conuincitur pena eius est remotio. exēplo. villici diffamati cui dictū est Iam non poteris āplius vellicare. Luce.

xvi. de accu. q̄liter et qn̄. ii. Si vero nō habet administrationē pena est arbitraria scd̄m merita psone et qualitatem excessus. de accu. inquisitionis in fi. primi? R. s3 hoc fallit in criminibus enormibus que ordinis executionē aut retentionē bñficii etia3 post pactam pnia3 impediunt. vt est in symonayco in ordine et beneficio. quo casu erit vt in accusationis iudicio pcedendum. de accu. inquisitionis. que aute3 dicātur crimina enormia vide supra enormia. et. s. crimen. de inquisitoribus hereticorū hēs. s. hereticus. i. ¶. xvi. qui incipit inquisitores in certis puinciis cum sequentibus. et hereticus. iii. per totum.

INscriptio. qui accusat aliquē debet se inscribere. idest ad penā talionis si non pbauerit obligare. vt. s. obligatio. ¶. ii. ¶ Vtrum inscriptio semp sit necessaria? R. quādo crimen non directe opponitur p modū accusationis vel denuntiationis s3 per modū exceptionis vt cū obiicitur accusatori vel testi ad hoc vt ab accusatione vel testificatione repellatur. vel electo vt a promotione excludatur nō est necessaria inscriptio. s3 si obiiciatur iam confirmato. puta in consecratione obiiciens debet se obligare ad pena3 extraordinariā s3 ad arbitriū iudicis circa vinculum inscriptionis ¶ Nam electus crimine sic puoluto et pbato perdit quod per electionem et confirmationē ei fuerat acqsitum. s3 prius habita non amittit. de accu. super hiis. et. c. q̄liter. et qn̄. in fi.

INstitutio. Capl̄m sede vacante pōt admittere et instituere in beneficiis psentatos a patronis si sint ydonei. licet alias talis admissio et institutō ad epm pertineret. tamē sede vacante nō pōt capl̄m conferre bñficia que ad collatōnem epi pertinēt. de institu. c. i. li. vi. Instituere heredes quos tenetur testator. vide infra testamentu3. ii. ¶. i. et per totum.

INterdictū primo cōiter. Interdictū aliud generale aliud pticulare. generale dicitur qn̄ generaliter introducitur regnū a prouincia siue etiā ciuitas aut castrū ¶ Et intelligendu3 generale in hoc casu etiā si interdicatur terra alicuius qui nullā habet integrā. s3 tm̄ pro parte. Particulare vero dicitur qn̄ de multis ecclesiis vna vel pauce interdicuntur. de ver. signi. cum in ptibus. ¶ Quid est dicere interdico talem locum? R. scd̄m Inno. nihil aliud est dicere nisi interdicere homines ibi

habitantes a certis sacramentis ibi accipiēdis et a sepultura. et
ꝙ clerici ꝓhibentur ibi publice celebrare et sacramēta cōferre.
locus enim per se nec est in culpa nec ē sacrorum perceptibilis.
¶ Int'dictū scdm̄ Inno. Ho. et Ber. n̄ pōt poni sine cā rōnabili.
sicut nec cessatio a diuinis vt dictum ē. s. cessatio. ¶. i. et. ii. et
de sen. excomunica. cum medicinalis. li. vi. et de hiis que fi. a
maio. p ca. q̄siuit. quā decretalem Inno. et Ho. intelligunt ꝙ
sn̄ia interdicti non est ferenda pp̄ culpam alicuius particularis
persone s₃ propter culpā vniuersitatis nisi tn̄ sit dn̄s loci. de spō
salibus non est nobis. de offi. dele. sane. vn̄ potest inferri ꝓpter
delictū domini siue capituli siue alicuius cōitatis. ¶ S₃ hic nota
ꝙ nullus locus pōt interdici auctoritate ordinaria vel delegata
ꝓ pecuniario debito vel cuiusuis pecunie q̄titate. alias n̄ tenet
nisi fieret de apostolice sedis spāli et expressa sn̄ia. hec Bonifa.
octauus in q̄dā extrauaganti que incipit Prouide attendētes.
¶ Vtrum interdictum possit poni non p̄cedēte monitione? R̄.
scdm̄ Inno. si imponitur ꝓ culpa quasi pena siue penitentia tūc
ꝓbata culpa siue notoria exn̄te imponi pōt sine vlla monitōne
etiā penitenti et correcto. sicut inuenitur de sententia suspen-
sionis que fertur contra delinquētem etiā non contumacē siue
monitū. v. q. iiii. in loco. s₃ qn̄ pro contumatia infertur. n̄ d₃
fieri nisi contra incorrigibilē contumacē. et tunc d₃ admonitio
p̄cedere. de appella. reprehensibilis. ¶ Que differentia est inter
interdictum et excōicationem aut suspensionē? R̄. scdm̄ Ray.
ꝓprie loquendo excōicatur persona. xi. q. iii. certum. de ver.
sig. ex parte. et qdem si est maior sepat non solum a sacramē-
tis sed etiā a comunione fidelium. vt. s. excomunicatio. i. ¶.
ii. s₃ vniuersitas n̄ excomunicatur. vt dictū est. s. excōicatio.
i. ¶. xxxii. qui incipit vniuersitas ¶ Suspenditur quoq₃ persona
et qn̄q₃ qdem a bn̄ficio qn̄q₃ ab officio. qn̄q₃ ab vtroq₃. ii. q. v.
p̄sbiter. de purga. cano. inter sollicitudines. Interdicitur vero
qn̄q₃ ip̄e locus vt regnū. ciuitas vel castrū vel ecclesia. de ver.
signi. cu₃ in partibus. Similiter aliqn̄ interdicitur vniuersitas
vt clerus vel populus. e. ti. si sn̄ia. li. vi. et nihil aliud ē q̄ sepa-
tio a certis sacramentis et oībus diuinis officiis et ecclesiastica
sepultura. vt de spon. non est nobis. de peniten. ꝙ in te. Et de
hac materia plene habetur infra interdictū. iiii. ¶. i. ii. et. iii.

et aliud dictū est hic. s. ¶. ii ¶ In quo cōueniūt excomunicatio nterdictū et suspensio? R. scdm Ho. in pluribus. primo qdem quia sicut excomunicatio dz ferri in scriptis continentibus casum et cuius scripture exemplū tenetur iudex excomunicato tradere infra mēsem si fuerit reqsitus de qua requisitione fieri debz publicum instrumentum vel autentice littere. iudex aūt huius constitutioni violator p vnū mensem ab ingressu ecclie et diuinis suspēsus ē. et supior ad quē recurritur dz ipaz sniam relaxare et excomunicatorem ad interesse condēnare. idē per omnia ē in sententiis suspēsionis et interdicti. de hoc habes. s. excomunicatio. i. ¶. x. e. ti. cum medicinalis. li. vi ¶ Secundo quia snia excomunicationis interdicti et suspensionis non releuantur per sequentē appellationem. sed bene per pcedentem. de appella. ad hoc qm. et. c. pastoralis. e. ti. is cui. li. vi. Tertō quia ligati aliqua sententia de pdictis nec eligere nec eligi pnt. de appella. constitutus. de consuetudine cum dilectus. de exceptione apostolice. de elec. cū inter ¶ Quarto qa nullus dictorū debet celebrare diuina. de cle. ex mi. c. ii. et. c. postulastis. ¶. fi ¶ Quito quia tales snias debet monitio precedere. quod intellige vt supra. ¶. iiii. et ar. de sen. ex. si canonici. li. vi ¶ Sexto quia qlibet corū iurat anteq̄ absoluatur non āplius cōuenire. et in omnibus pōt fieri relaxatio ad cautelā. e. ti. venerabili. nisi esset interdictum generaliter pmulgatū. in quo non habet locū relaxatio ad cautelā. e. ti. pnti. li. vi. Septimo quia talis sententia ē a superioribus obseruanda. de of. or. cum ab ecclesiarū. Octauo quia nullus eorum durante sententia potest testificari. de excep. apostolice. de testi. veniens in fi. Nono quia superior non debet ipas sententias reuocare vel pnūtiare nullas esse nisi vocatis partibus. de appella. romana. ¶. pe. li. vi. Decimo quia illi qui per priuilegiū sunt recepti in pprios et spāles ecclesie romane filios licz pp hoc non sint exēpti tn̄ sicut nec excomunicari sic nec interdici nec suspēdi pnt ab aliquo q̄ a romano pontifice vel legato de latere. de ver. signi. veniens. li. vi ¶ Vndecimo qa oēs pdicte sententie noie censure ecclesiastice continentur de ver. signi. qrenti. ¶ Quis potest interdicere? R. scdm Inno. et Ho. quilibz prelatus hn̄s iuridictionē ordinariam. quilibet etiā habens iuridictionē delegatā pōt interdicere

ecclesiam vel personā contumacē sue iuriditionis. etiā si contumax sit eps. de of. dele. sane quia. dyocesanus tn̄ non dȝ suspēdere seu interdicere clericos vel eorū ecclesias ppetuo vel ad longum tps nisi de consensu capituli. de exces. prela. c. i. Et hoc maxime qñ procedit ex suo officio. quia tunc cum maiori deliberatione pcedendum est. Sed regulariter et de iure et de cōsuetudine snia pastoris solius tenenda est et tremenda. xi. q. ii. c. i. xvi. q. ii. visis. de of. or. cum ab ecclesiarū. Itē interdicere potest electus confirmatus lȝ nōdū cōsecratus. qa hoc ē iuriditionis. de electione trasmissam. Item vacante sede interdicere pōt caplm̄. de maio. et obe. hiis que. et. c. cuȝ olim. de hereti. ad abolendam. prio R℞. Abbatissa vero interdicere non potest. vt dictum ē. s. abbatissa. ¶. iiii. ¶Quis pōt interdici? R℞. sicut pōt colligi ex precedenti. ¶. quilibet subditus et eius terra vel ecclesia potest interdici a suo prelato. alias snia a non suo iudice lata ñ tenet. de of. dele. sane. de iudi. ac si clerici. Exēpti vero a prelatis nō pn̄t ab eis interdici. Si tn̄ ille qui est exemptus ex vna parte haberet aliquod beneficiū ratione cuius non esset exemptus in hoc sui dyocesani sententiis subiaceret. de priuile. cū capella. Prohibentur etiā ꝙ in odiū exemptorum vel fraudem priuilegiorum non interdicantur vel excomunicentur vendentes illis vel ab eis ementes aut eis comunicantes. alias contrafacientes puniendi sunt. de priuile. q̄nto. Sūt tn̄ casus in qbus exēpti subsunt dyocesanis in qbus eos pn̄t interdicere siue punire et condemnare. quos habes. s. exēptus. ¶. v. Item ñ pn̄t interdici nisi a papa illi q sunt spāles ecclesie romane filii. vt. s. ¶. vi. dictū est in fi. ¶Priuilegia ꝙ aliqui nō possunt excomunicari vel terre eorum interdici concessa singularibus psonis ecclesiasticis vel secularibus nō extēduntur ad snias eporum. qa ipi pn̄t tales excomunicare vel interdicere. nisi fuerint regibus reginis aut eorū filiis vel religiosis concessa. non rōe psonatum sed ordinū vel locorū. de priuile. ne aliqui. li. vi. ¶Qua forma verborū dȝ poni interdictū? R℞. forma ē hec vel similis. nos pp talem cām ecclesiā siue terraȝ talem supponimus interdicto. de ver. signi. cum in partibus. et de offi. dele. sane. ii. Addūt etiā comuniter iudices indicentes ecclesiastico supponimus interdicto. vt Inno. dicit. Et hoc ad differentiam interdicti legalis. de

quo transimus ad p̄ns. potest etiā snia interdicti ad voluntatez iudicis determinari. vtputa interdicat missam cum cantu. vel vesperas vel sepulturā et hmōi. potest etiā iudex ab interdicto excipere et subiicere quos vult et qn̄ vult. puta qn̄ dn̄s terre ibi fuerit p̄sens et hmōi. de sponsa. non est nobis. ¶ Qn̄ sententia interdicti obliget? R. sufficit sententiā interdicti publice promulgari. nec postea necesse est eam singulorū auribus inculcare. Sufficit etiā cū quis scit vicinos suos maxime metropolitanā ecclīam recepisse sniaz et obseruare. de postu. c. i. Insup oēs religiosi tam exēpti q̄ non exēpti qui viderint vel sciuerint matricem loci ecclesiam seruare quodcūqꝫ interdictū positū auctoritate sedis apostolice vel ordinariorum debent et ipsi seruare. alioquin non seruantes incurrunt excomunicationē ip̄o facto. Idem etiā in interdictis per statuta ꝓuincialiū conciliorum vel ip̄orum auctoritate. Idem in generalibus cessationibus a diuis terrarū ciuitatū et aliorum locoruz quas aliqn̄ ex consuetudine vel alias canonica collegia vel conuentus seculariū aut regularium ecclesiarum sibi vendicant. non obstantibus q̄buscunqꝫ appellationibus añа etiam ad sedem apostolicā vel ad aliū interiectis et aliis obiectionibus quibuscunqꝫ. vt de sen. exco. ex frequētibus. in cle. ¶ Si sententia interdicti ꝓferatur in clerū nō ꝓpter hoc intelligitur interdictus populus. nec econuerso. vn̄ vno ip̄oruz interdicto alius licite admittitur ad diuina. e. ti. si sententia. li. vi. Cū vero alicuius terre populus est interdictus singulares eius persone intelliguntur interdicte. vt in dicto. c. si sentētia. ¶. fi. ¶ In generali quoqꝫ interdicto alicuius terre clerici licet teneantur illud obseruare. tn̄ eorum persone non sunt interdicte scdm̄ vber. et Inno. et ideo alibi exn̄tes in nullo tenētur. vt infra. interdictum. ¶. fi. ¶ Vtrum sententia interdicti suspēdi possit ita ꝙ liceat celebrare diuina? R. scdm̄ Innocē. et Ho. qn̄ locus vel ecclesia interdicitur talis sentētia suspēdi pōt. et tunc licet ibi celebrare. de priuile. vt priuilgia. ¶ Qn̄ vero est interdicta persona siue suspensa si factū est ꝑ culpa suspensi vel interdicti. non posset de licentia alicuius celebrare. nec interdictum vel suspensio suspendi. si vero factū est propter culpā alterius quod aliqn̄ fit. vt xvii. q. iiii. miror. et. c. felix. tunc dici potest sicut de interdicto loci ꝙ talis sententia suspendi pōt per

epm sicut et tolli. ¶ Quid si infra tēpus suspēsionis sentētie siue interdicti appelletur? R. scdm Ho. appellari pōt a suspēsa snia sicut ex condictionali. de appellatione preterea. et. c. dilectos. ver. verū. decanus. et idē in sententia suspēsionis. Secus autez in sententia excomunicationis cuius effectus nunq̄ potest rela xari ad tempus nisi oīno tollatur. ar. de sen. excō. cum deside- res in principio.

INterdictuz. ii. s. spūaliter de interdicto quod ponitur in aliquā terrā. vbi sciendum φ cum dicitur interdicimus terrā talis regis siue dn̄i. scdm Inno. et Ho. intelligitur omnis terra que iuriditioni sue subest tp̄e late sentētie. et simi liter que in crimine sibi fauet. Concor. Ber. Si vero post sn̄iaz terrā emit. non est interdicta. nisi lator sententie exp̄sserit siue intenderit tam de ea quā habet q̄ de ea quam habiturus est. Si vero vendit suā remanet illi terre onus interdicti donec relaxe- tur. vt ponit Her. in tractatu de iterdicto. ar. de postu. prela. ad hoc. ¶ Quid si dominus tp̄alis supponat terrā suam et p̄so- nam et familiā iuriditioni alicuius extranei ep̄i ip̄m in se et p̄di cta ex certa scia ꝓrogando. nunq̄d pōt terra eius ab illo inter- dici? R. scdm Ho. si ordinarius consentit in prorogatione. tūc planum ē φ pōt. de foro. compe. significasti. Sed et si non cō- sentit adhuc puto φ possit. et clerici tale interdictū seruare te- neantur. de iureiu. ex rescripto. de of. dele. p. et g. licet enim laycus per spālem conuentionē non possit supponere alii eccliaz vel personas ecclīasticas terre sue. tn̄ cū vniuersitate tacite trā seunt. ¶ Si ciuitas castrū aut villa sint interdicta illorū subur- bia et continentia. edificia intelliguntur interdicta. e. ti. si ciui tas. li. vi. alias vero nomine ciuitatis intelligitur φ murorum ambitu continetur vt ibi dicitur. ¶ Nūquid homines de terra interdicta possint alibi audire diuina? R. si est interdicta ꝓpter delictū domini tuuc ciues qui culpabiles non existunt p̄nt extra ip̄az licite interesse diuinis. nisi et ip̄i fuerint interdicti propter dominum puniendu3 in eis. quia tunc etiam alibi non possunt interesse diuinis. sicut etiam non possuut si propter culpā illorū fuit positu3 interdictū. e. ti. si ciuitas. li. vi. Et idem intelligē dum si aliquis de ip̄is hominibus alibi transfert domicilium. Et eodem modo intellige de clericis alicuius ecclesie interdicte. qa

ſi culpabiles nõ exiſtunt nec fuerint. ipi interdicti poſſunt alibi celebrare diuina.

INterdictum. iii. ſ. contra aliquã eccleſiam. vbi ſcienduꝫ ꝙ ſi eccleſia interdicitur nec in capella eius celebrari nec in cimiterio poterit aliquis ſepeliri ſi ipa capella vel cimiterium ſit eccleſie coniuncta. alias ſecus. e. ti. ſi ciuitas. li. vi. ¶Quid ſi quis ſcienter celebrat in eccleſia aut quocũqꝫ loco interdicto? R. niſi ſit priuilegiatus i hoc vel niſi in caſibus a iure conceſſis celebret. irregularitatẽ incurrit. a qua nõ poterit niſi per papã abſolui. nec poteſt eligi nec eligere. e. ti. is qui. li. vi.

INterdictum. iiii. quid ꝓhibetur vel conceditur tpe interdicti? R. primo qdeꝫ nulla diuina officia ꝑmittũtur. de peni. ꝙ inte. de ſpon. non ẽ nobis. ¶Sed hoc in li. vi. e. ti. c. alma. malum tꝑatur hoc modo ꝙ ſingulis diebus in eccleſiis et monaſteriis miſſe celebrẽtur et alia dicãtur officia ſubmiſſa voce. ianuis clauſis excomunicatis ac interdictis excluſis. cãpanis etiaꝫ non pulſatis. ita ꝙ nullos alios etiam ſi aliunde veniãt admittere debent niſi illi ſup hoc ſint priuilegiati. de priuile. licet. li. vi. ¶Item ꝙ tam canonici q̃ clerici eccleſiarum in quibus diſtributõnes quotidiane tribuũtur illis q interſunt horis ſi nõ veniant amittant eas ſicut amitterent ſi non eſſet interdictũ. Item ꝙ ſolum in feſtiuitatibus natalis. reſurrexionis. penthecoſtes et aſſumptionis beate marie cãpane pulſentur. et ianuis apertis alta voce diuina celebrentur. excõicatis excluſis. ſꝫ interdictis admiſſis. ita tñ ꝙ illi ꝑꝑ quos ꝓlatum ẽ interdictũ altari non appropinq̃nt. non obſtantibus qbuſcunqꝫ priuilegiis que reuocantur. quia ſufficere debet oibus ꝙ celebretur vt dictum eſt. hec omnia in ꝓdicto. c. alma mater. Item nota ꝙ tꝑe generalis interdicti põt confici criſma in die cene. e. ti. q̄m. li. vi. ¶Vtrum tꝑe iterdicti miniſtrari poſſint eccleſiaſtica ſacramenta? R. non. de ſen. ex. reſponſo. Sed et hoc multas recipit exceptiones. nã primo qdem excipitur baptiſmus et cõfirmatio. non ſolũ ꝑuulorũ vt in dicto. c. reſponſo. ſꝫ etiã adultorũ. e. ti. q̄m. li. vi. Item excipitur penitentia non ſolum moriẽtiũ ſed etiã viuorum et ſanorũ. dumtñ non fuerint excõicati. qui non p̄nt admitti niſi in morte. exceptis illis ꝑꝑ quoruꝫ culpam vel doluꝫ lata eſt ſententia interdicti. vel qui ꝓbuerũt auxiliũ.

consilium vel fauorem si non prius satisfecerint vel satisfaciēdi dederint ydoneā cautionem. aut si hoc non pñt nisi iurauerint ꝙ cum poterunt satisfacient et ad satisfactionē faciendam per illos qui tenentur dabunt consiliū et auxiliū et ꝓ posse laborabūt. nec pp̄ aliquod predictorū debet fieri relaxatio interdicti. vt. e. ti. alma. li. vi. Item excipitur eucharistia quo ad decedētes. de penitē. ꝙ inde. negatur aūt extrema vnctio. vt in dicto c. ꝙ in te. Ad ordines aūt non poterit laycus loci interdicti ꝓmoueri. Secus autem de hiis qui erant clerici et non sunt interdicti. Matrimonia vero scdm̄ Inno. fieri pñt apud interdictos. quia et apud infideles contrahitur. xxvi. di. deinde. non tñ dz fieri benedictio nuptiarū scdm̄ Ho. ¶ Vtrum tp̄e generalis interdicti concedatur ecclesiastica sepultura? ℞. scdm̄ Innocē. qñ est interdicta comuniter aliq̄ terra vel aliqua vniuersitas. denegatur laycis ecclesiastica sepultura. etiā si penitentiā acceperint. de peniten. ꝙ in te. quia interdicti sunt etiam si peccatores nō sunt. xxiiii. q. iii. si habes. xvii. q. iiii. miror. sꝫ illi qui inter interdictos excōicātur et si ab ipa excomunicatione absoluātur. remanēt tñ adhuc interdicti donec soluatur interdictuꝫ ¶ Si tñ in morientibus apparuerint signa penitētie et postea fuerit solutum interdictū. tunc taliū corpora erunt apud ecclesiā trāsferenda. ar. de sen. ex. cum illorū. et si apud ecclesiaꝫ stante adhuc interdicto sepulti fuerant non erunt postea exhumādi. cuꝫ ad eū statum venerit res a quo incipere potuit. et ꝓ hmōi interdictis. s. qui penituerunt lꝫ mortuaria recipere ac ꝓ eis orādū est. xi. q. iii. qcunqꝫ. Sꝫ si non penituerint nec ꝓ eis orandum nec mortuaria recipiendū. lxxxviii. di. c. fi ¶ Clericis vero q in tali generalitate non sunt interdicti ñ negatur ecclesiastica sepultura. sine pulsatiōe tñ cāpanarū et cessante omni solēnitate vt in dicto. c. ꝙ in te. Sed quod ibi dicitur cum silentio ñ videtur hodie intelligendū de silentio officii funeralis. qa cum cōcedatur quod maius est. scꝫ dicere horas et missam submisse vt in primo. ¶. dictum est. et de officio funerali concedi videtur. ¶ Vtrū qñ ecclesia est singulariť iterdicta. illi de populo possint alibi eligere sepulturā? ℞. scdm̄ Inno. si est interdicta in penaꝫ populi etiā si multi ex eis non derelinq̄rint sed forte vniuersitas vel magna pars. vel forte quia deliquit dñs et in hoc punitur.

tunc parrochiani non pñt in aliqua ecclesia etiã non interdicta
eligere sepulturã. nisi forte ex priuilegio. de priuile. vt priuile-
gia. Si vero est interdicta pp̄ delictũ clericorum tm̄ vel propter
hoc ꝙ violata fuerit. tunc parrochiani pñt in alia ecclesia non
interdicta eligere sepulturã. et audire diuina. ¶ Vtruꝫ omnes
interdicti vitandi sint? R. scdm̄ Inno. et Ho. et Ber. In diuinis
officiis vitandi sunt omnes illi qui proprio nomine vel alia certa
circũlocutione per sniaꝫ designantur. qui et dicuntur noiatim
interdicti. insti. de here. libero. ¶. noiatim. Item vitandi sunt
tanq̈ nominatiꝫ interdicti oms̄ illi de qbus constat ꝗ interdicti
sunt. vt si ciuitas vel castrum interdicitur. Si vero interdicã-
tur fautores siue participantes in crimine non dicuntur noia-
tim interdicti. sꝫ tm̄ in genere. vñ tales non tenetur qs vitare
quousq; per iudicem specificẽtur et denũtiẽtur. nisi forte eorũ
participatio essꝫ multũ notoria ita ꝙ inficiationi nõ essꝫ locus.
de cohabita. cleri. et muli. tua nos. ¶ Qñ conceditur alicui sin
gulari persone vt tp̄e interdicti possit celebrare vel audire diña
in voce submissa. tunc eius familiares ad audiendũ illa et sibi ce
lebrandũ admittũtur ¶ Non sic de familiaribus alicuius collegii
qa nisi priuilegiati fuerint. admitti ñ debẽt. tali etiã cõcessione
non põt gaudere ille cuius culpa dolo vel fraude fuerit sentẽtia
lata seu q ad ꝑpetrandũ ip̄m delictũ dedit consilium vel fauorẽ
siue auxilium. de priuile. licet. li. vi. ¶ Ep̄i qui sunt in via pñt
ferre secum altare portatile. et facere sibi celebrari vbicũq; fue
rint. non obstante interdicto. de priuile. qm̄. li. vi. ep̄i quoq; ñ
incurrunt ip̄o facto sniaꝫ interdicti. vt. s. ep̄us. ¶. v. ¶ An in
locis exemptis celebrari possit tp̄e generalis interdicti? R. non
nisi sint priuilegiati. e. ti. alma. in fi. et de priuile. archiep̄o.
hec in li. vi. ¶ Sꝫ nũqd ex sola cõsuetudine põt aliqs venire cõ
tra interdictũ? R. non. de consue. cum inter. ¶ Vtruꝫ tẽpore
interdicti liceat secularibus extra ecclesiaꝫ ascultare siue audire
officium quod fit in ecclesia? R. scdm̄ Ho. excõicatis et interdi
ctis non lꝫ audire. neq; clericis licet ita alte celebrare ꝙ de foris
audiri possint. nec est eis pax portanda aut fenestra vel hostiuꝫ
apperiẽda ad videndũ corpus christi. vel ad offerendũ post euã-
gelium. hec colliguntur de peni. ꝙ in te. ¶ Cõcor. satis Ray. et
vber. ¶ Et dicit idem vber. ꝙ non prohibentur seculares audire

horas que extra ecclesiam siue p viā dicuntur. ¶ Nunquid tpe interdicti potest sacerdos bn̄dicere peraȝ et baculū pegrinorū? R. scdm̄ vber. cū nō reperiatur ꝓhibitū videtur esse cōcessuȝ. ¶ Quid si pp̄ fauorē et instantiā aliquoruȝ positū est interdictū et illi non seruāt sȝ allegāt siue hn̄t priuilegia et hmōi? R. nec alii seruare ten tur ne de aliorum fletu ipi ridere videantur. de priuile. petistis. ¶ Quō clerici in officio violant interdictū? R. scdm̄ Inno. clericus violat interdictuȝ qn̄ officiuȝ suum vel ordinē exeqtur in missa. non solum in celebrando vt sacerdos. sȝ etiam calicem offerendo vt subdyaconus. vel vrceos vt accolitus et hmōi. Similiter et celebrando principaliter vesperas et matutinas et hmōi. xi. q. iii. si quis ep̄s. in fi. nec credimus irregularitatē vel suspensionem incurrere q officio interest. etiā si cantat cum aliis non tn̄ celebrat nec aliqd in officio suo agit. cum hoc nusq̄ inueniamus. sȝ peccet ¶ Et intelligendū nisi faciat ex contēptu scdm̄ Hosti. de excef. pla. tanta. legere autem psalmos vel euangeliuȝ docere qlibet potest in terra interdicta sicut et predicare. de sen. ex responso. ¶ Quid si clericus dicat eplāȝ sine appatu? R. scdm̄ Inno. si consuetudo est ꝙ aliqs sine distinctione ordinis dicat eplām vel portet cereū vel faciat quicquid aliud ptinens ad aliquē ordinem. non erit irregularis qui id facit. vbi vero consuetudo non est fit irregularis. xi. q. iii. si quis ep̄s. ii. sed si faciat ea que non sunt alicui ordini vel officio deputata. puta si in matutinis legat lectionē vel cātet rn̄soriū. n̄ fit irregularis. Cōcor. Ho. et Ber. ¶ Quid de simplici clerico qui hȝ tm̄ primaȝ tonsurā? R. scdm̄ Ho. si in officio suo cātet puto ꝙ irregularitatē icurrit. xxiii. di. psalmista. Idē Guiller. durāti in speculo. ¶ Quid de bn̄dictione mēse vel aque? R. secundū Inno. in bn̄dictione mense nō contrahitur irregularitas cuȝ nulli ordini deputata sit. ar. xliiii. di. c. fi. sȝ in benedictiōe aq̄ secus videtur. que ē annexa ordidini. de conse. di. iii. aquā. Ideȝ Guiller. duranti. intelligendū aūt ꝙ ita fuit tpe ṗdictorū Inno. et Guiller. qn̄ nō licebat in ecclesiis celebrare etiā secrete nisi ex priuilegio. hodie qa celebrare secreto sȝ quod maius est e. ti. alma. li. vi. et secreto bn̄dicere aq̄m licet. quod ē minus. ¶ Quid si quis tpe interdicti aliqueȝ excōicat vel absoluit? R. scdm̄ Inno. et Ho. n̄ est irregularis. qa hoc n̄ cōpetit ex ordine

sȝ ex iuriditione. ii. q. i. nemo. et de elec. transmissa. Sed abso
lutõis solẽnia exhibere sicut et dicere cũ stola psalmũ et orõem
vel in ecclesiã excomunicatũ introducere ẽ ordis et officii. ar.
e. ti. nup. in fi. xi. q. iii. debent. et. e. se. vñ faciens hoc irregu
laris est. Idẽ Guiller. durãti. ¶ Vtruȝ tpe interdicti possit fieri
introductio mulierum in ecclesia post partũ? Rꝫ. scdm̃ Hor. nõ
licet. ¶ Quid si laycus violat interdictũ? Rꝫ. scdm̃ Inno. nõ in-
currit irregularitatẽ vel suspensionẽ. cũ neq; ordinẽ neq; offi-
cium habeat. grauiter tñ peccat et puniendus ẽ. idem Hostiẽ.
Si vero tpe interdicti exerceat officia que non sint alicuius or-
dinis. puta doceat scolares. exerceat aduocationem aut tabel-
lionatũ et hmõi non peccat. vt ponit Guiller. durãti. ¶ Quid
de illo cui est interdictus aliquis spãlis actus. puta ingressus ec-
clesie? hunc casum vide infra. ℂ. penul. in fi. ¶ Sed nũqd layci
interdicti pñt orare in ecclesia? Rꝫ. scdm̃ vber. pp generale in-
terdictum non intelligo hoc esse ꝓhibitum. secus si expresse sit
eis interdictus ingressus ecclesie. Idẽ monaldus. ¶ Quid si sacer
dos ꝓbabiliter credit ꝙ aliq interdicti sint in ecclesia? Rꝫ. scdm̃
vber. debet monere in generali ꝙ exeant. alias non tenetur vi
tare eos maxime publice donec constet de sententia. ¶ Quid si
sacerdos scienter recipiat hominẽ interdictũ nunqd alii tenebũ
tur exire? Rꝫ. scdm̃ vber. credo ꝙ non. neq; peccant audiendo
diuina. sȝ solus sacerdos. Idem monaldus. et vide in ꝓcedenti ꝓ
ximo. ℂ. ¶ Que pena clerici nõ seruantis interdictũ? Rꝫ. scdm̃
Ho. ille qui scienter celebrat in loco interdicto vñcunq; sit. irre
gularis efficitur. et suspẽsus ẽ. de cle. excõ. mi. postulastis. ℂ.
vl. de elec. cum inter. e. ti. is qui. li. vi. Et ideo si ꝓlatus ẽ non
põt beneficicia conferre. de concess. preben. qa diuersitateȝ. et
de excess. ꝓla. tanta. Concor. Inno. et Ber. Item talis non põt
eligi nec eligere. de consue. cum dilectus. ℂ. qa nobis. et in di-
cto. c. is q. nec etiã postulari. de postu. ꝓla. c. i. item qui non
seruat interdictuȝ remouẽdus ẽ a bñficio. de cleri. ex. mi. po-
stulastis. ℂ. vl. Et nota hic ꝙ si qs scienter celebrat in aliqua
ecclesia que non ꝓprie dicenda sit intercicta sȝ violata siue pol-
luta. non incurrit irregularitatẽ. vt in dicto. c. is qui. tñ talis
grauiter peccat vt ibidem dicitur. Et qñ dicitur ecclesia viola-
ta siue polluta semine vel sanguie vide. s. cõsecratio. ii. ℂ. iiii.

et sequentibus. Similiter etiam si quis in aliq̄ ecclesia nō suppo
sita iterdicto celebrat p̄sentibus psonis interdictis licȝ grauiter
peccet celebrando eis. tñ non fit irregularis. quia hoc non ha-
betur in iure. vt ibidem dicitur. Sȝ tñ omnis q̄ sciēter celebrat
siue in loco interdicto siue psonis interdictis a iure vel quocūq̧
iudice vel recipiens publice interdictos ad diua officia seu sacra-
menta siue ad sepulturam ē interdictus ab ingressu ecclesie. de
priuile. epōrum. li. vi. et si in ea se ingerat in suo officio. irre-
gularis fit. e. ti. is cui. li. vi. et de hoc casu habes īfra suspēsus.
§. iii. ¶ Quid si clerici exn̄tes noīatim interdicti celebrent diui
na? R̷. scd̄m Inno. irregulares fiunt. xi. q. iii. si quis ep̄s in cō
cilio. et sunt deponendi ꝑpetuo. nisi q̧ si multi sunt tunc princi
pales sunt deponendi. cū aliis sup̄ irregularitate poterit dispē-
sari. sed non nisi per papam.

Interdictum. v. de relaxatione interdicti. vbi sciendum
q̧ postq̄ sentētia interdicti p̄ aliquos inferiores prelatos
irrōabiliter lata ē maiores nō debeēt ea relaxare absq̧ cō-
grua satisfactione et conscia illius qui tulerit. de of. or. cuȝ ab
ecclesiarum. si vero irrōabiliter lata ē. dȝ qui tulit sine difficul
tate relaxare. de of. or. graue. seu superior ad quē recurritur
e. ti. cū medicinalis. li. vi. ¶ Archiep̄s non pōt relaxare inter-
dictū vel excōicationē siue suspensionē latas ab officialibus ar-
chidyaconorū seu aliis iuriditionē hn̄tibus subditis suffraganeo
rum ipis qui tulerunt omissis. nisi esset contraria consuetudo.
e. ti. romana. li. vi. ¶ Cū qs interdicto vel excōicatione astri-
ctus offert se ad iusticiā eorū ꝓ quibus sentētiā excepit. iudex
eū ne sic decedat absoluere poterit. etiā si aduersa pars appellet
ne absoluatur. dȝ tñ ante absolutionē recipi ab illo sufficiēs cau
tio q̧ in p̄ntia romani pontificis ad queȝ appellatur si voluerit
appellator vel coram iudice qui cāȝ delegauerit iuri parebit. et
idem de hiis qui dicunt se iniuste excōicatos vel interdictos. de
appella. qua frōte. ¶ Vtrū sententia interdicti relaxari possit
nudo verbo? R̷. scd̄m Ho. lȝ in sententia excōicationis expssa
sit solēnis forma quā habes. s. absolutio. v. §. vii. secus tamen
in sententia interdicti et suspensionis que nudo verbo suspendū
tur vel totaliter relaxātur cū iuramento tñ. vt. s. interdictū.
i. §. vii. et ar. e. ti. alma. li. vi. ¶ Quid si tp̄e generalis inter-

dicti aliquis vult satisfacere et sic absolui. ? R. scdm̄ Io. an. si is pp̄ cuius culpam latū est interdictum satisfacere vult. tolletur interdictum. si vero culpabilis fuit tanquaȝ consiliarius vel auxiliarius accipiatur cautio et iniungatur pnia. nō relaxabitur interdictum. e. ti. alma. li. vi. ꝙ si non pp̄ eius culpam latū est ipe qdem punitur sȝ eius satisfactio non reqritur. e. ti. si snia. ¶. i. et in dicto. c. alma.

INtestatus. require infra successio ab intestato.

INtimiditas. require infra timor. ¶. si.

INuenta ¶ Quid est agendū de inuentis ? R. scdm̄ Tho. secunda se. q. lxvi. distinguēdū est circa res inuentas. que dā enim sunt que nunq̄ fuerunt in bonis alicuius. sicut lapilli et gēme q̄ inueniuntur in littore maris. et talia occupāti conceduntur. Et eadeȝ rō de thesauris antiquo tp̄e sub terra occultatis quorū non est quis possessor nisi ꝙ scdm̄ leges ciuiles tenetur medietatē dare dño agri. intellige si inuenit in alieno non data opa. sȝ si data opa inuenit. non tenetur domino. insti. de re. domi. ¶. item ea. q̄daȝ vero res sunt q̄ inuente fuerunt de ꝓpinquo in alicuius bonis. et tunc si quis accipiat non animo recipiendi sed restituendi dño. furtū non cōmittit. alias furtum cōmittit. xiiii. q. v. si quid. et. c. multi sine. ¶ Quid si res ab aliquo inuēta sit q̄ fuit a ꝓprio dño habita ꝓ derelicto ? R. res q̄ pro derelicto habetur occupāti cōceditur. siue sit mobilis et abiiciatur. siue immobilis. vt si exeā de fundo hac mēte vt pro derelicto habeam. ff. de derelic. l. i. Sȝ si in mari iactauerim res meas cā leuande nauis nō habeo pro derelicto. quia nō hac mente abiicio. vn̄ si librū inuolutū iactaui non habeo ꝓ derelicto. Secus p̄sumitur si iactaui aptum. insti. de rerū domi. ¶. vl. ¶ Sȝ q̄liter restituetur res inuēta ? R. scdm̄ Ray. et Ho. studebit inuenire illuȝ q amisit. et si oportet faciet publice dici per p̄conem vel in ecclesiis per loca vbi expediet. et si illum inuenerit et per circūstantias certificetur ꝙ illius fuit. illi restituet alias eroget paupibus. vel ip̄e tenere potest si ē indigens. et hoc scdm̄ quosdam auctoritate pniarii sui seu dyocesani. si forte retinuerit sibi dispensationem talium.

INuidia. vtrum inuidia sit tristicia de alieno bono ? R. secundum Tho. se. se. q. xxxvi. de alieno bono potest esse

tristicia dupliciter. Vno modo qn̄ aliquis tristatur de bono alicuius inq̄tum ex hoc iminet sibi piculum alicuius nocumenti. sicut si homo tristatur de exaltatione inimici sui timēs ne ledat eū. et talis tristicia non ē inuidia. s3 magis timoris effectus. vt Phūs dicit. Alio modo inq̄tum bonū alterius extimatur diminutiuū proprie glorie. vel excellentie. et hoc mō de bono alterius tristatur inuidia. et ideo p̄cipue de illis bonis inuident homines in q̄bus ē gloria. et in q̄bus amant honorari et in opinione esse. vt Phūs dicit. ii. retho. ¶ Vtrum inuidia sit peccatū? R℞. scd̄m Tho. vbi. s. inuidia proprie est tristritia de bonis alicuius in q̄tum alter excedit ip̄m. et istud sp̄ est prauū vt etiam Phūs dicit. ii. rethorice. q̄a dolet de eo de quo ē gaudendū. sc3 de bono proximi. ꝙ si doleat quis de bono ꝓximi non q̄a ille hab3 s3 quia sibi deest. non erit inuidia s3 zelus. de quo habes infra zelus. ¶ Vtrū inuidia sit peccatū mortale? R℞. scd̄m Tho. vbi. s. inuidia ex suo genere ē pc̄tm̄ mortale. quia contrariatur caritati que gaudet de bono ꝓximi. si tn̄ sit imp̄fecta ratio inuidie sc3 in motu sensualitatis. sic ē peccatum veniale.

Ypocrisis vtrum sit peccatū et quale et quando habes infra simulatio. et infra ypocrisis in littera y.

IRa. vtrum sit mortale peccatū? R℞. scd̄m Tho. secunda se. q. clviii. motus ire pōt esse inordinatus dupliciter. Vno mō ex parte appetibilis. vtputa cū aliquis appetit iniustam vindictā. et sic de suo genere ē peccatū mortale q̄a cōtrariatur caritati et iusticie. pōt tn̄ contingere ꝙ aliquis appetitus vindicte sit veniale p̄p imperfectionē actus. q̄ quide3 imperfectio vel ē ex parte appetentis. puta cum motus ire p̄uenit iudicium rationis. vel ex parte appetibilis. puta cum aliquis in aliquo modico se vindicare appetit. ita ꝙ etiā si actu inferat nō est mortale. puta si parum trahit aliquē puerū per capillos vel aliquid h̄moi. ¶ Alio modo pōt esse motus ire inordinatus q̄tu3 ad modū irascēdi. puta si nimis ardenter irascatur interius. vel nimis manifestet exterius signa ire. et sic scd̄m se non habet ex suo genere rōe3 peccati mortalis. pōt tn̄ contingere ꝙ sit mortale. vt si ex vehemētia ire aliq̄s exeat a dilectiōe dei et ꝓximi. de hac materia vide infra pacientia. et infra vindicatio.

Regularitas . i . de irregularitate homicidarum . omnes qui habuerunt officium in vindicta sanguinis sunt irregulares . vt dictuꝫ est . s . homicidium . iiii . ¶ . i . et etiam scd̄m vber . si nō fuerit secutus effectus . tn̄ in hoc casu scd̄m eū poterit eps̄ dispensare . non aūt pōt si effectus secutus ē . de hiis aūt que intersunt vindicte sanguinis habes . s . homicidiū . iiii .
¶ Quid de illo qui fuit in pugna vbi aliqui interfecti sunt . vide supra homicidium . iiii . ¶ . vi . ¶ Quid de illis q̄ iuris ignari zelo fidei et pp̄ indulgentiam que dabatur attulerunt ligna ad cremandum hereticos . nunquid sunt irregulares ? R℞ . scd̄m vber . si materia illa ē coopata ad mortē . irregulures sunt . nec dispēsabitur cū eis nisi p papā . si aūt n̄ ē coopata q̄a forte iā mortui erant . vel anteq̄ materia succēderet mortui sunt . n̄ efficiūtur irregu . ꝙ si dubitatur melius ē tenere certū vt absq̄ dispēsatione pape non ministrēt nec ꝓmoueantur . de tēpi . or . ad aures .
¶ Quid de clericis q̄ cum aliis trahunt ad māconellas vn̄ aliqs ꝓbabiliter creditur interfectus ? R℞ . scd̄m vber . melius est tēre certum . vt in p̄cedenti . ¶ . dictū est . ¶ Quid de p̄sbitero q̄ misit puerum ad aq̄ndum equuꝫ monens ꝙ caueret a flumine . et tn̄ submersus est ? R℞ . scd̄m vber . hunc p̄sbiterū culpabilē iudico . sicut et dyaconem q̄ non remouit falcē qua accinctus erat . cum sciret ludi consuetudinem de homici . continebatur . et sacerdotem qui non remouit cuttellum a corrigia cum qua verberabat famulum . de homici . ad audientiā . et di . l . clerico iacēte . ¶ Quid si quis ꝑcutit mulierem p̄gnantē vel dat ei venenū vt faciat aborsum . vide . s . homicidium . iiii . ¶ . v . Et ibideꝫ habes an liceat clericis deponere corā iudice seculari q̄relaꝫ de suis raptoribus . ¶ . ii . ¶ An liceat clerico furem capere et iudici tradere ? R℞ . scd̄m vber . si aliquis potest res suas recupare nō debꝫ eum cape nec iudici tradere . ar . de homici . suscepimus . si autē alias res suas recuperare non potest . credo ꝙ non efficitur irregularis . dūtn̄ non sit eius corrupta intentio . Sed hoc intelligi oꝫ ꝙ fiat cum ꝓtestatione . vt . s . homiciduū . iii . ¶ . ii . et ꝙ nō habuerit cāꝫ suspicandi q̄a hoc cōtingere poterat . alias cōtra . vt hic in sequentibus . ii . ¶ . dicitur . ¶ Quid si clericus scribat ꝙ aliquis capiatur . et ex illa captione sequitur mors vel detrūcatio eius . ip̄o tn̄ ignorante et fc̄tm̄ et cām ? R℞ . scd̄m Hosti . irre

gularis videtur. qa debuit suspicari hoc posse euenire. ¶ Quid si clamet aliqs latrones latrones? R. scdm Inno. siue sic clamet siue aliqd aliud agat per quod potuerit itelligere q ex clamore vel suo actu potuerit sequi homicidiu. irregularis e nisi fecerit pp timorem corporis sui. ¶ Na si timeret q aliquis vellet eu occidere bn posset clamare p auxilio. quia non intendit in alicuius mortem sz in sua liberationem. Idem Ho. Et addit secus si clamaret p solis rebus. ¶ Quid de illo clerico qui cum latro duceretur captus. dicit claudite ei os ne clamet. nuquid irregularis est si mors inde seqtur? R. scdm vber. q sic. qa iuuit ducentes dando eis cosiliu. et eode mo si qrentibus malefactore indicauit eum. nisi forte ignorauerit et ignorare roabiliter potuit nesciens q ad morte3 qreretur. ¶ Qualiter eps pot inuocare brachiu seculare habes. s. bellum. ii. ¶. iiii. et qliter exequatur si habet iuriditione3 tpalem. s. eps. ¶. vii. ¶ Quid si clericus comodat balistam et ide aliquis occiditur? R. si concessit in bello iniusto non est dubium q irregularis e. quia dabat opam rei illicite. de homici. c. fi. ¶ Et eode mo si bellum sit iustu. quia ars sagittadi phibita est. de sagit. artem. ¶ Sz in bello iusto ensem vel lancea ministrare non est phibitum. tn ois talis scdm vber. irregularis est iudicandus. quia cam ppinqua prat homicidio. ¶ Quid si clerici fauore pstant suis ptibus confortando q securius pugnent. aut incutiendo terrorem aduersariis? R. scdm Innoce. si bellum est iniustum et mors inde fuerit subsecuta. irregulares efficiuntur. vt in pximo. ¶. dictum est. secus si iustum.
¶ Qualiter rndere debeat clericus cu3 interrogatur de iudicio sanguinis habes. s. homicidiu3. ii. ¶. i. et. s. eps. ¶. iiii. ¶ De materia irregularitatis homicidii plura hntur. s. homicidiu. i. et sequentibus. c. per totum. ¶ De irregularitate bigamie. s. bigamia per totu3. ¶ Vtrum irregularitas homicidii tollatur p baptimu? R. sic. non aut illa bigamie. vt. s. homicidiu3. iiii. ¶. i. in fi. ¶ De multis irregularitatibus in quibus solus papa dispensat habetur. s. dispensatio. ¶. vii. et sequentibus.

IRregularitas. ii. de illo qui exns irregularis ministrat. vbi sciendum scdm vber. q irregularis celebrans no pp hoc aliam irregularitatem contraxit. alioquin totiens noua irregularitatem cotraheret quotiens celebraret. nec etia

talis. ymc nec aliquis est iudicandus irregularis nisi in ꝯtū inuenitur in iure expssum. de sen. ex. is qui. li. vi. Sed tn̄ omnis irregularitas siue contingat ex peccato siue nō. impedit ordis executionem. quia exequi nō dꝫ quis anteq̄ dispensetur cū eo.
¶ Vtrum celebrans in pctō mortali fiat irregularis? R. scdm̄ Inno. et Ho. lꝫ omnis qui est in peccato mortali dicatur esse suspensus quo ad se. s. quia non debet celebrare. nō tn̄ si celebrat incurrit irregularitatem pp̄ hoc. nec post pniaꝫ indiget dispensatione. nisi sit notorium. de tpi. or. q̄situꝫ. Et eodē modo dicendū de quocūq̧ qui celebrat solum post simplicē ꝓhibitionē.
¶ Vtrum clericus in minoribus exn̄s si excōicatus legat eplām sine solennitate fiat irregularis? R. scdm̄ vber. credo ꝙ nō. qa sine solēnitate hoc facit. tū quia etiam a laycis leguntur aliqn̄ epistole de consuetudine. tū etiam quia in illis capitulis. xi. q. iii. si qs eps. i. et. ii. non fit mētio nisi de epo pbrō et dyacono. ymo etiaꝫ si sacerdos vel dyaconus taliter absq̧ solēnitate legit eplām. nō credo ipm̄ pp̄ hoc incurrere ieregularitatē. cū pene non sint extendende sꝫ restringende. ¶ Vtrum clericus qui in excōicatione exn̄s ministrat cum solennitate fiat irregularis? R. scdm̄ vber. si est in minoribus credo ꝙ n̄. cū duo caplā. xi. q. iii. si quis eps. i. et. ii. nō loqntur de eis. sꝫ de epo presbitero et dyacono. de quibus si ministrant in suis officiis n̄ est dubiuꝫ ꝙ irregulares efficiuntur. de cle. ex. mi. latores. Et idē intelligo de subdyacono cū hodie in multis pficetur dyacono. de eta. et quali. or. a multis. ¶ Vtrū excomunicatus baptizando fiat irregularis habetur. s. excomunicatio. i. circa fi.

Yronia. vtrum yronia scꝫ cum quis minora de se dicit sit peccatuꝫ et quale? R. scdm̄ Tho. secunda se. q. cxiii. minora de se dicere pōt cōtingere dupliciter. vno mō salua veritate. dum. s. aliquis maiora q̄ sunt in eo reticet et quedam minora ꝓfert. et hoc non ptinet ad yroniā. nec est pctm̄ scdm̄ genus suū. Alio mō dicit aliqs minora declinando a veritate. puta cū asserit de se aliquid vile quod in se nō recognuscit. aut cum negat aliquid magnum quod tn̄ percipit inseipo esse. et sic pertinet ad yroniā et ē sp peccatū. nulla eni cā mentiendū est. xxii. q. ii. cum humilitatis causa mentiris si non eras peccator mentiēdo efficeris. ¶ yronia scdm̄ Phm̄ q̄nq̧ iactantia ē. quod

Tho · vbi · s · sic exponit dicens · q duplex est excellentia · vna in tpalibus et alia in spualibus ¶ Contingit aut qnq q aliquis per exteriora signa et p verba ptendit qdez defectu in exterioribus rebus puta p aliqm veste abiectaz · et p hoc ipm intedit ostare aliqua excelletiam spuale vn simul incurrit vicium yronie et ia ctantie · de quo dictum e · s · iactantia ·
Hystrio · vide · s · hystrio in littera h ·
IVdeus · i · comuniter · Iudei dicuntur q lege moysaycam ad lraz tenet · sic dicti a noie principalis tribus · scz iude · qui et prius hebrei dicebatur ab heber · cuius familia cul tum dei tenuit · ceteris ydolatria fedatis · hec Ray · et Hostie · ¶ Quo christiani se debeant here circa iudeos ? R · scdm Ray · non debent cum eis comedere · aut eos ad conuiuia recipe neq cu eis cohabitare · Item infirmi cristiani non debet in suis infir mitatibus uocare iudeos nec ab eis recipe medicinas · nec se cuz eis in eisdem balneis balneare · xxviii · q · i · nullus · et · c · oms · Ite non debent pmitti inter cristianos habere publica officia ne occasione heant seuiendi · liiii · di · nulla · xvii · q · iiii · constituit · q si iudeus talia officia recepit · dz ei denegari xpianoruz coio · donec qcquid recepit ratione officii scdm puidentia dyocesani conuertatur in vsus paupum · et ipe officium dimittat . Et in telligitur scdm Tho · quo ad dignitates de nouo acqsitas · secus de dnio pexnti · qa illud qnq tolerat eccla pp scadalu vitadu · lz ordinaria auctoritate tollere possz sicut tollit in seruis · Item nullus pot congregationi iudeoruz seu alicui iudeo vel pagano aliqd relinqre in testamto · et si fecerit contra · post morte iu dicabitur anathema · de herrti · si quis eps · xxiiii · q · ii · sane · ii · Et videtur intelligendu scdm vber · · nisi legaret ad succurren dum necessitati · Item non dz pmitti iudeis nouas eriger syna gogas sz antiqs reficere · dumtn non ampliores vel preciosiores solito · Ritus at et solenitates suas sunt pmittedi seruare · e · ti · iudei · et · c · consuluit · Ite in diebus lamentationis et dominice passionis non debet in publico prodire · e · t · in non nullis · Item cogedi sunt ad decimas · vt · s · decime · ii · ¶ · ii · Ite cogendi sunt xpianos testes recipe contra se · Sz iudeus non pot ferre testi moniu cotra xpianu · de testi · iudei · Ite in die pasceues n debet habere ostia vel fenestras apertas · e · ti · qa sup his · Ite cogedi

sunt talem habitũ continue deferre ꝗ manifeste ab aliis distin guantur. e. ti. in non nullis. iudeis ꝑmittitur agere et conue- nire apud iudices nostros. sꝫ non apud seniores eorũ. Arbitruꝫ etiã pñt eligere iudicẽ cuius sniaꝫ ordinarius exeqtur. vt C. e. ti. iudei romano. Item in sabbatis suis non debent trahi ad iudi cia. nec ipi alias trahũt. sꝫ nec in aliis festiuitatibus suis debẽt turbari. nec sepultura eorũ obtẽtu forte pecunie effodi. vt C. e. ti. die sabbato. et. e. ti. sicut iudei. ¶. i. et. ii. ¶ De iudeorũ seruis iudeis vel xpianis habetur infra iudeus. ii. similiter et de nutricibus infantium iudeorũ. ¶ Que sit pena ꝑticipantiũ cuꝫ iudeis contra casus nunc dictos? R. scdm̃ Ray. si sunt clerici et admoniti satisfacere et emendare nolunt. debent priuari officõ et bñficio. Si layci sunt vtputa principes qui nolũt exequi ꝓdi- cta siue alii qui aliquod impedimentũ afferunt et admoniti non satisfecerint. debẽt excõicari. xxviii. q. i. nullus. Si vero sunt iudei. tãdiu sunt xpiani ab illorũ comunione et cõmercio sepa- randi sub pena excõicatiõis. donec illi satisfecerint vt oꝫ. e. ti. si iudeos in fi. et de decimis. de terris. et de vsu. cũ tu. ¶ Quid fiet de iudeis vel aliis xpm blasphemãtibus? R. scdm̃ Ho. omis talis scdm̃ leges decapitatur. etiã xpianus. vñ principes secula res iudeos xpm blasphemantes grauiter punire debent. siue pe na pecuniaria siue etiam grauiori. e. ti. in non nullis. in fi. De xpianis blasphemãtibus vide infra maledictio. ¶ An liceat xpia nis comunicare cum iudeis siue cũ aliis infidelibus Habetur. s. infidelis. ¶. i. et hic supra. ¶. ii. Contra xpianos aũt qui fiunt iudei ꝓcedendũ est sicut cõtra hereticos. vt supra hereticus. ii. ¶. xxii. qui incipit cõtra xpianos. ¶ Vtrum liceat dñis terra- rum exactionem facere in iudeos? R. scdm̃ Tho. in qdã littera ad ducissaꝫ lothoringe. q̃uis sicut iura dicunt iudei merito cul- pe sue seruituti sint adicti et sic eorum res dñi pñt accipe tanq̃ sua. ita tñ vt non subtrahantur necessaria vite. qa tñ oportet nos ambulare honeste et ad eos qui foris sunt. ne nomẽ domini blasphemetur. hoc seruandũ videtur vt exactionibus q̃s facere consueuerunt nullatenus pregrauentur. sed ad consuetas cogi pñt. ¶ Quid si iudei nihil hñt nisi vsuras cui restituẽtur q̃ male accepta fuerunt ab eis? R. scdm̃ Tho. in predicta lrã. cum ea q̃ iudei per vsuram extorserunt non pñt licite retinere. cõsequẽs

est vt si vos illas ab eis recepitis nec vos licite retinere potestis. nisi forsan essent talia que a vobis vel ab antecessoribus vestris hactenus extorsissent. Si vero hñt q̄ extorserunt ab aliis debēt restitui illis qbus iudei restituere tēbantur si inueniuntur. alio quin in pios vsus scdm̄ consilium dyocesani et aliorum ꝓborum in cōem vtilitatem terre si necesse est. nec essꝫ illicitum si vos de nouo exigeretis tallias a iudeis seruata tñ consuetudine predecessorum vestrorum hac intentione vt in pios vsus conuerterētur. ¶ Vtrū iudeus qui nichil hꝫ preter vsuras possit puniri pecunialiter? R. scdm̄ Tho. vbi. s. dicendū ꝙ expedit eos pecunialiter puniri. ne ex sua iniqtate comodū reportent et maiori pena q̄ quicunqꝫ alius non vsurarius in simili casu q̄to pecunia q̄ eis aufertur minus ad eos pertinet. pōt et supaddi alia pena ne ad penā sufficere videatur ꝙ pecuniam aliis debitā desinūt possidere. pecunia tñ pene nomine ab eis ablata retineri nō pōt. sed dꝫ de ea fieri vt in precedenti. ¶. dictū est. ¶ Vtrum liceat recipe donum vel precium laboris et hmōi a iudeis vsurariis? R. scdm̄ vber. si iudeus hꝫ aliquid aliud q̄ vsuras. potest accipi ab eo. Si vero nichil hꝫ prepter vsuras tūc autē recipiēs certat de damno suo vitando vel lucro captando. si de damno vitando sic accipiēdo non peccat sicut qui a fure vel raptore damnificatus est. puta per incendium et hmōi non peccaret si recuparet ab eo damnū suum. lꝫ ipe fur vel raptor nichil hērꝫ nisi quod esset acqsitum ex furto vel rapina. dumtñ non recipet ꝓ damno suo in spē res ipas alienas. Addit Tho. in eplā ad ducissam p̄dictam dicens. ꝙ si iudeus vltro conferat pecuniā vel ēcenium expedit recipere vt pecunia sic recepta reddatur his quibus de iure debetur seu aliis vt dictum ē supra. ¶. viii. ¶ Vtrū dona et elemosine possint ab vsurario data recipi. hēs infra. vsura. i. ¶. xiii. qui incipit. vtrum dona. ¶ Quid si iudei occupant totam aliquā parrochiam emēdo q̄ a xp̄ianis solebat possideri? R. petere pōt et soluere tētur decimas prediales et oīs census siue p̄statōes siue oblationes reales quas xp̄iani de domibus et possessionibus soluere tēbantur. de vsu. q̄to. Sꝫ secus de decimis et oblationibus psonalibus. vt dictum ē. s. decime. ii. ¶. ii. ¶ Azima iudeorum in necessitate pñt emi et comedi scdm̄ vber. ¶ Quō iudeus cōpellatur restituere vsuras vide infra vsura. i. ¶. finali.

IVdeus. ii. quo ad seruos et seruientes iudeis. quid ergo de seruo iudei si vult fieri xpianus? R. scdm Ray. si seruus est vernaculus. i. de illius ancilla natus et velit fieri xpianus statim eripitur in libertatem nullo precio dato. C. de epi. et cle. deo nobis. § his ita. et ar. liiii. di. fraternitat. Idē si seruus fuit emptus qui erat xpianus. liiii. di. mācipia. vel cē volebat. quia tales non lz iudeo emere vel in seruos tenere. Idē si seruus ēptus erat paganus et fuit emotus cā seruiendi et nūc vult fieri xpianus. vt in dicto. c. fraternitatē. idem si emit euz causa mercimonii. puta vt venderet eū alteri et nō exposuit eū venalem infra tres menses. quia presumitur ꝙ ad seruiendum emerit. Si vero exposuit euz venalem infra tres menses et non stetit per eū quo minus vēdiderit et ipe vult fieri xpianus infra illud spaciū vel etiam post. liberabitur dato precio xii. solidorū ab aliquo xpiano. vt in dicto. c. fraternitatē. et e. ti. c. i. et ii. et vl. Et erūt illi xii. solidi vsualis monete illius loci. de maledi. statuimus. Et hoc intellige nisi dn̄s eū volentē circūcideret vel alterius secte signaculum imprimeret. tunc enim propter iniuriam corpis sine precio liberatur. di. liiii. nulla. Idē Gof. ¶ Sed nūquid iste redēptus erit seruus redimētis? R. scdm Ray. n̄. sz erit liber et restituet ei precium. ar. insti. de noxalibus. ac. § dn̄s. et si non hz precium querat mendicando. vel seruiat ei tantū ꝙ seruiciuz compensetur cū precio. et postea vadat quo vult. ar. xxxvi. q. i. de rap. ¶ Et hoc intellige nisi causa pietatis ēptus fuerit. tunc enim non tētur aliqd reddere vel seruire. qa quod pietate datur ꝓhibet ius ne repetatur. et sic dedisse presumitur. nisi contrariū fuerit ꝓtestatus. ff. de reli. et sup. fu. l. si quis. § si interdū. Cōcor. Gof. et Ho. ¶ Quid si nullus emptor apparet? R. scdm Ber. nichilominus erit liber. et ostiatiz querat preciū aut opas prestet. vt in precedenti. § dictuz est. et. C. de manumissio. l. iiii. ¶ Quid si plures sunt qui volunt emere? R. scdm Gof. eps loci eligat magis ydoneuz. ff. de accu. l. si plures. vel si sunt pares gratificet epus cui velit. ar. de iurepro. cūt aūt. idem Ho. ¶ Vtrū aliquo modo licitū sit xpianis ꝙ seruiant iudeis? R. scdm Ho. cum ꝓhibitū sit ꝙ nullum mancipiū xpianuz seruiat iudeis. multominus liberi xpiani eis seruire debēt. nō enim debēt esse assidue intra domū iudei. nec

tanq̄ famuli aut nutrix aut obstetrix. alias si ipsi xp̄iani ab eis discedere nolūt debēt excoicari. e. ti. iudei. et. c. ad hec. et. c. si iudeos. Si autē iudei nolunt dimittere eos ꝓhibetur fidelibus cōmercium cū eis. vt in dicto. c. et si iudeos in fi. Sȝ extra domū pn̄t eis seruicia fieri vn̄ possunt hēre colonos xp̄ianos. e. ti. multorū ¶ Vtrū christianus possit emere vel hēre seruū iudeū? R. scdm̄ Ray. et Gof. sic. e. ti. si iudeos. xxiii. q. viii. dispar. non tn̄ dȝ cū eo morari ita ꝙ habeat eū tanq̄ familiarē. xxviii. q. i. sepe. et. c. nullus. et si voluerit fieri xp̄ianus non pōt euȝ dominus ꝓhibere. xix. q. ii. due sunt. idem Ho. ¶ Sȝ nunquid iudeus q̄ est seruus cristiani si baptizetur fiet liber? R. secūduȝ Ray. non. sȝ remanet seruus. quia seruitus introducta est etiā de iure dino. xxxv. di. vi. die. et per ius gentiū approbata. di. i. ius gentiuȝ. et iure canonico confirmata. xii. q. ii. eccliarū. Concor. Gof. et Ho. Addit Ray. ꝙ vbi de bona consuetudine non solent esse cristani serui. consulerem ꝙ dominus in remissione peccatorum manumitteret eum vel salteȝ pro pecunia mē dicata vel seruicio ad tempus prestito secundum arbitrium boni viri redimeret se. xii. q. ii. redemptor.

IUdeus. iii. de conuersione iudeorum. vbi sciendu ꝙ iudei et ceteri infideles non debent ad fidem compelli asperitatibus. sȝ potius induci auctoritatibus rōibus et dulcibus verbis. nam coacta seruicia non placent deo. xlv. di. qui sincera. et. c. de iudeis. si tn̄ coacti conditionaliter. puta per minas vel rerum suarum ablationem vel per verba et hmōi baptismum susceperunt et postea recesserūt a fide. cōpellendi sunt redire ne nomen domini blasphemetur. et fides contēptibilis habeatur. vt in predicto. c. de iudeis. Si vero fuerunt absolute coacti. vt si per violentiam in aq̄m mersi sunt. non receperūt baptismum. de baptis. maiores ¶ Concor. Tho. secunda se. q. x. et etiaȝ Hosti. Addit Ray. ꝙ tales infideles pn̄t trahi muneribus et promissis. Et intelligendum scdm̄ vber. non ꝙ liceat aliquid dare pro fide suscipiēda. sȝ si aliquis infidelis timeret pauptateȝ si baptizaretur. possȝ illud obstaculuȝ tolli ab eo qui sciret eius ꝓprium. de hac materia plenius infra. munus. ¶. ii. pn̄t etiaȝ scdm̄ Ray. induci per grauiorem exactionē pensionū faciendaȝ n principio locationis. xxiii. q. iiii. dȝ homo. et. q. vi. iā vero.

¶ Vtrum pueri iudeorum et infideliuz inuitis parentibus sint baptizandi? R. scdm Tho. secunda se. q. x. non licet. Sz qn ad annos discretionis peruenerint pnt fidem suscipere etiaz inuitis parentibus. Concor. vber. dicens q nec licet nutricibus baptizare puulos iudeorum. Si tn in articulo mortis paruulorum facerent non credit q peccarent. ¶ Quid fiet de possessionibus et bonis iudeorum siue aliorum infideliu ad fidem conuersoru? R. scdm Ray. no debent ab eis excludi. e. ti. iudei. ii. nisi sint vsuraria vel de vsura epta. quia vendenda et restituenda sunt illis a quibus sunt accepta. vel heredibus eoru. qui si non inueniuntur poterunt sic conuersis tanq pauperibus per episcopuz assignari. ¶ Que pena iudeorum qui attemptant subuertere cristianos? R. debet publicis flagellationibus deputari. xxviii. q. i. sepe. ita tn q hec pena non transeat in vindictam sanguis quia talis pena relinquenda est brachio seculari.

IVdicare. Iudicare pot intelligi dupliciter. vno modo qn aliquis videns opera proximi de quibus dubium est quo animo fiant iudicat in peiorem partem. de hoc dicitur supra dubia. Alio modo dicitur iudicare iudex qn sententia profert. et de hoc dicetur statim. c. iudex. i. ¶. iii. et sequentibus.

IVdex. i. comuniter. quanta sciam dz habere iudex? R. scdm Ber. de rescrip. sciscitatus. debet esse pitus. nec qrere ab aliis qd eu loqui oporteat. in aut. de iudi. in pri. colla. vi. de consangui. et affini. ex lris. in fi. et tn si illiteratus sit et habeat consuetudinem et pericia iudicandi potest ei causa comitti. C. de iudi. certi iuris. ¶ Sed iudex maxime eccliasticus esse non pot nisi sit pitus saltez mediocri iuris scia. notatur di. xx. c. i. ¶ Vtru quis possit super se constituere extraneu iudicem? R. laicus pot constituere suu iudicem coem qui alias iuri ditioni preest non aliu. C. de iuridic. e. iu. l. i. et. l. priuatoru. Clerici vero non pnt in non iudice cosentire nisi sit psona ecclesiastica et de consensu sui epi. de fo. cope. significasti. ¶ Nam et secularis iudex nullam in eu pot habere iuriditione neq in criminalibus neq in ciuilibus. C. de epi. et cle. aut. statuimus. de fo. cope. seculares. li. vi. Nec clericus potest huic priuilegio renunciare vt infra renunciatio. iii. ¶. viii. et hocipsum vide hic infra. ¶. penul. et infra snia. ¶. vi. ¶ Vtru iudex possit aliquem

iudicare sine actore vel accusatore? R. scdm Tho. secun. se. q. lxvii. cum iusticia nõ sit ad seipm sz ad alterũ oportet qꝫ iudex inter aliquos duos iudicet. quod qdem fit cum vnus est actor et alius reus. vñ in criminibus non potest aliquez condemnare nisi habeat accusatorez. de accu. si legittimus. nihilominus tñ interdũ infamia hz locũ accusatoris. de accu. euidentia. et tũc ꝓcedēdũ est ad inqsitionē. vt dictũ est. s. inqsitio. ¶. ii. et. iii.
¶ Vtruz iudex possit aliquid accipere a ptibus? R. scdm Ray. ordinarii iudices non debent petere aut recipe a partibus etiaz expensas. cum pp iusticiã tenendaz habeant suas ꝓuisiones. sine dũ sumptus queritur predo crassetur. di. lxxxvi. non satis. xxiii. q. i. militare. in fi. Non credo etiã qꝫ sponte oblata debeat recipe pp suspitionem vitandaz. ab aliis vero ēcennia sponte oblata ac etiam moderata recipe pōt. xviii. di. de eulogiis. ff. de of. ꝓcō. solent. Iudex etiã delegatus nihil recipe potest a ptibus nisi forte esculentũ vel poculentũ mera liberalitate oblatũ quod paucis diebus consumi possit. vel nisi moderatas expēsas. cum ipm ꝓpter cãz sibi cōmissam contingerit extra suũ domicilium ꝓficisci. ita qꝫ in ipis expensis nõ excedat modũ nec exigat plus ab vna parte q̃ ab alia. et qꝫ pp habendas expensas nisi causa reqrat. occasionē ꝓficiscendi non assumat. et si litigãtes notabiliter fuerint paupes. etiã ꝑ expensis nihil exiget. de rescrip. statutum. ¶. insup. li. vi. Assessorez non accipiat nisi eo indigeat. alioqn de suo ꝓprio tenetur ꝓuidere ei. sz si indigeat assumat neutri pti suspectũ. et ei de competenti salario moderando ab eo faciat partibus ꝓuideri. notarios in causa sibi commissa ab imoderato salario refrenet. nec cum eis nec cũ assessore lucrũ participet. et si contra hoc reciperet. ad restituendum tenetur et non ꝓdest remissio. vt in dicto. c. statutũ. ¶ Similiter dz refrenare nũcios et quoscunqꝫ alios officiales. ¶ Quid si iudex iniuste iudicauit? R. si scienter male iudicauit scdm Ray. puta timore. cupiditate. odio. amore. vel alia quacũqꝫ causa. tenetur leso precise ad interesse ome. nisi possz inducere illũ pro quo tulit sniaz ad plenariam restitutõnē. C. de pe. iu. l. vl. xi. q. iii. quatuor. et scdm leges multas alias penas dēt sustinere. debz etiã preter restitutionē imponi ei pnia tanq̃ pro grauissimo crimine. xi. q. iii. qcũqꝫ. et si sit iudex ecclesiasticus adhuc

aliter punitur. vt infra iudex. ii. ¶. ii. ¶ Si vero per ignorantiaz iniuste iudicat tētur scd̄m leges leso inq̄tuz bonū equū videbitur religioni iudicantis. ff. de vari. et extraor. co. l. vl. in iudicio tamē aīe tētur vt in primo casu si in culpa fuit. scʒ quia vel sciuit vel scire debuit se insufficientem et iudicare talē cāʒ presumsit ¶ Et idem si erat sufficiens sed neglexit studere et videre quod debuit. mitius tñ agenduʒ cum isto q̄ cum illo q scienter fecit. Et hic addit vl. ꝙ si iste ignorās fuit delegatus et necessitate obedie iudicauit. sʒ tñ bona fide et de consilio pitorum. nō tētur. Et idem dicit Ray. si talis iudex tulit iniquā sententiaʒ deceptus per assessorem talē qui cōiter sufficiens putabatur. ¶ Quid si iudex accepit pecuniā vt male iudicaret? R. secūduʒ Ray. non solū punitur vt. s. in p̄cedenti. ¶. dictum ē. qa sciēter male iudicauit. sʒ p pecuniā sic receptā tenetur restituere. non ei q dedit cū turpiter dederit. sʒ ei in cuius iniuriā accepit. i. q. i. iubemus. et ar. xvii. q. iiii. si qs in atrio. ff. de calūnia. generaliter. ¶. illud. ¶ Quid si accepit pecuniā vt iudicaret vel etiam vt non male vel bn̄ iudicaret? R. scd̄m Ray. tētur restituere ei qui dedit. quia cū ex officio suo teretur gratis iudicare et qm̄ turpiter accepit et crimen cōcussionis cōmisit ¶ Et idē dico ꝙ si ex aliq̄ causa oportebat eū nō iudicare et nihilominus vt non iudicaret accepit aliquid. i. q. i. c. vl. iubemus. et. l. iulia. et. c. melius. de symo. nemo ¶ Et Augu. xi. q. iii. nō licʒ. iuduci vendere iustum iudiciū. et si liceat vendere aduocato iustum patrociniū et iuris consulto iustum consilium. ¶ Quid si iudex tētur et nollo modo vult iudicare. et pp̄ hoc aliquis amittit ius suū? R. scd̄m Ray. tētur restieuere totam litis extimatōnē ei q pp̄ hoc lesus est. xxiii. q. ii. dn̄s. et. ii. q. v. administratores. in autē. vbi differen. in. ¶. penul. ¶ Vtrum iudex possit penā reo totalit̄ relaxare? R. scd̄m Tho. se. se. q. lxvii. duplici rōe impeditur iudex ne reum a pena absoluere possit. primo q̄dem ex parte accusatoris ad cuius ius q̄nq̄ pertinet vt reus puniatur. puta pp̄ aliquā iniuriam in ip̄m cōmissaʒ. et hmōi relaxatio non est in arbitrio iudicis. quia tētur ius suū reddere vnicuiq̄. Alio modo impeditur ex p̄te reipublice ad cuius bonū p̄tinet ꝙ malefactores puniantur ¶ Sʒ tñ q̄tum ad hoc differentia est inter inferiores iudices et sup̄mū. scʒ principē cui ē plenarie

ptās publica cōmissa· iudex enim inferior non hꝫ ptātem absol
uendi reū a pena contra leges a superiore sibi positas · sꝫ priceps
qui hꝫ ptātem plenam in republica poterit reū licite absoluere
si hoc reipublice viderit expedire · et passus iniuriam volueri re
mittere · hꝫ tñ locum mīa iudicis ꝓut in sequenti · ¶ · dicitur in
fi · ¶ Vtrum iudex possit penā diminuere? ℞ · scdm̄ Hostiē · reo
cōuicto si i iure certa pena inueīatur illa iponi dꝫ · alias arbitrio
suo cōmittitur · C · de iu · pu · vel priua · seruos in fi · de trāsac ·
c · vl · tñ in humaniorez ptem dꝫ sꝑ declinare · · et sic mitigare ·
maxime cum causa subest · puta qa non ex ꝓposito · scꝫ culpa
cōmissa fuit sꝫ casu · vel quia iniuria effcm̄ non habuit · vel pꝑ
etatē puerilem aut etiā senilē et hmōi · de quibus vide infra pe-
na · i · ¶ · iii · et · iiii · Et intelligendū est scdm̄ Tho · vbi · s · ꝙ mīa
iudicis hꝫ locū soluz in his q̄ eius arbitrio relinquūtur · · Circa
que vide infra pena · i · ¶ · añpe · ¶ Vtrum iudex possit penā au
gere? ℞ · augenda est pena qñqꝫ ad timorē aliorum q ꝓni sunt
ad culpam · quia multis crassantibus opus est exēplo · ff · de pe ·
l · aut facta · ¶ · vl · ¶ Vtruz liceat iudici iudicare pꝑ ꝓbata cō-
tra veritatē quā ipē nouit? ℞ · scdm̄ Tho · se · se · q · lxvii · iudex
in iudicando magis dꝫ sequi legittima documēta ꝑ instrumēta
et testes et alia hmōi · q̄ illud quod ipē nouit tanq̄ priuata ꝑso-
na · ex hac tñ priuata cognitōne iuuari potest vt districtius di-
scutiat ꝓbationes inductas vt possit earū defectū inuestigare ·
ꝙ si eas n̄ potest de iure repellere dꝫ eas i iudicando sequi · dicit
etiam Tho · secunda se · q · lxiiii · ꝙ si aliquis quē scit iudex inno
centem falsis testibus conuincitur vt occidatur · si iudex n̄ pōt
inuenire occasionē liberandi innoxiū · dꝫ eum remittere ad supe
riorem iudicandū · si aūt neqꝫ hoc pōt · peccat scdm̄ allegata fe-
rens sniaz · quia non ipē occidit eum · sꝫ illi qui eū asseeunt no-
centē · Concor · Pe · et Ray · ¶ Vtrum iudex laycus possit iudi
care de clerico? ℞ · non pōt · sꝫ si eum vocat debꝫ priuari officio
iudicādi · xi · q · i · molita · nec snia valebit · de iudi · ac · si clerici ·
et · c · cum non ab homine · Sꝫ et qui eum vocari fecit dꝫ amit-
tere cām · intellige ꝑ sniaz · et dꝫ excōicari · vt in dicto · c · inola
ta · idem etiā patet C · de epi · et cle · autē · statuimus · Et scdm̄
Ho · ex sola vocatione ex quo clericus tractus erit aduersarius
patietur ꝑdictam penaz · xi · q · i · placuit · de exces · ꝑla · grauē ·

iudex vero non patietur dictam penā. nisi iudicauerit vel forte
citra litis contestationē locus est penitentie. de materia huius
q̄onis habes hic. s. ¶. ii. et infra snia. ¶. vi. ¶ Vtrum ministri
peccēt exequēdo snias iudicū cōtra innocentē? R. scdm Tho.
secunda sc. q. lxiiii. in fi. si snia continet intolerabilez errorem
minister n̄ dz obedire. alias excusarentur carnifices q̄ martires
occiderūt. Si aūt n̄ contineat manifestā iniustitiā non peccant
pceptum exequendo. quia ipe non hz discutere supioris sniaz.
neq3 ipe occidit. sz iudex cui ministerium adhibet. Et intelligit
Ray. q̄ si ipe minister sciat q̄ condēnatus est innocens. non dz
exeq̄ mandatū iudicis. Secus si dubitat. tunc enim excusatur
obediendo. xi. q. iii. quid ergo. xxiii. q. i. quid culpatur.

IVdex. ii. de iudice ecclesiastico ¶ Et hic aduertendum q̄
persona ecclesiastica pōt iudex esse et cās ventilare et iu
dicare inter subditos in quibus hz iuriditionē. psertiz in
clericos. xi. q. i. c. i. et. c. experientie. de foro cōpe. per totū.
Et nisi ecclesiasticus non pōt exercere iuriditōnē nec hz eam in
clericum. vt. s. iudex. i. ¶. ii. Nec clericus pōt huic iuri renū-
tiare. habetur infra renuntiatio. iii. ¶. iii. et de hac q̄one clare
habes supra iudex. i. ¶. pe. ¶ Iudex ecclesiasticus qui contra iu
stitiam in grauamē alterius partis in iudicio quicq̄ facit p gra
tiam puta per preces. vel per sordes puta p pecuniam suspēsus
est per annū ab executione officii. et dz condemnari ad estima-
tionem litis pti quam lesit et si suspēsione durante ingesserit se
diuinis. fit irregularis. nec nisi p papā poterit liberari. de sen.
et re iudi. cum eterni. li. vi. ¶ Et adde hic quod habetur infra sy
monia. i. ¶. xxv. qui incipit quid si datur. ¶ Nūquid pertinet
cognicio ad iudicē ecclesiasticū si iudex laycus tenet malefacto
rem qui dicit se clericum. et petit remitti ad curiā ecclesiasticaz
vel curia petit eū et iudex negat? R. ad iudicem ecclesiasticum
pertinet cognoscere. quia de re agitur spūali siue ecclesiastica.
sz dz vocari iudex secularis aut alius cuius iterest. de sen. ex. si
iudex. li. vi. ¶ Sed quō pcedetur in dicta q̄stione? R. si noto-
rium est q̄ ille sit clericus qui tali priuilegio gaudere debeat sta
tim absq3 alia cognitione reddi dz. q̄ si fama publica de hoc est
vel ipe p clerico cōiter habeatur. vel si prius non se gerebat p
layco et deprehensus fuit cum tonsura et habitu clericali. debz

etiã reddi incontinenti. n̄ dico sine cause cognitione. s3 an̄ cause cognitionem de clericatu . ita tñ ꝙ ꝓbandi necessitate non ipe s3 aduersarius astringatur. Si vero ante dephensionez ꝑ layco publice se gerebat et ꝓ tali comuniter habebatur etiã si tẽpore deprehẽsionis erat in hitu clericatus non ẽ restituẽdus quousq3 fidem fecerit de clericatu. s3 tñ interim contra eũ ꝓcessus iudicis quiescet. de sen. ex. si iudex. li. vi. ¶ Quicunq3 impedit qn coraz iudicibus ecclesiasticis delegatis vel ordinariis in causis q̄ ad eos pertinent quo minus illi qui conqruntur possint iusticiã optinere vel quicunq3 cõpellit impetratores lrãruz vel alios recurrentes ad forũ ecclesiasticum in causis q̄ de iure vel antiqua consuetudine ad ipm ptinent ad desistendum vel ad litigandum de eis in foro seculari grauando iudices ecclesiasticos vel impetrantes vel litigantes siue litigare volentes corã eis vel grauãdo ꝓpinquos eorum seu capiendo res vel ecclesias taliũ vel quocunq3 alio modo. Item qui ad predicta daret auxilium consiliuz vel fauorem. oms tales ipo facto sunt excõicati. de emunita. eccle. q̄q̄. li. vi. ¶ Vtrum iudex ecclesiasticus possit iudicare de subditis laycorũ principum et de ipis principibus? R. ois xpianus rõe peccati efficitur. de foro eccli. Hiere. i. ecce constitui te sup gen. et regna. etcetera. de iudi. nouit. ideo si iudex laycus negligit facere iusticiaz põt iudex ecclesiasticus compellere illum ad tenendã iusticiaz vel supplere defectũ eius cognoscẽdo de causa et de illius subditis iudicare de fo. cõpe. ex trãsmissa. et. c. l3. et. c. ex tenore. xxiii. q. v. administratões . De papa vero quõ possit in principes seculares. habetur infra papa. ¶. iiii. ꝓpe fi. Qn̄ iudex ecclesiasticus puta eps h3 etiaz iuriditõez tpalẽ quõ exequatur habetur. s. eps. ¶. vii. et. s. homicidiũ. ii. ¶. i. ¶ Vtrum iudex ecclesiasticus possit iudicare de infidelibus? R. scdm Ray. directe nõ iudicat de hiis que foris sunt. s. aliquas religionis regulas eis imponendo. sed indirecte iudicat. sc3 subtrahendo xpianos ab eorũ cõione. vt patet de iudeis. s. iudeus. i. ¶. iiii. Ite3 iudicat de eis si loquũtur contra xpm. vt ibidẽ. ¶. v. Itẽ si attẽptãt subuertere fideles. s. iude. iii. ¶. fi.

Vdicium. quid ẽ dicere cũ d3 ꝓcedi simpliciter sine strepitu et figura iudicii? R. tunc non oportet ꝙ necessario exigatur libellus vel litis contestatio. põt etiã iudex ꝓ-

cedere tp̄e feriarum ob necessitates hominū indultarū. āputet dilcōes q̄tum pōt exceptiones appellationes et dilationes frustratorias repellendo partiū aduocatoruȝ et ꝓcuratorū iurgia repellat. refrenet testium multitudinem sȝ ꝓbationes necessarias et defensiones legittimas recipiat ¶ Sȝ et non debent ꝑ hoc excludi citationes iuramentū decalumnia vel malicia vel de veritate dicenda. Est etiam in ip̄o litis exordio petitio facienda ꝑ parte agentis siue etiaȝ rei si voluerit. et hoc in scripris vel verbo mox redigēda in actis. pōt etiā iudex diē certuȝ et terminū assignare ad dandum poēs et articulos et ad exhibenduȝ omnia acta et munimenta quibus partes vti volūt in cā. nisi aliud de partium voluntate procedat. eo semꝑ saluo q̄ncunq̄ fieret remissio ꝓ testibus ꝓducendis possint etiā instrumenta produci. Item iudex ex officio siue ad alterius partis instantiam pōt interrogare quālibet ꝑtem vbicunq̄ equitas suadebit. Item pōt ferre sniaȝ in scriptis citatis partibus lȝ non perēptorie stando et sedendo etiam si ei videbitur conclusione non facta ¶ Et si in p̄missis casibus solēnis ordo iudicii in toto vel in parte non contradicētibus ꝑtibus obseruetur valebit. hec omnia de ver. sig. sepe. in cle. ¶ Procedi pōt simpliciter et de plano in cāis suꝑ electionibus postulationibus vel ꝓuisionibus. et super ꝑsonatibus canonicatibus vel p̄bendis et bn̄ficiis quibuscunq̄. et suꝑ decis matrimoniis vel vsuris et ea tangentibus. e. ti. dispendiosam. in cle. ¶ Quatuor modis ꝑuertitur humanū iudicium. scilicet timore. cupiditate. odio. et amore. vn̄ versus. ¶ Quatuor ista timor. odium. dilectio. census. Sepe solent hoīm rectos peruertere sensus. x. q. iii. quatuor. ¶ Mulieres ad iudiciū ꝑsonaliter nō p̄nt euocari vel trahi cā testimonii vel alia q̄cunq̄ cā que in iure non exprimitur. sȝ cum necessariū fuerit testimoniū earū fiat vt dicitur infra testis. i. ¶. iii. alias ē irritum quicquit fit. e. ti. mulieres. li. vi. ¶ Mulieres religiose p̄sertim q̄ debēt sub clausura morari non vocentur ad iudiciū ꝑsonaliter ex q̄cunq̄ causa etiā si velint. alias totū quod fit contra. ē irritum. e. ti. mulieres li. vi. ¶ Non lȝ accusato i niudicio veritatem negare. vt. s. accusatus. ¶. ii. de iudicio ferri candētis et aque bulīētis habes. s. duellū. ¶. pe. ¶ Vtrū iudiciū vitadū sit ꝑꝑ scandaluȝ vide infra scandalum. ¶. antepe.

IVrare. quid sit? R. scdm Tho. se. se. q. lxxxix. iurare ē deuz testē inuocare. et est actus latrie. vñ Hiero. super mat. qui iurat. aut veneratur. aut diligit euz per quez iurat ¶ Vtruz liceat iurare p creaturas? R. scdm Tho. vbi. s. iuramentũ principaliter refertur ad ipm deum cuius testimoniũ inuocatur. Secundario aũt assumuntur aliq creature non scdm se. sed inqtum in eis diuina veritas manifestatur. sicut iuramus per euangeliũ. i. per deũ cuius veritas in euangelio manifestatur et p sanctos qui hãc veritatē crediderunt et obseruarunt. Alius quoq ē modus iurandi p extractionē qñ inducitur creatura aliqua in qua diuinũ iudicium exerceatur. sicut solet iurare per caput suũ aut per filiũ et hmõi. q aũt dñs phibuit iurare per creaturas vt patet Mat. v. intelligitur phitum ita q eis exhibeatur reuerētia dĩna. sicut iudei per angelos et creaturas iurabant vt ait Hiero. et eo mõ punitur clericus iurans per creaturas. xxii. q. i. clericum. et. c. si quis per capillum. ¶ Quid de hiis qui iurant p mēbra dñi? R. si clericus ē deponi. si laycus est anathematizari. xxii. q. i. si qs per capillũ. sz hoc intelligendũ videtur qñ cum irreuerentia et qi blasphemia. vñ subditur ibi vel alio modo blasphemia contra deum vsusfuerit. etcetera. secus videtur si cuz reuerentia vt si per sanctũ caput dei iuraret et hmõi. ¶ Quid si quis ex impetu iurauit id quod deliberate non iurasset? R. scdm vber. seruare tētur si licitum ē. ¶ Vtrũ vxor postq̃ fuit sacerdoti cõfessa de adulterio possit iurare marito q non habeat culpam? R. scdm vber. potius dz oia mala tolerare q̃ hoc iurare. quia certa esse nõ põt q hmõi culpa sit ei dimissa. de purga. cano. accepimus. idē Ber. et Hosti. ¶ Quid si quis qa iurauit facere aliquid quod ē veniale peccatum ideo cõmittit illud? R. scdm vber. Hugo notat q talis mortaliter peccat. nã impia ē pmissio que scelere adimpletur. xxii. q. iiii. in malis. et subdit vber. ego credo q nõ peccat nisi venialiter. ¶ Qui sunt illi qui non admittuntur ad iurandũ? R. scdm Tho. se. se. q. lxxxix. non admittũtur siue non cogũtur pueri ante ãnos pubertatis. xxii. q. v. pueri. vbi etiã dicitur q si iurauerint et pater vt audiuit stati contradixit. irrita sunt iuramēta. Item nec alias per vim. xxii. q. v. paruuli ¶ Itē non debēt accedere ad iurandũ nisi ieiuni pp reuerentiã. xxii.

q. v. honestũ. Item solennibus diebus non ē iurandũ pro rebus tpalibus nisi in magna necessitate. de feriis. c. i. ¶ Vtrũ sacerdotibus liceat iurare? R. scdm Tho. vbi supra. nõ lз eis nisi p magna necessitate et vtilitate. xvii. q. v. si quis p̄sbiter. Et ponit Ray. septē casus in qbus p̄nt et debent iurare ¶ Primus ne defectu pbationũ aliquis ledatur vel rem suam amittat. tunc enīз debent iurare et testificari p modũ q ponitur infra testis. iii. ¶. x. Item pro fide. item p obedientia. item p pace. item p indemnitate ecclesie. qui casus põt reduci ad primũ. Item cum absoluendus ē ab excõicatione. item cũ est infamatus debet se purgare. pbantur hec de elec. significasti. vltra mediũ. et viii. di. de siracusane. de of. or. ad reprimendã. ii. q. v. presbiter. i. et. ii. põt hodie addi octauus et nonus casus qa si sacerdos litiget siue in causa spũali siue in alia dз iurare decalũpnia. similit' de veritate diceda. de iura. calũp. si de calũpnia. li. vi. ¶ Vtruз si quis simpliciter iuret intelligatur aliqua conditio. ? R. scdm Ho. multe conditiones etiã si tacentur intelliguntur. nam qñ iuro q faciam intelligitur si deo placuerit qnetiã si pape placuerit. quia sp eius auctoritas videtur excepta. xxv. q. i. ¶. vlti. ver. nanq. Item si res in eodē statu permanserit. vñ si qs gladium deposuit et factus furiosus repetit. non teneor reddere. etiaз si iuraui. xxii. q. ii. ne quis. Item intelligitur si mihi fidē seruaueris. non seruanti eniз fidem non est fides seruanda. vñ si non facis mihi quod pmisisti non teneor. de iureiuran. pueniт. ii. et. c. sicut. Item si iuro tibi pecuniaз reddere ad certum tp̄s spe future numerationis intelligitur si pecuniã prius mihi numeraueris. C. de non nu. pe. indubitanti. Itē si iuro tibi soluere ad certum tp̄s intelligitur nisi iudex contra precipiat. Hã ius superioris sp videtur exceptũ. de iureiuran. venientes. ¶. i. ad fi. similiter nisi per te fuerim absolutus. de iureiurã. c. i. et. c. sicut. Item si iuro tibi dare dotē subauditur si nuptie secute fuerint. ff. de iu. do. stipulationē. Iteз si iuro tibi tanq̃ regi vel ep̄o te deposito non obligor. idem videtur si tu tanq̃ ep̄s iuras mihi restituere pecuniaз quã mutuaui. nam depositus non teneberis. quod credo verũ si in vtilitatē ecclesie pecunia versa est. xv. q. vi. alius. itē si iuro stare mandatis tuis p offensa tibi vel tuis facta. intelligitur nisi p̄cipias imoderatum iniustũ vel

impossibile et huiusmodi. de iureiuran. veniens. et. c. quintavalis. Concor. Ray. addens quod omnes tales ne detur materia periurandi debent petere auctoritatem ab ecclesia. vt colligitur ex eisdem decretalibus. Concor. Tho. se. se. q. xxv. item intelligitur si facultas siue possibilitas se obtulerit. alias non imputabitur. de iure iuran. querelam. et. c. breui. vnde excusat hominem necessitas siue impossibilitas. verum qui iurat pecuniam reddere ad certum terminum et non potest consulit Ray. quod ante diem veniens coram iudice cedat bonis. de solucione. odoardus. item si iuras mihi reddere vinum vel bladum. subauditur eiusdem bonitatis. ff. si certum peta. cum quis. item si iuro dare tibi filiam meam in vxorem. intelligitur quod bona fide laborabo vt eam habeas. nec ad aliud obligor cum alienum factum precise promittere non possim. de spon. ex litteris. item si iuro alicui fidelitatem vel quod non ero contra eum. intelligitur ne procurem vel consentiam quod vitam vel membrum vel res suas perdat. sed si me offendat vel coniunctos mihi. potero me tueri. de iureiuran. petitio. et. c. ego. et de hoc iuramento habes. s. feudum. ¶. vi. ¶ Quid si quis iurauit tenere ostagia in certo loco nec habet ibi quid comedat vel vnde soluat? R. secundum Ho. si tempore obligationis iam erat non soluendo. tenetur ostagium seruare. quia ad hoc videtur se obligasse. et victum querat manibus suis vel mendicando ¶ Sed si tempore obligationis erat soluendo et nunc deuenit ad paupertatem tunc distinguo. quia si est talis quod possit mendicare sine verecundia. dico idem quod prius. ar. lxxxxiii. di. dyaconi. sed si est nobilis et in dignitate. tali subueniendum est iuris beneficio. de iureiuran. querelam. et. c. breui. ¶ Quid si creditori iurauit debitor se soluturum in certo termino et impeditus non potest? R. secundum Ho. si quando iurabat credebat se non posse soluere vel non habebat probabilem causam credendi. tunc in vtroque casu periurabat. quia in primo deerat veritas. in secundo deerat iudicium. Si vero ab inicio credebat se probabiliter posse soluere. non periurabat. et si postea fecit posse suum non est periurus. sed et etiam multomagis excusatur si misit pecuniam tempore debito sed casu perdita fuit. de iure iuran. querelam. xxiii. q. viii. si nulla. de conse. di. i. sicut. quod si postea lapso termino possit et non persolueret periurus esset. de dolo. et contu. cum dilecti. Concor. Tho. secunda se. q. lxxxix. ¶ Quid si iuro aliquid generaliter nunquid ad specialia teneor? R.

℞. scdm̄ Ho. cum generalitas obscuritatem pariat non videor de his cogitasse sup q̄bus spāliter iuratus non fuissem. et sic interp̄tandum ē iuramentū scdm̄ intentionē iurātis q̄n sine dolo q̄s piurat. Secus aūt q̄n ip̄e cū dolo ē et ille cui iuratur est sine dolo. igitur si emergat casus inopinatus de quo si cogitassem nullo mō iurassem. nō teneor. Satis concor. Ray. et vber. et etiaʒ Tho. vt habetur infra iuramentū. i. ¶. v. ¶ Quid de duobus h̄ntibus mensuraʒ cōitatis vel staterā quaʒ consueuerunt portare ad vendentes et mercedē recipere. si iurauerint sibi inuicem de cetero non portare? ℞. scdm̄ vber. etiā si ex hoc multum damnificati sunt puta q̄a ꝓuisum est de alia mensura. nō p̄nt auctoritate ꝓpria venire contra iuramentum nisi forte ex hoc ad extremā necessitatē deuenirent nec vllo mō possent habere vn̄ viuerent. Ep̄us tn̄ absq; tanta necessitate posset hmōi iuramentū in melius cōmutare cum nulli sit vtile et aliquibus damnosum. Sʒ si vnus p̄dictorum piurat nūquid alter poterit venire contra iuramentū. ¶ Dicendū q̄ si intendebat iurare sub conditione. scʒ si alter portaret. tunc altero non portante non tēbitur. si aūt absolute iurauerit tētur. q̄ si nescit quō iurauerit vel intenderit tunc si emolumentuʒ mensure sit cōe ābobus vno piuro reliquus nihilominus tētur cum nullū ex hoc fiat ei preiudiciū. Si aūt emolumentū est solum eius qui portat tunc benignius interp̄tandum ē. scʒ q̄ nō seruanti fidem non ꝓmiserit cum damno suo et lucro alterius. ¶ Nam generaliter scdm̄ Ho. et Ber. si duo sibi inuicem aliquid iurauerint. vno nō seruante neq; alius tenetur. e. ti. sicut. iii. in fine. nisi q̄ iuratuʒ est esʒ in honorem dei. vt si iurauimus q̄ dicemus psalterium vnū p inuicē. vel vt certā eliāʒ daremus. et de hoc vltimo dicto habes hic infra. ¶. antepe. in fi. et vide etiam infra iuramētū. ii. ¶. ii. ¶ Nunquid paganus qui iurat per falsos deos vel p creaturas non concessas tēatur? ℞. scdm̄ Ray. dico q̄ cū iurauit peccatū cōmisit in iurando. sʒ si modo non seruat fidē ꝓmissa; addit peccatū peccato. xxii. q. i. mouet te. Concor. Innocē. et Ho. et Tho. se. se. q. xlviii. addit q̄ licitū est recipe iuramentū eius qui paratus est per falsos deos iurare. non tn̄ lʒ eum inducere ad hoc q̄ p falsos deos iuret. Cōcor. Pe. et Inno. ¶ Quid de eo qui per metū cōpulsus iurauit se aliquid daturū et hmōi?

R. scdm Ray. talis qtuscunq fuerit metus nihilominus obligatur dummo sit de re licita. secus de illicita. e. ti. si vero. q metus ca. ad audiam. tn q sic iurauit pot ab epo petere vt cogat illuz absoluere eu a iuramento. e. ti. ex admistrationis. Si hoc impetrare no pot soluat et postea repetat. qa lz iurauerit soluere non tn iurauit no repetere. e. ti. debitores. et in dicto. c. ad audiaz. q si etiam iurauit non repetere. tunc denutiet ecclesie scdm forma euangelica vt ecclia copellat ad restitutionez. Si vero iurauit q no denuntiaret tale iuramentu est illicitu et ideo non seruandu. e. ti. que admodu. Concor. Tho. se. se. q. lxxxix. Pe. Inno. Ber. Simile casuz hes infra vsura. vi. ¶. vii.

¶ Quid si dns facit familia sua iurare q reuelabut ei si que sciut vel audiunt surripuisse de bonis suis? vide hoc. s. familia. ¶. fi.

¶ Quid si quis audit alique iurare illud quod audies scit falsuz ee? R. scdm Ray. sufficit audieti indicare illis q magis possint pdesse q obesse periuro. siue euz corripiendo siue p eo orando. xxii. q. v. hoc videtur. ¶ Quid si clericus iurauit se seruaturu statuta i ecclia sua edita. et postea fit nouu statutu? R. scdm Tho. se. se. q. lxxxviii. no tetur ex iurameto seruare futura statuta nisi intenderit se obligare ad omnia pterita et futura. tenetur tn ea seruare ex ipa vi statutorum. q si talis clericus pmiserit per prius pstitum iuramentu seruare illud statutum quod postea factum e. iterum non est obligatus ex iurameto. c. ti. clericus. Et idem intelligendu de eo qui fit nouus ciuis alicuius ciuitatis et iurat statuta. Cocor. Ray. ¶ Quid si aliqui dni tpales vel clerici aut prelati iurant seruare statuta et consuetudines alicuius loci siue ecclesie et inter illa sunt aliq illicita ipossibilia vel libertati ecclesie obuiantia? R. si iurates hoc sciut non debent sic generaliter iurare. nec sunt aliquatenus hmoi iuramenta seruanda. sz solum alia ¶ Similiter et si nesciunt no sunt seruanda. quia non tenetur ad illa. de iureiu. contigit. li. vi. ¶ Vtrum ille cui iurando aliquid pmittitur possit relaxare iurametu? R. scdm Tho. se. se. q. lxxxviii. homo pot alteri pmittere aliquid sub iuramento dupliciter. vno mo quasi ptines ad vtilitate ipius. puta si sub iuramento pmittat se seruituru ei vel pecuniaz daturum. et a tali pmissione pot absoluere ille cui pmissio facta est. intelligitur enim iaz ei soluisse qn facit de

eo scdm̄ eius voluntatem. Alio mō ꝓmittit aliquid alteri quod pertinet ad honorē dei vel vtilitatē aliorum. puta si aliquis iuramēto ꝓmittat alicui se intraturū religionē vel aliquod opus pietatis facturum. et tūc ille cui ꝓmittit non pōt absoluere ꝓmittentē. qa promissio nō est ei facta principaliter. sꝫ deo. nisi forte sit interposita conditio. scꝫ si illi videbitur cui ꝓmittit vel aliqd aliud tale. Concor. Ho. et Ray. ¶ Quid si venditor aliqs iurauit non venire contra venditionē et nunc dicit se deceptuꝫ vltra dimidium iusti precii. nunquid dꝫ audiri? Rꝫ. scdm̄ Ber. si maior est nō credo ꝙ audiatur. secus si minor. quia per tale iuramentū nō excluditur nisi bn̄ficiū etatis. non aūt ꝙ renūtiet iuri comuni vñ pōt agere vel ad supplementuꝫ precii vel ad rescindendā venditionem scdm̄ illud. de eptio. et vendi. cum cā. ¶ Quid de puella que iurauit non habere regressuꝫ ad bona paterna sꝫ esse dote contēta? habetur. s. dos. ¶. iii. vel si vxor iurauit non contra venire alienationi dotis. ibideꝫ. ¶. iiii. multa circa hanc materiam habentur hic statim. c. iuramentuꝫ. i. et .ii. et infra periurium.

IVramentū. i. comuniter. que cā institutiōis iuramēti? Rꝫ. scdm̄ Ray. duplex ē causa. vna pp̄ infirmitateꝫ non credentiū. vtputa cuꝫ aliquibus suadetur aliquod bonū et non credūt verbo simplici introductū est ꝙ possumus iurare xxii. q. i. non ē contra. et. c. si peccatū. Alia cā fuit permissiua pp̄ vitandā ydolatriam pp̄ quod concessum fuit iudeis iurare ꝑ deū ne iurando per creaturas in ydolatriā inciderēt. xxii. q. i. considera. Est ergo iuramentū licitum et meritoriū qñ ꝑ ip̄m ꝓximo subuenitur. vñ in psal. domine quis habitabit in tabernaculo tuo. et seqtur. qui iurat ꝓximo suo et non decipit. non tñ est assuescendū ad iurandum pp̄ periculū piurii. pp̄ quod nisi ob necessitatem vel vtilitatem iurandū. xxii. q. i. ita ergo. Et sic intelligendum ē qñ iuramentū inuenitur ꝓhibitū. ¶ Quot sunt spēs iuramenti? Rꝫ. scdm̄ Ray. due. Nam aliud est assertorium. vt cum iuratur de pn̄ti aut de preterito puta sic esse. vel non esse. Aliud est ꝓmissorium. scꝫ de futuro. vt cuꝫ iurat qs se facturum vel dicturū. idem Tho. in. iii. sn̄iarum. di. xxxix. et secūda se. q. lxxxix. Et addit ꝙ hec aliñ fiunt simpliciter. vt cum dicitur testis ē mihi deus vel coram deo loquor vel per deū

quod idem est scdm Augu. Aliqn vero per execrationē. vt cuȝ quis obligat se ad aliquā penam. vt si hoc nō fecero hoc accidat michi vel filiis meis et hmōi. Et tūc scdm Augu. illa ꝑ que sic iurat obligat deo vt hoc illis eueniat si secus est q̄ dicit. ¶ Que forma iuramēti? R. scdm Ray. in veteri lege iurabāt sic viuit dn̄s et viuit aīa mā. hoc faciat michi deus. et hoc addat. xxii. q i. iurabunt. et. i. regum. xiiii. et. xv. in primitiua vero ecclīa iurabunt sic. testis est michi deus. Ro. i. Itē testis est michi aīa mea Ro. xi. vel corā deo loquor et hmōi. xxii. q. i. si peccatū. hodie vero iuratur sic. per deum. vel sic me deus adiuuet. vel ꝑ istas sanctas reliquias. vel per ista sancta euangelia vel similia. xxxv. q. vi. de parentela ¶ Et vt dicit Innocē. nulla vel modica differentia est siue sic iuret vt dictum ē siue si solum dicat promitto hoc in fide mea. maius tn̄ pctm̄ est fallere iuramentum factū per increata vel per superiores creaturas q̄ per iferiores. Item iuramentum est qn̄ asserit se dicere veritatem in periculo aīe sue. de frigi. et malefi. fraternitatis ¶ Semp tn̄ quādo pars parti iuramētū defert iurandū est scdm ꝙ placet ambobus. ff. de iureiu. l. iii. ¶. vi et. l. iiii. ¶. v. in iuramentis vero q̄ a iure ꝓcipiuntur. vt est iuramentū testis vel iuramentū de calūnia. est iurandum sup sancta dei euangelia. de iura. calūp. c. vl. et xi. q. i. testimoniū. idem quoqꝫ si ꝓmiserit quis aliquid iurare vt Hosti. dicit. ¶ Que exigūtur vt recte fiat iuramentuȝ? R. scdm Ray. tria. scilicȝ veritas. iudiciuȝ et iusticia. Iere. iiii. Iurabūt. viuit dominus in veritate et iudicio et iusticia. xxii. q. i. et iurabunt. veritas enim sp debȝ adesse vt scȝ sciat qs firmiter ꝙ verum est quod iurat. alias si tm̄ credit non debet iurare de scia sȝ de credulitate. Item dȝ esse iudicium. i. discreta deliberatio vt scȝ non iuret etiā verum nisi pp̄ necessitatem vel vtilitatem. xxii. q. i. ita ergo. Item iusticia scȝ vt quod iuratur licitum sit et honestū. vt in dicto. c. ita ergo. Idem Tho. se. se. q. lxxxix. ¶ Quid qn̄ in iuramēto nō est eadē intentio iurātis et recipientis? R. scdm Tho. se. se. q. lxxxix. si hoc ꝓuenit ex dolo iurantis oportet iuramentū seruari scdm sanū intellectuȝ eius cui iuramentum ꝓstatur. Si vero iurans doluȝ non adhibeat obligatur solū scdm suā intentionē. Simile. s. iurare. ¶. xii. qui incipit. quid si iuro ¶ Vtrum iuramentum ꝓmissoriū

semp sit obligatoriũ? R. scdm̃ Tho. vbi. s. quicunq iurat se aliquid facturũ obligatur ad illud faciendũ. nisi vergat in peiorẽ exitũ. vt cũ iurat quis aliquid quod est scdm̃ se malũ. vt puta se patraturum adulteriũ. in quo casu peccat iurando et peccat iuramentũ seruando. Similiter si vergit in deterius qa est maioris boni impedimentũ. puta cum qs iurat se non intraturũ religionẽ. vel q non fiet clericus et hmõi. et in hoc casu peccat qdem iurando quia ponit obicẽ spũi sancto. sz multo melius facit non implendo. naz q̃ mala sunt vel maioris boni impeditiua sub iuramento cadere non pñt. Sz et alio modo vergit in deterius pp aliquid quod de nouo emergit. quod fuit impmeditatũ sicut cum herodes iurauit puelle saltanti se daturũ quod peteret. hoc enim iuramentũ poterat esse licitum a principio intellecta debita conditione scz si peteret quod dare liceret. sz impletio iuramenti fuit illicita. xxii. q. iiii. est cõtra officiũ. ¶ Que maior obligatio voti vel iuramenti? R. scdm̃ Tho. secũ. se. q. lxxxix. votum ex sui rõe est magis obligatorium. nã obligatio voti causatur ex fidelitate quã debemus deo. cuius trangressio infidelitatẽ et per consequẽs irreuerentiam continet. obligatio aũt iuramenti causatur ex reuerentia quã debemus ei. ex qua tenemur q versificemus id quod per nomen eius pmittimus. cuius transgressio continet irreuerentiã tm̃. ¶ An viri possint irritare iuramenta vxorũ? R. scdm̃ vber. non. nisi sint talia q̃ vxor non põt implere sine scandalo et piudicio viri. Et sic intelligendũ quod dicit Tho. in. ¶. sequenti. in fi. ¶ Vtrum in iuramentis possit dispensari? R. scdm̃ Tho. se. se. q. lxxxix. in iuramentis pmissoriis dispensari põt sicut in votis. vbi notandũ est q illud quod cadit sub iuramento promissorio ẽ aliqñ manifeste peccatũ vel maioris boni impedimentum. et tale iuramentum dispensatione non indiget. Alñ est dubiuz vtrum sit licitum vel illicituz pficuũ vel nociuuz aut simpliciter aut in aliquo casu. et in hoc põt qlibz eps dispensare. qñ vero pmittitur aliqd sub iuramẽto quod est manifeste licituz et vtile. et in tali iuramento non videtur habere locum dispensatio. vel commutatio. nisi aliquid occurrat melius faciendũ ad cõmunẽ vtilitatem quod maxime videtur pertinere ad ptãtem pape qui hz curã vniuersalis ecclesie ¶ Similiter etiam et iuramenti absoluta relaxatio.

nam ad vnūquēq pertinet irritare iuramentū quod a subditis factuʒ est circa ea que subduntur eius ptāti. sicut pater potest irritare iuramentuʒ puelle. et vir vxoris. vt dicitur Nu. xxx.

¶ Vtrum debitor pp vim iuramenti teatur reddere debitū excōmunicato? vide. s. excoīcatio. vi. ¶. xxvii. qui incipit quid si teneor. de iuramento fidelitatis habes. s. feuduʒ. ¶. vi. et. s. iurare. ¶. ix. in fi. Item de iuramento fidelitatis si non pstetur pape a prelato vide infra peregrinus. ii. ¶. fi. in fi. de iuramēto eorum qui absoluūtur ab excoīcatione habes. s. absolutio. v. ¶. ii. et. iii. De materia iuramēti habes multa. s. iurare. et infra periuriū. Item de iuramento vniuersitatis habes hic stati.

IVramentum. ii. de iuramēto vniuersitatis siue alicuius societatis. vbi aduertendū est q qn̄ vniuersitas alicuius ciuitatis vel collegii iuramēto obligauit se et iurantes iā mortui sunt. successores facientes contra nō sunt propter hoc piuri. nam obligatio iuramenti personalis est. et nō transit ad successores. teñtur tn̄ ex quadam fidelitate adimplere quod iuratum fuit. ar. e. ti. veritatis. hec Ray. et Tho. secūda se. q. lxxxxviii. ¶ Quid si homines alicuius vniuersitatis seu societatis iurant aliquid se facturos nūquid possunt sibi remittere vel etiaʒ si iurant aliquid se non facturos? R̄. scd̄m vber. hoc possʒ esse q̄tuor modis. primo qdem si iuramentum sit de his q̄ pertinent ad cultum dei seu ad religionē vel ad pietatem. et tunc nō pn̄t remittere. vt si duo iurēt q ibunt vltra mare malitare pro deo. vel q itrabūt religioneʒ. aut q dicēt duo vel tria psalteria pinuicem. aut si qui artifices iurant q de lucro suo certā portionem dabunt fabrice alicuius ecclesie. vel in alios pios vsus. vbi tamen aliqui iurant q ibunt vltra mare simul. pn̄t quidem sibi remittere ne vadaat simul. sʒ nō pn̄t remittere qn vadāt. quia q̄si duo iuramenta sunt scʒ q vadant. et q simul. Secūdo si iuramentū sit de tpalibus. et sit tale q absq iuramento tenētur facere quod iurant. et tunc etiā non pōt sibi remittere. qa pp salutem aiarum videtur sic iuratū. vt si carnifices iurant q non vendant carnes infectas p sanis. aut q non sophisticabūt merces suas et cetera. Tertio pōt contingere si iuramentū qdē sit sup re tpali sʒ tali q absq iuramento non tenebātur facere quod iurant. et tunc si obseruantie iuramenti spectant tm̄ ad

cõmodum iurantiũ pñt sibi remittere. vt si iuret quis ꝙ faciet alteri librũ vel domũ. et ille ꝙ reddet ei mercedeꝫ. Similiter qñ duo socii iurant de coĩcando sibi inuicẽ omnia lucra. Si aũt spectant ad cõmodum aliorũ non pñt iuramentũ sibi remittere. si artifices aliqui iurent ꝙ in mercibus xx. solidorũ nõ accipiẽt de lucro vltra vnũ solidum. vel ꝙ non vendent opa de materia sic pata. vel ꝙ nõ trahent petias panni vltra tm̃ et huiusmõi. Quarto si obseruatio iuramenti sit aliis dãnosa. naꝫ tale iuramentũ non est obligatoriũ. vt si iurent sutores ꝙ certo tẽpore non laborabunt et hoc vt pp̄ raritatem carius vendant. vel carnifices ꝙ non incident siue parabunt carnes vltra certũ numeruꝫ. vel aliqui opifices ꝙ non operabuntur p̄cio minori q̃ tali. et hmõi. que qdeꝫ iuramenta q̃uis non sint obligatoria nõ expedit tñ ꝙ propria auctoritate sibi remittant. sꝫ ꝙ auctoritate epi reuocentur vel potius denuncientur non tenuisse. vel dic ꝙ sufficit auctoritas ꝓpria qñ iuramentum fuit de eo quod ẽ manifeste pctm̃. aut maioris boni impedimentum. vt dictũ est. s. iuramentũ. i. ¶. viii. ¶ Qñ multitudo iurat aliquid facere vel non facere nunquid aliquibus contrauenientibus pñt alii cõtra uenire? R℣. scdm̃ vber. si absolute in omnẽ euentũ iuratum est quilibet seruare tenetur. Si vero sub conditione vel ob terminatã causaꝫ. puta si alii seruarent et hmõi. non tẽtur quis nisi exñte conditione. ar. xxxii. q. viii. non solũ. de condi. apposi. veruꝫ. de iureiu. peruenit. vñ si oms̃ alii vel plures nõ seruãt. in hoc casu videntur absoluti alii. Si vero pauci sint qui nõ seruent recurrendũ est ad intentionẽ iurantium. videlicꝫ ꝙ si intẽdebant ꝙ quocunqꝫ non seruante ipi non tenerentur. aut solũ si multi essent illi qui non seruarent. et si de intentione nescitur tutius est seruare.

IVridictio. de iuridictione episcopi spirituali vbi et quãdo possit exerceri vide. s. episcopus. ¶. viii. et supra. absolutio. i. ¶. vi. de tẽporali. supra. episcopus. ¶. ix. iuridictõ quedam est voluntaria scꝫ quando nemo se opponit. et hec põt exerceri omni tẽpore et loco. ff. de adop. l. emanci. Quedaꝫ cõtenciosa scꝫ quando litigatur. et hec non potest expediri a iudice procedente diebus feriatis nec de nocte. iii. q. iii. spacium. ver. a iudice procedente. de offi. delega. consuluit.

IVs · quid est ius · quid rigor · quid equitas · et qd dispēsatio? R. scdm Ray · et Ho · ius est ars boni et equi · cuius merito nos quis sacerdotes appellat idest sacrorū preceptorum ministros · ff. de iusti · et iu · l · i · Rigor vero ē excessus siue austeritas iuris aliquotiens ad terrorē scriptus · qui quidez non est seruādus nisi vbi timetur exeplū mali · di · xlv · sz illud · Qnqz tñ rigor idem est quod subtilitas iuris · et sic ponitur · de resti · spo · in lris ¶ Equitas vero ē medium inter rigorē et dispēsationem · C · de iudi · placuit · et diffinitur sic · equitas ē iusticia dulcore mie tempata · vel equitas ē modus rōalis regens miaz et rigorem · hanc iudex sp debet poculis habere · ff · de eo quod certo lo · l · ꝙ si ephesi · in fi · et · xlv · di · disciplina · et · c · dño sancto · Nā melius est de mia q̄ de seueritate rōnez reddere · xxvi · q · vii · alliguit · hec intellige scdm Ray · nisi ex iusta cā seruet rigorem vel faciat dispensationem · Quid aūt sit dispensatio et plura de ipa habes · s · dispensatio p totū · ¶ Ius publicuz dicitur vno mō quodlibz ius in scriptis redactū · quod dicitur publicū · quia a publicis personis introductum ē · vt a principibus vel cōciliis ¶ Similiter et constitutio municipalis vel epalis · Item alio modo dicitur ius publicuz · qa publice vtilitati expedit · vtputa ne quis re sua male vtatur et hmōi · Itē alio mō et spāliter dicitur ius publicum illud quod consistit in sacris et sacerdotibus · ff · de iusti · et iu · l · i · quod etiā spāliter dicitur diuū · de iureiu · nimis diuino · ¶ Vtruz ea que contra ius fiunt valeant? R. regula dicit · que contra ius fiūt debent pro infectis haberi · de re iu · q̄ cōtra · li · vi · quam regulam qdam volunt dicere habere · locum solūo qñ ius ita ꝓhibet · ꝙ addit et si contra fiat non valeat · sz hec expositio reꝓbatur expsse · C · de legi · nō dubium · iō indubitāter tenendū ꝙ qñcunqz lex ꝓhibz si nihil aliud addit tunc ea que contra fiunt ipo iure non valent · vt sunt vēditiones donationes electiones testamēta et oīa hmōi · nisi sint talia ꝙ eorū effectus reuocari non possit · vt homicidiū et hmōi ¶ Si vero lex addit aliquid plus tunc considerandum est ꝙ addere pōt tripliciter · et primo qdem contingit ꝙ addat verba expsse annullantia · vt dicendo si contractū fuerit sit irrituz et inane · tunc est planuz · ff · de tutel · mitto · ¶ · sub conditione · Secūdo contingit ꝙ addat verba exprimentia modū per quē illud factū

annullatur. vt dicendo qui contra fecerit reuocetur exceptōne tali vel tali. vt macedoniāi velleiani de dolo et similibus. et tūc quod contra legē factū est prima facie valet. sȝ remouetur exceptione opposita ¶ Tertio contingit addi aliqua verba cōfirmātia. vt dicendo sic. si contra factū fuerit valebit qdeȝ etcetera. et tunc valet. ff. de fideius. grege. ¶. a tutore. et de interdic. et rele. relegatoruȝ. ¶. ad tps. et qn appellandū sit. l. i. ¶. biduū. et hec ē snia dig ¶ Ad materiā iuris pōt pertinere ifra lex.

IVstificatio. que exiguntur ad iustificationē impii? R. scdm vber. quatuor que sunt simul tpe. scȝ motus liberi arbitrii. cōtritio animi. ifusio gratie. et remissio culpe. caracter. caritas. cathecismus. et similia. quere in lrā c.

LAtro. quis dicatur latro publicus vel etiam nocturnus ppłātor agroruȝ? R. latro publicus dicitur q insidiatur et aggreditur publicis stratis ¶ Nocturnus vero ppłātor agroruȝ qui de nocte agros vastat. vel intendit hos scdm leges impune occidere licet. vt. s. homicidium. i. ¶. vi. nec gaudent emunitate si cōfugiant ad ecclesiam. vt. s. emunitas confugētium. ¶. i. Et ad istam latronis materiā potest pertinere infra predo. et infra raptor.

LEgare. quid iuris si testator legat rem alienā? R. scdm Ho. si testator ignorauit ipam alienam esse heres nō tenetur eam prestare. nisi forte iis cui reliquebat esse persona coniuncta. puta vxor vel alia cui erat tmdeȝ relicturus de suo. quia tunc tenet legatū. C. de lega. cum alienā. vel nisi ipa res erat heredis. quia tunc tētur illam prestare ¶ ff. de lega. ii. vnū ex familia. ¶. si rem tuā. Si vero testator sciuit esse alienā rem. tunc tētur heres emere et tradere. et si ille cuius est non vult vendere vel non nisi ꝑ nimis graui ꝑcio tenetur heres prestare iustam extimationē. nisi forte essȝ res cuius cōmercium non hētur. vt res sacre et hmōi. vn̄ nō obstat. de testa. filius. qa ille res erāt res ecclesie in qbus legatū non tenuit ¶ Cōcor. Innocē. ¶ Legatū ad pias cās valet cum minori solēnitate vide infra lex. ¶. ix ¶ Quō heredes debent soluere legata aut debita defuncti hētur. s. hereditas. ¶. v. et sequentibus.

LEgatus. quot sunt genera legatoruȝ? R. scdm Ber. e. ti. excōicatis. tria sunt. nā quidam sunt legati de latere

pape vt sunt cardinales principaliter. et etiaȝ alii sicut ibi Ber. dicit qui mittuntur de curia. Alii sunt de latere. s. qui mittũtur a papa non exñtes in curia. verius tñ tenẽduȝ ẽ quod ꝓbat Io. an. in vi. scȝ ꝙ solum cardinales dicuntur de latere. omnes alii vñcunqȝ missi nõ dicuntur de latere. Sunt et tertii qui pretextu ecclesiarũ suarũ hñt legatiouem. an vero tales possint absoluere percussores clericorũ habes. s. absolutio. ii. i principio.

¶ Legatus de latere põt confirmare electiones epõrum et exẽptorum. alii legati non sine spãli mandato. de elec. si abbatẽ. li. vi. põt etiã legatus de latere cognoscere de causis cõtra exẽptos. vt. s. exẽptus. ¶. pe. ¶ Quid si legatus aliquẽ excõicauit dũ erat in ꝓuincia sibi decreta. nũquid postq̃ egressus ẽ potest eũ absoluere? R℞. scdm̃ Inno. si reuocatus ẽ non poterit. si vero exiuit reuersurus postq̃ reuersus fuerit poterit. et etiã ante regressum. si ẽ legatus de latere. ¶ ꝙ legatus q̃cunqȝ legationeȝ habeat siue etiaȝ habeat ꝑtextu ecclesie sue non hȝ ex hoc ptãtem conferendi beneficia nisi ei spãliter sit concessuȝ. vel nisi sit cardinalis. e. ti. officii. li. vi. ꝙ si ecclia habeat patronũ laycuȝ non põt cõferri per legatũ nisi ei quẽ patronus pñtaret. Eodẽ mõ si hȝ patronũ clericũ cui patronatus cõpetit rõe sui prionii e. ti. cuȝ dilectus. secus si clericus sit patronus rõe ecclesie. vel etiam si sit collegiũ. quia tũc eo irreqsito legatus põt cõferre. quia põt quod maius est. scȝ conferre ipas ecclesias nõ reqsito epo. ¶ Oms reseruationes quorũcunqȝ bñficioruȝ facte a quocunqȝ legato auctoritate legationis et oia decreta siue denũtiationes et ꝓcessus carent viribus finita legatõe. qnetiam si durante legatione legatus in aliqua ecclesia fecit reseruationem. non põt illa pendẽte facere aliaȝ in alia ecclesia. Similiter postq̃ reseruauit vnũ bñficium ptinens ad colloẽȝ cuiuscunqȝ ipa reseruatione pendente non poterit aliqd seruare quod ad eundeȝ pertinet. hec. e. ti. pñti. li. vi. ¶ Nullus legatus põt facere aliquã reseruationẽ de ecclesiis et dignitatibus earũ vbi illi q preficiuntur hñt per elcõem assumi nec se intromittere qn eligere et postulare valeãt. e. ti. deliberatione. li. vi. ¶ Nullus legatus põt concedere alicui in generali vel in spãli. vt recepta resignatione eorũ qui hñt bñficia possint illa alteri conferre. alias non valet. e. ti. deliberatõe. li. vi. ¶ Constitutiones facte a legatis

in sua puincia durant postea perpetue. secus si causas delegent quia egressus eis de puincia non durat iuriditio legatoruz. nisi ante discessum eorum citatio precesserit. e. ti. nemini. ¶ Legatus non potest processum delegati impedire. aut eius sententiā irritare. sed potest eam confirmare et exequi. de offi. delega. studuisti. ¶ Quot modis finitur legatō? R. scdm Iohannē an. quatuor. Primo si datus fuit legatus ad tempus. finito tēpore finita est legatio. de offi. dele. de causis. Secundo quando reuocatus est. ff. de iudi. iudiciū. Tertō quādo ē egressus animo nō redeundi. secus si animo redeundi. e. ti. nouit ¶ Quarto p mortē ipius legati non tn̄ morte constituentis. e. ti. ligatus li. vi.

Legittimus filius quis est? R. scdm Ray. legittimus filius est qui de legittimo matrimonio natus est. vel de eo quod legittimum reputabatur. e. ti. cum inter hominē iohēm ¶ Et hoc siue ambo in facie ecclesie coniuncti sunt bona fide credentes se legittime copulatos. vel si alter tm̄ credebat. nam et si sic legittimus est filius et vtriqꝫ parēti succedet. e. ti. ex tenore. Secus si clandestine contraxerunt. quia videtur fuisse ignorantia affectata. aut etiam si ambo impedimentū sciētes publice contraxerunt. de clande. de spon. cū inhibicio. idez Petrus et Tho. ¶ Quo modo legittimari possunt qui legittimi non sunt? R. multipliciter ¶ Primus quidem modus est per sequens matrimonium quando solutus de soluta filios habet. scz naturales. si contrahit cum ea legittimantur. secus de spuriis. scz ex adulterio natis. e. ti. conquestus. et. c. tanta. Secūdus est per specialem licentiam pape. e. ti. per venerabilem. hii duo modi in canonibus reperiūtur. ¶ Sunt et alii scdm̄ leges. vnus est si pater filiū naturalem offerat curie imperatoris fiatqꝫ curialis. vt in auten. qbus mo. natura. effi. legit. ¶. si quis igitur. colla. vii. idem si eum offerat curie ciuitatis de qua vel cuius vico est oriundus. vt insti. de nup. ¶. vl. ¶ Alius modus est si pater decedens in testamento naturalem filium nominet heredem. et ipc postea offerat principi testamentuz. fiet limus.
Tertius modus est si nullo filio legittimo exn̄te ipe naturalis filius seipm̄ offert curie. vt dictū est in auten. quibus mo. na. effi. le. ¶. i. et. ¶. si quis igitur ¶ Quartus modus est si pater in instrumento per publicam manum confecto vel alias scripto

cum inscriptione trium testium eum filium nominet nec adie-
cerit naturalem. vt in auten. ne lice. ma. et a. ¶. ad hec. col.
viii. Si spurii vero non pnt legittimari q̄tum est per leges. sed
imperator vel alius auctoritate eius aliquando de gratia legit-
timant. et similiter papa. ¶ Quid prodest filiis esse legittimos?
℟. succedunt in omnibus bonis parentum. vt in autē. quibus
mo. na. effi. le. ¶. quoniam. et. C. de seruis et le. he. p totuz.
e. ti. conquestus. et. c. tanta. hoc intellige nisi excludantur ab
hereditate in casibus quos habes. s. hereditas. ¶. ii. ¶ Vtrum
legittimatus quo ad actus ecclesiasticos intelligatur legittima
tus quo ad secularia? habes supra illegittimus. ¶. fi. Ad mate-
riam istam pōt pertinere supra filius. et supra illegittimus.

LEgittima. portio legittima triplex ē. Vna que ē debita
iure nature et dicitur debitum bonorū subsidiuz. et hoc
debetur filiis tantuz qui sine causa exhereditari nō pnt.
et huic portioni nullum grauamen pōt imponi. C. de inoffi. te
sta. omni modo. et duabus le. sequētibus. Et hec ē talis si sunt
q̄tuor filii vel infra debent habere tertiam partē. si sunt quinq̧
vel vltra debent habere medietatem eius quod eis deferebatur
ab intestato. C. de inof. testa. autē. nouissima. Et intelligi de
bet detractis debitis si qua essent. ¶ Item ē alia portio. scz q̄rta
falcidia que debetur iure institutionis. vt cuz quis ē institutus
heres. et illa hereditas ē exhausta per legata. tunc heres insti-
tutus pōt detrahere sibi vsq̧ ad quartam partez hereditatis de
trahendo de singulis legatis nisi ad pias causas. de testa. Ray-
naldus. ad fi. et. C. ad le. falci. per totum. Item est alia pars q̄
dicitur trebellanica. vt cuz aliquis institutus heres rogatur vt
alii restituat hereditatem. nam talis institutus potest retinere
quartam partem de tota hereditate. insti. de fideiuss. here. ¶.
sed quia. C. ad tabel. per totum. et hoc detrahitur de vniuersi-
tate hereditatis et in hac computantur legata et donationes.
ff. ad le. falci. in quarta. Notatur hoc de testa. Raynūtius. et
si plures heredes instituti fuerint diuidant inter se dictas portio
nes. hec que dicta sunt de iure dicta sunt. Ceterum circa hec di
uersarum terrarum varia ē consuetudo que si rationalis sit et
prescripta seruari debet. vt. supra. consuetudo. ¶. tertio quar
to. et quinto.

Leprosus · quid de coniugio leprosorum? R · lepra superueniens soluit sponsalia · sz non soluit matrimonium · e · ti · litteras · vnde si contractum fuit tenetur coniunx ad redditionem debiti · e · ti · c · primo et secundo · leprosus etiã contrahere potest si inueniat volentem · e · ti · c · ii · ¶ Vtrum coniunx teneatur cohabitare coniugi leproso? R · scdm Thomã in iiii · di · xxxii · licet teneatur reddere debitum · non tamen tẽtur ei cohabitare · non enim ita cito inficitur ex coitu sicut ex frequẽti cohabitatione · ¶ Et scdm Pe · hec opinio celebrior est q̃ et Ho · declarat sic ¶ Sufficit leproso q vxor ita prope sit q ꝓpter loci distantiam non fraudetur debito · nec oportet q in eodem lecto aut in eadem domo morentur · filii quoq leprosorum cuz sano remanere debent ne inficiantur · ¶ Vtrũ leprosi teneãtur dare decimas? habes supra decime · ii · ¶ · i · Et vtrũ de sepultura teneantur ad canonicam portionez vide infra sepultura · iii · ¶ · xi · qui incipit · quid de leprosis · ¶ Vtrum sacerdos leprosus debeat celebrare? R · scdm vber · populo quidez propter scandalum celebrare non debet · sed priuatim si non sit nimis deformis ñ est ꝓhibendus · sz tamen cessabit a ministerio quo ad sanos ·

Lex et constitutio ¶ Quid est lex? R · lex ẽ constitutio populi in qua maiores natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt · di · ii · lex · et de hoc etiam vide in fine sequentis ¶ · ¶ Quis põt legem facere? R · scdm Tho · secunda se · q · xl · lex principaliter respicit ad bonum comune · ordinare autẽ aliquid ad bonum comune est vel totius multitudinis vel alicuius gerentis vicem totius multitudinis ¶ Et ideo condere legem vel pertinet ad totam multitudinem vel ad personam publicaz que multitudinis curam habet · Est tamen promulgatio necessaria ad hoc vt lex habeat suam veritatem · vnde et di · iiii · dicitur q leges instituuntur cum ꝓmulgantur · et sic põt colligi talis diffinitio · lex ẽ quedam rationis ordinatio ab eo qui curam habet comunitatis ꝓmulgata · ¶ Sz qui sunt illi qui ita curã cõitatis habent q pñt legem facere? R · scdm Ho · generalez constitutionem papa potest facere in omnibus spũalibus et ecclíasticis · e · ti · c · fi · Item legatus in prouincia sibi commissa · de of · le · c · fi · de loca · et conduc · ex rescripto · Item synodus prouincialis · lxxxxvi · di · q dicitis · Item synodus epalis · x · di · c · i · et · c · fi ·

Item eps in sua dyocesi pot constitutionem facere. de maio. et obedi. si quis. de loca. et conduc. vestra nobis. Item capitulum potest constitutionem facere. e. ti. cum accessissent. Similiter et vniuersitas clericorum vel magistrorum. e. ti. ex litteris. Item in temporalibus generalē legem facere potest imperator. C. de legi. l. ii. et. l. fi. non tamen in spiritualibus siue ecclesiasticis. Item prefectus. pretor et omnes quibus imperator hoc mandat. Item populus romanus. itez senatus romanus. Oēs isti generalem legem facere possunt. Itē omnis ciuitas siue populus potest sibi legem facere. hec omnia insti. de iu. na. ¶. i. et. ii. idem credo de quolibet collegio approbato. e. ti. que in ecclesiarū. et. c. ex litteris. ¶ Sz infra quod tempus incipit artare? Rt. scdm Ho. constitutio generalis incipit artare post duos menses a tempore publicationis. vt in autenti. vt facte noue. consti. in rubro et in nigro. idem Ber. et io. an. dicentes sic. cū istud sit in iure ciuili expressum et iuri canonico contrariuz nō sic tantum illud seruabimus quientiam roboratum videtur ne cle. vel mo. c. vl. et de sentē. ex. nouit. Et addit dicens. nisi in ista constitutione aliud caueatur. et per hoc soluūtur si qua inueniuntur contraria. Inferiorum autem constitutio scdm eūdem Ho. vtputa capitulorum et vniuersitatum in continenti ligat facta promulgatione. nisi forte absentes et ignorantes quibus neqz tempus dabo neqz limitabo. sed iudicis arbitrio relinquo. ar. qui matrimo. accu. possunt. c. fi. ¶ Vtrum ignorantes excusentur ab obseruantia legum et constitutionum? Rt. cōiter loquendo non excusantur. nisi sicut prius dictum est. s. ignorantia. ¶. iii. tamen a sententiis prolatis per statuta ordinariorum excusantur ignorantes. quia non ligantur illis. nisi eoruz ignorātia fuerit crassa aut supina. e. ti. vt aiarū. li. vi. Et q̄ sit crassa aut supina hētur. s. ignorantia. ¶. fi. ¶ Vtrū constitutio respiciat preterita? Rt. futura tantum respicit non preterita. e. ti. cognoscentes. nisi in ea nominatim de preteritis caueatur. e. ti. c. fi. ¶ Vtrū posterior constiō tollat priorē? Rt. tollit etiam si de priori nullam faciat mentionē. de cogna. spiritu. c. i. licet secus sit in rescriptis. de rescrip. ceterū. et. c. ex parte. Item secus de consuetudine supra consuetudo. ¶. vi. ¶ Vtrum leges humane obligent in foro conscientie? Rt. scdm

Tho. prima secunde. q. lxxxxvi. leges humane si iuste sint hn̄t vim obligandi in foro conscientie a lege eterna a qua deriuātur scd̄m illud prouerbiorū. viii. per me reges regnāt et legū conditores iusta decernūt. dicuntur autem leges iste primo qdem ex fine qn̄ scz ordinātur ad bonū comune. Itez secundo ex auctoritate quando scz lex lata non excedit potestatem ferentis. item tertio ex forma quando scz scd̄m equalitatem proportōis imponuntur subditis onera ad bonuz comune. et scd̄m hoc leges huiusmodi onera imponentes sunt iuste. et obligāt in foro conscientie. di. ix. quicunqꝫ. leges vero iniuste non obligāt. de quibus vide in sequenti. ¶. ¶ Que sunt leges iniuste? R℞. scd̄m Tho. vbi supra. iniuste sunt primo quidem per contrarietatem ad bonum comune humanum. et hoc tripliciter. scz contrariis modis nunc dictis de legibus iustis. Naz vno modo sunt iniuste ex fine. sicut cū aliquis presidens leges ipōnit onerosas subditis non pertinentes ad vtilitatem comunem sz magis ad propriaz cupiditatem aut gloriam. Secūdo mō ex auctoritate sicut cuz aliquis legem fert vltra commissam sibi potestatem ¶ Tertio ex forma. puta cum inequaliter onera multitudinis dispensantur etiam si ordinentur ad bonum comune. et tales magis sunt violentie q̄ leges. vnde n̄ obligantur in foro conscientie. nisi forte propter vitandum scandaluz. Item iniuste sunt per contrarietatem ad bonum diuinum. sicut leges tyrannoruz inducentes ad ydolatriam. vel ad quodlibet aliud quod est contra legē diuinam. et tales leges nullo mō licet obseruare. ¶ Sed nūquid inter leges imperiales que nunc vigent sunt aliqui casus illiciti. et scd̄m animam non seruandi? R℞. sunt. vt dicitur. i. di. x. l. Et primo quidem in matrimoniis. naz scd̄m leges filius vnius germani pōt copulare matrimoniuz cū filia alterius germani. vt insti. de nup. ¶. iter eas. et. C. de nup. licet nemini. sz scd̄m deum tales debent penitus separari. de consangui. et affini. nō debz. et. xxxv. q. iii. progenīe. Secūdo. quia scd̄m leges puella rapta non pōt contrahere matrimonium cum suo raptore. C. de rap. virgi. l. vnica ¶ Et idem erat olim scd̄m antiquos canones. sz hodie pōt. de rap. c. fi. et vide infra raptor. ii. ¶. ii. Tertio. quia scd̄m leges licitum est homini soluto tenere mulierem solutam in concubinam. vt in auten. quib us mo. na. effi.

legit. ¶. si quis autem. sȝ scdm̄ deum etiam fornicatio simplex mortale peccatum est. et excludit a regno dei. vt dicit aposto. primo ad Corin. vi. Quarto quia licitū est scdm̄ leges viro occidere adulterum vxoris deprehensuȝ in adulterio. si ē persona vilis et cui non debȝ reuerentiā. ff. de adul. marito. primo R̄. et. l. adulterum. et. C. de adul. gratum. Et similiter licȝ patri qui habet filiam in potestate occidere adulterū filie in domo sua et generi occidere filiaȝ. ff. de adul. pater. et. l. nec in ea. et. l. ꝙ ait. Similiter et latronem siue depplātorem agrorum. vt. s. homicidium. i. ¶. vi. sȝ scdm̄ deum nullum horum licet. et ꝓhibetur cum precipitur Exo. xx. nō occides. ¶ Quinto qa scdm̄ leges damnantur qui comprehensaȝ in adulterio tenēt vxorē. C. de adul. l. crimen. et. l. castitati. sȝ scdm̄ deuȝ et iura canonica pōt tenere sine pena. dūmō ipa velit ab adulterio recedere xxi. q. i. ¶. subauditur. Sexto qa scdm̄ leges in multis casibus licitum est vxorem repudiare et matrimoniuȝ licite contractū dissoluere. et maxime in casu qui notatur di. xl. xxvii. q. ii. sunt qui dicunt. ¶ Sȝ hoc lex diuina prohibet. vt in eisdem. c. dicitur. Septimo quia scdm̄ leges mulier que mortuo viro nubit infra tempus luctus idest vnius āni infamis fit et incurrit multas penas. C. de secun. nup. l. i. et. ii. sȝ scdm̄ deum vt aposto. dicit. nubat liber qui vult. de secūdis nup. ¶. fi. ¶ Et vt ibi no. Inno. remittūtur ei oīs ille pene que sunt tm̄ ad penā ipius. secus si inde ꝑueniat aliquid ad alios. ¶ Octauo quia scdm̄ leges filius spurius non est alendus. sȝ scdm̄ deuȝ et canones contra. vt supra filius. ¶. vii. Nono quia scdm̄ leges heres si nō fecerit inuētarium tenetur ad omnia debita defuncti. secus secundum deuȝ. vt supra hereditas. ¶. iiii. ¶ Decimo quia in certis casibus secundum leges heres non tenetur de maleficio defuncti. secus secundum deum. vt supra hereditas. ¶. iiii. Vndecimo quia secundum leges id quod relinquitur in vltima voluntate ñ valet nisi habeat quinꝗ vel septem testes. C. de testa. si vnus. et. l. fi. ¶ Sed secundum deum in relictis ad pias causas sufficiunt tres aut duo testes. de testa. cuȝ esses. et. c. relatū. ¶ Duodecimo qa secundū leges si promitto aliquid nudo pacto. non teneor. dico quia non oritur inde actio. vt. ff. de pac. iuris. sȝ contrarium est secundum deum et canones. quia mortaliter peccat recedēs

a pacto. de pac. c. i. cum similibus que ibi notantur. et vide infra promissio. Et idem si promitto vni recipienti pro alio. quia secundum deum teneor. sed secundũ leges non. Tredecimo. qa inter ementes et vendentes concedunt leges deceptionez etcetera. vide supra ẽptio. ¶. quarto. ¶ Quatuordecimo quia secundum leges non licet emere siue vendere iura et actiones que qs habet contra alium pro minori precio q̃ sit principale debitum alias non valet emptio. nec peti potest. nisi vsq3 ad id quod solutum est. nec etiam possunt talia iura pro parte vendi et p parte donari. C. mãda. l. per diuersas. et lege ab anastasio ¶ S3 secundum animam nihil prohibet me emere iura contra aliquem pro minori precio q̃ sint ip̃a iura. dumtamen nõ faciam hoc in fraudem vsure. sed propter interesse meum. aut laborem qui forsan erit in re habẽda. seu quia dubito ne debitor fugiat. aut ad paupertatem veniat. vide de hoc infra vsura tertio. ¶. pe. Quindecimo quia secundum leges in longissimo tempore etiaz possessor male fidei prescribit. secus secundum deum et iura canonica. de re. iu. possessor. libro vi. vide ĩfra prescriptio. ¶. v. Sedecimo quia secundum leges maleficia cogitationis regulariter non puniuntur. ff. de penis. l. cogitationis. s3 tamen omnis cogitatio mala vel a deo vel per penitentiam punienda est. xxxiii. q. ii. omnis. Decimoseptimo quia secundum leges licet magi et venefici puniãtur. tamen quia hoc faciunt cõtra ymbres ventos et grandines premiãtur. C. de male. l. eorũ. s3 secundum deum talia etiam sic facere grauissimum peccatũ est. vt clare probat Thomas secunda secunde. q. lxxxxvi ¶ Decimo octauo quia secundum leges in causa sanguinis licitum est corrumpere accusatorem. ff. de priuarica. l. finali. sed secundum deum non licet. vt patet in Tho. secunda secunde. q. lxix. Hec itaq3 sunt que notare potui que q̃tu3 ad casus anime non sunt secundu3 leges tenenda. Alie vero iuris subtilitates et diuersitates iuris canonici et ciuilis iuristis relinquũtur. Porro de illis legibus que permittũt vsuras nihil dico. quia omnes abrogate sunt etiam per leges. vt infra vsura. i. ¶. xxviii. q incipit quid de legibus. ¶ Vtrum in legibus possit dispensari? R. secundum Thomaz prima secunde. q. lxxxxvii. rectores multitudinis dispẽsare possunt in legibus humanis in aliquibus casibus. ita tñ

q̄ dispensatio non cedat in nocumentum boni comunis sed potius vt ad illud proficiat. Qui autē sint casus iuris canonici dispensabiles soluz per papam habes. s. dispensatio. ¶. vii. viii. et nono. ¶ Vtrū in constitutionibus intelligātur concessa q̄cunq̄ non prohibita? R. scd̄m Ho. si constitutio ꝓmulgata est affirmatiue oīa q̄ continet et ex eis sequentia videntur concessa nisi reperiātur prohibita. puta cōcessum contrahere matrimoniū. ergo cuilibet et semper. nisi reperiatur prohibitum. Si vero ꝓmulgata sit negatiue. omnia ex illa sequentia intelliguntur ꝓhibita nisi reperiantur concessa. sicut ꝓhibetur ne quis occidat ergo semper omnibus ꝓhibetur. nisi q̄n inuenitur concessum. ¶ Leges imperiales imitātur canones. vn̄ dicunt sic. non dedignātur sacreleges sacros canones imitari. spāliter in matimoniis et vsuris. auten. ne cleri. apud proprios epos. colla. vi. et ii. q. iii. ¶. hic colligitur. de noui operis nūciati. intelleximus. ¶ In legis fraudem nihil agendū. ff. de legi. cōtra legem. quia cum quid prohibetur vna via. intelligitur prohiberi et alia. de regu. iu. cū quid. li. vi. ¶ Quid de condentibus leges iniquas? R. si leges inique sint contra libertatem ecclesie. tunc condentes et seruantes sunt excomunicati ipo facto. vt habes extense supra excomunicatio. i. ¶. ii. ver. viii. ¶ Si vero sint simpliciter contra aliq̄ dei et ecclesie mādata. vtputa q̄a liceat sic et sic facere simonias vel alienare feudū precipue ecclesiasticū et hm̄oi ipo iure non valent. di. viii. que contra. xxxii. q. vii. flagitia. de cōsti. que in ecclesiarū. et facientes et seruātes peccant mortaliter. de symo. cum in ecclesia. et. c. nō satis. Et si qui damnificati sunt occasione talis legis conditores et eorū heredes tenentur ad restitutionem. illi etiam qui induxerunt conditorez ad talem legē faciendam tenētur ad restitutionē omniū eorum que talium legū occasione lucrati sunt. vel alios damnificarūt. Et eodem modo ymo multo magis peccant et tenētur q̄ leges condunt directe contra deum. sicut de ydolatria hic. s. ¶. viii. dictū est. Ad materiam legis pōt pertinere supra Ius. ¶ Leges audire non licet quibusdam clericis supra excomunicatio. i. ¶. ii. ver. vi. et ibidē. ¶. iii. ver. xiiii. ¶ Quomō papa possit tollere leges habes infra papa. ¶. antepenul.

Libellarius contractus. Contractus iste qui in quibusdaꝫ locis dicitur datio ad libellum est idem quod contractus emphitheoticus. et ideo de hoc vide supra emphitheosis.

Libellus famosus. dicitur quando aliquis scribit scedulam continentē iniuriam vel infamiam alterius et proicit eā in locum vbi inueniatur et sic alius infamatur. ¶ Que pena conficientis libellū famosum? R. q̄druplex est pena scd̄m ꝙ quatuor modis pōt agi de eo ¶ Et primo quidē si agatur criminaliter et scd̄m leges est pena capitis. tam contra illum q fecit quā contra illum qui inuenit. nisi corruperit vel nulli reuelauerit. C. e. l. vnica. v. q. i. si quis famosum ¶ Et quilibet de populo accusare pōt tales. et etiam accusatori constituitur ꝓciuꝫ pro modo substātie accusate ꝑsone. vel si erat seruus ꝓducitur in libertatem. ff. de iniu. lex. ¶. fi. et. C. e. l. vnica. Secundo si agat ciuiliter scꝫ occasione iniuriarum que non publici iudicii sꝫ priuati continet querelam. C. de iniu. iniuriarum. et sic punictur scd̄m iuramentum actoris et taxationem iudicis. insti. de iniu. ¶. pena ¶ Tertio si agatur scd̄m canones. et sic q famosum libelluꝫ conficit flagellatur et excomunicatur. v. q. i. qui in alterius. et. c. si iis qui. et pōt deponi cum sit graue crimen et damnatione dignissimum. xxv. di. ¶. nunc aūt ¶ Quarto in foro penitentiali. quia tam isti q̄ alii detractores tenētur ad restitutionem fame per modum qui dictus est supra detractio. ¶ quarto et quinto

Libertus. Libertus est ille qui ex seruo factus est liber per manumissioneꝫ. manumissor aūt patronus dicitur. Et semper libertus tētur patrono ad quedam obsequia. Ingenuus aūt vocatur qui leber natus est. et sic nulli tētur obsequi. est aūt casus quo libertus eripitur in ingenuitatem scꝫ si a domino fuit expositus. vt dicitnr supra expositus. ¶ Vtruꝫ libertus possit reuocari in seruitutem? R. libertus in seruituteꝫ reuocatur propter ingratitudinē scꝫ cum manus iniecit in patronum. aut atrocē iniuriam seu graue damnū rerum vel vite periculum inferre presumpsit. Et eisdem causis pōt quilibꝫ donator donationem reuocare. de dona. c. fi. ¶ Que differentia inter libertos ecclesie et priuatoruꝫ? R. scd̄m Hosti. multiplex ¶ Prima. quia liberti ecclesie reuocantur in seruitutem propter

operas non pstitas. xii. q. ii. dyaconi. secus in liberto priuato. C. de libera. cā. solo. Inno. tñ intelligit hoc de obsequiis ipositis non de aliis. ¶ Secūda qa filii libertorū ecclie et nati post manumissionez sunt obnoxii ecclie. xii. q. ii. de libertis. et. c. liberti. ii. secus in aliis. C. e. l. i. et. ii. ¶ Tertia qa liberti ecclie tenentur seruire ecclesie etiā si nulla opera sint eis imposita. xii. q. i. dyaconi. in fi. et. c. liberti. ii. secus in aliis. C. e. l. i. et. ii. Quarta est qa liberti ecclesie si iniurientur ecclie. vel accusent illam vel testificentur contra illā. reuocantur in seruitutē etiam si ordinati fuerūt. di. liiii. qui ex famulis. et in pdicto. c. dyaconi. de seruis non ordi. c. de famulis. ¶ Quinta. qa liberti ecclie manumissi ad hoc vt ordinētur non pñt de acquisitis quocunqȝ modo ad alios transmittere scdm̄ quosdam. qn potius omnia ad ecclesiam ptinebunt. Sȝ verius puto qꝫ hoc sit verū solum qñ in manumissione fuit dictū. alias etiā testamentū condere pñt de his que acqsierunt. ar. de seruis non ordi. eo libentius. xxii. q. iii. c. i. et. ii. multa circa materiam libertorum habes infra manumissio. et infra seruus.

Littere. de falsariis lrārum vide supra absolutio. i. ¶. iii. ver. iiii. itez supra excōicatō. iii. Quilibet dȝ portare de curia lrās de dignitate quaȝ dicit se habere. vt infra peregrinus. ii. ¶. finali.

Litigium. litigiū put hic sumitur est cuȝ vnus verbis alterius contradicit. in qua contradictione scdm̄ Tho. se. se. q. cxlvi. duo pñt attendi. qñqȝ enim contingit cōtradictio per hoc qꝫ contradicens recusat psone dicentis consentire ex defectu amoris aios vnientis. et hoc pertinet ad discordiam caritati cōtrariā. ¶ Qñqȝ vero cōtingit pp hoc qꝫ contradicēs nō veretur contristare dicentē. et sic fit litigiuȝ quod amicitie vel affabilitati opponitur. ad quam pertinet delectabiliter aliis cōuiuere. vñ Phūs dicit. iii. ethi. qꝫ illi qui ad omnia cōtrariātur causa tristandi neqȝ quosqȝ curātes discoli et litigiosi vocātur. Et vide supra discordia. ¶ Vtruȝ litigiosus plus peccet q̄ adulator? Rꝫ. scdm̄ Tho. vbi supra. cū virtus amicitie principalius tendat ad delectandum q̄ ad contristandum. ideo litigiosus qui superhabundat in contristando grauius peccat q̄ adulator qui superhabūdat in delectando. per accñs tñ pōt esse econuerso.

puta si in aliquo pticulari adulator magis intēderet p deceptōnē nocere vel hmōi. ¶ Sz quare litigiosus phibetur pmoueri? R. scdm̄ Ray. triplex est cā. prima quia tales non sunt apti ad humilē doctrinā que requiritur ab eis. vn̄ di. xlvi. ¶. i. dicitur nihil est iprudentius arrogantia rusticorū qui garrulitatē auctoritatē putant et parati ad lites in subiectos timide intonāt. ¶ Secūda cā est quia litigiosi vel adulationibus animos principuz sibi consiliant vel fratribus suis detrahendo infamie notā ingerunt. vel inter frēs discordiā seminando seditiones nunq̄ facere cessant. di. xlvi. ¶. ii. Tertia causa est. qa cū ipi debeāt discordantes ad concordiam trahere et etiā oblationes dissidentiū prohibeantur recipere. non debent litigando alios ad discordiā prouocare. di. xx. in prin. et per totā distinctionem.

Locator vel conductor. locator dicitur qui rei sue vsum alteri p precio concedit. vt cū loco tibi domū meam ego sum locator tu vero conductor. Et etiā qn̄qȝ dicitur qs locare operas suas qn̄ offert se ad faciendū aliquid p precio. vel etiam qn̄ accipit rem vt faciat in ea aliquid quod dicitur innoiatus contractus. ¶ Quo tpe dȝ solui merces locatori? R. scdm̄ Gof. seruari dȝ quod inter eos factū est. si vero non appet qd actum sit seruandus est mos regionis. qui si etiam non apparet vel est vanus. seruandum quod minimū est. scȝ vt soluatur in fine anni. de re. iu. in obscuris. li. vi. idem dy. ¶ In quibus casibus pōt dn̄s repellere inqlinū siue conductorez? R. in q̄tuor. Primus est si domus locata necessaria facta sit sue habitatōni. puta si domus quā habitabat casu destructa ē. aut si postea duxit vxorē. vel alia similis necessitas superuenit. intelligendū est scdm̄ Ho. qn̄ tempore locationis non iminebat alia necessitas. Secundus casus est si domus hȝ necessitatē reparationis. et intelligo de necessitate orta post locationē. et in his duobus casibus remittenda est pensio pro rata tpis. Tertius casus est si cōductor in domo peruerse versetur. vt si tenet porcos in solario vel non est in ea scdm̄ pactum conductionis. vel si deteriorē faciat. vel malas feminas ibi teneat. aut etiaz puersos homines. ar. in autē. de leno. ¶. sanctimus. in quo casu dixerunt aliq nō esse remittendā ptem pensionis pro rata teporis. sȝ contrariuz verū est q dn̄s tenetur remittere. potest autem agere contra

inquilinus p dāno dato. vt notatur. e. ti. pp. Quartus cū inq
linus p bienniū soluit pensionē qa pōt expelli etiā si ad qnquēniū
vel vltra conduxit. hos. iiii. casus hēs in dicto. c. pp. ¶ Vtrum
conductor tēatur locatori de dāno quod in re locata cōtigerit?
R. scdm Ho. tētur si contigit culpa sua. vel illorū quoruʒ opa
vtitur. et in hoc casu siue contractu venit etiā culpa leuis cum
grā vtriusqȝ celebretur. q̄uis quidā contrariū dixerint. vt isti.
qui. mo. rerū contrahi. obliga. ¶. vl. vñ si auriga duʒ ceteros
curru suo trāsire contēdit currū euertit et seruū quē conduxe
rat cassauit vel occidit tētur. . debuit eni se tpare et diligētius
se hēre. ff. e. item q̄ritur. Sʒ si fecit quod quicunqȝ diligens fe
cissʒ. secus erit. ff. e. si merces. ¶. qui colūpnā. de damno vero
dato ab alio cui obuiare non potuit nō tētur. ff. e. sʒ de dāno.
similiter etiā nec de casu fortuito. ¶ Vtrū ille q locat opas suas
faciendas in re aliqua tēatur de dāno illius rei? R. scdm Hosti.
sicut et in superiori q̄stione. si damnū contigit culpa sua. tētur
alias non. vnde si colūnā transferendā accepit vel dolia et hmōi
et fracta sunt culpa sua. vel illorū quoruʒ opera vtitur. tētur
etiā de culpa leui. secus si diligētiā adhibuit. ff. e. si merces. ¶.
q columnā. et licʒ de dāno dato ab alio ñ tēatur. vt. ff. e. sʒ de
damno. tētur tñ de custodia. vt. ff. e. q mercedē. Nā et q mer
cedē p sola custodia accipit. tētur etiā de leuissima culpa. de de
posi. bona fides. sʒ de casu fortuito ñ tenetur. nisi ex pacto. vt
ibi. Item si sutor puerū quē conduxerat forma calcei tam vehe
menter pcussit vt ei oculus effoderetur tētur. qa leuis tm̄ ca-
stigatio ei pmissa est. ff. e. item q̄ritur. et de homici. c. ad au-
dientiā. Itē q recipit palliū meū et postea p erroreʒ dedit alteri
tētur. qa nō toleratur error i facto proprio. ff. e. itē si palliū.
Item si vestimenta polienda accepit et mures roserūt. de culpa
tenetur. vt. ff. e. itē queritur. ¶. si fullo. Item si aliquid sarciē
dam vel poliendū vel gemmā sculpendaʒ vel includendā accepit
tenetur. excepto si res suo vicio frangatur ¶ Nā tunc ñ tētur.
nisi p spāle pactū. Et eodē mō si vitulos pascendos accepit. ff.
e. si quis fundū. ¶. si quis vitulos. et. l. item q̄ritur. ¶. si gem
ma. xxiii. q. iiii. tres personas. Itē si nauta me inuito pōat res
meas in alia naui q̄ vbi posueram et periit tenetur. ff. e. Item
q̄ritur. ¶ Pone q ouis locetur pastori et pereat. et dn̄s dicat q

periit culpa sua seu dolo eius. pastor negat cui incũbit ꝓbatio? ℞. scdm̄ Ho. pastori. nã cũ ipe rõe officii debeat custodiã hẽre si dicit omissaʒ ouẽ presumitur affuisse culpã siue dolũ. alias ꝓbet illã nõ fuisse. sicut argentarius ꝓbare dʒ rõnes amisisse. ff de eden. si qs ex argẽtariis. ¶. vi. idẽ in custode carceris. ff. de custodia et exhi. reo. l. vi. cũ alias dolũ qui allegat dolũ ꝓbare debeat. ff. de ꝓba. quotiens. ¶. q dolũ. ¶ In quibus casibus remittitur census siue pẽsio rei locate? ℞. si conductor expellitur fit remissio ꝓ rata tpis. vt. s. in. iii. ¶. dictũ est. alias etiã cõductor corporis alicuius vtputa agri excusatur a solutione. ꝑꝑ vim maiorẽ cui resisti n̄ potuit. Itẽ ꝑꝑ illud quod ꝑter cõsuetudinẽ euenit. vt. ff. e. ex cõducto. ¶. ii. et. iii. Itẽ spãliter ꝑꝑ sterilitatẽ afficientẽ conductores magno incõmodo. nisi sterilitas valeat cõpensari cũ vbertate ꝑcedentis vel sequẽtis ãni. et fiet hec remissio ꝓ rata sterilitatis. e. ti. ꝑꝑ. q si aliqs locat operas suas tm̄ vel accipit reʒ vel aliquid in ea facit totã mercedeʒ recipit. cũ etiã si casu fortuito ipeditus fuerit. nisi mora vel culpa sibi possit iputari. ff. de vari. et extraor. l. i. ¶. pe. et. ff. de statu. liber. cũ heres. ¶. pe. ¶ Quid si cõductor fundi aliqd expendit in re cõducta? ℞. scdm̄ Ho. si expẽdit necessario vel vtiliter auxit vel edificauit vel instituit recupat. et aget cõtra locatorẽ vt expensas recipiat. ff. e. l. si dñs. alias secus. ¶ Vtrũ conductor agri vel domus vel alterius rei possit illã alteri locare? ℞. põt. C. e. nemo. et tunc res posterioris conductoris obligate sunt dño principali vsqꝫ ad aliã q̃titatem q̃ iste secundus cõductor tẽtur priori. ff. e. si in lege. si colonus. ¶ Nullus plã tus religiosus põt concedere ad vitã nec ad certũ tꝑus redditus vel ptẽ eorũ alicui etiã ꝓ q̃cunqꝫ pecunia nisi necessitas vel vtilitas cõuentus siue loci exposcat. et accedẽte cõsensu cõuentus. aut si cõuentuʒ n̄ hʒ accedente cõsensu supioris. Et q cõtra fecerit incurrit sñiaʒ suspensionis nec recipiẽti acqritur aliquod ius. tñ hoc n̄ extenditur ad locatões vel reddituũ aut fructuũ venditões ad modicũ tꝑs. vt de re. eccle. n̄ alie. mõasteriorũ in cle. vide infra symonia iiii. ¶. iii. Bona cõductoris sunt obligata locatori ve infra pignus. ¶. ii.

LVdus et Iocus. vtrũ in ludis et iocis possit esse virtus? ℞. scdm̄ Tho. se. se. q. clxviii. sicut homo indiget corporali

refocillatione qa ñ pōt continue laborare. ita ex pte aīe indigꝫ qete et solatio quod fit per ludicra et iocosa. circa q̄ tria ꝓcipue videntur esse cauenda. primū et pricipale ē ꝙ ꝓdicta delectatio ñ queratur in aliq̄bus opibus seu verbis turpibus vel nociuis. Aliud ne totaliter grauitas aīe resoluatur. ¶ Tertiū vt ludus sit cōueiens scdm̄ congruitatē psone tpis et loci. et scdm̄ alias cir cūstātias debite ordietur. et hec virtus scdm̄ Phm̄ eutrapelia vocatur. ¶ Quō in ludis sit viciū? R. scdm̄ Tho. vbi. s. viciuꝫ est in ludo primo qdē scdm̄ excessuꝫ qn̄ qs ad ludū assumit tur pia verba vel fctā. vel etiā ea q̄ vergūt in ꝓximi nocumtum q̄ de se sunt pctā mortalia. et sic excessus ludi ē pctm̄ mortale. itē pōt esse excessus i ludo qn̄ non ē cū debitis circūstātiis. puta qa ñ cōpetit loco seu tpi. negocio aut psone. Et hoc qdē qn̄qꝫ pōt esse pctm̄ mortale pp̄ vehemtiā affectus ad ludū. ita ꝙ qs con tra ꝓceptū dei vel ecclie talibus vti ñ recuset. qn̄qꝫ aūt veniale scꝫ cū qs ñ tm̄ afficitur ad ludū ꝙ contra deū vellꝫ aliqd com mittere. Secūdo pōt esse in ludo viciū pp̄ eius defctm̄. nā con tra humanā rōeꝫ est vt aliquis se onerosuꝫ aliis exhibeat. puta dū nihil delectabile exhibet et delctātiones alioruꝫ ipedit. vnde Seneca dicit. sic te geras sapientˀ vt nullus te horreat tāq̄ aspū nec contēnat quasi vileꝫ. sꝫ qa ludus ñ pp̄ se q̄ritur sꝫ pp̄ opa tionē. ideo defectus ludi minus ē viciosus q̄ excessus. vn̄ Phūs dicit ix. ethico. ꝙ parū de delectatione sufficit ad vitaꝫ quasi ꝓ condimto. sicut parū de sale sufficit in cibo. ¶ Vtrum liceat cā ludi vti hitu religiosoruꝫ? R. ñ lꝫ. sꝫ puniri dꝫ grauiter q hoc facit. vt in autē. de scis epis. ¶. fi. et ar. C. de epa. au. mime. ¶ Vtruꝫ in cātu seculari citharis ludo scachorū et hmōi sit pec catum? R. scdm̄ al. si hec fiant a psonis secularibus tpe et loco competēti lꝫ. sicut et gn̄aliter de ludis dctm̄ est i. ¶. ii. Si vero fiant a clericis non videntur competere nec licere. maxime si clericus ludat cum layco. ii. q. vii. laycos. xxiii. di. his igitur. multo etiā minus competūt religiosis. ¶ Vtruꝫ inspectio spe ctaculoruꝫ sit pctm̄? R. scdm̄ Tho. se. se. q. clxvii. ispectio spe ctaculoruꝫ viciosa redditur inq̄tuꝫ p hoc homo fit ꝓnus ad vi cia lasciuie vel crudelitatis p ea q̄ sibi rn̄tantur. et ad hoc facit . s. curiositas. ¶. iii. et. s. chorea. ¶. ii. ¶ Vtruꝫ liceat vti lu dis in ecclia vide. s. emunitas ecclesie. ¶. ii. in fine. de choreis vide supra chorea.

Ludus alee. ludus alee est oīs ludus q̄ initiitur fortune. et oīs talis est ꝓhibitus scd̄m leges. n̄ tn̄ si quis certȝ hasta vel pilā iaciendo vel currēdo. luctādo vel pugnando. qa hec fiūt cā virtutis corꝑis. ff. e. l. ii. ꝑ eo aūt ꝙ ponitur in cōuiuio cā vescendi ꝑmittūt leges ludere familie. ff. e. l. fi. ¶ Vtrū ludus alee sit pc̄tm̄? R. scd̄m Ray. qcunqȝ ludunt alea siue taxillis vel q̄ sunt ꝑticipes seu inspectores ludi peccāt. ff. e. ꝑ totū. C. e. in cōstiōe greca. et maxie si sunt clerici. autē. de scis epis. ¶. interdicimus. et de vita et honesta. cle. c. clerici. Et ē principalit̄ et ꝑ se pc̄tm̄ auaricie siue rapine. Est etiā cā multorū peccatorū. vt mendaciorū ꝑiuriorū blasphemiarū deceptionū et hmōi. ¶ Vtrū sic ludere sit pc̄tm̄ mortale? R. scd̄m vber. etiā si hō n̄ ducit in consuetudinē mortalit̄ peccat. Et itellige qn̄ ex auaritia ludit. qa auaritia de se ē pc̄tm̄ mor. vt. s. aua. ¶. ii. ¶ Que pena clericorū ludētiū ad aleas? R. de hoc legitur xxxv. di. c. i. vbi dicitur sic. eps̄ aut p̄sbiter aut dyaconus alee aut ebrietati deseruiēs aut desinat aut certe dānetur. Subdyaconus aūt aut lector aut cātor aut desinat aut coione priuet̄. Et nota ꝙ ex dicto canone colligitur ꝙ si n̄ ducit in consuetudinē et vult desinere n̄ sustiebit ꝑdictā penā. vn̄ dicit. aut desinat dȝ tn̄ in vtroqȝ casu agere pniaȝ de pc̄tō. Et scd̄m Ho. idē hodie in dyacono et subdya. de ser. nō or. miramur. ¶ Vtrū q̄ in ludo alee vicit illi qui n̄ poterat alienare tēatur ad restōneȝ? R. scd̄m Tho. se. se. q. xxxii. ꝙ si aliqs lucretur ab his qui rē suaȝ alienare n̄ pn̄t illicituȝ ē. et cōtrā ius diuinū. vn̄ q̄ talibus vicit tētur ad restitutionē. Et hic addit Ray. ꝙ si tales sunt furiosi ꝑdigi minores xxv. ānis. et maxie pupilli. Itē mēte capti. surdi. muti. ceci. et qui morbo ꝑpetuo laborāt. quia tales superesse rebus suis n̄ pn̄t. ideȝ de seruis religiosis. et filiisfa. qui nō hn̄t peculiū castrēse. et q̄si idē de vxore q̄ non hȝ res pafernales. et etiā de administratore reruȝ q̄ pauperū sunt et ecclesie. q̄ ergo talibus vincit restituere tētur. n̄ dico illi qui amisit. sȝ tutori. curatori. dn̄o. monasterio. patri. marito. ecclesie siue pauperibus. ¶ Vtrū qcunqȝ traxit aliquē ad ludum tēatur restituere quicquid vicit? R. se. Tho. vbi. s. restituere tētur. Et nota ꝙ ista attractio large sumēda et intelligēda ē scȝ quōcunqȝ verbis vel factis induxit euȝ cum ille alias n̄ erat lusurus. Iteȝ siue induxit eū a pricipio siue in medio ludi cū ille vellȝ desistere vt ac.

dicit. ¶ Vtrũ q fraudulent᷒ ludit tẽatur restituere? R℞. scdm Tho. vbi. s. tẽtur. Et intellige siue cõmisit fraudẽ ante puta qa fingebat se q̃si insciũ de ludo. et q̃si hoiẽ qui poss3 decipi. cũ tñ decipe intenderet. siue cõmisit fraudẽ in ip̃o ludo vt submittendo taxillos falsos seu etiã veros male et fraudulose iactãdo. seu mẽdaciter dicendo ꝙ vicerit et optinuerit. seu male pũcta numerãdo et oia hmõi. ¶ Vtrũ qui vicit prohibente iure ciuili tẽatur ad restitutõe3? R℞. se. Tho. vbi. s. ius quidẽ ciuile ñ obligat oẽs s3 solũ illos q sunt hmõi legibus subiecti. et iterum p dissuetudinẽ abrogari põt. ideo apud illos q sunt hmõi legibus astricti tenẽtur vniuersaliter ad restitutionẽ. nisi forte contraria consuetudo ꝑualeat. aut qs vicerit illũ qui traxit eũ ad lu-du3. in quo casu ñ tẽtur restituere. qa ille qui amisit ñ est dignus recipe. nec põt licite retinere. tali iure positiuo durãte. s3 tẽtur dare illud in elias. hec Tho. Porro dcm̃ ius positiuũ habetur. C. e. alearũ. et. ff. e. l. vl. in fi. Et idẽ consulerẽ etiã dicto iure positiuo ñ durãte sc3 ꝙ ille qui attractus fuit ñ tẽtur restituere. nec tñ licite põt tenere ꝑ̃ ip̃a3 turpitudinẽ talis lucri. vt in se. ¶. dicitur. ¶ Vtrũ ille qui vicit et voluntarius cũ voluntario lusit tẽatur ad restitutõe3? R℞. dicunt quidã ꝙ non s3 paupibus est erogãda talis pecunia. ar. xiiii. q. v. non sane. et hec est opio Pla. Alii dicunt ꝙ tẽtur. ff. e. l. vl. in fi. et. C. e. in cõstitutõe greca. et hec est opio Ber. vt no. de vita et hone᷒sta. cleri. clerici officiũ. Et etiã Ray. q̃tu3 est in ꝓposito casu sc3 in eo qui lusit voluntarie et p eadẽ iura. S3 vt mihi videtur vtraq3 opio stat. ¶ Et secunda quide3 opio sc3 ꝙ tẽatur reddere locũ h3 vbi initìtur legibus ip̃ialibus p q̃s et ip̃a opio ꝓbatur. vbi vero ñ sic initìtur vel vbi ille leges abrogate essent videtur valere prima opinio sc3 ꝙ d3 paupibus erogare. nã cum ludus sit quedã expoliatio nõ põt qs p ip̃m aliquid licite acquirere. et sic ñ põt tenere. s3 nec illi d3 reddere. qa ille ñ est dignus rehabere. qui q̃tu3 in se fuit ꝓximũ spoliare conabatur. de factoribus taxillorũ scachorũ et hmõi vide infra negociatio. ¶. vii.

Luxuria. cũ luxuria multiplex sit vt dictu3 ẽ. s. fornicatio. ¶. i. que est grauius pctm̃? R℞. scdm Tho. se. se. q. cliiii. grauissimũ inter oia pctã luxurie ẽ vicium contra naturam. sicut et Augu. dicit in li. de adulterinis cõiugiis. et hoc qa trãsgreditur illud quod scdm̃ naturã est tanq̃ pricipiũ

determinatū circa vsū venereū. Post hoc aūt ē incestus q̄ est contra naturalē reuerentiā quā dēmus psonis coniunctis. alie aūt spēs sunt contra rōez ex suppositōe naturaliū principiorū magis aūt repugnat rōi q̄ aliquis venereis vtatur. ñ solū con tra id quod conuenit ,pli generāde s3 etiā cum iniuria ,pximi. Et iō fornicatō simplex mīma est inter spēs luxurie. adulteriū vero grauius q̄ stupruz qa maior iniuria fit in abusione alteri us mulieris ptāti subiecte q̄tuz ad vsū gñationis q̄ subiecte ad solā custodiā. vtrūq̄ aūt aggrauatur p violentiaz et iō raptus virginis est grauior q̄ simplex stuprū. et raptus vxoris q̄ adul teriū. et de tali raptu q̄dā habes ifra raptor. ii. de stupro vero et adulterio. s. fornicatio. ¶. i. et. s. adulteriū. Hec etiam oīa aggrauātur scdm̄ rōez sacrilegii. sc3 qn̄ psona deo sacrata rapi tur. Itē inter peccata contra naturā grauissimū est pctm̄ besti alitatis sc3 vbi ñ seruatur debita spēs. post hoc aūt viciuz sodo miticuz vbi ñ seruatur debitus sexus. et de hoc aliquid infra so domia. post hoc aūt pctm̄ molliciei ex hoc q̄ nō seruatur debi tus modus cōcubandi. magis aūt si ñ sit debituz vas q̄ si nō sit debitus modus. minus autē inter pctā contra naturā est pctm̄ molliciei quod consistit in sola omissione concubitus ad alterū. et de ista materia satis hētur xxxii. q. vii. adulterii. ¶ An qui deflorat virginē solutam tēatur eā ducere vel maritare? R̷. in foro iudiciali videtur teneri ad alteruz p̄dictorū. de adul. c. i. s3 scdm̄ glo. hec fuit pena antiq̄. hodie vero sic punitur. q̄ aut ducat eā aut verberatus et a sacris exclusus retrudatur ad pe nitendū in monaasterio de quo ñ possit egredi. de adul. c. ii. In foro autē pniali sic agēduz scdm̄ vber. si deflorauit ip̄az volun tariā nō tētur. certuz tñ nō videtur hāc fuisse voluntariā. nisi qa ille eā seduxit. si autē inuitā vel seductā iniungēduz est ei q̄ satisfaciat vel cōponat cuz ea. ¶ Similē casuz hēs infra matrimo niuz. iiii. ¶. ii. ¶ Vtruz cōsensus in delectatōnē sc3 cogitatōis carnalis absq̄ hoc q̄ consentiatur in actuz sit mortale? R̷. sic. vt hēs. s. delectio. ¶ Vtrū in tactibus et osculis et hm̄ōi sit pec catum mortale? R̷. scdm̄ Tho. se. se. q. cliii. osculum āplexus vel tactus scdm̄ suā rationē non nominat pctm̄ mortale. quia pn̄t absq̄ libidine fieri vel pp̄ consuetudinē prie vel pp̄ aliq̄ ne cessitatē aut rōabilē cām. S3 si fiāt cā libidine delectatōis sunt pctā mortalia. Nā et solus consensus in delectationez mortalis

ē mortale. vt in p̄cedēti. ¶. dicitur. multomagis ꝓgressus ad actū libidinosum ē mortale. Addi pōt scdm̄ vl. ꝙ etiā aspectus libidiosus mor. ē. Mat. v. q viderit mulierē ad cōcupiscēdū et

¶ Magister siue doctor. i. cōiter. q̄libȝ ecclia ¶ cetera. cathedralis dȝ tenere mgrōs liberalium artiū ad minus gramatice q clericos et alios paupes gratis instruāt. et debetur assignari mgrō ꝓuentus vnius prebende. ¶ Et eodem mō debēt facere alie ecclie q̄ruȝ sufficiunt facultates. i metro politana ecclia dȝ vlterius esse magister in theologia et eodem mō recipe ꝓuentus. n̄ ꝙ pp̄ hoc fiat canonicus. xxxviii. di. de q̄busdā. e. ti. p totū. Et de hac etiā materia vide infra scia. ¶ i. et etiā sequē. ¶ Vtrū aliqs possit recipi in canonicū eo pacto ꝙ doceat et scolas teneat? R̷. scdm̄ Ho. dicūt doctores ꝙ nō. alias essȝ symoniacū. sȝ vacāti p̄bēde bn̄ pōt hoc onus ānecti. de p̄ben. significatū. Concor. Ber. ¶ In curia romana debent esse doctores et studiū vtriusꝗ iuris. vide infra studiuȝ. ¶. ii.

¶ Vtruȝ magister possit scolaribus collectā ponere vel eligere? R̷. scdm̄ Ho. si mgrō annexū est suffiñs bn̄ficium siue suffiñs sallariū publicuȝ n̄ lȝ ei exigere. alias symoniā cōmitteret. qa vēderet obsequiuȝ spūale quod ex suo officio tēretur facere. de symo. nemo. i. q. iii. vendētes. et. c. n̄ solū. Sȝ tn̄ sponte oblata recipe pōt. Si vero n̄ sit ānexū tale bn̄ficiuȝ vel sallariū aut si n̄ sufficiat ei pōt accipe collectā p laboribus suis. ar. xii. q. ii. quicūꝗ. et. c. eccliasticis. et. c. caritatē. Et videtur Ho. innuere ꝙ n̄ solū ab extraneis sȝ etiā a clericis ecclie pn̄t exigere n̄ tn̄ debēt exigere a paupe. cū ipe debeat potius pauptati subuenire. Sȝ et talis exactio scdm̄ vber. n̄ dȝ esse coacta vt ꝙ nisi soluāt expellat eos de scolis aut accipiat res corū. sȝ potius inopiā suā eis exponēdo. ¶ Et hec oia scdm̄ Ho. intelligēda sunt si magister suffiñs ē. ꝙ si insuffiñs ē et officiū docēdi assumit nō ē ei ex debito ꝓuidendū. sȝ sibi culpā imputet. ff. ad le. aq. Idē iuris. Si vero suffiñs ē et n̄ hȝ ꝓuisionē vt dixi etiā si diues est potest a ditibus licite accipe. qa nō tenetur eis gratis seruire. Satis concor. Inno. Ber. et vber. ¶ Quid de mgrō qui festum alicuius sci quod scdm̄ se colēduȝ est n̄ vult concedere ad celebrādū nisi data sibi pecunia? R̷. scdm̄ Ray. symoniā cōmittit qa vendit spūale ad quod tētur. vt in principio p̄cedentis. ¶. dictū est. et p eadē iura. Et codeȝ mō si festuȝ n̄ est celebrādū

et ipe vult illud festare nec vult legere nisi data pecuīa. ¶ Doctoris seuicia. scz in nimiis corrigēdo culpe iputatur. quia leuis tm̄ castigatio ei pmissa ē. ff. loca. itez q̃ritur. de homici. ad audientiā. xxiii. q. v. c. i. ¶ Quid tenendū ab auditoribus diuersorū mgrōrū q hn̄t diuersas opiones? hētur ifra opio. ¶ Vtrū actus doctrine sit p̄termittēdus pp̄ scandalum? vide infra scandalum. ¶. septimo et viii.

Magister. ii. scz q̃tuz ad licētiā docēdi. quid ergo si aliqd exigatur vel pmittitur p licētia docendi? R. scdm̄ Ho. exactū dz restitui et pmissuz remitti. e. ti. exhibeas. symonia tn̄ nō cōmittitur. sz cōmittit egēs crimē concussionis. et dz dignitatibus et officiis et bn̄ficiis expoliari. e. ti. c. i. et. c q̃nto. ¶ Quid si ille q hz ptātē concedēdi licentiā docēdi vult regere in ppria psona nūqd pōt alteri licentiā denegare? R. se. Ho. n̄ pōt eū impedire vel ei denegare etiā si ipe sit valde ydoneus. ar. de of. archidya. c. vl. hoc eni essz in piudiciū auditorū. cū sepe habeat qs gratiam discendi ab vno et n̄ ab altero. ¶ Quid si aliqs obtēta licētia regēdi velit aliū substituere nunqd a substituto pōt recipe expēsas q̃s fecit in cōuiuiis et hmōi? R. scdm̄ vber. si cōsuetudo loci ē q possit aliū substituere tunc ab illo pōt recipe expensas factas q̃si loco interesse. dūtn̄ ipe doceat noie eius. si aūt totū ius suū trāsfert in substitutuz nō dz aliquid recipe. etiā p interesse. nec pōt etiā in primo casu pacisci sub substituto de certa portōe emolumti accipienda. et multominus in casu secūdo. ¶ Vtrū liceat alicui p seipo petere licētiā docēdi in theologia? R. scdm̄ Tho. in quolz. q sic. nullā eni petit excellentiā ptātis. quod qdē turpe essz. sz petit solā oportunitatē cōicādi id quod hz. coicare aūt sciaz quā qs hz laudabile est et ad caritatez ptinēs. scdm̄ illud Sap. viii. quā sine fictōne et sine iuidia coico. i. pe. iiii. vnusquisq sicut accepit gratiam in adulterutrū illā administrātes. pōt tn̄ turpitudinē cōtinere rōe p̄sumptōis si ille q n̄ est ydoneus peteret docēdi officiū.

Maioritas. maioritas scdm̄ Ray. principalit in q̃tuor cōsistit. primū qdē est in p̄rogatia ordinis. vt p̄sbiter maior est dyacono. di. xciii. legimus. in fi. e. ti. statuimus. Secundū est in p̄rogatiua consecratōis. vt eps maior est p̄sbitero. di. xcv. c. fi. et. c. eps in ecclia. Tertiuz est in p̄rogatiua admistrationis. vt archidyaconus maior ē archip-

sbitero et ei subest atq obedire dz. di. xxv. p'ectis. Quartũ est in progatia ãtiquitatis scdm quã maior ẽ q prius fuit ordinatus vel prius religionẽ ingressus. vel etiã ille qui pcedit alios in etate. di. lxxv. ordiatões. e. ti. c. i. de elec. dudũ. ¶ Et additur etiã scdm Ho. qntũ scz scdm prerogatiuã eius q ordinauit qa ordinatus a supiore int' alios eiusdẽ ordinis magis ẽ honorandus. e. ti. p tuas. Ad maioritatem obedientia sequitur de qua habes infra obedientia per totum.

MAior pars ¶ Generalit' quod fit a maiori pte capituli vel collegii vires optiet. lxv. di. c. i. ii. et. iii. nisi ex alia pte ppond'ret auctoritas. de elec. dudũ. de testi. in pñtia. pualz tñ qñq minor ps scz qñ ab eis alq rõabile obiectũ fuerit vel ostẽsuz. e. ti. c. i. nec oz vocari absentes nisi in electõibus. vt. s. electio primo. ¶. vi. Similiter in cessatione a diuinis. vt supra cessatio a diuinis. ¶. i.

MAledictio. Vtrũ maledictio sit pctm mortale? R. scdm Tho. se. se. q. lxvi. maledictio de q̃ nũc loqmur ẽ p quã pnũtiatur malũ cõtra aliquẽ vel in pcãdo vel in optãdo quod quia scdm se repugnat caritati ẽ pctm mortale. i. ad co. vi. neq maledici neq rapaces regnũ dei possidebũt. et tãto grauius q̃to psonã cui maledicimus magis amare et reuereri tenemur. vñ Leui. xx. q maledixerit pri suo vel matri morte moriatur. Cõtingit tñ esse veniale vel pp puitatẽ mali quod aliqs alteri iprecarur. vel etiã pp affectũ eius qui pfert dum ex leui motu vel ex ludo vel ex surreptõe aliq talia verba pfert. quia peccata verborũ maxime ex affectu pẽsantur. ¶ Que differentia inter maledictõez et blasphemiã? R. scdm quorũdã vulgaria vt in thuscia idẽ sunt. et hoc etiã pbatur p decretalẽ. e. ti. statuimus. Sz tñ pprie loquẽdo aliud ẽ blasphemia qñ scz verbis attribuitur deo quod ei ñ cõuenit. vel econtra. vt dictũ est. s. blasphemia. Aliud maledcõ. qñ scz aliquis iprecatur vel optat alicui malũ siue homini siue deo. ¶ Que pena pferẽtis maledictõez contra deũ? R. si qs contra deũ vel aliquẽ sanctũ maxime cõtra btãz virginez presumpserit talia. vii. diebus dñicis p foribus ecclie in mãifesto duz missa dicitur dz esse. ita vltimo die nec palliũ nec calciamta sz corrigiã circa collum hẽat. et q septẽ precedẽtibus sextis feriis ieiunet in pane et aqua. nec ingrediatur eccliaz. et in quolibz dictorum dierum tres reficiat

paupes. et si ñ pōt tres saltē duos vel vnū et si hoc ñ pōt illud i aliā penā cōmutetur. et si pdicta renuerit dꝫ ei iterdici ingressus ecclie. et i obitu dꝫ carere ecclīastica sepultura. Insup tales debēt condēnari pena pecuniaria. e. ti. statuimus. Sed hec oīa scdm̄ Gof. p tribunali fiūt. Ceterū in iudicio aīe discretus sacerdos molliet hūc rigorē. ¶ Vtruꝫ liceat maledicere creature irrōali? Rt. creature irratōali contingit maledicere. v. modis. Vno mō scdm̄ ꝙ ordinatur ad hoīeꝫ p modū subuētōis. scꝫ qa p eas subuenitur humane necessitati. et hoc modo deus homini dixit. maledicta terra in ope tuo. vt scꝫ p eius sterilitatē homo puniretur. et ita etiā intelligitur quod dicitur Deutro. xviii. būdicta horrea tua. maledictū horreū tuū. sic et dauid maledixit mōtes gelboe scdm̄ expōeꝫ grego. Secūdo scdm̄ ꝙ ordinatꝰ ad hoīeꝫ p modū signationis. sicut dn̄s maledixit ficulnee in signatōeꝫ iudee. Mat. xxi ¶ Tertio scdm̄ ꝙ ordinatur ad hoiem p modū continētis scꝫ loci vel tpis. et sic Iob maledixit diei natiuitatis sue. Iob. iii. et hoc p culpā originalē quā nascēdo cōtraxit et pp̄ penalitates iñ sequētes ¶ Et pp̄ hoc etiam pōt intelligi dauid maledixisse mōtibus gelboe. ii. Regū. ix. scꝫ pp̄ cedē populi q̄ in eis contigerat. pdictis ergo tribus modis non cōpetit nec lꝫ hōi maledicere irrōali creature. nisi forte spāli dei reuelatione. Quarto cōtingit maledicere irrōabilibus rebus siue creaturis inq̄tuꝫ sunt creature dei. et hoc ē pc̄m blasphemie. qnto pōt contingere maledicere eis scdm̄ se consideratis. et hoc ē ociosū et vanū et p cōsequēs illicitū. hec sūpta sunt de ¶ Tho. se. se. q. lxxvi.

Malefactor. si malefactor potest fugere vel se defendere vide supra accusatus. ¶. pe.

Maleficiū. maleficiū dicitur dupliciter. vno mō quodlibet sortilegiū de quo agitur C. de malefi. et Mat. p totuꝫ. de quo etiā multa hn̄tur infra sortilegiū p totum. et de tali maleficio inq̄tuꝫ impedit mrīom hētur de frigi. et malefi. et. s. ipedimētū xv. in. iiii. vl. ¶ Alio mō dicitur maleficium quodcūꝙ crimē. vt furtū rapina homicidiū et hmōi. dicitꝰ etiā q̄si maleficiū qñ est nocumētū preter ꝓpositū. vt cum iudex p iperitiā male iudicat. vel cū de domo alicuius aliquid ē eiectum quod nocuit trāseūtibus. vt insti. de obli. ex q̄si delic. in prin. p totū. Vtruꝫ maleficium quod est sortilegium possit tolli per aliud maleficium? vide supra impedimentum. xv. ¶. fi.

Manumissio est datio libertatis. Nā q̄diu q̄s in seruitute est manu et ptāti suppositus ē. manumissus vero libera tus ē. insti. de liber. i prin. et māumissi dicūtur liberti. de qbus hētur. s. libertus. ¶ Quis pōt manumittere? R℞. dn̄s q est maior xx. annis. nisi alias interdcā3 habeat admistratōe3 vt furiosus et ꝓdigus. minor vero. xx. inter viuos manumit- tere n̄ pōt nisi ex cā. et tūc si ē maior. xvii. ānis. C. qui manu mittere n̄ pos. l. si minor. s3 in vltia volūtate pōt. ex quo pōt testari. sc3 post. xiiii. ānū. vt. C. q ma. n̄ pos. auten. s3 iure. Itē eps pōt manumittere seruos ecclesie bn̄meritos. xii. q. ii. si quos. pōt etia3 alios n̄ bn̄meritos. dūtn̄ det ecclie p vno duos eiusdē meriti vel peculii. xii. q. ii. eps qui mācipium. Et scdm̄ vber. intelligi d3 ꝙ det de suis bonis ꝓpriis n̄ de rebus ecclesie. Itē pōt māumittere cā miseratōis. xii. q. ii. cū redēptor. quod intelligi pōt de bn̄meritis. Itē abbas n̄ pōt manumittere seruū monasterii nisi de consensu epi et monachorū. di. liiii. abbati. nisi sit contraria consuetudo de his que fi. a p̄. sine con. capi. ea noscitur. Itē seruus comunis pluriū manumitti pōt ab vno s3 d3 manumittēs alios seruare indēpnes. C. de con. ser. ma. l. i. Et nota ꝙ n̄ valet manumissio in fraudē creditorū facta. C qui ad li. pro. nō pos. l. i. insti. ex qbus cau. ma. ¶. i. ¶ Qua liter fieri debeat manumissio? R℞. multis modis. aln̄ in ecclesia sub aspectu epi vel plebis. et d3 de hac fieri scriptura ad caute- lā futuri. C. de his q in eccle. l. i. et de seruis n̄ ordi. c. i. Item qn̄ꝙ fit corā iudice et dicitur manumissio vindicte. Nā vindcā appellabatur virga p̄toria cū qua tāgebātur a p̄tore illi q ma- numittebātur. et si qdē manumissio fiat ad hoc vt manumis- sus ordinetur d3 potius fieri corā eccliastico iudice q̄ corā secu lari. ar. de ser. n̄ or. c. i. Itē pōt fieri manumissio in secreto. vt dicat dn̄s. esto liber. vel p amicos vel p eplām vel p testamētū vel quālibet vltimā voluntatē. Itē pōt fieri diebus feriatis. Itē tā de die q̄ de nocte. et a ꝓcedēte p viā. insti. de liber. ¶. mul- tis aūt. Insup serui fiūt liberi p alios modos q̄ p manumissiōe3 quos vide infra seruus. i. ¶. fi. princeps quoꝙ sola voluntate manumittere pōt. C. de comuni. ser. ma. cum apud.

Matrimoniū primo coiter. qd ē matrimoniū? R℞. matri- moniū est viri et mulieris coniūcto indiuiduā vite con- suetudinē retinens. xxvii. q. ii. ¶. i. de p̄sump. illud. et

insti. de nup. ¶. ii. quod Ray. exponẽs dicit viri et mulieris. nõ virorũ et mulieris. nec viri et mulierũ. qa nec vnus vir plures vxores. nec vna plures viros simul hẽre põt. cõiũctio scȝ aiorũ et matrimonialis indiuiduã vite consuetudinẽ retinẽs. hoc ẽ ꝙ neuter absq; consensu alterius põt continẽtiaȝ ꝓfiteri vel orõi vacare. vt hic infra. ¶. vl. in fi. nec se alteri copulare sȝ sibiiuicẽ mutuã fidẽ seruare et debiti redditõeȝ. et mutuã inuicem in necessariis vt pñt subuẽtionẽ ꝑbere debẽt. ¶ Et quod dicitur indiuiduã etcetera. intelligitur scdm̃ vber. de mrimonio cõsnmmato ꝑ naturalẽ coplãm. qa añ possȝ separi in casu. vt dicitur. s. ipedimẽtũ ix. ꝑ totũ. ¶ Vnde dicitur mrioniũ? R℞. scdm̃ Ray. dicitur q̃si mris muniũ. i. offim̃. quia dat mulieribus esse mrẽs et iõ magis denoiatur a matre q̃ a patre qm̃ in eo plus apparȝ mris officiũ q̃ pris. Idẽ Tho. Pe. et Ho. ¶ Vtrũ mrioniũ sit sacramẽtũ? R℞. scdm̃ Tho. in iiii. di. xxvi. sacrm̃ importat remediũ cõtra pcm̃ ꝑ sensibilia signa. et cũ hoc iueniatur in matrimonio inter sacramẽta cõputatur. ¶ Et forma qdẽ huius sacramẽti sunt verba qbus cõsensus mrionialis exprimitur. et sicut pnia ñ hȝ aliã materiaȝ nisi ipos actus sensui subiectos qui sunt loco materialis elemẽti. sic sacramẽtũ matrimonii hȝ ꝓ materia ipos actus qa ꝑficitur ꝑ actũ eius q sacramẽto ipo vtitur. vñ apostolus ad ephe. v. dicit. sacramẽtũ hoc magnũ est etcetera. ¶ Qñ mrioniũ fuerit institutũ? R℞. scdm̃ Tho. i iiii. di. xxvi. mrioniũ scdm̃ ꝙ ordinatur ad ꝓcreatõeȝ prolis q̃ erat necessaria etiã peccato ñ exñte institutũ fuit añ pcm̃ adeo in hoc ꝙ hmõi mulierẽ in adiutoriũ decosta formauit. et dixit eis crescite et multiplicamini etcetera. Geñ. ii. Adã etiã cũ dixit hoc nũc os ex ossibus meis etcetera. verba illa ꝓtulit a deo inspiratus vt intelligatur matimonii institutõeȝ factã a deo. sȝ scdm̃ ꝙ matrioniũ ꝑbet remediũ contra vulnus peccati sic institutũ fuit post pcm̃ tpe legis nature. scdm̃ aũt determinatõeȝ psonarũ institutõeȝ habuit in lege moysi. sȝ scdm̃ ꝙ rñtat cõiunctionẽ xp̃i et ecclesie. i. institutõnem habuit in no. le. et scdm̃ hoc matrimoniuȝ ẽ sacramẽtuȝ no. le. hec Tho. de prima et se. institutõe. xxii. q. ii. ¶. his ita. et de diuor. gaudemus. ¶ Que cause institutõis matrimonii? R℞. scdm̃ Ray. due sunt principales scȝ susceptio sobolis educãde ad cultuȝ dei Geñ. i. crescite et multiplicamini etcetera. et vitatio fornicatiõis. i. ad chorin.

vii. pp fornicatõez vnusqsq vxorẽ suã habeat. et vnaqueq vi rũ suũ. et ista cã solũ post pctm extitit. Secundarie vero cause multe. vt qnq pacis reformatio. pulcritudo vxoris. diuicie. et hmõi. ¶ Nunqd tenet mrioniũ nõ fcm cã ꝓlis sz pp secũdas cãs nũc dictas. puta pp pulcritudinẽ dicias et hmõi? R. scdm Ray. sic. sufficit eni q contrahere intendũt et consentiũt per verba de pñti. xxxii. q. ii. solet qri. Deutro. xxi. si videris mu lierẽ pulcrã in medio captiuorũ et amaueris eã volueris q vxo rẽ hẽre. introduces eã in domũ et cetera. Concor. Tho. et Pe. ¶ Quot sunt bona matrimonii? R. scdm Ray. sunt principa liter tria. scz fides. ꝓles. et sacrm. xxvii. q. ii. omne. In fide at tenditur ne cũ alia vel cuz alio cõmisceatur. in ꝓle vt amãter suscipiatur et religiose educetur siue informetur. in sacramẽto vt mrioniũ non separetur. sz eni fiat interduz sepatio corpalis vt ex cõi consensu cã orõis vel religionis vel etiã pp fornicatio nẽ. tñ mrimoniũ inter fideles postq̃ rite cõtractũ ẽ et cõsum matũ isepabile ẽ vsq ad mortẽ. Et pdicta tria bona adeo sunt subãlia coniugio q conditio contra aliquod iporũ opposita vi ciat contractuz matrimoniuz. de cõdi. appo. c. fi. de qua ma teria plene hẽtur infra matrimoniuz. v. ¶. i. ¶ Vtrũ intentio ñ seruãdi fidẽ viciet matrimoniuz? R. secundũ vber. si aliquis cõtrahit matrimoniuz ñ hñs ꝓpositũ seruandi fidẽ sz adulte rãdi. nihilominus tenet matrimonium. dũtñ hoc ñ deducatur in pactuz vt liceat adulterari vel q ꝓstituat vxorẽ nõ contra hitur mateimoniuz. de condi. apo. c. fi. de illis vero q ñ habẽt intẽtõez contrahendi dicetur infra matrimoniuz iiii. p totuz. ¶ Vtrum intẽtio nunq̃ exigẽdi debituz viciet matrimonium? R. scdm vber. credo q contrahitur matrimoniuz sicut fuit in ter beatã virginẽ et ioseph. Credo etiã si intendat ñ solum nonq petere sz negare q teneat matrimoniuz dummõ hoc ñ deduca tur in pactuz. qa tunc ñ tẽret. ¶ Vtrum intẽtio ñ habẽdi ꝓlẽ excludat matrimoniuz? R. scdm Pe. firma intentio ꝓlẽ euitã di excludit matrimoniuz. dico maxime si deducatur in pactuz. Sz tñ intentio ñ educãdi ꝓlez ñ excludit. ¶ Similiter ñ excludit matrimonium desperatio ꝓlis. qa adhuc põt esse matrimoniũ in remediũ. ¶ Vtrum intentio ducẽdi aliã vxorẽ excludat ma trimonium? R. scdm Pe. si intendit aliã dimissa ista ñ est ma trimoniuz. qa et scdm vber. talis videtur contrahere ad tps.

xxxii. q. ii. solet quri. si vero ista retenta nihilominus cũ ipa erit matrimoniuȝ. ¶ Vtrũ inter btãȝ virginẽ et ioseph fuerit pfectuȝ matrimoniũ? R. scdm Pe. in iiii. di. xxx. duplex ẽ pfectõ matrimonii. vna q̃tum ad esse q̃ quidẽ fit p cõsensuȝ verbis de pñti expssuȝ. et tali perfectõne matrimonii illud perfectũ fuit. Alia est pfectõ q̃tum ad operationes. et sic ñ fuit perfectũ. qa actus pprius matrimonii est carnalis copula. in qua vt ibidem dicit Tho. beata virgo ñ consensit explicite sȝ iplicite a deo certificata. et sic virginitatẽ suã deo cõmisisse vt in. iii. li. sniaruȝ dicitur. ¶ Que differentia est inter matrimoniũ legittimuȝ et ratũ? R. scdm Ray. matrimoniũ legittimũ et ñ ratũ est quod legali tm̃ institutione vel puincie moribus inter infideles contrabitur. quod iõ dicitur ñ ratũ qa sine fide fit. vñ Augu. nõ est ratũ coniugiũ quod sine deo est. Ratũ vero et ñ legitttimũ est quod inter fideles quidẽ et legittimas psonas sȝ sine legittia solẽnitate contrahitur. ¶ Legittimuȝ et ratũ quod inter fideles et cuȝ legittima solẽnitate contrahitur. hec distinctio pbatur xxviii. q. i. ¶. itẽ illud. de diuor q̃to. et. c. gaudemus. ¶ Quis effectus mrimonii? R. scdm Ray. effectus est ꝙ ex quo semel est coniugiũ inter aliquos fideles nunq̃ desinit esse etiaȝ si alter efficitur hereticus. xxxii. q. vii. c. i. et. ii. de diuor. q̃to. nec maritus põt dimittere vxorẽ siue efficiatur ceca siue lepsa vel aliquid tale. nec vxor virũ. xxxii. q. v. horrendus. et. c. si vxorẽ. nisi tm̃ cã fornicationis. et tunc si dimittat maneat sine cõiuge vel recõcilietur vxori. xxxiii. q. i. dixit dñs. Itẽ alius effectus ẽ. qa mulier ptãtẽ sui corporis ñ hȝ. sȝ vir. et vir ptãtem sui corporis ñ hȝ sȝ vxor. et iõ post copulã carnalẽ nec religiõȝ põt alter eligere inuito altero. nec continẽtiã pfiteri. xxxiii. q. v. c. i. ii. iii. et. iiii. Est et alius effectus ꝙ vir cõpellẽdus est reddere debitũ vxori lȝ nunq̃ cognouerit eã. et econuerso. non obstãte supueniẽte affinitate. de eo q cogno. cõsang. vxo. su. discretionẽ. et. c. tue. ille tñ coniũx q de ipa affinitate est inocens monẽdus est ꝙ contineat. ꝙ si noluerit tunc nocens tẽtur ei debitũ reddere. sȝ exigere nunq̃ põt. Iteȝ vnus coniugũ sine consensu alterius ñ põt orare. itellige orõe priuata et tã lõga ꝙ esset ipeditiua debiti cõiugalis. Secus de orõe solẽni vt misse tpe a canonibus diffinito. de cõse. di. ii. omis homo. et xxxiii. q. ii. quos deus.

Matrimoniū ii. qui pñt contrahere? R. scdm̄ Ray. etas apta in puero est ānorū xiiii. in puella xii. de spon. ipu. puberes. et. c. cōtinebatur. et si añ contrahunt non est mrioniū vt hēs. s. ipedimentū xiii. ¶. pe. nisi essent pximi pubertati. et ita q malicia suppleret etatē. de spō. ipube. de illis.

¶ Vtrū furiosus possit contrahere? R. furiosus vel insanus dicendo verba matrimoniū efficientia ñ pp hoc contrahit qa aīo consentire non pōt. ar. iii. q. ix. iudicas. vii. q. i. q̄uis triste.

¶ Vtrū ebrius possit contrahere? R. scdm̄ vber. si ita ebrius ē q nesciat qd agat ñ pōt. sicut et de furioso dictū est. nisi quod fecit in ebrietate ratū habuerit postea. q si ebrietas ñ sit tāta q vsuz rōis auferat contrahere pōt. sicut et dictum est supra ebrietas. ¶. v. ¶ Nūqd absentes pñt p pcuratorē contrahere matrimoniū? R. pñt. sicut ysaac cū rebecca. xxxii. q. ii. ¶. cū dicitur. Sz ñ est ydoneus pcurator nisi sup hoc hēat spāle mādatū. nec pōt aliū substituere nisi sit ei spāliter cōmissum. et si fuerit reuocatus anteq̄ contraxerit lz tā ipe q̄ illa cū qua contraxit hoc ignorauerit ñ tñ tēt matrimoniū postea cōtractū. de procura. pcurator. li. vi. ¶ Multi sunt qui ñ pñt contrahere pp impedimēta q̄ sunt inter eos. vide. s. ipedimentū. i. cū oībus sequētibus. An leprosus possit contrahere? vide supra leprosus. ¶. i. ¶ Sed nunquid absentes pñt contrahere p solas lrās? R. scdm̄ Ray. si illa vel ille cui mittūtur littere nulli exprimit consensuz suū credo sine piudicio q q̄tumcunq consentiat nō est matrimoniū. sz tunc demū erit qñ notificauerit siue signādo hoc illi qui misit lrās siue alii dicendo. ¶ Vtrū q cum vna spōsalia contraxit possit contrahere matrimonium cuz alia? vide infra sponsalia. ¶. viii.

Matrimoniū. iii. quō cōtrahitur. ¶ Et q̄ritur primo vtrū p consensum contrahatur mrimoniuz? R. scdm̄ Ray. ex quo vir consentit p verba de pñti in mulierē et illa in virum dicendo accipio te in meā. et accipio te in meum. vel cōsentio in te tanq̄ in vxorē seu alia equipollētia verba statiz est matrimonium etiā si consensus ñ exprimitur verbis sz signis in his qui ñ pñt dicere. vt mutus. vel ñ audire vt surdus. Sine cōsensu vero q̄cunq alia dicātur vel fiāt etiā si interueniat carnalis copula ñ est matrimonium. de spon. du. tuas dudū. de spō. si inter. et. c. cum apud. et vide sequentē. ¶. ¶ Sz vtruz ipa

verba sint necessaria? ℞. scdm Pe. sic dicit magister sniarum. n̄ solū consensus interior facit matrimoniū sȝ reqritur expssio verborū. quia sacramentū res sensibilis est. et in eo requiritur exterius signū expssum. expressio autē hmōi cōueientius fit p verba de pnti. sȝ et pōt fieri per alium modū vt per lrās absentium. vt dictū est. s. matrimonium. ii. ¶. pe. vel per euidētia signa pntium non valentiū loqui. vt in pcedenti. ¶. dictū est.
¶ Quid si quis dicat volo te habere de cetero in vxorē. vel volo q tu sis vxor mea seu te esse vxoreȝ meā. nūquid contrahitur matrimonium? ℞. scdm vber. in talibus est recurrendū ad intentionē cōtrahentiū et scdm eā iudicanduȝ. q si de intentiōe cōstare n̄ possit vere nec psumptiue. dicendū videtur q qn̄ hoc verbū volo coniungitur infinitiuo verbi substātiui vt esse. vel verbi n̄ signātis actuȝ sȝ relationē vt hēre seu tenere. tunc per hoc verbum volo potius solet exprimi voluntas cōcomitans q̄ pcedens. vn̄ p predicta verba psumēdum est matrimoniuȝ esse contractū. de spō. ex parte. psertim qn̄ precessit interrogatō. vt vis me hēre. et adhuc expssius est si addat dicens. de cetero volo. secus aūt essȝ si hoc verbū volo iungeretur cū infinitiuo signāte aliquē actum. tunc enim videtur exprimere voluntatē pcedentē potius q̄ concomitāteȝ. vt cum dicitur volo bibere. volo comedere. et ita si dicatur volo te accipe vel in te consentire tanq̄ in meā. n̄ erit matrimo. ¶ Quid si dicat vir. pmitto q sp puidebo tibi sicut vxori. et illa similia respōdet? ℞. scdm Ho. nisi aliud ptestētur p matrimonio iudicabo. ar. de spon. ex lris. et de iureiu. queādmodū ℞. i. i prin. ¶ Quid si dicat pmitto q n̄ dimittaȝ te p meliori vel peiori? ℞. scdm Ho. idem quod in superiori pximo. ¶. dictū est. Nā in talibus dubiis ē p matrimonio iudicādum. de sen. et re iudi. c. fi. de testi. licȝ ex quadā. tn̄ scdm conscientiā intētioni eorum stādū est. ¶ Quid de illis qui post datā fidē de contrahendo dicunt. bibamus noie matrimonii vel osculemur nos inuicē nunqd contrahitur matrimonium? ℞. scdm vber. credo q n̄. nisi hoc agēdo voluerit recedere a sponsalibus de futuro et cōtrahere de pnti. nā quod dicunt noie matrimonii intelligēdum est potius contrahendi q̄ cōtracti. cum an̄ actum n̄ sit de matrimonio sȝ de sponsalibus.
¶ Quid si nihil actū sit de sponsalibus sȝ simpliciter vterq dicit dicta verba et sequitur osculum de comuni consensu? ℞. scdm

vber. credo q̄ si contrahentes p hoc intendebāt contrahere cō-
cractum est. ad iudicanduꝫ aūt de intentione recurrēdū est ad
circūstantias verborum p̄cedentiū et subsequētiū et hmōi iu-
dicia. q̄ si nulla appeant n̄ credo q̄ sit matrimoniū iudicandū,
et p̄sertim si vterq̄ vel alter negat se intentōeꝫ habuisse cōtra
hendi. aut si alter ad secunda vota trāsierit. ¶ Concor. Hostiē.
¶ Quid est consensus ille qui requiritur in matrimonio? R̷.
scdm̄ Ray. intelligitur de cōsensu matrimonialis societatis pp̄
quē sequitur q̄ oꝫ eos cohitare. n̄ aūt intelligitur pricipaliter
de consensu cohabitationis. qa tunc inter frēꝫ et sororem esset
matrimonium. nec etiā de consensu in carnalē copulā. qa tūc
inter mariā et ioseph n̄ fuissꝫ matrimoniū. de quo dictū est. s.
matrimonium. i. ¶. antepe. vn̄ et Tho. in. iiii. di. xxviii. dicit
q̄ iste cōsensus n̄ est in carnalē copulā explicite sꝫ implicite. qa
in coniugali societate implicatur mutua ptās coīonis. non tm̄
rerū sꝫ etiā corporum. ¶ Vtrum consensus ad tp̄s faciat ma-
trimonium? R̷. scdm̄ Pe. cum insepabilitas sit essentialis mri-
monio vn̄ in diffinitione eius ponitur. iō ad matrimoniū requi
ritur consensus ad insepabilitatē. et si sit ad tp̄s non facit ma-
trimoniuꝫ. xxxii. q. ii. solet qri. de condi. appo. c. vl. ¶ Pone
q̄ quidā in p̄ntia plurium sororū dicit eis. ꝓmitto vobis q̄ vnā
ex vobis ducā in vxorē. et ille omnes respondent placet nobis.
postea cognoscit vnaꝫ. nunquid ē matrimoniū? R̷. scdm̄ Ho.
sic. quia ip̄o facto consentit. ar. de appella. dilecti. et. c. vt no
strum. ¶ Quid si omittātur consuete solēnitates et fiat mrio
nium clandestine siue occulte? R̷. scdm̄ Ray. in hoc casu n̄ pre
sumitur coniugium. sꝫ adulterium siue fornicatio. xxx. q. v.
aliter. non tn̄ intelligas qn possit esse verum matrimoniuꝫ. sꝫ
canon loquitur scdm̄ illud quod ecclesia p̄sumit. Addit Pe. di-
cēs q̄ cōsensus clandestinus duplex esse pōt. ¶ Vnus q̄ q̄uis fiat
sine solēnitate ecclesiastica et publica. fit tn̄ in p̄ntia testiuꝫ. et
talis consensus facit matrimoniū et verū et p̄sumptum. ¶ Alius
qui fit sine p̄ntia testium. et talis q̄uis facit matrimoniū verū
non tn̄ facit p̄sumptum. vn̄ consulendū est talibus q̄ de nouo
et publice contrahāt. et faciant penitētiaꝫ qa scandalizauerūt
ecclesiam. et p̄dicti certe exposuerunt se nō paruo periculo. nā
possꝫ alter alteruꝫ dimittere qn̄ vellet. et de facto cum alio vel

cũ alia contrahere et sic in adulterio manere · qa ñ possz ꝓbari primum matrimonium · idem Ho ·

Matrimoniũ · iiii · si fiat contra intentionẽ · Et q̃ritur primo si qui cõtrahunt verbo sz dissentiunt aio nunqd est mriom? ℞ · scdm̃ vber · si vterqꝫ vel alter dissentiat aio ñ est ma · si tñ de verbis constiterit ecclesia compellet eos simul esse cũ de intentione constare ñ possit · vñ nec creditur eis si dicat se ñ intendisse · qa et quilibz possz sic dicere et separetur · Si tñ signis euidentibus appeat de simulatonei ecclia nõ iudicabit mriom esse · alias verbis stabit q̃si vere dicta sint · idem Tho · et Pe · in iiii · di · xviii · ¶ Quid si ille qui contrahit spõsalia vel etiã contrahit verbo de pñti ñ hñs intentõez contrahẽdi sed extor. quẽdi carnalẽ copulã deiñ cognoscit eã nũquid est mriom? ℞ · ꝑsumi dz ꝓ matrimo · vt no · de sponsa · tua · et ita iudicaretur in foro iudiciali · sz in foro penitẽtie si ille nõ ꝓposuit eã ducere nec vnq̃ consensit in eã nõ dz ex illo facto matrimoniũ iudicari q̃m ex altera pte dolus affuit · et defuit ois consensus · sine quo cetera nequnt fedus efficere coniugale · vt in dicto · c · tua · Idẽ Pe · Tho · et Al · Et addũt ꝙ ex illa pte cuius ñ est dolus excusatur a pctõ · sz deceptor si verã vult facere pniaz necesse hz illam sine fictione ducere q̃tũ in eo ẽ · vel dare ei virũ sibi cõuenientẽ aut aliter sibi satisfacere · addit tñ Tho · ꝙ adhuc tẽtur si vir sit eq̃lis cõditionis cũ illa · nã si sit multo melioris conditionis vel si aliud signuz euidens fraudis appuerit põt ꝓbabiliter ꝑsumi ꝙ sponsa ñ fuerit decepta · sz decipi se finxerit · et tunc ñ tẽtur ad ꝑdicta · vt quidã dicunt · Similẽ casum habes · s · luxuria · ¶ · ii · ¶ Quid si talis ꝓtestatur corã pluribus ꝙ q̃cquid facit ñ facit aio contrahendi · et postea verbo contraxit et cognouit carnaliter nũqd iudicabitur matrimoniũ? ℞ · scdm̃ vber · sic · qa recurrendũ est ad cõez intelligentiã verborũ · et qa ꝑsumptio facienda ẽ contra eũ qui dolũ adhibuit · et quia q̃uis ꝓtestatõem ꝓbet · potuit tamen postea voluntatem mutare ·

Matrimoniũ v · sub conditione · queritur ergo vtrũ mrioniũ factũ sub conditione teneat? ℞ · distinguendũ est de conditionibus · Nã sunt quedã conditões gñales q̃ semp debẽt intelligi vt q̃s ponit btũs Iacobus · vt si deus voluerit vel si vixerimus · et hee nullũ cõtractũ suspẽdũt · q̃dã vero sunt cõditiões de his q̃ in mrimonio sunt oio necessaria et alias mriom

impediretur. vt si es xp̄iana et n̄ es affinis vel consanguinea et
hmōi. et iste etiā conditiones intelligi debēt apposite nec viciāt
contractū. Tertia ē aliq̄ conditio de futuro necessaria sicut solē
oriri cras. vn̄ si diceretur cōtraho tecū si sol oriatur cras cōtra
ctū est matrimoniū vt Tho. ponit in iiii. di. xxix. qa talia fu-
tura iā sunt p̄ntia in causis suis ¶ Quarto ē cōditio cōtingēs et
hōesta q̄ pōt apponi et n̄ apponi. vt si pater meus voluerit aut
si dederis mihi centū. hoc si apponatur suspēdit matrimonium
vsq3 in euentū conditōis. nisi interim consensus de p̄nti vel car
nalis copula fuerit subsecuta. eo q3 tales vidētur recessisse a cō
ditiōe. de cōdi. appo. de illis. et. c. sup eo. et. c. p tuas ¶ Quito
est conditio inhonesta tn̄ non ē contra subā3 matrimonii. vt si
furtū feceris. vel si hominē interfeceris. hec si apponantur de-
bent hēri p n̄ adiectis et tenēt sponsalia siue etiā matrimoniū.
de condi. appo. c. vl. ¶ Et scdm̄ q3 notatur ibidē. idē intelligi d3
de conditiōe impossibili. s. q3 habetur pro n̄ adiecta. vt si digito
celū tetigeris. Sexto ē conditio inhonesta et contra substā3 et
bona matrimonii. vt si dicat contraho tecū si generationē plis
euites. quia hoc ē contra bonū plis vel donec inueniā alia3 di-
gniorē. quia hoc ē contra subā3 insepabilitatis. vel si p questu
te adulterandā tradas. et hoc ē contra bonū fidei. et tales con
ditiones si apponantur nihil agitur. xxii. q. iiii. inter cetera.
xxxii. q. ii. aln̄. et. c. solet q̄ri. de condi. ap. c. vl. ¶ Si tn̄ postea
talis conditō remittatur et seq̄tur carnalis copula iudicabitur
p matrimonio. Et si tm̄ vnus coniugū ponit conditionē tale3
et alter contradicit vel tacet iudicabitur p ma. vt in dicto. c.
aliqn̄. Predicta sumpta sunt de Ray. Tho. Inno. et Hosti. De
conditionibus sponsaliū vide infra sponsalia. ¶. fi. ¶ Quid si qs
significauit pri absenti q3 contraxit tale matrimoniū sub cōdi-
tione si ip̄i patri placuerit et anteq̄ pater consentiat penitet s3
pater consentit. nūquid erit matrimoniū? R. scdm̄ vber. dicē
dū q3 n̄. quia n̄ videtur q3 debeat dici consensus. nisi duret quo
usq3 pater consentiat. tn̄ anteq̄ trāseat ad secunda vota d3 cō-
pelli siue induci vt illā recipiat. ex quo semel in eā cōsensit sub
conditione q̄ extitit. ar. de spon. impu. de illis. idem Hosti. et
Ber. ¶ Quid si quis cōtrahat sponsalia sub hac conditione. cō-
traho tecū si pmiseris coitū? R. scdm̄ vber. si conditio illa itel-

ligatur de coitu fornicario. ꝓ n̄ adiecta dꝫ haberi cū̄ sit turpis. de condi. appo. c. si. et sic erit ꝓ ma. iudicandū̄. Et multo for tius si intelligatur de coitu legittimo et maritali. et eodē modo si dixerit cōtrahā tecū̄ si vnq̄ contraxero si ꝑmiseris etcetera. ¶ Quid si dicat accipiā te vel accipio si inueniā te virginē. po- stea seq̄tur coitus nec inuenitur virgo? R. scd̄m Inno. Ber. et Ho. iudicandū̄ est ꝓ ma. sicut in p̄cedenti. ¶. Et addit Ho. q̄ lꝫ sic iudicari oporteat in foro iudicii pp̄ hoc q̄ n̄ p̄nt hr̄i alie ꝓ bationes. tn̄ in iudicio aic n̄ est matrimoniū̄. de condi. appo. de illis. et. c. sup eo. et. c. ꝑ tuas. Nā et bn̄ est q̄ mulier q̄ in frau dē mentita fuit decepta remaneat. et viro subueniatur q̄ forte intendit bigamiā vitare. ¶ Que differētia est inter cōtrahere matrimonium sub conditione vel contrahere sub modo? R. scd̄m vber. generaliter sciendū̄ q̄ contractus q̄ n̄ fit absolute et libere. pōt esse aliq̄n sub cōditione. vt dono vel vēdo tibi hoc si hoc feceris vel hoc fuerit. iteꝫ pōt esse sub modo. vt dono vel vēdo vt facias hoc vel illud. alioq̄n reuocetur quod donaui vel vendidi. Itē pōt esse cū̄ appositione cause. vt si dicatur q̄ hic et hic ē siue fuit. et conditio q̄deꝫ fit per si. modus ꝑ vt. cā ꝑ q̄a. Versus. Scito q̄ vt modus est. si conditio. q̄a cā. Et quidem si cōtractus fiat sub conditōe n̄ tenet nisi ex̄nte conditione. sicut et de matrimonio dictū̄ est. s. in. i. ¶. ver. iiii. Si vero fiat sub modo statim tenet. sꝫ si nō seruetur modus poterit reuocari. Credo igitur q̄ lꝫ matrimoniū̄ siue spōsalia possint cōtrahi sub conditiōe n̄ tn̄ sub modo. ita q̄ illo modo n̄ seruato dissoluatur ma. sicut fit in aliis contractibus. q̄a ma. rite factū̄ n̄ dissolui- tur Matrimoniū̄ vero factū̄ ex cā tēt. siue cā sit vera siue falsa vt contraho tecū̄ q̄a diues es vel quia fecisti sic. nisi ip̄a cā falsa contieret in se aliquod ip̄edimentū̄. vt contraho tecū̄ q̄a libera es. et n̄ essꝫ. ¶ Quid si dicat accipiā te in vxorē vel dabo tibi cē tū̄ et seq̄tur carnalis copula. nūq̄d p̄sumetur ꝓ matrimonio? R. scd̄m vber. n̄ credo. nā cuꝫ ille qui sic dixit habeat optionē q̄ liberare se possit vtrū̄libet faciendo n̄ recolo p̄sumptionē in- ductā esse a iure q̄ intelligatur recedere ab optione pp̄ carnalē copulā. ¶ Quid si dicat. nunq̄ deficiam tibi in vita mea et secu ta est carnalis copula? R. scd̄m vber. n̄ dꝫ p̄sumi ꝓ ma. cū̄ spō salia aut matrimo. n̄ soleāt contrahi ꝑ ꝓmissiones negatiuas.

nisi forte constaret q per hoc intēdebāt sponsalia contrahere.
¶ Quid si dicat ducā te post ānū et secuta ē carnalis copula? R. scdm vber. credo psumēdū p ma. qa pp carnalē copulā secutā videtur renūtiasse dilationi tpis. ¶ Quid si quis contrahit cum aliq sub conditione. deiū an euentū contrahit cū alia pure? R. dz manere cū secunda etiā si sit consanguinea prime. vt. s. ipedimentum xiii. ¶. v.

Matrimoniū vi. quo ad debitū coniugale. Sciēdū ergo q contracto ma. mulier n̄ hz ptātē sui corporis sz vir. nec vir sui sz vxor. vt dictū est. s. ma. primo. ¶. fi. Sed an stati tēatur debitū reddere hētur. s. debitum coniugale. ¶. i.
¶ Vtruz contractis sponsalibus an̄ secutas solēnitates carnalis commixtio sit pctm? R. scdm Tho. in. iiii. di. xxviii. si sponsa credēs spōsū velle consūmare mriom. admittit eū excusatur a peccato. nisi aliq fraudis signa appeāt expsse. sicut multū distātis cōditōis vel qtū ad nobilitatē vel qtū ad fortunā. vel aliud signū euidens appareat. Et eodē mō intelligēduz q excusatur vir si p hoc intēdebat ma. consūmare. Sz scdm vber. i illis locis vbi est consuetū q prius adhibeatur nuptialis bn̄dictio si absq dispensatōe ecclie et sine iusta cā hoc faciat mortaliter peccat. tn̄ secunde nuptie n̄ solēt bn̄dici. vt infra nuptie. ¶. ii. De materia debiti cōiugalis multa hn̄tur supra debitum coniugale.

Matrimoniū vii. qn̄ accusatur ma. pp aliq ipedimētum quod in eo ē vel fuit. Et primo qdez q̄ritur q phibent vel qui pn̄t ma. accusare? R. phibentur gn̄aliter oms extranei qdiu sunt aliqui consaguinei. et ē istud spāle q cōsanguinei admittūtur ad accusationē. sicut pater mater frater soror patruus auūculus. et tota progenies. xxxv. q. vii. c. i. et ii. cuius rō est. qa vnusquisq suā genealoigā scire laborat. qui matrimo. accu. pos. c. videtur. cōsanguineis aūt deficiētibus admittūtur ātiquiores et veraciores vicini. qbus ea ppinquitas nota ē. vt in dicto. c. xxxv. q. vi. itē tam maritus q̄ vxor pōt ma. accusare nec vlla defendūtur longinqtaet ānoruz. de cōsan. et af. n̄ dz. ¶ Pone q aliquis tpe contracti matrimonii tacuit modo vult accusare nūquid pōt? R. si qn̄ banna vel denūtiatiōes facte fuerūt ipe erat extra dyocesiz. vel alias denuntiatio n̄ potuit ad eū pueire puta si in vna infirmitate laborās n̄ erat sane mētis vel ita puer q non poterat talia cōprehēdere

vel alia cā legittima īpeditus erat eius accusatio dȝ audiri. alio qn cū rōabiliter p̄sumatur ꝙ denūtiationem publice factā ipe exn̄s in dyocesi n̄ ignorauerit tanq̄ suspectus est repellendus. nisi iurauerit ꝙ postea didicerit q̄ obiicit. et ad hoc ex malicia n̄ ꝓcedit. qa tūc etiā si didicissȝ ab illis q tp̄e denūtiatōis tacuerunt admitti dȝ. qm̄ lȝ illi n̄ essent admittendi quia fuerunt in culpa iste n̄ dȝ repelli cuȝ n̄ sit culpabilis. qui ma. accu. pos. cū i tua. ¶ Qualit̄ fieri debeat accusatio mrionii? R. scdm̄ Ray. in p̄dicto casu īproprie dicitur accusatio quia n̄ fit inscriptio in qua accusator obligat se ad talionē. sȝ dicitur denuntiatio que fit pp̄ pc̄m̄ in quo iuncti male p̄manēt. et pōt fieri etiam sine scriptis. Sed melius est ꝙ fiat in scriptis. ar. de testi. spo. lr̄as. et qui ma. accu. pos. a nobis. hmōi denuntiationis forma talis est ¶ Ego talis denuntio vobis dn̄e ep̄e ꝙ mriom petri et marie stare n̄ pōt. quia sunt consanguinei in tali gradu designādo ꝑsonas vel si est alia cā. vt affinitas et hmōi. et datur libellus in parti aduerse vt sciat quid īpetitur. quo facto ꝓceditur in lite more solito. Et nota ꝙ in hoc casu pōt contra contumacē lite n̄ contestata ꝓcedi ad testiū receptionē et diffinitiuā sniaȝ. vt li. non contesta. qm̄ frequēter. secus aūt essȝ si fieret accusatio de adulterio ad thori sep̄ationē. vt li. non conte. c. i. et. c. qm̄ frequēter. ¶ Qui p̄nt eē testes in cā mrioniali? R. scdm̄ Ray. om̄s qui admittūtur ad accusationē admittūtur ad testificationē. de qbus dictū est hic. s. ¶. i. et. ii. Et lȝ pat̄ et mater sint ydonei testes in hoc casu vbi agitur de federe mrionii scȝ vtruȝ sit ibi consanguineitas vel simile īpedimentū. vt q ma. accusa. pos. videtur nobis. tn̄ si de ip̄o contractu agatur. i. vtrū ma. sit inter eos contractū tanq̄ suspecti sunt repellēdi. nisi ille vel illa cuius filius vel filia coniūcta dicitur essȝ superior in diuiciis nobilitate potētia et honore. qa parētes vidētur filiorū vel filiarū incremētū et honorē diligere. de testi. sup eo. Itē in casu p̄dicto pōt eē idē accusator et testis. ar. xxxv. q. vi. ep̄s i synodo. et. c. de parētela. de testi. co. p̄terea. idē Tho. in̄ iiii. di. xli. de īpedim̄tis multa hēs. s. īpedim̄tuȝ. i. cū sequētibus capitulis.

Matrimoniū viii. qn̄ contracto ma. accusatur cōiunx de adulterio et petitur diuorciū. queritur igitur q admittuntur ad talē accusationem? R. scdm̄ Ray. lȝ tā scdm̄ leges q̄ scdm̄ canones qlibet bone fame admittatur ad accusa-

tionē adulterii cū agitur ad penā legalē vel canonicā tn̄ cū agi
tur ad thori sepationē nullus admittitur nisi maritus vel vxor
¶ Qualiter hmōi accusatio fieri debeat? R̷. maritus volēs ac-
cusare vxorē de adulterio ad penā legalē dȝ inscribere et ad pe-
nā talionis se obligare. nec pōt agere p pcuratorē sed p seipm
pn̄tē agere oȝ. sȝ si corā ecclīastico iudice vult accusare ad tho
ri sepationē tētur scribere et dare libellū accusationis. sȝ nō dȝ
se ad penam talionis obligare. qm̄ siue pbaret quod obiiceret
siue n̄ hēret quod vellet qa separetur ab vxore et pōt maritus
agere et illa rn̄dere p pcuratorē. quia et si de crimine fiat ac-
cusatio n̄ tn̄ est criminalis sȝ q̄si mixta. pbātur oīa p̄dicta ex-
p̄sse de pcura. tue. ¶ Vtrū maritus possit vxorē dimittere pp
adulteriū? R̷. accusare pōt et dimittere ¶ Mat. xix. q dimise-
rit vxorē excepta cā fornicatōis etcetera. Et eodē modo vxor
virū. quia in tali casu n̄ ad iparia iudicātur. xxxii. q. i. si quis
vxoreȝ. ii. q. v. precepit. et. c. xpiana ¶ Nō tn̄ intelligendū est
q possit nubere alteri. xxxii. q. vii. oms causationes. sȝ nec di
mittere eam pōt nisi in vii. casibus. vt habetur infra. ¶. x. et
ista cā extēditur ad fornicationis suspitionē. scȝ qn̄ suspitio est
multū violenta et certa. verbi grā. si pbatū est q fuit solus cū
sola nudus cuȝ nuda in lecto. aut simul in multis secretis locis
et latebris ad hoc cōmodis et horis electis. libere vxor dimitti-
tur. xxxii. q. i. dixit dn̄s. de p̄sump. lris. Itē extēditur ad viciū
sodomiticū. vt pp illud vxor possit dimittere virū et ecōuerso.
xxxii. q. vii. oms causationes. et. c. adulterii. Itē intelligendū
est de sp̄ūali fornicatione. vt si maritus vel vxor incidat in he-
resim iudaismū siue gentilitatē et trahit coniugē ad infidelita-
tē. in quo casu ab illo poterit separi. sȝ alteri nubere n̄ licebit.
xxviii. q. i. ydolatria. de diuor. q̄suit. et. c. de illa. de cōuer.
coniu. c. vlti. ymo nec dimittere pōt si se corrigere velit. vt in
dicto. c. de illa. ¶ Vtrū si vir polluat aliquā extra claustra pu-
doris vxor possit eū dimittere? R̷. lȝ ex tali coitu affinitas nō
seq̄tur tn̄ vir eq vel magis violat fidē mrionii et magis peccat.
et ideo videtur q dimitti possit. nā constat in hoc casu q forni
cationē cōmittit. ar. xxxii. q. iiii. meretrices. ¶ Quid si aliqs
tale qd egerit cū ppria vxore? R̷. scdm̄ Hugo. et Lau. vxor
pōt eum dimittere. Sȝ videtur intelligendum nisi ipa fuerit in

culpa. sed violata vel somno decepta et hmōi. ¶ Quid si alter cōiugū seipm pollut? R. scdm Hugo. n̄ credo q possit dimitti ¶ Nunquid pp solā voluntatē siue intentionē adulterādi possit alt̄ coniugū alterū dimittere? R. scdm vber. n̄ qa verbū fornicationis cuz effectu dz accipi. ar. de pe. di. i. ¶. hec aūt verba. ¶ Vtrū vir teātur vxorez adulterā dimittere? R. scdm Pe. si fornicatio est occulta nec pōt pbari n̄ dz dimittere. Si vero ē manifesta distinguendū est. qa si n̄ est secura nec speratur correctio nec licet retinere ne videatur peccato consentire. si vero sperat̄ correctio lz vxorē retinere. qa et sepatio ad correctiōez indulta est. ¶ Vtrū vir mulierē adulterantē possit auctoritate ppria dimittere? R. scdm Tho. in iiii. di. xxxv. qn̄ viro cōstat de fornicatione vxoris pōt auctoritate sua eā dimittere q̄tum ad thorū. scz debitū ei negādo. nā si cōmisceret ei n̄ solū irregularitatē incurreret. sz etiā generaret sibi ipedimētū accusandi vt dictū est. s. debitū coniugale. ¶. xii. q incipit vtrū vir teatur. Sz si ei debituz reddat cōpulsus auctoritate ecclie lz irregularitatem incurrat. n̄ tn̄ sibi generat piudiciū accusandi. Si vero loqmur quo ad cohitationē nō licet viro vxorē dimittere sine iudicio ecclie. et si dimiserit dz cogi ad recipienduz. nisi vir in continēti fornicationē pbare possz. et scdm Ho. si pbet infra octo dies n̄ restituetur. qbus elapsis si n̄ pbauerit plena restitutio fit. et sic pōt intelligi. xxxii. q. ii. eccliastica. dicit etiā Ho. q si adulteriū sit notoriū ita q inficiationi n̄ sit locus tūc pōt adulterā sua auctoritate dimittere. de diuor. significasti. et multo fortius debitū negare. idē ino. Sz addit vber. q etiā si notoria sit fornicatio mulieris q̄diu tn̄ ipa non recedit a viro nec publice moratur cū adultero n̄ pōt eā dimittere seu expellere auctoritate ppria q si fecerit cogetur eā recipe. sed si ipa publice moretur cū adultero n̄ tētur eā maritus recipe. siue eā expulerit siue n̄. Similiter etiā non tenetur eā recipere si postq̄ eam expulerit adulteretur notorie etiā si cū adultero non moretur. Et in hoc etiam casu pōt ea inuita monasteriū intrare. nisi ipe fuerit fornicatus. ¶ In quibus casibus non possit adultera a viro accusari nec dimitti? R. scdm Ray. in septem. Primus si vir conuincitur de fornicatione. xxxii. q. vi. per totū. de diuor. significasti. Secundus si ipe prostituit eam. de eo qui

cogno. consan. vxo. su. discretionem. Tertius cũ ipa credebat virum defunctum et nupsit alii. quia maritus rediens tenetur eam recipere. vt dictũ est supra impedimentũ xii. ¶. iii. Quartus si cognita fuit ab aliquo latenter quẽ credebat esse virum. ar. xxxiiii. q. ii. in lectũ. Quintus si fuit vi oppressa. xxxii. q. v. ꝓposito. quod intelligo de vi absoluta. alias ñ excusaretur. xxxii. q. vii. omnes causationes. Sextus qñ reconciliauit eam sibi post adulterium. vel eã publice adulterantẽ retinet in consortio maritali. xxxii. q. i. c. ii. et. iii. C. de adul. l. crimẽ adulterii. Septimus si quis infidelis coniugem repudiauit et illa nubat alteri postea vir conuertatur ad fidez similiter et mulier tenetur eam recipere. de diuor. gaudemus. ¶. vlti. et de hoc. s. impedimentũ ix. ¶. v. Concor. Tho. et Pe. in. iiii. di. xxxv.
¶ Quis sit effectus accusationis de adulterio? R. scdm Ray. effectus est ꝙ si maritus probet vel illa cõfiteatur nec excipiat contra eum de aliquo septẽ casuum qui habentur in ꝑcedenti ¶. absoluitur a cohabitatõne et seruitute qua ei tenebatur. et potest ingredi religionez ea inuita. xxvii. q. ii. agathosa. sz tñ continere tenetur q̃diu illa vixerit. idem Tho. et Pe. in iiii. di. xxxvi. ¶ Quid si vir auctoritate propria dimisit adulterã et intrauit religionẽ nũquid põt ab ea reuocari? R. scdm vber. videtur Hugo notasse ꝙ si vxor publice morata sit cuz adultero vir etiam ante sñiam põt intrare monasteria ea inuita. sz illa eo inuito non potest. Secus si non publice moretur. quia tunc non potest ante sñiam. et si ingressus fuerit potest reuocari.
¶ Quid si muler adultera ingressa est monasteria nunquid vir poterit eam reuocare? R. scdm vber. reuocare eam potest. nã innocens potest ingredi. adulter vero vel adultera non potest sine licentia alterius. Si tamen ingressa est viro sciente et non contradicente. satis potest videri data licentia et vir tenebitur continere. ¶ Quid si post latam sententiã diuorcii et postq̃ alter factus est sacerdos vel ingressus est religionẽ constet ecclesiam fuisse deceptam vtputa per falsos testes. nunquid restituetur? R. scdm Ray. etiam si professionem fecissz nihilominus restituetur et tenetur reddere debituz. non autem posset exigere. Si tamen in dictis nunc casibus mulier non repetat virũ non potest vir vxorem petere. quia preiudicauit sibi per sacri

ordinis susceptionem vel religionis ingressum. ¶ Pone ꝙ lata est sententia diuorcii propter adulterium vxoris. postea vir adulteratur nunquid mulier poterit eum repetere? ℞. secundũ Ray. non potest de rigore iuris. iudex tamen ex officio suo dꝫ illum cogere. ar. de iureiuran. tua nos. de diuor. ex litteris. vnde et prime ad chorin. vii. dicitur. his qui matrimonio iuncti sunt precipio non ego sꝫ dominus vxorem a viro non discedere. ꝙ si discesserit manere inuptaꝫ aut viro suo reconciliari. et vir vxorem suam non dimittat. vnde et scdm̄ vber. vxor de canonica equitate potest virum repetere. quia exceptioneꝫ rei iudicate elidit replicatio de adulterio. idem Tho. Alber. et Pe. ¶ Vtrum vir et vxor equaliter peccent propter adulteriũ? ℞. scdm̄ Pe. licet in causa adulterii vir et vxor ad equalia iudicẽtur. vt supra dictum est scꝫ. quia vtriqꝫ licitum est adulteriuꝫ dimittere. non tamen hoc est ex equali causa siue peccato. naꝫ vno mõ plus peccat mulier quia peccat contra bonum prolis. Sꝫ alio mõ equaliter peccant scꝫ contra bonuꝫ fidei. et hec est causa sufficiens dimissionis. ideo iuste lꝫ vtriqꝫ dimittere aliũ. Tertio modo ceteris paribus absolute plus peccat vir ꝓpter p̄dominationem rationis. idem Tho. in iiii. di. xxxv. ¶ Pone ꝙ vir qui propter fornicationem vxoris separatus est per sententiã modo vult eam reconciliare sibi et illa non vult. nũquid est cogenda? ℞. scdm̄ Ray. vir qui non peccauit potest petere cõpelli illã etiã inuitam non obstante sententia. quia quod fauore meo introductum est in damnũ meũ retorq̄ri non dꝫ. C. de legi. quod fauore. ar. xxxii. q. i. n̄ erit. ideꝫ Tho. Pe. et Gof. ¶ Pone ꝙ vir adulteratus est occulte sꝫ vxor manifeste. nũq̄d põt vir illaꝫ accusare et sine peccato dimittere? ℞. scdm̄ Ray. credo ꝙ non. quia non deficit vxori ius excipiendi. sꝫ probãdi. ar. xxxii. q. v. per totuꝫ. idem Tho. Al. Gof. et Ho. Si tñ vir egissꝫ penitẽtiã et vxor monita nollet agere sꝫ in adulterio perseuerare. sine peccato posset eam per sñiam dimittere. xxxii. q. i. c. i. ii. iii. et. iiii. idem Gof. et Hostien. ¶ Sꝫ vtruꝫ vxor adultera post penitentiam possit repellere virũ ab accusatione? ℞. scdm̄ Ray. credo ꝙ non põt. quia pnia non tollit ius accusandi i foro iudiciali. xxv. di. i. nostra. xxxiii. q. ii. admonere. vi. q. i. q crimen. ver. videndum. idem Tho. Al. Gof. et Ho.

Quid si alter coniugum fornicet carnaliter et alter spirituali-
ter nunquid fiet compensatio ℟. secundum hostien. dicas q si
accusat qs de spuali fornicatione ut de heresi. et excipiatur de
carnali. s. de adulterio. nichilominus pcedet nisi couerti vo-
luerit qa si conuerti uelit copensatio locum habet Si vero fiat
accusatio. de carnali et exceptio de spuali exceptio. admittet.
et sup ipsam exceptione pmptius pcedetur. hoc dixi ppter pi-
culum heresis siue infidelitatis ¶ Vtrum propter crimen aliud
possit uxor dimitti. ℟. secudum tho. in iiii. di. xxix. propter
alia peccata dimitti non potest nec quo ad uinculum nec quo
ad actum nisi forte ad tps se uelit subtrahere a cosortio uxoris
ppter castigationem eius subtrahendo ei solacium penitencie
sue ¶ Nam et quando uxor patrat magnam occasionem ruine
suo uiro. tunc uir subtrahere se potest ab eius conuersatione.
Idem al. addes q no oportet cohabitare furi aut usurario si no
uult resipiscere. sed cessante scandalo reconciliari debet. xxviii
q. i. vxor. de materia. adulterii. quedam habes. s. adulteriu.
Item. s. impedimentum viii. ¶. ii. et sequentibus

Matrimoniu ix. quando quis petitur in uirum uel aliqua
in uxorem. Queritur ergo in hac causa quomodo pce-
dendum sit. ℟. secudum. ray. si mulier petat aliquem
tanq uirum uel ecouerso uidendum est utrum uelit agere pe-
titorio iudicio vel possessorio. i. an mulier dicat aliquem esse
suum maritum quia cotraxit cum ea et petit eum sibi adiudi-
cari in maritum quod est agere petitorio iudicio quasi agat de
proprietate an eum petat sibi restitui tanquam ab eo fuerit in
iuste dimissa. et hoc est agere possessorio quoniam petit posses-
sionem viri sui. Igit si agat petitorio dicens aliquem esse viru
suum et ille negat excipiendo q illa non potest esse vxor ppter
tale vel tale impedimentum prius tractabitur exceptio mariti
quia ea probata questio principalis pmittit. erit enim absol-
uendus vir. de or. cog. c. i. ¶ Quid si agat possessorio. ℟. se-
cudum. ray. quando petit sibi maritum restitui licet maritus
obiciat deconsanguinitate vel alio impedimento debet prius
fieri restitucio mulieri q cognoscatur de exceptione mariti. de
diuor. porro. de resti. spo. ex conquestione. et. c. litteras. hoc
tamen fallit in quibusdam casibus in quibus restitutio non de-

bet fieri. ¶ Primus est si obiciatur mulieri fornicacio publica et manifesta de qua probato quod sit notoria ita quod non possit aliqua tergiuersacione celari non restituetur nisi ipsa probaret virum adulterium cōmisisse. quia tunc restitui debet etiam si fuerit publice fornicata. de diuor. significasti. et de isto casu vide. s. matrimonium viii. ¶. vii. et viii ¶ Secundus casus est si obiciatur consanguineitas maxime que diuina lege probibita est et probationes offerātur in continenti parate. in quo casu debet recipi iuramētum ad cautelam. ne s. huiusmodi obiectio maliciose fiat. et tunc quidem fiet restitucio quantum ad cohabitationem. non tamen quo ad carnis copulā. vt in dicto c. lrās ¶ Tercius casus est si obiciatur exceptio rei iudicate. nō enim est restitucio facienda nisi primo de illa exceptione cognoscatur. ar. de of. dele. casū ¶ Quartus est quando vir sibi petit restitui vxorē et ipsa timet de seuicia viri debet quidem restitui sufficiēti caucione recepta quod ei malum non inferat. de. resti. sponsa. ex transmissa. de qua caucioē habes hic infra. ¶. fi. et si ita eam capitali odio persequitur quod merito de ipso diffidat nec possit ei de sufficienti securitate prouideri non solum non debet restitui sed ab eo potius ammoueri. vt in dicto c. litteras ¶ Concor. tho. et p. Addit ulterius ray. in omnibus aliis casibus credo quod mulieri uirum petenti sit restitutio facienda dum modo probet se in possessione fuisse. et a uiro spoliatam sine iuris ordine. quia hec duo probare habet de of. dele. consultationibus qui filii sunt legitimi. capitulo. ii. ¶ Quid si mulier propria auctoritate recessit a uiro sine culpa uiri et modo ipsa petit restituitonem nunquid debet restitui R. secūdum uber. secundū quosdam non debet. quod non credo uerum esse. quia eo ipso quod rediens non admittitur. est expulsa. vt et cadat a possessione. ff. de acquiren. pos. cla. clausa possidere. in fi. et ff. de u. et ui. ar. i. ¶. sinautem. Idem ber. notauit. de diuor. significasti. Idē hugo. nisi ipsa fuerit publice fornicata uel cū adulterio publice morata. ar. etiam pro hac opinione de iureiuram. tua nos. ¶ Quid si is qui petitur tanquam coniunx negat matrimoniū R. secundū ray. ille qui proponit habet probare alioquin succumbit. de can. pos. et pro. cum ecclesia. de iureiurando. c. fi. ¶ Pone quod post latam ex errore diuorcii sententiam uir fac-

tus est sacerdos uel religiosus nunquid dz restitui uxori petenti habes hunc casum supra matrimonium viii ¶ xiiii qui incipit quid si post latam sententiam ¶ Quid si uxor ingressa est monasterium alias non ingressura nisi quia credebat diuorciũ iuste celebratum nunquid comperta ueritate potest uirũ suũ repetere R. secundũ uber non quia falsa causa non impedit uotum monachatus sicut etiam de uiro dictum est supra in predicto ¶ xiiii ¶ Quid si religiosus uel religiosa petitur tanq̃ coniunx et confitetur matrimoniũ et carnalem copulam R. secundum uber in hoc casu standum erit confessioni utputa mulieris et restituenda erit uiro petenti Nulli enim ex hoc fit preiudicium nisi ipsis nec est credendum eos immemores sue salutis prima q̃ōe vii sanctimus Aliud tamen esset dicendum in rebus quas dedisset monasterio Idem ber et inno in glosa de rapto cum causam ¶ Qualiter seu ad quid coniunx spoliatus est restituendus R. secundum ray restitui debet ad omnia illa de quibus probauerit se spoliatum ut gaudeat pacifica possessione et plena securitate iii q i reintegranda Sz si mulier dicat se habere suspectum uirum ne forte eam ledat et causam uerisimilem ostendat ad iudicem spectat sibi facere caueri de sufficienti cautione quod tractabit eam bene sicut uir debet uxorem et quod non ledet eam in persona uel rebus et huiusmodi et hanc cautionẽ prestabit p iuramentũ xxxii q i de benedicto Sed et si mulier non confidit de iuramento debet prestare cautionem pignoraticiam uel fideiussoriam sub certa pena ar ut li nõ contesta quoniã frequenter et xxiii q v prodest ii q iiii ea uindicta de hoc etiam habes hic supra ¶ ii circa finem

Medicus uel cirurgicus preceptum est medicis ut cũ eos ad infirmos uocari cõtingerit ipsos ante omnia moneant et inducant quod uocent medicos animarum ut postq̃ fuerit infirmo de spirituali salute prouisũ ad corporalis medicine remediũ salubrius procedatur Si qs autẽ medicorũ huius cõstitutionis transgressor extiterit tandiu ab ingressu ecclesie arceat s per sententiam secundũ glo donec de transgressione huiusmodi cõpetenter satisfecerit Et secundũ host ex quo dicit precipimus transgressor mortaliter peccat de pe

et rc. cum infirmitas. Item in eodem c. sub pena excomunica-
tionis prohibet medicis ne pro corporali salute aliquid suadeãt
quod in periculum anime conuertatur ¶ Quomodo se debet
habere medicus in medicinis conferendis. R. secundum inno.
diligenter attendere debet ne ullas medicinas conferat de qui-
bus secundum artẽ ei non constat. nam si dubitationem habet
quod noceant uel habere debet: conferendo peccat. quia in tuti-
orẽ partẽ tenendũ est. extra. de homici. petitio. securius enim
est relinquere hominem in manus creatoris sui q̃ medicine de
qua dubitat. Item etiam peccat si debitas medicinas õmittat.
Idem hosti ¶ Quid si propter defectum uel corruptionem uel
sophisticationem rerũ in medicina positarũ infirmus incurrit
piculum. R. secundũ innocẽ. si medicus adhibuit diligenciam
quam debuit in rebus eligendis inculpabilis erit. Idem hostien.
¶ Vtrum medicus teneatur potius gratis curare q̃ permitere
mori. R. secundum Ray. medicus tenet curam et consilium
ĩpendere pauperi languido. mortem enim languẽtibus probat
infligere qui hanc cum possit excludere non excludit. lxxxiii.
di. in principio ubi dicit glosa quod medicus potius deb; gratis
curare q̃ permittere mori nõ solum pauperẽ sed etiam diuitẽ.
¶ Vtrum peccet ĩfirmus non obediens medico. R. secundum
innocenci. uidetur ꝙ non. quia medicus nec prelatus est nec
homo cuius mãdatis obedire teneat. tamen bonũ est ꝙ ei cre-
dat tanq̃ perito in arte. nam et si ipse ĩfirmus scienter sumat
cibũ uel potum nociuum peccat. quia tenetur corpus suũ se-
cuudum deum diligere. potest tamen dici quod si non crederet
mortiferum quamuis crederet inde infirmitatem augeri non
peccat mortaliter saltem non ita grauiter. peccant etiã serui-
entes talia ministrãtes scienter. In sanitate tamen quando qs
non tenetur uiuere medicinaliter si scienter acciperet aliquod
nociuum unde mors uel ĩfirmitas ueniret peccaret grauiter.
Concor. hostiẽ. ¶ Quid de illo qui secat uel q flebotomat ali-
quem qui inde moritur. R. secundum uber. si peritus erat et
adhibuit debitã diligentiam nõ tenetur in aliquo. quia potius
causa quã eius culpa mors euenisse presumit. Ar. xxiii. q. v.
de occidendis ¶ Quid si incidendus non habet cõsuetam dispo-
sitionem ut neruorum uel uenarum et incisus a medico morit

℞. secũdum Innocē. si incisor in hoc non errauit ꝓpter suam inexpientiam non peccat. nec fit irregularis tamen quando in aliquo dubitat potius debet dimittere quam īcidere Idē hostiē. ¶ Vtrũ medici uel cirurgici possint ad ordines promoueri. ℞. secundum Ray. si periti erant in arte et nichil ommiserunt de cōtingentibus et habent de hoc probabilem cōscientiam poterunt promoueri alias non. de eta. et q̄li. ad aures. ff. de uariis et extraordi. co. et si medicus. Idem hostien. Innocē. et Gof. Est tñ consilium Innocē. et Gof. quod promouendi a practica medicine abstineant et potissime a cirurgia que adustionē uel incisionem requirit. cum in nullo uacillare debeat conscientia ꝓmouēdi. xxxiii. di. laici ¶ Vtrum liceat clericis opari in medicina. ℞. secũdum Ray. si sunt in sacris ordinibus uel etiam in minoribus dum tñ sufficienter bñficiati non licet nisi gratis pro miserabilibus personis uel suis consanguineis nec tũc ubi posset esse periculum. quod etiam strictius in claustralibus est obseruandum. ne cleri. uel mona. multa ¶ Vtrũ liceat clericis operari in cirurgia. ℞. secuudum. Ray. officium cirurgie q̄ inducit adustionē uel incisionem est clericis omnibus interdictũ ne cleri. uel mona. sententiam. et de homici. tua nos. De clericis et religiosis audiētibus medicinā habes supra. excoicatio. i. ¶. ii. ver. vi. et ibidem. ¶. iii. ver. xiiii. de seruitoribus quoq̄ infirmorum supra. homicidium. iii. ¶. iii.

Mendacium. est falsa significatio uocis cum intentione fallendi. xxii. q. ii. ¶. ille ergo. et noīe uocis tanquā principali ītelligi debet omne signũ ut scripture. siue etiā nutus ut hic īfra ¶. vi ¶ In quo difert mēdacium a falso. ℞. falsum dicit qcũq̄ aliud quā quod uerũ est loquit᷑. et hoc potest dupliciter coutingere. Vnomodo quando credit dicere uerum et si habet de hoc probabilem causam non peccat uel saltem nō mortaliter. quia ream linguā non facit nisi rea mens. xxii. q. ii. hoies. Aliomodo quando credit dicere falsum et cōtra mentem loquitur. et hoc est mendaciũ. ut in precedenti ¶. dictum est. nam mētiri dicitur quasi contra mentē ire. qnetiam dicēdo ueritatem sed contra mentem suam. s. quādo credit dicere falsitatem et sic decipe erit mendacium. quia quantum in eo ē falsum significat. hec est sentētia ray ¶ Quot sunt genera mē-

daciorum. R. augustinus ponit viii. genera que plane habent xxii. q. ii. primum. breuior autem et planior ut dicit Ray. est distinctio. quod mendaciorum aliud perniciosum. aliud iocosum. et aliud officiosum. et hec habentur. xxii. q. ii. ne quis ¶ Utrum mendacium sit peccatum. R. omne quidem mendaciũ peccatum est. xxii. q. ii. michi autẽ. et c. primũ. in fi. Sed utrum sit mortale. dicendum secundum tho. secunda secunde. q. cx. mendacium potest cõtrariari caritati tripliciter. unomodo secũdum se. s. ex ipsa falsa significatione. ubi cõsiderãdum circa quid sit ipsa falsa significatio. nã si sit circa res diuinas contrariatur caritati dei. cuius ueritatem tali mendatio aliquis occultat uel corrumpit et ideo est mortale et grauissimum. Similiter si sit circa aliquid cuius cognitio pertineat ad hominis bonũ. puta ad perfectionem scie et informationem morum. contrariatur caritati proximi. ita est mortale. Quod si sit circa aliquid de quo non refert utrum sic uel aliter cognoscatur. tunc ex tali mẽdatio non dãpnificatur proximus. sicut si aliquis fallatur in aliquibus particularibus ad se non pertinentibus. et tunc non est peccatum mortale. Secũdomõ potest mendaciũ cõtrariari caritati rõe finis intẽti. puta si dicitur in iniuriã dei. quod semper est mortale. aut in nocumentũ proximi quantum ad personam diuicias. uel famã. et hoc iterum est mortale. Quod si ipse finis non est contrarius caritati: nõ est peccatũ mortale sicut apparet in mẽdacio iocoso et in officiõso Terciomodo mendacium potest cõtrariari caritati per accidens rõe scandali. uel cuiuscunque dampni consequentis et sic etiã erit peccatum mortale. Sed sciendum quod quidam dicunt quod perfectis uiris omne mendacium est peccatũ mortale. irrõnabiliter dicitur. nulla enim circõstantia aggrauat in infinitũ. nisi que transfert in aliã speciem. nõ autẽ circõstantia persone ¶ Accusatus negãs ueritatem in iudicio quãdoque peccat mortaliter ut supra accusatus. ¶. ii. similiter et testis falsũ dicens ut infra. testis. iii. ¶. fi ¶ Utrũ maius peccatũ sit mentiri facto quam uerbo. R. secundum tho. in quoli. cum eadem intẽtio fallendi sit in utroque uterque equaliter peccat. uerbum enim et factum assumũtur ut instrumentum fallendi. unde nõ refert quantũ ad peccatum utrum aliquis scripto uerbo uel nutu uel quocunque facto mentiatur. sicut nec refert quantum ad homi-

cidium: vtrũ quis gladio uel ſecuri interficiat. ¶ Vtrũ ſit licitũ
mentiri ꝓpter liberationem hominis a quocunqꝫ periculo. ℞.
ſecũdum tho. ſecunda ſecunde. q. cx. non. ſed licet ueritatem
occultare prudenter ſub aliqua diſſimulatione. vt auguſtinus
ait contra mendacium. et ſicut etiam abrahã fecit. vt habetur
in ſequẽti. ¶ Quid de abraham et iacob et aliis ſanctis ueteris
teſtamẽti qui uidentur mentiti fuiſſe. ℞. ſecundũ tho. ubi ſu-
pra. ſicut auguſti. dicit in ſacra ſcriptura. iducunť aliquorum
geſta quaſi exẽpla pfecte uirtutis de quibus non eſt eſtimandũ
eos mentitos fuiſſe. ¶ Si qua tamen in eorũ dictis apparent que
mẽdacia uideantur. intelligendũ eſt ea figuraliter et ꝓphetice
dicta eſſe. Abraham tamẽ ut auguſtinus dicit in queſtionibus
ſuper geñ. dicens ſarram eſſe ſuam ſororem ueritatem uoluit
celare. non mendaciũ dicere. ſoror enĩ dicitur quia filia patris.
geñ. xx. vere ſoror mea eſt filia patris mei et nõ matris mee.
quia. s. ex parte patris ei attinebat. ¶ Iacob uero miſtice dixit ſe
eſſe eſau primogenitum yſaac. quia uidelicet primogenita illi-
us de iure ei debebãtur. uſus autem eſt hoc modo loquendi per
ſpiritum ꝓphetie ad deſignandum miſteriũ. quia uidelicet mi-
nor populus. s. gentiliũ ſubſtituẽdus erat in locũ primogeniti
s. iudeorum. Quidã uero cõmendanť in ſcriptura non ꝓpter
pfectam uirtutem ſed ꝓpter quãdam uirtutis indolem. et hoc
modo Iudich laudatur. nõ quia mentita eſt holoferni. ſed ꝓp-
ter affectum quem habuit ad ſalutem populi pro qua periculis
ſe expoſuit. Quanuis etiã dici poſſit quod uerba eius ueritatem
habent ſecundum miſticum itellectum. ¶ Vtrum mendacium
obſtetricum hebreorum fuerit dignum aliqua remuneratione
℞. ſecundũ tho. ſecunda ſecunde. q. cx. mẽdacium obſtetricũ
poteſt dupliciter conſiderari. vnomodo quantum ad affectum
beniuolentie in iudeos et reuerentiam diuini timoris. et ſic de-
betur eis remuneratio eterna. vnde Ieronimus exponit ꝙ deus
edificauit illis domos ſpirituales. Aliomodo poteſt conſiderari
quãtum ad exteriorem actum mendacii: quo quidem non po-
tuerunt eternam remunerationem mereri: ſed forte aliquam
remunerationem temporalem cuius merito nõ repngnat de-
formitas illius mendacii ſicut repugnat merito remuneratõis
eterne. et ſic intelligenda ſunt uerba gregorii cum dicit quod

benignitas eorum merces que eis potuit in eterna uita tribui premissa culpa mendacii in terrenam est remunerationem declinata. vnde non intelligitur quod illo mendacio mererentur amittere remuneratoẽm eternã quam iam ex precedẽti affectu meruerãt. concor. pe. De hiis qui ꝑmittunt aliquid et non faciunt uide infra. ꝑmissio. et etiam si iurauerint. uide supra Iurare. ¶. ix. et iuramentũ. i. ¶. vi. Item quando quis mẽtit̃ de se uide supra. Iactãtia. ¶. i. et ii. et supra. yronia. ¶. i. et. ii

Mercatores. mercatores siue nummularii campsores et huiusmodi. multis et diuersis cõtractibus utũtur siue in emẽdo siue inrecipiendo pecuniam. in quorum contractibus facile contingit esse usuram. vnde uide infra. vsura. precipue. vsura iii. et vsura vi. Itẽ uide infra. societas per totũ

Meretrix. precium meretricũ dicitur illicite acquisitum et quid debeat uel possit inde facere uide supra. elemosina. i. ¶. fi. Item quod nõ licet donare meretrici uide supra. donatio. i. ¶. iii.

Meritum. vtrum unus et idem actus possit esse meritorius siue bonus et malus. R. secundum tho. i. secũde q. xx. si accipiat̃ unus actus prout est in genere moris impossibile est quod sit bonus et malus bonitate et malicia morali. si tñ sit unus unitate nature et nõ unitate moris põt esse bonus et malus. Ambulatio enim continua est unus actus secundum genus nature. potest tñ contingere ꝙ sunt plures secundum genus moris si mutetur ãbulantis uoluntas que est principium moralium actuũ. Idem pe. de quibusdam operibus meritoriis qd et q̃tũ ꝑ ea fiat deo satisfactõ. hẽs ĩfra satisfactõ.

Metus. Quid sit metus. R. metus est instãtis uel futuri periculi causa iusta mentis trepidatio. ff. e. l. i. ¶ Sed quid est metus qui cadit in constantem uirum. R. q̃druplex est. primo uidelicet metus mortis. secundo cruciatus corporis. e. ti. cũ dilecti. tercio metus stupri. et quarto seruitutis. ff. e. nec tiore. et l. isti quidem. ¶. i. et ii. et iii. Concor. tho. et al. addendo ꝙ non differt. vtrum predicta q̃tuor fiant in ꝑsona nostra siue liberorũ siue uxoris. de predictis quatuor sũt uersus. Excusare metus hos posse puta quia nescis. Stupri siue status uerberis atque necis. ¶ Quomodo vis uel metus

inpediunt matrimoniū hēs supra ipedimētum x. Sed vtrum metus excuset a pticipatōne cum excomunicato habes supra excoicatio vi. §. i. de materia etiam metus hētur infra vis.

Milicia. vtrū sit peccatū. R. secundū al. milicia secundū se nō est illicita. sed abusus. qui licet multipliciter possit fieri tñ in tribus casibus pricipaliter cōsistit. primo uidelicet in cōcussione innocentū. secūdo in exactōe imoderati salarii. tercio in exercicio indebito. puta si fiat ad ostentationē uirium cū nocumento aliorū sicut sunt torneamēta seu pugna singularis inter socios hastarum lancearū et huiusmodi. Sunt tamen quedā exercicia eis licita ut que nulli sunt nociua. sicut cursitationes equorum ars pcutiendi et defendendi. proiciendi tela et huiusmodi. vnde et dauid precepit ut docerent filios israel arcum idest artem sagitandi. ii. regum primo.

Miserabilis persona. Miserabiles persone secundum hostien. sunt cecus. pauper. pupillus. uidua et huiusmodi

Missa. An cotidie debeat celebrari missa. R. secundum tho. in iiii. di. xiii. dicendum ꝙ quinqꝫ de causis secundum innocenci. oportet cotidie celebrari. Prima quia semper debet medicina parata esse contra cotidiana peccata. Secūda ut lignum uite semper sit in medio paradisi. Tercia ut nobis cotidie uniat̄ cristus sacramētaliter. et nos ei spiritualiter. Quarta ut apud nos sit iugis memoria passionis. Quinta ut uero agno loco tipici cotidie utamur. quē iudei ad uesperā conuertēdi esurient. secundum illud. psalmi. conuertentur ad uesperam et famem patientur et cetera. Vtrum missa debeat dici solum in die. R. secundum tho. ubi supra coiter loquendo debet missa dici in die et nō in nocte. quia hoc sacramētum ad tempus gracie ptinet. quod per diem signatur. secūdum illud apostoli ad ro. xiii. Nox precessit dies autem apropinquit. dies autem iudicatur non solum ab ortu solis sed ex quo incipiunt oriri signa et manifestari per aliquam aeris illustrationem. in duabus tñ noctibus missa decantatur ꝓpter priuilegium illarū noctium. s. in nocte natiuitatis domini. et in nocte resurrectionis in primitiua ecclesia. ut patet ex oratione. deus qui hanc sacratissimā noctem. q̄uis hoc semp non oporteat obseruari. Et addit hic. vber. credo quod qui scienter ante diem celebrat

cum sit contra consuetudinem generalem ecclesie mortaliter peccat · nisi super hoc per episcopum dispensetur in causa · ut si aliquis infirmaretur ad mortem et nõ posset aliter haberi eucharitia ¶ Qua hora debeat missa celebrari · R̷ · secũdum tho · ubi supra · solẽnis misse celebratio tribus horis instituta est fieri silicet in tercia diebus festiuis · de conse · di · i · nocte · In sexta diebus pro festis · In nona diebus ieiuniorũ · de cõse · di · i · solẽt · Nam in missa recolitur mors cristi qui quidẽ hora tercia crucifixus est linguis iudeorum · hora sexta manibus militũ · hora nona expirauit · Sed quando fiuut ordines potest missa cantari secundũ canones etiã post nonam · uel dicendum ꝙ ut diligẽtior fiat preparatio misse differtur quantum differri potest ante prandiũ · et ideo qñ non ẽ dies ieiunii celebratur inter terciam et sextã in qua hora coĩter comeditur · Sed in diebus ieiunii in nona · priuate autẽ misse dici possunt a mane usq; ad terciã uel etiam usq; ad nonam in diebus ieiuniorũ · de conse · di · i · noctẽ · ¶ Quid de his qui nundũ dictis matutis celebrant · R̷ · secundum vber · mortaliter peccant · cum hoc sit contra generalem et approbatam ecclesie cõsuetudinem · Idem hostiẽ · qui autem celebrat añq̃ dicat primam non peccat mortaliter nisi sit cõtra preceptum uel statutũ ¶ Vbi debeat missa celebrari · R̷ · secũdum ray · in ecclesia consecrata si fieri potest · uel saltẽ in altari cõsecrato · uel si nõ sit altare cõsecratũ saltẽ hẽatur altare paruũ · de quo dictũ ẽ supra · altare · ¶ · i · Et põt etiã celebrari sub diuo uel in tẽtoriis uel etiã in loco exercitus honesto · dũ tamen habeatur altare ut dictũ est et cetera necessaria · de conse · di · i · c · i · circa fi · et c · cõcedimus · et c · missarum · Non tñ intelligendum ꝙ liceat celebrare in mari uel in fluminibus ne nutante naui fiat sanguinis effusio uel sacramenti comestio · Introitus tamen misse potest ibi dici · hoc secundum uber · Et etiam attendẽdum est ꝙ predicta fiant de ꝑmissione episcopi · ut in c · missarum · et sine preiudicio parrochialis sacerdotis · ut notatũ est supra · altare · ¶ · i · in fi ¶ Vtrum uno pñte solo uel sine luie possit missa celebrari · R̷ · secũdum hostien · q̃uis secundũ illud quod habetur de conse · di · i · hoc quoq; · duo debeant esse pñtes qui sacerdoti respondeant tñ unus sufficit · ar · extra de uerbo signi · quesiuit · i · R̷ · Mulier autẽ in missa iuuare · celebrare ·

ſeu miniſtrare non poteſt ymo nec pallas aut ueſtes contin-
gere ut ſupra· femina· ¶· ii· Sine lumie uero nõ licet celebra-
re· de cele· miſ· c· ult· ¶ Vtrum melior ſit miſſa boni ſacerdo
tis· R· ſecundũ Tho· in· iiii· di· xiiii· de miſſa poſſumus loqui
dupliciter aut q̃ntũ ad id quod ẽ eẽnciale in ea· s· corpus xp̄i et
ſic a quocũq; dicat̃ bona eſt· vel quantũ ad id quod eſt annexũ
ſacramento et quaſi ſecundarium· et ſic miſſa boni ſacerdotis
eſt melior· quia non ſolum habet efficaciam ex opere operato
ſed etiam ex deuotione celebrantis· Et ideo ceteris paribus
melius eſt audire miſſam boni ſacerdotis· Idem pe· et al· etiam
addens ꝙ ideo dicit̃ ceteris paribus quia obedĩetia poſſet coge-
re audire miſſam mali· et ſic eẽt melius· quia obediẽtia melior
eſt q̃ uictima· ¶ Quid ſi ꝓprius ſacerdos malus ſit· an debe-
at eius miſſa audiri· hẽs· s· clericus· iii· ¶· ii· Et an ab eo ſacra
menta recipienda ſint· hẽs iſra ordinatus· i· ¶· iii· ¶ Quid ſi ſa
cerdos celebrãs ĩfra canonẽ recolit ſe cõmiſiſſe aliquod mor-
tale R· ſecundũ Ray· credo tutiorẽ uiã ut peiteat et doleat ꝙ
ita tarde penitet et ꝓponat confiteri q̃ cito habuerit opportu
nitatem· et ſic conficiat et ſumat Idem Tho· et pe et al·
Vtrum liceat ſacerdoti omnino a celebratiõe abſtinere R· ſe-
cundũ Tho· in· iii· di· xiii· licet quidam dixerint ꝙ qui dimit-
tunt celebrationem non peccant· niſi populum habeant vel ex
obedientia teneant̃· tñ quia ut Greg· dicit cum creſcũt dona
et rationes creſcunt donorum· ideo cum ſacerdoti ſit data po-
teſtas nobiliſſima· reus neglĩgẽtie erit ſi illa nõ utat̃ ad hono-
rem dei et ſalutem ſuam et aliorum uiuorum et mortuorum
ſecundum illud i· pe· iiii· vnuſquiſq; ſicut accepit· gratiam in
alterutrũ illam adminiſtrantes etc· niſi forte ex familiari in-
ſtinctu ſp̄us ſancti dimitteret· vnde et ſacerdotibus p̄ceptũ eſt
hec facite in meam cõmemorationẽ Et idem Tho· in iii· parte
q· lxxx· et addit ꝙ celebrare tenetur ſaltem in precipuis feſti
uitatibus et maxime in illis diebus in q̄bus fideles cõmunicare
conſueuerunt· ¶ Vtrũ liceat uni plures miſſas celebrare in
die R· ſecundũ Ray· non licet· nam et ualde felix eſt qui unã
digne celebrat de cele· miſ· te referente et· c· conſuluiſti· et de
cõſe· di· i· ſufficit Excipiunt̃ caſus vnus in die natiuitatis do-
mini in quo põt cantare tres· Alius ſi neceſſe fuit unã miſſam

dicere de die et aliam pro defunctis. nec distingo siue defunctus sit psens siue non. nisi sit cōtra cōsuetudinē loci ap pbatā uel cōstitutionē. Tercius est ppter pegrinorū et cōmunicantium infirmorum. et forte ppter necessitatē nuptiarum. Et propter aliquod pdictorum non celebret ultra duas. nec in prima sumat pfusionē. ut. s. eucha. iii. ¶. i. Cōcor. Hosti. et addit casum. s. quando propter raritatem clericorum uel pauptatem ecclesiarum due ecclesie cōmendant uni. ¶ Vtrum debeat celebrari pro paruulis defunctis ℞. secundū Tho. in. iiii. di. xiii. p pueris baptisatis missarū solemnia celebrantur. non quia eis prosint ad remissionem alicuius culpe. vel ad augmētum glorie. sed propter alias rationes. tum propter solacium viuorum. tum ad ostendendum paruulos ad unitatem corporis mistici pertinere. dum idem modus exequiarū in ipsis et in aliis seruetur. tū ad cōmendandū redēptiōis misteriū quod in hoc sacramēto cōmemoratur. per quod paruuli sine pprio merito salutem eternam consequuntur. ¶ Quid si omittatur aliquid de hiis que ad ritū celebrationis pertinēt ℞. secundum Tho. et al. et omnes theologos. quilibet omittens aliquod tale puta tempus debitum. altare. uestes et huiusmodi. nichilominus consecrat si est ordinatus et assit intentio. debita materia et forma. sed grauissime peccat si sciēter hec faciat. ¶ Vtrum ymnus angelicus. s. gloria in excelsis. vel symbolum. s. credo debeat decantari quando missa de beata uirgine. de spiritu scō vel scā cruce. vel quecūqꝫ alia missa uotiua dicit in profestis diebus. ℞. secundum Ray. non debent. Licet ppria prefatio decantet. de cele. mis. consilium. Sed huic iuri in multis locis per contrariam consuetudinem derogatū est. maxime in sabbato. quia quodāmodo dies est solemnis deputatus btē uirgini ¶ Vtrum quilibet teneatur audire missam ℞. secundū Host. die dominico quilibet tenetur ex pcepto audire missam et totā ita qꝫ accipiat benedictioem sacerdotis. de conse. di. i. missas et c. se. et c. omēs fideles. Nisi excusetur magna necessitate vt notatur in dcō c. missas. ¶ Qui autē die solemni pretermisso ecclesie conuentu ad spectacula uadit. debet excomunicari. de cōse. di. i. qui die. Et nota qꝫ domicis diebus et festiuis interrogandū est si parrochianus alterius ibi sit qui cōtēpto pprio

psbitero audire ibi uelit diuina. Et si inuētus fuerit statim eiciatur ab ecclesia. de proch. c. ii. ¶ Vtrū ppter missam peculiarē vt de aliquo sancto vel aliā debeat quis dimittere quin audiat missam ppriam illius diei. R. secundum Vber. si dies habet propriam missam quam et quis aliqs audire tenetur. nō debet dimitti propter aliā. de cele. mis. c. ii. ꝙ quidam laicorū omni die uolūt missam de sancta trinitate de scō michaele et huiusmodi non debent hoc facere nisi suis diebus. vt in preallegato c. de oblationibus que ad missam fiunt habes infra oblatio. et ibi etiā. ¶. fi. Si confessor possit recipere penitentiā pro missis quas iniunxit. Multa alia circa materiam possunt colligi. s. eucaristia. iii. per totum. Et facit etiam infra suffragium.

Mollicies. mollicies dupliciter dicit. ¶ Vno mō. est species luxurie et peccati contra naturam. de qua. s. luxuria. i. in fi. Alio modo prout est contrariū uicio pertinatie et uirtuti pseuerātie. de quibus tribus quid sint tho. in secūda secūde q. cxxxviii. manifestat sic. sicut Isid. dicit in libro ethymologiarū ptinax dicitur qui est impudenter tenens quasi ad omnia tenax. Et etiā dicitur pertinax qui in proposito suo ad victoriam perseuerat. Et tales philosophus in. vii. ethi. vocat fortis sentencie uel pprie sentencie. quia scilicet durant in propria sentencia plusꝗ oportet. Mollis autē minusꝗ oportet qui a bono et facili recedit et non perseuerat ppter aliqua difficilima idest ppter tristicias. vel aliqs causas ex defectu delectationis. vt dicit philosophus. perseuerās autem tenet se in ppria sententia secundum ꝙ oportet. vnde patet ꝙ pseuerās laudatur in medio. existens. pertinax autem uituperatur secūdum excessum. mollis autem secundum defectum.

Monachus. vtrum monachus possit fieri canonicus secularis R. secundum Host. licet quidam dixerint ꝙ sic. dicendum est tamen cum Io. ꝙ non. quia non est arandū cum boue et asino. nec homines diuerse professionis debent sic esse simul. de elec. cum causam que inter presbiterum ¶ Sed vtrum possit fieri canonicus regularis R. secūdum Tho. secunda secunde q. clxxxix. vtraqꝫ religio. s. monachorū et canonicorum regularium ordinatur ad opera uite contemplatiue inter que precipua sunt ea que aguntur in diuinis misteriis ad

que ordinatur. directe ordo canonicorum reglarium quibus per se competit. ut sint clerici religiosi. Sed religioni monachorum nō per se competit q sint clerici. vt habetur xvi. q. i. per totum. Et ideo q̄uis ordo monachorū sit artioris obseruācie. Tamen si monachi essent laici liceret eis transire ad ordinem canonicorum regularium. non autem econuerso. vt xix. q. iii. mandamus. Sed si monachi sint clerici sacris misteriis obsequētes habent id quod est canonicorū regulariū ad ordinem monachorum. petita tamē licencia superioris. et nō ecōuerso xiiii. q. iii. statuimus ¶ Vtrū liceat monacho habere locum in diuersis monasteriis R. nullomodo licet. de reli. do. c. fi. Vtrum monacho possit committi regimē ecclesie secularis R. secundū Host. dic cū Hug. Ber. et Gof. q monachus pōt ab episcopo prefici in ecclesia seculari cum consensu abbatis lviii. di. c. i. et. ii. xvi. q. i. sic uiue. et c. se. et intelligas dictum de ecclesiis que ad monachos pleno iure non pertinent. In quibus sine auctoritate episcopi non possunt abbas et cōuentus curā committere monacho. nec presentare monachum inuito episcopo. et sic intellige xvi. q. i. per totū. de capel. mo. c. i. Sed volūtate episcopi hoc fieri potest ¶ Quod si epūs uelit et abbas non habes supra abbas. ꝟ. pe. In ecclesiis autē que ad monachos pertinent mero iure sufficit sola auctoritas abbatis et conuentus xvi. q. ii. uisis uel etiā solius abbatis si ad ipm pertinet ecclesie ꝓuisio ¶ Sed utrū monachus ecclesie seculari ut dictū est prefectus possit esse sine socio monacho Host tenet q sic Inno. q nō vterq habet motiuū. de sta. mona. q dei timorem Ideo dicendum videt sicut in predicto. c. dicitur de canonico regulari q debet habere sociū si cōmode fieri potest et hoc melius et tutius est. si uero commode non potest tene quod Host dicit ¶ Vtrum huiusmodi monachus qui est factus rector alicuius ecclesie secularis teneat ad statuta sui ordinis R. secūdū Host. si talis ecclesia pleno iure pertinet ad monachos ꝑfectus monachus in ea remanet subiectus abbati et seruabit omnia sicut prius preter tria scilicet silencium ieiuniū et uigilias que commode seruare non possent in ecclesia seculari ar. xliii. di. si rector et xvi. q. i. nemo potest Si uero ecclesia nō pertinet ad monachos sed ad episcopū tunc monachus institutus a tribus

substancialibus non absoluitur simpliciter. Nam et cōtinētiā seruare tenetur. ab obedientia abbatis absoluitur quidem. sed imperio episcopi subicitur. qui de cetero erit abbas suus. temporalia dispensabit. ratione cōmisse administrationis. et si habet socium monachum non excusatur ab esu carnium. de sta. mo. ꝙ dei timorē. nisi sit infirmus. de conse. di. v. carnem. vel nisi imperante episcopo qui abbas suus est. Si autem sociū non habet. potest se hiis cum quibus uiuit cōformare xli. di. quisquis. de sta. mo. recolentes. ¶. i. In omni tamē casu habitum deferre debet. nec potest temerarie dimittere. alias esset excōmuicatus vt. s. excomuicatio. i. ¶. iiii. ver. xiii. Quod si fiat episcopus ad quid teneatur. vide infra religio. i. ¶. xvi. qui incipit vtrum religiosus factus episcopus et. ¶. se. ¶ Vtrū ex cōtractu monachi obligetur abbas vel monasteriū R℞. secundum Inno. si monacho cōmissa est administratio. abbas et cōuētus tantū obligantur q̄ntū se administratio extendit. si uero non habet administrationem obligatur monachus sed non cogitur soluere quia non habet vnde. de soluti. odoardus. ¶ Sed quid de obligationibus siue promissionibus ab alio factis monacho vel abbati. nunquid acquirūtur moāsterio R℞. secūdū Inno. et Host. ex contractibus initis cū monacho vel abbate obligatur quis monasterio quia pōt monachus monasterio actionē acquirere nō potest tamē obligare monasteriū ar. insti. de aucto. tuto. in principio. Vnde q̄uis abbas siue monasterium possit agere. non potest tamē respondere nisi de eo quod ad ipsum peruenit Et licet omnis contractus ꝓhibitus sit monacho nisi imperāte abbate ut x i. q. i. non dicatis et xvi. q. i. sunt nonnulli. et c. de presentium. hoc intelligitur. inquantū monasteriū obligetur Sed obligatio alterius ad monasterium potest per monachum acquiri. similiter et possessio per monachum fugitiuum. ff. de acqui. pos. l. i. ¶ Quid de rebus ablatis monacho R℞. secundū Inno. et Host. si res erant monasterii vel etiā alterius et monasterium ad restitutionē tenebatur. tunc aget monasterium Si uero non eius erant nec tenebatur monasteriū tunc aget ille qui rerū dominus est. Ita tñ ꝙ si res tales erant deposite apud monachū et abbas uidet eas subtrahi et facile esset abbati eas liberare. satis credit Inno. ꝙ abbas tenetur depositi. in solidū

propter dolum. sed si non uidit nec prohibere potuit nõ tenet et si monachus eas abstulisset. quia non est obligatus ex eius malefitio. vt in sequenti. ¶. dicit. ¶ Quid de malefitio cõmisso per monachũ vel etiã abbatẽ Rñ. secũdum Inno. et Host. non tenetur monasteriũ. quia delictũ persone non debet redundare in dampnum ecclesie. de re. iudi. delictum. li. vi. nisi quãtum ad moãsterium peruenisset et in eius utilitatẽ versum fuisset. ar. x. q. ii. hoc ius. de ingressu monasterii habes infra Religio ii. et iii. Itẽ infra. Nouicius et infra uotũ. iiii. Itẽ de monachis q̃ntũ ad obediẽtiã ĩfra obediẽtia. iiii. Itẽ q̃ntũ ad religionẽ ĩfra religio per totum de monacho apostata. s. apostasia. v.

Monialis. In monasteriis monialium nõ mendicantium non debent recipi nisi que põt de ꝓuentibus monasterii absq; penuria sustineri. alias nulla est receptio. de stat. regu. periculoso. li. vi. ¶ Omnes moniales debẽt manere sub perpetua moãsterii clausura. nisi pro tãto et tali morbo ꝙ nõ possent cũ aliis absq; graui ꝑiculo seu scandalo morari. de sta. regu. periculoso. li. vi. ¶ Quando abbatissa vel priorissa debꝫ alicui tẽporali domino occasiõe alicuius feudi facere homagiũ vel prestare fidelitatis iuramẽtũ. nisi possit facere apud ipsum ꝙ per procuratorem prestet. potest exire cum honesta et decenti societate. et prestito iuramẽto eucstigio. debet reuerti. ita ꝙ in fraudẽ residentie nichil fiat. vt in ꝑdicto c. de sta. re. periculoso. li. vi. ¶ Domini temporales non debent abbatissas priorissas et alias moniales habentes officia monasteriorũ permittere litigare corã eis. ne oporteat illas euagari pro statuendis procuratoribus. et si ipsi dñi contra fecerint per suos ordinarios cõpellanť. vt in dicto c. ꝑiculoso. ¶ Iniũgitur episcopis et aliis ꝑlatis ꝙ causas et negotia dictarũ monialiũ faciãt coram ipsis fieri et tractari per procuratorẽ earũ. siue sint etiã homagia uel fidelitatis iuramẽta. vel quidq̃d aliud. vt in dcõ c. periculoso. ¶ Prelati tenentur ex precepto in omnibus monasteriis monialiũ etiã exemptis ꝓuidere de clausura expensis moãsterii uel de elemosinis fideliũ. Idem ꝑcipitur abbatibus et aliis ĩferioribus prelatis quo ad monasteria sibi subiecta. vt in dicto c. periculoso. Item earũ moãsteria etiã exempta uisitari debent. vt. s. exemptus. ¶. fi. Itẽ nulli inhoneste uel ho-

neste psone etiā deb3 patere accessus uel ingressus ad moniales nisi ex rationabili et manifesta causa. et de illius ad quē ptinet licentia speciali. vt in dicto c. periculoso. de electione que fieri habet per moniales hēs. s. electio. i. ¶. ul. Ad materiā monialiū pōt ptinere qd possit supra eas abbatissa uide. s. abbatissa. Itē quid phibeatur monialibus et ceteris femis vide femina.

Mortuus. de hiis qui impediunt sepulturam mortui uel funeri iniuriantur seu morienti vide infra sepultura. i. ¶. fi. ¶ Vtrum liceat spoliare mortuos R. non licet. ymo tales secundum leges grauissime puniuntur. ff. de sepul. viola. licet. ¶. aduersus eos. Nam et philosophus iiii. ethicorū spoliatores mortuorum latronibus annumerat. Si mortuus suscitaretur que sacramenta essent ab eo iteranda vide infra sacramētū. ¶. v. de materia mortuorū habetur ifra. resuscitatus et infra suffragium.

Mulier. q mulieres siue feie. multa ñ pñt facere nec etiā contra eas fieri habes. s. femina. et de mōialibus supra monialis. et de mulierū ornatu infra ornatus.

Multitudo. quid fiet cū peccat multitudo. vide supra. correctio. primo. ¶. v.

Munus. triplex est genus muneris. vnde Grego. super illud ysa. xxxiii. qui excutit manus suas ab oi munere. dicit aut ē munus a manu aut ab obseqo aut a lingua. Munus a manu est pecunia. et nomie pecunie intelligit omis res temporalis siue mobilis siue immobilis. i. q. iii. totū. Munus ab obsequio est seruitus idebite ipēsa ¶ Munus a lingua est fauor. i. q. i. nōnulli. de secundo plenius habetur infra symonia. i. ¶. xiii. qui icipit vtrū munus ab obseqo. ¶ Vtrū liceat per munera trahere infideles ad fidem R. secundū Ray. infideles ad fidem trahi possunt promissionibus et muneribus ar. xxiii. q. iiii. debet homo. ii. q. vii. q autē. di. xlv. q sincera. et etiā per grauiorem exactionē pēsionū in principio locatiōis nam postea ñ liceret. xxiii. q. vi. iam uero. S3 addit hic vber. q ideo non sunt danda munera scilic3 propter fidem recipiēdā ex pacto. s3 si uellet baptizari nisi timeret paupertatem inter cristianos posset eis dari uel pmitti. Item posset cristianus infideli dare non propter fidē recipiendā. sed ppter beniuolentiā

captandam. vt sic facilius eũ conuertere posset. et huiusmodi. Ad hec facit supra. iudeus. iii. ¶. i. ¶ Vtrũ autem liceat per munera attrahere ad religionem. vide infra Religio. ii. ¶. ii. ¶ Et vtrum iudici liceat recipere munera a partibus require supra. iudex. i. ¶. iiii.

Mutilare. vtrum liceat aliquẽ mutilare. habes supra homicidiũ. i. ¶. fi. Similiter an liceat mutilare seipm. s. hoicidiũ. v. ¶. fi. Et de mutilatis siue a se siue ab alio. vide ifra viciatus corpore. ¶. ii.

Mutuum. Mutum dicitur quod de meo fit tuũ. Et debz dari mutuũ nichil inde ultra sortem sperando. alias eẽt vsura. vnde multa circa hec infra. usura per totum.

Naufragium. Quitquid ex naufragio accipitur. siue de ipsa naui siue de mari siue de littore restituendnm est. ff. e. l. si quis ex naufragio. alias nulla consuetudine statuto uel pcepto excusatur quis. quia furtũ cõmittitur. ff. de acqui. re. do. l. qua ratiõe. in fi. C. de fur. in eum. Quinetiã secundũ leges si petatur infra annũ condẽnabitur ad restituendum quadruplum. sz post annũ simplum vt in pdicta l. in eum. et ff. e. l. i. Secundum etiã canones si is qui accipit res naufragorum esset epũs uel platus aut clericus deberet deponi. de accusa. cum dilecti. laicus uero nisi satisfecerit debet excomunicari ymo de facto iam est excomuicatus de rap. exco. hoc intelligas nisi sint talia nauigia que pyraticã tyrannidem exerceant uel sint inimica noĩ xpiano vel principi C. de fur. in auten. nauigia. ¶ Quid si dñi terrarum cõponãt cum nautis aliquo ab eis recepto pro eo q securãt eos q si naufragabuntur nihil accipient uel accipi dimittent seu pmittent ab eis R℞. secundum vber. cũ et alias deberẽt gratis hec facere nõ licz aliqd ista de cã recipe ab eis nisi in qbusdã locis ubi constituitur q quicũq accipit aliud de ipso mari ipse accipiens debeat inde certam moderatã portionẽ habere. huiusmodi enim statutum fit in fauore nanfragorũ ad hoc q homines magis studeant pquirere res ipsas et premientur de labore suo.

Negligentia. Vtrum sit peccatum mortale R℞. secundũ Tho. secunda secunde q. liii. dupliciter põt esse mortale Vnomodo ex pte eius quod ptermittiẽ per negligẽciã

quod quidē sit de necessitate salutis siue actus siue circūstātia erit peccatum mortale. Alio modo ex parte cause. si enim uoluntas intantū sit remissa circa ea que sunt dei ut totaliter a dei caritate deficiat. talis negligentia est peccatum mortale. et hoc precipue contingit quando negligētia sequitur ex contemptu. alioquin si negligentia contingat in pretermissiōe alicuius actus uel circūstantie que non sit de necessitate salutis nec hoc fiat ex cōtemptu sꝫ ex alio defectu feruoris qui ipedit interdū per aliq̄ ueiale. tūc negligētia nō est peccatū mortale sed ueniale. De negligētia iudicis laici et quomodo suppleat per iudicem ecclesiasticum habes. s. Iudex. ii. ¶. vi. De negligentia cōferendi beneficia ecclesiastica supra beneficiū. i. ¶. i. et ibidem etiam de negligētia elegendi uel ꝓuidendi in ecclesia cathedrali uel regulari.

NEgociatio. Que sunt negocia illicita et que nō R̷. secundū Ray. Illicita de sui natura sunt illa que sine peccato fieri non possunt. vt usura symonia furtum adulteria et huiusmodi. et hec sunt omnibus prohibita. xiiii. q. iii. nec quoqꝫ. i. q. i. reperiunt. in fi. de iureiur. et si xpūs. ultra medietatem. ver. quedā enim ꝓhibētur quia per se mala sunt ¶ Quedam uero nō sunt illicita ex sui natura. ut tutela cura et omne exercitiū artiū mechanicarū. ut textorie sutorie et similium que necesse sunt usui humano. ¶ Vtrum negocia que de se sunt licita possint esse illicita R̷. secūdū Ray. possint illicita fieri multipliciter. Primo quidē ex causa. ut qn̄ fierent ꝓpter auariciam scilicꝫ ꝓpter iprobā cupiditatē. et nō ad necessitatē sed alium finem malum. et secundū hoc ꝓhibita sunt omibus xlvii. di. omnis. et c. sicut hii. Secūdo ex tēpore. ut si fiāt diebus festiuis in quibus ab huiusmōi opibus cessandum est. vt supra ferie. ¶. vii. et viii. Item ex tempore sicut possunt dici iudicia inhonesta que fierent de nocte aut non clara die. de of. dele. consuluit. ff. de origi. Iu. l. ii. ¶. et quia magistratus. Tercio ex ꝑsona quia clericis et religiosis talia ꝓhibita sunt. ad thy. ii. nemo militās deo iplicet se negociis secularibus. Iero. di. lxxxviii. negociatorē clericū et ex inope diuitē. et ex ignobuli gloriosum q̄si q̄dā pestē fuge. ne cle. uel mo. per totum De hac materia habes aliquid hic infra. ¶. aīipe. et pe. Laicis

uero sunt ista concessa. di. lxxxviii. puenit. et Aug. lxxxviii.
di. fornicari. hominibus semper nõ licet negociari aliqñ licz.
aliqñ non. anteq̄ eni aliquis sit ecclesiasticus licet ei negociari
facto clerico iam non licet. Quarto ex loco. quia in loco inho-
nesto et suspecto non debet quis negociari seu cõuersari. ff. de
arbi. l. si cum dies. ¶. si arbiter. lxxxi. di. in omnibus. xxvii.
q. i. si quis sacrum. Item qñq3 sunt inhonesta ex loco propter
loci excellentiã. puta qñ huiusmodi in ecclesia fierent que non
est locus negociationis sed oratiois. vnde et ipse dñs eiecit inde
vendẽtes et emẽtes. Math. xxi. et Io. ii. et xvi. q. vii. et hoc
diximus. ¶ Negocia quedã sunt que sine peccato uix fieri pñt
de pe. di. v. negociũ. et gracia exempli ponunt quinq3. scilicz
cura rei familiaris. militia. mercatio. procuratio. et adminis-
tratio. de pe. di. v. qualitas. et c. falsas. di. xxvi. qualis. di.
lxxxviii. cõsequens. hoc Ray. Sed Host. addit dicẽs. adde sex
tum quod quasi p̄iculosius est omnibus scilicet aduocatio. sed
et septimũ non omittas scilicz epãtus officiũ. quo nichil mise-
rius et periculosius si perfũctorie agatur xl. di. . ante omnia.
¶ Vtrum negociatores possint licite lucra recipere R. secũdũ
Vber. cum laborent pro omnibus et quasi comune negocium
in mercibus gerãt possunt moderatum lucrũ accipere. secus
de imoderato. de empt. et uẽd. c. i. ¶ Quid de artificibus qui
faciũt et uendũt gladios sagittas balistas aut uenena et similia
R. secundũ Ray. si p̄pter hoc faciũt uel uendunt ut homines
habeant talia ad abusum. aut etiam si sciẽter uendunt seu do-
nant illis quos existimãt talibus abusuros. mortaliter peccant
et omnia peccata que inde sequntur eis imputantur xi. q. iii.
p̄cipue. xxvii. q. ii. abstieas ii. q. i. notũ. Si aũt tales negocia
tores dicant se bonã intentionẽ habuisse quia credebãt q̄ eme-
rẽt propter licitum usum. vel si nichil super hoc cogitabãt seu
ignorabant q̄ esset illicitum talia facere uel uendere. In oibus
dictis casibus distinguo. quia si ille res possunt esse utiles ut ar
ma in bello iusto. aurifergiũ ad ornamẽta eccliastica. q̄dã etiã
uenena ad aliquid medicinale. uel cõtra alia nociua. qui talia
uendunt non peccãt nisi forte p̄babiliter dictaret sibi cõsciẽcia
q̄ emptor rem querit ad malum. tunc eni non debet uendere
xxiii. q. v. de occidendis. et v. q. v. non omis. Si uero ille res

ad nullum usum sunt utiles nisi ad peccādū. tunc indubitātre
peccat faciendo. tenēdo uendendo seu donando aliis. xxi. q. i.
c. i. ff. de cōtrahē. emp. ꝙ sepe. ℂ. ueneni mali. qa flagitiose
rei nec emptio nec uēditio nec societas ualere pōt. et oīa mala
sequētia isti iputabunt. qa qui occasionē dampni dat dampnū
dedisse uidetur. de iniu. et damp. da. si culpa. concor. Tho. et
Host. ℂ Quid de hiis qui faciūt uel uēdunt ornamēta mulierū
aut sotulares pictos aut uestes cum imoderata sumptuositate
consutas Rt. secundū Tho. secūda secunde q. clxvii. qa mu-
lieres se possunt licite ornare uel ut conseruent decentiā status
sui uel etiā aliquid addere ut placeant uiris ꝓpriis consequens
est ꝙ artifices talium ornamētorū nō peccāt in usu talis artis
nisi forte inueniendo aliqua curiosa et superflua. vnde Criso.
dicit super Mat. ꝙ ab arte calceorū et textorū multa abscide-
re oportet. et eni ad luxuriā deduxerunt necessitatē. eius cor-
rumpentes artē mali arti cōmiscentes. ℂ Quid de factoribus
taxillorū scacorū alearū et huiusmōi Rt. secūdum Vber. quia
ludus taxillorū ut frequentius mortale est peccatum ut dictū
est supra ludus alee. ℂ. iii. nō est licitū uiuere de artificio tax-
illorum. sed de facientibus scacos uel tabellas qbus frequētius
luditur ad subleuationē tedii seu laboris nō uidetur illicitū. vt
supra ludus et iocus. ℂ. i. ii. iii. ℂ Quid de faciētibus serta de
floribus in diebus festiuis Rt. secundum Vber. non credo esse
excusabiles. quia ꝓpter periculum quod de facili potest cōtin-
gere ex abusu huiusmodi que sunt incitamēta vanitatis et las-
ciuie: violatur obseruantia diei sacre in operando. licet posset
esse labor tam modicus et sine precio non ad lasciuiam inten-
tionem ꝙ non esset peccatum aut nō mortale. ℂ Vtrū aliqua
negociatio sit clericis licita Rt. secūdum Ray. si clericus indi-
geat potest sibi aliquo honesto artificio necessaria acquirere.
dum tamē ꝓpter hoc nō desit diuinis officiis. di. xci. per totū
de conse. di. v. nunquā. ne cle. uel mo. c. i. Item potest reci-
pere possessiōes excolendas ad qrtā uel quintā partē et huius-
modi. seu conducere ipsas ad sustentationem suā et suorū. ar.
lxxxvi. di. puenit. i uerbo auaricie. causa. et di. xci. clericus.
satis cōcor. Host. potest etiā locare aīalia vt oues et boues ad
certū usum fructū dummō per contractū qui alias fit lic.tus

vt et Vber. dicit. addens q etiam pot emere rem ut ea meliorata vēdat eam melius uel carius. puta pullū equinū nutriēdo vel si tabulam emat ut faciat ymaginem nam in talibus nō est negociatio. sed artificium. vt notat xiiii. q. iiii. canonum. de conse. di. v. nunq̄. ne cle. vel mo. c. i. ¶ Que pena clericorū qui alias secularibus negocijs se imiscent R. debent excōmunicari. ne cle. uel mo. sub interminatiōe. et si se nō correxerit debent deponi. di. xci. clericus. ne cle. uel mo. sed nec. ita tñ q religiosi districtius q̄ alii puniantur vt in dicto c. sed nec. In foro autem pniali debet eis iniungi vel saltem cōsuli vt ea que contra formā predictā lucrati sunt studeāt paupibus erogare xiiii. q. v. qui habetis. Circa negocia clericorū plura habētur supra clericus. ii. Item ad materiā negociationis ptinēt plura que habentur supra. emptio. et infra usura. iii.

Neophitus. quis dicat R. secundū Ray. neophitus dicit novellus in fide. a neos quod ē nouū. et phitos quod est fides. xlviii. di. qm̄. Itē neophiti dicūt novelli in religiōe. di. xlviii. sicut. Idē host. ¶ Quare neophiti phibētur ordinari R. secundū Host. causa est duplex. vna ne incidāt in superbiā putātes q fides xpiana siue religio multū eis indigeat. xlviii. di. ¶. i. et c. quoniā. Alia causa est quia non sunt experti statutum ecclesie uel religionis. nec sciunt modos personarum Item non ieiunauerūt uel fleuerunt nō pbauerunt nec pbati sunt. vt in dcō c. ¶. i. et c. quoniā. vnde tales nec ad minores ordines debēt pmoueri. ymo nec tōsurari. ar. xix. q. iii. monasterijs. satis concordāt Gof. et Host. de neophitis in religione. vide infra Nouicius.

Notorium. quid sit R. secundum Ray. notorium aliud iuris. aliud facti. Notoriū iuris est de quo qs canonice est condemnatus. vel in iure confessus. uel legittie cōuictus xv. q. v. presbiter. et q. ult. si quis presbiter. et scisci tantibus. ii. q. vi. si quis appellat. ¶. sunt etiam quorum. de cohabi. cle. et mu. nostra. et c. quesitum. Notoriū uero facti est cum testis populus est et dissimulationi non est locus. lxi. di. in sacerdotibus. in fi. et de cohab. cle. et muli. tua. ff. de ritu nup. palam in prin. Et intelligitur siue sit crimen notum omnibus qui sunt in illo loco. s. uel parrochia siue maiori pti

Et tale notorium iterum subdiuidit· quia aliud est notorium facti actu durãtis· vt cum quis tenet adulterã publice in domo seu concubinã· Aliud est notoriũ facti transeuntis ut si aliquis hominẽ publice interficit· Sꝫ est terciũ notoriũ facti p̄sumpti vt si quis publice habitus est pro filio uel affine· et huiusmodi In notorio igitur iuris exigitur qn̄qꝫ ꝓbatio cõtra negãtem· de sen· et re iudi· sicut· In notorio uero facti non requirit̄ ordo iuris· qui alias est regulariter obseruandus· de iureiurã· ad nostram· ii· euidentia· namqꝫ parati sceleris non indiget clamore accusatoris· de accusa· euidentia·

Nouicius· vtrum impubes scilicet ante xiiii· annũ possit intrare religionẽ vt sit ibi nouicius· R. talis põt qdem offerri a parentibus si ipse consentit· xx· q· i· puelle· et nichilominus q̃cito puenerit ad perfectã etatẽ scꝫ ad xiiii annum potest egredi· xx· q· iii· presens· de regu· cum simus ¶ Quid si tales impubes ꝓpria auctoritate intrat potest extrahi a patre uel tutore· vt xx· q· ii· puella· notat̄ hoc· xx· q· i· in summa q̃stiõis· ¶ Vtrum nouicio ingredieti religionẽ sufficiat ꝙ attigerit xiiii· annum R. non sufficit sed oportet ꝙ perfecerit· vt expresse habetur de regu· ad nostram· et c· singnificatum· alias potest repeti· vt in p̄cedenti· ¶· dictum est· ¶ Vtrum sufficiat si malicia suppleat etatem R. secũdum Ray· sufficit· de regu· postulasti· sed hoc nullomodo est uerum sicut expresse notatur· xx· q· i· in summa q̃stiõis· et idem ponit Io· an· de regu· eos· in cle· ¶ Quod aũt Ray· dicit ꝙ sufficiebat si malicia suppleret etatem· dicit uerũ suo tempore scꝫ qñ fecit summam· et currebat prior cõpilatio decretalium· sꝫ hodie de ipsa decretali postulasti uerba illa subtracta sunt· ¶ Quod est tempus ꝓbationis in nouicio R. sicut ex p̄dictis patet est xv· annus· nam cum non possit ingredi nisi completo xiiii· anno· vt in ii· ¶· dictum est· sequitur ꝙ tunc incipiat annus probationis· et hoc ipsum etiam tradit Io· an· de regu· beneficium· li· vi· et c· is qui· e· li· Sed et hoc rationabile est· quia tempus probationis datur ad ꝓbandum austeritatẽ religionis· de reg· ad apostolicam· Inter quas precipua est custodia castitatis quã communiter loquendo non est aptus antea probare· et ideo si infra dictum tempus gestus fuerit habitus qui nec scissura

nec colore distiguit ab habitu professorum nec propter hoc inducit tacitam professionem. Secus si talis habitus post dictam etatem gestatus fuerit. quia professionem inducit. de regu. eos. in cle. ¶ Que pena si quis ante legittimum tempus probationis nouicius recipiatur ad professionem R. in ordinibus mendicacium illi qui reciperent incurrerent triplicem penam. prima quia peccarent mortaliter eo quod agunt contra illud quod preceptum est in uirtute obedientie et sub pena excommunicationis. Secunda est quia omnes qui recipiunt sunt suspensi a receptione cuiuscunque ad professionem Tercia est quia a suis fratribus debent puniri pena que solet infligi pro culpis grauioribus. habetur hec de regu. non solum li. vi. et c. constitutionem. Ille quoque qui sic receptus fuerit licet secularis esse non possit. non tamen est alligatus ipsi ordini per illam professionem. In aliis uero ordinibus professio expressa uel tacita potest licite fieri infra annum. et si fiat expresse etiam seculari habito non mutato illi religioni precise obligatur quam professus est Si uero fiat tacite per susceptionem habitus professorum tunc infra annum non obligatur illi religioni specialiter. sed generaliter religioni dummodo recipiens sit etatis apte et si fuerit sciens et uoluntarius. et si nullo habitu et uoluntate triduo perseueret. de regu. constitutionem. li. vi. ¶ Pone quod nouicius apte etatis fuit in aliqua religione mendicancium per tres menses postea exiuit et post alios tres menses reintrauit. nunquid primi tres menses debent computari ad annum probationis R. secundum Bonencontrum doctorem decretorum filium Io. an. in quadam questione disputata. dicendum quod non. nam constat quod iura statuerunt annum ad probandum regulares austeritates. vt de reg. ad apostolicam. Sed regularis austeritas pro sui maxima parte in continuatione consistit. nam aliquis posset faciliter ieiunare una die siue mense vel abstinere. qui forsan non posset continuare. Ideo ad ueram probationem continuatio requiritur. nam alias esset probatio si quis uno mense staret in ordine et uno in seculo. et sic faceret per annum. Preterea cum textus indefinite loquatur. dicendo austeritates uniuersaliter eas comprehendit. vt notatur per dynum. de reg. iu. in rubrica. Ponamus ergo quod intrauit in Ianuario et exiuit in carnipriuio. deinde reintrauit in pascate. si primi menses computabuntur ei. tunc nichil probauit de xl. et

simile dicam de aduentu uel de yeme seu estate. in quibus anni partibus uarie sunt religionis austeritates. Preterea qn̄ iura loquuntur de annali spacio de continuo intelligendum est. vt notatur per dn̄m patrem meum. de elec. c. i. li. vi. et est etiā textus eiusdem libri et ti. c. cupientes. ¶. ceterū. Ad hoc etiā facit quod not. ff. de hiis qui no. m. genero. et ff. de diuersis et tēporibus pre. super. rubrica. Itē quia iura dicunt ꝙ qlibȝ prescriptio ita impeditur per actum contrarium ꝙ necesse est aliā icboari. de p̄scrip. auditis. cum similibus. Preterea casus videt̄ legis que dicit ꝙ ille seruus dicitur ueteranus qui anno continuo seruiuit. Ille aūt dicit̄ nouicius qui nō seruiuit anno continuo. ff. de pnbli. l. fi. ¶. quotiens. Nec est contra quod not. per specu. in rubrica. de sta. reg. Nam errore scriptoris thema eius mutatum fuit. Casus enim speculatoris est qn̄ qs integro ꝓbationis anno in monasterio stetit et an̄q̄ ꝓfessionē faceret exiuit et postea redijt vtrum ꝓbationis annus sit ei de nouo concedendus et tenet ꝙ non. qui casus a nostro multum diuersus est. Et ꝙ speculator talē casum posuerit patȝ dupliciter. Primo qa dicit ipsam q̄stionē esse Bartol. bri īueniri alibi et eius etiā uerba in respōdendo scribit. cum tamē ibi Bar. nichil de nostro casu sed de nunc dicto loquatur. Secūdo patet quia ipse Spe. ꝓbat solutionem illam solum per c. fraternitatis. di. xxxiiii. quod c. nichil de dcō nostro casu dicit. ¶ Vtrū qui uult intrare religionem ut sit ibi nouicius si locus nō pōt ei ꝓuidere de uestibus et suis necessitatibus possit hac occasiōe accipere alteri vt sibi prouideat R̷. qui rem accipit cuius non est domus male facit. quia furtum committit. mala autē non sunt facienda compensatione boni. i. q. i. nō est putāda. xiiii. q. v. forte. xxxii. q. iiii. sicut. xxii. q. ii. primū. et vide infra peculium. in fi. ¶ Vtrum nouicius possit eligi in p̄latū R̷. ad abbaciā vel p̄laturam religionis eligi non pōt. nisi expresse professus. ad epātum uero dum tn̄ alias sit ydoneus eligi pōt etiā nouicius et nō expresse ꝓfessus. de elec. nullus. li. vi. ¶ Vtrū nouicius licite possit ordinari R̷. secundum Ray. nec primam tonsuram nec aliquem minorem ordinem recipere debet donec ꝓbatus sit ar. xix. q. iii. monasteriis. hoc Ray. et Goff. Sȝ ꝙ in ipso c. monasteriis. dicitur ꝙ expectandum est per biēnium

dicit vber. credo q ex quo recepti sunt ad pfessionem legittie vel habiti p pfessis eo ipso habeant pro pbatis. et ordines pnt recipere. Satis cocor. ¶ Hosti. q pcutiens nouitium excomunicatur. habetur supra excomunicatio. ii. ¶. xxi. qui incipit. quid si uerberetur conuersus. de materia etiã nouiciorũ plura habentur infra religio. ii. et si nouicius erat beneficiatus quid fiet de bñficio. vide ifra religio. ii. ¶. xi. qui incipit. vtrũ epi.

Nuptie. de tempore quo prohibetur nuptie habes supra impedimentum. xvii. et de pluribus aliis que impediũt nuptias satis dictum est supra impedimetum primo. cũ c. se. Item ad nuptias ptinent ea que dicta sunt supra. matrimonium. primo cum omnibus c. ibi sequetibus. ¶ Vtrum secunde nuptie sint benedicede R. secundũ Ray. vir uel mulier ad bigamiam transiens non debet iterum a presbitero bñdici. de secun. nup. uir autem. alias presbiter qui talem bñdictionẽ celebrauerit suspensus ab officio vel bñficio dz ad sedem apostolcam mitti. de secun. nup. c. i. Et hoc intellige secundum Vber. et Gof. nisi de cosuetudine alicuius ecclesie aliter optineret. quia tunc posset sine piculo benedictio iterari. de pe. di. iii. ¶. ex psona. ¶ Quinetiã secundum Tho. in iiii. di. xlii. cum dicit q secunde nuptie no debet bñdici. intelligitur qñ tam ex parte uiri q ex parte mulieris sunt secunde. Si aũt uirgo contrahit cum illo qui habuit aliam uxorem nichilominus nuptie bñdicẽtur. Saluatur enim ibi aliquomo singnificatio. cocor. tñ hic Ber. de nubẽte infra tpũs luctus. s. lex ¶. ix. ver. vii.

Obedientia primo comuniter. an sit uirtus R. secundũ Tho. secunda secunde. q. cxliiii. est qdã uirtus moralis cuius speciale obiectum est preceptum tacitum uel expressum. voluntas enim superioris quocũq modo innotescat est quoddã tacitũ pceptũ. et tanto uidetur obediẽtia pmptior qto puenit pceptum expressum. ¶ vtrum obediẽtia sit maxima uirtutũ R. secũdum Tho. ubi supra uirtutes theologice scilicet quibus deo secũdum se inheretur sunt pociores uirtutibus moralibus qbus aliquid terrenum cotempnit ut deo ihereatur. Inter uirtutes aũt morales tanto aliqua est potior qto aliquid maius contempnit ut deo inhereat. Sunt aũt tria genera bonorũ que homo pot cotempnere ppter deũ. quorũ

infimū sunt exteriora bona · medium sunt boā corporis · su-
premum sunt bona anime · inter que quodāmodo precipuū est
uolūtas inq̄ntum scilicz homo per uoluntatem omnibus aliis
bonis utitur · et ideo per se loquendo laudabilior est obedientie
virtus que ꝑpter deum contempnit ꝑpriam uoluntatem q̄
alie uirtutes morales que ꝑpter deum aliqua alia contēpnunt
vnde Greg · in li · moral · obedientia uictimis iure ꝑponitur
quia per uictimas aliena caro · per obediētiā uero uolūtas pro-
pria mactatur · ¶ Vtrū subditi teneantur in omnibus suis su-
perioribus obedire R · secundū Tho · vbi supra dupliciter pōt
contingere ꝙ subditus suo superiori non teneatur · Vnomodo
ꝑpter ꝑceptum maioris potestatis · vnde sup illud ad Ro · xiii ·
qui potestati resistunt ipsi sibi dampnationem acqrunt · dicit
glo · si quid iusserit curator nunquid faciendum est si cōsulem
iubeat · rursus si quid ꝓconsul iubeat et aliud impator nūquid
dubitatur isto contempto illi esse seruiēdum · ergo si aliud im-
pator · aliud deus iubeat contempto impatore obtempandum
est deo ¶ Et ad idem facit illud actu · iiii · si iustū est uos pocius
audire q̄ deū iudicare · et di · viii · que contra mores · vi · q · iii ·
qui resistit · et c · non semp · vbi dicit glo · ꝙ inferior non solum
obedire non debet cum ꝑceptum est iniustum sed etiam cū est
inhonestum · Secundo mō non tenetur inferior suo superiori
obedire si ei aliquid ꝑcipiat in quo ei non subditur · dicit etiam
Seneca tercio de benefic · errat si quis existimat seruitutem in
totum hominē descendere · ps enim melior excepta est corpora
obnoxia sunt et ascripta dn̄is · mens qdem sui iuris est · et ideo
in hiis que ptinēt ad interiorem motum uoluntatis homo nō
tenet homini obedire · sed in hiis que exterius per corpus sunt
agenda · in quibus tn̄ secundum ea que ad naturam corporis
ptinēt homo homini obedire nō tenet · sed soli deo · quia omēs
homines natura sunt pares · vnde non tenēt serui dn̄is nec filii
parentibus obedire de matrimonio contrahendo uel uirgini-
tate seruanda · aut aliqua huiusmodi · Sed in hiis que pertinēt
ad dispositionem actuum et rerum humanarū tenet subditus
supiori suo obedire secundum rōnem supioritatis sicut miles
duci in hiis que pertinent ad bellum · et seruus dn̄o in hiis que
pertinent ad seruilia opera · Filius patri in hiis que pertinēt ad

disciplinam uite et curam domesticam et sic de aliis. ¶ Quid si dubitet subditus vtrum quod pcipitur sit cõtra deum uel non R. secundum Ray. deb3 obedire nisi esset tale in quo nullomõ excusaret ignorantia. puta cõtra articulum fidei precepta vel prohibitiones dei. vel contra generale statutum ecclesie. alias enim in dubiis obediendum est. de temp. or. ad aures. qneti i bonum sine quo scilicet potestt esse salus debet dimitti propter obedientiã. xi. q. iii. quid ergo. cõcor. Tho. et Gof. ¶ Vtrum obedientia in hiis que quis per se uult sit meritoria R. secundum Tho. secunda secunde q. ciiii. si id quod pcipitur sit per se volitum. etiã absq3 rõne pcepti sicut accidit in psperis iam ex ppria uoluntate tendit in illud et non uidetur implere ppter preceptũ. sed qñ illud quod pcipitur nullomõ est secundum se volitum sicut accidit in aspis tunc oino est manifestum q non impletur nisi per pceptũ. Et ideo dicit Greg. in moralibus. q obediẽtia que h3 aliquid de suo in psperis nulla est uel minor quia scilic3 uoluntas ppria non uidet principaliter tendere ad implendum pceptum. sed ad assequendum pprium uolitũ. In aduersis autẽ uel difficilibus est maior. quia ppria uoluntas in nichil aliud tendit q̃ in preceptũ. et hoc intelligendũ est secũdũ illud quod exterius apparet. secundũ tñ iudiciũ dei. qui corda intuetur potest contingere q etiã in psperis obediẽtia aliquid de suo habens non ppter hoc sit minus laudabilis sc3 si ppria voluntas obedientis non minus deuote tendat ad impletionem precepti. concor. VI. de inobedientia habes supra inobediẽtia.

Obediẽtia ii. scilic3 laicorũ. Vtrum xpiani teneant secularibus potestatibus obedire R. secũdum Tho. vbi. s. dicendũ q sic per fidẽ enim xpi non tollitur ordo iusticie sed magis firmatur. ordo aũt iusticie reqrit ut inferiores suis superioribus obediant. aliter enim non posset humanarũ rerũ status cõseruari. Hanc tñ obedientiã intellige inquantũ ordo iusticie requirit. et ideo si non habeant iustũ principatum sed vsurpatum. vel si iniusta precipiant. non tenentur eis subditi obedire. nisi forte per accidens ppter uitãdum scandalum uel periculũ. concor. Pe. ¶ Vtrum laici teneant obedire prelatis ecclesiasticis R. secundum vl. laici tenentur obedire prelatis ecclesiasticis in hiis ad quorũ obseruantiã in baptismo se obli-

gauerunt scz ut teneant ueram fidem scz cum operibus eius. et per cōsequens ad omne peccatū uitandum et spūale bonum prosequēdum. In aliis actibus non subdunt eis nisi qtū ad ista pertinere seu reduci possunt.

Obedientia iii. s. clericorum. Clerici quibus et qualiter teneantur obedire R. clerici temporalibus dñis nō sunt subiecti nec eis obedire tenent. Nam laicis nec de clericis nec de rebus ecclesiasticis disponēdi aliqd est facultas. xcvi. di. bene qdem. de consti. eccle. Sed platis ecclesiasticis indubitanter tenentur ut Pape et omnibus inferioribus platis suis. non autem extraneis. qa sicut nō ualet sentētia nō sui iudicis Ita nec pceptum. de iudi. ac si clerici. vii. q. i. quia frater. Quid si epūs mandet sacerdoti q excōmunicet illum quē ipse reputat innocentem R. secūdum Tho. in quolibz. aūt mandatur sacerdoti sola denunciatio excōmunicatiōis aut ipsa excōmunicatio. si denunciatio. certe tenet denuntiare ex parte epi. si autē pcipiat q ipsum excōmunicet tunc si est notorium illum esse innocentē. debet corā epo illius innocentiā allegare et pbare. et si deficiat in pbando debet obedire qntūcūq sciat eius innocentiam. Si uero legittie pbet non debet obedire sed recurrere si oportet ad supiorem potestatē. Si aūt sit dubium obedire tenet. xxiii. q. i. quid culpat. ¶ Vtrū clericus teneat obedire epo qui iponit ei q uadat Romā pro negociis ecclesie R. secūdum Ray. tenetur. et non ualet excusatio dicentis q alii sunt magis ydonei. qa in talibus legationibus non oportz hunc ordinem seruare. ff. de lega. sciēdum. ¶. pe. ¶ Nec etiam pōt ualere excusatio secūdum Host. pter curā reifamiliaris quia cōmuis utilitas pferēda est priuate. de postu. pre. bone. primo. non tñ tenet obedire ut negocia pmoueat contra seipsum. ut in dicta l. sciendum. ¶. excusatio. ¶ Pone q epūs precepit capellano uel alii clerico ut det libros proprius nepoti ipsius episcopi. vel ut renunciet bñficio qa uult alteri cōferre aut aliquid huiusmōi. nunqt tenet obedire R. secundū Ray. non ptinet ad epm. vi. q. i. quia frater. Et addit Hosti. q nō tenet clericus ad obediētiā de suis rebus dandis. Intelligas sine causa. ar. de cesi. cū apostol. ¶. inhibemus. xvi. q. i. pdicator Item addit q si clericus habens libros nieptus sit et episcopus

precipit ꝙ commodet clerico bone indolis vt in studio ad quod
ipsum mittit proficiat. tunc obediendum uidet᷑ quia nō mouit
ipsum carnalitas. sed cōmuis ecclesie utilitas. ar. in dcō c. qa
frater. de magis. sup specu. Et hoc intelligas si de bonis eccle-
siasticis libri acqsiti sint alias contra. de testa. requisiti. et de
iureprō. dum dilectus. ¶. nos igit᷑. ¶ Vtrum clericus magis
debeat obedire suo epō q̈ archiepō R. secūdum Ray. episcopo
plus tenet᷑ nisi in qbusdā casibus quos hēs. s. archieps. ¶. iii.

OBedientia. iiii. scȝ religiosorū. Vtrū religiosi teneantur
prelatis ꝓpriis in oibus obedire R. secūdū Tho. secun-
da secunde q. ciiii. religiosi ꝓfitentur obedientiā q̄tum
ad regularē cōuersationē secūdū quā subduntur prelatis suis.
et ideo q̄tum ad illa sola obedire tenent᷑ que pn̄t ad regularē
conuersationem ptinere. et hec est obedientia sufficiens ad sa-
lutem. si autē in aliis obedire uoluerit hoc ptinebit ad cumulū
perfectionis. dum tn̄ illa non sint contra deum. aut cōtra ꝓ-
fessionem regularē. quia talis obedientia esset illicita. Sic igit᷑
pōt obedientia tripliciter distingui. Vna sufficiens ad salutem
que scȝ obedit in hiis ad que obligat᷑. Alia pfecta que obedit in
oibus licitis. Alia indiscreta que etiā in illicitis obedit. concor.
Pe. ¶ Vtrū monachus teneat᷑ obedire abbati p̄cipienti ꝙ stet
in scolis R. sacris litteris intēdere non est contra uocationem
monasticam. sed potius est adiuuatiuū contemplationis. vt et
manifestat Tho. secunda secunde. q. clxxxviii. et ideo abbati
precipienti monacho ꝙ ad huiusmōi studeat obedire tenetur.
Ire etiā ad studia publica certe pōt et debet si abbas precipiat.
quinetiā sine eius mandato siue precepto ire pōt. dum tamen
uadat de sua licencia et consilio conuētus. alias esset excōmu-
nicatus. ne cle. uel mo. vt piculosa. li. vi. et hic casus plenius
habet᷑ supra excōmunicatio primo. ¶. iiii. ver. xiii. ¶ Vtrum
monachus magis teneatur obedire abbati q̈ epō R. secūdum
Ray. monachi pocius sunt astricti obedire abbati. lviii. di. c.
i. et ii. vnde nec pōt epūs instituere monachum in ecclesia se-
culari inuito abbate. vide supra abbas. ¶. pe. et vtrum abbas
possit prohibere monacho subdito ne confiteat᷑ epō. vide ibidē
¶. fi. ¶ Vtrum monachus teneat᷑ obedire epō uocāti cum ad
misteriū uel comitatum sui inuito abbate R. secūdum Host.

puto ꝙ non · sed hoc est solius pape · qui quemlibꝫ siue clericum
siue monachum pōt ad se uocare · ix · q · iii · per principalem · ꝙ
si cōsenciēte abbate uocatus sit uel etiā auctoritate pape · et ibi
non pōt statuta ordinis obseruare · cōsulo ꝙ si pōt ad claustrū
reuertatur · nec ꝑiculum suum exponat commodis aliorū · xl ·
di · sicut · et c · non uos · si nō pōt licentiā optinere necesse habꝫ
obedire · ar · de of · dele · si qn̄ · ¶ Magis sunt religiosi astricti
suis prelatis obedire q̄ clerici suo epo · Nam religiosi nō solum
renunciauerunt oībus tempalibus sed etiam ꝓprie uoluntati ·
xii · q · i · non dicatis · de of · or · q̄to · ¶ Vtrum religiosi teneāť
obedire epis ℞ · secundū vber · in hiis que nō sunt cōtra deum
et ordinem tenentur saluis semꝑ priuilegiis et cōstitutionibus
eorū · de symo · ne dei · vnde si ꝑcipiāt prelato eorū uel subdito
ꝙ irent ad papā uel regē vel ꝙ reciperēt cōmissiones causarum
aut uisitationes seu executiones testamentorum et similia
non tenentur obedire · sed alios clericos possunt ad talia cogere
Sunt etiā plures religiosi in talibus exꝑsse priuilegiati · Multa
que ad obediētiā ꝑtinēt quere · s · monachus · et infra religio ·

OBlatio · quot sunt species oblationum ℞ · tres · Vna est
donatio alicuius rei deo uel ecclesie gratis facta inter ui
uos · de hac dictum est supra · donatio · i · per totum · et
supra · ecclesia · i · § · vi · Secunda species oblationū est donatio
causa mortis · de quo supra · donatio · ii · et hoc etiā aliqn̄ diciť
mortuariū siue legatum pro anima · Tercia est quotidiana et
vsualis quā faciunt fideles ad missam et huiusmōi · et ista cōis
dicitur oblatio · ¶ Cui debent dari oblationes ℞ · secūdū Ray ·
sacerdoti parrochiali quia pro peccatis offeruntť · pro quorum
remissione ille ex officio orare tenetur · aut si ecclesia non est
parrochialis dande sunt ꝑlato illius ecclesie · x · q · i · q̲a sacerdos
et c · hanc cōsuetudinē · xvi · q · i · doctor · ¶ Vtrum liceat reli-
giosis oblationes recipere ℞ · secūdum Tho · secunda secunde ·
q · lxxxvii · dicēdū ꝙ sic et hoc tripliciter · Vno mō sicut pauꝑes
per dispensationem sacerdotū vel ordinationē ecclesie · Alio mō
si sint ministri altaris et sic possunt recipere oblationes sponte
factas · Tercio mō si parrochie sint eorū · et tunc ex debito pn̄t
recipere sicut ecclesie rectores · sicut et hic infra · § · v · dicitur ·
in fi · ¶ Cum eps̄ celebrat cuius sint oblationes ℞ · secundum

Host. de iure cõmuni sunt epi. quia sibi offerunt et a suis par
rochianis. nam etiã tota sua dyocesis sua parrochia intelligit.
de rap. c. i. et de parroch. sup eos. Sed si de consuetudine con-
trarium esset sequenda est. dum tñ epũs consuetã canonicam
accipiat. ꝗ si eps in uno loco nimiã morã cõtraheret et nimis
frequenter celebraret aut in aliena dyocesi secus esset. ar. de
deci. c. suggestum. Idem in archiepo prouinciam uisitante. de
censi. romana. ¶. fi. li. vi. ¶ Vtrum oblationes debeantur de
necessitate pcepti R. secundũ Tho. secũda secunde. q. lxxxvi.
oblatiões de sui natura hñt ꝗ uolũtarie offerant secundũ illud
exodi. xxv. ab omni homine qui offert oblationes ultroneus
accipietis eas. pôt tñ cõtingere ꝗ aliquis ad oblationes teneat
quadruplici rõne. Primo qdẽ de pcedenti cõuentiõe. sicut cũ
alicui conceditur aliqs fundus ecclesie ut certis tempibus certas
oblationes faciat quod tñ habet rõnem census. Secũdo ꝓpter
precedentem deputationẽ uel ꝓmissionẽ. sicut cũ aliqs offert
donationem inter uiuos. vel relinquit in testamento ecclesie
aliquã rem immobilẽ uel mobilẽ in posterũ soluendam. Tercio
ꝓpter ecclesie necessitatẽ puta si ministri seu sacerdotes ecclesie
nõ habeãt unde sustẽtent. Sz hic addit Inno. ꝗ itelligit nisi et
ipsi subditi ꝓpter pauptatẽ sacerdoti subuenire nõ possent. in
quo cãu q̄rat maibus uictũ. xci. di. clericus uictũ. q̄rto ꝓpter
cõsuetudinẽ. tenent̃ eteni fideles in aliquibus solẽnitatibus ad
aliquas oblationes consuetas. tñ in hiis duobus casibus ultimis
remanet oblatio quodãmõ uoluntaria scз q̄tũ ad quãtitatem
vel speciem rei oblate. concor. Ray. et Gof. et addunt ꝗ par-
rochiani in hac parte ad tenendum consuetudinẽ cogi possunt
non a sacerdote sed ab epo cuius officiũ in talibus implorãdum
est de symo. ad apostolicã Idem Tho. ¶ Vtrum aliquorũ obla-
tiones sint respuende R. secũdũ Ray. in detestationẽ criminis
respui debent ab ecclesia oblationes infrascriptorũ scз notorie
dissidentiũ Item eorũ qui pauperes opprimũt. di. xc. oblatiões
Itẽ raptorũ et usurariorũ. de rap. sup eo. de usu. qa in oibus.
Item meretricũ. similiter etiã eius qui ecclesie immunitatem
uiolauerit. xvii. q. iiii. miror. Item ꝓpter aliud crimẽ notoriũ
et horrendum. similiter de quolibet heretico vel publice excõ-
municato. ¶ Vtrũ debeãt recipi ab ecclesia oblationes iudeorũ

R̷. ſecundum vber. ſi nichil habent niſi de uſura. eccleſia non debet accipere ne uideat' peccatis eorū cōmunicare. et in hoc cāu loqt' decretalis de vſu. quāto. vbi autē aliquid habēt iuſto titulo pōt eccleſia ab eis exigere oblationes debitas. ſecūdum Hoſti. qn̄ poſſeſſiōes ipſorū ſunt obligate ad aliquas oblatiōes faciendas pro ſeptimo triceſimo anniuerſario vel huiuſmōi.
Vtrum ſacerdos poſſit accipere pecumā oblatam pro miſſis q̄s in penitencia ipſe iniunxit R̷. ſecundū Hoſti. non debet miſſas quas ſic iniūxit celebrare. quia ſpēs mali eſt. de vita et ho. cle. cum ab omni. ſed uel talia nō iniūgat vel ſi iniungit dicat ſibi ꝙ ipſas faciat celebrari per aliū. ita tn̄ ꝙ non per uicinū ſacerdotem de quo merito ſit ſuſpitio ꝙ ille ſacerdos mittet alium penitentem ad ipſum. ſed uel ipſe confeſſor gratis celebret uel oblatum hac occaſione pauperibus eroget. ¶ Qui offert alicui loco religioſo vel eccleſie omnia bona ſua nunquit intelligunt' futura vt iura et actiones. dic ut infra pignus. ſ. iiii. ¶ Obligatio Quomodo multis modis aliqui tacite obligant' vide ifra pignus. ſ. ii. et ibi de materia obligationis per totum.
Obligatus ad rōcinia. Vtrū illi qui obligant' ad rōcinia quia gerūt adminiſtrationem alicuius ut ſunt tutores procuratores et huiuſmōi poſſint ordinari R̷. ſecundū Ray. ſi exercent huiuſmōi admiſtratōnes pro pſona ſeculari et non miſerabili non poſſunt ꝓmoueri xxi. q. iii. c. i. ne cle. vel mo. c. i. et ii. Si uero exercēt pro perſona eccleſiaſtica uel etiā ſeculari miſerabili. vt eſt cecus. paup. pupillus. et vidua. pn̄t ꝓmoueri ſi aliud n̄ ipediat. di. lxxxix. Iudicāt. et di. lxxxvi puenit. et xvi. q. i. monachi. ¶ Sed quid ſi officium quod geſſerunt iam finitum ſit. et tn̄ adhuc ſunt obligati ad rōcinium R̷. ſecundum Ray. ſi non mouet' eis queſtio nec mota eſt bn̄ poteſt promoueri niſi manifeſtum ſit aliquem talem teneri de dolo. tūc enim eps deberet eum ex officio ſuo repellere ſicut et quemlibꝫ criminoſum ſiue infamem. ii. q. vii. alieni. vi. q. i. infames. ff. de poſtu. quos prohibet. Si uero in ipſa ꝓmotiōe mouet' eis queſtio vel antea mota eſt diſtingue. quia ſi q̄ſtio mouetur de dolo non debet ꝓmoueri an̄ deciſam litem. lxxxi. di. tantis. et di. xxiii. illud. eo. ti. c. i. tn̄ debet taxari tempus infra quod queſtio decidatur. ar. qui ſi ſunt legi. latorū et qui

matri. accu. pos. ad hoc. C. de inge. ma. diffamari. Si vero questio moueatur de culpa tm̄ talis pōt promoueri nō obstāte actoris reclamatione. tñ in lite postea pcedit sicut prius et sub eodem iudice. ff. de iudi. vbi acceptum. ff. de iuri. o. iu. cum quedam. ¶ Vtrū qui sunt obligati reipublice possint ordinari R. si sunt obligati reipublice ex administratione non debent promoueri ante reddita rōcinia. li. di. preterea. C. de epis. et cle. officiales. secus si alias sūt reipublice debitores. ff. de mu. et ho. rescripto. §. debitores. C. de epis. et cle. qsqs et meritis ¶ Vtrum obligatus per iuramētum uel alio modo ad aliquod dandum vel faciendum possit ordinari R. bñ pōt. sed remanet obligatus sicut et ante. et pōt scribēdo vel alia honesta faciēdo satisfacere. nec obstat di. liii. legem. et di. liiii. qcūqꝫ. quia illa intelliguntur de ppetuo obligatis. puta de seruis curialibus et huiusmōi. si tñ obligatus erat ad indecēcia. puta ad ministrādū in balneis uel tabernis vel purgādū cloacas et huiusmōi nō debet ordinari donec satisfecerit vel alium eque ydoneum supposuerit ad talia. ¶ Vtrum obligatus ad rōcinia possit ingredi religionem. vide infra religio ii. §. vii.

Occulta. quō et qualiter talia corrigenda sint habetur supra correctio ii. §. v. Item require infra releuatio.

Odium. Vtrum odiū proximi sit peccatū R. secūdum Tho. secūda secūde. q. xxxiiii debet homo in fratre odio habere peccatum et omne illud quod ptinet ad defectum diuine iusticie sed ipsam naturā et graciā fratris nō pōt aliqs habere odio sine peccato. hoc aūt ipsum ꝙ in fratre odimus culpam et defectum boni. ptinet ad fratris amorē. eiusdem enim rōnis est ꝙ velimus bonum alicuius et ꝙ odiamus malum. vnde simpliciter accipiendo odiū fratris est cum pctō prima io. iii. qui odit fratrē suū homicida est. de dilectiōe siue caritate que contrariatur odio habes supra caritas.

Officium ecclesie. multa de hoc hēs s. hore. et s. missa.

Oleum sanctū siue crisma. In die cene dñi per epōs triplex oleum cōsecrat᷑. Primo et principaliter est sacrum crisma scꝫ ex oleo et balsamo. et cū isto bñditunt᷑ fōtes baptismales. Item calix et pathena. Item consecrat᷑ ecclesia et etiam altare. Itē puer postq̄ baptizatus est inungit᷑ in uertice

et in frōte. Itē inūgunt̄ epi qn̄ cōsecrāt̄ in capite et in maibus Itē oēs fideles qn̄ recipiūt sacram cōfirmatiōis et de illo crisma te annuati renouādo hēs supra. baptismus ii. ¶. iii. Secundū dicitur oleum cathecuminorū siue oleū sanctū siue bn̄dictum et isto inungitur puer qui debet baptizari in pectore et inter scapulas. Itē ungūtur manus eius qui ordinat̄ sacerdos. Itē in ungit̄ tā ecclesia q̄ altare ante crismationem Item inungūtur reges et principes in brachio siue humero. Tercium est oleum infirmorū quo inunguntur infirmi in mortis articulo de qua vnctione habet̄ infra vnctio extrema per totum. omnia p̄dicta habent̄ summatim. de sacra vnc. c. unico. et in pōtificali rōne curie. ¶ Sed nunquit hec olea pn̄t alio tempe consecrari R. sanctum crisma solum in die cene confici dz. vt not. de conse. di. iiii. omni tempore. de sen. exco. qm̄. li. vi. de aliis aūt non inuenio p̄hibitum. ¶ Quid si oleum non consecratū apponat̄ oleo cōsecrato R. totum efficitur consecratū. de conse. eccle. vel alt. q̄ in dubiis. sicut et de aqua bn̄dicta dcm̄ est. s. aqua.

Opinio ¶ Vtrum auditores diuersorū magistrorū tenētiū diuersas opiniones excusent̄ a peccato si opiniones magistrorū suorū teneant R. secundum Tho. in quolibz. si diuerse opiniones doctorum sacre scripture non p̄tineant ad fidem et bonos mores absq̄ piculo auditores utrāq̄ opinionē sequi possunt. hoc enim habz locū quod apostolus dicit ad ro. xiiii. vnusq̄sq̄ in suo sensu habundet. In hiis uero que p̄tinent ad fidem et bonos mores. nullus excusatur si sequat̄ erroneam opinionem alicuius magistri. In talibus enim ignorancia non excusat. alioqui imunes essent a pctō qui secuti sunt opinionē arrii nestorii et aliorum heresiarcharū. nec pn̄t excusationem habere p̄pter simplicitatem si in talibus opinionem erroneam sequantur. In talibus enim dubiis non est defacili p̄randus assensus. sed pocius vt dicit Augus. in de doc. xpiana consulere debz quis regulam fidei quā de scripturarum planioribus locis et ecclesie auctoritate p̄cepit. Qui ergo assentit opiōi magistri contra manifestum scripture testimonium siue cōtra id quod publice tenet̄ secūdum ecclesie auctoritatē non pōt ab erroris uicio excusari. concor. Monaldus Vber. et Vl. Hosti. addit q̄ qn̄ sunt diuersa iura et opiōnes scz non contra deum et bonos

mores humanior sententia est pferenda scilicet ceteris paribus de transac. fi. c. alias uero standum illi que meliori innititur rationi de feriis capellanus.

Oratio quid sit. R℞. secūdum Ray. et Hosti. Oratio est pius affectus mentis in deum tendens. et plerunqꝫ ne animus perclicetur in uocem prumpens. vel secūdum Hug. de sanc. vic. Oratio est deuotio quedam ex cōpunctiōe procedens. vel secundum Dam̄. oratio est petitio decentium a deo. et secūdum Tho. in iiii. di. xv. hec diffinitio. dam̄. uerissime essenciam oratiōis declarat. ¶ Quare deum oramus? R℞. secundum Tho. secunda secunde q. lxxxiii. deum oramus non vt diuinam dispositionē imutemus. sed ut impetremus quod deus disponit per orōnes sanctorū esse implendū. vt s. homies postulando mereant̄ accipere quod eis oipotens deus an̄ secula disposuit donare. vt Greg. dicit primo dyal. Non ergo preces nostras deo porrigimus vt ei nostras indigētias manifestemus sed ut nosipsi consideremus in hiis ad diuinū auxilium esse recurrendum. ¶ Vtrum aliqua oratio dirigenda sit ad sanctos. R℞. secundum Tho. vbi supra sanctis porrigit̄ oratio non tāq̄ per ipsos iplenda sed ut eorū meritis et pcibus orōnes sorciant̄ effectum. vnde a sancta trinitate ut nostri misereatur. ab aliis sanctis ut orent pro nobis. ¶ Vtrū oratio debeat esse uocalis R℞. secundum Tho. secunda secunde q. lxxxiii. cōis oratio est que per imstros ecclesieie in psona tocius populi offert̄. et ideo oportet qꝫ talis oratio innotescat toti populo pro quo offertur quod non posset fieri nisi esset uocalis. Oratio uero que offert̄ a singulari psona siue pro se siue pro aliis orante nō est de necessitate qꝫ sit uocalis. Adiūgit̄ tn̄ uox tali orōni triplici rōne. Primo quidem ad excitandum interiorē deuotionē qua mens orantis eleuat̄ in deum qa per exteriora signa siue uocū siue aliorū factorū mens hois mouet̄ secundum apphēsionē et per consequens secundum affectionē. vnde Aug. dicit ad probam qꝫ uerbis et aliis signis ad augendum sanctū desideriū nosipsos acrius excitemus. et ideo in singulari orōne intātū est uocibus et huiusmōi signis utēdum q̄tū pficit ad excitandum mētem que si per hoc distrahat̄ vel qualitercūqꝫ ipediat̄. est a talibus cessandū quod pcipue cōtigit in illis quorū mēs siue huiusmōi

signis est sufficiēter ad deuotionē pata. vñ in ps. tibi dixit cor meum exqsiuit te fa. me. et de anna legitur. i. R. i. ꝙ loqbatꝰ in corde suo. Secundo adiungitꝰ uocalis orō quasi ad reddendū rationē debiti vt scʒ homo seruiat deo secundū illud totū quod ex deo habet idest non solum mente sed etiā ore. osee vl. omnē aufer iniqtatem et accipe bonum et reddemus uitulos laborū nostrorū. Tercio adiungitur ex quadam redundancia ab aīma ad corpus etiā ex uehemēti affectione. ps. dilatatū est cor meū et exultauit lingua mea. ¶ Vtrum attentio mētis in oratiōe sit necessaria R. secundum Tho. vbi s. necessariū dicitꝰ aliquid dupliciter. Vnomō per quod melius peruenitur ad finē. et sic attentio absolute necessaria est orōni. Alio mō dicitꝰ sine quo res non pōt conseqni suum effectum. Est autē triplex effectus orōnis. primus qdem est mereri et ad hunc effectū non ex necessitate reqritur ꝙ attentio assit orationi per totum. sed uis prime intentionis totā intentōnē meritoriā reddit. Secundus effectus orōnis est impetrare. et ad hunc etiā effectum sufficit prima intentio quā deus principaliter attendit. Tercius effectus est quedā spūalis mentis refectio. et ad hunc de necessitate reqritur in orōne attentio. i. ad cor. xiiii. si orem lingua mēs mea sine fructu est. Est aūt triplex attentio que orōni uocali potest adhiberi. vna qua attēditꝰ ad uerba ne quis in eis erret. Secunda qua attenditꝰ ad sensum uerborum. Tercia q̄ attēditꝰ ad finē orōnis scʒ ad deum et ad rem pro qua oratur. que qdē maxime est necessaria. et hanc etiā ydiote possunt habere. et qnq̄ꝫ intantum habundat hec attentio vt etiā aliorū omnium mens obliuiscatꝰ. sicut dicit Hug. de sanc. vic. ¶ Vtrū in orōe euagatio mentis sit pc̄t̄m R. secundum Tho. secunda secunde q. lxxxiii. si quis ex ꝓposito in orōne mente euagetꝰ pc̄t̄m est et impedit orōnis fructum. et cōtra hoc dicit Aug. in regula. psalmis et ymnis cum oratis deum hoc uersetur in corde quod profertis ore. Item cōtra hoc p̄cipitur clericis ꝙ officiū diuinū q̄tū deus eis dederit studiose celebrēt piter et deuote. de cele. mis. dolentes. Euagatio uero que fit preter intentionē orōnis fructum non tollit. vñ Basilius dicit. si deliberatus a pc̄ō fixe nequis orare. q̄tum potes teipsum exhibeas et deus ignoscet. eo ꝙ non ex negligentia sed ex fragilitate non potes ut oportʒ

assistere coram deo. ¶ Vtrum oratio debeat esse diuturna uel etiã cõtinua ℞. secundũ Tho. vbi s. oratio secundum se cõsiderata ñ põt eẽ cõtinua. qa oportʒ etiã aliis opibus occupari. sed sicut dicit Aug. ad pbam. ideo per certa interualla borarũ et temporũ deum rogamus vt in illis rerum signum nosipsos moneamus q̃tumcũq3 in hoc desiderio profecerimus nobisipsis innotescamus. et ad hoc agendũ nos acrius excitemus. vniuscuiusq3 autem rei q̃titas debʒ esse pporcionata fini. sicut q̃titas potionis sanitati. vñ consequens est ut orõ tm̃ duret q̃tũ est utile ad excitandum interioris desiderii feruorẽ. cum uero hanc mensuram excedit. ita q sine tedio durare nõ possit. non est ulterius orõ ptẽdenda. vñ Aug. ad pbam. dicunt fratres in Egipto crebras qdem orões habere. sed eas tñ breuissimas et raptim quodãmõ iaculatas ne illa uigilãter erecta q̃ oranti populo necessaria est per pductiores moras euanescat atq3 hebetetur intentio. ac per hoc etiã ipsi satis ostẽdunt hanc intẽtionem sicut non esse ptendẽdã si pdurare non põt. ita si pdurauerit non cito esse rũpendam. Et sicut hoc est attendendum in orõne singulari per cõparationẽ ad intẽtionem orantis. ita etiã in orõne cõmui per cõpationẽ ad populi deuotiões. Quod autẽ dñs dicit lucc xviii. oportʒ semp uos orare. et apostolus .i. ad thessʒ. v. sine intermissione orate. Intelligendum est q aliqs continue oret per continuitatem desiderii siue affectum caritatis ex quo pcedit orõ que in nobis debet esse continuus. vel quia nõ itermittit quin statutis tempibus oret. vel etiam propter affectũ qui post orõnẽ remanet in ipso orãte et in alio quem ipse suis bñficiis puocat ut pro se oret. Et hic nota etiã illud Ieronimi non est uerbis sed corde orandus deus. q̃propter melior est septem psalmorũ decantatio cum cordis puritate q̃ tocius psalteri modulatio cum anxietate cordis atq3 tristicia. de cõse. di. v. non mediocriter. ¶ Vtrũ deus exaudiat pcõres orãtes ℞. secundũ Tho. secũda secunde. q. lxxxiii. si peccator petit aliqd inq̃tum peccator idest secundũ desideriũ pcti hoc a deo non exaudit ex misericordia. sʒ qñq3 auditur ad uindictã. dum deus pmittit peccatorẽ adhuc amplius ruere in peccata. deus enim quedã negat ppicius que concedit iratus. vt Aug. dicit. orõnẽ uero peccatoris ex bono nature desiderio pceden-

tem deus audit non quasi ex iusticia· quia peccator hoc modo non meretur sed ex pura misericordia· obseruatis tñ quatuor conditionibus que coīter requirunt᷑ ad orōnē q̄ dꝫ exaudiri scꝫ vt petat pro se necessaria ad salutē pie et pseuerāter· alias etiā orationis conditioēs habes hic in ¶· qui est iuxta proximū se·

¶ Vtrum oratio cadat sub p̄cepto R℞· secundum vl· ad orōnēꝫ quidē mētalē homo tenetur ex iure naturali quod dittat homi ꝙ disponat se ad ea sine q̄bus nō est salus· et ad hoc ius accedit auctoritas xpī dicentis luce xviii· oportꝫ semp orare· sup quo Criso· dum dicit oportet· necessitatem dicit· Ad uocalem uero orationē seu cū cantu non tenetur q̄s ex p̄cepto diuino· sed ex statuto ecclesie que missas et horas canonicas indixit ministris ecclesie· vel ex iniunctione cōfessorū pro satisfactione penitēcie Concor· Tho· in iiii· di· xv· addens ꝙ et oībus coīter etiā non ministris uidetur ab ecclesia determinatū tempus statutū esse orandi· cū ex canonū statutis teneātur diebus festinis diuinis officiis interesse· vt ministris pro populo orantibus suā intentionē cōformēt· pōt ad hoc ptinere s· missa· ¶· pe· et s· hore·

¶ Quot sunt cōditiōes q̄s orō debꝫ habere R℞· secundū Ray· et Hosti· xiii· Prima ꝙ sit fidelis· nam sine fide impossibile est placere deo· et sancti per fidem adepti sunt repromissiones· vt dicit᷑ ad Hebre· xi· Secunda ut sit secura siue cōfidēs· Iaco· i· postulet in fide nichil hesitās· Tercia huilis ecclesiastici xxxv· orō huiliātis se nubes penetrat· de cōse· di· v· nō mediocriter· Quarta discreta· Mat· xx· nescitis quid petatis· Iaco· iiii· petitis et nō accipitis eo ꝙ male petatis· Quinta deuota· potius corde q̄ ore· i· R℞· i· āna loq̄bat᷑ in corde suo et uox peitus nō audiebat᷑· Aug ¶ Quid ꝓdest strepitus labiorū· si mutū est cor Sexta verecunda· vt in publicano qui non audebat oculos in celum leuare· luce xviii· Septima secreta· Math· xxvi· tuā cū oraueris etc· ysidorus· orō priuatis locis oportinuus fūditnr· Octaua pura· Augus· super psalmo· orōnis pure magna est virtus et uelut fidelis nuncius mandatum peragit et penetrat quo caro non puenit· Itē Io· os aureū· nō pōt q̄squā graciam vite celestis accipere nisi purgatus fuerit ab oī sorde· vt de pe· di· i· nō pōt· Nona lacrimosa· ysa· xxxvii· audiui orōnē tuā et vidi lacrimas tuas· et glo· Aug· Thob· iiii· orō deum linit·

lacrima cogit. hec ungit. illa pungit. Decima attenta. vt hic supra ¶. v. dictum est. Vndecima feruida. ps. deprecatus sum faciē tuā in toto corde meo. Duodecia oposa. Thob. xii. bona est orō cū ieiunio et eleōsina. et supra illud treñ. iii. leuemus corda nrā cum manibus nostris. dicit Greg. cor cum maibus ad deum leuat qui orōnem suam operibus roborat. Tredecia assidua. exemplo illius qui panes ab amico petebat. luce xi. et apostoli pseuerantes in orōne spm̄ scm̄ acceperunt. act. i.

¶ Vtrum in orōne sit aliqd determinate petēdum ℞. secundum Tho. secunda secūde q. lxxxiii. si loquamur de bonis spūalibus vt de uirtutibus gracia et gloria quibus nec homo pōt male uti nec de se malum euen'um pn̄t habere. talia sancti absolute petunt. secūdum illud. ostende faciē tuam et salui erimus. et iterum deduc me in semi. mada. tuo. Sʒ si loquamur de tpalibus dicendū secundū Aug. ad pbā. de orando deum. hoc licet orare quod licʒ desiderare. tpalia autē licʒ cōsiderare nō qdem principaliter ut in eis finē cōstituamus. sʒ sicut qdā admicula ad tendēdum in beatitudinē inqtum per ea vita sustētatur et inqtum nobis organice deseruiunt ad actus uirtutū. vt etiam philosophus dicit. i. ethicorū. et ideo pro tpalibus licʒ orare. q quidem ex quo non principaliter petimus sed in ordine ad aliud eo tenore a deo petimus secundū q expediunt ad salutem. alias tpalia determiate a deo petere non oportʒ qa possunt malum euentum habere. et eis homo pōt bn̄ uel male uti. vñ valerius dicit. nos plerūq id uotis expetimus quod nō ipetrasse melius foret. ¶ Quomō ordinant' petitiones in orōe dñica ℞. secūdū Tho. vbi. s. orō dñica pfectissima est. et secūdum Aug. si recte oramus nichil aliud dicere possumus. Nam primo ponūt' ea per que in nobis ipsis fiduciam excitamus scʒ cōsideratio caritatis eius ad nos quia bonū nrm̄ vult. Ideo dicimus pater noster. et cōsideratō excellencie qua pōt. ideo dicit' qui es in celis. deinde sequūt'. vii. petitiones. et eo ordine quo petende sunt. Prima ptinet ad dilectōnē dei qua deum in seipso diligimus. cum dicit' Sanctificetur nomē tuū. idest scm̄ ab omnibus habeatur quod pertinet ad gloriā dei in hominibus ppagandā. Secunda ptinet ad dilectionem qua diligimus nos. cum dicit' Adueniat regnū tuum. idest per quod petimus ad gloriā regni eius peruenire

Tercia per quā petit directō in id quo btitudinē meremur ∙ cū dicit ∙ fiat uolūtas tua sicut in celo et in terra ¶ Quarta est per quā petit illud quo instrumtaliter iuuamur ad merendū cū ∙ dicit Panē nostrū quoti ∙ da no ∙ ho ∙ siue hoc intelligat de pane sacramentali ∙ cuius quotidianus usus proficit hoi in quo etiā intelliguntur omia alia sacramēta ∙ siue etiā intelligat de pane corporali ∙ vt per panē intelligat ois sufficiencia uictus ∙ Quita est remotio eius quod esset ipeditiuū secunde petitiōis qa dircē excludit a regno ∙ s ∙ pctm ∙ vn dicit ∙ dimitte nob ∙ de ∙ nos ∙ sicut et nos di ∙ de ∙ no ∙ Sexta est reōtio eius quod nos ipedit a tercia petitione sc3 ab obseruantia diuine uoluntatis ∙ cū dicimus ∙ et ne nos indu ∙ in temp ∙ per quod non petimus ne tēptemur ∙ sed ut a tēptatiōe non vincamur ∙ quod est in temptationē induci Septia est remotio penalitatis pñtis que est impeditiua quarte petitōnis sc3 sufficiētie circa uitā ∙ vn dicit ∙ libera nos a malo ∙

ORatorium ∙ vtrum liceat cuilib3 in domo ppria habere oratoriū priuatū ℞ ∙ oratoriū in forma ecclesie habere non licet absq auctoritate epi ∙ nec d3 ibi missa celebrari nisi de consensu eius et propter necessitatem et q non fiat inde enorme p̄iudiciū ecclesie parrochiali ∙ Clericus autem qui sine auctoritate epi in tali oratorio celebrauerit d3 deponi ∙ de cōse ∙ di ∙ i ∙ vnicuiq ∙ et c ∙ clericus ∙ et c ∙ si quis ∙

ORdo primo coiter ∙ quid sit ordo ℞ ∙ secūdū magistrum sententiarū ∙ et Tho ∙ in iiii ∙ di ∙ xxiiii ∙ ordo est signaculū quoddā in quo spūalis ptās tradit ordnato ad officinm ¶ Vtrum prima tonsura siue corona sit ordo ℞ ∙ si loquamur de ordine inqtum est sacramtū et iprimit caracterē istomodo tonsura nō est ordo ∙ quia nec sacramtū est nec iprimit caracterem et hec est snia Tho ∙ in iiii ∙ di ∙ xxiiii ∙ et propter hoc iura inter ordines nō posuerunt tōsurā xxxii ∙ di ∙ seriatim ∙ lxxvii ∙ di ∙ illud ∙ et xcix ∙ di ∙ a subdiacono ∙ Si uero loquamur de ordine non ut sacramtū sed largomodo pro deputatione ad diuinum cultum sic secundū eundē Tho ∙ ordo est ∙ et ita nominatur ∙ de eta ∙ et quali ∙ cū contingat ∙ Sed quod ibi dicit Ber ∙ q est idem quod psalmistatus non est sic ∙ vt in se ∙ ¶ ∙ p3 ∙ ¶ Vtrū psalmistatus sit ordo ℞ ∙ secundū Tho ∙ in iiii ∙ di ∙ xxiiii ∙ in decretis di ∙ xxi ∙ cleros ∙ psalmista secūdus ab hostiario iter ordines ponit ∙

non quia sit spūalis ordo sed est officium ordinis scȝ lectoratui annexum xxiiii · pi · psalmista · et cātor quod est quoddā officiū inter ordines · ¶ Quod sunt ordines ℞ · secundum Tho · in iiii · di · xxiiii · si proprie accipiamus ordines inq̄tū sunt sacramenta vii · sunt scȝ quatuor minores · vt hostiarius · lector · acolitus · et exorcista · et tres sacri scȝ subdyaconus · dyaconus · et sacerdos · Si uero largo modo sumamus addetur minoribus prima tonsura siue psalmistatus vt quidem dicunt · et de hoc habes in duobus precedentibus · ¶ · Sacris uero addetur epatus qui tñ vtrū sit ordo hēs in se · ¶ · ¶ Vtrū epatus sit ordo ℞ · secundū Tho · in · iiii · di · xxiiii · ordo pōt accipi dupliciter · vnomodo secundum ꝙ est sacramtū · et sic oīs ordo ordinat͛ ad sacramtū eucaristie · vñ cum epus nō habeat q̄tum ad hoc ptātē supiorē sacerdote · epatus non est ordo · Aliomō pōt considerari ordo secundum ꝙ est officiū quoddā respectu quarumcūq͙ actionū sacrarū et sic cum epus habeat ptātē in actionibus ierarchicis respectu corporis mistici supra sacerdotem · epatus erit ordo · et istomō loqunt͛ qn̄q͙ iura · vt cū dicit͛ ꝙ non pōt cōmittere ea que sunt epalis ordinis nisi epo · de cōse · eccle · aqua · ¶ vtrū ordo sit vnum sacramentum ℞ · secundum Pe · vnum est non vnitate indiuisibilitatis sicut punctus · nec continuitate sicut linea · nec pfectione vnius forme sicut corpus aīatum · sed est vnum pfectione vnius finis quia cum constituatur ex diuersis ordinibus specialibus omnes ordinant͛ ad vnum actū scȝ consecrationis eucharistie · ¶ Vtrum in ordine cōferat͛ gracia ℞ secūdum Tho · et Pe · in · iiii · di · xxiiii · in ordine cōfert͛ gracia gratū faciens que necessaria est non solum ad digne suscipiēdū sacramentum sed etiā ad digne ministrādum · ¶ Vtrum ordo liberet a fortuna seruili ℞ · secundum Ray · non solum epalis dignitas sȝ etiā sacerdotalis liberat a fortuna seruili uel ascripticia · di · liiii · si seruus · et etiā secundū canones liberat a curiali fortuna siue uinculo quia ut dictum est liberat a seruili q̄ fortior est · di · liiii · frequēs · et c · ex antiq̄s · vñ q̄tum ad hoc non tenet illud c · si seruus · verumptñ curialis non debet ordinari vt infra ordinādus · ¶ · xv · ¶ Vtrum uotum castitatis sit annexum ordini sacro ℞ · secundum vber · non ut patet in grecis qui nō tenēt͛ ad cōtinentiā nec apud nos illi q̄ inuitis uxoribus

ordinantur. sed tale uotum est annexum ordini ex cōstitutōe ecclesie propter honestatem sacri ordinis. sicut Hugo notauit xxviii. di. in prin. concor. Tho. secunda secunde q. lxxxviii. Quot modis ordinatio dicitur symoniaca R. secundum Ray. quatuor modis. Nam alia est ex pte ordinantis tm. alia ex pte ordinati tm. alia ex pte utriusqȝ. alia ex parte neutriusqȝ. vide infra symonia. primo ¶. vi.

Ordo ii. quo ad ritum et tempus. Vtrum necesse sit instrumentum in ordine exhibitū corporaliter tangi R. secundum Tho. in iiii. di. xxiiii. quidā dicunt cōtactū instrumtorū materialiū ab eo qui suscipit sacramtū nō esse de necessitate sacramti sed solam porrectionem. tamē ipsa verba forme uident ostendere ꝙ cōtactus materie sit de essentia sacramenti quia dicitur accipe hoc uel illud etc. ¶ Vtrum plures ordines eadem die possint conferri R. secundum Ray. vna die non possunt vni conferri omnes minores nisi hec optineat de consuetudine ecclesie. Item vnus sacer ordo cū minoribus uel duo sacri nullomō cōferunt eadē die vni di. lxxvii. in singulis et c. quicūqȝ. de eo qui fur. or. susce. cū. h. lator. de tempo. or. lrās. et c. dilectus. de pena epi qui cōtra hoc ordinat habes ifra ordinator. ¶. ii. Ille uero qui cōtra ꝑdictā formā suscipit debet depōi. lxxvii. di. subdyaconus. de eo qui fur. or. susce. in notuit. Si tn̄ receptis iuxta consuetudinē patrie quatuor ordinibus subdyaconatū eadem die furtiue recipiat pōt permitti misericorditer in minoribus tm ministrare et si intrauit religionem et uita moresqȝ eius exegerint abbas si uoluerit in aliis ordinibus poterit dispēsare. ut in dicto c. cū. h. et idem secundum Hosti. si duos sacros ordines simul receperit. sȝ si lata fuisset prius excoīcatiōis sententia contra simul recipientes et nichilominus receperint non poterit cum eis dispensari nisi per Papam. vt in dicto c. innotuit. Et addit Hosti. ꝙ etiam papa de facili nō dispensat. de dispen. cum ordinatis ab alieno epo et huiusmōi hēs ifra ordiātus. i. ¶. aīpenul. ¶ Vtrū in ordiātiōe faciendum sit scrutinium R. secundū Hosti. circa hoc faciēdū est dupliciter scrutinium. vnum ante ordinationem quod diligēter faciēdū est. de elec. inchil est. ¶. epi. et icipit feria. iiii. precedente sabbatū ordinationis et durat usqȝ ad dcm sabbatū

et debet fieri de iure cōi per archidyaconum. de offi. archidya. ad hoc. et c. vt nrm̄. qui habebit diligenter inquirere de uita ordinandi de genere. de patria. de titulo. ad quem ordinatur de loco in quo conuersat᷑ de scia. de fide. et de aliis que cōtinēt᷑ in regula apostolica. de quibus dicit᷑ infra ordinaudus q̄si per totum. et sic in sabbato qui probati sunt epo p̄sententur. di. xxxviii. qn̄. Aliud scrutinium fit in ipsa ordinatione qn̄ ordinandi epo p̄sentatur ante altare cum archidyaconus dicit postulat sancta mater ecclesia etc. Et ordinatore interrogāte scis illos esse dignos. rn̄det. q̄liter humana fragilitas etc. Et q̄d̄e p̄sentator in tali p̄sentatione non peccat dum tn̄ contra cōsciencia non loq̈tur. vt de scru. in or. faci. c. vnico. alioq̄n cōtra xxviii. q. i. ¶. i. nā quod nescit idignū debet p̄sumere dignum de p̄sump. dudum. ꝙ si archidyaconum remordeat consciencia de aliquo qui non sit dignus tunc an̄q̄ ueniat ad ordinatōnem secreto studeat epo nuntiare. de scru. in or. fa. c. i. et si epus nolit desistere archidyaconus debet se subtrahere. et si non pōt sine scandalo. debet illa uerba dicere tamq̄ minister ecclesie qui non iudicat de occultis. sed nullomō crimē fratris dꝫ publicare Concordat Inno. ¶ Quid si sine examiatōne quis est ordiātus ℞. secundum Hosti. si est notus et dignus nō peccat. qa tales non sunt examinādi. ar. xxiiii. di. nullus. si indignus sit debet depōi. de cor. uicia. exposuisti. si uero sit ignotus q̄uis dignus deponēdus est. xxiiii. di. c. vl. et multo fortius si indignus. l. di. ex penitentibus. ¶ Quid si in examinatione crimē suū non exposuit ℞. secundum Hosti. ordinandus tenet᷑ confiteri crimina seu impedim̄ta notoria iuris uel facti. nisi fuerit cum eo dispensatum. l. di. ex penitētibus. Item tenet᷑ prodere grauia siue enormia scꝫ que etiā post p̄niaꝫ executionē impdiunt. vt homicidiuū symoniā in ordinatiōe et huiusmōi. Illa uero q̄ nō impediūt non tenet᷑. de tempo. or. c. fi. Si ergo fraudulenter defectus subticet non habebit executōnē ordinis sic suscepti. de renun. nisi cum pridem. ¶. persone. Si uero cōfitetur et dispensetur cum eo securus erit secundum Inno. vt ulterius non accusetur. alias secus. xxxiiii. di. c. vl. si nō dispēset᷑ et nichilominus ordinetur. non debet ordinatus in illo ordine admitti. lxxxi. di. si quis. concor. Gof. ¶ Quibus temporibus debent

ordines conferri R. secundum Ray. ordines generaliter conferri possunt in sex temporibus anni scilicz in sabbatis quatuor temporū. et in sabbato ante dñicā de passiōe. et in sabbato scō pasce. di. lxxv. c. vl. de temp. or. de eo. papa uero pōt cōferre subdiaconatum in diebus dñicis aut in aliis pcipuis festiuitatibus. Item in dictisdiebus solēpnibus epus pōt conferre miores ordines aliquibus. ita tñ ꝙ non multis ne uideatur generaliter ordinationem facere. vt notat' in dicto c. de eo. concor. Gof. Hosti. et alii. ¶ Quare sacri ordines semper sunt cōferendi in sabbato R. secundum Hosti. quia sabbatū significat requiem et qui transit ad clericatū irreuocabiliter scz per susceptionem sacri ordinis transit de labore seculariū negociorū ad uacādum spūalibus. di. lxxxviii. fornicari. et apostolus ii. ad thy. ii. nēo militans deo implicat se negociis secularibus. concor. Inno. et Gof. ¶ Vtrū aliquomō ordines sacri possint conferri in dñica R. secundum Ray. si in sabbato ordinationū tam ordinans ꝙ ordinandus continuaret ieiuniū nec cōmederet nisi forte celebrando uel cōmuicādo die sabbati tunc in mane sequētis dñice posset sacer ordo conferri. quia tunc mane diei dñice intelligit' trahi ad sabbatum propter continuationē ieiunii. Et idem intelligendum est de nocte ante diem pasce si tunc celebraret'. vt erat antiquitus. Porro talē continuationē ieiunii non expedit facere nisi in necessitate. concor. Inno. etHosti. et alii. ¶ Que pena eorū qui extra statuta tempa sacrum ordinē susceperūt R. non debēt pmitti in susceptis ordinibus ministrare. de tēp. or. c. ii. tñ caracterem susceperunt. et epus iposita eis primo pñia cōpetēti sustinere poterit ut postea in susceptis ordinibus ministrent. de temp. or. consultationē. hoc secundum Innoc. Ber. et Vber. qui addit ꝙ secus est de ordinibus suscepiendis. Si tñ ante ministrent habes supra dispensatio. ¶. vi. ver. ix. ordinatores vero debēt priuari auctoritate ordinādi. vt in dcō c. ii. ¶ Quid si aliquid omittat' in ordinatōne de forma R. secundnm Ray. si omittat' aliquid quod sit de subā. aut etiam si dubitet' vtrū sit de subā tota ordinatio dz iterari. quasi nichil actum sit. quia non dicit' iteratum quod nescit' esse factum. de conse. di. i. solemnitates. Si aūt fuerit omissum id de quo expressum est ꝙ non est de subā tota ordinatio non debet iterari

Sȝ ꝙ omissum est dȝ statuto tpe caute suppleri. de sacra. iter. c. i. et c. presbiter. concor. Inno. de eo qui sciēter iterat ordinem habes supra. dispensatio. ¶. v. ¶ Que sunt illa q̄ nō sunt de subā R℞. secūdum Ray. expssum est ꝙ de subā nō est ipsum tempus ordinatōnū. de temp. or. sane. Item nec etas ordinādi di. lxx. subdyaconus. et c. in veteri. Item nec vnctio. de sacra vnctio. c. i. in fi. et de sacra. non iteran. c. i. et vl. Itē ꝙ ordinandus in psbiterum uel dyaconū recipiat impositionē manus epi de. sacra. non ite. c. vl. Itē ꝙ ordo recipiat᷑ a pprio epo vel ꝙ non recipiat quis singulos ordines simul. sed seruatis debitis circūstanciis. de temp. or. ꝙ translationem. et c. lrās. ix. q. ii. Lugdunēsis. concordat Hosti. et secundū eundē Hosti. et etiā secundū Hug. et vber. non est de subā ꝙ ordinās et ordinatus sint ieiuni. Sunt alia de quibus nescit᷑ an sunt de subā vel non vt missa de qua etiā Hosti. dicit dubium. tn̄ in minoribus ordinibus non uidet᷑ dubium ꝙ missa non est de substantia.

Ordo. iii. quo ad caracterem ¶ Vtrum in quolibet ordine imprimat᷑ specialis caracter. et an spālis caracter vnius ordinis psupponat caracterē alterius ordinis R℞. secūdū Tho. in q̄rto di. xxiiii. in quolibet ordine sicut confertur spālis ptās. ita imprimit᷑ spālis caracter. Nec caracter vnius ordinis psupponit caracterem alterius. Nā recepto ordine posteriori et ptermisso ordine pcedēti nō pter hoc debet reordinari in ipso posteriori. de cleri. psal. promo. c. vnico. Concordāt theologi omnes ¶ Vtrum aū caracterem ordinis pexigat᷑ caracter baptismi et confirmationis R℞. secūdum Tho. vbi supra caracter baptismi pexigit᷑ de necessitate quia est fundamentū omnium sacramentorū. de presbi. non bapti. c. i. et c. ueniēs. Sed caracter confirmationis non pexigitur de necessitate. quin sine illo recipiat quis caracterē ordinis. tamē de congruo pexigit᷑. Cōcordat Pe. et alii. ¶ In quo actu imprimit᷑ caracter in singulis ordinibus R℞. secūdum Tho. in quarto di. xxiiii. et xxv. sacerdotalis caracter imprimitur qn̄ datur ei ab epo calix cum vino et patena cum pane et sub debita forma uerborū. qa tūc confertur ei ptās ad principalem eius actum. qui est cōsecrare corpus et sanguinem xp̄i. Dyacono uero imprimit᷑ in datione

libri euangeliorũ · tũc enim datur ei ptãs legendi euangelia in ecclesia qui est eius actus secundarius in quo includit pricipalis scz dispensatio sacramẽti · eo modo quo dicit supra · dyaconus · Subdyacono uero in porrectione calicis vacui · qa hz portare vasa dñici corporis et sanguinis · Acolito in acceptione urceoli et candelabri sz pcipue urceoli · quia est eius pparare vinum et aquam ad misterium · et hoc accipit ab archidyacono · non qꝫ archidyaconus cõferat sacramẽtũ ordinis quod cõfert uirtute verborũ que dicit epus · Exorciste cũ recipit librũ exorcismorũ eius officium est exorcismos memorie commendare et manus sup cathecuminos et energuminos ponere · lectori cum datur liber pphetarũ · quia eius officiũ est pphetias legere et cathecuminos prima rudimẽta fidei docere · Hostiario cũ cõferũtur ei claues hostiorũ ecclesie · quia eius officium est dignos ad sacramẽta recipere · idignos excludere · hec sumpta sunt breuiter ptim de Tho · vbi supra · et pti ex canon̄ · di · xxiii · ¶ Sed nũqd laycus qui oino nescit lrãz recipit caracterẽ si ordinet · R · secũdum Ray · credo qꝫ recipiet · qa ex quo baptizatus est susceptibilis est cuiuslibz sacrimẽti · cum baptismus sit ianua omium sacramẽtorũ · xxxiii · di · ¶ · verũ · circa fi · et facit ad hoc i · q · i · ventum · ver · sed dicit · hoc tñ nullomõ deberet fieri · xxxviii · di · omẽs · Sed quod ibi dicit qꝫ eloquia diuina sunt de substãcia sacerdocii · non intelligit qꝫ sint de subã ordinis · sed de subã executionis · Idẽ Hosti · ¶ Vtrum qui coactus ordinatur recipiat caracterẽ R · secundũ Ray · si coactio fuit conditionalis vt per aliquã cõminationẽ vel cruciatum vtiqꝫ recipit caracterẽ · ar · di · lxxiiii · ver · ista · xlv · di · de Iudeis · i · q · i · qꝫ quidã · Nam in tali casu uolũtas est saltim idirecta · de qua Aug · uoluit facere quia uoluit uiuere · sed si coactio fuit absoluta vt si oino iuitus uiolenter teneat sub manibus ordinatoris nullũ recipit ordinẽ vt de baptizato · supra baptismus · iiii · concor · Hosti · et Gof · Sed an talis teneatur continere · et an retineat priuilegiũ clericale habes infra · ordinatus primo · ¶ · vii ·

ORdinandus ¶ Quales debeant esse ordinãdi qbus regimẽ animarũ cõmitti debet · ostẽdit apostolus i · ad thy · iii · vbi ponit xiii capitula dicens primo · oportz epm irreprehensibilem esse · Secundo vnius uxoris virum · Tercio sobrium

et infra dicit non uinolētū. ¶ Quarto prudētē. Quīto pudicū. Sexto ornatū. Septio hospitalem. Octauo doctorē. Nono nō percussorem. Decio non litigosum. vndecio nō cupidū. Duodecimo domui sue bñ p̄positum. Deciotertio parū infra subdit non neophitum. Hanc eandem regulam tradit ad Thitum i. licet aliqntulū uarient̄ uerba. Et licet apostolus uideat̄ dictā regulam in episcopis posuisse. tn̄ extendenda est ad om̄es ordinandos. vt p̲bat Aug. di. xxxiiii. cū cognoscimus. et Ambro. di. lxxxi. aplūs. Sunt et alia decem impedimenta ordinādorū iure positiuo inducta que et si addantur ad p̄dicta xiii. capitula erunt xxiii. que requirunt̄ circa ordinādos. vn̄ q̄tuordecimus est ꝙ non sit solempniter penitens. decimusquītus nō curialis Decimussextus non rōciniis obligatus. decimusseptimus non seruus. decimusoctauus non corpore uiciatus. decimusnonus non illegittime natus. vicesimus qui distulit baptizari usque ad infirmitatē mortalem seu egritudinē. vicesimusprimus nō peregrinus uel ignotus. vicesimussecundus non minor etate. xxiii. non femina. de hiis per ordinem dicēdū est. ¶ Primū ergo capitulum aplice regule est ꝙ ordinandus irrep̄hensibilis sit ꝙ ad Thitum dicit sine crimine. Nec est intelligendū de quolibet crimine. alias nullus posset ordinari. quia nemo sine crimine viuit. vnde Iero. exponit irrep̄hensibilem eni idest nō obnoxiū rep̄hensioni. nam res pene cōtra naturā est ut sine peccato qs sit. sed talis eligat̄ cuius cōpatiōe cetri grex dicat̄. de hoc di. xxv. ¶. nunc autem. pōt tn̄ intelligi sine crimine indispensabili. vel etiam sine crimine quod requirit dispensationē et non est ad hoc dispensatum. de qua materia habes supra. dispēsatio ¶. vii. et viii. vel sine crimie enormi. de quo vide supra crimē. ¶. ii. et supra enormia. ¶. i. Secundo ordinādus sit vnius uxoris uir. quod est intelligendū negatiue idest non pluriū scʒ ꝙ nunq̄ habuerit duas uxores. di. lxxxii. p̲posuisti. Nam nisi sic exponeret̄ sequeret̄ ꝙ virgines et qui nullā habuissent uxorē non possent p̲moueri quod esset absurdum. de materia eius q plures habuit uxores et dicit̄ bigamus. hēs supra. bigamia per totū. Tercio ordinandus sit sobrius et non vinolentus. Et qdē quare sobrietas cibi et potus requirit̄ in ordinando. habet̄ īfra sobrietas. ¶. i. et ii. Quarto ordinandus sit prudens. dʒ enim

hēre triplicē prudētiam scȝ sacre scripture xxxvi. di. per totū.
Item seculariū lrārum. xxxvii. di. legimus. ¶. sed ecōtra et c.
se. Item secularium nogotiorū. xxxix di. per totū. de ista ma-
teria plene habet̄ īfra sciētia per totum. et supra discere. et. s.
magister. i. et ii. ¶ Quinto. ꝙ sit pudicus scȝ moribns et uerbis
pudiciciam indesinenter ostendat. vñ cant. i. gene. spōse. idest
predicatores turturi cōparantur. aui. scilicet caste. Nam ue-
recundia ingenuos prodit natales. vt ait Ambro. lxxxvi. di.
non satis. de materia pudicicie habet̄ satis īfra pudicicia. Sex-
to ꝙ sit ornatus scilicȝ ornamēto interiori et exteriori. de quo
dictū est supra clericus. i. ¶. ii. Septimo ꝙ sit hospitalis. Iero.
domus clericorum oībus deñt eē coēs. xvi. q. i. qm̄. nam hos-
pitalitatis hortator esse nō poterit qui domū ꝓpriā hospitibus
clauserit. xlii. di. ¶. i. Item quia pietas hospitalitatis remune-
rat̄ eternaliter. Mat. xxv. hospes erā et nō collegistis me. Itē
remunerat̄ tꝑaliter. i. ad Thy. iiii. exerce teipm̄ ad pietatem
et sequit̄ pietas ad oīa valȝ ꝓmissionem habēs uite que nūc est
et future. vñ et Abrahā et Loth hospitales erāt et angelos re-
cipere meruerunt. Et ad istam hospitalitatē pōt etiam reduci
elemosiā i. et elemosina ii. et supra clericus. iiii. ¶. v. Octauo
scȝ ꝙ doceat. vñ dicit doctorē. vbi sciendū ꝙ doctrina ordinan-
dorum dȝ in duobus consistere videlicȝ in disciplina correctiōis
de quo dcm̄ ē. s. correctio. i. ꝑ totū. Itē in sermōe ꝑdicatiōis.
de quo dicit̄ infra predicator per totum. Nono ꝙ non sit per-
cussor. de qua materia vide infra ꝑcutere. Conceditur etiam
magistris et officialibus clericis et prelatis aliqualis uerberatio
minorū. vt supra excoīcatō ii. ¶. ii. et vii. Decio nō litigiosus
Et quidē quid sit litigium et quale peccatū et quare litigiosus
prohibet̄ ordinari. habet̄ supra litigium per totum. Vndecio
non cupidus idest auarus. nam talis ordinari non debet. et est
duplex ratio. prima quia cupiditas est radix oīm malorū. i. ad
Thi. vi. de cōsti. nā cōcupiām. et xlvii. di. mirū et c. bonorū.
Secunda ratio est quia mens eius cupiditate astricta sꝑ aurum
et redditus cōputat. gratius intuetur. aurum q̄ solem. xlvii.
di. sicut hii. et iii. q. v. accusatores. de auaricia quoqꝫ vide. s.
auaricia et. s. negotiatio. ¶. ii. Duodecimo sit domui sue idest
familie bñ ꝑpositus scȝ ꝙ eā honeste regat. eam a viciis ad uir-

tutes uerbo et exemplo trahat · xlvii · di · ¶ · necesse · Sʒ quare
spāliter in ordināndo hoc reqrit̄ ℞ · secundū Ray · duplex est rō
Vna quia non habet frontem reprehendendi alios qui suos ne-
glexit corrigere · vt in pdicto · ¶ · necesse · Alia quia psumitur
contra eum uehemter de crimīe negligētie quod adeo magnū
est ꝙ etiā dispositionē inducit · lxxx · i · di · dictum est · si tn̄ sine
culpa sua familia mala est nō imputat̄ ei · xlvii · di · sicut hii · in
fi · et c · quemlibet · Tredecio ꝙ non sit neophitus · quis dicitur
neophitus · et quare prohibet̄ ordinari habes supra neophitus ·
similiter et neophitus in religiōe supra nouicius · ¶ · pe · Xiiii ·
non solempniter penitētes · quia tales nō deñt ordinari · l · di ·
ex penitētibus · et xxxvi · di · illrātos · et de tali pn̄ia hētur ifra
penitentia · iii · Sed quare tales non debent ordinari ℞ · secūdū
Ray · quadruplex est ratio · Prima quia non sunt digni suscipe
vasa sacramtorū · quia dudū fuerūt uasa uiciorū · di · l · illud ·
licet eni peccatū deletum sit per penitēciā remanet tn̄ cicatrix
scʒ irregularitas que ipsum impedit · i · q · i · ventum · Secunda
est timor ne iterum labant̄ · qui quidē timor de consuetudine
pristina surgit · lxi · di · in sacerdotibus · in fi · Tercia est scādalū
populi · cū enim talis pn̄ia nō imponatur nisi pro vulgatissimo
crimine vt quia totā cōmouit urbē · xxvi · q · vi · c · fi · nō possʒ
talis sine aliorū scandalo mistrare · l · di · de hiis uero · ¶ Quarta
est quia non haberet frontem rephendendi alios · cum ipse sibi
tacitus respōderet eadē se cōmisisse uel maiora · xxv · di · primū
xlii · di · ¶ · i · Idē Tho · in iiii · di · xiiii · pōt aūt cū eis dispēsari in
mioribus pter necessitatē vel utilitatē ecclesie · l · di · placuit ·
et hoc per episcopum · ex quo non est ei phibitum · de sen · ex ·
nuper · Sed si absꝙ dispensatione sciēter ordinat aut indiscrete
dispensat debet priuari ptāte ordinandi · vt in dicto c · ex peni-
tentibus · Xv · nō curialis · vbi sciendum ꝙ curialis secundum
Ray · tripliciter dicit̄ · vnomō large dicunt̄ curiales qui qcūꝙ
conditione obligati sunt curie alicuius publice ptātis · siue sint
milites · siue aduocati · siue iudices · siue officiales · siue etiā his-
triones · et breuiter quicūꝙ habentes officiū honestum uel in-
honestum · dummō curie sint obligati · Secundo dicunt̄ stricte
curiales qui curant et gerūt honesta curie officia vt decuriōes
Iudices et similes · Tercio strictius dicunt̄ curiales qui in causa

sanguinis sunt officiales et qui dum ptāti obedirēt sanguinem humanū effuderūt. et dicunt isti curiales a cruore. alii dicunt a curia uel curo. Omēs autē curiales indistincte secūdū Ray. prohibētur ordinari. nisi prius sint absoluti a curia. di. li. c. i. ii. et iii. Sed postq̄ a curia sint absoluti distigue. qa si exercuerūt seua vt officiales vel milites qui sanguinem humanū fuderunt. siue turpia et ihonesta ut hystrioēs nō pñt ꝓmoueri. li. di. c. i. et ii. et xlvi. di. clericus. ver. clericum. de cōse. di. ii. pro dilectiōe. si uero honesta officia exercuerūt vt Iudices aduocati tabelliones et huiusmōi in causa ciuili siue pecuniaruui admittunt. di. lxi. osius. si in causa sanguinis repellunt vt s. homicidium iiii. ¶. i. Sunt autem secundum Ray. tres principales cause quare curiales ordinari ꝓhibent. Prima est quia quidam ex predictis frequenter irregularitatem cōtrahunt ex officio suo. Secunda quia tales q̄nq̄ repetuntur. et sic ecclesia perturbat. Tercia quia p̄sumitur contra eos ꝙ non transeant ad clericatum uoto religiouis. sed ut fugiant rōcinia dn̄orum suorū. di. li. c. i. ii. et iii. liii. di. lege. Idē Gof. et Hosti. Xvi. non rōciniis obligati. sicut sunt tutores curatores ꝓcuratores et huiusmōi. de qbus an sint ordinādi vide supra obligatus per totum. Xvii. non seruus. de qua materia habetur infra seruus per totum. Xviii. non corpe viciatus. de quibus infra viciatus corpore. Et nota hic ꝙ quicūq̄ habet hunc defectum ꝙ non pōt bibere vinum non debet ordinari. vt not. ii. q. vii. ipsi apli. quia talis ministrans cōmunicare deb₃. de cōse. di. i. epus deo. de cōse. di. ii. peracta. Xix. nō filius sacerdotis nec alias illegittime natus. supra illegittimus per totum. Xx. nō qui distulit baptismū. nam si quis adultus sanus distulit baptisari et postea in egritudine timore mortis baptisari se fecerit ꝓmoueri non pōt. et cā est qa p̄sumit nō uere cōtritus. nā n̄ ex uolūtate. sed ex necessitate uidet recipisse baptismū. di. lvii si quis. de peni. di. vii. nullus. Aliā causam addit vl. sc₃ ut per hanc penam homines inducerent non negligere suam salutem talis tñ potest promoueri in duobus casibus. Primus si post baptismum fides et uita eius ꝓbabilis apparuerit. Secundus si raritas clericorū hoc exegerit. vt in dicto c. si quis. Sed cū baptismus tollat omne peccatum et sequelam pecccati. di. xxvi.

deinũ et c. vna. quare non tollit irregularitatem istam R℞. se
cundum Ray. quia baptismus ita dilatus inducit eam. vñ non
potest eam tollere. quia idem non operatur cõtrarios effectus
ar. de bap. maiores. vltra mediũ ver. sed hoc tãq̃ impossibilia
et ut xxvi. di. deinde. secus tñ est de illo qui distulit eucaristiã
vsq₃ ad talem egritudinem quia ꝓpter hoc non repellit' ab or-
dine. di. l. hiis vero. et est rõ diuersitatis q̃a baptismus uix uel
nunq̃ põt deferri sine culpa. s₃ eucaristia sic sc₃ ex reuerentia.
di. v. ad eius. de peni. di. v. c. i. ver. paueat. et de cõse. di. ii.
quotidie. et c. vt q̃d pas. xxi. ñ ꝑegrinus et ignotus. de q̃bus
vide infra ordinator. ¶. vi. et vii. et ĩfra ꝑegrinus. ii. ꝑ totũ.
Xxii. non minor. vbi sciẽdum ꝙ a septio anno vsq₃ ad xii. põt
recipere primã tonsurã et miores ordines p̃ter acolitatũ. quẽ
post xii. tm̃ recipiet. di. lxxvii. i singulis. Subdyaconatũ uero
recipere põt in xviii. dyaconatum in xx. presbiteratũ in xxv.
de eta. et q̃li. generalem in cle. et sufficit attigisse p̃dictum
tempus. ar. de elec. cũ in cũctis. sed episcopatum non nisi post
completũ tricesimũ annũ. vt in dicto c. cũ in cunctis. Xxviii.
non femina. de hoc habes supra femina. ¶. i.

ORdinator siue ordinans. Quid si ep̃us non baptizatus
ordinat vide supra baptismus iiii. ¶. fi. ¶ Que pena or
dinãtis aliquẽ infra etatẽ. primo quidẽ ꝙ in eius cõtu-
meliam ille qui sic ordinatus est d₃ suspendi ab executiõe illius
ordinis vsq₃ ad legittimã etatem. et ipse ordinans d₃ suspendi a
collatione ordinum. et cõpelli ꝓuidere taliter ordinato in bñfi-
cio cõpetẽti. de tẽp. or. vel nõ est. de etate aũt quã ordinãdus
habere debet. vide supra ordinandus. ¶. pe. et hic ĩfra ¶. viii.
¶ Que est pena eius qui minores ordines cũ subdyaconatu uel
duos sacros ordines simul confert R℞. si hoc facit ex certa scia
debet deponi. li. di. qui in aliquo. si vero ex negligentia debet
priuari ptãte conferendi talem ordinẽ. di. xxxvi. qui ecclesias-
ticis. i. q. i. si qui ep̃i. de temp. or. lrãs. ii. et c. dilectus.
¶ Vtrum ep̃us scienter ordinans indignũ peccet mortaliter R℞.
secundum Tho. in iiii. di. xxiiii. sic quia ĩfidelis est dño suo cõ-
mittens ĩdigno eius misteriũ ꝑcipue cum hoc uergat in detri-
mẽtum ecclesie et honoris dñi q̃ per bonos mĩstros ꝓmouetur
et si nõ p̃nt tot boni mĩstri inueniri melius est paucos mĩstros

hēre bonos ꝙ̄ multos malos. xxxiii. di. tales. de eta. et q̄lita.
cum sit ars. cōcor. ala. ¶ A quo possunt et dn̄t ordines cōferri
R℞. secundum Ray. presbiteri et omnes inferiores regulariter
debent ordinari a suis episcopis. xlvii. dis. c. vno. et xxxiiii. di.
ep̄us. Sed quod dicit᷑ in p̄dictis c. ꝙ dꝫ adesse cōsensus suorum
clericorum secundum hosti. eoipso ꝙ non contradicunt cōsen-
tire p̄sumūtur. ¶ Vtrum alienus ep̄us possit ordinare alienū
clericum R℞. nullum dꝫ ordinare p̄ter consensum sui sup̄ioris
et intelligitur superior ep̄o in hoc casu ep̄us de cuius dyocesi
iste qui ordinari vult est oriundus. uel in cuius dyocesi bn̄ficiū
ecclesiasticū hēt vel ubi habet domiciliū licꝫ alibi natus fuerit.
Inferiores autem p̄lati siue religiosi siue alii nō pn̄t talē licētiā
dare nisi haberent a sede ap̄lica ꝙ possint subditos suos a quo
voluerint ep̄o facere ordinari. Item non pōt talē licenciā dare
officialis ep̄i. sed ep̄o in remotis agente uicarius eius in sp̄ūa-
bus generalis vel sede uacāte caplm̄ seu is ad quē tunc admis-
tratio sp̄ūaliū ꝑtinet. pn̄t dare licētiam. Religiosi quoqꝫ qui a
suis p̄latis sunt in nō exēptis prioratibus deputati. priores et
eorum socii possunt a locorū dyocesanis q̄diu ibi morant᷑ licite
ordinari. licet non sint de eorum dyocesi oriundi. hec omia de
temp. or. cum nullus. li. vi. Quicūqꝫ autē alienū sine licentia
seu affectata ignorantia ordinauerit per annum a collatione
ordinum est suspensus et interim clerici sui absqꝫ ipsius licentia
possunt a vicinis ep̄is ordinari. de temp. or. eos. li. vi. Et per
istam decretalem reprobata est ista opinio dicentiū ꝙ ordinare
poterat alienū sub spe rati. de ipsis ordinatis ab alieno episcopo
vide infra ordinatus. i. ¶. an̄pe. Qn̄ autē ordinans alienū te-
neat᷑ ordinato ꝓuidere de bn̄ficio. hēs supra bn̄ficiū. i. ¶. vi.
de ordinatiōe uero vltramontanorū ab ep̄is ytalianis habes in
se. ¶. ¶ Vtrum ep̄us ytalie possit ordinare ultramōtanū cle-
ricum R℞. non. nisi habeat licentiam a papa. vel ab ep̄o vn̄ est
oriundus vel in cuius dyocesi est beneficiatus. et per patentes
ipsius ep̄i lrās continentes causam rōnabilē quare ipsum nolit
vel non possit ordinare. et qui contra hoc ordinati fuerint sus-
pensi sunt absqꝫ spe dispēsationis. et ordinantes debēt cōdigne
puniri. de temp. or. sepe. li. vi. ¶ Que sunt p̄sone q̄bus ordi-
natores ꝓhibent᷑ conferre tonsuram clericalem R℞. nullus ep̄s

vel aliqs alius debet ipsam conferre infanti nisi forte religionē intraret. nec illrāto. nec homini dyocesis aliene sine licētia. nec cōiugato nisi uolēti religionem intrare. aut ad sacros ordines promoueri scʒ qn̄ de iure pōt. vt infra ordinatio cōiugatorū. ¶. ii. et qui contra fecerit per annum est suspensus a collatiōe tonsure tm̄. de temp. or. nullus. li. vi. ¶ Vtrū eps qui renunciauit epatui possit ordines conferre R. si renunciauit loco tm̄ pōt ordines conferre sicut ante. si roget a ꝓprio loci episcopo Si uero renunciauerit loco et dignitati. pōt nichilominus cō-conferre omnes minores. sed sacros non pōt. et quicūq ab eo scienter receperit minores sine licentia sui epi de iure coi deberet depōi. vii. q. i. eps in dyocesi. et ix. q. ii. epm. dispensatiue tamē pōt in susceptis ordinibus deseruire. Si uero a tali sacros recipit scienter non recipit executionem. si ignoranter poterit eps cum eo dispensare. nisi ignorantia fuerit crassa et suppina de ordi. ab eo qui renun. epi. c. vnico. ¶ Vtrū abbates possint ordinē conferre habet supra abbas. ¶. i. ¶ Vtrum epūs possit compellere clericum ad suscipiendos ordines R. secūdū Ray. si ordo est annexus bn̄ficio vel dignitati quā hʒ utputa si electū in archidyaconatum vult cogere ad dyaconatum. aut electū in decanum archipresbiterum abbatem vel in ꝓpositum vult cogere ut fiāt presbiteri pōt per subtractionem illius beneficii cogere. lx. di. innouamus. de elec. cū in cūctis. de eta. et qli. c. i. ¶ Quinetiā si electus ad regimen parrochialis ecclesie infra annum. non fiat sacerdos ipso iure priuatus est illa. de elec. licʒ canō. et c. cum ex eo. li. vi. et supra ecclesia ii. ¶. i. fallit tamen si iusta causa remāserit. vt in dicto c. cum ex eo. in fi. Similiter fallit ꝓpter iustam causam in prius dictis. utputa si postq̄ archipresbiter vel abbas vel huiusmōi cōfirmatus fuerit et ante ordinationem factus est irregularis sine sua culpa ut qa pdidit manū vel oculum. vn̄ et in dicto c. cū in cūctis. dicit si canones non obsistant. secus si contraxit impedimentū culpa sua in quo casu priuādus est. et in hoc casu loquit dictū primū c. de eta. et qulai. Idem Hosti. et Gof. ¶ Quid si talis ordo nō sit annexus illi dignitati uel bn̄ficio quod optinet R. secundū Ray. non dʒ eps eū inuitū cogere ad ordinem. alias puiendus est. lxxiiii. di. c. i. et ii. et c. vbi ista. nisi hoc exigat necessitas

vel utilitas ecclesie vt quia indiget mistris et nulli alii uel pauci sunt ydonei· quia tunc cogere pōt· ita ꝙ si excuset se ratione criminis quod dicit se cōmisisse dꝫ epus ꝓmouere alios et illum amonere a bn̄ficio quod optinet· nisi alius esset ualde utilis et necessarius· de eta· et quali· queris· et ita pōt intelligi· lxxiiii· di· consuluit· Si vero excuset se rōne alterius impedimenti nō prouenientis ex delicto suo vt infirmitatis et huiusmōi nō dꝫ cogi· alias appellare possꝫ sicut et tutor datus· ff· qn̄ appel· sit l·i· ¶· si quis tutor: Si autē excuset se uolūtate sola absqꝫ alia causa debet cōpelli per subtractionē officii et bn̄ficii· di· lxxiiii· c· iii· et iiii· et in p̄dicto c· queris· Idem Hosti· et Gof· ¶ Pone ꝙ vtilitas ecclesie exigit ꝙ aliquis ordinet᷑· sed eps non ex hac causa sed ex odio compellit istum ut ordinet᷑· nūqͣ tenet᷑ obedire R̷· secundum Ray· credo ꝙ sic· licet enim epus peccet sic p̄cipiendo· Iste tn̄ debet obedire ex quo non est malū quod precipit᷑ ymo iustum et utile ecclesie· ar· xi· q· iii· ꝙ ergo· xxiii· q· i· quid culpat᷑· et in fi· xxxiii· q· v· manifestum· Idē Hosti· et Gof· ¶ Quid si clericus vult ꝓmoueri et epūs non vult R̷· secundum Ray· si clericus habet ius petēdi ordines forte rōne beneficii cui ordo annexus est· eps tn̄ non pōt prohibere q̄uis sciat peccatum eius occultum· et ita pōt intelligi· de tēp· or· ex tenore· Si uero non habet ius petendi non tenetur eps eum ordinare· Porro regularis nullomō debet ordinari contra uoluntatem sui p̄lati· de temp· or· ad aures· Idem Host· et Gof· et Ber· ¶ Quid si sciam epm meum hereticū vel scismaticum occultum et compellit me ordines recipere R̷· secūdum Gof non debeo obedire sed potius pmittere me excoicari q̄ recipere a tali· de sen· exco· inquisitione· tales enim nō possunt cōferre executionis ordinem quam nō habēt· i· q· vii· c· dyabertum· Et idem si sciam p̄latum meū suspensum excoicatū vel interdictum· Quid tn̄ si a tali ordinatus sim? vide īfra ordinatus· i· ¶· pe· Quid de illo qui scit epm suum symoniacū et tn̄ precipit ei ꝙ recipiat ordines ab eo R̷· secundum Tho· secunda secunde q· cix· nullomō debꝫ obedire siue occulta siue manifesta sit symonia dum tn̄ ipse sciat· et hoc intellige si epūs sit symoniacus in ordine suscepto ymo potius debꝫ pmittere se excoicari· ar· de sen· exc· inqͥsitioni· Quid si ignorabat ipsum esse symoniacū

cum tamen esset quantumcumque sit occultum et iste ignoret non recipit executionē sed indiget dispensatione et hoc in detestationē criminis. i. q. i. si quis a symoniacis. Idē Host. et Ray. Addit Tho. si aūt eps symoniacus est ex alia causa pōt ab eo recipere ordines. dummō sit occultum. quia non est suspensus quo ad alios. sed solum quo ad seipsum. Addit Hosti. q si possum optinere q ordiner ab alio facere debeo. ¶ Quibus clericis dz per ordinatorē de bn̄ficio prouideri: vide supra bn̄ficium. i. §. vii. et de ordinato ad titulum patrimonii sui. ibidem. §. viii.

ORdinatus primo coiter. Queritur ergo quid si aliqs in peccato mortali existens fuerit ordinatus R. secundum Ray. siue sit occultū siue manifestum ille qui cū hoc recipit ordinem vel quecumque alia sacramēta mortaliter peccat. di. xl. multi. di. xxv. illud. xi. q. iii. audi. Idem Thom. in iiii. di. xxiiii. ¶ Vtrum ordinatus existens in peccato mortali possit sine peccato uti ordine suscepto R. secundum Tho. in iiii. di. xxiiii. non pōt. Nam facit contra illud pceptum de utero. xvi. Iuste quod iustum est exequeris. Indigne enim sacramentum pertractat. nec in hoc potest aliquis dispēsare. quia est de iure naturali. vt homo sancta sancte pertractet. vn̄ talis quociens actum alicuius ordinis facit mortaliter peccat vt qui tāgit res sacras quasi suo officio utēs. secus aūt esset si aliqua necessitate aliquid sacrum cōtingeret uel exequeretur in illo casu in quo etiam laicis liceret. puta si baptizaret in articulo necessitatis vel corpus xpi de terra colligeret. cōcor. om̄s Ala. et Ray. Sz an teneatur esse confessus vide supra confessio ii. §. v. ¶ Vtrū a tali liceat recipe sacramēta R. secundū Tho. ubi supra tenet homo recipe a ministro etiā in peccato mortali existente q̄diu ab ecclesia toleratur. qui ad hoc est ei obligatus. nec etiā debet talis in officiis euitari. vt supra clericus iii. §. ii. tn̄ vt ibidem subdit Tho. non esset tutum q quis pter necessitatis articulū talem ministrum induceret ad aliquod sui ordinis officiū exequendum durante conscia q ille esset in peccato mortali quam tamen deponere posset. quia in instanti homo a diuina gracia emendatur. Dicit etiā Tho. in iiii. di. xiii. q a notorio concubinario non est recipienda coio eucaristie siue sit notorium qia conuictus est. siue per cōstitutōnē in iure factā. siue per talem

satis conueniunt· s3 nunquid laicus qui nullum hẽt ordinem posset recipere sacerdociũ omnibus aliis ꝑtermissis? R. secundũ Ray· põt dummõ sit baptizatus· Idem Tho· Pe· et Hosti· Quid si clericus pretermisso aliquo ordine cõsecretur in epm? R. secundum Ray· dicunt fere omẽs doctores ꝙ nullomõ põt cõsecrari epus nisi sit sacerdos· quia ordo sacerdotalis est quasi sbãle fundamẽtum ordinis epãlis· Concor· Gof· Sed et Hosti· qui aliter videtur sentire· concordat in hoc ꝙ talis eps execu-tionẽ non haberet nec aliqd cõferret nisi postq̃ sacerdos factus esset· de exces· prela· ex litteris· Si uero ꝑtermisit aliũ ordine3 a sacerdotali sentiunt fere oms ꝙ eps est et conferre põt omẽs ordines preter illum quem non accepit· i· q· i· gracia· ii· q· vii· dalbertum· Addit hosti· ꝙ talis eps executionem de iure nõ h3 etiam quo ad ordines quos suscepit·

ORdinatus· iii· negatiue sc3 qui non est ordinatus· et tñ aliquod tale exercet· qd ergo de talibus? R. scdm Ray· laici qui uullum habentes ordinem diuinũ officiũ inde-bite exercẽt nisi cessare uelint debent excoĩcari· pñt tamẽ licite facere officia minorũ ordinũ· q̃uis ad hoc non habeãt officium sicut in domo non consecrata põt dici missa licet consecratio ad hoc ordinetur vt in ea missa dicat᷑· ¶ Clerici uero qui exercent officium illius ordinis quẽ non habent sunt deponendi vel pẽr-petuo suspẽdendi ab ordine quem habebant nisi postq̃ iuxta ꝓ-uisionem epi biennio vel triennio suspẽsi fuerint misericorditer tollerentur· nũq̃ tñ pñt ulterius ꝓmoueri· de cle· nõ or· mi· c· i· et ii· et ar· xi· q· iii· priuilegium· xxv· q· ii· sic decet. Nec cum tali põt dispensari ꝙ ascẽdat vlterius nisi per papã secũdũ Ray· gof· et vber· Hosti· tñ tenuit in summa ꝙ epus põt dis-pensare· sed in glo· reuocauit· de bñficio etiam misericorditer agẽdũ ẽ cũ eo ne sustẽtatiõe priuatus ad seculi negotia reuer-tatur· salubrit᷑ autem sibi ꝓuidebit si ad religionem transierit· habẽtur hec in ꝑdicto c· ii· de cle· non or· mi· ¶ Quid si qs ex-ercet tale officium non ad deceptionem sed ex ludo causa festi? R. secundum Host· certe ludus noxius in culpa est· vnde talis peccat quidẽ et tenetur penitere· xvi· q· i· ¶· illud· in fi· nõ tñ credo ꝙ incurrat ꝑdictas penas quia uoluntas et ꝓpositũ dis-tingunt maleficia· de sent· exco· cum uoluntate· ¶ Sed quid

si clericus qui est in minoribus ordinibus tm̄ legat epistolã in missa? R. secundum Vber. licitũ est ex quo sine sollempnitate hoc facit. vt notat de vi. et ho. cle. vt quisq;. Et scd̄m Innoc. intelligendũ est qñ nõ est ibi subdyaconus. nec dз talis cantare solempniter et cum ornamentis subdyaconi. xxiii. di. subdyaconus. lxxiiii. di. si qui clerici. Concordat Hostieñ.

ORdinatio cõiugatorũ. Quid si maritus accipit ordinem sacrũ inuita vel nesciẽte uxore? R. scd̄m Tho. mortaliter peccat. Sed ut dicit Ray. non fit per hoc preiudiciũ vxori. sed ille tenebit' ei ad redditionem debiti. non aũt poterit exigere. xxviii. di. dyaconi. xxvii. q. ii. multorum. ¶ Quod est verum secundum Vber. etiam si sit factus epus seu religiosus nisi illa possз induci ad continentiam. debet ergo restitui uxori nec debet ferre tonsuram aut habitum clericalem qui sit cum scãdalo uxoris sed si põt sine scandalo eius deferre tenetur. Et secundum Inno. talis si post mortem vxoris cõtrahit cum alia non tenet matrimoniũ. ¶ Quid si maritus ordinatus sit vxore sciente et non cõtradicente? R. secundum Ray. si clericus est de ecclesia occidentali scm̄ est uxori ꝑiudicium. ita ꝙ oportebit eam de cetero continere. et etiã mortuo uiro non poterit cum alio contrahere. xxviii. di. quia sunt culpe. et duobus c. se. et xxxii. di. seriatim. ¶ Qui duxit uoxrem uilem puta ancillam vel ioculatricem vel aliquã ex illis que publicis spectaculis mãcipantur. licet uirginem repellitur ab ordine. di. xxxiiii. si quis viduam. ¶ Sз quid si maritus ante carnalem copulam facit se ad sacros ordines ꝓmoueri? R. nõ ꝑpter hoc dissoluit' matrimoniũ quod prius fuerat cõtractũ. sed maritus sic ordinatus recipiens aliter q̃ sacris canonibus sit cõcessum etiã post mortẽ vxoris nõ poterit mĩstrare in illo ordine. nec ascendere ad alios Nec aliquod bñficium uel officium ecclesiasticum optinere. vt in extraua. io. xxii. que incipit antique. de materia ista habes aliqua supra impedimentum. xi. ¶. i. et ii.

ORnatus. de ornatu bono clericorũ. habes supra clericus i. ¶. ii. de ornatu uero mulierum nunc dicendum est. Vtrum mulieres possint licite se ornare. R. scd̄m Tho. secunda secunde. q. clxxi. circa ornatum mulierũ attendenda sunt ea que cõiter circa exteriorem cultum dicũtur scз ꝙ non

euidentiam facti ꝙ nulla potest tergiuersatione celari. ab aliis aut cõcubinariis occultis recipi potest. Quomõ dicit᷑ quis furtiue ordinatus? ℞. secũdum hosti. tripliciter. Vnomõ cũ quis sine licencia proprii epi et sine examinatione promouet᷑. lxiiii. di. extra consciã3. xxiiii. di. quando eps. in quo casu non proderũt lrẽ archidyaconi. vt de offic. archyd. significasti. Secũdo ordiãt᷑ furtiue si pter cõsciã3 epi eodẽ die recipet oms minores ordines vel aliquos simul. et subdyaconatũ vel duos sacros. de eo qui fur. ordi. susce. cum h. et c. innotuit. de quo hẽs supra ordo. ii. ¶. ii. Tercio quando gradu omisso saltum facit de quo dicit᷑ infra ordinatus ii. per totum. de illis qui existentes excoicati recipiũt ordiẽs reqre supra excoicatio i. ¶. xx. qui incipit quid de illis. Quedam etiam crimina non solum impediunt ordinandum sed etiã ordinatũ deiciũt. de qbus supra crimẽ. ¶. ii. Vtrum coacte ordiãtus teneat᷑ ad castitatẽ. ℞. si coactio fuit absoluta non est dubium ꝙ non tenet᷑ quia nec ordinatus est. vt dictum est supra ordo iii. ¶. fi. Si aũt fuit cõdicionalis. puta quia per aliquem metum. distingue secũdum Ray. quia si talis fuit metus qui potuit cadere in constantem uirum non tenet᷑. ꝙ me. ca. platũ. et c. cũ dilectus. continentia eni non debetur nisi uoluntaria. di. xxxi. ante trienniũ. xx. q. iii. presens. Et intellige ꝙ si ante habeat uxorem poterit illa uti sine pctõ s3 si ñ hẽat cõtiẽre tenet᷑. ar. di. xlv. de iudeis. Itẽ cõtiẽre tenet᷑ si ñ fuit talis metus. Idẽ Gof. et Hosti. Sed nũqd talis sc3 ordinatus per metum qui potuit cadere in cõstantẽ uirum vtetur priuilegio clericali ℞. secũdum Ray. ꝙ sic. si alias vult viuere clericaliter nisi transiret ad actum penitus cõtrarium. di. lxxxiiii. quisquis. et tamẽ si habeat uxorem poterit ea uti. vt in pcedenti ¶. dictum est. si tamẽ ipsa uellet cõtinere et ipse nollet nõ haberet priuilegiũ clericale. si uero ipse uellet et non ipsa certe ipse hẽret si ut dixi alias viuat clericaliter. ar. xxvii. q. ii. multorum. et hic oportet suppleri scilic3 ꝙ si uxor fuerit vnica et uirgo tunc h3 uir priuilegium clericale. s3 tantum in duobus casibus quos hẽs supra clericus ii. ¶. fi. Quid de ordinatis ab alieno epo sine licẽcia proprii? ℞. secundũ Ray. priuantur executione. poterit tamẽ eps dispensare. ix. q. i. lugdinensis. de temp. or. ꝙ translationem. Sed et que licentia re-

quirit et que pena ordinãtis sine licẽtia habet supra ordinator ¶ . vi . et vii . ¶ Quid de ordiãtis ab hereticis uel cismaticis excõicatis depositis et huiusmõi? R . a talibus non dꝫ qs recipere vt dictum est supra ordinator . ¶ . pe . Si tñ aliquẽ ordinent tenendum est . vt dicit Ray . ꝙ oĩs tales uere cõferũt sacramẽta dummõ in forma ecclesie conferãt . i . q . i . dñs declarauit . et c . non nocet . de conse . di . iiii . non in nobis . peccãt tñ mortaliter tam dãtes ꝙ suscipiẽtes ab eis quecũqꝫ sacramẽta nisi baptismũ in extrema necessitate . Idem Tho . secũda secunde q . xxxix . et pe . et gof . ¶ Sed nunqd sic ordinati poterunt ministrare? R . secundum Ray . si ordinati sunt a tali qui susceperit ultimam manus ĩpositionẽ in ecclesia et nuuc est hereticus uel excoicatus et huiusmõi . ddm . ꝙ siue isti ordianti sciebãt siue ignorabant tollerant dispẽsatiue in ordinibus suis susceptis mĩstrare . ad superiores uero non debent promoueri nisi esset necessitas magna et cõuersatio scã . ix . q . i . c . i . et iii . Si uero ordiãti fuerunt a tali qui receperit ultimã manus impositionẽ extra ecclesiam et ipsi sciẽter a tali ordines receperunt nunꝙ tollerant si ignorant tollerant . ix . q . i ordinationes . concor . gof . Sed per quem poterit dispensari vide infra scisma . ¶ . vii .

Ordinatus ii . scꝫ per saltũ . ¶ Quid de ordinatis ꝑ saltum R . secundum Ray . ordines ordinate recipi debent secundũ ꝙ numerati sunt supra ordo . i . ¶ . iiii . et di . lxx . si officia . et di . lxxvii . c . i . si tñ per saltum aliquis promoueat idest ꝙ aliquo ordine pretermisso quis ad superiorem ascendat recipit quidẽ caracterem . tñ de rigore debet deponi . etiã si non malicia sed ignorancia aut negligentia aliquem ordinem ꝑtermisit . sed ex dispensatione epĩ ad ordinem ꝑtermissum poterit promoueri et interim ab executiõe superioris ordinis erit suspensus di . xlviii . sicut oli . di . li . sollicitudo . de cle . ꝑ sal . ꝓmo . c . vno . et eodẽmõ poterit cum eo dispensari si interim mĩstrauerit in illo ordine credens ꝙ fuisset gradatim promotus . vt in dicto c . de cle . per sal . ꝓmo . ꝙ si talis per saltũ ꝓmotus sciẽt sit et in ordine sic suscepto sine dispẽsatiõe mĩstrauerit nõ põt dispensari ꝙ ulterius ascendat nisi per papam . sꝫ in ordine suscepto põt dispensari per epm sicut cum nõ ordinato mĩstrante vt dicitur infra ordinatus . iii . ¶ . i . in hac sniã hosti . et vber .

sit preter consuetudinē aut ex inordinato affectu et huiusmōi que explicite habes infra vestis. ¶. i. Et hoc qdē mō pōt licite mulier operā dare ꝙ uiro suo placeat. ne per eius cōtemptum in adulteriū labatur. vñ dicit̄ i. ad corin. vii. mulier que nupta est cogitat que mōdi sunt quomō placeat uiro suo. Et ideo si mulier cōiugata ad hoc se ornet vt uiro suo placeat. potest hoc facere sine pctō. ¶ Utrum in illicito ornatu sit pctm̄ mortale. R. secūdum Tho. vbi supra mulieris cultus de se uiros ad lasciuiā ꝓuocat. ꝓuer. vii. mulier occurrit illi ornatu meretritō preparata ad capiendas animas. et ideo ille mulieres que viros non habent nec intendunt habere non pñt absqꝫ pctō appetere placere virorū aspectibus ad concupiscendum. qa hoc est dare eis incentiuum peccandi. Et si qdem hac intentione se ornent vt aliquos ꝓuocent mortaliter peccāt. si aūt ex q̄dam leuitate vel etiam vanitate ꝓpter q̄dam iactantiam nō semꝑ est pctm̄ mortale sꝫ qñqꝫ veniale. et eadē ratio est q̄ntū ad hoc de viris. ¶ Quid de mulieribus se colorantibus et alia figmēta adhibētibus? R. scdm̄ Tho. secunda secunde q. clxix. huiusmōi fictiones sine peccato esse non pñt. non tñ semꝑ est mortale sꝫ solū qñ fit ꝓpter lasciuiam vel in dei contemptum. Sciendum tñ ꝙ aliud est fingere pulcritudinem. et aliud occultare turpitudinē ex aliqua causa ꝓuenientē. puta per egritudinē vel huiusmōi hoc enim est licitum. quia scdm̄ aplm̄. i. ad cor. xii. que putamus ignobilia esse membra corporis hiis abundantiorem honorem circundamus.

PActum. Pacta que faciunt priores vel gardiani conuentuales religiosorū mēdicanciū de suorū cōuentuū assensu cum ꝑlatis vel personis ecclesiarū in illis locis vbi habitant debent perpetuo seruari. non obstāte ꝙ non affuit assensus magistri vel ministri ꝓuincialis aut generalis aut ꝙ sedes aplica quo ad fratres minores auctoritatē nō prestitit. de pactis. quia ex eo. li. vi. ¶ Pactum factum patri a filia dum nuptui traderetur etc. vide supra dos. ¶. iii. ¶ ꝙ etiam nudo pacto obligat̄ quis scdm̄ deū supra lex. ¶. x. ver. xii. et infra ꝓmissio. ¶ Pactū de nō recipiendo ad sepulturā. vide infra sepultura. i. ¶. iiii.

PAlla. dicit̄ palla lineus pannus consecratus qui extenditur

sup altare et supra quē extēdit̄ corpale. et de palla dcm̄ ē aliqd supra cōsecratio uestiū. ¶. i. Siliter et de corpali. s. corpale.

Pallium. Palliū ut hic sumit̄ est speciale ornamtū archiepiscoporum. in quo plenitudo pontificalis officii confertur eo. ti. nisi. ¶ Debet autem pallium peti a Papa infra tres menses a tempore cōsecratiōis siue cōfirmationis si añ fuerat consecratus. alias si accusetur poterit remoueri. di. c. quoniā. et debet peti cum instantia. di. c. prisca. et dʒ petens prestare sacramentum fidelitatis et obedientie romane ecclesie. di. c. optatum. de elec. significasti. Item in datione pallii debet dari nouum priuilegium vel antiquum innouari. di. c. rōnis. et c. scriptorū. Itē recepto pallio et nō añ pōt se archiepm̄ nomiare eo. ti. nisi. nec ante pōt cōuocare concilium. cōficere crisma. dedicare basilicas. ordiare clericos. seu epos cōsecrare. de elec. ꝙ sicut. ¶. pe. Item archieps non pōt alteri suū palliū accommodare. quia pallium personā eius non transit. vñ et dʒ cum eo sepliri. e. ti. ad hec. et c. si ex tuarum. Item solus romanus pontifex semper et ubiqȝ utitur pallio. ceteri aūt infra missarū sollempnia in qualibet ecclesia sue ꝓuincie. non aūt si egrediāt̄ ecclesiā vt in processione. eo. ti. c. i. et hec in diebus de quibus concedit̄ in suo priuilegio. alias non pōt. sʒ bene pōt qñqȝ sine pallio celebrare. c. ti. c. si. Patriarche an possint dare pallium vide infra patriarcha. ¶. ii.

Papa debet eligi a duabus partibus cardinaliū. alias qui gereret se ꝑ papa excoicatus esset. vt supra excoicatō. i. ¶. iii. ver. iiii. et plura noua circa electionem pape et reclusionē cardinaliū. de elec. vbi periculum. li. vi. et ꝙ in illa constitutione collegium cardinalium nullā pōt facere dispēsationem seu innouationē. et quedā alia circa hec in cle. de elec. ne romani. a quo autem et vbi debeat consecrari habes supra consecratio eporū. ¶. pe. et vl. ¶ Papa est summus inter om̄s ipse enim habʒ plenitudinem ptātis. alii partē sollicitudinis. ii. q. vi. decreto. et c. qui se scit. vñ cū dn̄s dixit aplis vt laxarent rethia. soli petro dixit duc in altum. luce. v. Itē ei soli dixit vt piscaretur hamo. Mat. xvii. per que ꝑeminens iuridictio signatur. xxiiii. q. i. non turbatur. et c. est aliud. Item soli petro dictum est tu es petrus etc. xxi. di. quāuis. ideo ipse specialiter

eſt vicarius Iheſu xpi. et quodāmō maior homie minor deo. de transla. inter corporalia. ¶ Qui ſunt caſus qui ad ſolum papā pertinent? R. ſcdm Ray. ſunt multi. de quibus etiam plures non tranſeunt cum generali mandato ſed requirunt ſpāle. di. xvii. huic ſedi. de trāſla. licet. et de offi. le. ꝙ tranſlationē. vt queſtio fidei. xxiiii. q. i. quociens. di. xii. ꝑceptis. Itē trāſlatio epi vel electi. s. confirmati. de transla. inter corpalia. de offi. lega. c. iii. et iiii. Item depoſitō epi. iii. q. vi. q̄uis. et c. dudū. Item acceptio renunciationis epi vel electi. s. confirmati. vi. q. iii. deniqꝫ de transla. inter corporalia. de regu. licz. Itē exemptio eporū. xvi. q. i. frater. Item reſtitutio depoſitorū ab ordine. ii. q. vi. ideo. i. et ii. et vt etiā ſupra epus. ſ. vi. Item iudicialis diffinitio ſiue interꝑtatio priuilegiorum ſuorum. de Iudi. cum ueniſſet. Et idem ſcdm hoſti. ſi dubitet́ de reſcripto aplico ita ꝙ ab alio per uiā rōnis ſolui non poſſit. de offi. dele. c. ii. Idem ſcdm Hoſti. de interpretatiōe ſtatuti facti per legatum cuius iuridictio finita eſt nec aliqs ei ſucceſſit. ¶ Et idem de diſpenſatiōe in caſibus qui per eadem ſtatuta pape reſeruant́. Item mutatio ſedis epālis. vii. q. i. temporis. Item conſtituere alicubi de nouo ſedem epālez. xvi. q. i. felix. et ar. de cōſe. di. i. de locorum. Item ſubicere vnum epātum alteri vel vnum in duos diuidere ſeu duos inſimul vnire. hos caſus habes xvi. q. i. temporis. de exēp. prela. ſicut vnire. et de offi. lega. ꝙ trāſlationez. Itē cōmutatio uoti iheruſolimitani. de voto ex multa. Simile de qbuſdaz aliis uotis. de qbus vide infra votum. v. ſ. ii. Item ſolus papa pōt concedere vt quis ueniat cōtra licitum iuramtum. de iureiurā. venientes. vel etiā de quo dubitat́ an ſit licitum. de elec. venerabilem. quod intelligitur ſcdm vber. ſolum in arduis. alias vide ſupra iuramnetum. i. ſ. pe. Solus Papa diſpenſat cum irregularibus ſcz in criminibꝫ maioribus adulterio. de iudi. ac ſi clerici. et circa hoc vide ſupra diſpēſatō. ſ. vi. vii. et. viii. Solus pōt concilium generale celebrare. di. xvii. per totum. ii. q. vi. ideo. ¶ Solus poteſtt cōdere canonem generalem. xxv. q. i. niſi ergo. circa medium. C. de legi. l. i. Solus pōt pſonaz eccleſiaſticam iure ſuo priuare. ix. q. iii. per principalem. di. xix. in memoria. de cōceſ. preben. qm. Solus poteſt concedere prebendaz vel eccleſiā non uacantē. de cōceſ.

preben. nulla. et de rescrip. eam te. Legatus autē etiā habens plenariam legationem hoc non pōt in qbuscunq₃ personatibus debeat quis per electionem assumi. de offi. dele. deliberatione. li. vi. Solus pōt excoīcatū a se absoluere. de elec. venerabilē. Et uide hoc supra absolutio. i. ¶. iii. ver. iii. Solus pōt absoluere excoīcatum a suo legato. quia nolebat obedire sententie diffinitiue si steterit in excoīcatione per annum. de offi. dele. querenti. Idē est de excoīcato a legato vel delegato cuius iurisdictio expirauit. et nullus successit. vt in dicto c. querenti. de offi. or. pastoralis. Solus cognoscit appellatiōe peitus reōta. ix. q. iii. cuncta. et c. aliorū. Solus cognoscit de causis ad eum delatis per appellationem vel releuationem. de offi dele. licet. Solus ordinat illum ad superiores quē ordinauit subdyaconū. de temp. or. cum in distribuendis. Solus concedit pallium. di. c. pallium vel scdm̄ vber. etiam alii qui concedendi habent priuilegium vt patriarche. vide infra patriarcha. Item solus sp̄ et vbiq₃ utitur pallio. de usu pallii. ad honorem. Solus dispensat cum bigamo. xxxiiii. di. lector. de biga. nuper. vide de hoc. s. bigamia. ¶. pe. Solus dispēsat cum illegittimo q̄tū ad ordines sacros. et bn̄ficium cum cura vel personatū. de fili. presbit. is. qui. li. vi. Similiter cum minore ꝙ ꝓmoueat̄ ad curā aīarū vel dignitates. nisi q̄tum permittit̄ ep̄is supra dignitas. ¶. iii. Similiter cū eo qui nō est in sacris uel alias est de iure indignus vt ꝓmoueat̄ in ep̄m. ar. de elec. dudum. ¶. fi. et C. de crimi. sacri. disputari. Solus dispensat ut quis in eadem ecclesia hēat plura beneficia. Item ꝙ quis habeat plura beneficia cum cura vel plures dignitates seu personatus. etiam si curā non habeāt de preben. de multa. de consuc. c. i. li. vi. Solus pōt conferre ordinem subdyaconalē in die dn̄ico et aliis ꝑcipuis festis. vt. s. ordo ii. ¶. vi. Solum ad eum appellat̄ omissis mediis. ii. q. vi. c. i. iii. iiii. et v. et c̄. de cetero. ii. q. vii. metropolitanus. xi. q. i. ꝑuenit. Addit hosti. ꝙ legatus uidet̄ hēre tale priuilegiū. de offi. lega. c. i. quod optinet tantū de cōsuetudine ut dicit. Similiter patriarcha. vide infra patriarcha. ¶. ii. Itē maiora negotia ad papam sunt referenda. ii. q. vi. om̄is oppressus. et iste casus multos continet. vt dispensationem in symonia. vide infra symonia. vii. in vii. vltimis ¶. Itē in hoīcidio uolūtario.

l. di. miror. Et cū illo q excoicatus celebrauit. ut. s. excoicatio i. ¶. xxxiii. q icipit. quis effectus. circa fi. Et similiter cū illo qui excoicatus receperit ordines. ut supra excoicatō. i. ¶. xx. qui incipit. qd de illis. ¶ Addit Hosti. aliquos casus. ut q suppleat defectum regis uacante regno. de elec. cū inter uniuersas. in fi. de supplen. negli. prela. grādi. li. vi. Itē defectū Imperatoris. de fo. cōpe. licet. ¶. i. Item electum imperatorē cōfirmat vel quassat. vel etiam imperatorem deponit. de elec. venerabilem. de sen. et re iudi. ad aplice. li. vi. et qñcunq etiā princeps secularis fuerit inutilis et negligens circa regimen et iusticiam pōt per Papam deponi. xvii. q. iiii. si quis deinceps. xi. q. i. nullus. xxxii. q. v. preceptum. vnde zacharias Papa deposuit Lodouicū regem francorū. xv. q. vi. alius. et Innoc. Ottonem. vt in dicto c. venerabilem. Et Inno. iiii. fredericū. vt in dicto c. ad aplice. Item solus absoluit illos excoicatos de quibus dictum est supra absolutio. i. ¶. iii. Item solus electōnē nundū factam pnunciat nullam si fiat. de elec. innotuit. ¶ Itē solus habet canonizare sanctos. vt supra canonizatio. Item q valet facit nō ualere. et ecōuerso. de exces. pla. tāta de cōces. preben. cōstitutus. Item nulli legi subiacet. decet tñ eum seruare iura. de supplen. negli. prela. licet. xi. q. i. puenit. Sniā eius facit ius. de sen. et re iudi. in causis. Item pōt monachum tam cōtra uoluntatem suā q̄ abbatis de monasterio extrahere et alicui plato vel principi in socium assignare vel secū tenere. ix. q. iii. c. fi et di. viii. que contra mores. xi. q. iii. q resistit. ¶ Item in matrimonio in multis casibus pōt ipse tm̄ dispēsare. vt in gradibus phibitis et huiusmōdi. de resti. spo. lrās. de cōsang. et affi. non debet. Item ordinat eadē die qua cōsecrat. de elec. sicut. ¶. preterea. Multa alia ad Papam tm̄ ptinentia in variis casibꝫ pticulatim poteris iuenire. ¶ Vtrū papa possit tollere leges ciuiles R. scdm̄ Io. an. vbi papa ñ hꝫ iurisditonē tpalē nō pōt tollere legē quo ad forū ciuilē. nisi in his in qbus anime periculum uertit. cum ptātes distincte sint. xcvi. di. cū ad verum. et x. di. qm̄. qui fi. sunt legit. causam. In his aūt in quibus anime periculum uertitur quo ad utrūq forū tollit legem. Probant hec. de iudic. nouit. de prescrip. c. fi. de scdis nup. c. pe. et vl. de fo. cōpe. c. vl. li. vi. Nā in his leges sacros

canones imitari ñ dedignāť. de iudi. cleri. et in autent. vt clerici apud ꝓprium epm ad finem. ¶ Vtrum possit Papa absoluere aliquē ab obligatiōe qua tenetur homini R. scdm Inno. pōt hoc facere de pleitudine ꝑtātis. ar. ix. q. iii. per principalē C. de quadrien. ꝑscrip. bñ. azenone. C. de preci. mi. officō. l. quociens. Idem Hosti. et Ber. ¶ Papa etiā ante coronationez suam pōt exercere officiū suum. et qui hac occasione impugnaret lrās excoicatus ē. vt in extraua. bñdicti xi. que incipit. quia nonnulli. Casus in quibus papa nunq̄ uel raro dispensat. habentur supra dispensatio. ¶. añpe.

Paraferna. paraferna est qdqd mulier hȝ ꝑter dotem. et dicit́ a para quod est iuxta. et ferna quod est dos. quasi iuxta dotem. licet in qbusdam regionibus talia non habeant locum. vbi scdm consuetudinē uir omnia bona mulieris recipit in dotem. et oīa bona mobilia sunt coia. Habet autē paraferna priuilegium ad instar dotis. sicut eni uxor hȝ oīa bona mariti tacite obligata pro dote. sic et pro rebus parafernalibus marito datis. nisi mulier per spālē et expressam obligationē sibi ꝓuiderit. quia tunc alii renuntiare uidet́. C. de pac. coiu. l. fi. Quinetiā scdm hosti. si pafernalia inferant́ in domo mariti eo sciente cōueniet́ maritus depositi uel mandati. nisi dñium translatū fuerit in maritū. quia tūc agetur conditione certi. vel sine causa vel ob causam. de parafernalibus non debȝ se maritus intromittere muliere inuita. q̄uis bonū uideret́ vt sicut mulier seipsam uiro cōmittit sic et cōmitteret res ipsas. C. de pac. coiuga. l. hac.

Parentes. Vtrum filii teneant́ alere parentes R. filii locupletes tenētur nutrire parētes egenos sicut pn̄tes locupletes tenētur filiis. Et nomie parentū et filiorū siue liberorū intellige oēs ascēdētes et descēdentes. in autētica. vt liceat matri et auie. ¶. illud quoq;. col. viii. Cessit tñ hec obligatio scdm Hosti. si illi pn̄t sustentari de bonis propriis vel suo artificio. et de hoc etiā hēt́. s. familia. ¶. i. et supra expoitus. ¶ Vtrum aūt opera pietatis in parētes possint ꝑtermitti occasione religionis. require infra religio. i. ¶. iii.

Patricida. ꝓprie dicit́ qui parētes occidit q̄si parenticida et habet locum in oībus ascēdentibus et descēdētibus

in infinitum. Item locum habet in vxore. viro. nuru. genero. uitrico. patrino. socro. auunculo. amita. cosobrino. patruele. patrono. nouerca sponsa. patre. matre sposi et spose. Et similiter intelligas si femia pdictas personas coiunctas occiderit vel ab eis occidatur. Item qui emit venenu ut hoc fieret. ff. e. l. i. iii. et iiii. Similiter oms conscii tenetur. ff. e. l. vtrum. ¶ Que est pena patricide? R. scdm leges est vt primo uirgis cedatur deinde in sacco corii consutus cu cane et gallo vipera et symea in mare iectetur vel in amnem proximu. vt oim elemtoru usu careat. et celum supstiti et terra mortuo auferat. et si mare vel amnis non sit proximus bestiis subicit. C. e. l. i. ff. e. l. pe.

Parrochianus alienus in festis de missa eiciendus est. vt. s. missa. ¶. penultimo.

Paterfamilias debet regere et educare familiam. vt supra familia. ¶. i. et supra expositus. et supra parentes.

Pacientia. quid sit? R. scdm Tho. scda secude q. cxxxvi. sicut dicit Aug. in libro de pacientia. Pacientia est qua mala equo animo toleramus. ne animo iniquo bona deseramus per que ad meliora deueniamus. de qua etiam dicitur Iaco. i. paciētia opus perfcm habet. et Greg. in ome. paciētia est radix et custos uirtutum. ¶ Vtrum iniurie sint semper pacienter sustinende R. scdm Tho. secunda secude q. cviii. mali tolerandi sunt a bonis in hoc q ab eis iniurias pprias sustinent pacienter scdm q oportet. vn sup illud cant. ii. sicut liliu inter spinas. dicit glo. Non fuit bonus qui malos tolerare no potuit. Non autem tolerāt eos nisi sustineant iniurias dei et pximoru vn Cris. sup mat. In iniuriis ppriis esse quēpiam pacientē laudabile est. Iniurias autē dei dissimulare nimis est impiu. Hoc tn intelligendu est qn iniuria persone ad solam personā pertinet. tunc enim pacienter sustinendum est. qn autē redundat in iniuriam dei et ecclesie tunc debet qs pprīa iniuriā ulcisci. vt p3 de helya qui fecit ignem descendere super illos qui uenerant ad ipsum capiendu. iiii. R. i. Similiter Heliseus maledixit pueris ipsum irridētibus. iiii. R. ii. Et Siluester papa excoicauit eos qui ipsum in exilium posuerunt. vt xxiii. q. iiii. guilissarius. huiusmodi pcepta pacientie intelligenda sunt scdm pparatōnē animi. vt Aug. dicit in libro de sermone dni in monte ¶ Vtru

percutiẽti in vnã maxillam semper altera sit pbenda R. scdm vl. Aug. in eplã de puero centurionis dicit ꝙ pcepta pacientie magis sunt ad pparationẽ cordis q̃ ad opus quod in aperto fit vt in secreto teneat animi paciẽtia. in manifesto autem id fiat quod eis uidet pdesse qbus bñ uelle debemus. vñ et dñs se percucientem reprehendit. Io. xviii. et paulus percussus in faciem dixit. percutiat te deus paries dealbate. actu. xxiii. Si aũt hoc non prodest. tunc percutiẽti vnam maxillam alia est prebenda quantũ ad animi pmptitudinẽ nec resistendũ est malo. qa per paciẽtiã psecutores deo lucrari possumus. Ad materiã paciẽtie pertinere põt. s. ira. et. s. cõtumelia. ℣. fi. et ĩfra vindicatio.

Patriarcha et Primas sunt diuersa nomina sȝ coiter ideȝ sunt in re. di. xcix. puincie. pprie tñ dicũtur priarche quatuor principales. scȝ Constãtinopolitanus Alexandrinus Anthiochenus. et Ierosolimitanus. Et scdm ordinẽ hic positum est etiã eorũ maioritas. vt de priuile. antiq. Alii uero pprie dicũt primates vt Aquilegensis Grãdensis Cãtuariẽsis. et huiusmõi. ¶ Que sunt priuilegia quatuor principaliũ patriarcharum? R. q̃tuor sunt. primũ est ꝙ postq̃ recepũt pallium a sede aplica. conferunt palliũ metropolitanis qui sunt sub eis. Secundum est ꝙ recipiunt fidelitatis et obedientie iuramtum pro se et pro romana ecclesia. Terciũ est ꝙ faciũt ante se vbiq crucẽ deferri nisi ubi papa fuerit aut eius legatus vtẽs ĩsigniis papalibus. et nisi in vrbe romana. Quartum est quia appellat ad ipsos omissis mediis. Hec oĩa hñtur de priuileg. antiq. in tex. et in glo. maxime Inno. ¶ Sed que est iurisditio priarche siue primatis in subditos suffraganeorũ suorũ? R. scdm Ray. habet iurisditionẽ in octo casibus. Primus est cũ appellatur ad eos. di. xcix. puincie. ii. Secundus cum uacat ecclesia metropolitana et postulat primas. ꝙ dispõat de rebus ad metropolitanum pertinentibus scȝ custodiendis. de offi. or. pñti. li. vi. Tercius ex consuetudine uel priuilegio. et hos casus hẽs ix. q. iii. conquestus. Quartus est cũ super arduo negocio dubitat nec põt in puinciali concilio terminari. tunc eni metropolitanus debet primatem consulere. di. xviii. de conciliis. ¶ Quintus cũ metropolitanus ẽ negligẽs vel remissus põt supplere defcm eius. ix. q. cũ simus. Sextus si aliqs conqueritur de archiepo

Primas esset iudex. xi. q. iii. si clericus. Septimus si subditus metropolitani cōquerat᷑ primati ꝙ iniuste eum excoicauit et Primas remittit eum ad metropolitanum ut absoluat. et ipse nō possit absolutionē optinere poterit absoluere patriarcha Ita ꝙ ꝑcipiat ei ꝙ metropolitano satisfaciat alias ipse reducat eum in eandez sentētiam. de offi. or. ad reprimendam. Octauus est ꝙ si archieps uel eps fecit mandatum illicitum uel iniustum et subditus appellauit ad papā pōt priarcha declarare ꝙ subditus legitie appellauit. ar. de appel. sollicitudinem.

Patronus siue iuspatronatus. scdm̄ Hosti. est ptās repsentandi instituendi ad bn̄ficium ecclesiasticū. et ꝓueit vt gof. dicit ex ecclesie fundatiōe dotatiōe soli collatiōe xvi. q. vii. filiis. et c. quicūꝗ. vn̄ versus Patronum faciūt dos edificatio fundus. Et iusprōnatus secūdum diuersas regiones diuersimode nominat᷑. qn̄ꝗ dicitur aduocatio. e. t. qa clerici. qn̄ꝗ uicedonatus uel custodia siue gardia. e. t. preterea. et c. qm̄. qn̄ꝗ dicitur ius frequētationis vel ꝓcessionis. xvi. q. vii. pie mentis. et c. frigentius. hec eni oīa sepe pro eodē ponunt᷑. de sta. mo. in singulis. ¶. fi. ¶ Quod ius cōpetit prōno ecclesie? Rŧ. q̄druplex ius ei cōpetit. vn̄ versus. Patrono debet᷑ honor onus emolumētū. Presentet ꝑsit defendat alatur egenus. Primū ergo est ꝙ ipse habet pn̄tare instituendum ad ꝑbendas siue ecclesias nō collegiatas. e. t. fere per totum. In collegiatis vero nō electioni faciēde sȝ iam facte postulat᷑ assensus prōni. eo. ti. a nobis. Secundum est quia quasi principalis primus in processione incedit. xvi. q. vii. pie m̄tis. et c. frigētius. Terciū est ꝙ defensor ꝑcipuus est ecclesie. et ideo tenet᷑ eam defendere ab omibus oppressoribus. xvii. q. vii. filiis ¶ Quartū est si uergat ad inopiam alēdus est de bonis ecclesie. vt in dicto c. filiis. et c. quicūꝗ. Item in ipsa fundatione pōt patornus laicus de cōsensu epi certū cēsum tenere. c. t. ꝑterea. ii. sed ultra nichil debet exigere nec in aliquo grauis esse. de sta. mo. in singulis. ¶. fi. Sȝ qn̄ prōnus est locus religiosus vt si aliqui monachi in proprio solo et ꝓpriis expensis ecclesiam edificauerint habēt in ea omnia tpalia. sicut epus omnia spūalia. vt xvi. q. ii. sane. et c. statuendū. de priuile. cū et plātare. ¶. iii. ecclesiasticus. de capel. mo. c. i. et hn̄t nichilominus ius pn̄tandi. de supplen.

negli. prela. sicut. ¶ Sed infra quod tẽpus dꝫ patronus pñtare ℞. si est patronus laycus dꝫ infra q̃tuor menses. si est ecclesia vel monasterium tenet infra sex. etiã si iuspr̃onatus habuerit ex collatione layci. e. t. si laycus. li. vi. alias epus ordinabit de ecclesia. ar. e. t. c. iii. et c. cum ꝓpter. ¶ Quid si pr̃onus presentet primo vnũ et postea aliũ? ℞. si pr̃onus est laycus iuditio epi relinquitur. quẽ uelit acceptare. si est collegium vel ecclesiastica ꝑsona uariare ñ põt. sꝫ primus ꝑferẽdus ẽ. e. t. cũ aduocatus. ¶ Quid si vnus cõstruit ecclesiã et plures ei succedãt nunquid om̃s erunt pr̃oni? ℞. iuspatronatus apud quemlibet heredum est insolidum. etiam si ex ineq̃libꝫ ꝑtibus sint heredes et competit cuilibet pr̃ono quo ad om̃s effectus ꝑter sacerdotis presentationem que ita est apud om̃s coiter ꝙ apud nullũ singulariter. e. t. c. i. et ii. ¶ Quid si pr̃oni sunt plures et nõ cõcordant in ꝑsentando? ℞. ille debet ꝑfici qui maioribus iuuat meritis et a pluribus eligitur. e. t. q̃m. ¶ Quid si numerus est eq̃lis recurrẽdũ ẽ ad merita. lxiii. di. si forte. Si om̃ia sint eq̃lia potest eps dicere ꝙ concordent et iterum ꝑsentent. lxxix. di. si duo. si non concordant locus est gratificatiõi. de elec. venerabilem. ¶. obiectionẽ. ver. ꝙ autem. Sꝫ si neuter põt poni sine scandalo. tunc eps ecclesiam ordinabit prout melius uidebitur sibi. vt in dicto c. q̃m. ¶ Nunq̃d patroni possint iter se pacisci vt alternis uicibus ꝑsentent ℞. scd̃m vber. sic. ar. ff. de vsufquociens. ¶. i. et e. t. c. i. in cle. Idẽ Hosti. Sꝫ Inno. nõ placꝫ. quod põt intelligi ꝙ honestius esset si concordarent. ¶ Quid si inter ꝑsentantes sit questio quis sit patronus? ℞. si non finita fuerit infra terminũ de quo dictum est supra. ¶. iii. eps instituit et saluo iure eius q euicerit. e. t. si uero. et c. q̃m in quibusdam. ¶ Quid si patronus presentat non ydoneũ sꝫ indignũ ℞. si pr̃onus sit collegium siue persona ecclesiastica priuatus est ea uice iure ꝑsentandi. de elec. cum in cunctis. de supplen. negli. prela. sicut. Similiter etiam scd̃m quosdam. si patronus laycus sit priuatus est iure pñtandi pro ea uice. et deuolutũ est ad superiorem. vel saltim priuari debet. Et tñ ut addit Innoc. benefacit epus si iterum remittat prouisionem layco patrono. ¶ Vtrum patronus possit pñtare seipsum ℞. non quautũcũꝙ sit ydoneus. e. t. per nr̃as. viii. q. i. in scripturis. Si tñ plures

ſint patroni bene poſſunt vnum de ſe preſentare. ar. de elec. cū in iure. ¶ Vtrum pater poſſit filiū uel nepotē pn̄tare R. ſcdm̄ Hoſti. pōt dummō ſit ydoneus quin potius uidet̄ pn̄tandus q̄ alius. ar. de chobabi. cle. et muli. c. i. de cenſi. cū aplūs. ¶. i. inhibemus. Concor. gof. Inno. et vber. ¶ Quid ſi uacante ecclesia ep̄s uocat patronum et ei confert? R. ſcdm̄ Hoſti. ſi non habuerit originem a ſe ſed ep̄s motu ꝓprio contulit ei credo ꝙ poſſit conſentire uoluntati epi ſeu p̄lati. ar. de elec. cū in iure. ¶ Vtrū iuſ pr̄onatus ſit ſpūale R. iuſ pr̄onatus direcē non dicit̄ ius ſpūale eo ꝙ cadit in laicū. tn̄ ſcdm̄ quid pōt dici ſpūale eo ꝙ per ipſum p̄ratur uia ad cōſequendū ſpūale beneficiū. ideo etiā vocatur annexum ſpirituali eo. ti. de iure. et de iudic. q̄to. ¶ Qualiter ius pr̄onatus tranſferatur in alium? R. ſcdm̄ Hoſt. quatuor modis. Primo quidē per ſucceſſionem hereditariā. vt habetur ſupra. ¶. v. Secundo ex permutatione quia cum alio ſpūali permutari pōt. xvi. q. vii. nemini. de rerum permu. ad q̄ſtiōes. et c. fi. Tercio ex donatiōe. et q̄dē ſi iuſ pr̄onatus dat̄ laico req̄rit̄ cōſenſus. epi. e. t. p̄terea. maxime qn̄ dubitat̄ ne fiat in fraudē et trāſfert̄ in potētiorē vt ibi innuit̄. ſi vero donet̄ clerico n̄ req̄rit̄ cōſenſus epi. e. t. ex iſinuatiōe et c. illud. et c. ſignificaſti. q̄rto ex uenditione quia licet nō poſſit uendi ſpāliter. e. t. de iure. tn̄ tranſit cū vniuerſitate niſi de ipſo ſpāliter excipiatur. e. t. ex lris. et c. cum ſcdm̄. Similiter tranſit cum uniuerſitate in conductione ad firmam ſiue ad penſionē. vt i e. c. ex lris. ¶ Vtrū poſſit pignorari ſiue pignori obligari. R. de hoc ſunt plures opiniones. nam quidā dicūt ꝙ pōt obligari cum uniuerſitate. verior tn̄ uidetur opinio Innoc. ꝙ nec ſimpliciter nec cum uniuerſitate pōt pignori obligari. ¶ Vtrū poſſit in feudum dari R. cum uniuerſitate dari pōt. e. t. cum ſcdm̄. ſed ſingulariter et expreſſe ſcdm̄ Hoſti. non poteſt. quia feudum requirit homagium quod eſt rei tēporalis. Si eccleſia hab3 pr̄onum ettn̄ conferri poſſit per legatū. vide. s. legatus. ¶. iii. de hiis qui de nouo uſurpant ſibi iuſ pr̄onatus vacātium eccleſiarum. vide ſupra eccleſia. i. ¶. antepe.

Peccatum primo coiter. vtrum uoluntas intellectus et opus exterius ſint vnum pc̄m̄ formaliter R. ſcdm̄ pe. ſi loquamur de uoluntate et opere prout ſunt cōiuncta

vt causa et effectus. sic sunt unum pctm̄ formaliter. licȝ plura materialiter qa vna est ratio deordinādi licȝ plura deordinata Si uero loquamur prout sunt separata. utputa secūdū aliud et aliud tempus sic sunt diuersa pctā. quia diuerse auersiones et cōuersiones. ¶ Quomō vnū pctm̄ sit grauius altero. R. pria secunde. q. lxxiii. si loquamur de pctis eiusdē generis inuenit' vnum pctm̄ grauius altero secūdū gradum transgressionis. vt manifestū est de pctis luxurie supra luxuria ¶. i. et codeȝ mō de aliis. Si uero loquamur de pctis diuersorū generū. erit unū pctm̄ grauius alio p̄cipue scdm̄ diuersitatē obiectorū scȝ scdm̄ q est contra aliquod principalius vel minus principale. vn̄ hoidium quod est contra subām homis est grauius pctō quod est contra res exteriores sicut furtum. et similiter grauius q̄ hoicidium est pctm̄ quod imediate cōmittitur contra deum. sicut infidelitas blasfemia et huiusmodi. Idem haberi pōt xxxiii. q. ii. si quod uerius. vbi dicit' q homicidiū est grauius q̄ adulterium. et xvii. q. iiii. sicut qui. vbi dicit' q sacrilegiū est maius q̄ fornicatio. ¶ Secundum quid idem pctm̄ possit esse grauius et leuius? R. scdm̄ Ray. Primo quidē ex circūstātiis. Nam et circūstātia qnq talis est q nō solū aggrauat sȝ in aliam speciē trahit sicut fornicatio si sit cum cōiugata dicit' adulterium. et si sit cum cōsanguinea dicit' incestus. Secundo aggrauat' pctm̄ ex persona. puta inhonestas in clerico grauius puniēda est q̄ in laico. ar. de ui. et ho. cle. vt clericorum. et de hoc etiā dicit' in seqnti ¶. Itē aggrauat' tercio ex actu ipsius. idē eni pctm̄ malū est in consensu. peius in fcō. pessimum in cōsuetudine. de quo Aug. pcti sunt tres differentie scȝ in corde. in facto. et in consuetudine. de peni. di. ii. sicut. Item aggrauat' q̄rto ex motio qa vt ait Greg. pctm̄ tribus modis admittit' ¶ Nam aut ignorantia aut infirmitate aut studio. plus quidē infirmitate q̄ ignorantia. sȝ multo grauius studio q̄ ifirmitate peccat'. de pe. di. ii. sciendū. ¶ Vtrum magnitudo peccātis aggrauet pctm̄. R. scdm̄ Tho. prima scdē. q. lxxiii. pctm̄ qnq fit ex surreptione p̄ueniens ex infirmitate humane nature. et tale peccatū minus iputat' ei qui est maior in uirtute eo q minus negligit huiusmōi pctā reprimere que tn̄ oino subterfugere infirmitas humana non sinit. Pctā uero que ex deliberatione procedunt

vtiq; periuramus et cum omni facultate uel temeritate maledicimus. hec Aug. plura de his in spali suis locis hic maifestat. Vtrum pctm ueniale possit esse mortale R. scdm Pe. Idē actus numero qui est uenialis non pōt fieri mortalis. sed idē in specie pōt. Et sic itelligit verbū Aug. q nichil est adeo ueniale quod non possit fieri mortale. di. xxv. ¶. hinc etiā. Et quod in libro smarū dicit q ueialia multiplicata ita pñt obruere sicut vnum mortale. itelligit per occasionē. qa assuetudo ueialiū facit cadere in mortale. Vnus autem actus quomō possit esse bonus et malus. vide supra meritum. ¶ Vtrum teneamur penitere de veialibus R. scdm Tho. in iiii. di. xvi. cum dicit aliqs ad aliqd teneri quedā necessitas iportat. Necessitas aūt est duplex. vna absoluta et scdm hanc homo tenet facere ea sine quibus nō est salus. et hocmō nō tenet ad pcti uenialis pniām quia mortem ex hoc non incurrit. nisi forte ex cōtemptu dimittat. Alia necessitas est ex suppositiōe alicuius finis. sicut dicitur alqid esse necessarium sine quo non possumus finez intentū consequi. et hocmō necessariū est q homo de uenialib; peiteat si ei remitti debeant in hac uita. sed sdm hoc non pprie dicit quis teneri ad aliquid. Et ideo dicendum est q homo nō tenet ad penitētiam venialium nisi large sumendo. Idem pe. Vtrū autē teneamur ad confessionem ueialiū. habet supra confessio ii. ¶. vii.
¶ Vtrum pctm ueiale possit remitti sine mortali R. scdm Tho. in iiii. di. xvi. remoto priori remouet posterius. nec posterius restituit nisi priori restituto. Feruor autē caritatis cui ueniale opponit ē posterior ipā caritate. vñ qdiu caritas non restituit sc; per dimissionē pcti mortalis. nec feruor caritatis reparari pōt. in qua reparatiōe consistit uenialis dimissio. et sic non dimittitur ei ueniale cui mortale non dimittitur. Idē pe. ¶ Vtrū vnū ueniale possit dimitti sine alio R. scdm Tho. vbi supra. sic quia uenialia non habent cōnexionē adinuicē ex pte auersiōis sicut mortalia. quia in eis nulla est auersio a deo. nec etiam ex parte conuersionis vt per se p;. ¶ Vtrū veniale possit dimitti voluntate manente. ad illud R. scdm Tho. in iiii. di. xvi. non pōt tolli culpa nisi ordinet uoluntas que ordinari nō pōt qdiu in ipsa deordinatio manet. alias essent duo opposita simul. et ideo ueiale nullomō dimitti pōt qdiu uolūtas ad illud manet.

Idem pe. ¶ Vtrũ ad remissionẽ venialis requirat contritio R. scdm̃ Pe. et Tho. vbi supra. peccatũ ueniale vt dictũ est in ¶. precedẽt. non remittit q̃diu uoluntas manet in illo. ipm̃ aũt recedere uoluntate ab eo quod prius uolebat est displicere ei quod uoluit et talis displicencia q̄n est gracia informata dicit dolor contritionis. et ideo ueniale sine contritione nõ dimittit Sed sciendum ꝙ contritio põt accipi tripliciter. sc3 vel habitu vel actu vel medio modo. Habitu quidẽ contritio nõ sufficit ad pcti uenialis dimissionẽ. quia tunc quicũꝗ haberet habitũ uirtutis penitẽtie cuius actus est quelibet contritio cõsecutus eẽt pcti uenialis dimissionem. et sic pctm̃ ueniale cũ gracia esse nõ posset. nec iterum requirit ꝙ semper sit actualis contritio. qa sequeretur ꝙ pctm̃ quod quis in memoria vel in cogitatiõe nõ habet remitti non posset. et ideo dicendũ est ꝙ requiritur contritio medio mõ. q̄n sc3 licet actu pctm̃ non displiceat explicite displiceat tñ implicite. quia ex uirtute actus quẽ agit sequeret displicentia explicite pcti uenialis si cogitatio ad id ferret. Idez Pe. ¶ Quot modis uenialia dimittunt. R. octo modis. Primo quidem per dignâ coĩonẽ. de cõse. di. ii. cum omne crimen. et c. si quocienscũꝗ. Et ut qdâ addũt etiâ per extremâ vnctionẽ de sacra. non ite. c. vnico vt de prima. Secundo per aque bñdicte aspersionem. de conse. di. iii. aquâ sale. Tercio per elemosinarũ largitionem. de pe. di. i. q̄obrem. et c. medicinâ. et c. sane. di. iii. Addunt quidâ per iniuriarũ dimissionẽ que est elemosina spũalis. de qua Luc. dimittite et dimitetur uobis. q̄rto per orõnẽ p̄cipue dñicâ. de pe. di. iii. de quotidianis ¶ Quito per confessionẽ generalẽ. vt supra confessio i. ¶. xi. Sexto p epâlez bñdictionẽ. et scdm̃ quosdâ etiâ per sacerdotalẽ. i. q. i. multi. in fi. Septimo per deuotâ pectoris tonsionem. de pe. di. i. tres actiones. Octauo per cordis cõtritionẽ. vt in p̄cedenti ¶. dcm̃ est. de hiis sunt versus. Confiteor tondo conspergor conteror oro. Signor edo dono per hec uenialia pono. Et non solum per ista specialiter numerata s3 etiâ per quodlibet opus bonũ delet vt in p̄dicto c. medicina. ver. redime te operibus. et sicut dicit Tho. plura uel pauciora uenialia dimittuntur per p̄dicta scdm̃ ꝙ per hec maior uel minor feruor cõcitat. qui de pluribus uel paucioribus saltem ĩplicite contritionẽ cõtineat. vñ nõ oport3

tāto magis alicui īputātur q̄to maior est. et hoc ꝑpter q̄tuor Primo quia maiores facilius pn̄t resistere pcto cum excedāt in sciencia et uirtute. vn̄ Luc. xii. seruus sciens uoluntatē dn̄i et non faciēs plagis uapulabit multis. Secundo propter ingratitudinem. quia omne bonum quo quis magnificat̄ est dei bn̄ficium cui homo fit ingratus peccando. et q̄tum ad hoc quelibet maioritas etiam in tēporalibus bonis pctm̄ aggrauat. Tercio propter spālem repugnantiā actus pcti ad magnitudinē persōe sicut si princeps iusticiā uiolet qui ponitur iusticie custos. et si sacerdos fornicetur qui castitatem uouit et alios hortari debz. Quarto ꝑpter exēplū siue scādalū. vt Greg. dicit in pastorali in exēplū culpa vehemēter extēditur qn̄ pro reuerencia ordinis pctōr honoratur. ad plurium etiam notitiam ueniunt peccata maiorum et magis ea indigne homines ferunt. ¶ Vtrum idez actus possit esse pctm̄ et meritū. hēs .s. meritū. De vii. vicíis et que eis oriunt̄. hēs īfra viciū. de pctō etiā supra crimen.

Peccatū. ii. scȝ mortale. ¶ Que sunt pctā mortalia? Rt. scdm̄ Ray. in primis notare potes eē pctā mortalia oēs transgressioēs decalogi. Item quedā enumerāt̄ ab aplō ad Ro. i. de quibus in fi. subdit. ꝙ qui talia agunt digni sunt morte. et plura ymo oīa reducuntur ad decalogum. vt ydolatria. vicium cōtra naturam. iniquitas. malicia. fornicatio. auaricia. nequicia. inuidia. hoīcidiū. contentio. dolus. malignitas. susurratio. detractatio. contumelia. supbia. elatio. inuentio malorū. inobedientia. insipientia. incōpositio. Et subdit de hiis qui sine affectiōe et absqȝ federe et sine misericordia. et seqtur qui talia agunt digni sunt morte. Itez ad Gal. i. ait manifesta sunt opera carnis que sunt fornicatio. inmundicia. ipudicicia. luxuria. auaricia q̄ est ydolorū seruitus. ueneficia inimicicie. contentiones. emulationes. rixe. dissensiones. secte īuidie. hoīcidia. ebrietas. cōmessatioēs. et hiis similia. Et seq̄t̄ q̄ talia agūt regnū dei nō cōseq̄ntur. Aug. etiā dicit. sic mortalia sunt sacrilegium. hoīcidiū. adulteriū. fornicatio. falsum testimonium. rapina. furtum. superbia. inuidia. auaricia. et si longo tēpore teneat̄ iracūdia. et ebrietas si sit assidua. q̄cūqȝ aliquod de istis in se dn̄ari ꝑmiserit eterno igne cruciabit̄. hec Aug. di. xxv. ¶. criminis ¶ Sed in oibus predictis attēdedū est

quod dicit Tho. secunda secunde q. xxxv. pctm̄ mortale dicit̄ quod tollit spūalē3 uitam que est per caritatem. vn̄ illud pctm̄ ex suo genere est mortale quod scdm̄ ꝑpriā rōnē contrariatur caritati. Sed tn̄ in omnibus pctis que sunt scdm̄ suum genus mortalia est considerandum ꝙ non sunt mortalia nisi qn̄ suam perfectionē cōsequnt̄ sc3 in cōsensu rōnis. vnde si sit inchoatio pcti in sola sensualitate et nō pertingat usqꝫ ad cōsensu3 rōnis propter inperfectionem actus est pctm̄ ueniale. sicut in genere adulterii concupiscentia que sistit in sola sensualitate est pctm̄ ueniale. si tn̄ peruenitur vsqꝫ ad cnosensum rōnis est mortale. Et idem de primis motibus ire uel inuidie qui inueniunt̄ qn̄qꝫ in uiris pfectis et sunt peccata uenialia. vt Tho. subdit ibi. q. xxxvi. s3 tn̄ hec in singulis pctis hēs plenius declarata. Quedā etiā que sunt uenialia. habes in sequenti dictiōe sc3 pctm̄ iii. Vtrum per confessionē generalem mortalia deleantur. habes supra confessio. i. ¶. xii. qui incipit. vtrum per generalem. et plura etiam de peccatis de quibus quis tenetur confiteri supra confessio. per totum. et infra penitentia primo.

PEccatum iii. sc3 ueniale. ¶ Que dicuntur pctā uenialia R℞. scdm̄ Aug. di. xxv. ¶. alias. vbi sic dicit que autem sunt minora pctā licet omnibus uero non sint tam̄ quia longū eēt vt oia replicent̄ opus est vt ex eis aliq̄ nominemus. Quociēs aliquis in cibo uel in potu plus accipit q̄ necesse est ad minuta pctā nouerit pertinere. Quociēs plus loquit̄ q̄ oport3 plus tacet q̄ expedit. Quociens pauperē iportune petentē exaspat. Quociens cum sit corpore sanus aliis ieiunādo prandere noluerit. aut somno deditus tardius ad ecclesiam surgit. Aut quociens excepto filiorū desiderio uxorem suam cognouerit. ¶ Quociēs in carcere positos tardius reqsierit. Infirmos tardius visitauerit. Si discordes ad concordiā reuocare neglexerit. Si plus proximū aut uxorem aut filiū aut seruū exaspauerit. Si amplius fuerit blanditus q̄ oportet. Si cuiusqꝫ persone maiori ex uolūtate aut ex necessitate adulari uoluerit. Si pauperibus esuriētibus sibi deliciosa nimiū uel sumptuosa conuiuia ꝑparauerit. Si se in ecclesia aut extra ecclesiā fabulis ociosis de qbus in die iudicii ratio reddenda est occupauerit. Si dum iocantes iuramus. et cū hoc per aliquā necessitatē iplere non possumus

per hoc omnia uenialia dimittantur.

PEculium. Quia contingit quod filiifamilias habent aliquando aliquid suum quod dicitur peculium. de hoc nunc dicendum est siquidem peculium quadruplex est. ¶ Quoddam est quod dicitur castrense videlicet quod filiofamilias occasione milicie a parentibus vel aliis donatur. vel ipse in milicia acquirit. quasi castrense est quod filiusfamilias ex aduocatione vel ex alio officio publico percepit. et similiter quod obuenit presbiteris et clericis de officio suo. et in quolibet dicto peculio pater nichil iuris habet quipotius ipse filius in eo paterfamilias censetur. ff. ad mace. le. i. § . vl. et le. ii. C. de inof. testa. l. fi. Profecticium autem est quod ex rebus patris uel earum occasione aduenit vt fructus siue lucrum et in huiusmodi peculio nichil iuris habet filius sed pater plenam proprietatem habet. vt institnta per quas personas no. ac. § . i. ¶ Aduentitium vero est quod ex quacunque causa filio aduenit siue a matre siue ab alia quacunque persona extranea siue de aliis operationibus seu laboribus suis. et in hoc peculio seruatur filio proprietas. et si pater premoriatur filii est. sed viuente patre habet ipse pater in eo plenum vsumfructum ita quod de eo nec testari potest filius. vt de sepul. licet pater li. vi. Porro in bonis que pater habet multominus habet filius aliquam potestatem nisi quia debet ali. vt . s. expositus. et . s. familia. vnde si preter uoluntatem patris acciperet rem alienam contractaret et sic furtum committeret.

PEdagium et Guidagium quid sit? R. secundum Vber. pedagia dicuntur que dantur a transeuntibus in locis constitutis a principe. Guidagia vero que dantur pro conductu. per terram alicuius ut securius uadant. hec solus princeps et non singularis ciuitas potest constituere. ¶ Vtrum pedagia uel guidagia licite peti possint R. secundum Ray. si pedagia antiqua sunt et fuerunt inposita ab eis qui potuerunt vt principibus uel regibus et presertim auctoritate ecclesie ac etiam pro iusta causa. vt pro defensione transeuntium et nauigantium vel patrie et huiusmodi. et recipiens facit id propter quod fuit impositum sine scrupulo conscientie potest recipere. ¶ Et eodem modo si nescit a quibus fuit institutum putat tamen quod ab illis qui poterant et ex predictis causis. Idem si iste recipiens non laborat modo nec facit expensas quia non est necesse paratus tamen est si necesse esset laborare et expensas impendere.

non solum quas tunc acciperet sed prius acceptas et amplius si
oporteret. Si uero pedagium sit nouum nō pōt aliquis ab ad-
uenientibus uel transeuntibus aliquid recipere. nisi certum sit
illud a principe uel rege statutū propter iminentē necessitatem
ꝓbantur hec xxiiii. q. iii. si quis romipetas. de treuga. et pa.
innouamus. ff. de publi. l. vectigalia. de censi. peruenit. ver.
debꝫ quippe et c. cū aplūs. ¶. ꝓhibemus. xii. q. ii. nobis qui.
circa fi. ver. si quid forte. ff. locati ex conducto. ¶. si vno. Si
cōtra formā p̄dictam aliquid acceptum est restituendū puto ei
a quo acceptū est. vel si scire nō pōt in pias elemosinas expēdat
Concor. vl. et Inno. ¶ Vtrum mercatores seu trāseuntes te-
neantur soluere pedagium R. scdm̄ Ray. tenentur soluere et
antiquū et nouum seruata forma dicta in p̄cedenti ¶. et non
soluendo furtum cōmitterent. Sed ad penā taxatā nō tenētur
in foro conscīe nisi postq̄ fuissent inde iudicialiter condemnati
ꝙ si petitor pedagii nō faciat illud ꝓpter quod fuit institutum
cum necesse sit tunc transeuntes pn̄t pedagium negare. Nam
causa cessante in recipiente cessat obligatio in donante. lxi. di.
¶. hiis omnibus. de iureiurā. peruenit. vel tales pn̄t super hec
adire iudicē. quod tutius uidetur. ¶ Nunquid xpiani tenentur
soluere pedagia sarracenis? R. scdm̄ Ray. si transeūt p terras
eorum tēpore treuge et ipsi sarraceni defendūt eos a latronibꝫ
et huiusmōi xpiani tenentur eis scdm̄ statutum et pactum. et
subtrahendo tenent̄ ad restitutionē. Nam fides hosti seruanda
est. xxii. q. iiii. innocens. xxiii. q. i. noli. Addit tn̄ vber. ꝙ si de
pacto interueniet planū est. sꝫ de statuto distinguēdū est. Naꝫ
per statuta illorū qui per vim occupauerunt et tenent terram
que aliqn̄ fuit xpianorū cum ipsi sint male fidei possessores non
obligāt̄ fideles nisi sponte cōsenserint siue subiecerint se huius-
mōi statutis Secus dicerē de illis sarracenis qui nō sunt uiolēti
possessores terrarū quas tenent. quia ab huiusmōi pedagiis nō
fraudari debēt ab aliquo etiā xpiano trāseunte. Si uero tran-
seunt tēpore guerre aut qn̄cūqꝫ cum mercibus prohibitis non
tenentur eis ad pedagia. ¶ Vtrū qui faciunt portari blada vel
vinum ad usum suum et familie teneantur ad pedagium. R.
scdm̄ Hosti. non. si etiam consuetudo sit incontrarium. quia
irrōnalbis est et non tenenda. quia pedagium nō est dandum

nisi de rebus que causa negociationis deferuntur. C. de vecti. et cōmisi. vniuersi. Concor. Pe. ¶ Vtrū laicus a clericis possit exigere pedagiū R. ecclesiastice psone ad pedagia et guidagia penitus non tenentur nec etiam pro rebus suis quas non causa negociationis deferunt vel deferri faciunt. et inhibet ne ab eis talia exigantur. contraria consuetudine non obstāte. alias qui talia exigunt suo noīe uel aliēo si sunt persone singulares sunt excoīcati ipso facto. Si collegium uel vniuersitas castrum vel ciuitas ipso facto subiciunt iterdicto. nec a pdictis pnt absolui nisi plene restituant. et de transgressione satisfecerint. de cēsi. quamq̄. li. vi.

PEna i. sc3 iudicialis aut diuina. In foro iudiciali pena triplicis generis infligi sol3. Et primū quidē genus est pēa spūalis in qua quasi pambalum solet premitti increpando. di. lxxxiii. puenit et hec pōt dici pena spūalis prima. Secūda pena est cēsura ecclesiastica sc3 excoīcatio iterdictum uel suspensio. de ver. signi. querenti. Tercia pena est ifamie. de qua uide. s. infamis. Quarta est pena depositiōis. di. l. si eps. et de hac. s. degradatio. Est aliud genus pene sc3 corporalis. vna quod esse solet ieiunii siue abstinentie que solet aliqn̄ infligi incarceratis pro eorum sceleribus. de hac pōt intelligi di. xc. si quis cōtristatus. et xxvii. q. i. si homo esses. Secunda est uerberationis. xxiii. q. v. circūcelliones. de hac habet infra pcutere. ¶. fi. et s. excoīcatio ii. ¶. iii. Tercia ē seruitutis. de qua ifra raptor. ii. ¶. ii. et supra fornicatio. ¶. fi. Quarto publicationis oīm bonorū. di. lxiii. adrianus in fi. et de hac supra hereticus. i. ¶. viii. Quinta exilii. di. lxiii. in synodo. in fi. et hoc exilium pōt esse triplex. vnū in loco certo vt cū qs detrudit in monasterio. de adul. peruenit. Aliud a loco certo. qn̄ sc3 quis ab aliquo loco phibetur. ii. q. i. in primis ¶ Terciū ab oī loco. vt cū interdicit quibusdā penitentibus ne morent in aliquo loco vltra vnū vel duos dies. de peniten. di. vi. sacerdos. Tercium genus pene est pecuniaria pena que ifertur aliqn̄ pro iniuria illata persone vel loco. de qua. s. emunitas ecclesie. ¶. fi. Aliqn̄ pro satisfactiōe illati dampni vel pro furto vel rapina. vt supra furtum. ¶. iii. et infra raptor. i. ¶. i. Sunt et alie pene sanguinis scdm̄ leges vt mortis. detruncationis. vel etiā deportationis et huiusmodi

de quibus pertranseundũ ad pn̄s. ¶ Quis pōt penam infligere R℞. scdm̄ Ray. generaliter iudices q pn̄t punire subditos iuxta qualitatem culparum et nullus alius. xvi. q. vi. c. i. xxxiii. q. ii. ¶. iii. hec. Nam iurisditio sine correctione seu cohibitione saltez modica nulla est. de offi. dele. pastoralis. et c. ex lrīs. hic tam̄ scias ꝙ maiores penas ut decapitare q̄ntũ ad forum secularem non possunt nisi illi iudices qui dicuntur habere merum imperium. Siliter q̄ntum ad forum ecclesiasticũ deponere non pōt nisi epūs ad quē ptinent maiora negocia. di. xxv. plectis. ¶ Que sunt illa que excusant a pena siue etiā a culpa? R℞. scdm̄ Ray. generaliter sunt vii. Nam primo quidē excusat mentis alienatio. Dicitur autem homo alienate mentis tripliciter. scʒ per stuporem. et hocmodo uidet᷑ Aug. excusare Loth qui uoluit filias suas prostituere ut hospites liberaret. di. xiiii. ꝙ ait. Item per furorez. xv. q. i. aliquos. et c. illa cauenda. iii. q. ix. iudicas. Item per ebrietatem. xv. q. i. inebriauerunt. et intelligas si ex toto sunt alienate mentis. alias non excusarentur a toto sed a tanto. vide supra ebrietas. ¶. iiii. Secundo excusat coactio que si absoluta fuit excusat a toto. si conditionata ex- excusat a tanto. di. l. p̄sbrōs. Tercio excusat deceptio si forte aliquis dolo alterius deceptus per errorem ꝓbabilē fecit aliquid vel omisit. xv. q. vi. si sacerdotibꝫ. xxxiiii. q. ii. in lectũ. ff. de iureiurā. si cum. hoc tn̄ fallit in hiis que non licet ignorare. vt que sunt contra fidem vel expressa dei precepta. xxii. q. ii. in ipsarũ. xui. q. ii. si cupis. vn̄ de hoc i. ad corin. xiiii. si quis ignorat ignorabit᷑. Quarto excusat q̄nq̄ multitudo non quidē a pctō sʒ releuat aliqualiter a pena. vide supra correctio i. ¶. v. Similiter et consuetudo scdm̄ Inno. q̄nq̄ excusat a pena tpali sed non a culpa vel pena eterna. Quinto excusat etas q̄nʒ q̄dē a toto vt si est infans et nō doli capax. xv. q. i. illud relatum. q̄nq̄ vero non a toto vt si est doli capax. de delic. pu. c. i. Alie vero etates scdm̄ earũ uarietatem attenuant peccata et penas ar. lxxxvi. di. tanta. Sexto excusat casus. vt supra hoicidium iiii. ¶. i. Septimo excusat iocatio. xv. q. i. illud relatum. ¶ Qnomō uarietas criminũ inducit uarietatez penarum R℞. aut facta puniunt᷑ vt furta cedes. aut dicta sicut cōuicia et inique aduocationes. aut scripta scʒ falsa uel famosi libelli scʒ ifama-

torii · aut consilia sicut coniurationes vt cum quis est conscius cum latronibus et suadet uel fauet eis · hec autē q̄tuor genera consideranda sunt septem modis ¶ Et primo quidē cōsideranda est causa · sicut uerbera · que si sunt illata a magrō uel a parēte inpunita sunt · quia uident̄ facta emendationis animo · sꝫ cum fiunt per iram ab extraneo certe punit̄ · Secundo considerāda est persona · et hoc dupliciter · scꝫ illius qui fecit · et illius q̄ est passus . Aliter enim puniuntur serui q̄ liberi · et aliter q̄ cōtra dn̄m suum uel parentē ausus est q̄ qui contra extraneū · sic et aliter qui contra aliquē qui est in magistratu publico · et aliter qui contra priuatum · et ad hāc considerationē de persona pertinet etiam etas facientis et eius qui passus est · Tercia considerandus est locus · nā ideꝫ actus si fiat in quolibꝫ loco erit furtū et non capite puniendus · si in ecclesia erit sacrilegiū · et capite puniēdus ¶ Quarto considerandū est tp̄us · nam per hec discerni solebant emansores a fugitiuis · emāsor enim erat qui propria volūtate diu euagatus postea ad castra reuertebat̄ · fugitiuus vero qui recedebat animo non reuertendi · Item tp̄us discernit effractorem siue furem diurnum a nocturno · et dicit̄ effractor qui carcerē effregit vt inde euadat vel alia loca ut aliquid surripiat · et nocturnus quidem fur vel effractor acrius puniri dꝫ · ¶ Quinto consideranda est facti qualitas per quā factū atrocius vel leuius est vt furta manifesta acrius puniuntur q̄ non manifesta · Iteꝫ per hoc discernitur rixa a crassatura · nam rixa est quidā conflictus altercātiū · crassatura vero est uiolentia illata a latronibus vt in nemoribus et huiusmōi · Iteꝫ per hoc discernuntur expilationes a furtis · et dicit̄ expilatio subtractio rerū hereditarum an̄ q̄ heredtas adeat̄ · nam in hiis non dicit̄ ꝓprie furtum · quod fit inuito dn̄o · sꝫ hereditas nundū habet dn̄m · Item per hoc discernitur petulantia a uiolentia idest quod fit p̄ quādā lasciuiā quod hic dicit̄ petulantia ab eo quod fit per uiolentiam · Sexto consideratur q̄ntitas · per quā discernit̄ fur ab abigeo vt qui suem vnam subripuerit vt fur cohercebitur · qui vero gregē ut abigeus · Septimo expectat̄ euentus idest si res habuerit effectū vt si aliquis etiā demens nisus est aliquid contra alium et res habuerit effectum cōdempnabit̄ · q̄ si res non habuerit effectū non condemnabit̄ · nisi in quibusdā atrocibus

scz que ad aliquē actum extrinsecū pcedunt. vt si quis occidēdi causa cum telo aliquem secutus sit. pbātur omīa pdicta. ff. de pe. aut facta. et de peni. di. i. quicunqꝫ ausus. ¶ Vtrum deus penam alicui inferat sine culpa? R. scdm̄ Tho. secunda secunde q. cviii. pena. scdm̄ qꝫ habet ppriā rōnem pene. nō infertur a deo sine culpa. sed pena inquātum est medicina nō solum sanatiua pctī pteriti sed etiam pseruatiua a futuro et pmotiua in aliquod bonum scdm̄ eam interdum punitur aliquis sine culpa sicut et medicina qnqꝫ infert nocumentum in minoribus vt in maximis auxilium prestet. et quia bona spū alia sunt maxima bona autem tēporalia sunt minima. ideo qnqꝫ punit̄ aliquis in tēporalibus bonis absqꝫ culpa. cuiusmodi sunt plures pene uite pn̄tis diuinitus inflicte ad humiliationē uel pbationē. non aūt punit̄ aliquis in spūalibus bonis absqꝫ dulpa in pn̄ti. sz nec etiā in futuro vbi pene non sunt medicine sed consequunt̄ spūalem dampnationem. de penis et flagellis a deo illatis sic Aug. loquitur. et habet̄ iiii. sniārū. di. xv. quinqꝫ modis flagella contingunt. vel ut iustis per patientiā merita augeantur. vt Iob vel ad custodiam uirtutū ne supbia tēptet vt paulo. vel ad corrigenda pctā vt marie sorori Moysi lepra. vel ad gloriā dei vt de ceco nato. vel ad iniciū pene vt herodi qtinus hic uideat̄ qd in inferno seqtur. ¶ Vtrum aliquis scdm̄ humanum iudicium debeat puniri sine culpa? R. scdm̄ Tho. secunda secūde q. cviii. non debz puniri pena flagelli ut occidatur. mutilet̄ uel uerberetur. sed pena dampni punit̄ etiā aliqs scdm̄ humanū iudiciū sine culpa sua sed non sine causa. et hoc tripliciter. ¶ Vnomō ex hoc qꝫ aliquis reddit̄ ieptus ad aliquod bonū habendū vel assequendum. sicut propter uicium lepre aliquis amouetur ab administratione ecclesie. et pter bigamiā vel iudiciū sanguinis aliquis ipeditur a sacris ordinibus. Secundo quia bonū in quo dāpnificatur non est pprium bonū sed cōe. sicut qꝫ aliqua ecclesia habeat epatū pertinet ad bonū tocius citatis. n̄ ad bonū clericorū tm̄. Tercio quia bonū vnius depēdet ex bono alterius sicut in crimie lese maiestatis filius amittit hereditatē propter pctm̄ pentū. et punit̄ etiā pena ifamie. vi. q. i. si quis cū militibus. de ista materia tractans Ray. specificat sic. punit̄ quis licite sine culpa sed nō sine causa. vn̄ versus. Paupertas odium

fauor et uicium scelus ordo. Personas spoliāt et loca iure suo.
pauptas. nam ꝑpter pauptatem siue paucitatem ecclesia que
consueuit hēre epm pdit ipm. xvi. q. i. et tēporis. Item ꝑpter
odium scilꝫ ciuium puta quia occiderunt duos epos. uel ex alia
enormi causa perdit ecclesia epm. xxv. q. ii. ita nos. Item ꝑp-
ter fauorem ut ciuitati cōstantinopolitane quam cōstantinus
constituit q̄i nouam romā conferens se ad eam. datum est ut
ecclesia constātinopolitana hēret primum locum post ecclesiam
romanam. di. xxii. renouātes. Item ꝑpter uiciū utpnta lepre
amouetur prelatus ab administratōne ecclesie. de cleri. egro-
tua nos. dꝫ tn̄ iuxta facultates sibi uictus ministrari. Itē ꝑpter
scelus pris uel dn̄i failia qn̄ꝫ spoliat̄ bois tpaliabus. Itē ordo. nā
pro pctō monachi uel monache debet peccans retrudi in artius
monasterium. et sic primū monasteriū res quas occasione illi-
us fuerat consecutū perdit saltē ad tēpus. vt supra. apostasia.
v. ¶. i. ¶ Sed q̄re quādoqꝫ unus punitur pro peccato alterius?
R. secūdum Tho. vbi supra. pena spūali non punitur quis pro
pctō alterius. qa pena spūals ptinet ad aiam secundū q̄m qlibꝫ
est liber sui. pena tam̄ tempali quādoqꝫ quis punitur pro pctō
alterius tripl̄ci ratione. Primo qdem quia unus homo tpaliter
est res alterius et ita in penam eius ut ipse punitur ¶ Sicut filii
secūdum corpus sunt quedā res patris et serui quedam res dn̄i
sui. Secundo inq̄tum peccatū unius diriuat̄ in alterum et hoc
per imitationē sicut filii imitātur peccata pentum et serui do-
minorū ut audacius peccent. vel per modum meriti sicut pctō
subditorum merent̄ peccatorē prelatum. secūdū illud Iob. qui
regnare facit ypocritā ꝑpter pctā populi. siue etiam per aliquē
cōsensum siue per dissimlātionē. sic eni interdum boni puniunt̄
cum malis qa eorum peccata non redarguerunt. vt dicit Au.
prmo de ciuitate dei. Tercio ad cōmendādem societatis hūane
unitatē ex qua unus homo dꝫ pro alio sollicitus eē ne peccet et
ad detestatōem peccati. dum scilꝫ pena unius redundat in oms
quasi oms sint unū corpus ut Augus. dicit de peccato athor.
Et ex predictis patet quare paruuli sodomorū fuerunt puniti
tum quia erant res parentū et in eis parentes puniebant̄ tum
etiā qa hoc in eorū bonū cessit ne si reseruarent̄ essent imita-
tores paterne malicie. et sic grauiores penas mererent̄. q̄ pcā

excoicationis nō possit puniri vnus pro alio · hēs · s · excoicatio · i · ¶ · viii · in fi · Sed interdictū qn̄qꝫ pōt poni ꝑpter pctm̄ solius dn̄i · vt supra interdictum · i · ¶ · iii · ¶ Vtrū postq̄ quis est semel punitus pro aliquo crimine debeat ei alia pena infligi · ℞ · scdm̄ Ray · non · quia non iudicabit deus bis in idipsum · naum · ii · et nemo debet duplici correctione conteri · de iudic · ac si clerici · Multotiens tn̄ pro eadē culpa iponitur multiplex pena simul in eodem iudicio · Nam et tunc oms̄ ille pene accipiuntur pro una qn̄ aliqua per se sufficiens non fuisset · Sꝫ in diuersis iudiciis nō debet bis in idipsum cōdēpnari aut bis iudicari · vt dictū est nisi forsan cresceret contumatia · vt li · non cōtest · qm̄ frequēter · in fi · ¶ Quis ordo in penis tenendus sit ℞ · si proceditur contra aliquem de crimine et crimen tale est ꝙ inducat suspensionē dꝫ suspēdi · vel si inducit depositionē dꝫ deponi et tūc qdē si corrigibilis apparuerit nō ꝓceditur amplius · nisi in falsario lrārum aplice sedis · quia ille ipso iure excoicatus est et debet deponi et tradi iudici seculari · vt dictum est supra excoicatio · iii · ¶ · i · vbi vero quis punitur pro contumatia debet primo suspendi · postmodum crescente contumatia excoicari · deinde deponi · xxiii · q · iiii · forte · notat · hoc de iudi · cū nō ab hoie · ¶ Vtrum iudex possit penā relaxare diminuere uel augere satis hētur · s · iudex i · ¶ · ix · x · et xi · ¶ Sed hic specialiter querit vtrum possit penā commutare ? ℞ · scdm̄ Host · crimine ꝓbato si certa pena repit in iure illa est infligenda nō mollior neqꝫ durior · alioquin iudex infamis fit · C · de iudi · pu · uel priua · seruos · in fi · nisi ut dicit supra iudex i · ¶ · ix · et x · ꝙ si plures pene taxate sunt · tūc arbitrio iudicis pena relicta debet illā iponere que magis timetur vt li · non conte · qm̄ frequēter · Si uero certa pena statuta nō est sed iudici cōmittitur debet equitate seruata sp̄ in huāniorē partem declinare · de transac · ex parte · ¶ Vtrum qui cōmittit furtum uel huiusmōi sup quibus statuta est grauis pena pecuniaria vel forte alia teneat soluere penā illam ℞ · scdm̄ Ray · si pena fuerit statuta per q̄cūqꝫ legē siue per canones nō est iniungendum in foro pniāli ꝙ soluat nisi fuerit condemnatus ad illam · alioqui sufficit ꝙ soluat interesse · vel si fuerit iniuria satisfaciat ad arbitriū boni uiri · Concor · Tho · secūda secūde q · lxii · ¶ Quid fiet cū peccat multitudo · vide supra correctio i ·

¶ v. et de quatuor causis dissimulandi ibidem. ¶ vii. Cui applicabitur pena pter uiolentam manuũ iniectionẽ in clericũ. vide supra absolutio iiii. ¶ ii.

Pena ii. scz que peruenit parti lese a ledente siue non seruante pactum. ¶ Et queritur vtrum dñi quibus damna illata sunt vel milites et huiusmodi possint licite tenere emendas quas pro dãpnis sibi illatis capiunt. cũ pena sit multo maior q̃ dampnum illatum? R. scdm̃ vber. tam dñi q̃ milites et etiã ecclesiastice persone retinere pñt illas penas quas leuant scdm̃ consuetudines legittimas et statuta regionis. Nec peccãt qñ in hac parte subest cã et seruatur iuris ordo et fit nõ pter cupiditatem sed propter zelum iusticie. nec obstat q pena excedit dampnum quia huiusmõi pene non solum pter interesse statute sunt sed etiã propter crimina cohercenda. Sunt tamen temperande pensatis circunstanciis non laxande habene in talibus. Securius autẽ esset huiusmodi excessum emende in pios vsus erogare. ¶ Pone q iudex mãdat aliquid faciẽdũ vel dandũ alicui in certo termino et alias ponit certam penam. nunquid iste pro quo mandatum siue iudicatum est poterit post terminum illam penam petere R. scdm̃ Host. licite põt peti etiam si excedat interesse. Concor. Innoc. Sed et Hosti. addit dicens q etiam religiosi pñt talẽ penam petere siue consistat in pecunia siue in alio. i. q. vii. quociẽs. quinetiã penam a iure inductam xii. q. ii. eps qui mancipium. clerici tñ benignius q̃ laici se hẽre dñt. Sed et si pars fecit quod potuit vt adimpleret mandatum iudicis et paupertate vel impotentia pressa non potuit totum adimplere licet mero iure teneatur ad penam insolidum tñ de benignitate canonica nichil ultra q̃ inter sit est exigendum. et sic intelligas de pe. suam. Et de hac materia hẽtur infra restitutio. iii. ¶ fi. ¶ Quid si pena fuit conuentionalis scz de consensu partium apposita in contractu extra iudicium? R. scdm̃ Vber. si pena apposita est loco interesse. peti põt quãti interest ff. de ac. emptio. et uendi. p̃dia. si autẽ apponatur in fraudem vsurarum non põt peti. de empti. et uendi. ad nrã. Concor. Vber. et Inno. et de hac materia hẽtur ĩfra vsura. i. ¶ xxii. q incipit. quid si pena. ¶ Sed nunqd soluta pena iudiciali uel etiã conuentionali stabit adhuc sñia vel contractus R. scdm̃ Host.

non stabit nisi in cõpromisso vel pacto expresso dcm̄ sit ꝙ pena soluta rata maneat sñia et huiusmodi. C. de trãsac. cũ ꝓponas Idem Bern. et vber. In penis benignior est interp̄tatio faciẽda de regu. iu. in penis. li. vi. De penis que apponunt̃ de sponsalibus et non sequitur matrimonium quere infra sponsalia. ¶. xii. qui incipit. quid de penis.

PEnitentia primo coiter. Et primo querit̃ quid est pniã ℞. scdm̄ Ambro. pniã est p̄terita mala plãgere et plãgenda iterum non cõmittere. de peni. di. iii. circa prin. Concor. Greg. dicens. penitere est añ acta pc̃tã flere et flenda iterũ non cõmittere. Et sicut dicunt Tho. et Pe. in iiii. di. xiiii. diffinitiones iste date sunt per effectus pniẽ que diffinitur per duplicẽ actum. vnum qui est respectu peccati preteriti scʒ preterita mala plangere. alterũ respectu futuri scʒ plangenda non cõmittere. primus est in re. secundus in proposito idest ut proponat talia decetero non cõmittere. Accipit̃ aũt hic fletus coiter siue pro interiori siue pro exteriori. Et hec diffinitiones scdm̄ Tho. cõpletissime sunt. et ad has reducunt̃ alie. vt diffinitio Aug. pniã est quedã dolentis uindicta puniens in se quod dolet cõmisisse. Et alia diffinitio Ambro. pniã est dolor cordis et amaritudo anime pro malis que quisqꝫ cõmisit. Et dicitur pniã quasi pene tentio scʒ ad punienda illata que sunt cõmissa. ¶ Vtrum de quolibet pc̃tõ possit agi pniã ℞. scdm̄ Pe. hec est differentia spũs vniti carni et separati. quia ille est susceptibilis penitẽtie. iste non scdm̄ Dama. hinc est ꝙ de om̄i pc̃tõ cõmisso a spũ in carne existente dum in carne est põt agere pniãm post seperationẽ uero non põt. ¶ Vtrum de quolibet pc̃tõ perpetua debeat esse pniã ℞. scdm̄ Pe. pniã peccati exterior non oportʒ ꝙ sit perpetua. sed pniã interior dʒ esse in ꝑpetua saltem q̃ntũ ad habitum. ita ꝙ semper talis debet uelle nunq̃ peccasse sicut de cõtritione dcm̄ est supra contritio. ¶. ix. ¶ Vtrum uere penitens possit postea mortaliter peccare ℞. videt̃ ꝙ non nam si peccat videt̃ ꝙ non fuerit uere penitens. Inanis est enim pniã quam sequens culpa cõmaculat. et multa similia de qbus q̃dã diximus hic in primo ¶. et que hñtur om̄ia. de pe. di. iii. circa prin. sed illa om̄ia non ad diuersa tẽpora sed ad idẽ tẽpus in quo quis penitet sunt referenda vt considerando lrãʒ ibi patʒ. et in

hec Cconcor. Ray. magister sniarũ Tho. et Pe. ¶ Quot sunt actiões pnĩe? R℞. scdm̃ Ray. tres. vna que fit ante baptismũ si baptizandus adultus sit qui nisi peniteat nouã uitam inchoare nõ põt. sed si peniteat et baptizet' nõ tenet' ad exteriorẽ pniã3 vt. s. cõfessio. i. ¶. ãnpe. Sed ab hac pniã puuli sunt immunes sicut etiã a pctõ. Altera actio pnĩe est que fit post baptismũ de mortalibus. Tercia que fit de venialibus. de pe. di. i. tres sunt.

¶ Vtrum ante baptismum requiratur pniã R℞. scdm̃ Pe. pniã põt accipi dupliciter. vnomõ put est sacramtũ et sic nõ pcedit baptismũ sed sequitur. quia baptismus est ianua et fundamtũ oim̃ sacramtorũ. Aliomõ put est uirtus. et tunc distinguẽdũ est. quia inquantum est uirtus formata nõ requiritur quia sic culpa in tali ñ remitteret' uirtute baptismi. S3 inqtũ ẽ uirtus informis idest quedam pcti detestatio q̃uis non sufficiens cum pposito emẽdandi requirit'. ut cã remouẽs phibens. quia uoluntate remanẽte ad pctm̃ non esset homo susceptibilis gracie.

¶ Vtrum pniã tollat totũ reatum idest omnem obligationẽ ad penam. R℞. scdm̃ Pe. sicut qui hoiẽm ita et qui deum offendit peccat dupliciter. Primo quidẽ contra eq̃litatẽ amicitie inq̃tũ debitum affectum non impedit. Secundo contra equalitatem iusticie inq̃tum rem uel honorẽ vel obsequiũ subtrahit. oportz ergo utrũq3 restituere. et quia restituta amicitia nõ est ppter hec restituta res ablata. ideo post remissionem culpe remanet reatus pene. Ide3 Tho. in iiii. di. xx. vt ifra penitẽtia ii. ¶. iiii.

¶ Quot sunt spẽs pnĩe? R℞. scdm̃ Ray. tres. nam alia est sollẽnis. alia publica. alia priuata. Sollempnis est que fit in capite quadragesime cũ solẽnitate que hẽtur. di. l. in capite. Publica vero que publice quide3 fit sed sine pdicta sollẽpnitate et de hiis duabus dicemus infra pniã iii. Priuata uero est que secreto in confessione iponitur. de qua infra pniã ii. per totum. ¶ Vtrũ pniã habeat partes et que sint R℞. scdm̃ Pe. tres sunt pnĩe ptes sc3 contritio cordis. confessio oris. et satisfactio operis. et sunt iste quasi partes integrales scdm̃ perfcm̃ esse pnĩe. Nam licet in contritiõe dimittat' pctm̃. oportz tñ cõfessionẽ et satisfactionẽ esse saltẽ in pposito. vñ de hiis ptibus Crisos. In corde cõtritio in ore confessio. in opere tota huilitas hec ẽ fructifera pniã. de peni. di. i. perfecta. Concor. Tho. et Ray. de cõtritiõe habes

s. contritio. de confessione. s. confessio. de satisfactione infra satisfactio. ¶ Vtrum peccata que per verã pniãm dimissa sunt redeant qñ qs iterũ relabitur in pctm̄ R. scdm̄ Tho. in iiii. di. xxii. aliqd põt redire dupliciter. vel in se. et sic peccata dimissa nullomõ redeunt q̃tum ad maculam et per cõsequẽs nec q̃ntũ ad reatum. vel in suo effectu. et sic pctã dimissa redeunt inq̃tũ ex pctis dimissis aliquid in sequentibus relinquit᷑. Ex hoc enim ꝙ homo deum per pctm̄ offendit post remissionẽ pctõrũ precedentiũ q̃mdã difformitatez ingratitudinis actus sequentis pcti acquirit. et ideo dicit᷑ coiter ꝙ redeũt q̃tum ad ingratitudinez Concor. Pe. Hosti. et alii. ¶ Vtrum requiratur pniã de pctis per ignorantiã cõmissis. R. si ignorãtia est talis ꝙ excuset nõ tenetur. alias sic. de hoc supra ignorantia. §. i. et ii. Et vtrũ de uenialibz. s. pctm̄ iii. §. ii. ¶ Vtrum requirat᷑ pniã de pctis oblitis R. scdm̄ Pe. si homo pctm̄ ita oblitus est ꝙ nullomodo recordat᷑ non tenet᷑ ad pniãz nisi in generali. sz tñ dz pro posse vt recordetur laborare. et si recordare põt tenet᷑ peitere. alias etiam delent᷑ per cõfessionẽ generalem. vt. s. cõfessio i. §. xii. qui incipit. vtrũ per generalem. ¶ Vtrũ dẽat esse pniã de pctõ originali R. scdm̄ Pe. pniã non est hic nisi de aliquo actu proprio et uoluntario. Originale autẽ non est factum ꝓpriũ ymo nec uolũtariũ uolũtate scz in ipso existẽte. sz in altero. et ideo de eo nõ reqrit᷑ pniã. reqrit᷑ tñ displicẽtia in adulto cõsiderãte Illud idez Tho. in iiii. di. xvii. ¶ Vtrũ aliquis in fine vite possit penitere R. diuina gracia nulli se subtrahit facienti quod in se est. vñ homo q̃diu habet usum li. ar. põt se ad graciã p̃parare dolendo de preterito et ꝓponendo cauere de futuro. vñ de pe. di. vii. in prin. tpũs pniẽ est usq̃ ad ultimũ articulũ uite. vnde Leo papa nemo est desperandus in hoc corpore cõstitutus quia non nunq̃ quod diffidentia etatis differtur consilio maturiore perficit᷑. Sz tñ ꝑiculosum et dubium est ꝙ illud tpũs ultimum expectetur. vñ ibidem subdit᷑ sic. Aug. scribit si quis positus in vltima necessitate sue egritudinis accipit pniãm fateor ꝙ non negamus quod petit. sed non p̃sumimus ꝙ bñ hinc exit pniãm dare possimus. securitatẽ autẽ dare nõ possumus. Et sequitur infra nullus expectet qñ peccare non põt. et iterũ quẽ sero penitet oportet non solum deum timere iudicẽ sed diligere iustũ.

non tm̄ penam timeat sꝫ anxietur pro gloria amissa. et multa similia ibidem. Et in tali casu quilibꝫ sacerdos absoluere potest vt. s. absolutio i. ¶. fi. et absolutio ii. ¶. iii. et confessio iii. ¶. v. ver. vii. et de hoc casu habes infra pniā ii. ¶. pe. nec tali est pniā imponenda sed innotescenda. xxvi. q. vii. c. i. ¶ Quid est in pniā sacramtū quid res R. scdm̄ Tho. et Pe. in iiii. di. xxi. In sacromto pniē exterior pniā est sacramtū vt signū tantū scꝫ interioris pniē. et est ibi actus cōfitētis q̄ materiale. actus aūt sacerdotis scꝫ absolutio quasi formale. Pniā uero interior siue contritio ꝓut cōiungit̄ pniē exteriori saltem in ꝓposito est ps sacramti. et est res et signum. res quidem penitētie exterioris et signū remissionis pctōrū. remissio autē pctōrum est res tm̄. Satis cōcor. Ray. ¶ Pniā non ualet nisi restituatur ablatum infra restitutio prima. ¶. fi.

PEnitentia ii. scꝫ illud quod in confessione iponit peitenti Quid ergo. sacerdos dicit penitenti. quicqd boni feceris sit tibi in remissionem pctōrū? R. scdm̄ Tho. in quodaꝫ quolꝫ. hic est q̄druplici consideratione utendū. Primo eni considerandum est ꝙ peccator sit debitor satisfactionis dupliciter. vnomō ex iniunctiōe saocrdotis. aliomō ex ipso pctō cōmisso. vn̄ si contingat ꝙ sacerdos minorem satisfactionē iponat q̄ requirat culpa. residuum exsoluet uel hic uel in purgatorio. Si vero maiorem iniungat nichilominus penitens tenetur facere quod sibi iniunctum est si adsit facultas. Secundo cōsiderandū est ꝙ opus quod quis facit ex iniunctione sacerdotis dupliciter valet penitenti. vno scꝫ mō ex natura operis iniuncti. aliomō ex ui clauium ita ꝙ ex hiis amplius ualet ad expiandū peccatū q̄ si proprio arbitrio idem faceret. Tercio considerandum est ꝙ satisfactio ad duo ualet scꝫ ad expiationeꝫ culpe preterite et ad cautelam future. Quarto cōsiderandum est ꝙ sacerdos potest penitenti satisfactionem iniungere uel ex ꝓprio arbitrio vel ex consilio alieno. et ita in arbitrio ipsius penitētis. vt si dicat sacerdos facias hec si potes. et si non facias hec. silē videt̄ cum sacerdos dicit quicqd boni feceris sit tibi in remissionē pctōrū. qa scꝫ grauis pniā esset ei iniungenda que tn̄ indicare ei debꝫ idest dicendo p̄dicta illa uerba. et sic ea que penitēs p̄ter iniunctionē exp̄ssam facit accipiunt maioreꝫ vim expiationis culpe p̄terite

ex illa generali iniunctione. vñ laudabiliter p̄dicta uerba solent dici. et q̄tum ad hoc satisfactio talis est sacramētalis inq̄ntum virtute clauium est culpe cōmisse expiatiua. licet non habeat maiorem vim ad remedium ad culpam futuram. ¶ Que pena est pro pc̄tis singulis iniungenda? R℞. pro quolibꝫ pc̄tō mortali esset regulariter septēnis pniā iniūgēda. xxxiii. q. ii. hoc ip̄m. et ¶. se. xxii. q. i. p̄dicandum. et ista septennis pniā magis uel minus aspera debet īponi ꝑut maioritas vel mioritas criminis et circūstantiarū exposcunt. quia apud deū magis ualet mortificatio uiciorum q̄ abstinentia ciborum. de pe. di. i. mēsurā. Sed hodie om̄s pniē arbitrio sacerdotis sunt taxande. considératis circūstātiis ꝑsonarū et cōditionum. xxvi. q. vii. tēpora. et dicto c. mensuram. e. t. deus qui. ¶ Sacerdos semꝑ debꝫ iniungere pniām per contrariū pc̄tō. sicut suꝑbo iniungat huilē orōnē. auaro elemosinārū largitionē. accidioso ꝑegrinatōnē. seu laborē. guloso abstinentiā. luxurioso carnis macerationē. et qn̄ꝫ loci mutationē. vt di. lxxxi. vꝫ. xv. q. i. mulier. ¶ Semp tñ cauere debet ne pniā quā iniungit alteri p̄iudicium faciat vt viro in p̄iudiciū uxoris et familie. aut seruo in preiudiciū dn̄i et huiusmōi. ¶ Vtrū penitēs cōpleta pniā sit totaliter absolutus R℞. scd̄m Tho. in iiii. di. xx. siue sacerdos pniām iniungat discrete siue non semꝑ remanet reatus ad penā eiusdē q̄ntitatis. et ideo si eam hic nō iplet. in purgatorio quod superit exiget. Nec sequitur ꝙ ꝓpter hoc confessor peccet semper si minorem pniām iniungit. tū quia non pōt determinate q̄ntitatem pene cognoscere. tum quia qn̄q̧ etiā ex industria minorem penam imponens plus prodesset penitenti qui forte magnitudine pene posset a peitētia peragenda impediri. et ideo confessor negligit minus dampnū vt maius euitet. et iterū q̄a paulati cōformat in penitēte diuinus amor ad plura pniē opera ꝑagenda. cōcor. Pe. s. pniā i. ¶. vii. ¶ Vtrum sacerdos possit cōmutare pniām quam iniunxit R℞. scd̄m Ray. credo breuiter ꝙ sic. dum tamē discrete et ꝓpter causam circa subditos suos. alias nō. di. xlii. presbiter. Et hec exponens vber. dicit. ꝙ ille ideꝫ qui iniunxit. aut successor eius. aut etiā suꝑior si est ordinarius iudex penitentis pn̄t pniām cōmutare vel relaxare. Si uero sit alius confessor a quo cōmutatio petit̄ quia de pari ambo curam habent

vel duo epi in quorũ epãtibus penitens domiciliũ hʒ hic dicẽdũ ꝙ si pniã fuit publica reqri dʒ cõsensus primi qui dedit eam ne scandalizet᷑. dico si de facili posset requiri et maxime si penitens iam publice inchoauit pniãm. ꝙ si defacili non posset requiri. aut si pniã fuit occulta poterit secundus confessor commutare vel relaxare. ¶ Vtrum inferior possit relaxare pniãm iniunctã a superiore R℞. scdm̃ vber. si pniã iniũcta est in tali casu de quo ab inicio poterat inferior pniãm iniungere poterit et relaxare vel cõmutare. nisi supior alias reseruauerit sibi talẽ relaxatõnẽ uel cõmutationeʒ. ar. ad hec. di. l. accedens. et xxxiii. q. i. latorem. et in glo. vtriusꝗ. c. Si uero pniã iniuncta est in casu reseruato superiori. nõ poterit inferior relaxare uel cõmutare absꝗ licencia eius qui iniunxit. nisi urgeat necessitas aut suadeat utilitas. pium eni est interp̃tari cũ superior in hiis casibʒ concesserit iferioribus ptãtẽ cõmutandi uel relaxandi. ¶ Quid si quis dicit se penitere sed non vult subire onus pniẽ dicẽs se tenerum et huiusmõi. R℞. scdm̃ Ray. sacerdos debet talẽ inducere sicut põt ut paratus sit ad implendum pniãʒ ostendendo magnitudinem pc̃tõrũ. et q̃nta bona amisit propter illa que omnia recuperabit per pniãm. et q̃ graues sunt pene infernales et finaliter cum uoluntate sua imponat ei talẽ pniãʒ quã uerisimiliter possit portare ne deterius cõtigat ei pniãʒ uiolãdo. ad hoc aũt pcipue laboret ut pc̃tõrũ cãs et peccãdi occasiões remoueat quia scdm̃ Aug. satisfacere est cãs pc̃torum excidere. nec eorũ suggestionibus aditum indulgere. Et si sacerdos nõ põt gaudere de oĩmoda eius liberatiõe. gaudeat tñ quia ipm̃ a gehẽna ad purgatorium mittit. Et sicut dicit Hosti. nullatenus debet sacerdos pmittere pc̃tõrem desperatum recedere. xxvi. q. vi. si presbiter. potius imponat vnũ pater noster vel aliquid leue. et ꝙ alia boã que fecit et mala q̃ tolerauit sint ei in penitentia. Concor. Tho. in iiii. di. xx. ¶ Quid si sacerdos credit ꝙ peitẽs nõ faciat pniãm vide supra cõfessio ii. ℂ. i. Aut quid de illo qui non vult et dicit se non posse abstinere a pc̃tõ. hẽs. s. cõfessor. primo. ℂ. ii. ¶ Quid de penitentibus in extremis vel etiam in sanitate sed non cõplent hic pniãʒ? R℞. scdm̃ Ray. tanta posset esse contritio ꝙ sufficeret ad delendum omnem penam. ita ꝙ talis statim euolaret ad celum. vt patʒ de latrone. Luce xxiii.

Si tamen minus sufficens est cõtritio uel penitẽtia purgabitur igne purgatorii. vnde de talibus dicit Augusti. et si conuersus vita viuat et non moriat. tñ non pmittimus ꝗ euadat om̃em penam. Nam prius est purgãdus igne purgatõis qui in aliud sclm̃ distulit fructum cõuersionis. de peni. di. vii. c. vlti. in fi. Et eãdem sentẽtiã ponit Grego. xxv. di. q̃lis. de q̃stione etiaꝫ ista hẽs supra. penitẽtia. i. ¶. pe. ¶ De purgatorio quoqꝫ infra. purgatoriũ. ¶ Vtrũ pena mortis diminuat aliquid de pena debita pro peccato? ℞. scdm̃ Tho. in iiii. di. xx. mors naturalis est pena cõsequens originale peccatũ et q̃si iam in naturã versa. et ideo per mortem naturalẽ non purgat aliquid de peccato actuali. sed per illatam bñ potest purgari. vnde siquis mortem illatam patiẽter sustineat etiam si pro aliis criminibus illata sit ualet ad dimunitõem pene et liberatõem etiã a tota pena scdm̃ q̃titatem culpe et pene et patiẽtie et cõtritionis. Ad predictam materiam pnie potest ptinere infra. satisfactio. per totum. Et de sacerdote qui pro missis iiunctis pecuniã recipit supra. oblatio. ¶. finali.

PEnitentia iii. de penitẽtia sollẽni et de publica. Et quidẽ penitẽtia sollẽpnis nõ ẽ hodie in vsu. ideo breuiter sciẽdũ est ꝗ debet fieri cum illa solẽnitate. et mõ qui habet. l. di. in capite. et iponitur tm̃ ab epo uel de eius mãdato. Et debet imponi pro crimine publico et vulgatissimo quod totaliter vrbẽ uel aliũ locũ cõmouerit. xxvi. q. vi. c. vl. Iteꝫ nõ dꝫ iponi clerico nisi deposito quia nec laicus qui semel egit eam dꝫ postea ꝓmoueri nec clericus debet postea mĩstrare. di. l. cõfirmandũ et c. illud. et c. alienũ. et c. ex penitẽtibus. et de hoc dictum est supra. ordinãdus. ¶. xiiii. ¶ Vtrũ quis possit cogi ad sollẽpneꝫ pniãꝫ? ℞. scdm̃ Ray. si crimen sit magnũ et publicum et scandalũ mouerit poterit quis cogi sꝫ et pro occulto crimiẽ si peitẽs voluerit imponi potest alias nõ. ar. de consc. di. iii. peitẽtibus. ¶ Vtrũ sollẽpnis pñia possit iterari? ℞. scdm̃ Ray. non. di. iii. repiunt. sed alia queꝫ penitentia siue publica siue priuata põt et debet iterari quotiens homo peccat. de peni. di. iii. septies. et c. ad hec instãt. ¶ Quare aũt sollempnis pñia nõ iterat assignat Tho. in iiii. di. xiiii. tres rationes. ¶ Prima ne ex iteratione vilescat. Secunda quia figura est expulsionis de padiso que tm̃

semel facta est. Tercia quia sollēpnizatio penitētie est q̄i quedā ꝓfessio ꝑpetuo penitentiā cōseruandi. et ideo iteratio sollēpnitati obsistit. ¶ Vtrum qn̄ imponitur pn̄ia publica intelligatur peccati reuelatio? R. secundū Tho. in iiii. di. xiiii. non reuelatᷣ ꝓpter hoc q̄uis suspicio oriatᷣ illum aliq̄d enorme cōmisisse. nō enim pro certo scitur culpa ex pena quia et quādoq3 aliq̄s facit penitentiā pro alio sicut legitᷣ in vitis patrū de quodam qui vt socium suū ad penitentiā ꝓuocaret ipse cū eo egit pn̄iā3. Et in legenda aurea. ti. de sollēpnitate mortuorū de illo qui fecit penitentiam septennalē pro matre sua que pro illa fuit a tormētis liberata. ¶ Sed que est peitentia publica? R. scd̄m Ray. publica pn̄iā dicitur qn̄q3 illa sollēpnis de qua iam hic dictū est. ¶. i. et seq̄ntibus. Sed et ꝓprie dicitur publica que fit in publico nō tn̄ cum predicta sollēnitate vt cum iniūgitur pn̄ia ꝑegrinatōis per mūdum cum baculo cubitali et cum scaplāri et huiusmodi. hanc posset īponere quilib3 sacerdos ꝓrochiano suo. ¶ Vbi per sedem aplicam imponitᷣ penitēcia publica? R. scd̄m Guil. duranti. pn̄iam publicā sedes aplica non indicit nisi in loco vbi est curia romana. et tunc tm̄ pro enormibus. pn̄iarii enī pape faciūt tales denudatos triduo aut plus vel minus incedere per oēs ecclīas ciuitatis vbi est curia. et postea remittunt ad ꝓprios vt consideratis circūstantiis eis iiungant penitentiā salutarē. lic3 quidam ribaldi pro questu fingant sibi tales pn̄ias a sede aplica iniūctas falsas pn̄iarioru3 litteras ondentes. ¶ Que causa est q̄ detur aliq̄ penitētia publica? R. secūdum Tho. in iiii. di. xiiii. q̄druplex est causa. Prima vt peccatū publicu3 publicā habeat medicinam. Secūdo quia maxiā cōfusione est dignus qui grauissimū scelus cōmisit. Tercio vt sit aliis ad terrorem. Quarto vt sit exemplū penitendi et non desꝑandi eis qui grauibus detinentur. ¶ Vtrū pro quolib3 maīfesto peccato teneatur homo manifestare pn̄iam? R. scd̄m Al. non oportet sed qui scandalizauit in coī tenetᷣ q̄dem ad ōnsionē boni exempli ita q̄ presumi debeat eum de preteritis pn̄iām egisse. et sufficit.

Penitentia. iiii. s. impedita uel falsa. Que sunt īpdimenta pn̄ie? R. scd̄m Hosti. et Ray. multa sunt. sed inter alia sunt q̄tuor pricipaliter. s. pudor. timor. spes. et despatio. Primū ergo impedimtu3 est pudor cōfitendi. de quo dctm̄

est supra · cōfessio · i · ¶ · pe · Secundū īpedimītum est timor · s · cum quis timet ne possit ferre penitentiā contra q̄m sunt tria remedia · s · pñtis pene modicitas · leuitas · et breuitas · et ecōtra future pene imensitas · acerbitas · et eternitas · Terciū impedimētū est spes · et hec ē triplex · s · spes diu viuēdi · cōtra illud · ii · ad thessꝫ · v · dies dñi sicut fur i nocte et cet · Itē vigilate et orate quia nescitis diem neqꝫ horā · Item spes miam consequendi · contra illud · ecclesiastici · xx · ne dicas miseratio dei magna est multitudinis pctōrum meorū miserebit̄ · mia eniꝫ et ira ab illo cito ꝓximant · Item spes diuicias tēporales acqrendi · cōtra illud · Lu · xii · aīa mea reqesce · bibe · comede · et epulare · et cet · Quartū impedimītuꝫ est despatio · et hec est duplex · s · despatio venie sicut dicit caym gen̄ · iiii · maior est iniqtas mea q̄ vt ueniam merear · cōtra quod est illud · psalmi · mia eius sup omnia opa eius · Item despatio pseuerācie in bono · cōtra illud verbuꝫ dñi · n̄ dico tibi vsqꝫ septies sed usqꝫ septuagesies septies · de pei · di · iii · septies · et c · ad hoc ¶ Et pñt etiā alia ipedimēta assignari · Primum est alleuiatio culpe ꝓprie · Secūdū est aggrauatio culpe aliene et maxime maiorū · Terciū ē multitudo peccātiū · Quartum est cōsuetudo peccādi · Quintum est elatio mentis · Sextum est delectatio pcti que qdem quia non ad casus sed ad psuasiones ptinent predicatoribus reliquo · ¶ Que sit penitētia falsa? ℞ · falsa dicit̄ cum spretis pluribus de vno solo · penitētia agitur aut cum sic agit̄ de uno vt non discedatur ab alio · vnde scriptum est · qui totā legem obseruauerit offendat aut in vno factus est oīm reus · s · q̄tum ad vitā eternam · sicut enim qui si peccatis omibus esset iuolutus ita si in vno tm̄ maneat eterne uite ianuā non introibit · hn̄tur hec de peni · di · v · ¶ · fi ·

Percutere siue uerberare vtrū liceat? ℞ · scdm̄ Tho · scdā secunde · q · lxv · nocumētuꝫ alicui inferre non licet nisi p modum pene ꝓpter maliciā ¶ Nullus autem iuste punit aliquē nisi sit eius iuriditōi subiectus · et ideo verberare aliq̄m non licet nisi hn̄ti potestatem aliquam sup illum · et quia filius subditur pōtati patris · et seruus potestati dñi · licite pater pōt verberare filiū et dn̄s seruū causa correctōis et discipline · Eādē questionē tractat Ray · et q̄si eodēmō determinat dicēs q̄ pcussio siue verberatio fit aliq̄n ex malicia uel odio et hoc est pctm̄

mortale et in clerico inducit depositōez · xlv · di · c · i · et c · eps ·
qn̄q; uero fit ex caritate et causa correctionis et huiusmodi · et
hec in omibus habentibus potestatē est licita in suos subditos ·
xxxv · di · an̄ omnia · xlv · cum btūs · epus tamen neminē debet
suis manibus verberare · di · lxxxvi · nō licet · sed pōt per aliuz ·
v · q · v · illi qui · et si verberādus est clericus non debet epus euz
verberare nec per laicum alias tā epus q̄ verberās iciderent in
excoicatōnem · de sen · ex · cum vniuersitas · vt dcm̄ est supra ·
excoicatio · ii · ¶ · ii · nisi clericus esset incorrigibilis vt ibi dicit ·
¶ Qua de causa clericus corrigendus possit verberari? ℞ · scdm̄
Ray · pueri in mioribus ordinibus etiam pro minoribus culpis
verberātur · maiores uero uerberari non debēt nisi pro maiori-
bus crimibus · di · xlv · cum btūs · Porro regulares scdm̄ reglās
suas subiciunt uerberibus etiā pro leuibus culpis · ar · de appel ·
reprehēsibilis · in fi · de symo · per tuas · de accusa · q̄liter · in fi ·
Sed non usq; ad sanguinē · vt supra · disciplina · De materia p-
cutiētium clericos · satis hētur supra · excoicatio · ii · Quomodo
pcutiēti unā maxillā prebenda sit alia · vide · s · patiētia · ¶ · fi ·

PEregrinus · i · coiter · ad quē ptineat defensio pegrino-
rum? ℞ · secūdm̄ Ray · oms peregrini defendi debent ab
ecclia ut qcunq; eos in rebus uel psonis grauauerit nisi
admonitus satisfecerit excoicetur · xxiiii · q · iii · siquis romipe-
tas · et duobus c · seqntibus · de treuga · et pa · c · inouamus · de
pegri · c · conqrente · ¶ Quid de rebus pegrinorum qui moriū-
tur in uia? ℞ · scdm̄ Hosti · qcunq; acceperit peccat mortaliter
nisi ea intentiōe accipiat ut restituat heredi · nec excusat aliqs
statuto cōsuetudine uel precepto · sicut de naufragiis dictū est
supra · naufragus ·

PEregrinus · ii · q̄tum ad clericos · qui dicūt pegrini cle-
rici? ℞ · scdm̄ Ray clerici pegrini pn̄t large appellari oēs
qui non sunt de epatu ordinantis · nam nullus talis siue
clericus siue laicus potest recipi a tali epo ad dignitatē uel ordi-
nes uel eccliastica sacramēta · lxxi · di · per totum · et spāliter in
c · primatus · de prochi · c · ii · et iii · sed de ordinibus hēs supra ·
ordinatio · ¶ · vi · et · vii · Institui uero bene pn̄t epi extranei in
ecclesiis ab abbatibus uel iferioribus prelatis de cōcensu et dis-
pensatōe ipius epi · alias nō · e · ti · c · fi · et de institu · ad decorē ·

¶ Quare pegrini et ignoti repellūtur a ꝓmotione? R. secūdm Ray. duplex est causa. Una quia non licet epo ponere falcē in messem alienā. subditum alterius ordinādo. lxxi. di. per totū. vi. q. i. c. fi. Secunda cā est quia tales qnq3 solent esse crimiosi infames irregulares uel excoicati. et quādoq3 mentiunt̄ se hēre ordines cum nō hēant uel plures hēre q̄ habeant. xcviii. di. affros. xix. q. ii. due. Et nota ꝙ clericus hñs ecclīam nec pegrinari pōt sine licētia epi. de cōse. di. v. non oportet. de voto et vo. redēp. magne. ¶ Quādo clerici pegrini debeant ad celebrandū admitti? R. secūdm Ray. si tales clerici ignoti uolunt publice populo celebrare admittunt̄ cum qnq3 sigillis eporu3. di. xcviii. c. i. et ii. et e. ti. c. i. et hoc si sigilla sint ignota. alias sufficeret sigillū epi sui tm̄. di. lxxi. primatus. xix. di. due. et multomagis sufficeret aplice sedis mādatū. de cle. ñ resi. tue. Si uero uellēt in secreto et ex deuotōe celebrare. tolerari pñt. e. ti. tue. et ē rō scdm̄ Host. qa i publica celebratiōe posset eū mouere ad celebrandū glīa hūana uel lucrū. secus i secreto. Itē quia cōe malū in publico posset incidere. s. si non ordinatus celebraret. s3 in secreto nō uertit̄ in piculū nisi solius celebrātis. ¶ Sed quare accipiunt̄ tales cū qnq3 sigillis ignotis cum ignota non faciāt fidem? R. scdm̄ Ray. quia non ita defacili posset cōmitti falsitas in qnq3 sicut in uno. Et addit Io. ꝙ nisi aliqlis noticia hēatur de sigillis non est ei credendū. S3 ut addit Ray. cum sigillis sufficeret unus testis. Ita tñ ꝙ secundū Innocē. et Hosti. si ex receptōe talium clericorū fieret preiudiciū et dāpnum alicui non debet credi etiam qnq3 sigillis nisi ꝓbaretur. s3 uiatorem transeuntē non oportet ita subtiliter examiare. xlii. di. qescamus. ¶ Quid si talis amisit litteras? R. si probet per duos tests ordiātionē suā et cōuersationē recipi pōt. e. ti. tue. autē. de fi. instru. ¶. si uero. col. vii. C. de fi. instru. in exercendis. et si non existant testes de ordinatōe quia forte longu3 tp̄us est sed constet ꝙ semp se gessit ut presbiter admitti poterit. ar. ff. ad macc. l. iiii. de presbitero non bap. c. ii. et iii. ¶ Quales debēt esse littere que dant̄ clericis pegrinis? R. scdm̄ Hosti. ad hoc ꝙ suscipiantur ad executionē ordinū debēt littere cōtinere hanc clausulā uel similē. q̄m gradatim ad talē ordinē ꝓmouimus. lxxxiii. di. in nomie patris. et c. se. Et hee littere

cōmendatitie vocātur · seu testimoniales · e · ti · tue · Si uero or
dines vult recipere necesse est ꝙ habeat a suo epo exp̄ssam licē-
tiā per modū qui habetur · s · ordinator · ¶ · vi · et · vii · ¶ Epi et
superiores similiter et abbates et priores et ceteri p̄sidētes mo-
nasteriis q apud sedē apostolicā ꝓmonētur · cōfirmātur · cōse-
crātur vel benedicūtur · nō accedāt ad commissas ecclesias sine
litteris apostolicis cōtinentibus ꝓmotionē · cōfirmatōez · con-
secrationē seu benedictionē · nec accipiāt dictas administratōes
et nemo eis pareat nisi eas ostēdāt · alias quicqd ipsi faciūt est ir
ritū · et ipi nihil pcipiēt de ꝓuētibus · et illi q ipos recipiūt · uel
eis obediūt sunt suspensi a beneficiis ecclesiasticis · Et idem per
oīa si ipi prelati recederent de curia non prestito iuramento fi-
delitatis · vt in extrauagāti bonifacii viii · que incipit iniuncte ·

PEriuriū qd sit · ℞ · scdm mgrm senteet ray · piuriū est
mēdatiū iuramēto firmatū · Sed Tho · secūda secūde · q ·
xcviii · dicit ꝙ falsitas est de ratione periurii addens ꝙ si
cut dicit Ieronimus · si quodcūꝙ illorum triū defuerit · s · veri-
tas · iudicium iustitia · periurium est · non tn̄ eodem ordine sed
primo qdem et principaliter qn̄ deest veritas · secūdario aūt qn̄
deest iustitia · qcūꝙ enim iurat illicitum ex hocipso falsitatē in
currit · quia obligatus est ad cōtrarium faciendum · Tertō · qn̄
deest iudicium · quia cum indiscrete iurat ex hocipo periculose
cōmittit falsitatem incurrēdi · ¶ Quot modis cōmittitur fal-
sitas in iuramento assertorio · ℞ · scdm Aug · tribus modis est
ibi falsitas et cōmittitur periurium ¶ Primus est cū quis iuran
do loqtur falsum sine intentōe fallēdi · quia ipe fallitur et cre-
dit verum dicere · secūdo cum loqtur falsum et cum intentōne
fallendi · s · quia ipm falsū esse putat ¶ Tertius qn̄ loqtur uerū
cū intentōe tn̄ fallēdi quia credit esse falsum · xxii · q · ii · hoies ·
¶ Quot modis committitur falsitas siue piurium in iuramēto
ꝓmissorio · ℞ · scdm Ray · tribus modis · primus cū quis iurat
se facturū vel dicturū aliqd iiustū vel ihonestū simpliciter ¶ Scdūs
qn̄ iurat aliquod ihoēstū vel illicitū et hoc cū solennitate · Ter-
cius qn̄ ex leuitate sz sine sollēpnitate in re tn̄ licita · vt in iura-
mētis quotidianis ex qdā mala consuetudine · vt per deum ibo
cras ad ecclesiā vel aliquod simile · vel etiam cū huiusmoi iura-
menta fiūt ioco · In omnibus p̄dictis cū quis iurat stati piurat ·

xii.q.iiii. qui sacramēto. s3 intellige large vt in primo. ¶. dictum est. ¶ Vtrū periuriū sit peccatū mortale. R℞. scdm̄ Tho. secūda se. q. xcviii. ex suo genere est peccatū mortale. quia importat cōtēptū dei. nec excusatur a peccato mortali nō implēs etiā quod coactus iurauit. potest tn̄ per auctoritatem pape ab obligatione iuramēti absolui. p̄sertim si coactus fuit tali metu qui cadere possit in constantē virū. minor tn̄ penitentia imponitur tali. Itē non excusatur a mortali q iocose iurat. quia nō euitat diuinā irreuerentiā ymo q̄tu3 ad aliquid magis auget. Similiter ille qui ex pulsu lingue iurat siqde3 aduertat se iurare et putat falsum esse quod iurat nō excusatur a peccato mortali sicut nec3 a dei contēptu. si aūt hoc non aduertat non uidetur habere itētionē iurādi. et ideo a crimine piurii excusatur. ¶ Vtrum excusetur a peccato mortali qn̄ iuratnr falsu3 quod creditur esse uerū. ? R℞. scdm̄ Pe. qn̄ falsu3 iuratur iuramento assertorio et iurās credit. veru3 siqdem adhibuerit diligentiam non est mortale. Similiter et qn̄ iuramentū fuit ꝓmissoriu3 si ꝓpter legittimum impedimentum obmittit impleri excusatur saltē a mortali. ¶ Sed quid faciet q per metū iurauit se aliquid daturum vel facturum. vide. s. Iurare. ¶. xv. qui incipit quid de eo. ¶ Vtrū periuriū sit grauius peccatū q̄ homicidium ? R℞. scdm̄ tho. in quolib3. sicut apostolus dicit. ad hebreo. vi. hoies per maiores sui iurant et omnes controuersie eorū finis est iuramentū frustra aūt in causa homicidii controuersie finis esset iuramentū si homicidiu3 ess3 grauius q̄ periuriū. presumeretur enim ꝙ qui maiorem culpā. s. homicidii cōmisit non fereretur minorem. s. periurii incurrere. vn̄ ex hocip̄o ꝙ in causa cuiuslibet peccati defertur iuramentū manifeste ostenditur ꝙ periurium ꝓ maximo peccato debet haberi. nec immerito. qa periurare nomen dei videtur q̄dam diuini nominis denegatio. vnde secundum locu3 post ydolatriā peccatū periurii tenet. vt ex ordine p̄ceptorū patet. s3 apud gentiles iusiurandū erat honoratissimū. vt dicitur circa principiū methaphisice. S3 quare homicidiū grauius in ecclesia punitur. rō est. quia grauius nocumentum interdū hominibus imminet etiā ex minori culpa. tn̄ scdm̄ iudicium dei grauius peccatum grauius punitur. ¶ Vtrū peccet qui ab aliquo exigit iuramentū ? R℞. scdm̄ Tho.

secūda secunde. q. xcviii. q exigit iuramentum vt psona priua
ta et hoc facit quia nescit sꝫ dubitat de veritate scdm q Aug.
dicit non peccat. sed tn̄ humana tēptatio est. i. ex infirmitate
humane nature pcedit. si aūt scit uel pbabiliter credit eū fal-
sum iuraturuꝫ et cogit iurare homicida est. Nam scdm Aug.
ille de suo periurio se interimit. sed iste manuꝫ interficiētis im-
pressit. Si autē aliquis exigat iuramentuꝫ tanq̄ persona pub-
lica scdm q exigit ordo iuris. n̄ videtur esse in culpa. siue sciat
iuramentum uerum esse siue falsuꝫ. quia non videtur ille exi-
gere sed ille ad cuius instātiaꝫ exigit. ¶ Que est pena periurii?
R. scdm Ray. dꝫ scdm canones grauis imponi sicut pro cete-
ris grauibus pn̄ia septennis. tn̄ circūspectis circumstantiis ma
gis vel minus aspera imponēda est penitentia. Itē periuri sunt
infames. vi. q. i. infames. et. c. qcūq. xxii. q. v. si quis cōui-
ctus. nec amplius ad testiōium dꝫ admitti. vt in dicto. c. qui-
cūq. et. xxii. q. v. paruuli. nō obstāte q egerint penitentiaꝫ.
de testi. et attesta. testimoniuꝫ. ¶ Quomodo solennitates ad-
hibite aggrauāt piuriuꝫ? R. scdm Ray. qcunq iurat per deū
multum obligatur. qui uero p deū et euangelium magis obli-
gatur. et adhuc qui istis adiungit sanctorū reliquias magis ob
ligatur. et ita crescentibus solennitatibus crescit obligatō. Et
sicut dicit Tho. secūda secūde. q. xcviii. grauius peccatuꝫ est si
quis solenniter iurās per euangeliū periuret q̄ si per deū in cō-
muni sermone piuret tam pp̄ter scandaluꝫ q̄ propter maiorē
deliberationē. qbus eq̄liter hinc inde positis grauius est si quis
per deū iurans periuret q̄ per euangeliuꝫ. Idem Pe. et cōcor.
Innocē. ¶ Quid si qs audit aliquē iurare vide. s. Iurare. ¶. xvii.
qui incipit. quid si qs audit. et multa ibi ad hāc materiā perti-
nentia. et. s. iuramentum. i. et. ii. per totum.

PErmutatio. Qualiter possit fieri permutatio de bn̄ficiis
ecclesiasticis? R. scdm Ray. bn̄ficia ecclesistica non pn̄t
adinficem permutari auctoritate vel pactione partium
sine symonia. sed episcopus si utile esse uiderit potest ex officio
suo transferre personas et facere permutacionē. ita tn̄ q par-
tibus inter se nō licet de hoc pacisci. et tractare. vt Innocē. po-
nit. sed totū exponāt et relinquāt in manu superiorum ¶ Per-
mutatio uero possessionū per se non est phibita. quia datur ibi

tp̄ale pro tēporali. de re. p̄muta. ad q̄stiones. ita tn̄ q̄ si alterā pars p̄ponderet poterit pecunia refundi vt sic ad equalitatē per mutationis p̄ueniatur. Sed hic nota q̄ hec p̄mutatio est q̄daꝫ alienatō. vt de re. eccle. nō alie. nulli. et ideo seruādus est modus qui dicitur. s. alienatio. ¶. i. Quando duo volentes sua beneficia p̄mutare libere et sine fraude resignāt in manu episcopi non possunt impediri per illos qui hn̄t litteras apostolicas de bn̄ficiis vacaturis. de re. p̄mu. c. vnico. li. vi. et si talia bn̄ficia conferantur aliis non valet. e. ti. ne cōcessione. in cle.

Perplexitas alia iuris alia facti. vt Ray. pōit. Perplexitas iuris est cuꝫ aliquis circa id quod sibi occurrit faciēdum inuenit diuersas auctoritates sibi inuicē oppugnātes. hec perplexitas ꝑ peritorum consiliū et contrariorum cōcordiā reformanda est. Alia est ꝑplexitas facti. qn̄ vt ait Gre. dyabolus suggestione sua plerosq̄ ita peccare facit quatenus si forte peccatuꝫ fugere appetant sine alio peccato non euadent. xiii. di. nerui. Et datur ibi consilium q̄ tunc minus maluꝫ eligatur. i. q̄ alias scd̄m se consideratum esse minus peccatum. nā veritate inspecta non potest quis esse perplexus. i. necessitate astrictus ad aliquod malū. nā Aug. vasis ire nunq̄ deus redderet interitū si non spontaneū inueniretur homo habere peccatū. xxiii. q. iiii. Nabugodonosor. Item Aug. vsq̄ adeo peccatum voluntariū malum est vt nullo modo sit malū nisi sit voluntariū. xv. q. i. ¶. i. circa fi. Cōcor. Tho. in. iiii. di. xxxix. similit̄ et oēs theolog. Si sacerdos celebrās recolligit se cōmisisse aliquod mortale peccatū. vide. s. missa. ¶. viii. et de tenētibus opiniones diuersorum magistrorū. s. opinio. ¶. i.

Personatus. vide supra. dignitas. ¶. i.

Pertinacia est oppositūꝫ vicio molliciei et virtuti perseuerantie. de quibus ad plenum vide. s. mollicies.

Pignus quid sit? R̄. scd̄m Hosti. est obligatio rei licite ꝓ debito facto. fit aūt ad maiorē securitatē. q̄a tutius est pignori icūbere q̄ agere in ꝑsonā. vt insti. de obli. q̄ ex debito. na. ¶. furti. vnde qn̄ transit in potestatem creditoris. dicitur pignus. sed si remanet apud creditorē dicitur ypotheca. sed q̄tum ad actōnem nō differunt. Quot modis intelligantur aliq̄ pignora obligata tacite? R̄. scd̄m Hosti. multis.

nā si quis dotem ꝑ aliqua promisit omnia bona sua tacite obligatur. Itez ꝑ resti. dote uxori omnia bona mariti tacite obligantur. etiā si extraneus. i. iis qui mulierē non habet in potestate dotem confert. C. de re. vxo. ac. l. vnica. de hoc vide. s. dos. ¶. ii. et. xi. qui incipit. quid si marito. Item omnia bona cōductoris inuecta et illata in rustico predio sciente dño nisi ad tēpus inferantur tacite obligata sunt dño pro pensione. in vrbano aūt non distingo vtrum dñs sciat vel nesciat. C. de loca. certi. Item bona tutorū et curatorum tacite obligātur minoribus pro illorū officio aut si non administrarūt. C. de admini. stra. tuto. ꝑ officio. Item bona patris tacite obligatur filiis ꝑ rebus aduentitiis et preciis earum. vt. C. de bo. que libe. cum oportet. Itē bona matris cōuolantis ad secundas nuptias sunt filiis prioris matrimonii tacite obligata. vt eis restituat que a priori marito lucrata fuit. C. de secundis nup. hac editali. ¶. pe. Itez bona defuncti tacite obligātur ꝑ legatis et fidei cōmissis. C. de lega. l. i. ¶ Que res pignori obligari possunt? R. scdm̄ Hosti. obligari pn̄t tā res pn̄tes q̄ future vt fructus pendentes partus ancillarū fetus pecorū et ea que nascētur. ff. e. et que nūdum. Item res corporales et incorporales vt cautōes et nomina debitorū. ff. e. cōuenit. Itē vsufructus. ff. e. si iis. Item prediales seruitutes rustice. vt. s. q̄ diu pecunia soluta n̄ sit his seruitutibus creditor vtatur. et si infra certum diem nō fuerit reddita creditori vendere vicino valeat. ff. e. sed annue. Sed hic caue ab vsura. sicut dicitur infra. ¶. vii. Vrbane autē seruitutes non possunt sic pignorari. et ratio est ne ex uarietate vsus vtentium edificia destruantur et inutilia fiant. ff. e. si iis. ¶. si. pignori aūt obligari non possunt. vt Gof. refert res sacre. vt vasa et ornamēta. C. de sacrosanc. sanctimus. nisi ecclesia superflua vasa habeat et debitum vrgeat. x. q. ii. hoc ius vel nisi in aliis causis necessariis qbus res ecclesie alienari pn̄t. xii. q. ii. auruz. vide. s. alienatio. ¶. i. Sed nec ecclesie possunt pignori obligari. vt in auten. de aliena. et emphi. ¶. qm̄. Itez liberi hominis nulla est obligatio. quia contraria est libertati. e. ti. c. ii. C. de ac. et obli. obes. C. que res pigno. qui filios. in auten. vt nulli iudi. ¶. qa vero. In casibus tn̄ tenet obligatō liberi hois vt i redēpto ab hostibus. C. de captiui. et post li. re.

uersis. l. fi. Item ob necessitatē famis pater filium obligare potest. nā et vendere potest. C. de patri. qui fi. dis. l. ii. et vt. s. emptio. ¶. fi. ¶ An quis res suas obligat intelligātur futura? R. de pn̄tibus et futuris sensisse p̄sumitur. C. que res pi. ob. post. l. vlti. Sz intellige exceptū esse illud quod spāliter obligaturus nō erat. vt vestis suplectilia q̄ in vsu habebat et similia. C. q̄ res pi. ob. pos. l. i. Sz bene itelligātur iura oblata et actiones. C. de cer. pas. si adēptis. et. l. casus. si vero dicat mobilia et se mouentia nō ob hoc intelligūtur actiones et nomina siue credita. C. de p̄to. pi. l. i. Idem dicendū de his qui offerunt ecclesie omnia bona sua. Item qui obligat instrumēta et de agris et oibus que ibi continentur sensisse videtur. vt. C. que res pi. ob. post. l. ii. ¶ Quādiu pignus remanet obligatum? R. q̄diu etiā vnus denarius remanet ad soluenduz. C. de distract. pi. l. q̄diu. ¶ Vtrū ecclesiastici redditus siue stipēdia possint pignorari vel obligari? R. scdm̄ Inno. n̄ pn̄t obligari speciali cōuētōne sz a iudice p debito canonici et ex cā indistin. possunt obligari. ar. C. de re. iudi. cōmodis. Idez videtur de fideius. puenit. et vide. s. locatio. ¶. pe. ¶ Vtrum vti pignore sibi obligato sit vsura? R. scdm̄ Tho. secūda se. q. xcviii. si pignus sit res aliq̄ cuius usus p̄cio extimari potest dz ille q mutuauit computare vsum illius rei in extimatōnē eius quod mutuauit. alioqn idē est ac si pecuniā accipit pro mutuo quod est vsurariū nisi forte esset talis res cuius vsus sine p̄cio soleat concedi inter amicos. sicut patet de libro commodato. Et hoc intellige q̄ sit vsura si vtatur pignore cōsentiēte debitore. si vero eo nolente esset furtum. ff. de furtis. l. si pignore. ¶ Quid de expensis a creditore factis in pignore? R. scdm̄ Ray. potest creditor exigere vel cōpensare nō solū expensas quas fecit colligēdo fructus sed etiam q̄s fecit bona fide circa rē pigno. puta colēdo fūdū vel pascēdo iumentū. et hoc nisi fuerint immoderate. ff. de pigno. ac. l. si seruos. sed fructus quos pcepit vel percipere debuit cōputabit in sortem. C. de pigno. ac. l. ii. et. e. ti. cuz contra. ¶ Quid si pignus perit vel deterioratur? R. si sine culpa creditoris periit vel deterioratū est non tenetur. et nichilominus debitor tenetur soluere debitū. nisi actnm sit q̄ amissio pignoris liberet debitorē. Si vero culpa creditoris tenetur creditor. C. de pigno.

ac·l·ii·§·iiii·et·v· ¶ Quid aget creditor hñs pignus si patus
cōputare fructus in sortē petit residuū debiti? ℟·scdm̄ Ray·
potest enim pecuniā mutuatā p actionē psonalez petere·C·de
pigno·quis·et·l·distractis· Itē potest pignus alteri pignora-
re·C·si pignus pignori·l·i·et·ii·Sz nūquid possit pignus vē-
dere? habes in sequēti·§· ¶ Vtrū creditor cui ñ soluitur possit
pignus vendere? ℟·scdm̄ Ray·si pactum fuit ꝙ pignus posset
vendi certo tēpore vel viro vel psone vel pcio dz creditor nūtia-
re debitori et postea poterit vēdere scdm̄ formā cōuentā et nō
aliter·Si vero pactum fuit de nō vendēdo·nō poterit vendere
nisi post trinā denūtiationē factā debitori vt soluat·et si nō sol
uerit·postea poterit vēdere·sed si vēderet ante teneretur fur-
ti·Si vero nullū pactum fuit sufficit vna denūtiatio·et postea
elapso biennio poterit fieri venditio·pbatur hoc·ff·de pigno·
ac·l·si cōuenit de distrahendo·C· de iure domi·l·fi· ¶ Quid si
pignore vendito creditor minus accepit q̄ erat debitum? ℟·si
vendidit bona fide potest agere ad residuū· et si plus recepit te
netur restituere debitori·C·de iure do·mi·l·fi· ¶ Cui et con-
tra quez datur actio psecutiua pignoris siue ypothecaria? ℟·
scdm̄ Hosti·datur creditori cōtra quēlibet possessorez·ff·e·l·
pignoris·et·C·e·l·pignoris·et·l·debitorez·Ita ꝙ si possessor
habet titulū lucratiuū tūc creditor habet electionē· vtrū agat
psonaliter contra debitorem vel ypothecarie cōtra possidentē·
C·e·distractis·et·l·persecutionez·et idem si habz titulum o-
norosum sed·si fuit fraudis conscius·s· quia sciebat rem aliis
obligatā· sed si non fuit fraudis cōscius nō potest creditor con
tra eum agere quousq3 egerit contra debitorem et fideiussores
et mādatores et postea agi poterit cōtra pignorū possessores·
¶ Cui et cōtra quez datur actio pignoratitia? ℟·scdm̄ Ray·
potest agere debitor vel heres eius contra debitorē vel heredez
eius vel aliū· si forte creditor rem sibi pignoratā in aliū trāstu
lit· nam et iste possessor tenetur cōputare in sortem non soluz
fructus quos pcepit sed etiā omnes quos añriores perceperunt
a tēpore primi cōtractus· et sic soluto residuo restituere debet
pignus·e·ti·cū contra·de pignorationibus q̄ vocātur repsa-
lie·vide infra·repsalie·

Pyrate omnes ter in anno ab ore summi pōtificis excomunicantur. vt refert Hostiensis. et ita est.

Placere. vtrum velle placere hominibus sit peccatum. s. adulatio. ¶. penultimo.

Pollutio. vtrū per pollutōnē in somnis amittatur virginitas? ℞. scdm Alber. non. eo ꝙ volūtas et deliberatō nō immediate voluptati cōiter coniūgantur. ¶ Vtrum pollutio nocturna impediat cōionem. s. cōicare. ¶. v. ¶ Vtrū pollutio que in somnis incipit et in vigilia terminatur sit peccatū? ℞. scdm Tho. in. iiii. di. ix. pollutio q̄tū ad rōem meriti vel demeriti magis iudicatur scdm principium quod est in dormiendo q̄ scdm finem qui est in vigilando. quia corpalis motus nō pertinet ad meritū vel demeritū nisi scdm ꝙ a volūtate cātur. ex quo enim excitatus est motus in dormiendo nō subiacz volūtati vigilātis vlterius. nec putatur euigilasse quousqꝫ pfecte vsum liberi arbitrii recuperauerit. potest tn̄ cōtingere ꝙ in ipa euigilatione peccatum oriatur si quidem pollutio placeat ꝓpter delectatiōnē. quod qdem erit veniale peccatum si talis placētia sit ex surreptione. mortale aūt si sit cū deliberato cōsensu pcipue cū appetitu futuri. ipa aūt primo placētia n̄ facit preteritā pollutōnē peccatū ꝙ si placeat vt nature exoneratio vel alleuiatio. peccatum non creditur.

Populus. ¶ Quot homines faciūt populū? ℞. x. x. q. iii. vnio. sic duo faciūt cōgregatōnem. de elec. c. i. et tres collegiū. ff. de ver. si. neratius. et tn̄ retinetur in vno. ff. ꝙ cuiusqꝫ vniuersitatis. l. sicut municipiū. xii. aut. xx. faciunt turbā. ff. vi. bo. rap. l. fi. ¶. i. quatuor vel. v. porci vel. x. oues faciunt gregem. ff. de abigeis. l. oues.

Portio. de portiōe canoica circa sepulturas. vide ifra. sepul. iii. Itē de portione legittima filiorū et heredū. vide. s. le. p to.

Postulatio quid sit.? ℞. scdm Hosti. licet Gof. dicat ꝙ postulatio est gratie petitio. ar. e. ti. bone. tu dic ꝙ postulatio est alicuius persone que eligi prohibetur non ꝓpter vitiuz sed ꝓpter defectū qui tn̄ postulatū non omnino inhibilem reddit ad prouidendū ecclesie cōcors et certa capituli petitio. ¶ Quis sit postulādus vel non? ℞. scdm Hosti. in primis qdez nō potest postulari criminosus puta piurus homicida vel

inobediens. tales enim nec eligi nec postulari possunt. e. ti. c. i. et. ii. Item non pfessus tacite nec expsse nõ postulatur in regularẽ prelatum sicut nec eligitur de elec. cũ causam. et. c. cũ ad nostrã. nisi necessitate instante. quia tũc posset. dũmodo in regula fuerit cõpetẽter instructus. sic potest intelligi de elec. cum monasteriũ. et. c. officii. ¶. fi. Itez nõ postulatur epilenticus sicut nec eligitur. de elec. cum inter canonicos. nisi forte sit liberatus ita q per annuz fuit liber. xxxiii. di. cõiter. Item nec mutilatus quia talis õnino inhabilis est. de corpo. vici. exposuisti. de hoc vide infra. viciatus corpe. ¶. ii. et ibi de multis viciis corporalibus per totũ. Itez nec bigamus nec irregularis qa talia et similia õnino inhabilẽ reddũt. q si talis defectus ẽ q non reddat omnino inhabilẽ admittitur postulatõ. ideo postulari potest si defectus sit in ordinibus. naz ad omnes dignitates hñtes curã postulandus est q non est in sacris. de elec. dudũ. i. ¶. fi. de eta. et equali. a multis. Itez si sit defectus in natalibus de elec. innotuit. Itẽ si sit epũs. e. ti. c. fi. et si talis eligeretur non valeret. vt ibi habetur ¶ Vtrũ clericus alie dyocisis sit postulandus vel possit eligi? R. scdm Ber. e. ti. et si vnanimiter. q licz clerici ñ possint dimittere ecclesias suas sine cõsensu epo rũ suorũ nihilominus eligi possunt siue i sua siue i alia dyocesi. de elec. cum inter canonicos. ¶ Vtrũ religiosus debeat postulari vel eligi? R. diuerse fuerunt hactenus opiniones. sed hodie tene indistincte q siue in suo monasterio siue extra etiã ad epa lem dignitatez eligi debet. vt no. per Io. an. de elec. nullus. li. vi. Si aliqs eligat postulãdo vel postulanduz vel impostulandũ vel postulet vel eligendo vel eligendũ et hmõi habes. s. electio. i. ¶. xix. qui incipit In omni. ¶ A quo sit aliquis postulandus? R. si sit epus a papa postulãdus est. e. ti. c. fi. si vero patiatur defectuz in ordine vel in etate dz postulari ab eo qui in hac pte dispensare potest. vnde si aliquis. xx. annorũ postulatur ad dignitatez si ñ est cura. ab epo postulari potest. si cura. a papa. vt. s. dispẽsatio. ¶. pe. et fi. Si vero sit defectus quia est clericus aliene dyocesis. vel subest alteri vt religiosus et huiusmodi non oportet q postuletur sed eligi potest. vt dictũ est. s. ¶. iii. et. iiii. ¶ Quis potest postulare? R. scdm Hostien. qui eligere potest. e. ti. bone. ii. ¶. ceterũ. et per totũ. de elec. innotuit.

Et val3 siue admittatur postulatio si cócors fuerit. s. si ab omnibus fiat vel saltem si due partes cósentiũt. quia tũc idem est ac si omnes cócordarẽt. alñ facile admittitur. vt infra. ¶. ix. de elec. scrip. ¶. fi. nec reqritur forma cósilii de elec. qa ppt. s. vt fiat p modum scrutinii et formatõis decreti. q̃uis scdm̃ quosdã reqratur et tutius sit. Quis est effectus postulationis? R. q postulatione admissa tanq̃ rite facta poterit postulatus cófirmari. ac si electus fuisset. de electione cum monasterium3.

¶ Vtrũ p postulationẽ aliquod ius acqratur? R. scdm̃ Io. an. super. vi. si postulatio concors fuerit vel saltẽ a duabus ptibus facta pendet qdem a gratia generali sed tñ scdm̃ quosdam peti potest confirmatio. de elec. cum monasteriũ. et. c. officii. ¶. fi. et si talẽ admiserit supior dicetur facere gratiã. si nõ admiserit facit iniuria3. ff. de aqua. coti. et estiua. l. i. ¶. penulti. Si aũt nõ sit facta in cócordia vel a duabus ptibus s3 ex causa tunc dependet a gratia spãli. e. ti. postulationem. et. c. bone.

¶ Vtrũ postulãtes variare possint? R. scdm̃ Tho. variare pñt re intagra. s. quousq miserint p confirmatione petenda. Aliqui tñ dicunt q non sicut de electione. vt. s. electio. i. ¶. xv. q incipit. Publico. Si tamẽ postulãtes et superior a quo postulatur concordarẽt possent resilire. nõ obstante cõtradictõne postulati.

¶ Postulati a papa q patiuntur in ordinibus vel etate defectum tenentur in magna parte seruare constitutione3. de elec. cupientes. de q̃ dictum est. s. elec. i. ¶. iiii.

¶ Vtru3 epus postulatus debeat consentire? R. scdm̃ Io. an. li. vi. episcopus postulatus ad aliam ecclesia3 sic debet rñdere. nec cósentio nec dissentio. s3 in hoc me volũtati dñi pape suppono. ad hoc. viii. q. i. in scripturis.

¶ Postulatio siue postulare scdm̃ iuristas est desideriũ suu3 vel amici sui in iure apud eum q iuridcõem p̃est exponere vel alt'ius desiderio cõtradicere. ff. de postu. l. i. Et de ista postulatione habes multa. iii. q. vii. ¶. tua

Prebenda. qd sit prebẽda siue canonia? R. scdm̃ tho. pbẽda ẽ ius percipiendi pũetus in ecclesia cõpetẽs tanq̃ vni de collegio. et nascitur ex canonia sicut filia. qa ex quo quis habet canoniã debet habere prebenda3. e. ti. relatũ. prebenda ergo pprie cósistit in fructuũ perceptione. Canonia autem in iure alicuius qui in canonicum receptus est. ad quod

ius postea pertinet prebenda. stallus in coro. vox in capitulo. vt in dicto c. relatum. Dignitas uero que sit. vide. s. digeitas. et ibi quid sit personatus. ¶ Vtrum in receptione canonicorũ et collatione prebendarum absentes canonici uocandi sint? R. si cõmode fieri ualeat uocandi sunt. nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari. alias quod in eorũ absentia fieret eis instãtibus irritari debet. e. ti. cuz in ecclesiis. li. vi. ¶ Preceptum. vide supra. obedientia. i. ii. iii. et iiii.

Predicator. Sciendũ q officiũ predicandi omnibus laycis est interdictũ. de hereti. sicut in vno. Item nõ debet admitti ad pdicandum qui dicit se per missionẽ iussum a deo. nisi probet. sicut et moyses probauit miraculo. de conse. di. ii. reuera. Sed tñ sufficit ad pbationem littera testimonii. vnde nec clericus admittitur. nisi mittatur de hereti. cũ ex iniũcto. ¶. i. ¶ Epi vero vbiqz predicare põnt. nisi ab alieno epo in eius dyocesi phibeãtur. Nullus alius põt nisi ab apostolica sede vel a loci epo habeat potestatẽ. de hereti. excõicauimus. ¶. qa vero. et si pdicat in mortali. peccat mortaliter. vt ponit Tho. in. iiii. di. xix. Sz an teneatur esse cõfessus. vide. s. confessio. i. ¶. v. ¶ Officium pdicatorũ est precipuum in ecclesia dei. de hereti. cũ ex iniuncto. et multis priuilegiis dotatum. de statu regu. q dei timorẽ. de exces. prela. nimis. i. et. ii. ¶ Predicator debet habere tria pcipue. primo vt sit interius caritate ardẽs. i. ad corin. xiii. si linguis hominũ loqr et angeloruz caritatem aũt non habeã factus sum velut es sonans et cetera. Sap. iiii. c. Scdõ. vt sit ext'ius vite lucẽs. Greg. i ome. de. x. virgibus cuius vita despicitur restat vt eius pdicatio cõtẽpnatur. iii. q. vii. ¶. i. nam q bene pdicat et male viuit deũ instruit quomõ eũ cõdemnare debeat. xl. di. multi. xi. q. iii. pcipue. Tertio vt sit ad actum peicandi cõpetens. in quo. iiii. sunt ei attẽdenda. Primũ est tẽpus. s. aptũ. vnde sup illud apostoli. ad Thimot'. iiii. pdica verbũ iustis oportũe importune. Gre. ait. dicturus importune pmisit oportune qa apud auditorũ mentes ipa sua nimietate se destruit si habere oportunitatẽ importunitas nescit. xliii. di. si rector. in fi. Secũdus est locus. quia fieri debet pdicatio. vel in ecclesia vel in alio publico loco et honesto. non autez in aliis priuatis domibus et per oculta cõuenticula lay-

coruz. ne forte nascatur suspicio heresis. xxx. di. si quis. vnde Math. x. quod in aure audistis p̄dicate sup tecta. de hereti. cū ex iniūcto. circa principiū. Tertiū est q̄litas audientiū. naz sapiētibus et doctis alta et ꝓfunda pōt p̄dicare. simplicibus vero pauca et plana. i. ad corin. ii. sapientiā loq̄mur inter ꝑfectos. et. i. ad corin. iiii. lac vobis potū dedi nō escam. nō eniz poteratis. et cetera. Itez infidelibus secreta fidei non sunt pandēda nisi forte signa apperent ꝙ vellēt cōuerti. et tunc cū cautela. xlii. di. in mādatis. Quartū est q̄litas dicendorum. vt. s. vtilia doceat. ys. xlviii. ego dominus docens te vtilia. nō itaq; fabulas aut gramaticalia et huiusmodi. lxxxvii. di. cuz multa. De q̄stuariis predicātibus vide infra. q̄stuarii ¶ Quō predicatores p̄nt cū excōicatis ꝑticipare. et ab eis recipere. vide. s. excōicatio. vi. ¶. iii. et cū raptoribus infra. restitutio. v. ¶. fi.

PRedo ¶ Predo dicitur quicunq; alios iniuste predatur. et possumus q̄tū ad p̄ns iiii. modos ponere. In primis q̄dē dicuntur predones qui viatores expoliant rebus suis. vt dicitur. s. latro. Scdō dicitur p̄do miles q̄n accipit et tollit a ꝑsonis ultra stipendia sibi cōstituta. xxiii. q. i. militare. Tertio sunt p̄dones p̄lati q vt ꝓcurationē ipēdāt legato vel similes expēsas faciāt plus extorq̄nt a subditis q̄ soluāt. de emu. ec. qa pleriq; ¶ Quarto dicitur p̄do iudex siue officialis pecunias indebite accipiens. C. ad. l. iul. repetendarū omnes. hec Hostiensis ¶ Que est pena p̄donis? R℞. scdm̄ Ray. eadē pena est p̄donis q̄ et raptoris cū vterq; raptor sit. et iō quod ꝑ facinus coinq̄nat pena dz simul comitari. xv. q. iiii. sane. vide infra rap. i. ¶. i.

PRelatus q̄lis esse debeat collge ex regula apostolica quaz habes. s. ordinandus. ¶. i. Item plura pertinētia ad prelatos. s. epūs. et. s. correctio. i. et. s. obediā. per totum.

PResbiteri. quere infra. sacerdos. Item. s. confessor. et cōfessio per totuz. Item. s. eucharistia. iii. Item. s. missa.

PRescriptio. quid sit? R℞. Prescriptio vel vsucapio est acquisitio dominii per continuatōnem possessionis tēporis a lege diffiniti. ff. de vsuca. l. iii. Et ꝓprie quidem prescriptio est etiā in immobilibus vt in domo in agro. habet etiā locū in rebus incorꝑalibus vt seruitutibus et actionibus et huiusmodi. de cau. pos. et ꝓprie cū ecclesia. xvi. q. iii. q̄s actiōes

vsucapio vero est de mobilibus et completur triennio. sed prescriptio requirit maius tempus vt iam dicetur. alias vero quicquid de prescriptione dicitur intelligi debet et de vsucaptione.
¶ Que res prescribi pnt? R. generaliter oēs res et omne ius p̄scribi potest. e. ti. ad aures. C. de prescrip. iii. vel. iiii. an sicut in rem. Excipiūtur quedā. In primis qdem in criminibus nullo tēpore prescribitur sed potius ex tpis diuturnitate augētur de symo. cū in ecclesie. xxxiii. q. v. q deo. Item non prescribitur contra obedieutiam et visitationē et etiam contra ꝓcurationem que ratione visitationis deberetur. e. ti. cū nō liceat. et. c. cū ex officii. de censi. cū instantia. et talia qdem nō prescribit subditus q ea debz prelato. alius tñ potest talia prescribere. vt puta abbas vel alius prelatus prescriberet contra epm̄ circa subditos. Et sicut dicit Innocen. in hoc casu licz subditus aliqliter prescribat nō prescribit nomine suo sz potius nomine alterius cui de subiectione rñdet. vt in dicto. c. cum ex officii. Item ecclesie sacra vel religiosa loca decime primicie et oblationes nullo iure possunt a laycis possideri vel prescribi. xvi. q. iii. ¶. pōt. de prescrip. cām que. et. c. si diligēti. et de hoc. s. decime. iii. ¶. xi. qui incipit. Vtrū decime prescribi. Item non pōt prescribi limes vel quod adheret limiti epātuum vel parrochiarū. xvi. q. iii. licet de parro. super eo. rō est ne termini epātuū vel parrochiarū confundātur. limes tñ prediorum pōt prescribi. xvi. q. iii. ¶. potest. Item res publice que sunt in vsu populi romani vel aliarū ecclesiarū ciuitatū vt vie platee. pontes. aqductus. et huiusmodi non prescribuntur. intellige nec in toto nec in parte. ff. de vsucapi. vsucapionē. C. de opi. pu. l. p̄scriptio. Item publice functiones siue ciuilis canō qui. s. solui debz. respublice pro agris n̄ p̄scribūtur a colonis. C. de p̄scrip. xxx. vel. xl. an male agitur. Itē res furtiue vel vi possesse seu etiā q nascūtur ex eis non prescribūtur aut vsucapiuntur. Insti. de vsuca. ¶. furtiue. ¶ Que sunt spēs p̄scriptōis? R. scdm̄ Ray. omissis multis aliis due sunt. alia enim est longi tēporis. vt. x. annorū inter pn̄tes vel viginti inter absentes. Et intelligūtur pn̄tes qui sunt in eadem ꝓuintia. sed hodie debz intelligi in ciuitate scdm̄ ac. vt notatur. C. de p̄scrip. longi temporis. cū in longi. de re vero non differt vbicunq sit. vt in eadem. l. Alia

prescriptio est longissimi temporis · vt · xxx · vel · xl · annoruȝ · et hoc locū habȝ inter laycos vel priuatas personas · xvi · q · iii · ¶ · potest ¶ Contra ecclesias vero quascūq; necessaria est pscrip tio · xl · annorū · siue priuata psona siue ecclesia contra ecclesiaȝ pscribat · xvi · q · iii · quas actiões · ii · q · iiii · nec decēnii · Excipitur ecclesia romana contra quā nō pscribitur nisi spacio centum annorū · xvi · q · iii · nemo · e · ti · cū nobis · ¶ Quid si possiderē rem tuaȝ te pñte per · v · annos et demū te absente p alios qnq; ? R · non est completa prescriptio sed sicut duplicatur decenniū vbi nullo tēpore pñs fuisti sic te absente debet duplicari quicqd de decennio restabat · vt · C · de pscrip · lon · tem · autem q̧ si qbusdā ¶ Vtrū in pscriptione requiratur bona fides ? R · sic · scdm̄ canon · scdm̄ leges aūt reqritur bona fides in pscriptione · x · vel · xx · annorū · C · de prescrip · longi · tempo · autem male fidei · Sȝ in prescriptiōe · xxx · vel · xl · annorum nō requiritur · xvi · questione · iii · ¶ · potest · et · e · ti · vigilāti · vt · C · de prescriptioni · xxx · vel quadraginta annorum · cum notissimi · et · l · si quis eptionis · nisi velis dicere leges ipas esse correctas · e · ti · c · vl · quod potest papa facere ppt periculū anime · vt · s · papa · ¶ · penul · Et reqritur bona fides non soluȝ ab inicio sed etiā in qlibet parte prescriptionis · vt in dicto · c · vlti · et in dicto · c · vigilanti · de regu · iu · possessor · li · vi · Sȝ scdm̄ leges vbi reqrebatur bona fides sufficiebat eā ab inicio habuisse · vt in dicto · c · potest · et in dicta · l · cū notissimi · que vt dixi ppter periculum animarū non hñt locum · hoc no · Io · an · super dicta re · ¶ Vtrum ille qui cōpleta prescriptione incipit habere malā fidem teneatur restituere ? R · scdm̄ Hosti · si ex omni parte prescriptionis habuit bonā fideȝ iam res illa facta est sua de beneficio iuris · vnde tunc non est dicendū q̧ habeat cōscientiam rei aliene sed tm̄ rei que fuit aliena · Quidā tñ dicūt q̧ si aliquis rē prescriptā habuit ex causa lucratiua tenetur eā restituere si remordet eū cōscientia · quia nihil depire credimus ecclesie vtilitatibus si ea que sunt aliena restituāt · l · di · generalis · sed si hȝ ex causa non lucratiua nō tenetur · vt · ff · de his que in fundū ecclesie · q̧ aūt · ¶ · si quid ait · et · ¶ · cū pupillo · Ideȝ Ber · et Io · an · et quasi omnes · Si tñ quis habeat cōscientiā in contrariū et non possit eam deponere tenetur ad restitutionē · ¶ Sȝ quis

dicitur possessor bone fidei. ?R. bona fides intelligitur cum aliquis credit tradentē esse dn̄m vel habere ius distrahendi. licet erret in facto. ff. de verborum. signi. bone fidei. Et hec bona fides p̄sumitur nisi probetur contrariū. ar. ff. de pba. verius. qnq̧ tamen presumitur contrariū pter denuntiationē. C. de rei vendi. si fundū. vel quod mercatur contra leges. C. de agrico. et censi. quēadmodū. vel si emit a pcuratore meo per collusionez vel quia emit a prodigo vel luxurioso cui bonis interdictū est. ff. p epto. qui fundū. ¶. qui sciēs. et. l. si quis vero. hec. e. ti. si diligenti. Idem Io. an. ¶ Vtrum in prescriptōe requiratur iustus titulus. ?R. si ius comune vel presumptio nō est contra possessorē sufficit bona fides. alias necesse ē allegare titulum et probare. nisi allegetur prescriptō tāti tpis cuius cōtrarii non sit memoria. e. ti. epm. li. vi. ¶ Vtrum in prescriptione reqratur possessio ?R. sic. et debet esse continua. qa si interrūpitur possessio interrupta est p̄scriptio. xlvi. q. iii. ¶. potest. e. ti. illud. Et si fiat interruptio ciuilis. s. per litis contestationem non currit amodo prescriptio. quia p̄sumitur titubare et malam fidem habere. Nota hoc Io. an. de re. iur. sine possessione. li. vi. ¶ Qualiter interrūpitur prescriptio naturaliter ?R. scdm̄ Ray. per occupationē aque siue fluuii occupantis fundū. Item per violentam deiectionē. vel etiam si res sit a possessore furto sublata. ff. de vsucapi. naturaliter. Itē si quocunq̧ modo amisit possessionem seu animū deserēdi habuit. ff. de serui. ru. p̄. si heres. ¶. i. Concor. Innocen. ¶ Quādo prescriptio interrūpitur ciuiliter ?R. scdm̄ Ray. in iudicio tribus modis. Primus est per libellū principi oblatuz. et hoc valet tm̄ in qbusdam oblatōnibus que annales vocantur. quia post annū n̄ pn̄t moueri. sicut est actio iniuriarū et quedā alie. insti. de ppe. et tēp. ac. circa principiū. per talem ergo oblationē libelli ppetuantur. Secūdus per q̄relam iudici factam et conuentōnem rei. et hoc valet in omnibus actionibus. C. de prescrip. xxx. vel. xl. an. si in rem. Item in omnibus actionibus interrūpitur prescriptio per litis cōtestationem. C. de p̄scrip. xxx. vel. xl. an. l. fi. Extra iudiciū vero interrūpitur. v. modis. Vno modo per vsurarū solutionē per quā interrūpitur prescriptio. que currere videbatur cōtra debitorem nō petentē debitū. C.

de prescriptione · xxx · vel · xl · an · cũ notissimi · Secundo modo interrũpitur per secundã cautionẽ · scz qñ debitor facit nouam cautionẽ · vt in dicta · l · cũ notissimi ¶ Tertio per ꝓtestationẽ · vt qñ quis iusto metu vel alia causa impeditus non potest rem suaz petere · et ꝓtestatur corã iudice ordinario vel corã publicis personis · de of · or · pastoralis · de appella · si iustus · xvi · q · iii · ℂ · pōt · Quarto per denuntiationem factam colono · vt lite non cõtesta · qm̄ · ℭ · vt in rẽ · ac · ex · l · ii · hoc per synodalez ꝓclamationẽ vtputa aliquis sacerdos proclamat in synodo generali vel ꝓuinciali ꝙ alius sacerdos tenet rem ecclesie · e · ti · sanctorũ · ¶ In quibus casibus non currit ꝑscriptio · licet nõ interrũpatur? ℞ · scdm̄ Ray · in · vii · Primus est tempore ꝑlati qui male alienauit rem ecclesie · nam q̃ diu ipe viuit non currit prescriptio contra ecclesiam · nota · xvi · q · iii · si sacerdos · Secundus toto tempore vacationis ecclesie que petere haberet ¶ Tertius si prelatus eius hereticus fuerit · de his duobus · e · ti · c · i · et · c · auditis ¶ Quartus tp̄e scismatis · e · ti · cũ nobis · Quintus tp̄e excomunicatõis ipius prelati nisi sit negligẽs in petẽdo absolutionẽ · de cõces · p̄ · qm̄ · Sextus contra eum qui est in etate pupillari · ℭ · in quibus causis nõ est necessaria · l · fi · Septimus qñ quis iusta causa impeditus non potest agere · de appellatiõe ex ratione · ff · quibus ex causis maiores · l · ꝙ quidem · et · l · nõ eram · xvi · q · iii · porro · de elec · ne ꝓ defectu · de hoc vide infra · ℂ · vlti · ¶ Vtrũ currat ꝑscriptio cõtra eũ qui aliquid diu soluit sine causa? ℞ · non currit sed pōt retinere quod non de iure prestitit etiaz si diu illud soluit · ℭ · de agrico · et cen · l · litibus · de censi · peruenit · i · q · iii · clerici · et · c · si ep̄us · ¶ Vtrũ currat prescriptio contra eũ qui nõ potest agere? ℞ · regulariter non currit nisi postq̃ aliquis agere potest iure non impediẽte · vnde contra filiũfamili · nõ currit prescriptio in rebus aduẽtitiis nisi ex quo liberatus fuerit a paterna ꝑtãte · nec mulieri idote nisi soluto matrimonio vel viro vergente ad inopiaz · nec creditori nisi exñte debiti petendi conditione · vel adueniente die · probatur hec · ℭ · de annali · ex l · i · ℂ · fi · ℭ · de iure do · l · in rebus · ℂ omnis · et · ℭ · de prescrip · xxx · vel · xl · an · l · cum notissimi · ℂ · illud aũt · Ex quo nota ꝙ si credidi tibi cẽtuz vsq ad · x · annos nõ incipit currere cõtra me ꝑscriptio · nisi post illos · x · annos ·

Presumptio. Presumptio triplex dicitur. Vno mō circa aliū scdm̄ ꝙ iuriste comuniter sumūt quā et Gof. diffinit sic. Presumptio ē alicuius facti dubii qn̄ꝙ plena qn̄ꝙ semiplena ꝓbatio. et de hac habes. s. comunicare. ¶. xviii. q incipit. Vtrū corpus xp̄i debeat dari suspectis. et. s. clericus. iii. ¶. fi. et. s. matrimoniū. viii. ¶. i. e. ti. per totū. Secūdo modo dicitur p̄sumptio circa seipsum. s. qn̄ aliquis de seipo vltra rationez p̄sumit. de qua qdem Tho. secūda se. q. cxxx. dicit ꝙ opponitur magnanimitati scdm̄ excessum. vt etiā patet per phm̄ in. viii. ethico. vbi etiaz dicit phūs ꝙpresumptuosi ꝓpter exteriorē fortunā fiūt despectores et iniuriatores aliorū. et talis presumptio vt ibidem dicit Tho. sine dubio peccatū est. quasi contra ordinē naturalē exn̄s. s. ꝙ aliquis assumat ad agēdum ea que preferūtur sue virtuti quod ptinet ad rationem p̄sumptionis sicut ip̄m nomē manifestat. huic quoꝙ p̄sumptiōi scdm̄ defectū opponitur pusillanimitas. de qua habetur infra. pusillanimitas. et inter hec vicia virtus media est magnanimitas. Tertio dicitur p̄sumptio circa deū. s. inordīata de deo spes de qua Tho. secūda se. q. ii. dicit. sicut falsum est ꝙ deus penitentibus non indulgeat vel ꝙ peccantes ad penitentiā non cōuertat ita etiam falsum est ꝙ in peccato p̄seuerantibus veniaz concedat. et a bono ope cessantibus gloriā largiatur. cui extimationi conformiter se habet p̄sumptionis motus. et ideo est peccatū. minus tn̄ q̄ desperatio. q̄to magis ꝓpriū deo misereri et parcere q̄ punire. et hec p̄sumptio opponitur virtuti spei et vicio desperationis. de quo habetur. s. desperatio.

Primas ¶Quere supra patritrcha.

Primicie. Primicia scdm̄ Ray. est prima ps frugū siue fructuum deo offerenda. Concor. Hostien. ¶ Vtrū homines tenētur ad soluendas primicias? R℞. scdm̄ Thomā se. se. q. lxxxvi. primicie pertinēt ad ius naturale. s. vt homo ex rebus sibi datis a deo aliquid exhibeat ad eius honorē. sed ꝙ talibus p̄sonis. s. sacerdotibus exhibeantur vt de primis fructibus aut in tali q̄titate hoc qdem fuit in veteri. l. iure diuino determinatū. In noua. aūt. l. diffinitur p determinationē ecclesie qua homines obligātur vt primicias soluant scdm̄ cōsuetudinem patrie et indigentiam ministrorū ecclesie. p quod etiā

concludi potest quibus dande sint. s. his qbus est consuetũ. et qui eis magis indigent. ¶ Et eodẽ modo patet quota pars sit dãda. Nam et scdm̃ Innocen. ex quo nõ inuenitur expressum de q̃titate relinqtur arbitrio dãtis. nisi cõsuetudo aliud inducat. vñ et addit Ray. ꝙ si ecclesia esset tenuis nec haberet sacerdos vnde posset sustentari amplius dandũ esset. ar. x. q. ii. ¶. hoc ius. vbi aũt non est consuetudo ꝙ primicie soluãtur et est obtenta a tẽpore de quo non extat memoria non soluentes scdm̃ vberꝫ excusantur.

PRinceps. Quomodo princeps et qcunqꝫ dominus secularis subsit pape habetur supra papa. ¶. iii. circa finez. et de materia etiam principis vide. s. dominus.

PRiuilegium Quid sit? ℞. priuilegiũ est priuatũ ius cõtra ius comune indultum. nam nisi aliquid indulgeret non esset priuilegiuz. de ver. signi. abbate. e. ti. in his. ¶ Vtrũ aliquid prosit priuilegium quod continet ius comune? ℞. tale priuilegiũ qñqꝫ conceditur de procura. quia in causis et non est frustra sed potius datur multis ex causis. primo qa magis solꝫ timeri quod spãliter prohibetur q̃ quod generalit᷑. xxiii. di. q̃q̃. Item quia multi qñqꝫ sciũt priuilegia talia et ignorant iura. Item cũ frequẽter iura male obseruantur per ipa priuilegia innouantur. de treuga. et pa. c. ii. ¶ Quis possit cõcedere priuilegium? ℞. qcunqꝫ potest legem facere et in qbus põt et priuilegium indulgere. vt papa in spiritualibus. et qñqꝫ etiam in tẽporalibus vt in terris tp̃alis iuridictionis. vel qñ iuridictio ad eũ deuolueretur. vt dicitur. s. papa nunq̃ cõsueuit aliquẽ contra se priuilegiare. ar. C. de sacrosanc. ec. iubemus nullam. et ar. de pscrip. cum ex officii. quod est cõtra eos qui dicunt vel potius fingunt se habere priuilegiũ ꝙ absqꝫ eorũ apꝓbatõne nõ sit procedendũ scdm̃ rescripta pape et huiusmodi. Item potest concedere priuilegiũ imperator in tp̃alibus sꝫ nunq̃ in spiritualibus quia de eis nihil põt statuere. lxxxxvi. di. bene qdem. Item potest concedere epũs. de reli. do. constitutus. de censi. cum venera. xvi. q. ii. visis. e. ti. cuꝫ olim. ii. ℞. i. dum tamẽ fiant de volũtate sui capituli de iu. patrona. pastoralis. de exces. ꝑlato. sicut vnire. multo fortius patriarcha. de cleri. non resi. cũ ad hoc. Quis autẽ possit legem facere. s. lex. ¶. i.

et. ii. ¶ Quis possit priuilegium interpretari? R. scdm Hosti. si verba sint obscura siue ābigua tūc eius est interpretari cuius est cōcedere. et interim negociū suspendetur. de sen. ex. inter alia. de iudi. cuꝫ venissent. Si vero non sint verba obscura siue ambigua tunc debet diligenter tenor considerari. e. ti. porro. et. c. recepimus. et potius insistendum intentioni priuilegii q̄ verbis. i. q. i. marchion. xxxviii. di. sedulo. de verbo signi. intelligētia. et. c. in his. et q̄tum fieri potest latissime interpretandū de dona. cum dilectis. ff. de consti. prin. beneficia. nisi p̄iudicet iuri alieno. quia tunc reducitur ad ius comune. de cōsu. cum dilec. ¶. penultimo. et fi. dum tn̄ opetur. vt. s. ¶. i. Concor. Innocen. Ber. et Gof. ¶ Vtrū priuilegiuꝫ amittatur per actū contrariū vel non vtendo et in q̄to tpe? R. multi circa hoc multa dixerunt. vnde Ber. de consti. cū accessissent post multas opiniones recitatas concludit sic. Melius videtur dicēdū ꝙ sicut sunt diuersa principia et in diuersis casibus concessa quodlibet priuilegiū locū habeat in suo casu. sicut in p̄scriptōe in qua diuersa tempora req̄rūtur. de quo vide. s. prescriptio. ¶ Sꝫ quid cū aliquis allegat priuilegium et ostendit sꝫ non seruatur ei? R. scdm hostiē. nō debet isti imputari. ff. comodati ad eos. non obstante si obiiciatur ei ꝙ non fuit vsus vel cōtrarium factū. Quō enim vtetur priuilegio qui vti nō p̄mittitur nisi forte si sentētia ferretur cōtra eū et nō appellaret. de sen. et re. iu. suborta. sed ille qui se opponit puniendus ast. e. ti. dilecti. Quādo priuilegiū debet reuocari? R. scdm Hosti. nō decet ꝙ reuocetur sine causa. sꝫ cū causa et potest et debet reuocari. vt puta si aliq̄bus religiosis cōcessum sit de nō dandis decimis p̄pter eorū paupertatē. deiñ ditati sunt ita ꝙ etiaꝫ dando decimas p̄nt comode sustentari. et nō dādo enormiter ledūtur parrochiales ecclesie. debet cessare priuilegiū. ¶ Et sic intellige de deci. suggestū. et. c. nuper. Item siquis nō seruat priuilegiū superioris concessum subditis. etiā ip̄ius priuilegiū merito reuocatur. e. ti. cum dilecti. Sꝫ nota hic si superior ex certa scientia cōfirmauit priuilegiū cōcessum ab inferiori nō poterit reuocari per superiorē. xxv. q. ii. priuilegia. i. et. ii. et. iii. c. sequētibus. De priuilegiis exemptionis et de ip̄is exemptis. habes supra exemptus.

PRobatio. Per q̄ ꝓbantur aliqua? R. scdm̄ Ber. sicut ꝑ testes et instrumēta aliq̄ probantur. ita et scriptura librorū antiquorū facit fidem. e. ti. cū causam. de ꝑscriptione ad audientiam. ¶ Item si repiatur scriptura in aliq̄ colūpna vel lapide ei statur. xxiiii. q. ii. sane. Sʒ ad hoc Hosti. addit caue tn̄ ibi quia nō omnia talia faciunt plenaʒ fidem sʒ tm̄ illa q̄ sub fideli custodia remanēt certa admicula ꝑstāt n̄ ꝓbatōʒ.

PRofessio. de materia professionis quere supra nouicius. Item infra religio. iiii.

PRomissio. ¶ Quid de illo qui aliquid ꝓmisit et postea non facit? R. scdm̄ Tho. secūda se. q. cx. si ille qui aliquid ꝓmisit habeat animū faciendi quod ꝓmisit non mētitur. quia nō loqtur contra illud quod gerit in mente. ¶ Si vero non faciat quod promisit. tūc videtur infideliter agere ꝑ hoc ꝙ animū mutat. pōt tn̄ excusari ex duobus. vno mō si ꝓmisit illud quod est manifeste illicitū. quia ꝓmittendo peccauit. mutādo aūt ꝓpositū bene facit. Alio mō si sunt mutate cōdictiones ꝑsonarū et negotioruʒ. vt enim seneca dicit in libro de bn̄ficiis. ad hoc ꝙ homo teneatur facere quod ꝓmisit requiritur ꝙ omnia immutata ꝑmaneant. vnde et aposto. non est mētitus nō implens quod ꝓmisit cū non iuit corinthū. ii. corin. i. et hoc ꝓpter impedimenta que supuenerunt. Et nota scdm̄ Ber. ꝙ ex nudo pacto siue ꝓmissione oritur actio. licet scdm̄ leges sit cōtra. et ꝙ mortalit̄ peccat recedēs a pacto. Nota. hoc de pac. c. i. In alternatis promissionibus et debitis electio est debitoris et sufficit alterū adimplere. Insti. de actō. ¶. ꝑterea. de regu. in alternatiuis. li. vi.

PRudentia carnis. vtrū sit peccatum. Tho. secūda se. q. lv. prudentia carnis ꝓprie dicitur qn̄ aliquis carnis bona hʒ vt vltimū finem vite sue. hoc aūt manifeste peccatū est. qa per hoc deordinatur circa vltimū finem q nō consistit in bonis corporis sed anime. vn̄ Ro. viii. prudentia carnis inimica est deo. ¶ Et si qdem prudentia carnis accipiatur scdm̄ absolutā prudentie rationē. Ita. s. ꝙ in cura carnis constituatur finis vltimus totius vite. sic est peccatuʒ mortale. Si vero accipiatur scdm̄ rationem ꝑticularis prudentie sic est peccatū veniale. ¶ Cōtingit tn̄ qn̄ꝙ ꝙ aliquis inordinate afficitur ad ali

quod delectabile absq; hoc q; auertatur a deo p peccatū morta le vn̄ nō cōstituit finem totius vite sue in delectatione carnis. et sic adhibere studiū ad hanc delectationē cōseqndam ē peccatum veniale. Si vero aliquis curaз carnis referat in finē honestum puta cū aliqs studet comestioni propter corporis sustentationē non vocatur prudētia carnis. quia sic vtitur homo cura carnis vt ad finē. Notandū etiā q; sub prudentia carnis cōphenditur etiā prudentia huius seculi. quia etiā res exteriores huius mūdi appetimus ppter carnem.

Pubes. supra impubes.

Publice honestatis iustitia. vide. s. impedimentum. xiii.

Pudicicia sicut ponit Tho. se. se. q. clii. nomē pudicicie a pudore sumitur in quo verecūdia signatur. et ideo oportet q; pudicicia ppric sit circa illa de qbus homines magis verecūdātur. maxime aūt verecūdātur de actibus venereis vt dicit Augu. xiiii. de ciui. dei. vnde nec actus cōiugalis verecundia caret. et hec ratio. quia motus illorū mēbrorū imperio rationis nō subdūtur. verecūdatur aūt homo nō solum de illa mixtione venerea. sз etiā de qbuscūq; signis eius. vt dicit phūs. ii. retho. et ideo pudicicia attenditur proprie circa venerea et precipue circa signa venereoruз sicut sunt aspectus impudici. oscula et tactus. et quia hec magis solent dephendi. ideo pudicicia magis respicit huiusmodi exteriora signa. castitas autem magis ipam veneream cōmixtionem. Interdum autem vnum pro reliquo sumitur et ponitur.

Punitio. sine culpa nisi subsit causa non est aliquis puniendus. de re. iu. sine culpa. li. vi. de punitione quā habз facere platus quere. s. correctio. i. ¶ Item. s. disciplina. Item. s. pena. i. Item de punitione an dimittenda sit ppter scādalum. vide infra scandalum. ¶. vi.

Purgatio. quid est? R̄. scdm̄ Ray. est de obiecto crimine innocētie ostensio. s. per iuramētū vel alio modo debito scdm̄ Gof. Et habet duas species. vna dicitur purgatio canonica. alia dicitur vulgaris. ¶ Canonica fit qnq; per solū iuramētū ipius diffamati. qnq; etiā p iuramētū testiū purgātiū. s. et iurātiū. s. q; credūt illū verū iurasse et innoxiū eē. et ista purgatio apbatur tanq̄ bona. ii. q. v. fere p totuз. vulgaris

vero purgatio est que a vulgo inuenta est. vt ferri candentis. aq̄ feruentis seu etiam frigide duelli et huiusmodi. hec in toto reprobata est tanq̄ a dyabolo inuēta. ii. q. v. memia. et. c. con suluisti. et. c. monarchia. et est contra illud deutro. vi. math. iiii. et Luce. iiii. non tēptabis dn̄m deum tuū. vt in. c. monar chiā. in fi. et. xxii. q. ii. q̄ritur. Et de ista materia habes. s. duellum. ¶. penul. ¶ Sed qn̄ est indicēda purgatio? R. qn̄ quis est publice infamatus et cōuinci nō potest. seu etiā nō accusa tur de purga. cano. nos inter alia. ¶ Sed cum quot psonis fieri debet purgatio? R. scdm̄ Ray. numerus cōpurgatorū taxabitur ad arbitriū boni iudicis. qn̄q3 enim maior qn̄q3 minor numerus taxandus est scdm̄ q infamia vel crimen sunt magis vel minus grauia. ii. q. v. psbiter. et. c. omnibus in fi. vn̄ Innocentius in dixit cuidā decano purgationē cū. xiiii. sui ordinis. de purga. ca. inter pollicitationes. et cuidam epo indixit purgationē cum duobus abbatibus tm̄. de purga. ca. cum in iuuentute. et ad hoc de accu. cū p. ¶ Quales debēt esse purgatores? R. si possint haberi aliqui eiusdem ordinis sui siue dignitatis. haberi debēt de purga. ca. inter sollicitudines. alias puta q illi sunt inimici cū aliis inferioris ordinis vel etiā cū laycis posset se quis purgare. ii. q. v. si legitimi. et. c. omnibus. in fi. de purga. ca. cū in iu uētute. di. lxxxi. clerici. debēt tn̄ esse viri catholici et qui con uersationem et vitam eius etiam transacto tpe nouerint. vt in dicto. c. inť sollicitudines. et. c. seq̄nti ¶ Quietiā cū mulieribus religiosis et honestis posset quis se purgare. xviii. q. ii. in decia in fi. ¶ Corā q̄bus debet fieri purgatio? R. si aliquis est infa matus apud pplm̄ debet se purgare in publico. si apud clerū co rā clero. et i vtroq3 casu corā iudice. xii. di. illud. ii. q. v. oibus xv. q. v. de crimie. ¶ Que forma iuramēti i purgatōe? R. for ma talis erit. Ego talis iuro q nō feci tale quid p me nec man daui. nec cōsiliū aut fauorem aut auctoritatē dedi. di. l. si quis viduam. ii. q. vi. auditū. de purga. ca. quotiēs. et. c. fi. potest etiam addi nec ratū habui q meo nomine factū fuerit. de resti. spo. cū ad sedē. ff. de vi. et vi. ar. l. iii. ¶. cū purgator. Com purgatores vero iurabūt sic. Iuro siue iuramus q credimus ve rū esse illud quod ipe iurauit. e. ti. quotiens. vel breuius scdm̄ Gof. Infamatus iurabit se imunē a crimine de quo infamatur

et compurgatores iurabunt se credere illum verum iurasse. ¶ Quid si infamatus defecerit in purgatõne? R. punietur tã q̃ cõuictus. de accu. cũ p. et de symo. de hoc. et. c. insinuatũ. si vero purgationẽ rite perfecerit iudex sine mora et difficultate debet suspensionem si forte facta fuerat relaxare et eum ab infamia criminis absoluere. de purga. ca. ex tuarũ. ¶ Quid si purgatio non fuit rite facta? R. si nõ fuit facta corã suo iudice vel etiam si coram sꝫ fuit facta purgatõ vulgaris etiã si infamatus absolutus fuit. nihilominus tenebitur iterũ se canonice purgare. de purga. ca. ex tuarũ. et. c. cuꝫ dilectus. ¶ Vtrum purgatio semper sit recipienda qñ infamatus offert eam? R. scdm̃ Ray. duo casus sunt in quibus non debet recipi. vnus qñ crimen est notoriuꝫ. alter qñ est accusator et offert ꝓbationẽ de purga. c. ii. et. c. cũ dilectus. ¶ Vtruꝫ iudex possit indicere purgationem ei quẽ ip̄e suspectũ habet? R. non nisi forte accusatus fuerit et remanet suspectus suo ep̄o aut sacerdotibus et honestis viris. ii. q. v. omnibus.

PVrgatoriuꝫ. Ignis purgatorii et si eternus non sit miro tamen mõ grauis est. excellit enim omnẽ penam quam vnq̃ aliquis passus est in hac vita. nunq̃ in carne tanta pena inuẽta est. licet mirabilia passi sint sancti martires tormẽta et multi nequnt tanta sustinere supplicia. hec de penitentia di. vii. c. fi. et quasi eadeꝫ. xxv. di. qualis. in fi. ¶ Que crimina purgãtur per purgatorium? R. non capitalia sed minuta. xxv. di. ¶. aliqs ea. et. c. q̃lis hinc. i. Itẽ illa peccata de quibus nõ fit sufficiens pñia. vt. s. pñia. i. ¶. vii. et pñia. ii. ¶. iiii. ¶ Vtrũ existentes in purgatorio possint iuuari ab exñtibus in hoc seculo? R. scdm̃ pe. sic. vt patet. ii. Macha. xii. sancta et salubris est cogitatio ꝓ defunctis exorare vt a peccatis soluantur. et Aposto. i. cori. xii. loqtur de corpore mistico ad similitudinem corporis humani. In corpore vero humano natura ꝑ vnum mẽbrũ supplet indigentiã alterius. ergo cũ gratia sit potentior q̃ natura in corpore mistico vnũ membrum potest supplere indigentiã alterius. et hinc est ꝙ suffragia membrorum ecclesie possunt ꝓdesse mẽbris indigentibus. quia vero ꝑ mortẽ non desinunt esse mẽbra eiusdem corporis. suffragia viuorum pñt prodesse etiã defunctis. vnde Augu. non est negandũ spem

defunctorũ pietate suorũ viuentiuꝫ posse releuari. Concordat Tho. in. iiii. di. xlv. et de hac materia vide infra suffragiũ.

Purificatio post partũ. vtrum ꝓpter ptum debeant mulieres abstinere ab ingressu ecclesie? R. si intrare volunt ecclesiam ad agendum gratias non peccant. nec sunt ꝓhibēde. si tamē ex veneratione voluerint aliquã diu abstinere. deuotio earũ non est imꝓbanda. e. ti. c. i. ¶ Vtrum vir cognoscens vxorē ante purificationeꝫ post partũ peccet mortaliter? R. scdm̄ vber. nõ credo. et licꝫ videatur cõtra. v. di. ad eius. xxxiii. q. iiii. si cã. xxxii. q. iiii. origo. ii. q. vii. non solũ. omnia illa capitula loquuntur de honestate et consilio. sed vir qui vxori debitũ reddit his tēporibus non peccat sed tamen de honesto et consilio non debet reddere nisi timeatur fornicatio. sicut nota. c. ad eius.

Pusillanimitas vtrum sit peccatũ? R. scdm̄ Tho. se. se. q. cxxxiii. sicut per ꝑsumptionē aliquis excedit proportionem sue potentie duꝫ nititur ad maiora q̃ possit. Ita et pusillanimitas deficit a ꝓportione sue potentie dum recusat in id tendere quod est sue potontie cõmensuratũ. et ideo sicut ꝑsumptio est peccatũ ita et pusillanimitas. quia est contra naturalē ordinē quo vna queqꝫ res naturaliter inclinatur ad exeq̃ndum actioneꝫ cõmensuratam sue potētie. Inde est ꝙ seruus qui accepta pecunia dn̄i sui fodit in terram nec est operatus ex ea pp̄ quendã pusillanimitatis timorē punitur a dn̄o. vt habetur Mat. xxv. et Luce. xix. de ꝑsum. habetur. s. ꝑsumptio.

Quarta. multiplex est. scꝫ falcidia. trebellianica et legitima siue debita filiis iure nature que est reducta ad tertiã. de his tribus habetur supra. legittima. ¶. i. ¶ Est et q̃rta de funeralibus quã habere debēt ꝑdicatores et minores de sepulturis apud eos. vide infra sepultura in. ¶. i.

Questuarii. q̃stores qui discurrunt ꝓ elemosinis ꝓhibentur admitti. nisi exhibeant veras litteras apostolicas vel dyocesani. et ꝙ nil ꝓponant nisi q̃tum in litteris cõtinetur. et ponitur forma litterarum de penitē. et re. cum ex eo. ¶ Questuarii tales debēt esse modesti et discreti. et ne in tabernis vel aliis locis inhonestis hospitentur. nec faciant incõgruas expensas. nec assumant habituꝫ false religionis. de peni. et re.

cum ex eo. ¶ Ad questuarios nullatenus pertinet predicare sꝫ tm̄ caritatiua subsidia petere. et indulgentiā si quā habent exponere. de hereti. vt officiū. li. vi. et in clem. de penitē. et re. c. abusionibus. et si ꝓpter eos impediretur officiū inquisitorū pn̄t et debēt ab ip̄is cōpesci a p̄dicatione. vt in dicto. c. vt officiū. ¶ Questores nō debēt cōcedere idulgētias motu suode facto nec dispensare sup votis. nec absoluere a pluriis homicidiis et aliis peccatis cōfitētes sibi. nec male ablata incerta data sibi aliqua pecunie q̄titate remittere. nec tertiā aut q̄rtā partē et huiusmodi. de iniūctis penitentiis relaxare. nec animā vt mendaciter asserūt de purgatorio trahere. nec plenā peccatorū remissionem indulgere. nec a pena et culpa absoluere. Et omnia priuilegia super predictis vel aliquo eorū reuocata sunt in clemen. de peni. et re. c. abusionibus.

Raptor. i. s. q̄n per violentiaꝫ aliquis rapuit res alienas. cuius pena est scd̄m leges ꝙ si agatur infra annū. ciuiliter punitur in q̄druplū. cōputata. s. ip̄a re. post annū vero in simplū. ff. vi. bonorū rap. l. i. et. ii. Et ad istam penā raptor quidē tenetur solū postq̄ cōdēnatus est. vt ponit Tho. secūda se. q. lxiii. Si vero agatur criminaliter tunc ꝓpter vim sine armis punitur in tertia parte bonorū et fit infamis. ff. de vi. pu. l. i. i. R. et. l. fi. de hoc vide supra infamis. Si aūt cuꝫ armis. punitur deportatione. quia scꝫ deportabatur in insulā et p̄debat omnia bona sua. vt insti. de pu. iudi. ¶. itē lex iulia. de iudi. Secundū canones vero raptor multiplicit̄ punitur. et prima pena est q̄a excomunicatur. s. ab illo ep̄o in cuius ep̄atu rapinam facit. e. ti. c. i. vi. q. iii. placuit. Itē denegatur ei penitentia nisi reddat ablata vel plenā securitatē de reddendo faciat si habeat vnde possit. si vero non haberet vnde posset. quia distulit facere p̄niam vsqꝫ ad mortem. et sic non potest satisfacere si petat p̄niaꝫ dabitur ei et etiam viaticū. Si vero decedat impenitens tunc et viaticū et sepultura negabitur ei. e. ti. sup eo. et. c. in litteris ¶ Quid si non habuit vnde reddat nec heredes vel ꝓpinqui volūt satisfacere ip̄e tn̄ cōtritus facit quod potest licꝫ tarde. non priuabitur p̄nia et viatico. sed tn̄ sepultura negabitur. quod statutū est ad terrorē aliorū. Presbiteri vero qui cōtra p̄dicta fecerunt sepeliendo ip̄m et huiusmodi debent

deponi ab officio et beneficio. vt in dicto. c. super eo. Sed tñ de occultis raptoribus scdm̄ Innocē. nō dȝ talis rigor seruari. ar. e. ti. in litteris. de pena etiaȝ raptoris. vide. s. furtum. ¶. iii.

¶ Vtrū rapina sit grauius q̃ furtū? R℞. scdm̄ Tho. secunda se. q. lxvi. sic. nam violentia est magis contra rationem q̃ ignorantia. Item p̄ rapinā non solū infertur alicui damnū in rebus sȝ etiā vergit in q̃dam persone iniuriaȝ. q̄ aūt homines minus verecūdantur de rapina q̃ de furto ex hoc est q̄ homines sensibilibus inherentes magis gloriantur de virtute exteriori q̃ magis manifestatur in rapina q̃ de virtute interiori q̃ tollitur per peccatum. et ideo minus verecundātur de rapina. Ad materiā raptorū ptinere pōt. s. latro. et. s. naufragus. et. s. pyrata. et. s. predo. et infra restitutio per totū. Non licet rapere a saracenis tempore treuge. infra treuga.

Raptor. ii. s. personarū. ¶ Raptor dicitur non solum rerū vt in p̄cedenti. c. sȝ etiā p̄sonarū. et sicut ab illo dicitur rapina ita ab isto dicitur raptus. Et cōmittitur qn̄ puella violenter rapitur. vt in perpetuū teneatur. vel etiā qn̄ nō ipa sȝ vsus eius violenter rapitur. xxxvi. q. i. ¶. ex hoc. Item raptus non solū cōmittitur in virgine sȝ etiā large sumptus in vidua et scanctimoniali. xxxvi. q. ii. raptores. et. c. si qs nō. et de hac materia habes. s. luxuria. ¶. i. ¶ Que est pena raptoris? R℞. scdm̄ leges. pena ē vt capite puniatur. et si ingenuā rapuit eius substātia rapte applicetur. Secus si ancillā vel libertam. quia tūc decapitatur quidē sȝ nō perdit substantiā. et intelligitur si rapuit mulierē honestaȝ secus si meretricem. quia scdm̄ leges nō punitur. vt. C. de adult. l. que adulteriū. Item nō distinguit vtrū volentē vti quis rapiat aut inuitā sponsam p̄priam vel alienam. cōiugatā aut non cōiugatam. Item non potest puella rapta cōtrahere cū raptore seu rapiente. Itē etiā omnes seruitores raptores capite puniūtur. p̄bantur hec omnia. C. de rap. raptores ¶ Scdm̄ canones vero aliter punitur. Nā raptor efficitur seruus rapte. nisi velit se redimere. xxxvi. q. i. de raptoribus. hec aūt pena potest infligi in foro iudiciali non aūt in penitentiali. Item raptor dȝ excōicari cuȝ fautoribus suis. xxxvi. q. ii. c. i. et. iiii. Item si rapta velit cōtrahere cum raptore. potest. e. ti. accedens. Item nō intelligitur rap-

tor si rapuit sponsam ꝓpriam . xxxvi . q . i . lex illa . et . q . ii . de puellis . et . c . si quis virginem . e . ti . cum cām . Item raptus nō est vbi puella consentit . vt in dicto . c . cum cām . An qui deflorat virginē tēatur eā ducere vel maritare habes . s . luxu . ¶ ii .

Ratiociniis obligati . vide . s . obligatus .

Reconciliatio ecclesie . vide . s . consecratio . ii . ¶ . iiii . Itē de violatione cimiterii . s . consecratio . iiii . ¶ . ii .

RElígio primo comuniter . Vtrū liceat nouam religionez adinuenire ? R℞ . nullo mō . de reli . do . religionuz . li . vi . ¶ Vtrum illi qui construūt hospitalia mutant habitum accipiunt certum signum . aliq̄ etiam hospitalitatem exercēt . habent tñ vxores et ꝓprium . sint aliquo mō dicendi religiosi . seu persone ecclesiastice ? R℞ . si hoc sit sine auctoritate epi nullo modo debent dici ecclesiastice ꝑsone nec religiosi . lxxiii . di . nulla . si aūt fiat auctoritate epi tunc locus quidem religiosus censetur . de reli . do . c . iii . et . iiii . ꝑsone si ꝑmittant obedientiaȝ et caste viuere cū vxore . et ea mortua aliam non ducere et ꝓprium nō habere ecclesiastice sunt et quodāmō religiosi dici pñt . Nec obstat ꝙ vxorem aliquis talis habet . nā et intelligitur caste viuere . xxi . di . vicena . Item non obstat ꝙ q̄si ꝓpriū habet . quia illud potest habere rōe administrationis . non tñ ꝓprie religiosus dici potest . nisi ꝓmittat aliquā approbatam regulam . de reli . do . c . fi . nec potest tali cōmitti administratio spūalium si laycus est . ¶ Vtrum occasione religionis ꝑtermittenda sint pietatis officia in parentes ? R℞ . scdm̄ Tho . in quolibet . aliter dicendum de illo qui nūdum religionem intrauit . si videat prēm suum in magna necessitate et cui per aliū subueniri non possit non debet religionē intrare . sed tenetur ministrare parentibus maxime si absq; ꝑiculo peccati possit in seculo remanere . si vero per alium possit parentibus suis ministrari . potest si vult religionem intrare . vñ Crisostomus exponens illud Mat . viii . et Luce . ix . dimitte mortuos suos . dicit ꝙ malū est hominē abducere a spiritualibus et maxime cū fuerint q ministeriū parētū cōpleant extabant tñ aliqui qui complere possent illius funeris sepulturam . postq̄ vero aliquis est in religione ꝓfessus mortuus est mundo . vñ per spūalem mortem deobligatur a cura impendenda parentibus . sicut et deobligatur per mortem corpo-

ralē. et ideo non peccat nec contra preceptū dei agit. si in claustro remaneat sub pcepto plati parētū ministratōe ptermissa. est autem factus impotēs ad reddendū debitū ministeriū absq ppria culpa. debet tn̄ q̄tum potest salua sui ordinis obedientia satagere vt per se vel per alium suis parentibus subueniatur si in necessitate fuerint. Idem Tho. se. se. q. c i. ¶ Scdm̄ quid attenditur gradus diuersaruʒ religionū? R. scdm̄ Tho. se. se. q. c lxxxviii. summū locū in religionibus tenēt qui ordināt ad docendum siue pdicandū. Secūdū gradū tenent illi qui ordinātur ad cōtemplationē. Tertiū illi qui occupantur cira exteriores actōnes. In singulis aūt horū graduū potest attendi pemīnentia scdm̄ q vna religio ordinatur ad altiorem actū in eodeʒ geenere. sicut inter opera vite actiue potius est redimere captiuos q̄ recipe hospites. et in operibus contemplatiuis potior est oratio q̄ lectio. pōt etiā attēdi pemīnētia si vna earū ad plura horū ordinetur q̄ alia. vel si cōueniētiora statuta hēat ad fineʒ ppositū cōseqndū. Vtrū aūt iferior sit religio solitariorū q̄ i societate viuētiū vide. s. heremita. §. i. ¶ Vtrū religiosus peccet mortaliter transgrediendo ea que sunt in regula? R. scdm̄ Tho. secūda se. q. clxxxvi. votum pfessionis respicit principaliter tria. scʒ pauptatem cōtinentiā et obedientiam. et horuʒ transgressio obligat ad mortale. aliorū aūt transgressi onō nisi vel ppter cōtemptū regule quia hoc directe cōtrariaretur professioni per quā aliquis vouit regularē vitaʒ vel ppter pceptū siue a plato oretenus factū siue in regula expressum. quia hoc esset factum cōtra obedientie votum. nō aūt qui pfitetur vouet seruare omnia q̄ sunt in regula sʒ vouet regularem vitam que essentialiter consistit in tribus pdictis. vn̄ et in qbusdā religionibus cautius aliqui pfitentur nō quidem regulā sed viuere scdm̄ regulam idest tendere ad hoc q aliquis mores suos informet scdm̄ regulaʒ sicut scdm̄ quoddā exemplar. et hoc tollitur per contēptū. In qbusdā aūt religionibus addhuc cautius pfitentur obedientiam scdm̄ regulā. ita q professioni nō contrariatur. nisi illud quod est cōtra pceptū regule. transgressio vero aliorum obligat solum ad veniale. quia talia sunt q̄dam dispositiones ad principalia vota. In aliq̄ tn̄ religione scʒ fratrū predicatorū talis transgressio vel omissio cōstitutionū ipsorum

ex suo genere non obligat ad culpam nec mortalem nec venialem. sed solũ ad penam taxatam. quia per hunc modum ad talia seruãda obligãtur. qui tñ possent mortaliter vel venialiter peccare ex negligentia vel libidine seu contẽptu. ¶ Vtrum religiosus ex eodẽ genere peccati grauius peccet q̃ secularis? R. scdm̃ Tho. vbi. s. peccatuz religiosi potest esse grauius peccato seculariũ eiusdẽ spẽi tripliciter. Vno mõ si sit cõtra votũ religionis. puta si religiosus fornicetur vel furetur. quia fornicãdo facit contra votũ continentie. et furando facit contra votum pauptatis. Secũdo mõ si ex cõtẽptu peccet. quia ex hoc videtur esse magis ingratus diuinis beneficiis quibus est sublimatus ad statum pfectionis. sicut Apo. dicit ad hebre. iiii. q fidelis grauiora meretur supplicia ex hoc q peccando filiũ dei cõculcat p cõtemptũ. vñ et dñs cõqueritur. Hiere. xi. quid est q dilectus meus in domo mea facit scelera multa. Tertio mõ peccatũ religiosi potest esse grauius ppter scandalum. quia ad vitaz eius plures respiciunt. Si vero religiosus non ex cõtemptu sz ex infirmitate vel ignorantia aliq peccatũ quod non est cõtra votũ sue pfessionis cõmittit absq scandalo. puta in occulto. leuius peccat eodem genere peccati q̃ secularis. quia peccatum eius si sit leue absorbetur ex multis bonis q̃ facit. et si sit mortale facilius ab eo resurgit. primo qdem ppter intentionẽ quã habet erectam ad deũ. que etiam si ad horã intercipiatur de facili ad pristina repatur. Item scit delicta corrigere. iuuatur etiã a sociis ad resurgendum. scdm̃ illud ecclesiastici. iiii. si vnus ceciderit ab alio fulcietur. ve soli quia si ceciderit non habet subleuantẽ. ¶ Quid cõsuluendũ eiectis et fugitiuis qui nõ pñt impetrare recõciliationẽ scdm̃ formã decretalis. de regula. c. fi. nec inueniunt religionem in qua recipiantur? R. scdm̃ Ray. tenentur viuere regulariter et honeste tã apostate q̃ eiecti. ¶ Quid de his que lucratur munachus fugitiuus siue apostata? R. totuz monasterio suo lucratur. xviii. q. ii. abbates. Et sicut Innocen. dicit. etiã si vetãte monasterio acqrat. ff. de acqui. re. do. etiam. sz scdm̃ eundẽ si monachus sit eiectus ea que lucratur nulli acqrit nec valet contractus eius. Et addit. posset tñ dici q acqrit epo a cuius iuridictiõe nõ est absolutus. vide etiã hunc casuz. s. apostasia. v. § ii. ¶ Vtrũ piculum sit religiosis

siue monachis si ab abbate negligatur cura ecclesiarum et populorũ pertinentiũ ad eum? ℞. scdm̄ Tho. in quodlibe. nullus potest exigere aut recipere carnalia aliorũ maxime ꝑcia peccatorũ nisi seminet spũalia predicando vel orando vel salm̄ eoruꝫ a qbus recipit ꝓ viribus ꝓcurãdo. dico ergo ꝙ totuꝫ claustrũ sicut recipit sic tenetur refundere. si ergo cõstet eis ꝙ cura negligatur debent supplicare abbati et debẽt eum monere in capitulo. et si videant ꝙ remedium nõ apponatur. debẽt apellare contra abbatẽ sicut cõtra aduersariũ veritatis. et si esset mihi notum aliquod tale monasteriũ nõ auderẽ consulere ꝙ aliquis in tali eligeret monachatũ. ¶ Vtrum aliquis religiosus possit ꝑesse pluribus locis? ℞. nulli monachi vel religiosi pñt ꝑesse pluribus prioratibus. Item nec pluribus ecclesiis curam animaruꝫ habentibus. etiam si eadem cura nõ ꝑ ipos sed per p̄sbiteros ad eorũ pñtationem per epos institutos habeat exerceri. nisi auctoritate sedis apostolice. vel si vnus ex eis ab alio depẽdeat vel inuicem sint annexi. et qcunqꝫ talem prioratũ vel talem ecclesiam optinens receperit alium. primo priuatus est ipo iure. et statim tenetur eum dimittere vt per eũ ad quẽ pertinet libere conferatur. et nisi dimittat fit ineligibilis et ab vtroqꝫ penitus repelli debet. de ꝑben. cuꝫ singula. li. vi. Plura circa hoc vide. s. bñficiũ. i. §. iiii. ¶ Prioratus vel ecclesie aut administratões seu officia vnius monasterii cõsueta ꝑ eiusdẽ monachos gubernari nõ debẽt cõmitti monachis alterius monasterii sine licentia pape. et cõtra hoc ordinãtes sunt priuati potestate ꝓuidẽdi de ipis et recipiẽtes sunt ineligibiles ipo iure. de ꝑben. cũ singula. §. fi. li. vi. ¶ Vtrũ religiosi succedãt in bonis parentũ et huiusmodi? ℞. sic. ymo plus. ꝙ parentes non pñt eos exheredítare. q̄uis dũ layci fuerãt in cãm ingratitudinis incidissent. C. de epis et clericis. deo nobis. xix. q. iii. c. fi. ¶ Religiosis ꝑcipitur in virtute obedientie sub interminatione maledictionis eterne ne in sermoinbus suis p̄latis detrahant aliquos ab ecclesiarũ suarũ freqntia vel indulgentias indiscretas ꝓnuntiẽt. et ne retrahãt testatores a restitutionibus debitis aut legatis matricibus ecclesiis faciendis nec legata vel debita aut male ablata incerta sibi aut sui ordinis fratribus vel cõuentibus in aliorũ preiudiciũ fieri vel erogari ꝓcurent. nec absoluant queqꝫ in

casibus reseruatis pape vel epo et plura huiusmodi vt de priui. religiosi. in cle. ¶ Religiosi mendicãtes si accipiãt noua loca vel antiqua dimittant sunt excõicati. vt. s. excomunicatio. i. ¶. iiii. ver. x. Similiter etiã sunt excõicati religiosi qui vbicũq; temerarie dimittunt habitũ aut accedunt studia sine licentia. vt. s. excomunicatio. i. ¶. iii. ver. xiii. ¶ Vtrum cum religiosis possit dispensari in voto cõtinẽtie? R. scdm Tho. se. se. q. lxxxviii. votũ continentie non est essentialiter annexũ ordini sacro. sz ex institutione ecclesie seu statuto. vñ per ecclesiaz videtur q possit dispensari. sz debitũ continẽtie est essentiale statui religionis p quã homo abrenuntiat seculo totaliter dei seruicio mancipatus. quod nõ potest simul stare cũ matrimonio in quo incũbit necessitas procurande vxoris et prolis et familie et rerum que ad hoc requiruntur. vñ Apo. dicit. i. corin. vii. q qui est cũ vxore sollicitus est que sunt mũdi quomõ placeat vxori. et diuisus est. vnde nomen monachi per oppositũ ad diõem predictam ab vnitate sumitur. et ideo in voto solennisato per professionez religionis non potest per ecclesiaz dispensari. Et ratio nem assignat decretalis. quia castitas est annexa regule monachali. de statu. mona. cum ad monasteriũ. in fi. ¶ Vtrum religiosus factus epus absoluatur a voto pauptatis et obediẽtie? R. scdm Tho. vbi. s. sicut non absoluitur a voto cõtinẽtie Ita nec a voto pauptatis. quia nihil debet habere tanq̃ pprium sz sicut dispensator cõium bonorũ ecclesie. Similiter etiam nõ absoluitur a voto obedientie. sz per accidens obedire non tenetur si superiorẽ non habeat. sicut abbas monasterii qui tñ nõ est a voto obedientie absolutus. ¶ Vtrum religiosus factus epus teneatur ad obseruãtias regulares? R. scdm Tho. secunda se. q. clxxxv. si qua sunt in regularibus obseruantiis que non impediant officium pontificale sz magis valeãt ad custodiã pfectionis sicut est continentia. pauptas et alia huiusmodi ad hoc remanet obligatus. et per cõseqñs ad portandũ habitum sue religionis qui est huius obligationis signũ. Si qua vero sunt que officio põtificali repugnãt sicut est solitudo silẽtiũ et huiusmõi et alique abstinentie vel vigilie graues ex quibus impotens corpore redderetur ad exequendũ pontificale officiũ ad huiusmodi nõ tenetur. In aliis tamen potest dispensatione vti scdm q re-

quirit necessitas psone vel officii et condcō hominū cuȝ quibus viuit p modū quo etiā plati religionū i talibus secū dispēsant. ¶ Vtrum religiosus factus rector alicuius ecclesie teneatur ad statuta sui ordinis. vide. s. monachus. ¶. vi. ¶ Vtrū religiosus possit esse iudex? Rꝫ. simplex religiosus iudex esse non pōt. vt. ff. de iudi. l. cū ptor. Sȝ nec potest per cō pmissum recipe arbitrium. quia non dȝ esse desceptator forensiū negociorum. xvi. q. i. monachi. et. c. de pn̄tium. et. C. de epis et cleri. repetita. sȝ arbitrator seu amicabilis cōpositor esse pōt. vt autēti. vt dif. iu. ¶. siuero cōtingit. colla. viii. xi. q. iii. iniustum. Et hoc intellige de imperio sui prelati. vt in dicto. c. monachi. de postu. c. ii. et hec est sn̄ia vber. durandi. et Hostien. ¶ Vtruȝ religiosus possit exercere officium tabellionatus habes infra tabellio. ¶. fi. Et vtruȝ possit esse testis. vide infra testis. iii. ¶. ix. ¶ Vtrum religiosus possit esse executor testamentorū? Rꝫ. si est ordinis minorum nō potest esse executor sȝ pōt cōsulere. vt in clem̄. de verbo. sig. exiui. ¶. puide ꝙ vir. ver. Itē ꝙ executiones. Si etiā est alterius ordinis non potest. nisi super hoc petita licēcia et obtēta. vt de testa. religiosus. li. vi. talis quoꝙ et si sit exemptus vel prelatus tenetur reddere ordinario rationeȝ et ordinarius tenetur exigere. vt de testa. religiosus. in cle. ¶ Quid de conuentibus quarundaȝ mulierū que canonice appellantur. nec sunt professe et hn̄t ppriū ymo etiam matrimoniū contrahere pn̄t. nunqd sunt dicende religiose? Rꝫ. scdm̄ Innocen. et Ber. non. ymo earuȝ status satis repbatur. xviii. q. ii. perniciosam. nisi forte aliud ostendant. debent quoꝙ per ordinarios visitari auctoritate ppria. vel si exēpte sunt auctoritate pape. hoc in cle. de statu. mo. et ca. attēdētes. circa fi. Erant et quedā alie que dicebantur beguine assumentes certū habitū nulli promittentes obedientiā nec renuntiantes ppriis nec regulam habentes licet religiosis quibusdam spāliter adherentes. Iste beguine etiā omnes assumentes statū earuȝ et religiosi qui vouēt eas in statu beguinagii sunt excōicati. vt. s. excomunicatio. i. ¶. iiii. ver. quinto. Sȝ de hoc non includit beguinas siue vestitas de pn̄ia beati dn̄ici in lūbardie et tussie ptibus constitutas. vt patet in declaratione Io. xxii. que incipit Cum de mulieribus. Ad materiam religionis potest facere. s.

monachus et s monialis Si religiosus vel religiosa petitur tanq̃ cōiunx require s matrimoniũ nono ¶ penultimo

Religio ii quo ad ingressum ¶ Vtrum de ingressu religionis hn̄da sit magna deliberatio? R. scd̄m Tho se se q vlti diuturna deliberatio et multorũ cōsilia reqrũtur in magnis dubiis vt dicit phũs in iii ethico In his aũt q̃ sunt certa et determinata non reqritur consiliuʒ Circa ingressum autē religionis tria pn̄t considerari primo qdem tp̄e religionis ingressus scd̄m se et sic certũ est q̧ est melius bonuʒ et qui de hoc dubitat q̃tum in se est derogat christo qui hoc consiliũ dedit vn̄ Augu dicit in libro de verbis dn̄i vocat te oriens idest christus et tu attendis ad occidētē idest hominē mortalē et errare potentē Alio mō potest considerari religionis ingressus p cōpationē ad vires eius q ē ingressurus et sic nō ē locus dubitationis quia illi q religionē ingrediũtur non cōfidũt de sua virtute sʒ diuina scd̄m illud ysa xl qui sperant in dn̄o mutabũt fortitudinē assumēt pennas sicut aquile current et nō laborabũt ambulabũt et nō deficient ¶ Si tn̄ sit aliquod sp̄ale impedimentũ puta infirmitas corpalis vel onera debitorũ vel aliquod huiusmōi in his requiritur deliberatio et cōsiliũ cũ his de qbus speratur q̧ p̄sint et impediãt vn̄ dicitur ecclesi xxxvii cũ viro religioso tracta de sanctitate et cũ iusto de iusticia q̃si dicat non vn̄ sequitur non attēdas his in omni cōsilio sed cuʒ viro sancto assiduus esto in quibus tn̄ nō est diuturna deliberatio habenda vn̄ Ibero in epistola ad paulinũ Festina q̃so te et herenti in sabulo nauicule funē magis p̄scinde q̃ solue Tertio aũt pōt considerari modus intrandi religionē et quã religionem aliquis intrare debeat et de talibus pōt haberi cōsilium cũ his q non impediũt ¶ Vtrũ aũt impubes possit ingredi religionē habes s nouicius ¶ i et ii ¶ Vtruʒ aliquis debeat alios inducere ad religionis ingressum? R. scd̄m Tho secunda se q vlti Inducentes alios ad religionē nō solũ nō peccant sed et magnũ premiũ merentur dicitur enim Iacobi vlti qui cōuerti fecerit peccatorē ab errore vite sue liberabit animã eius a morte et opit multitudinē peccatorũ et Dan̄ xii qui ad iustitiã erudiũt multos erunt quasi stelle imperpetuas eternitates posset tamē cōtingere circa huiusmodi inductionē triplex

inordinatio. primo qdem si violenter aliquis aliũ ad religionez cogeret quod ꝓhibetur. xx. q. iii. pñs. Secũdo si qs symõiace ad religionẽ aliũ trahat muneribus datis quod ꝓhibetur. i. q. ii. q̃mpio. nec tñ ad hoc ptinet si aliqs alicui pauperi necessaria ministret in seculo nutriẽs eũ ad religionẽ. vel si sine pacto aliq̃ munuscula tribuat ad familiaritatẽ captandã. Tertiũ si mẽdaciis eũ alliciat. iminet enim sic inducto piculũ ne cũ se deceptuz inuenerit retrocedat. et sic fient nouissima illius peiora prioribus. ¶ Vtrum adultus ingressus religionẽ possit ad seculũ redire? R℞. q̃diu est nouicius in ꝓbatione positus redire põt libere infra annũ. preterq̃ in tribus casibus. Primus est si scienter receperit habitũ qui dari ꝓfitẽtibus cõsueuit quod hz locuz in illis religionibus in quibus habitus nouiciorũ est distinctus ab habitu ꝓfessorũ. quia p talẽ susceptionẽ intelligitur ꝓfessio tacite. Secũdus si fecerit ꝓfessionẽ ¶ Tertius si euidenter appet ꝙ talis absolute voluerit vitã mutare. quod tñ nõ ꝓsumitur. nisi clara ꝓbatione vel cõpetentibus indiciis ostendatur. Sz in predictis casibus distingue. quia si aliquod ꝑdictorũ triũ fecerit in aliq̃ religione mendicantiũ non est ꝓpter hoc illi ordini alligatus. sed generaliter alicui ordini. de regu. non solum. li. vi. In aliis vero ordinibus etcetera. vt. s. nouicius. ¶. v. circa medium. ¶ Vtrũ seruus possit ingredi vel recipi in religione? R℞. nõ potest ingredi nec dz recipi siue si sciatur ꝙ sit seruus siue si est ꝑsona incognita et nesciatur vtruz sit seruus vel liber. et si ingressus fuerit et infra triẽniũ petitur a dño suo dz reddi cũ omnibus his que attulit. fide tamẽ accepta de impunitate ipius. post trienniũ vero repeti non potest nisi esset tam longe ꝙ inueniri non posset. xvii. q. ii. si qs incognitus. et currit dictum tẽpus a tẽpore sciẽtie dñi. ar. in dicto. c. si qs incognitus ¶ Et hec itellige vera esse in omni genere seruorũ. etiã si sint coloni originarii siue ascriptitii. de qbus habetur ifra seruus. i. ¶. iiii. ¶ Quid si seruus ingressus monasterium recipitur ad professionẽ añ dictuz terminũ? R℞. scdm̃ Ray. credo ꝙ dz manere in ordine et monasterium dz satisfacere dño quia fuit in culpa ricepiendo. ar. di. liiii. si seruus. vel dic ꝙ si erat incognitus et ꝓbabat forte per falsos testes ꝙ esset liber. dz restitui dño si petat. ar. de seruis non or. c. de seruorum. Concor. Hostiensis.

¶ Quid si talis post factā ꝓmissionē fuit dn̄o restitutus et postea manumissus sit. nunquid tenetur redire ad monasteriū? R. scd̄m vber. sic. qa q̄tū in eo fuit monachus fuit. ¶ Vtrū obligati ad ratōcinia possint ingredi vel recipi in religione? R. si sint obligati ad rōcinia reipublice non sunt recipiēdi. di. liii. lege. sʒ vbi obligati sunt ad rōcinia priuatorū hominū. honestū est ꝙ prius de rōciniis se expediāt. Vtrū sic obligati possint ordinari. vide. s. obligatus ꝑ totū. ¶ Vtrū ille q est obligatus ad aliquid soluendū possit ingredi religionē? R. scd̄m Ray. ingredi pōt nō obstante obligatōe vel iuramento. dūmō non ex leuitate vel intētione subtrahēdi debitū hoc faciat. sʒ ex caritatis feruore. nec facit iniuriā creditori qa excusatur auctoritate spūs sci. cui nemo resistere pōt. xix. q. ii. duo. de regula. et trā. licet. Sʒ monasteriū tenetur satisfacere de his q̄ ipe contulit monasterio. xix. q. iii. siqua mulier. C. de epis et cleri. deo nobis. ¶. i. Quid si nihil cōtulit monasterio qa nihil habebat. inanis est actio quā excludit inopia debitoris. xiiii. q. vi. si res. ff. de dolo. nā iis. Si tn̄ post ingressuʒ religionis occasione eius monasteriū aliq̄ acqreret puta ꝑ substitutionē hereditariā vel donationē seu ex testamēto teneretur monasteriū quātū illud essʒ. ar. in dicto. c. siqua mulier ¶ Concor. Innocē. Hostien. et Tho. sc. se. q. vlti. Poterit etiā vt ait Ray. i monasterio exn̄s scribere vel aliud honestū opus facere ad liberandū se. dūmodo nō negligat pp̄ hoc diuinū officiū. di. xci. clericus. et. xxi. q. i. clerici. et deducētur expense scd̄m quosdā ne sit onerosus monasterio. xvi. q. vi. de lapsis. Sʒ addit ꝙ aliq dicūt nō deducēdas expēsas. qa ex quo altari seruit de altari viuere debet. xii. q. i. ex his. et hoc ꝓbabilius videtur. dūmō non impediatur in aliquo ab obseruantia regulari. ¶ Quid si sit obligatus ad aliquid faciendū? R. scd̄m Hostiē. nihilominus ingredi pōt et pficiat ꝑ aliū. nisi manus eius spāliter electa esset. quia tūc nō licebit ei per alium facere nisi de licētia eius cui promisit. ar. C. de caduc. tol. l. i. ¶. ne aūt. de offi. dele. c. fi. pōt etiā satisfacere ei cui ꝓmisit siue de bonis q̄ cōtulit monasterio siue cōparādo aliquid vt ei satisfaciat. de hoc vide in ꝑcedēti. ¶. ¶ Vtruʒ rector q iurauit regere ciuitatē ꝑ annuʒ. vel magister q iurauit legere. vel capellanus qui iurauit seruire in capellania possint

ingredi religionē? R. scdm̄ Ray. sic. nō enim iuramētū violat q illud in melius cōmutat. de iureiu. pueit. Idē Inno. et Gof. Hosti. quoq3 idē. s3 addit. consulo tn̄ q primo cōpleat quod p misit. de iureiu. debitores. hoc eni tutius est nisi ab illo vel illis qbus iurauit possit liñtiaʒ optinere. ¶ Vtrū aūt propt obseqa pentū debeat qs trahi ab ingressu religionis. hēs. s. religio. i. ¶. iii. Et vtrū cōiugatus possit igredi. vide infra. votū. iiii. ¶ fi. ¶ Vtrū epi archidyaconi vel psbiteri curati possint ingredi religionē? R. scdm̄ Tho. se. se. q. vlti. obligtio voti ppetua id vacādū diuis obseqis cōpetit ppric epis et religiosis et psbiteri et curati et archidya. n̄ obligātur voto ppetuo et solēni ad curā aiarū retinēdā sicut ad hoc obligātur epi. vn̄ epi psulatū deserere nō pnt absq3 auctoritate rōani pōtificis. de regula. lic3. Archidyacōi aūt et psbiteri curati pnt libere abrenūtiare epo curā eius cōmissaʒ absq3 licētia pape q solus pōt in votis ppetuis dispēsare. vn̄ maifestū est q archidyaco. et psbiteris curatis lic3 ad religionē trāsire. etiā epo cōtradicēte. vt. xix. q. ii. duo sunt. Bn̄ficia aūt alicuius taliū toto tpe pbationis n̄ debet alteri cōferri nisi de ipius cōsensu. vel nisi cōstet q vitā voluerit absolute mutare. vel pfessionē fecerit seu hitū pfessorū receperit. s3 interi seruietur bn̄ficio p vicariū cui de portione ipius bn̄ficii puidebitur. de regul. bn̄fi. li. vi. ¶ Vtrū excōicatus possit ingredi vel recipi in religione. vide. s. absolutio. iii. ¶. fi. ¶ Vtrū illi q n̄ sunt exercitati in obseruātia debeāt ingredi religionē? R. scdm̄ Tho. vbi. s. sic. nā et dn̄s Matheū publicanū q in obseruātia pceptorū exercitatus nō erat vocauit ad consiliorū obseruātiā. vt pat3 Luce. v. Ingredi eni religionē n̄ solū expedit his q sunt exercitati in pceptis vt ad maiorē pfcōnē p ueniāt s3 etiā his q nō sunt exercitati vt facilius peccata vitēt vt pat3 qa p vigilias Ieiuniū et obedientiam tolluntur occasiones peccatorū. vt luxurie gule et hmōi. ¶ Ingressi mōasteria se et sua dedicāt deo. oia eni eorū bona intelligūtur mōasterio esse collata. C. de epis et cle. aūt. ingressi. et. xix. q. iii. qa ingredientibus. hoc tn̄ in multis locis nō seruatur de cōsuetudie in qbus ex quo qs ingressus est ppinq eius occupāt bona imobilia. nisi qtenus de illis dedit monasterio scdm̄ cōsuetudinē regionis. Idem fit alicubi etiā circa mobilia. Et scdm̄ Ray. dicta

cōsuetudo valz si est apꝓbata vel optēta p.xl.annos.nā mino ri tpe n̄ currit cōtra ecclesiā pscriptio. ¶ Vtruz p ingressuz re ligionis cōseqtur qs remissionē peccatoruz? R. scdm Tho. se. se.q.vl. rōabilit pōt dici qꝫ sic.sicut p assumptōz crucis.si eni aliquibus elemosinis factis hō pōt statim satfacere de pctis suis scdm illud Dan.v.peccata tua eleōsinis redime. multomagis in satisfactione pro oibus peccatis sufficicit qꝫ aliqs se totaliter se dinis officiis mācipet p religionis ingressuz q excedit ōme ge nus satisfactionis et publice pn̄ie.vt hētur.xxxiii.q.ii. admo nere.sicut etiā holocaustū excedit sacrificiū vt dicit Greg. vn̄ inuitis prm̄ legitur qꝫ eādē grāz cōsequūtur igredietes religio nē quā cōsequūtur baptizati.si tn̄ p ingressuz religionis nō ab soluere ntur ab omni reatu pene. nihiloius ingressus religionis vtilior essz q̄ pegrinatio terre scē ad ꝓmotōz in bonū quod p̄ pōderat absolutionē a culpa. ¶ Quid de illo q dolo inductus in trauit religionē? R. scdm Ray. nō pōt allegare deceptionē cu ius cōdicio melior facta ē. qꝫ me.cā cuz dilectus.et de conuer. cōiu.expte.et.c.veniēs. ¶ Quid si aliqs reliōez ingrediatur sub cōdictione aliq? R. scdm vber.si pōatur cōdcō cōtra sub- stāz religionis puta qꝫ liceat ei tenere ꝓpriū n̄ valz mōachatus vn̄ tn̄ pōt tenere ad vsuz de cōsensu plati. Si vero cōdcō appo natur cōtra aliq̄ pticularē austeritatē vtputa qꝫ liceat ei come dere carnes tūc si scit hoc contineri in regula vel cōstōne quaz ꝓfitetur tenetur.secus si nescit illud in eis cōtineri. ¶ Quid si aliqs vidēs aliqꝫ mōasteriū vbi mōachi splēdide viuūt cogitat. hūc ordinē bn̄ possuz sustīere.et sic igreditur? R. scdm Ray. dico indistīcte qꝫ si fecit ꝓfessionē nō pōt ad sclm̄ redire. qn po tius si erat peritus et sciebat ea q̄ seruanda erāt intelligitur se obligasse nō ad illud quod fiebat sz quod fieri dēbat. Idez si erat simplex et fuit ei explanata regula et cōdcōes ordis et ꝓfessus fuit. Si vero nō fuit ei exposita asperitas regule tunc si solū ad illā vitā intēdebat se obligare non ad aspiorē. et hec expssit non cogitur ibi māere sz trāsibit ad aliū ordinē quē sustīere possit. si vero n̄ expssit dz reānere. nec pōt allegare dolū. vt.s.in.¶. antepenultimo dictum est.

Religio.iii.quo ad votū ingrediēdi ¶ Vtruz pueri possint se voto obligare ad religionis ingressuz? R. scdm Tho.

se. se. q. vl. votũ simplex cõsistit in sola ꝓmissione cũ interiori
mẽtis deliberatione. et hoc votuȝ hȝ efficatiã ex iure diuino. q̄
tn̄ duplicit̄ tolli põt. vno modo ꝑ defcm̄ deliberationis vt patȝ
in furiosis quorum vota n̄ sunt obligatoria. vt de regula. c. si-
cut tenor. et eadẽ rõ est de pueris q nũdũ hn̄t vsuȝ debitũ rõis
ꝑ quem sint doli capaces. queq̃dẽ pueri hn̄t vt frequẽtius circa
xiiii. annũ. puelle vero circa. xii. q dicũtur anni pubertatis.
In qbusdã aũt anticipatur et in qbusdã retardatur scdm̄ diuer
saȝ dispositõnẽ nature. Alio modo impeditur efficatia simplicis
voti si qs deo voueat illud quod nõ est ꝓprie ptãtis. puta si ser
uus etiã vsuȝ rõis hn̄s voueat se reliõeȝ ingredi aut etiã ordie
tur ignorãte dn̄o. vt di. liiii. si seruus. Et qa puer vel puella in
fra pubertatis annos naturaliter sunt in ptãte pris q̃tũ ad di-
spositõnẽ sue vite poterit pater votũ eorũ reuocare vel accep-
tare si sibi placuerit. vt exp̄sse dicitur de muliere Nume. xxx.
Sic ergo si puer an̄ tp̄s pubertatis votuȝ emittat n̄ obligatur.
si tn̄ an̄ hẽat vsuȝ rõis obligatur q̃dẽ q̃tũ in se est ex suo voto.
sȝ põt reuocari ꝑ auctori. pris. qa ordiatio legis q̄ vnus homo
subditur alteri respicit illud quod in pluribus accidit. Si vero
ãnos pubertatis excedat n̄ põt reuocari auctoritate ꝑẽtũ. et si
nũdũ hẽret vsuȝ rõis n̄ obligaretur quo ad deũ. Ceterũ de vo-
to solenni ꝓfessionis dicetur i sequẽti. §. ¶ Vtrũ liceat aliquos
voto obligare ad religionis ingressum? Rñ. scdm̄ Tho. se. se. q.
vl. vnũ et ideȝ opus ex voto factũ laudabilius est q̄ si sine voto
fiat. vt dicitur ifra votũ. i. §. xi. q incipit Vtrũ melius. et iõ
obligari voto ad ingressuȝ religiõis est scdm̄ se laudabile. ¶ V-
trũ q vouit ingredi religionẽ teneatur intrare? Rñ. scdm̄ Tho.
vbi. s. votũ est ꝓmissio deo facta de his q̄ ad deũ ptinẽt. vt aũt
Gregori. dicit in epistola ad bonifaciũ. si inter hoies solet bone
fidei cõtractus nulla rõe dissolui. q̃tomagis pollicitatio quã qs
cũ deo pepigit solui sine vindcã nõ poterit. et iõ ad iplẽdũ illud
quod hõ vouit ex necessitate tenetur ¶ vn̄ guilermus sup illud
p̄s. vouete et reddite etcetera. dicit vouere volũtati cõsulitur
sȝ post voti ꝓmissionẽ redditio necessario exigitur. tẽtur ergo
qs ex necessitate iplere votũ dũmõ sit aliq̃d quod ad deũ ptine
at. manifestũ aũt est q ingressus religiõis maxie ad deũ ptiet
qa pp̄ hoc homo totaliter se mancipat diuinis obsequiis. vnde

relinquitur q̄ tenetur ingredi. sc3 scdm̄ q̄ se obligare itendit. ita sc3 q̄ si se intendit absolute obligare tenetur q̄ citius poterit legittimo impedimēto cessante. si aūt ad certu3 tp̄s vel sub certa condicione. tenetur aduenīēte tp̄e et condicione exn̄te. ¶ Quid si illi nolūt eum recipe? R. scdm̄ Tho. se. se. q. lxxxviii. siqde3 intentio sua fuit se obligare ad religionis ingressum principaliter et ex consequēti elegit hāc religionē vel hūc locū q̄i sibi magis cōgruēt̄e tētur si nō pōt ibi recipi aliā reliōe3 intrare. si aūt pricipaliter intēdit se obligare ad hāc religionē vel ad hūc locū pp̄ spālē cōplacētiā huius religionis vel loci. nō tenetur illā religionē intrare si illi nolūt eū recipe. ¶ Eandē s̄niam ponit idē Tho. e. li. q. vl. ¶ Vtrū ille q̄ vouit vnā det̄minata3 reliōe3 licite possit iduci ad aliā? R. scdm̄ Tho. se. se. q. vl. qa in maiori intelligitur minus. iō ille q̄ obligatus ē voto vel iuramēto ad ingressu3 minoris pōt licite induci ad hoc q̄ ad maiorē religionē trāseat. nisi sit aliq̄ spāle quod ipedit puta infirmitas vel spes maioris p̄fectus in minori reliōne. Ille vero q̄ obligatur voto vel iuramto ad igressu3 maioris religiōis n̄ pōt licite induci ad minorē reliōe3 nisi ex aliq̄ euidēti cā. et cū dispēsatōne supioris. si tn̄ ingrediatur et p̄fiteatur. vide infra religio v. ¶. iii. ¶ Vtrū ille q̄ vouit ingredi teneatur ibi p̄petue manere? R. scdm̄ Tho. vbi. s. si vouēs intēdit se obligare n̄ solū ad ingressu3 religionis s3 ad p̄petue rēanēdū. tenetur p̄petue remanere. si aūt intēdit se obligare ad ingressu3 cā expiēdi cū libertate remanēdi vel n̄ remanēdi. manifestū est q̄ remanere n̄ tenetur. Si aūt in vouēdo nihil de hoc cogitauit videtur obligari ad igressu3 scdm̄ formā iuris cōis q̄ est vt igrediētibus detur annus probationis. vn̄ nō tenetur ibi p̄petue remanere. Si tn̄ tali itentōe itraret vt stati exiret n̄ videtur satisfactū voto qa in vouēdo hoc n̄ intendebat. et iō tenetur vt salte3 velit expiri an ei expediat manere.

REligio. iiii. s. quo ad p̄fessione3 facere. Quid ē p̄fessio? R. scdm̄ Tho. se. se. q. vlti. Professio est solenne votu3 quod facit esse monachū vel religiosu3. quod qde3 subditur ordiationi ecclesie pp̄ solennitate3 quā hab3 annexā. et qa ecclesia respicit illud quod i pluribus est. p̄fessio aūt tpe pubertatis fcā q̄tumcūq3 aliquis habeat vsu3 rōis plenū vel sit doli

capax n̄ hꝫ suū effectū vt satisfaciat pfitentē esse iā religio
sū. Adde hoc quod dicitur. s. nouicius. ¶. i. et. ii. ¶ Quid est
professio expssa et q̄ tacita siue p̄sumpta? R. pfessio expssa est
q̄ fit in manu abbatis vel p̄lati recipiētis eā. vel in manu eius
quē p̄latus ad hoc mittit de regula. et trāſ. ad apostolicā. ta-
cita vero fit p susceptionē hitus pfessorū. Itē si manifeste ostē
dit q̄ velit vitā mutare. Itē si gestat hitū etiā nouiciorū p ānū
vbi n̄ est distictus in colore vel scissura. vide hoc. s. nouicius. ¶
iiii. Si aūt pfessio fiat īfra annū. vide ibidē. ¶. v. ¶ Vtrū ille q̄
fecit pfessionē tacitā teneatur ad oēs obseruātias regulares?
R. scdm̄ Tho. in. iiii. di. xxxviii. in omni casu tenetur ad tria
vota religionis pricipalia. sꝫ ad alias obseruātias q̄rū trāsgres-
sio ex dissimulatione p̄latorū inducitur q̄ dū videntes n̄ corri-
gūt indulgere videtur. n̄ uidetur obligari. pcipue si sit simplex
q̄ talia sufficienter discernere nesciat. ¶ Concor. al.

Religio. v. quo ad trāsitū ad aliā ¶ Vtrū liceat trāsire de
vna ad aliā? R. scdm̄ Tho. se. se. q. vl. transire de vna
religiōe ad aliā nisi pp magnā vtilitatē vel necessitatē n̄
est laudabile. tū qa ex hoc plerūq̄ scādalizātur illi q̄ reliquun-
tur. tū etiā qa facilius pficit aliq̄s in religione quā cōsueuit
q̄ in illa quā nō cōsueuit. ceteris paribus. vn̄ in collōibus prm̄
abbas nescorius dicit vnicuiq̄ vtile quod scdm̄ ppositū quod ele
git summo studio ac diligētia ad opis incepti pfectionē puenire
festinet. et neq̄q̄ a sua quā semel elegit pfessione discedat. Et
postea rōēs assignās dicit. Impossibile nāq̄ est vnū hoiē simul
vniuersis fulciri virtutibus q̄s siq̄s voluerit simul attēptare in
illud cū incidere necesse est. nā dū omnē seq̄tur nullā itegre
cōseq̄tur. diuerse eni religiōes p̄eminēt scdm̄ diuersa virtutū
opa. pōt tn̄ aliq̄s laudabiliter de vna religione trāsire ad aliam
triplici ex cā. primo q̄dē ex zelo pfectōris religionis in q̄ non
attenditur excellentia scdm̄ solā artitudiē vite sꝫ pricipaliter
scdm̄ id ad quod religio ordinatur et cōsequēter scdm̄ discretio
nē obseruātiarū fini pportōatarū. vt. s. religio. i. ¶. iiii. Et
in hoc casu pp humilitatem dꝫ q̄s petere lintiā q̄ tn̄ ei negari
nō pōt dūmodo constet illā religionē artiorē esse. Si vero de
hoc pbabiliter dubitetur est in hoc supioris iudiciū req̄rendū
de regula. et trāſe. licet ¶ Quid si etiā nō petita licētia trāsiuit

ñ pōt repeti scdm̄ vber. maxime si ꝓfessionē in hac scdā fecit. Scdō ꝑpter declinatōez religionis a debita pfcōe. puta si in ali q̄ religione artōri incipiāt ipi remissius viuere laudabilit' trāsit aliqs ad religionē etiaȝ mitiorē si melius obseruetur. et in hoc casu etiā reqritur supioris iudiciū. Tertio vero pp̄ infirmitatē vel debilitatē ex q̄ interdum ꝓuenit q ñ pōt artioris religionis statuta seruare. q possȝ seruare statuta laxioris. et in hoc casu dispēsatio necessaria est ¶ Vtrū religiosus sp possit trāsire ad ar tiorē religionez? ℞. scdm̄ Inno. etiā si cōstet eā esse artiorē tñ ñ poterit trāsire si ex suo trāsitu prior religio incurrat graueȝ iacturā vel infamiā. ar. de regula. et trāse. lȝ. xi. q. iii. si quis vero. nā et ipe ñ dȝ esse cā scādali. de renū. nisi cū pridē. scdm̄ cōeȝ vtilitateȝ q̄ est vt ñ fiat iactura isti cōgregatōi dȝ pferre priuate q̄ est vt sit in artiori religione. Abbas quoq; q imedia te subest pape ñ pōt trāsire nisi de liñā pape. de cōsuetu. cū ve nerabilis. ¶ Vtrū q iā ꝓfessus est in laxiori teneatur ad votuȝ quod fecerit de artiori? ℞. pōt remanere in laxiori qa p secū dū votū solenne derogatū est primo quod fuit simplicit' . tñ pro voto primo ñ cōpleto erit ei pñia iponēda. de regula. et trāse. c. q post votū. li. vi. ¶ Pone q aliqs regularis ipetrauit liñaȝ trāsedi ad artiorē religiōeȝ postea penitet nūquid primi tenē tur eū recipere? ℞. scdm̄ vber. si ñ inuenerit artiorē reliōeȝ vt recipiatur vel si ñ poterat sustinere asperitateȝ illius et reuerti vult añ fcāȝ ꝓmissionē nō pōt repelli ptextu prioris liñe vel re nūtiationis cū fcā fuerit ex cā. s. vt trāsiret ad artiorē reliōeȝ et cā secuta ñ sit. secus si ꝓfessionē fecerit in secūda. ¶ Quid si abbas et cōuētus licētiauerit aliquē simpicit'. et ille renūtiauit simplicit' nō ex aliq̄ cā nisi forsan ex odio? ℞. scdm̄ vber. ñ va let liñā quia hoc est dare liñaȝ vagādi. tñ scdm̄ Augusti. expelli pōt q ñ vult ferre penā de culpa quā forte cōmisit. ¶ Vtrum bona q̄ monachus cōtulit suo monasterio seqntur eū si trāseat ad secūdū monasteriū? ℞. scdm̄ Hosti. si exeat añ professioneȝ ñ est dubiū q cū rebus suis pōt exire. de regu. et trāse. statui mus. Intellige nisi ea absolute et irreuocabilit' dōassȝ. sȝ si post ꝓfessionē et sine liñā trāsit ad aliud monasteriuȝ res sue primo monasterio remanēt et q ipm̄ recipit imputet sibi. ¶ Si aūt cum liñā vel etiā inuitus ex aliq̄ cā vadit ad secūdū monasteriū tūc

vsufructus rerũ quas cõtulit debetur secũdo monasterio q̃diu vixerit ne ei existat onerosus. sic intellige. xvi. q. vi. cognouimus. et. xxvii. q. i. siqs rapuerit. ¶ Religiosi mẽdicãtes si rtãseant ad ordies ñ mẽdicãtiũ etiã de liña pape ñ hñt vocẽ vel locũ in capitulo. etiã si ab aliis eis cõcedatur. nec pñt hẽre prioratũ nec aliq̃ admistratõez vel q̃cũq̃ officia etiaz annua. nec tanq̃ vicarii vel mistri vel loca eorũ tenẽtes pñt aiarũ regimẽ exercere. de regu. et trãs. vt ꝓfessores. in clem. sicut etiã tactũ est. s. elcõ. i. ¶. xxvii. q incipit quis non potest.

Reliquie et corpa scõrũ. Antiq̃ reliqe ñ debẽt extra capsaz oñdi nec exponi venales. Inuentas vero de nouo nẽo dz publice venerari nisi auctoritate rõani põtificis fuerint ap ꝓbate. et plati ñ ꝑmittãt ꝙ illi q accedũt ad eorũ ecclesias cã veneratõis decipiãtur falsis figm̃tis. sicut q̃nq̃ occõne q̃stus fieri cõsueuit. hñtur hec. e. ti. c. cũ ex eo. et de cõse. di. iii. placuit. Et nota ꝙ reliqas emere vel vendere scdm̃ Ray. et Gof. symoniacũ est. ¶ Vtrũ scõrũ reliquie possint furtiue subtrahi vt honorabilius repõantur? R℞. scdm̃ vber. ñ. qa sacrilegiũ est quotiens aufertur sacrũ de sacro vel sacrũ de nõ sacro. xvii. q. iiii. qsquis. ¶ Cuius auctoritate reliqe siue corpa scõrũ de loco ad locũ sunt trãsferenda? R℞. ñ sunt trãsferenda sine cõsilio pricipis. s. pape. vel liña epõrũ et scẽ synodi. de cõse. di. i. corpa. Et hoc sicut notatur ibi verũ est cũ corpus traditum est ꝑpetue sepulture. C. de religio. l. vl. nisi necessitas emieat. et tũc sufficit auctoritas p̃sidis ꝓuicie. C. de religi. l. i. si autẽ nõ est traditũ ꝑpetue sepulture bñ põt trãsferri sine auctoritate alicuius. C. de religi. si necdũ. et nota ꝙ priuilegiate leges de oibus corpibus loq vidẽtur. ¶ Vtrũ liceat portare reliquias ad collũ? R℞. scdm̃ Tho. se. se. q. xcvi. eadẽ rõ est sicut de verbis scriptis. qa si portẽtur ex fiducia dei et scõrũ quoruz sunt reliquie. nõ erit illicitũ. si autez circa hoc attẽderetur aliquod aliud vanũ puta ꝙ vas essꝫ triãgulare et hmõi. quod ñ ꝑtinet ad reuerẽtiã dei et scõrũ esset superstitiosum et illicitũ. de verbis autem scriptis habes infra. sortilegium. ii. ¶. iii.

Renuntiatio primo cõiter quid sit? R℞. renuntiatio est iuris ꝓprii refutatio spõtanea. naz iuri alieno renuntiare nõ põt. Itẽ si renuntiatio nõ esset spõtanea sꝫ coacta ñ

obeſſꝫ repetere voleti. e. ti. ſup hoc. ¶ Ex qbus cãis petẽda vel
admittẽda ſit renũtiatio epatus? R℞. due ſunt cãe ꝓbabiles ſiue
appentes ſꝫ n̄ ſunt ſufficientes. prima ẽ pp̄ frugẽ melioris vite
ideſt reliõis. ſecũda eſt cã ꝓprie hũilitatis. hee due cãe n̄ fuerũt
accepte de renũ. niſi cũ pridẽ. i prin. Sũt alie cãe ſuffiñtes. ſex
vt ibi dicitur. Prima ẽ cõſcia crinis. ſ. talis ꝑ quod ipius officii
excuſatõ etiã poſt pactã pñiaꝫ ipeditur. ſecũda ẽ debilitas cor-
poris ex ifirmitate vel ſenectute. ſ. ꝑ quã ipons redderetur ad
exeqndũ officiũ paſtorale. tertia ẽ defcũs ſcie. q̃q̃ etiã deſiderã
da ſit eminẽs ſcia in põtifice eſt tñ cõpetẽs tolerãda. q̄rta ẽ ma
licia plebis n̄ ꝙ ꝓ q̄libꝫ culpa dẽat gregem deſerere ne mercẽna
rio cõpetur q̄ videt lupũ venientẽ et dimittit oues et fugit. ſꝫ
de ſupioris lĩna. tñ demũ poteſt non tã timide fugere q̃ ꝓuide
decliare cũ oues cõuertũtur in lupos et q̄ debuerãt hũilit̃ obe
dire iã irreuocabilit̃ cõtradicũt. q̄nta eſt graue ſcãdalũ cũ alit̃
ſedari n̄ põt licitũ eẽ epõ petere ceſſionẽ ne plus tp̄alẽ honorẽ q̃
et nã videatur affectare ſalutẽ. ſꝫ vide infra ſcandalũ. ſexta eſt
pſone irregularitas puta ſi ſit bigamus aliquo mõ de qbus. s.
bigamus. n̄ tñ pp̄ q̄libꝫ irregularitatẽ dꝫ ei dari lĩna vt ſi nõ ſit
natus de legittio mrionio ſi eſt occultũ et ille laudabilit̃ ſuũ im
pleat offim̄. ſi vero pp̄ alias cauſas petat epus lĩnaꝫ renũtiãdi.
nõ dꝫ cõcedi. vt in dicto. c. niſi cũ pridẽ. ¶ Quis effectus renũ
tiatõis? R℞. effectus eſt vt q̄ renũtiauit ad id cui renũtiauit re
greſſuꝫ n̄ hẽat. niſi ex nouo iure cõceſſo. vel ãtiquo reſtituto.
e. ti. cũ int̃. et. c. extrãſmiſſa. et. c. in pñtia. et. c. ſane. Et q̄
ſemel renũtiauit epatui pp̄ cõſciaꝫ crinis amodo eligi nõ pote-
rit. ſecus ſi pp̄ maliciã plebis. e. ti. poſt trãſlationẽ. renuntiãti
aũt eſt cõpetẽs ꝓuiſio faciẽda ne in vituperiuꝫ miſterii defectũ
in tp̄alibus patiatur. e. ti. ad ſupplicationẽ. In qua ꝓuiſione di
gnitatis et ſcie rõ eſt hñda. de ꝓben. de multa. ad fi. Similit̃ et
q̄titas redituum bñficii cui reſignat. de vi. et ho. clerici. q̄m̄ de
ꝓbẽ. niſi eẽnt. xii. q. ii. bõe rei. de dõa. apoſtoli. ¶. pe. et vl.

Renuntiatõ. ii. q̄lit̃ dꝫ fieri renuntiatõ officii vel bñficii
eccãſtici. dꝫ eſſe voluntaria. nã inuitus n̄ cõpellitur re-
nuntiare. vii. q. i. q̄uis. ꝙ metus cã. ad audiãm. Itẽ dꝫ
pure et abſolute fieri. de offi. dele. ex pte. nam ſi qs renuntiet
alicui bñficio ſeu rei ſpirituali aliquo dato vel promiſſo ſymõia

ess3 ¶ Quid si nō precedat datio vel pmissio s3 sola itētio esset symonia mētalis q̄ p pn̄ia3 aboletur. de symo. mādato. vide ifra symo. ii. ¶. iiii. Itē d3 fieri couenienter in scriptis. vii. q. i. ¶. ecclie. et. c. q̄lit. Et d3 fieri i manu illius a quo hētur instō vel cōfirmatio. c. ti. admōet. fallit tn̄ i epō q nō pōt renūtiare nisi in manu pape. e. ti. cū nisi pridē in fi. Similit nec electus epus postq̄ fuerit cōfirmatus. de trāsla. int corpalia. nec itrusus. vt infra. ¶. penul. ¶ Quō renūtiatur iuri scripto? R. talis renūtiatio ex certa scia faciēda est iōq3 talis renūtiās si ius ignorat est ei notificādū. ar. in autē. quō oport3 eps. ¶. igitur ordinādus. colla. i. nec enī pōt qs renūtiare ei quod ignorat. ff. de inoffi. t. l. mr. ¶ Quo mō renūtiat qs iuri expsse et quō tacite? R. expsse cū dicit qetū clamo ius tale vel similia. de deci. ex multiplici. tacite vero qn̄ facit cōpōe3. de elec. cū int. Ite3 tacite renūtiat faciēdo cōtra. vt exhibendo hōre3 illi cuius electioni cōtradixerat. de his q̄ fi. a. ma. p ca. ex ore. Similit recipiēdo aliqd ex testānto quod impugnabat. ff. de inoffi. tes. si pponas. de sen. et re. iu. q3 ad cōsulationē. vel si petentis legatū aduocatus vel pcurator fuit. ff. de inoffi. te. l. fi. ¶ Vtrū clericus q ipetrauit bn̄ficiū si subiiciat se mie canonicorū intelligatur renūtiasse? R. nō. e. ti. veniēs. qnetiā si reddat eis suas lrās et ipi sint imisericordes d3 talis offiō iudi. resti. e. ti. sane. iō deceptis et nō decipiētibus iura subueiūt. de rerū pmuta. cū viuersorū. s3 si renūtiet lrīs pcerta pēsione priuat pen. et lrīs de pscrip. ad audiā3. ¶ Pone q3 eps nō bn̄ intrauit s3 p symoniā et hmōi. quō renūtiabit instāte morte? R. scdm Hosti. renūtiabit mēte et in manu epī si pōt vel in manu simplicis sacerdotis sub hac cōdcōe. si pape placuerit. et si cōualuerit vadat q̄citius ad eū et pareat ei. ar. de sen. ex. nō dubiu3. et. c. ea noscitur. ¶. fi. Sed et caueat ne morā pstet nec fructus sibi appropriet s3 fidelit custodiat vel in vtilitatem ecclie expēdat. ar. de offi. or. cū nos. et. c. pn̄ti. li. vi. alias ad restitutōe3 oīm tenetur. de pbē. dilcō. ¶. fi. tn̄ talis scdm Hosti. de licētia proprii cōfessoris quē sibi pōt eligere poterit necessaria vite secure recipere. ar. lxxxvi. di. nō satis. et. c. pasce. talis et si titulū nō habeat tn̄ possessionē quā de fcō h3 nō l3 dimittere de lin̄a pape. s3 a fructibus d3 abstinere. e. ti. post trāslatōe3. ¶. iii. ¶ Vtrum

qs possit renūtiare p aliū? R. scdm Hosti. pōt p aliū hn̄tē spāle mādatū. de offi. dele. cuz olim. ¶. qa vero. Idē videtur si hz gn̄alē admistratōez. ff. de pcura. cui libera. secus si tm̄ gn̄alis pcurator eēt de pbē. dilcō. primo. R. de reli. do. c. pe. Et an talis pcurator reuocari possit vide in sequenti. c. ¶. fi.

RĒnūtiatō. iii. Quis pōt renūtiare? R. scdm Hosti. pōt iis ad quē id quod renūtiatr ptiet. de regula. ad aplicā. et. c. statuimus. ¶ Vtrū papa possit renūtiare? R. pōt libere resignare maxie cū se insuffiñtē ad regēdū vniuersalē ecclesiā agnoscit. e. ti. qm̄. li. vi. ¶ Vtrū clericus possit renūtiare foro suo? R. renūtiatio est faciēda auctoritate illorū quorū iterē. de offi. ar. ad hoc. ¶. fi. iō clericus n̄ pōt renūtiare foro sine epi consensu. quia ex hoc piudicaret ipi epo. de foro cōpe. significasti. alioqn ql3 cleri. de vno epatu poss3 sibi cōstituere iudicez in alio epatu. ff. de iudi. l. i. et de hoc vide. s. iudex. i. ¶. ii. Eadē rōe n̄ pōt renūtiare clericus priuilegio illi. xvii. q. iiii. si qs suadēte. nā et si actionē iniuriarū remittere possit q̄tū ad ppriā psō. xxiii. q. iiii. si iis. iiuriam tn̄ eclie siue collegii sui in psona sua illatā remittere n̄ pōt. de sen. ex. cū desideres. ¶. fi. ¶ Que pena si clericus ita renūtiet foro suo q rn̄deat corā iudice seculari? R. si cā ciuilis sit. cadit a cā. alioqn locū suū amittit. de foro cōpe. si diligēti. In criali vero locū amittit. et si n̄ hz locū siue dignitatē pōt alias extraordiarie puniri. et sic pat3 q pōt tacite renūtiare q̄tū ad dānū suū. xi. q. i. placuit. S3 et multomagis pūiendus est si exp̄sse cōsentiat et rn̄deat. si vero trahitur ad iudicē sclārē. vide. s. iudex. i. ¶. pe. ¶ Qn̄ aliqs expectat pben. pximo vacaturā in aliq ecclia si alius optin̄s pbē. tn̄ frauduleter renūtiet vt expectādi pcludatur via ad pinguiorē q̄ speratur vacare n̄ impedit primū expectātē. et si prebēda pinguis postea vacās cōferatur isti q renūtiauit. priuatr ipe vtraq. e. ti. si te. li. vi. ¶ Vtrū renūtiās possit peitere? R. scdm̄ Hosti. si qs mittat nuntiū ad supiorē vt cedat peitere pt q̄diu res ē integra. e. ti. lecte. secus si n̄ est integra. de elec. in cāis. ¶. vl. ¶ S3 et si talis pcuratorē ignorātē reuocauerit tenebit nihiloīus cessio fcā an̄q̄ reuocatio veniat ad eū. nisi malicio se fuerit fcm̄ qn pueniret. vt de renū. cum illusio. in cle. ¶ Qui vero ipetrauit lr̄az cedēdi cogendus est. e. ti. quidem.

REnũtiatio . iiii . q pñt renũtiare . Vtrũ hñs vocẽ in elcõe possit renũtiare vide . s . elec . i . ¶ . ix . ¶ Vtrũ debitor possit renũtiare ꝓbatõi solõis ꝑ testes et hmõi? ℞ . lz qdaz dicãt ꝙ valet renũtiatio . tñ scdm̃ Hosti . ñ videtur qa ius ꝓbãdi ꝑ testes ꝑꝑ cõez vtilitatẽ inductũ est . vñ vsus testiũ frequẽs et necessarius est . ff . de testi . l . i . ℞ . i . ergo tali iuri renũtiari ñ põt . ar . ff . de postu . quos ꝑtor . ¶ Vtrũ renũtiatio iuris possit fieri in futurũ? ℞ . scdm̃ Hosti . si lex iã est põt ꝓ futuro renũtiari . alias ñ . qa quod ñ est renũt iari ñ põt . ff . de pac . tres frẽs . ff . de cõtrahẽ . eꝑtio . et ven . in lege lris ĩpetratis et impetrãdis? ℞ . scdm̃ Hosti . quo ad futurũ si gñalis sit renũtiatio ñ valet . vt in ꝑcedẽti . ¶ . dcm̃ est . de cõsti . cũ accessissent . si vero spãlis in qbusdã iuribus et seq̃tur gñalis renũtiatio valz . C . qñ mulier tutele of . l . fi . circa mediũ . et in auten . mri et auie . ibi posita . In summa nota scdm̃ Hosti . ꝙ renũtiari pñt iura cõpetẽtia circa seruitutes etiã si ãnalia sint . de sepul . in pñtia . de deci . ex multi . Itẽ iura cõpetentia circa bñficia sicut et ĩpa bñficia renũtiari pñt . vt dcm̃ est . s . renũtiatio . ii . ¶ . i . Itẽ oĩa iura competentia per aliqua instrumenta sicut etiã ĩpis ĩstrumẽtis renuntiatur . C . de fide . in lege . iii . de pac . cum pridem .

REpresalie dicũtur qñ aliqs oriũdus de vna terra spoliatur vel dãnificatur ab oriũdo de alia . vel etiã si debitum ñ soluitur ei tũc datur ptãs isti spoliato ꝙ satisfaciat sibi cõtra quẽlz de terra illa vñ ẽ ille spoliator siue debitor ¶ Queritur ergo vtrũ sint licite? ℞ . et si iniq̃ sint et legibus ꝓhibite tã q̃ naturali eq̃tati cõtrarie qa alius ꝓ alio grauatur nihiloĩus spãlit̃ ꝓhibetur ne cõcedãtur vel extẽdãtur cõtra ꝑsonas ecclesiasticas vel bona eoruz ꝑtextu cuiuscunq̃ cõsuetudis . et q cõtra fecerit nisi reuocauerit infra mẽsez si ꝑsone sint singulares sunt excõicate si vniuersitas ẽ int̃dcã . de iniuriis et dãno . da . et si pignoratões . li . vi . ¶ Sz pone aliqs expoliatus portat lrãs ciuitatis ad citatẽ vbi manet spoliãs et petit iustiãz nec fit ei . nũ qd ĩ hoc caũ põt cõcedi repsalia . videt̃ ꝙ sic . qa hoc mõ ñ grauatur alius ꝓ alio sz potius puitur rcõr vel citas ĩ suis ciuibus ꝑꝑ negligẽtiã . vñ . xxiii . q . i . c . dñs deus . dicitur ꝙ gẽs vel ciuitas plectẽda est q̃ iudicare neglexit quod a suis ĩ ꝓbe fcm̃ ẽ vel reddere quod ꝑ iiuriã ablatũ ẽ . Satis cõcordare videtur Tho .

se. se. q. xl. et Io. an. sup pdcō. c. et si pignoratōnes. ita tñ q etiam in hoc casu ad clericos non extendatur et q sibi de rebus non auctoritate ppria sed iudicis satisfaciat. vt idem Io. dicit.

Resīdētia. s. clicorū in suis ecclijs vbi nota q q hñt bñfm cū cura tenētur ad residētiā. de elec. l3 canon. li. vi. Similit et q h3 bñficia qbus hoc cōpetat ex statō vel priuilegio seu cōsuetudine appbata. vt Inno. pōit. de cleri. ñ resi. clericos. Et addit itelligo ōe bñfm residētiam hēre seu reqrere nisi cōtrariū cōstet. Et qsi eādē sniaȝ diffusius pōit Hosti. dicēs q ql3 clicus tētur residere. e. ti. c. fi. siue magnū sit bñfm vt epatus. vii. q. i. pueit. et d3 crisma cōfitere. ordies celebrare. et quol3 die dñico dinis officiis int esse. de cōse. di. iii. epus. nisi iusta cā ipediat. vt ibi dicitur. Similit etiā si modicū sit bñciū. vt. c. ti. cōqrēte. et d3 bñficiatus int esse matutinis et vesperis alias si incorrigibilis sit depōitur. xxii. di. c. fi. s3 et vide. s. clicus. ¶. fi. ¶ Vtrū qs ex cōsuetudie possit recipe fructus bñficii in absentia? R. scdm Hosti. pōt de cōsti. cū oēs. s3 talis cōsuetudo cōtrario statuto tolli pōt vt si eccia sit mistris destituta. ita tñ q pbēda absentis assignatur subrogato. e. ti. cū dilcūs. s3 si tale statutū facerēt canoici ppter ppria cōmoda. puta vt iter se diuidāt illud quod absens cōsueuit recipe ñ val3. de cōsti. cū oms. ¶ Quō clicus i bñfiō d3 residere? R. scdm Ho. residere d3 i ppria psona seruiēdo eccie. e. ti. qa ñ nulli. et. c. se. et d3 seruire in suo ordie. de fili. psbi. pposuit. parū eni eēt sui pñtiā exhibere et curā pprie eccie negligere. ¶ Vtrū nō residēs possit excusari ex aliqbus cāis? R. excusatur. primo qdē si iusta sit cā sue absentie. vt pp iimicitias vel aliquid hmōi. e. ti. int. iiii. et tūc tētur p vicariu3 deseruire. vt. s. clicus. i. ¶. fi. Et idē intellige si pñs sit s3 sine culpa sua ipotēs fcūs est aut ifirmus. c. ti. cū dilcūs. vii. q. i. pñtiū. scdo si de liña plati cā rōabili sit absens. e. ti. relatū. de elec. l3 canon. li. vi. alias etiā sine liña plati pegrinari ñ pñt. de cōse. di. v. ñ oport3. de voto magne. ¶. horū. S3 si h3 eccia3 prochiale3 pōt ex dispēsatione epi esse in studio. vii. annos. vt. s. ecclia. ii. ¶. ii. Sic si h3 sup hoc spāle priuilegiū. habetur etiā absens p residēte. vt hēs i sequēti. ¶. ¶ Sūt et alie cāe in qbus ñ residēs habetur p residēte Prima est si sit in seruicio pape. e. ti. cū dilcūs. Secūda si vnus

vel duo ex cãonicis sint in seruicio epi pprii. e. ti. de cet'o. st. c. ad audiã3. s3 eps suffraganeus si moretur cũ archiepo ñ dicitur residẽs. ar. de offi. or. pastoralis. Et nota q̃ q̃ ẽ in seruicio pape vel epi sui recipit qdẽ fructus bñficii sui pret' victualia siue quotidiãs distributões q̃ nõ solẽt absentibus dari. vt i dcõ. c. de cetero. et de pbẽ. l3. et de cleri. ñ resi. c. i. li. vi. et de hoc vide. s. bñfm. ii. ¶. pe ¶ Tertia ẽ si se ñ absentat in fraudẽ s3 ecclesie sue iura fidelit' pseqtur. e. ti. expte. In qbus cãis possit qs p vicariũ deseruire vide. s. celeri. i. ¶. fi. etiã ifra vica. ¶. i

Es int' alios acta etcetera. vide infra snia. ¶. ix. et. x.

Restitutõ rei aliene primo cõit' ¶ Vtrũ qs tẽatnr statim restituere? R. scdm Tho. se. se. q. lxiiii. sicut accipe rez aliẽa3 ẽ cõtra iustiã3 ita et detinere eã. qa p hoc q̃ aliqs detiet rẽ alienã inuito dño ipedit eũ ab vsu rei suc. et sic ei facit iuriã. maifestũ est aũt q̃ nec p modicũ tps l3 i pcõ morari sed ql3 tenetur stati pcm̃ deserere scdm̃ illud eccãstici. xxi. qũi a facie colubri fuge pctm̃. et iõ ql3 tẽtur stati restituere vel petere dilatõe3 ab eo q põt vsu3 rei cõcedere. Idẽ Tho. in. iiii. di. xv. q. v. Cõcor. Ray. ¶ Cui restituenda sit res furtiua vel rapta seu alias male recepta? R. scdm Ray. ei cui res subtracta fuit etiã si ñ sit dñs rei s3 sua itersit ex cã honesta rẽ ñ esse surreptã vtputa quia hẽbat i ea ius pignoris vel vsu3 vel aliquid hmõi. ff. de fur. l. iis cuius. si vero ipe cni ñ fuerit res ablata furatus eã fuerat nec sibi s3 dño erit restituẽda. vel illi cui prior fur seu raptor surripuerat si sua vt dcm̃ ẽ int'erat ex cã hõesta et fiat caute q̃tũ põt. vt p reliõsum et hmõi. ita q̃ nulla psona furis pdatur. Itaq̃ rlãrit' restiõ spoliato faciẽda ẽ. ii. q. i. reitegrãda. et fere p totã q̃stionẽ. vt de resti. spo. fere p totũ. fallit qñ ñ tm̃ iste male accepit s3 et alius ei turpit' dedit. de quo faciẽdũ sicut dictũ est. s. elcõsina. i. ¶. fi. et hic ifra. ¶. añpe. ¶ Vtrũ quis absoluatur a restõe si iis cui dẽbatur remisit siue donauit? R. absoluitur si est psona q̃ donare possit. de quo vide. s. donatio. i. ¶. ii. q̃ donatio postq̃ fcã est postea ex pñia ñ reuocatur vt Ray. ponit. de hac etiã q̃one vide ifra restõ. iii. ¶. pe Quid si psona cui debebat restitui defũcta ẽ? R. scdm Ray. restiõ faciẽda est heredibus. S3 hic distingue quia si heres est aliquis in toto vel i pte tũc fiet ei restiõ sicut cõtingit in toto vel in pte.

si aũt heres cõstitutus sit in aliq̃ det'miata q̃titate puta in cẽtũ vel etiã in domo et ñ plus. tũc restiõ nõ dʒ fieri heredi sʒ illi vel illis qbus testator reliqt dispõeʒ residuorũ bonorũ ¶ Vtrũ quis tẽatur restituere rẽ cũ fructibus? R. scdm̃ Ray. qlʒ male fidei possessor tẽtur restituere rẽ cũ oibus fructibus pceptis et quos ipe dñs pcepissʒ si possedissʒ. de resti. spo. grauis. ff. de rei ven. si nauis. ¶. gñalit'. Et itellige fructus qui supsunt deductis ex pẽsis illis q̃ fiũt grã fructuũ q̃rẽdorũ cõgregãdorũ et cõseruãdorũ. q̃ deducũtur tã a male fidei q̃ a bone fidei possessore. ff. de peti. here. si a prẽ. ¶ vl. possessor aũt bone fidei nõ tẽtur de fructibus quos pcepit q̃diu fuit bone fidei possessor. si iã cõsumti sunt sed de extãtibus tẽtur. C. de rei ven. certũ. Et nota ꝙ q solũ vsũ rei furatus fuit ñ sufficit si restituat rẽ. sʒ tẽtur etiã ad extiationẽ vsus. Cõcor. Hosti. et vber. Eodẽ mõ tẽtur qs restituere dãna si q̃ dñs rei pp eius absentiã passus fuit. xii. q. ii. si qs de clicis. de quo vide ifra vsura. i. ¶. xvi. q icipit vtrũ vsure possint. et. ¶. xxvi. q icipit. Sʒ nũquid ẽ vsura. et infra vsura. vi. ¶. pe. ¶ Quid si i ipa re furtiua fecit qs expẽsas? R. scdm̃ vber. iforo pñie si expẽsas fecit ad cõseruationẽ rei vt pascẽdo equũ siue adoportũaʒ melioratõem vtputa curando aial morbosuʒ vel nutriẽdo porcũ et hmõi deducere eas põt ex quo satisfacit alias itegralit' dãnũ passo. Ideʒ vl. ¶ Quid si res redditur deteriorata? R. scdm̃ Ray. non liberatur raptor. vt de deposito dictum est. s. depositum. ¶. vii. ¶ Quid si res rapta perit? R. scdm̃ Raymundum quocunꝙ casu perierit raptor tenetur ad restõeʒ. qa fuit i mora restituẽdi et tenetur prestare extiatõeʒ eiusdẽ scdm̃ illud tps in quo plus valuit. ꝙ si ñ fuerit i mora vt qa obtulit rẽ dño tpe debito et dñs neglexit accipe ñ tẽbitur de casu. ff. de cõdi. fur. i re. ¶ Et q̃ de raptore dcã sunt intellige etiã de quocũꝙ fure. et vterꝙ etiã post restiõnẽ dãni tẽtur petere remissionẽ de iiuriis saltẽ p aliq̃ iterpositã psonaʒ supꝑsso vel exꝑsso nomine furis scdm̃ ꝙ q̃litas negocii patitur.
¶ Quid si plẽs fuerũt raptores? R. scdm̃ Ray. si vadant simul q̃i sit vnus exercitus qlʒ tenetur in soliduʒ. nã qlʒ iuuat alios et facit eos fortiores ad hoc. de homici. sicut dignum. hoc dico scdm̃ vber. qñ vnus sine alio ñ fecisset qlʒ tẽtur pro dãno quod intulit. si vero ñ iuuerũt simul sʒ qlʒ p se fecit dãnũ quilʒ tẽtur

ꝑ eo quod itulit. Similē casum vide ifra resti. iii. ¶. i. ¶ Quid si quis furatus fuit rē qn̄ plus valuit et mō restituit qn̄ minus valꝫ? R̷. scdm̄ al. in. iiii. n̄ satisfecit nisi lucrū tpis in quo plus valuit apponat. ¶ Qualit̄ restituet q impediuit aliquē a cōsecutione alicuius bn̄ficii? R̷. scdm̄ Tho. se. se. q. lxii. aut ipedit eū iuste vt si intēdēs honorē dei vel vtilitatē eccie ꝓcuret ꝙ detur alicui digniori. et tūc i nullo tētur. aut ipedit iiuste puta si itēdat eius nocumētū pp̄ odiū vel vidcāꝫ vel hmōi. et tūc si ipedit ne detur digno dico anq̄ firmatū sit ꝙ detur ei. tētur qdeꝫ ad aliqm recōpēsatōeꝫ pēsatis cōdcōibus ꝑsonarū et nogocii. n̄ tn̄ tētur ad eq̄le quia ille nūdū fuerat adeptus et poterat multipliciter ipediri. Si vero mō impediat ne detur postq̄ iaꝫ determinatū est ꝙ detur. ꝓcurās idebite reuocari tētur ad restōeꝫ eq̄lē scdm̄ suā facul ¶ Et idē iudiciū de eo q ipedit aliquē a cōsecutōe cuiuscūq muneris ꝙ honeste recipet. Concor. pe. de restitutōe fame. s. detractio. ¶ Qualit̄ satisfit pro his q̄ restitui n̄ pn̄t. vt mutilatio mēbri stuprū et similia? R̷. scdm̄ vl. in his in qbus dānū nec in se nec in equalenti restitui pōt satisfit per restōeꝫ faciendā arbitrio boni viri. Ideꝫ Tho. se. se. q. lxii. et in. iiii. di. xv. ¶ Qualit̄ restituet qui semia alicuius agri effodit vel qui dānificauit aliū eo ꝙ suo tpe n̄ soluit? R̷. scdm̄ vl. pdci nō tenētur ad restituendū totalit̄ dānū. quia dubiū est q̄liter fructus agri ꝑfecissꝫ vel aūt mercator dānū vel lucrū in mercatione habuisset. sed restituet tautum quantuꝫ fructus agri in illo dubio vendi potuissꝫ. vel quantuꝫ mercator in illo dubio lucrū snū vēdidisset. Cōcor. Tho. se. se. q. lxii. circa illicitā datōeꝫ et acceptōeꝫ distiguendū est. aln̄ ei illa datio est illicita et cōtra legē. sicut patet in eo qui symonaice aliquid dedit. et talis meretur admittere quod dedit. vn̄ nō dꝫ ei restō fieri. et qa etiā ille cōtra legē accepit n̄ dꝫ sibi retiere sꝫ dꝫ i ipios vsus cōuertere. Alio mō aliquis illicite dat quia pp̄ reꝫ illicitā licꝫ ipa datio n̄ sit illicita. sicut cū quis dat meretrici pp̄ fornicatōeꝫ. vn̄ et mulier pōt sibi retiere quod ei datū est. et si supflue aliquid p fraudeꝫ vel dolū extorsissꝫ tenetur eideꝫ restituere. De hac materia habetur. s. eleōsina. i. ¶. fi. ¶ Quid de illis q ponūt se in manibus creditorū sꝫ tn̄ nō intēdūt restituere. ymo sperāt ꝙ ꝑ nihilo vel modico quietabūtur. alias n̄ ponerēt se?

? R. scdm frez egidiũ in quodlz. tales quidem a pcõ rapine nõ sunt absoluti. quia pcm p pñiaz et cõfessionez dimittitur. Sz vtrũ sint absoluti a debito restituendi distigue. quia si creditor ppria volũtate dimisit ñ tenebitur ãplius restituere. secus si deceptus vel coactus vel qa putauit se nũq̃ aliquid posse hẽre. de hac etiã quoue hẽs. s. §. iii. An qui male recipiũt a psonis eccãsticis vtrũ teneãtur ad restitutionẽ et cui. vide. s. clicus. iiii. §. fi. ¶ Vtrũ restitutio sit ps satisfactõis. vide infra satisfactio. §. ix. Ad materiã etiã restõis facit ĩfra. vsura. vi. p totum.

Restõ. ii. s. qñ debitor ñ ẽ soluẽdo. vbi sciẽdũ scdm Ray. q̃ si simplicit̃ ñ põt soluere doleat et pponat restituere qcito poterit. xiii. q. viii. si res. C. de ces. bo. l. i. ¶ Quid si is q tẽtur restituere pluribus ñ põt absq̃ magno detrimento suo et familie? R. scdm Ray. cõsulendũ est q̃ petat dilatõnem vel assignet eis certã ptez de redditibus. q̃ si denegẽt dilatõnem et velint q̃ cedat bonis tẽtur absq̃ dilatõne etiã si oporteret ipm mẽdicare vñ ñ dico hito respectu ne egeat. nã cõtra hoc nota. de vsu. cũ tu. tñ vt vl. addit sine culpa pt accipere vite necessaria. s. extrema. In hac. q. cõcor. Tho. se. se. q. lxii. dicens sic. si ñ põt statim soluere ab instãti restõe liberatus ẽ pp impoñaz sicut et totalit̃ a restõe absoluitur si oio est ipoñs. dz tñ remissionẽ vel dilatõez petere ab eo cui dz p se vel p interpositã psonã. ¶ Quid cũ debitori petẽti dilatõez alius creditor vult dare alius ñ sz vult q̃ cedat bonis? R. scdm Ray. standũ est maiori pti. ¶ Et intellige maiorẽ ptẽ vbi maius et fortius debitũ. vnde si vni creditorũ plusq̃ reliquis oibus tẽretur. stabitur volũtati illius de dãda dilatõe vel petẽda cessione. si vero par sit debituz standũ est maiori numero creditorũ. si oia sunt paria eligenda est clemẽtior snia. s. q̃ dilatio detur. C. de ces. bo. l. i. ¶ Quid si qs tẽtur pluribus et ñ põt satisfacere oibus scdm quẽ ordiez restituet? R. primo qdem si tenetur ex furto vel rapina et res furtiua extat istã restituet. quia nunq̃ fuit sua. Secũdo restituet oibus creditoribus hñtibus pignora vel ypothecas priusq̃ hñtibus actiones psonales. C. qui potio. ipi. l. eos. Tertio restituet aliis quibus dz quocunq̃ mõ. Sed quo ordine restituetur hñtibus pignora vel ypothecas? R. si ñ habeãt pignus speciale siue oia bona obligata vt in instrumẽtis solz dici dz eis restitui

hoc ordine ꝙ qui prior est tp̄e potior est in iure. C. qui potior
ĩpi. l. si decreto. et. l. diuersis. Excipiũtur quedã p̄sone priuile
giate. nã mulier in dote prior ẽ oĩbus h̄ñtibus tacitã ypothecã
etiã si hẽat prius p̄terq̃ filiis prioris mr̃imonii agẽtibus de dote
cõtra nouercã. C. qui potio. ĩ pig. l. assiduis. Itez p̄fertur cre-
ditoribus de quorũ pecunia ip̄e res ep̄te vel refecte sunt. n̄ aũt
p̄fertur mutuãtibus ad militiã et fisco. C. qui potio. in pigno.
aũt. quo iure. nã tales creditores aliis oĩbus p̄ferũtur. Itẽ qui
expẽdit in funerãdo testatore p̄fertur cuilz priori h̄ñti tatitaz
ypothecã. ff. de reli. l. pe. et. l. at si quis. §. i. forte aũt n̄ idez
in h̄ñtibus exp̄ssaz. vt azo dicit. ¶ Et de mat'ia pigno. vide. s.
pignus. ¶ Quo ordine restituetur quod debetur ex aliis cãis?
R. scdm̄ vber. si debetur ex cã priuilegiata vt in deposito. illud
primo restituendũ est. ff. depositi. l. si homiez. Si vero ex aliis
cãis tũc siue ex cõtractu siue ex maleficio vel q̃si eq̃liter dẽtur
Ita tñ ꝙ si quis ãplius vigilauit in petẽdo illi primo restituendũ
est. alias vero soluetur ꝑ rata. vt. ff. de hiis q̄ in frau. cre. l.
pupillus. Et ĩ hoc vltio casu iure poli et si n̄ iure fori excusare
tur. vt credit' debitor si pietate motus gratificaret priuilegiuz
indigenti. ¶ Heres debitoris tẽtur eodẽ ordie quo ip̄e debitor.
Sz quo ordie teneatur ad legata. hẽs. s. hereditas. §. vi.

Restitutio. iii. q̃tum ad fautores raptorũ. Quid ergo de
hiis qui sequũtur raptores ad p̄daz? R. scdm̄ Ray. si illi
qui sequũtur vel associãt raptores sciũt vel extimãt eos
rapinã facere pp̄ eorũ sequelã siue cõsiliũ seu exhortatõem ita
ꝙ alias n̄ eẽnt facturi quilz eorũ tenetur in soliduz. Si vero pp̄
suã seq̃lam vel cõsiliuz n̄ plus fecerunt q̃ alias eẽnt facturi tũc
tenẽtur tm̄ de hiis que inde habuerunt vel expendernnt. et de
dãno quod ip̄i vel aliqui de familia ip̄orum fecerunt directe vel
occõaliter. ar. ad hãc distinc. de sen. et re indi. c. cũ. i. et. vii.
de eta. et q̃li. tuã. et de sen. ex. int' alia. xi. q. iii. qm̄ multos.
Idem Tho. se. se. q. lxii. et simile. s. restõ. i. §. ix. Item multo
fortius tenẽtur in solidũ defensores et receptatores eorũ. simi
liter et mãdatores. vel si eorũ noie fcã est rapina et ip̄i ratũ ha
buerunt. xi. q. iii. qui consentit. et. c. fi. de resti. spo. cum ad
sedem. in fi. ¶ Quot modis aliqui sunt fautores raptorũ ita ꝙ
teneantur ad restõez? R. scdm̄ Tho. se. se. q. lxii. illi sunt qui

hiis versibus cōtinētur. Iussio cōsiliū cōsensus palpo recursus. Participās mutus n̄ obstans nō manifestās. ¶ Eosdē versus poīt vber. quorū expō scdm̄ eundem Tho. al. et vber. et alios talis est. Iussio. idest ille qui iussit q principaliter tenetur ad restōez totius. Et intellige qn̄ ex sua iussione secuta est ablatio rei vel noie suo factā ratā habuit alias nō. Cōsiliū. hoc verbū itelligē dū qn̄ ex hoc est vel ꝓbabiliter creditur dānū secutū. tunc eniz tenetur in solidū. alias nō. Cōsensus. s. coopationis. si eni tm̄ coopatur ꝙ sine eo nō poterat damnū fieri tenetur in solidu3. si aūt sine eo fuiss3 factū restituat q̄tū nocuit vel per se vel per suos. aut q̄tū de rebus illis habuit vel expēdit. Palpo idest adulator laudans raptorem q̄si strenuū. et quidē si ex hoc secutu3 est damnū in solidū tenetur. Recursus idest receptator. nā qui receptat latrones et tuetur eos vel re3 raptā dolose celat ita ꝙ impeditur restitutio insolidū tenetur. ¶ Participās. s. i crimine furti vel rapine sociando eos sicut in ꝓximo. ¶. dcm̄ est. s3 pticipās in re accepta illud solum tenetur restituere quod scienter emit vel vendit vel recepit. Si aūt ignorāter dic vt infra. restō. iiii. per totū. Mutus idest qui videt furtū fieri et dolose tacet cū poss3 impedire. hoc aūt nō tenetur restituere nisi ex officio ad hoc teneatur. Nō obstans idest qui scit vbi est res rapta vel furtiua et nō indicat. etiā cū de hoc interrogatur. hoc similit̄ nō tenetur restituere nisi ex officio ad hoc teneatur. s3 tn̄ videtur teneri. de furtis. qui cū fure. ¶ S3 quid si vnus dictorū fecerit et satisfecerit nūquid alii liberantur? R̷. scdm̄ Ray. si vnus satisfecerit integralit̄ de omni dāno et expensis et incommodo siue interesse. oēs alii liberātur. quia nō tenentur damnificato. nā bona fides nō patitur vt idem bis exigatur. ff. de regulis iu. bona fides. Idē Hosti. et Tho. Addit vlterius Ray. dicens sic. ille cui sic satisfit credo ꝙ pōt et d3 q̄tum ad iudiciū aīe cedere actioni illi qui totū soluit. nō quidē vt ab vno totu3 exigat nisi forte a principali s3 ꝓ partibus petat a singulis. sed q̄tum ad forū contencōsum nō tenetur cedere. nā qua fronte pōt petere cessionē qui ex culpa sua dānatur. ff. de admi. tu. si plures. ii. et. ff. de tute. et in dis. l. i. ¶. nūc tractemus. Tn̄ sicut Hosti. dicit. siue sit facta cessio siue nō alii qui nihil soluerūt tenētur ex cōscia ad illū releuandū qui insolidu3 satisfecit

scʒ quilʒ ꝑ suis ptibus. nã solues vtiliter gessit eoruʒ negociuʒ vn̄ tenentur hēre ratū. et ei satisfacere. ar. ff. de negociis gest. cū pecuniā. et. l. soluendo. et. l. ꝓponimus. in fi. Tho. quoq3 se. se. q̄si declarās dicit ꝙ si ille q̄ fuit pricipalis vtputa ꝑcipiēs soluit oēs illi liberati sunt qui fuerūt cū eo ad dānum faciendū inducti. si vero alius restituit tūc illi qui sunt principales et illi ad quos res ꝑuenit tenētur restituere. Et videtur intelligēdū ꝙ si isti tales n̄ restituāt ei. ceteri tenentur ꝑ suis ptibus vt dictum est. Quid si expoliatus liberaliter remisit restōeʒ? R. scdm̄ Ray. si dimittit principali vt raptori vel ꝑcipienti liberatus est cōsiliator et hmōi. quia liberatus est is qui pricipaliter tenebatur et qui res hūerat. sʒ si dimittat cōsiliatori n̄ credo liberatos alios ad quos res ꝑuenerūt nisi expsse intellexerit eos liberare. neq3 etiā illū qui rapinā fecit etiā si de rapina nichil habuit. quia de iure naturali et diuino cōueniēs est ꝙ sublato principali tollatur accessoriū et nō econuerso. de consti. trāslato. ymo plus ꝙ etiā si liberaliter absolueretur principalis nō ꝓpt̄ hoc absolutus est cōsiliarius si aliquid ad eum ꝑuenit de rapina nisi aliquis ꝑ eo satisfecisset. et tūc iste cōsiliarius in cā anime ei teneretur qui ꝑ eo satisfecit. Nunquid in restitutōne pōt a ꝑdictis oibus exigi pena vt de rapina et oi furto manifesto. pena q̄druplici et de alio furto pena duplici? R. scdm̄ Tho. se. se. q. lxii. hmōi pene n̄ debentur nisi postq̄ fuerint adiudicate. i quo casu pena vnius vt Ray. ponit n̄ liberat aliū. xii. q. ii. cū deuotissima. de hoc casu hēs etiaʒ. s. pena. i. ¶. penultimo.

Restitutio. iiii. . s. q̄tū ad emētes. Quid de hiis qui scienter emerunt de rapina vel furto? R. scdm̄ Ray. si hoc sciebat quis aut ꝓbabiliter credebat et emit cupiditate acquirendi sibi. s. vt haberet vel vēderet alteri sicut vellet indistincte tenetur ad restitutioneʒ. nec liberatur alienando alteri vel si res pereat morte vel quocūq3 casu. vel si ei auferatur. Et est rō quia ipe furtū cōmisit rem alienam inuito domino contractando. ff. de fur. l. i. fur aūt semper est in mora. vt. ff. de cōdi. fur. l. si ꝑ fure. ¶. cōdicō. et. l. pe. vn̄ nec ꝑciū quod dedit pōt repetere ab illo cuius res est. et tenetur restituere oēm vtilitatē vt. s. restitutio. i. ¶. v. et si restituat reʒ deteriorem q̄ ad ipm peruenit nō liberatur. et si in aliquo tp̄e medio fuit

res melior etiã postq̃ forte vendidit alteri tenetur ad extima-
tionem plurimi. ff. de fur. l. iure furtiuo. ff. de cõdi. fur. l. q
iumēta. ff. cõmodati. l. si ex certo. ℭ. si interduʒ. C. de rei vē
di. certũ. et idem intelligo de secundo et tertio. et vltra eptore
male fidei. ff. de mino. sed vbi. ℭ Quid qñ quis emit bona fide
.s. volũtate restituēdi? R. scdm Ray. si emit q̃si vtiliter gerēs
negociũ illius cuius fuerat res ablata quã ipe videbat piri. põt
a spoliato petere id quod dedit pro ipa re et qcquid expendit ad
cõseruationē eius. nisi cũ re illa aliquid lucratus fuissʒ quia tũc
discõputaretur vsq3 ad q̃titatē expensarũ. et breuiter dicendo
qcquid sibi adest ex illa re tenetur restituere. vt pensionē mer
cedem fructus et similia. et qcquid sibi abest põt recipe seu re-
petere. rõ est. quia vtiliter gessit negociũ expoliati. et hoc põt
etiã si res sine culpa sua pereat siue amittatur. Sʒ lʒ in iudicio
anime credatur tali eptori in iudicio tñ cõtentõso nõ credere-
tur ei nisi publice hoc pstaret. ar. ff. de nego. ges. vesennius.
C. de fur. l. ii. vt ec. bñficia et. c. vnico. Et si talis eptor post-
q̃ fecit diligenter inquiri nõ potuit inuenire cuius esset res illa
qcquid res illa valet vltra id quod isti eptori debetur dandũ est
p anima illius cuius res fuit. et sic liberatus erit. quia etiaʒ in
hoc vtiliter gessit negocium illius. ar. xii. q. ii. q̃tuor. circa fi.
Satis concordant vl. Hostiē. et vber. ℭ Quid qñ quis habebat
consciaʒ q res quam emit iuste venderetur et nũc compit rem
fuisse viciosaʒ. s. ex furto vel rapina? R. scdm Ray. si temere
credebat vel ignorabat ignorãtia crassa et supiua vel ex negli-
gētia nihil super hoc cogitabat tenetur ad restitutionē. si vero
emit bona fide tunc etiã postq̃ compit rem fuisse viciosam põt
retinere expensas quas exñs in bona fide fecit circa rem seruã-
dam vel meliorandã et non tenetur de fructibus tpe bone fidei
pceptis. de in inte. resti. requisiuit. de rebus ec. ali. ad nrãm.
ff. de acqui. re. do. bone fidei. teneretur tñ de fructibus illis q
non essent adhuc consumpti sed extarēt ex quo incepit habere
malã fidem. ℭ Concor. vl. Ho. et vber. Item scdm Ray. et Ho.
si durãte bona fide res perit nõ tenetur quia nõ erat in mora.
similiter si alienauit eam quia non dolo desiit possidere et pciuʒ
in re furtiua redactum nõ est furtũ. ff. de furtis. qui vas. ℭ.
fi. ar. de ali. mu. iudi. cã fac. c. i. ℭ Sed nunquid ille qui emit

bona fide. s. credens rem nõ esse furtiuã si postea inueniat rez esse alienam põt petere a dño pciũ? certe nõ. C. de fur. in ciuilem. sz agat contra venditorem de emptione.

Restitutio. v. quo ad edentes seu recipientes de rapina. vbi sciendũ scdm̄ Ray. q̄ q dono accipiũt pcise tenētur ad restitutionē. Intellige scdm̄ Hosti. nisi cōsumpsissent anteq̄ intelligerent fuisse de rapina. C. de rei vendi. certum. ¶ Quid de vxore et familia que scienter comedit et bibit et induit de talibus? R. scdm̄ Ray. tenētur de oibus que sic consumunt nisi in casu. s. cuz agunt i cām spoliatorum monēdo vel inducendo ipm raptorez ad restitutionē faciendã. tunc eni nõ tenentur. nã qui alterius negociuz gerit vtiliter etiã ignorantis et absentis licite recipit expensas siue secuta fuerit vtilitas siue nõ. ff. de nego. ges. l. ii. et. l. pãponius. et. l. sz an vltro. Et hoc intelligo pro eo tp̄e quo circa taliũ correctionē laborauerint. non q̄ vxor et familia possint viuere toto ãno de rebus raptis pro vna admonitione vel duabus sz q̄diu cōtinue instat in oportunis horis. Satis con. vl. Hosti. et vber. ¶ Vnde viuet vxor vel familia raptoris? R. scdm̄ Ra. si ibi sunt alia de iusto põt de illis consumere vel expendere si non sunt alia. aliũde sibi victũ querat vel ab amicis vel cõsaguineis vel opando vel etiaz pro elemosina q̄rendo. Et idem dico etiã si aliq̄ sunt ibi de iusto sz vel ita sunt mixta q̄ non pñt discerni. vel si pñt maritus non pmittit. ¶ Quid si nullo de p̄dictis modis victũ inueniri pñt restat triplex auxiliũ. vnũ si põt habere de dote vel spõsalicio. s. donatione ei facta pp̄ nuptias. inde viuat. Secũdũ vt denũtiet talibus qui pñt pdesse. vel etiam si pbari põt denũtiet epo vel cõpellat eũ pascere vxorez de iusto. ii. q. i. si peccauerit. xxii. q. v. hoc videtur de iureiurã. queadmodũ et de pigno. ex litteris. de dona. pp̄ nup. per lrãs ¶ Tertiũ auxiliũ est vt si essz in arto posita. tunc in necessitate possz etiã rapina viuere. quia necessitas non hz legem. de conse. di. i. sicut. et di. v. discipulos. q̄cquid aũt sic expendit doleat aio et pponat q̄cito poterit restituere. et vtatur partius. s. ad solam necessitatē. possz etiam viuere ipa et quilibet alius cui raptor daret de p̄cio rerũ raptarum quas vendidissz quia preciũ rei furtiue non est furtuz. vt. s. resti. iiii. ¶. pe. hoc dico si maritus alias est soluēdo aut per

hoc fieret non soluendo. secus si non est soluendo aut per hoc fieret non soluendo. ¶ Utruȝ frēs predicatores qui vadunt ad raptores vt eos inducant ad penitentiaȝ et restitutionē possint comedere de rapina? R. scdm̄ Ray. siue inducant eos in predicatione generali siue in persuasione spāli excusantur maxime si apud alios nō pn̄t comode viuere. de sen. ex. cum volūtate. Et hoc intelligendū cuȝ moderamine et si sit spes pbabilis de eoruȝ correctione. Itē si pp̄ eorū expensas raptoribus n̄ subtrahatur facultas restituendi nec in toto nec in parte. ar. ii. q. vi. anteriorum. ¶. illud. Concor. Hosti.

Restitutio. vi. s. incertorū et hmōi. Si expoliati ignorātur vel non inueniūtur tūc scdm̄ Ray. distribuantur in pias cās in loco vel salteȝ in dyocesi vbi rapina facta est. de cōsilio ipius epi vel saltē capellani. ar. di. lxxxvii. diuine. et di. lxxxviii. eps. xii. q. ii. concesso. et. c. q̄tuor. vi. q. iii. c. fi. de rap. c. i. Et scias hic scdm̄ vber. ꝙ non oportet ꝙ restitutio fiat in dcō loco nisi si cōmode fieri possit alias sufficit alibi fieri Concor. Hosti. Tho. vero se. se. q. lxii. dicit sic. si ille cui debet fieri restitutio sit ignotus dȝ homo restituere scdm̄ ꝙ pōt. siue dando in elemosinas p salute ipius siue sit mortuus siue viuus. pmissa tn̄ diligēti inquisitione de persona eius et si sit mortuus dȝ restitui heredi qui cōputatur q̄si vna persona cū ipo. si vero sit multū distans debet ei transmitti id quod debetur et pcipue si sit res magni valoris et possit cōmode transmitti. alioqn dȝ in aliquo loco tuto deponi vt pro eo conseruetur et sic domino significari. hec Tho. Addit vber. ꝙ hic pensande sunt circūstātie et ꝙ tā modica possit esse q̄titas et tā diues et largus ille cui debet restitui ꝙ non oporteret ei mitti ¶ Sed nūquid est de necessitate ꝙ restitutio fiat auctoritate superioris? R. hec q̄stio disputata fuit per dn̄ȝ guidonē de barsio archidiaconū bonon̄. et doctoreȝ decretorū. et nota per eundē. xiiii. q. i. c. i. et dicit sic. Raymundus dicit ꝙ si nō inueniūtur spoliati vel etiam ignorantur tūc de consilio et auctoritate ecclie siue penitentialis distribuātur in pias cās etcetera. vt in pcedenti. ¶. hēs. Sed et Hosti. dicit ꝙ restitutio male ablatoruȝ est vnus de casibus ad epm̄ pertinentibus vt patet scdm̄ eū de iudi. cuȝ sit. C. de epi. et cleri. nulli. C. de commina. de succes. autē. oms. ad idem de

testa · tua · ¶ · i · et in aũt · de ec · ti · ¶ · si autẽ · colla · ix · et satis late ista prosequitur · de vsu · cum tu · et in predicta decretali · de iudeis · cũ sit · et in summa sua de penitentia · ¶ · vi · iuxta fi · et facit ad hoc · xii · q · i · precipimus · tu dic hanc sniaz esse verã hoc casu et in aliis qñ nullus deputatus est qui hoc exequatur · xii · q · ii · de laycis · in fi · et nota · de ver · sig · cũ tibi · in glosa · q̃ incipit non intelligas · nã vbi certa psona a testatore deputata est illa dz exequi · vt in pdicto · c · de laycis · et · C · de epi · et cle · nulli · et de testa · tua · et · c · Iohẽs · et in aũt · de ec · ti · ¶ · si qs · ymo credo q ipe raptor bona incerta q̃ debẽt pauperibus dari potest dare sine lĩtia epi vel alterius iudicis eccliastici · vt satis colligitur de vsu · cũ tu · ¶ · i · ver · hiis · et hoc etiã inuitur clare de homici · sicut dignũ · ¶ · eos in glo · quia nõ · nec obstat de iudeis · cum sit · naz illa decretalis loqtur ñ de christiano sz de iudeo · cuius auctoritas et dispẽsatio merito suspecta habetur ab ecclia quo ad paupes christianos · et iõ iuste dicit scdm̃ puidentiaz dyocesani etcetera · que suspicio cessat in fideli christiano · et sic nõ dubito q epus se nõ habet intromittere in talibus nisi in defectu · Idem rñdit dñs symon de marulla capellanus pape · et auditor dñi portuẽsis · Tho · etiam nichil dicit de auctoritate epi · vt patet in precedenti · ¶ ·

Resuscitatus · posito q aliquis suscitaretur q̃ sacramẽta essent ab eo iteranda · et que non · vide infra sacram̃ · ¶ · x · de samuele resuscitato · vide infra sortilegiuz · primo · ¶ · septimo in fine ·

Reuelatio · qñ excomunicatõ fit cõtra eũ vel eos q sciũt furtũ nisi reuelẽt cui tenẽtur reuelare? R · scdm̃ Hosti · non tenentur reuelare damnũ passo sed prelato ecclesie · xxxv · q · vi · eps in synodo · sz nec illi dz reuelari publice si solus reuelator scit · vt · s · crimen · ¶ · iii · ¶ Vtrũ aliquis teneatur reuelare credita vel debita sibi secreto cõmissa? vide · s · confessionis celatio · ¶ · pe · et in · e · c · multa · de reuelatione cõfessionis · ¶ Vtrum familia siue subditi teneantur reuelare domino eum qui sibi damnũ facit · s · familia · ¶ · fi ·

Rigor · vide · s · ius · ¶ · primo ·

Rixa · vtrũ sit mortale peccatũ? R · scdm̃ Tho · secũda se · q · xli · sicut cõtentio importat quandã contradictionez

in verbis ita rixa dicit quandā inuasionē in factis. vn̄ sup illud gala. v. vbi rixa ponitur inter opera carnis. dicit glosa. ꝙ rixe sunt qn̄ ex ira inuicē percutiunt. et iō rixa videtur quoddā priuatū bellū quod inter priuatas personas agitur. non ex aliqua publica auctoritate sed magis ex inordinata voluntate. et ideo rixa semp importat peccatū. et in eo quidē qui alteruꝫ inuadit iniuste est mortale peccatū. in eo aūt q se defendit pōt esse sine peccato. et qn̄qꝫ cū veniali. qn̄qꝫ etiam cū mortali scdm̄ diuersum modū se defendendi. nā in solo animo repellendi iniuriā et cū debita moderatione se defendat non est peccatū. nec potest ꝓprie dici rixa ex parte eius. si vero cuꝫ animo vindicte vel odii vel cū excessu debite moderatōnis se defendit. semp est peccatū sꝫ veniale quidē qn̄ aliquis motu odii vel vindicte se imiscet. vel cū rō nō multū excedit moderatam defensionem. mortale aūt peccatum est qn̄ obstinato animo contra pugnatoreꝫ insurgit ad eum occidendum vel grauiter ledendum.

Sacerdos. qualiter sacerdos dicatur ligare et soluere? R. scdm̄ Ray. tribus modis. Primo ligāt et soluūt. i. ostēdunt aliquē ligatum esse vel solutū a deo. vn̄ dn̄s Luce. xvii. leprosos ip̄e per se mūdauit deinde ad sacerdotes misit quorū iudicio ostenderētur mundati. Item lazarū prius suscitauit deinde mandauit discipulis suscitatū soluere. Io. xi. Nā et si qs apud deū solutus sit tn̄ in facie ecclesie nō aliter habetur solutus nisi per iudiciū sacerdotis. de penitē. di. i. q̄tuslibꝫ. Secūdo ligant cum satisfactionē penitētibus imponūt vel soluūt cū de ea aliquid dimittūt vel per eā purgatos ad sacramētorū coioeꝫ admittūt. de penitē. di. i. multiplex. Tertio per excoicationeꝫ et absolutionē de qua satis dictū est. s. excoicatio. et. s. absolutio. Similia habes. s. clauis. ¶. vlti. ¶ Vtrum quecunqꝫ sacerdos ligat vel soluit liget vel soluat deus? R. scdm̄ Ray. illa auctoritas quecūqꝫ ligaueritis et solueritis sup terrā etcetera. nō est simpliciter intelligēda sed tunc de iure tenet cum sacerdos iuste ligat vel absoluit. nā iudicium triplex est. Primuꝫ est dei. quo. s. deus mundat animā in contritione. Secundum est sacerdotis qui auctoritate clauium ligat vel soluit. ¶ Tertiuꝫ est iudicium curie celestis. s. approbantis. Iteꝫ quodcunqꝫ ligaueris etcetera. exponitur. s. iuste. vel claue non errante erit liga

dd ij

tũ et in celis. s. per ap.pbationẽ. xi. q. iii. tũc vero. et. xxxiiii. q. i. manet. de hac materia habes. s. penitentia. ii. et. s. confessio. iii. ¶ Que sunt pertinentia ad officium sacerdotis? R. principale eorũ officium est missam celebrare seu eucharistium cõsecrare. vt. s. eucharistia. iii. ¶. ii. Et pter hoc etiam ponit Ray. pñt baptizare predicare penitentias dare. populo quoqꝫ dare simplicem benedictionem. di. xcvi. ecclesie. sed tamen cuꝫ celebrãt pñte epo debent ei inuere ꝙ beuedicat si velit. et si nõ velit bñdicat presbiter. dico tamen benedictione sine alia solennitate. et sic loquitur dictum. c. ecclesie. et de hoc. s. bñdictio. Item sacerdos habet conferre infirmis extremam vnctionem. xcv. di. ¶. sed et illud. vnde Iacobi vlti. infirmatur quis in vobis etcetera. Iteꝫ potest in necessitare. s. absente episcopo recõciliare solenniter penitentẽ. xxvi. q. vi. c. vlti. alias nõ. xxvi. q. vi. c. i. Sacerdotalis ordo liberat a fortuna seruili vel a scriptitia. vt. s. ordo. i. ¶. antepenul. Ad materiã quoqꝫ sacerdotis facit. s. eucharistia. iii. et. s. coĩcare. et. s. confessio. iii. Item confessionis celatio. Item confessor. i. et. ii. Itẽ missa. Itẽ ordo cum omnibus ibi tractatis. Item penitentia. ii.

SAcramentum. quid sit? R. quatuor diffinitiones inueniuntur. vna est magistri sententiarum sic. Sacramentum est sacre rei signuꝫ. Altera est augu. de doc. xpia. sacrm̃ est inuisibilis grẽ visibilis forma. et huic addit magister sententiarum sic vt eius similitudinem gerat et causa existat. Tertia est iterũ augu. sacramẽtũ est illud in quo sub tegumẽto rerum visibilium diuina virtus secretius salutem operatur. ¶ Quarta est Hugonis de sancto victore. in libro de sacramentis sic. sacramentum est materiale elimentum extrinsecus oculis suppositum ex institutione signãs ex similitudine representans et ex sanctificatione aliquam inuisibilem gratiam conferens. Et scdm̃ Tho. et Pe. in. iiii. di. i. in sacramẽtis aliquod ẽ sacramentum tantum vt in baptismo ablutio sub forma verborũ. aliud est sacramentum et res sacramenti vt in baptismo caracter. Tertium est res et nõ sacramentũ vt gratia siue effectus vltimus lacramenti. Et quidem de substantia cuiuslibet sacramenti noue legis necessaria sunt tria. s. materia vt elementũ. forma scꝫ verbi. et intentio ministri copulans formã materie.

nam scdm augu. accedit verbū ad elementū et fit sacramētū.
i. q. i. detrahe. ¶ Que sunt sacramenta necessitatis? R. scdm
Ray. quinqȝ sunt. s. baptismus. confirmatio eucharistia. pñia
et extrema vnctio. et dicuntur esse necessitatis. quia sunt sub
precepto et tētur quilibȝ ad ea suscipiēda pro loco et tempore.
reliqua duo sunt sacramenta voluntatis. s. ordo et matrimo-
nium. et de hiis omnibus habetur plenius in propriis suis voca
bulis. ¶ Quis est effectus sacramētorū? R. scdm Ray. vt talia
sint cuilibet qualis ipe accedit. vt. i. q. i. dominus declarauit.
nā et sancta malis obesse pñt. de cōse. di. ii. et sancta. i. corin.
xi. qui manducat et bibit indigne etcetera. ¶ Vtrū sacramēta
debeant conferri peccatoribus? R. nō. xcv. di. illud. hoc scdm
Ray. intelligendum de peccatis manifestis. nam propter ocul-
ta peccata non possent alicui sacramenta negari nisi per admo
nitionem secretam vel publicam factam in generali. de conse.
di. ii. non prohibeat. exñs autem in peccato mortali siue ocul-
to siue manifesto mortaliter peccat recipiendo sacramenta. di.
lxxx. multi. di. xxv. illud. xi. q. iii. audi. Similiter et minister
sacramenti existens in peccato mortali tractans sacrā in suo or
dine mortaliter peccat. vt. s. ordinatus. i. ¶. ii. et vide infra.
¶. penul. in fi. ¶ Vtrum sacramēta possint iterari? R. tria sa
cramenta nō pñt iterari. s. baptismus ordo et confirmatio. ii.
q. i. quod quidem. de conse. di. v. dictū. et. c. de homine. nulli
enim sacramento facienda est iniuria que dicitur fieri qñ non
iterandum iteratur. quasi prima collō non valuerit. i. q. i. sa-
cramenta. de conse. di. v. ostenditur. In collōne enim cuiuslibȝ
predictorum trium imprimitur caracter anime qui etiam per
mortē non potest ab ea seperari. vñ etiaȝ si quis resuscitaretur
non esset rebaptizandus aut reconfirmandus aut reordinan-
dus. secus in aliis quatuor sacramentis. xxxii. q. vii. licite. et
i. q. i. quod quidem. vñ et Hugo notauit ꝙ lazarus post resu-
scitationem non potuisset repetere vxorem suaȝ. nec illa eum.
sed si vellent iungi oporteret ꝙ contraherēt de nouo. et sic ite-
rari potest matrimoniū eucharistia pñia et extrema vnctio. vt
in singulis eorū locis dicitur. ¶ Quid cum dubitatur an aliqs
receperit baptismū vel aliud sacramentū? R. debet iterari sub
conditōe per similem modum qui dictus est de baptismo. supra

baptismus. iiii. ¶. an̄pe. nā nō intelligitur iteratū quod nescit esse factū. de cōse. di. i. solēnitates. et de conse. di. iiii. si nullaʒ de p̄sbitero nō bapti. veniens. ¶ A quibus ministris sacramēta sunt cōferenda vel recipienda? R. sacramentū confirmationis a solo epo. vt. s. conferri potest. de conse. di. v. manus. et. c. nouissime. et. c. vt ieiunii. et sacr̄m ordinis saltez sacri. vt. s. ordinator. ¶. v. Similiter et pnia solennis nisi necessitas inducat. di. l. in capite. xxvi. q. vi. c. fi. Alia vero sacramēta a sacerdotibus cōferri p̄nt. et n̄ refert a quo sacramēta cōficiātur vel conferātur. s. bono vel malo et excoicato vel degradato vel heretico. dūmō in forma ecclie. peccāt tn̄ q indigne cōficiūt. peccāt et qui recipiūt ab hereticis vel scismaticis excoicatis symonaycis seu a notoriis fornicatoribus p̄ter baptismū in articulo mortis. di. xxxii. ¶. verū. i. q. i. sacrā. et. c. sicut ficti. ¶ Quod sacr̄m sit excellentius? R. baptismus excedit alia rōe efficacie. de conse. di. iiii. per baptismū. nā virtute eius dimittūtur oīa peccata quo ad culpā et quo ad penā. nec est necessaria alia penitētia. eucharistia aūt excedit rōe dignitatis et sanctitatis. de conse. di. ii. nihil. cōfirmatio aūt excedit rōe conferētis. quia cōfertur a solo epo sicut et sacer ordo. vt in p̄cedēti. ¶. dictū est. matrimōim vero excedit rōe significationis. qa significat xp̄i cōiūctionē ad eccliaʒ per diuine et hūane nature vnionē. vt de bigamis. debitū. vnuersus. maior in effectu baptismus corpus in esse. coniugiū signo maiori crisma mistro.

Sacrilegium. quid sit? R. sacrilegiū est sacre rei violatio vel vsurpatio. et dicitur quasi sacri lediū. idest sacrū ledens vel sacrū legens idest furans vel diripiēs. ¶ Quibus modis cōmittitur sacrilegiū? R. scd̄m Ray. cōmittitur qn̄qꝫ rōe persone. vt cū quis verberat clericū vel rapit monialē. qn̄ qꝫ rōe loci. vt cū violat imūitatem ecclie vel cimiterii. quādoqꝫ rōe rei. vt cū res sacra vel sacro vsui deputata vsurpatur. Et hoc subdiuiditur sic. sacrilegiū cōmittitur auferēdo sacrum de sacro vel nō sacrū de sacro vel sacrū de non sacro. xvii. q. iiii. quisqs. large tn̄ dicitur quis cōmittere sacrilegiū etiam multipliciter. vt trāsgressor iuris publici quod cōsistit in sacris sacerdotibus et magrātibus. di. i. ius publicum. Item qui articulos fidei et precepta vel probibitiones dei negligendo vel nesciendo

violat vel offendit. quod intelligenduz est scdm Tho. qn legem dei impugnat. sicut hereticus vel blasphemus. et quidē ex hoc ꝙ deo nō credit incurrit infidelitatis peccatum. ex hoc vero ꝙ diuine legis verba peruertit sacrilegiū incurrit. Item qui dispu tat de iudicio principis vel iudicat ex hoc nisi euidēter cōstaret illud esse contra deū. et dico disputat reuocādo in dubiū. secus si ꝑꝑ maiorē discutionē. ¶ Item ꝙ publica officia cōmittit iudeis de ꝑdictis casibus. xxvii. q. iiii. ¶. qui autē. et. c. nemini. et. c. constitutū. Itē quicunqꝫ rem ecclie retinuerit vel accepit cō tra eius volūtatē. xii. q. ii. nulli liceat ignorare. ¶ Scdm quā spēm sacrilegiū est grauius peccatum? R. scdm Tho. se. se. q. xcix. tanto sacrilegium est grauius q̄to res sacra in quā pecca tur maiorē obtinet sanctitatē. vn̄ si sacrilegium committatur contra personā vel locum grauius est cōtra personaz q̄ contra locū sacrū. quia sanctitas loci ordiatur ad sanctitatē hominis. Item hec tanto sunt grauiora q̄to persona vel locus sunt sanc-tiora. Si vero sacrilegiuz cōmittatur circa alias res sacras tūc diuersos habet gradus scdm diuersitatē sacraruz rerum. inter quas summū graduz optinēt ip̄a sacrā quibus homo sanctifica tur. quorū precipuū est eucharistie sacramentū quod continet ip̄m christū. et iō sacrilegium quod contra hoc sacram̄ cōmit-titur grauissimū est inter omnia. Post sacramēta aūt secūduz locum tenēt vasa cōsecrata ad sanctorum susceptionem. et ip̄e ymagines sacre et sanctoruz reliquie. in quibus quodāmō ip̄e persone sanctorū venerantur vel dehonorātur. deinde ea q̄ per tinent ad ornatū ecclie vel ministrorum. deinde ea que sunt de putata ad ministrorum susceptationē siue sint mobilia siue im mobilia. ¶ Que pena sacrilegii? R. si iniuria atrox fiat ꝑsone ecclesiastice scdm leges pena ē decapitatio. C. de epi. et cleri. si quis in hoc. alias vero iudicis arbitrio reseruatur pro qualitate persone rei tp̄is et loci. ff. ad. l. iul. pecul. l. lege. ¶. i. et. l. sa-crilegii. Scdm canones duplex est pena. vna sp̄ualis. s. excoica tio. nā pro sacrilegio in personā ecclesiasticā cōmisso est maior excoicatio ip̄o iure. pro sacrilegio vero in rebus est minor exco municatio. et in quibusdā casibus etiā maior. vt cū quis incen dit vel frāgit eccliaz. vt habes. s. absolutio. i. ¶. iii. ver. ii. de eo. et. s. excoicatio. iiii. Alia est pena pecuiaria. xvii. q. iiii. si

quis cõtumax. et. c. quisqs inuẽtus. et. c. siquis deinceps. in quibus capitulis diuerse ponũtur pene pecuniarie que scdm̃ q̃titatẽ criminis et locorum cõsuetudines infligende sunt.

Sagitarius. vtruz liceat vti arte sagittariorũ vel balistariorum? R. pñt xpiani hoc officiuz exercere cõtra paganos et fidei persecutores. cõtra christiãos aũt et catholicos non. e. ti. c. vnico. dicunt tñ quidam q in bello iusto possit licite hoc officium exerceri etiã cõtra christiãos. quia in tali bello vt dicit Augu. vtrum apte quis pugnet an ex insidiis nihil ad iustitiã iterest. xxiii. q. ii. dominus. ii. q. viii. et q̃dẽ.

¶ Que pena exercentium artem predictaz modo prohibito? R. pena eorum est q sub anathemate prohibẽtur. e. ti. c. vnico. in fi. Et dicunt quidã q vbicunq exprimitur talis forma verborum. s. sub anatheumate vel sub pena excomunicationis est canon late sententie. et excomunicatus est qui contra fecerit. di. lxiii. salonitane. Alii dicunt q hmõi verba non habent hanc vim nisi cõmiationis. vt. C. cõmiationes epi. l. vnica. et hec opinio verior est. vñ non sunt excomunicati sed excoĩcãdi. de facientibus et vendentibus balistas vel sagittas. vide. s. negotiatio. ¶. quinto.

Sanctorum corpora. vide. s. reliquie. et corpora sanctorũ.

Sarracenu. s sarraceni dicuntur qui nec nouũ nec vetus testamentum recipiunt. qui non ab agar ancilla abrahe a qua orti sunt volucrũt se nominare. sed potius a sarra vxore libera sarracenos se appellarunt. ¶ Et inter eos sunt quidam dicti samaritani. dicti a samaria ciuitate et prouincia qui receperũt solũ quinq libros moysi et alios respuerũt. ¶ Xpiani qui deferũt sarracenis prohibita vel fauent contra xpianos excomunicati sunt. vt habes. s. absolutio. i. ¶. iii. circa finem. Et addenduz q tales xpiani si capiantur fiunt serui capiẽtiũ. de iude. ita quorundã. et. c. ad liberandũ. Et nota hic q Nicolaus quartus in q̃dam extrauagãti que incipit olim tam in generali statuit et ĩnouauit q nullus arma equos ferrũ ligamina et alia q̃cunq mercimonia in allexandrina vel alia loca sarracenorum terre egipti deferre vel mittere seu de suis portubus vt eis deferãtur extrahere vel extrahi permittere aut eis alias auxilium aut fauorem prestare presumat alias sint excomuicati

ipo facto. nec possint absolui nisi tm de bonis propriis in dicte terre subsidium conuertendum exsoluerint qtũ ad partes predictas detulerint siue miserint aut deferri de iporum portubus deferendũ eis extrabi permiserint. nihilominus q si capiantur fiant serui capientium. et simile statuit de omnibus terris soldano subiectis. Et addit q preter penas predictas sint ppetuo infames et instabiles. ita q nec testari valeant nec aliquid ex alieno testamento percipere nec ex testamento vel ab intestato succedere vel admitti ad publica officia et omnes actus legittimi sint eis penitus interdicti. et postquam de hoc constiterit debent publice demonstrari. et omnia eorum bona ad fiscum deuolui. hec in predicta decretali que tamen intelligebatur reuocata per prohemium sexti. sed tamen post sextum infra annuз papa bonificius innouauit eam in quadã extrauaganti que incipit Contra illos. post hoc papa clemens quintus etiam innouauit et pape absolutionem preterq̃ in mortis articulo reseruauit in extrauagãti que incipit. Multa mẽtis. de treugis obseruandis etiam sarracenis vide infra treuga. ¶ Vtrũ ritus sarracenorum siue etiam gentilium sint tolerandi? R. sedm̃ Tho. secunda se. q. x. licet ecclesia ritus et festa iudeorum agi toleret ritus tamen gentilium nõ toleraret. nisi forte propter scãdalum vitandum vel scisma siue desidium vel huiusmodi maluз sint aliquãdo ad tempus tolerandi ritus paganorum vel etiam hereticorum. ¶ Vtrum liceat furari christianos qui detinẽtur a sarracenis. habes. s. furtum. ¶. penul. et vltimo. quo modo etiam debeant ad fidem duci. require. s. iudeus. iii. ¶. i. Item de seruis sarracenorũ dic sicut. s. de ser. iudeorũ. s. iudeus ii. p totum. ¶ Sarraceni in terris christianorum non sunt permittendi facere publicam inuocationeз de nomine machometi nec peregrinationes ad aliquem ipsorum tanq̃ ad sanctum. e. ti. cedit. in clemen.

Satisfactio potest intelligi dupliciter ¶ Vno modo que fit huiusmodi scз cuз satisfit de eo quod ei quis tenetur. et de hac sufficient que dicta sunt. s. restitutio per totuз. et hic infra. ¶. ix. Alia est satisfactio q̃ satisfit deo de peccatis. et de hac nũc dicendũ. ¶ Quid est satisfactio? R. scdm̃ Augu. satisfactio est causas peccatorũ excidere et eorũ suggestiõibus

aditum non indulgere. Secundum vero Anselmum li. tertio. cur deus homo. satisfacere est deo honorem debitum reddere. Istas diffinitiões exponēs pe. in. iiii. di. quindecima dicit sic. satisfactio curat peccata preterita recompensando et preseruat a futuris cauendo. et ideo per actum primū diffinitur ab Anselmo cum dicit honorem deo debitum scʒ qui per peccatum ablatus fuerat reddere. sed per actum secundum diffinitur ab Augu. s. causas excidere etcetera. per que fit preseruatio a futuris et vocat cās. s. itrisecas radices ex pcō relictas. suggestiões vero vocat oportunitates extrinsecas. vt tempus locum et hmōi. ¶ Vtrum homo possit satisfacere de vno peccato sine alio? R. scdm Thomā in. iiii. di. quindecima. non. nam oportet ꝙ talis sit modus satisfactionis qui competat ad tollendam offensam. offense auteʒ ablatio est amicitie restitutio. et ideo si aliquid sit quod amicitie restitutionem impediat etiam apud homines satisfactio esse non potest. cum igitur quodlibet peccatum mortale impediat amicitiam caritatis que est hominis ad deuʒ. impossibile est ꝙ homo de vno peccato satisfaciat alio retento. sicut nec homini satisfaceret qui pro alapa sibi data se ei prosterneret et simul aliaʒ sibi daret. ¶ Vtrum satisfactio fieri debeat per opera penalia? R. scdm Pe. in. iiii. sen. di. quidecima sic. quia per talia opera fit solutio emende debite pro offensa preterita. et fit preseruatio a futura offēsa. pene eni medicie qdā sunt. vt dicit phūs secundo ethicorum. et quidem quando pēa satisfactoria inducitur propter emendā culpe preterite sic maiori culpe maior debetur pena. quando vero inducitur propter cautelaʒ culpe future sic aliquando etiam minori culpe induci tur maior pena. ¶ In quibus operibus consistit satisfactio? R. scdm Ray. in tribus. s. in oratione ieiunio et elemosina. in primo contra superbiam. in secundo contra carnis concupiscētiam. in tertio contra auaritiaʒ. vnde Thobie. x. bona est oratō cuʒ ieiunio et elemosina. ¶ Et vt ait Petrus. ad has reducuntur omnes alie satisfactiones. nam vigilie peregrinationes disciplie abstinentia et omnia opera carnem affligentia reducuntur ad ieiunium. opera vero misericordie corporalis ad elemosinam. opera misericordie spiritualis ad orationem. et per ieiuniū ordinatur homo ad seipm. per elemosinam ad proximum. et per

orationem ad deum. Item fit satisfactio de bonis exterioribus per elemosinā. de bonis corporis per ieiuniū. de bonis anime p̄ orationē. ¶ Qualiter elemosinarū largitio sit satisfactoria? R. scdm̄ Tho. in. iiii. di. xv. illarum elemosinarū largitio ad quas quis alias tenetur non est pars satisfactionis sed p̄ambulum ad ip̄am. ille vero elemosine ad quas quis alias nō tenetur possunt esse satisfactorie cū sint opera bona et penalia que exigūtur ad opus satisfactoriū. ¶ Vtrum flagella quibus in hac vita a dn̄o flagellamur sint satisfactoria? R. scdm̄ Tho. vbi supra. si flagella fiāt aliquo modo ip̄ius patiētis. inq̄tū scz ea acceptat ad purgatōem pctōrū eis vtēs patiēter sic rōem satisfactōis accipiunt. si aūt patiēs eis oio p̄ ip̄atiētiā dissentiat. tūc ñ efficiūtur aliquo mō ip̄ius. et iō nō hn̄t rōem satisfactionis sz vindicatōis tm̄. ¶ Quid sit magis satisfactoriū an eleōsina vel orō vel ieiunium? R. scdm̄ Tho. in. iiii. di. quindecima. elemosina includit in se orationem et ieiunium duplici ratione. primo. quia elemosina eum cui datur constituit debitorem ad orandum et ieiunandum et ad alia bona que potest faciendum pro eo qui dedit. Secundo quia elemosina propter deum data est quasi q̄daz oblatio deo facta. vnde phūs dicit. iiii. ethicorum q̄ dona habēt aliquid simile deo sacratis. oblatio autem ip̄a deo facta vim orationis habet. ¶ Item inquantum bona exteriora ad corporis conseruationem ordinantur subtractio exteriorum bonorum per elemosinam quasi virtute continet ieiuniū quo maceratur corpus. similiter oratio virtute etiam continet ieiunium. quia extensio intellectus ad deum debilitatem corporis parit. vnde elemosina completius habet vim satisfactionis q̄ oratio et oratio q̄ ieiunium. et ideo dicitur. i. ad Thy. iiii. corporalis exercitatio ad modicuz vtilis est pietas aūt ad omnia valet. et propter hoc elemosina magis inducitur. vt vniuersalis medicina peccati q̄ alia. Luce. xi. Date elemosinam et omnia munda sunt vobis. Danielis. iiii. peccata tua elemosinis redie. et Thobie. iiii. eleōina ab oī peccato liberat. ¶ Vtrū restiō sit p̄s satisfactōis? R. scdm̄ Pe. in. iiii. di. xv. aliquid pōt dici p̄s satisfactionis dupliciter. vnomō oīe illud quod ad debitā satisfactōez exigitur et sic restitutō est pars satisfactionis. ¶ Alio mō illud solū in quo cōsistit satisfactio. et sic restō nō est p̄s satisfationis. q̄a restiō

dicit tm̄ cessatioꝫ ab iiuria. sꝫ ē fūdamtū et q̄si p̄ambulū ad sa
tisfactōnē. ¶ Vtrū vnus possit ꝓ alio satisfacere. ? R̷. scdm̄ pe.
vbi. s. duplex est effcūs satisfactionis. vnus solūo debiti pctōrū
p̄cedētiū. alter excisio cārū pctōrū sequētiū. et quidem quo ad
hūc secūdū effcm̄ cōstat ꝙ vnus n̄ pōt ꝓ alio satisfacere. q̄tuꝫ
vero ad. i. distīguēdū ē. qa si qs ipons ē ꝑ se satisfacere tūc ali-
us q ē in caritate p̄t ꝓ eo satisfacere. sicut etiā cōfiteri. vt. s.
cōfessio. i. ¶. vi. Si vero ē pons tūc oꝫ ꝙ ipemet satisfaciat ꝓ
seip̄o. p̄t tn̄ iuuari ꝑ alterū. et addit hic Tho. ꝙ etiā si sit pons
alius posset ꝓ eo satisfa. sꝫ n̄ est ꝑmittēdū vt aliqs ꝓ alio satis-
faciat. nisi defcūs aliqs appeat i penitēte. vel corꝑalis ꝑ quē sit
ipons ad sustinēdū. vel spūalis ꝑ quē n̄ sit ad portādū penā ꝓm
ptus. Vtrū satisfactio possit fieri ꝑ opa extra caritatē facta: R̷.
scdm̄ pe. et Tho. i. iiii. di. xv. nō. nā satisfactio ē amotio offē
se et restiō amicitie. hoc aūt n̄ pōt fieri sine grā et caritate. vn̄
. i. ad corin. xiii. si distribuero in cibos pau. om. facul. m. etce
tera. caritatē aūt n̄ habuero nichil michi ꝓdest. talia enī opa n̄
sunt deo accepta. Et lꝫ homo n̄ hēat certitudinē ꝙ sit in carita
te et per cōsequens certus esse non possit de satisfactisfactione.
propter quod dicitur eccliastici. v. de ꝓpiciatu peccatorū noli
esse sine metu. tn̄ sufficit certitudo ꝓbabilis cōiecture. ¶ Vtrū
satisfactionē iniūctam sed in mortali peccato expletā necesse sit
iterare? R̷. scdm̄ Tho. vbi supra. alique satisfactiones sunt ex
q̄bus manet aliqs effectus in satisfactientibus etiā postq̄ actus
satisfactionis transiit. sicut ex ieiunio manet corporalis debili-
tatio. ex elemosinis largitis substātie diminutio. et sic de simi-
libus. et tales satisfactiones in pctīs fcē nō oportꝫ ꝙ iterētur.
qa q̄tū ad illud quod de eis manet ꝑ pniaꝫ seq̄ntē accepte fiūt.
Satisfactiones aūt q̄ nō relinquūt aliquē effectū in satisfaciēte
postq̄ actus trāsiit optet ꝙ iterētur sicut ē de orōe et similibus
actus aūt iterior q totalit̄ trāsit nllō viuificat̄. sꝫ oꝫ ꝙ iteret̄
Idē Al. addit etiā vber. ꝙ talis tētur ad sustiendū postea pniaꝫ
siue satisfactōeꝫ. n̄ tn̄ est ei ipon̄da tāta q̄ta si nulla fuissꝫ iposi
ta. qa p̄sum̄dū est ꝙ pp̄ illa iiūcta q̄ fecit lꝫ extra caritatē dn̄s
maiorē cōtritōnē ei dedit. Et nota ꝙ n̄ est i pctō mor. q ē cō-
tritus. vt. s. cōtritio. ¶. pe. Multa q̄ ꝑtinēt ad satisfactioneꝫ
vide. s. eleōsina. Itē ieiuniū. Itē oratio. Itē penitentia. ii.

Scandalum quid sit. Rꝫ. secundū tho. secunda secūde. q. xliiii. sicut iero. dicit sup illo ma. xv. scis qꝛ phisei audi. hoc ver. scan. sūt. ꝙ grece scādalō dicit nos offēsionē uel ruinā uel ipactionē pedis possumus dicere. Contingit enim quandoqꝫ ꝙ aliquis obex ponitur alicui in uia corruptibili cui impingens disponit ad ruinam et talis obex dicitur scandalum et similiter in ꝓcessu uie spūalis contiugit aliquem disponi ad ruinam spūalem per dictum uel factum alterius. inquantum scꝫ aliquis sua monitione uel inductione aut exemplo alterum trahit ad peccandū. et hoc ꝓprie dicit scandalū. nichil aūt secūdum ꝓpriam rōnem disponit ad ruiuam spūalem nisi quod habet aliquem defectū rectitudinis. quia illud quod est pfecte rectum magis munit hominē cōtra casum ꝗ ad ruinā inducat Et ideo comuniter dicitur ꝙ scandalum est dictum uel factum minus rectū prebens occasionē ruine. et hec diffinitō sumitur ex glō. ma. xviii. Scandalum tamen aliquando sumitur large pro quolꝫ impedimento. ma. xviii. scandalum michi es. ¶ Vtrū scādalum sit peccatum. Rꝫ. secundū tho. vbi supra. duplex est scandalum. s. passiuum. i. in eo qui scandalisat. et istud sēper est peccatū. non eni scandalisat nisi inquantum aliꝗliter ruit spūali ruina que est peccatum. Aliud ē scandalū actiuū. s. in eo qui scandalisat. et hoc etiā semper est peccatum quia uel opus quod fecit peccatum est uel etiā si saltem habet speciē peccati siue speciē mali dimittēdum est ꝓpter proximi caritatem ex ꝗ unusquisqꝫ conat saluti ꝓximi ꝓuidere. et sic qui nō dimittit contra caritatē agit. Sed tamē scandalū patientis potest esse sine peccato agētis vtputa cum aliquis scādalizatur de hiis que sibi benefacit et que speciem mali non habēt. Item scandalum agētis potest esse sine peccato patiētis. vt cum aliquis inducit alium uerbo uel facto ad peccatū. Iste quidem ꝗtum est de se scandalizat sed si alius non consentit immunis est a peccato.

¶ Vtrū scandalū sit speciale peccatū. Rꝫ. secūdum tho. secūda secūde. q. xliii. scādalū passiuū. s. in eo qui scandalizatur non potest esse spāle peccatū. quia ex dicto uel facto alterius aliquē ruere contingit secundum quodcunqꝫ genus peccati. nec ipsa sūptio occasiois dat spālem rōem peccati. Scādalū uero actiuū scilꝫ in eo ꝗ scādalizat. pōt sumi dupliciter. s. p se et p accidēs

per accidens quidem qñ est preter intentõem agentis · vtputa cum aliquis uerbo uel factio nordinato non intendit alteri dare occasionē ruine · sed solū sue satisfacere uolūtati · et sic etiā scandalum non est peccatum spāle · quia quod est per accidens non constituit spēm · sed est circonstantia aggrauans · s · ꝗ in publico fit · per se uero est scandalum actiuum qñ aliquis suo inordinato dicto uel facto itendit alium trahere ad peccatū · et sic ex intentõe spāli finis sortit͛ rõem spālis peccati · finis enim dat speciem in moralibus · ¶ Vtrū scandalum sit peccatū mortale · R̷ · secundū Tho · vbi supra · scandalum passiuum potest esse ueniale q̄si hñs impactõem tantū · puta cum aliqs ex inordinato dicto uel facto alterius cōmouet͛ motu ueialis peccati · qñꝗ uero ē peccatū mortale quasi hñs impactõem ruine · puta cum aliquis ex iordiato dicto uel facto alterius ꝓcedit usq3 ad peccatum mortale ¶ Scandalū uero actiuum si sit quidē per accñs potest ēē quandoꝗ ueniale peccatum · puta cum aliquis uel actum peccati uenialis cōmittit uel actū qui non est secūdum se peccatum sed habet aliquam speciem mali cum aliqua leui indiscretõe · qñꝗ uero est peccatū mortale siue quia committit actum peccati mortalis · siue quia contempnit salutem proximi ut pro ea conseruanda non pretermittat facere quop sibi libuerit · Si uero sit per se puta cum itendit inducere alium ap peccandū · si quidem intendat iducere mortaliter est peccatum mortale · et similiter si intendat iducere ad peccandū ueialiter per actum peccati mortalis est peccatū mortale · Si uero itendat iducere ad peccandū uenialiter per actū peccati ueialis est peccatum ueniale ¶ Vtrū bona spiritualia sint propter scādalum dimittenda · R̷ · secundū Tho · secunda secunde · q · xliii · quedam spiritualia bona sunt de necessitate salutis que p̄termitti non p̄nt sine peccato mortali · manifestum est autē quod nullus debet peccare mortaliter vt alterius peccatum impediat quia quil3 plus tenetur sibi q̄ alteri · et iō ea que sunt de necessitate salutis p̄termitti non debent ꝓpter scandalum uitādum In his autem spiritualibus bonis que non sunt de necessitate salutis uidet͛ distinguendum · quia scandalum quod aliquando ex eis oritur aliquādo ex malicia procedit · cum · s · aliqui uolūt impedire huiusmodi bona spiritualia scandalum concitando · et

hoc est scandalum pharisorum qui de doctrina dei scandaliza-
bantur · quod esse contempnendũ christus docet · mathei xv ·
quãdoq; uero scandalum procedit ex ĩfirmitate uel ignorãtia
et huiusmodi scandalũ est pusillorum propter quod spiritualia
opera sunt occultanda uel etiam interdum differẽda ubi picu-
lum imminet quousq; reddita ratione huiusmodi scandalum
cesset · Si autem post redditam rationem duret iam uidetur q;
q inde scandalum sumit non ex ignorantia sed potius ex mali-
cia procedat et sic ꝑpter ipsum nõ sunt spũalia opera dittẽda
¶ Vtrum punitio peccatorum sit ꝑpter scandalum dimitenda
℟ · secunhum Tho · ubi supra · penarum inflictio intm̃ habet
rationem iusticie inquantum per eas peccata cohibẽtnr · si ãt
per inflictionem penarũ manifestũ sit plura et maiora peccata
sequi · tunc penarum inflictio non continebitur sub iusticia et
in hac causa a punitione peccatorum cessandum est · ut dicit
Augus · ¶ Vtrum a sacra doctrina ꝑpter scandalum cessandũ
sit · ℟ · secundũ Tho · ubi supra · circa doctrinã duo sunt consi-
deranda · s · ueritas que docetur · et ipse actus docendi · quorum
primum est de necessitate salutis · ut · s · contrarium ueritati ñ
doceat sed ueritatẽ secundum congruentiam temporis et pso-
narum ꝑponat illi cui imcũbit officium docendi · et iõ propter
nullum scandalũ quod sequi uideatur · debet homo pretermis-
sa ueritate falsitatẽ docere · Sed ipse actus docendi inter elinas
spirituales computatur · de quibus in sequenti · ¶ · dicetur
¶ Vtrum impletio cõsiliorum · largitio eliarum et huiusmodi
opera mie sint ꝑtermittenda propter scandalum · ℟ · secundũ
Tho · ubi · s · qñ talia non sunt de necessitate salutis lʒ propter
scandalum non sint simpliciter ꝑtermittenda sunt tñ interdũ
occultãda uel differenda ꝑpter scandalum pusillorum quousq;
reddita ratione scandalum cesset · quando autem consiliorum
obseruatio etĩpletio operũ misericordie sunt de necssitate salu-
tis ut patet in hiis qui iam uouerunt consilia · et in hiis quibus
ex debito imminet defectibus aliorum subuenire uel in tem-
poralibus puta pascendo esurientẽ · uel etiã spiritualibus puta
docendo ignorantẽ · et hec siue huiusmodi fiant ꝑpter iiunctũ
officium ut patet in prelatis siue ꝑpter necessitatem indigẽtis
tunc eadẽ rõ est de huiusmodi sicut de aliis que sunt de necessi-

citate salutis. de qbus supra dictũ est. ¶. v. ¶ Vtrũ correctio fraterna sit propter scandalum dimittenda. R. secundũ Tho. secunda secũde. q. xliii. correctio fraterna ordinatur ad emẽdationem fratris. et ideo intm̃ computãda est inter spiritualia bona imq̃tum homo conseq põt quod nõ cõtingit si ex correctione frater scandalizetur. et ideo si propter scãdalũ correctio dimittatur non dimittitur spirituale bonum ¶ Vtrum peccatũ ueniale sit committendũ propter scandalum uitandum. R. secũdum Tho. ubi supra. peccatum ueniale propter uitaudum scandalum nunq̃ est faciendũ. si enim faciendum est iam nõ est peccatũ. nam et contingit aliquid propter aliq̃ circonstantiam nõ esse peccatũ ꝙ illa circonstantia sublata esset peccatũ ueniale. sicut uerbum occiosum est peccatum ueniale quando absq͡ necessitate dicit̃ si autẽ ex causa rõnabili proferat̃ nõ est occiosum nec peccatũ simpliciter ¶ Vtrum tẽporalia sint ꝑpter scandalum dimittenda. R. secundum Tho. secunda secũde. q. xliii. distinguendũ est. quia si temporalia sunt nobis ad cõseruãdum cõmissa sicut bona ecclesie cõmittunt̃ prelatis et bona comunia reipublice cõmittũtur rectoribus talium cõseruatio sicut et depositorum iminet his quibus cõmissa sunt ex neccitate salutis. et ideo sunt propter scandalum dimittenda. sicut nec alia que sunt de neccitate salutis. vnde et beatus Tho. cãturieñ. repetiit res ecclesie cum scandalo regis. Si uero tpãlia sunt talia quorum nos sumus domini dimittere ea tribuendo si penes nos habeamus uel si repetendo si apud alios sint propter scandalum qñque debemus et quãdoq͡ nõ. Si eni scandalũ ex hoc oriatur ꝑpter ignorantiã uel infirmitatẽ aliorum quod diximus eẽ scandalum pusillorum. tũc uel totaliter dimittẽda sunt temporalia uel aliter scandalum sedandum. s. per aliquã ãmonitionem. si uero scandalum oriatur ex malicia quod est scandalum phariseorũ tunc propter eos qui sic scandalũ concitant non sunt tpãlia dimittenda. quia hoc etiam noceret bono comuni. eo ꝙ daretur malis rapiẽdi occasio et noceret ipsis rapientibus qui retinendo aliena in peccato remanerent ¶ Vtrũ cibus sit dimittẽdus propter scandalum. R. ecsundũ Tho. ubi supra. cibus totaliter non est dimittendus propter scandalum quia sumere cibum est de necessitate salutis. sed talis uel talis

cibus bene est propter scandalum dimittendus. secundum illud prime. cori. viii. non manducabo carnem in eternum ne frēm meum scādalizem ¶ Utrum debeamus propter scandalum uitare iudiciū. R. secūdum Tho. secunda secunde. q. xliii. sicut dicitur Mathei. v. uolenti tecū in iudicio contendere et tunicā tuam tollere dimitte ei et pallium. Quod ut Aug. dicit itelligēdum ē secundū preparatōem animi. vt. s. homo sit paratus prius pati iniuriā uel fraudē q̄ iudicium subire si hoc expediat quādoq3 tn̄ non expedit. vt in xi. ¶. dictum est. Et similiter ē intelligendum illud apli. i. corin. vi. iam quidem omnino debitum est in uobis qꝫ iudicia habetis inter uos quare non magis iniuriam accipitis quare non magis fraudem patimini ¶ Utrū propter scandalū dimittenda sint illa tēporalia que sunt debita pro spiritualibus. R. secundū Tho. vbi supra. distinguendum est quia aut tale scandalū ꝓcedit ex ignorantia seu infirmitate aliorū aut ex malicia. et siquidē ex ignorantia tunc possunt non accipi uel differri. vt supra. ¶. xi. dictum est. qui incipit. vtrū tēporalia. vnde apostolus seminans spiritualia tēporalia stipendia non accepit ne offendiculum daret euangelio christi. vt patet. i. cori. ix. vitabat enim scandalum quod procedebat ex ignorantia gentilium qui hoc non consueuerant et ideo ad tempus abstiendum erat ut prius istruerenť hoc esse debitum Et ex sili causa ecclesia abstinet a decimis exigendis in terris in quibus non est consuetum decimas soluere. Si uero scandalum procedat ex malicia. agendum est ut in dicto. ¶. xi. supra dicit ¶ Pone qꝫ aliquis habet bonam conscientiā apud deum. multi tamen de eo scandalizātur hoies. vtrum sufficiat. R. secundū Ray. posset uideri qꝫ sic. ii. corin. i. gloria nostra hec est testimoniū conscie nostre. Item. xi. q. iii. secuti. dicas tn̄ qꝫ q̄tum in se est quilibet debet niti satisfacere aliis intentōem suam ostendendo et causā et speciem mali remouendo. nobis eni neccia est uita nostra aliis fama. xi. q. iii. non sunt. Si autem illi nolūt recipere satisfactōem parati semp reprehēdere nō imitari. debet dolere qꝫ illi peccant et sufficit. xi. q. iii. inter uerba. Et hoc idem habes supra. fama. ¶. primo.

Scientia et studium clericorū. Quod clericus debet habere sciam sacre scripture et aliarū litterarū et negotiorum. vt

ſupra · ordinandum · ¶ · iiii · Et ſacram quidem ſcripturam de-
bent ſcire clerici ad ſubditorũ animas informandas · xxxvi · di ·
c · ii · ¶ · ecce : et · c · ſiquis · ſeculares uero ſcientiam debent ſcire
ad eruditionem ut poſſint diſcernere uerum a falſo · et per eas
habere aditum ad ſcientias pietatis · nõ autem ad uoluptatem
et delectationem · xxxvii · di · ¶ · cur ergo · propter hoc ſtatutũ
eſt ut in certis eccleſiis habeatur doctor theologie et artiũ libe-
ralium vide ſupra · magiſter · i · ¶ · i ¶ Et intelligas de artibus
liberalibus · ſ · gramatica principaliter et dyaletica et rectorica
quia iſte principaliter erudiunt hoies ad ſciẽcias pietatis · ſecus
de arſimetica · geometria · muſica et aſtronomia · quia ille licet
in ſe contineãt ueritatem ñ tñ ducũt ad pietatem · di · xxxvii ·
ſiquis · Et tamen ſcie nunc dicte quinetiam et poetice poſſunt
quandoq; nõ ſolum licite ſed etiam meritorie ſtuderi · vt ſilicet
errores gentilium legendo deteſtentur · et utilia que in eis in-
ueniuntur ad uſum ſacre eruditionis inuertant · di · xxxvii ·
turbat · et · c · ſiquis uidetur · nã et ſiquis aduerſus mathẽaticos
uelit ſcribere imperitis matheoſos riſui patet · di · xxxvii · c · q
de menſa · paulus quoq; apoſtolus aliqua philoſoforum et poe-
tarũ ſuis ſcripturis ididit · vt in dicto · c · turbat · vnde · i · cori ·
xv · menãdri phi ſententiam ponit dicens · corrumpunt bonos
mores colloquia praua · Et ad thy · i · · epimenidis poete uerſi-
culum inducit cretenſes ſemper mendaces · male beſtie uentris
pigri · Et contra athenienſes diſputans a cauti poete teſtimo-
nio utitur · dicens de deo · ipſius eni et genus ſumus · actuum ·
xvii · Ieroni · etiam uſus eſt uerſibus uirgilii · de conſe · di · v ·
nunq̃ · et auctoritate galiẽi · et ypocracis · de cõſe · di · v · ne ta-
les · Itẽ Auguſ · uerſibus lucani · xvi q · v · ne mirũ · circa prin ·
debet etiam clericus ſiue prelatus habere conſciam negociorũ
temporaliũ · ũt hic infra · ¶ · iiii ¶ Vtrum clerici poſſint audire
leges uel phicam · ℟ · poſſunt bene nõ tamen cauſa cupiditatis
uel uoluptatis · ar · xxxvii · di · c · i · et c · legimus · etc · ideo · niſi
ſint de illis de quibus dictũ eſt ſupra · excomunicatio · i · ¶ · ix ·
et uer · vi · et · ¶ · iii · uer · xiiii · ¶ Quantam ſciam debet habere
perſona eccleſaſtica · ℟ · prelatus quilibet debet habere ſciam
litterature et ſi non eminentẽ ſaltem cõpetentem · alias poteſt
remoueri · de eta · et quali · q̃uis · et de renun · niſi · ede ele cum

nobis olim. Scia autem cōpetens uocatur que necessaria ē ad executionem cuiuscunꝙ ordinis. sicut sacerdos inq̃tum deputatus est ad celebrādum diuinum officium tenetur scire tantū de gramatica ꝙ sciat uerba congrue proferre et accentuare. et ꝙ intelligat saltem ad litteram ea que legit. Inq̃tum uero est minister sacramentorum tenetur scire que sit debita materia cuiuslibet sacramēti et modum rite dispensandi ipsa. Inq̃tum uero est doctor tenetur scire saltem rudimenta et articulos fidei per dilectionem operantis. Inq̃tum uero est iudex conscie tenetur scire et distinguere inter lepram et non lepram peccatorum. Corcor. Tho. in. iiii. di. xxiiii. addens ꝙ ad episcopos pertinet scire etiā ea que difficultatē in lege dei faciunt uel facere possunt. ¶ Vtrum prelatus debet habere scientiam rerum temporalium. R. sic. nam debent prelati subditis non solum spiritualia sed etiam carnalia subsidia mistrare. exemplo cristi qui turbas sequētes non solum uerbo docebat sed etiā uirtute sanabat et corporalibus alimentis reficiebat. Et ut hoc plene pficere possint oportet eos etiam habere solertiam secularium negociorū ut eorū cautelis et ecclesie seruent̃ indēnes et cuiqꝫ necessaria ꝓ suo modo submistrētur. di. xxxix. per totū. ¶ Et nota ꝙ licet quis ꝓpter horum simplicitatē repellatur. ab obtinēdo bñficio ñ tamen deicitur ab obtēto. sed dat̃ ei coadiutor. vii. q. i. quia frater. de elec. cum in cunctis. secus autē in litteratura. quia si nō habeat saltē cōpetentem potest remoueri vt in precedenti. ¶. dicitur ¶ Vtrum magis expediat insistere scie theologie nel intendere saluti aiarum. R. secundum Tho. in quolibet. hec duo adinuicem compari possunt dupliciter. s. absolute et in aliquo caū. est igitur considerandū. ꝙ in aliquo artificio simpliciter melior ē qui disponit de artificio et dicitur architector quam aliquis manualis qui ope exsequit̃ secundū quod ei ab alio disponitur. vnde in edificiis et cōstruendis maiori mercede cōducit̃ qui de edificio disponit q̃uis nichil maibus opetur q̃ manuales artifices qui dolāt ligna et incidūt lapides. In edificio autē spūali sunt quasi manuales oparii qui pticulariter insistunt cure aiarum publice sacramta ministrando uel aliud huiusmodi pticulariter agendo. sed quasi principales artifices sunt epi qui iperant et disponunt qualiter suum officiū

exsequi debeant ꝓpter quod epi . i . sẽper intendentes dicuntur ¶ Similiter et theologie doctores sunt quasi principales artifices qui inqrunt et docent q̃liter alii debeant salutem aiarum procurare . Similiter ergo melius est docere sacram scripturam et magis meritorie si bona intentõe agatur . q̃ impẽdere pticularem curam saluti huius et illius . vnde apostolus de se dicit . i . cor . i . ñ misit me cristus baptisare sed euãgelizare . q̃uis bbisare sit opus maxime conferens saluti aiarum . et ii . thimo . ii . dicit hoc cõmenda fidelibus qui ydonei erũt et alios docere . ipa eni ratio demõstrat ꝙ melius est erudire de ptinentibus ad salutẽ eos qui in se et in aliis ꝓficere possunt q̃ simplices qui in se tm̃ possunt ꝓficere . In aliquo tñ casu necessitate iminente debent etiam epi et doctores intermisso ꝓprio officio pticulariter intendere saluti aiarum . de materia sciẽtie supra dicere et supra magister primo . et magister . ii . et infra . studium .

SCisma . Scisma secundum Hostien . Gof . et Ray . est ab unitate fidei seu ab uiuersitate illicitus discessus . et dicit a scissura que per ipm fit . xxiiii . q . i . scisma ¶ Que differentia inter scisma et heresim . R̷ secundum . Ray . heresis in principio sui habet puersum fidei dogma quod ñ habet scisma . sed in fine contingit aliq̃m heresim ut recte ab ecclesia uideatur recessisse . xxiiii . q . iii . iter heresim et scisma . vnde potest dici ꝙ est talis differentia qualis inter dispositõem et habitum . primo eni dicitur scisma sed cũ post ptinaciter inheserit sue secte asserens non esse obediẽdum rõne ecclesie est heresis . quia peccat in illo articulo . scãm ecclesiã catolicã . uel dic ꝙ est talis differẽtia q̃lis inter genus et spẽm . quia omnis hereticus est scismaticus sed nõ ecõuerso . Idem Gof . ¶ Vtrum scismaticus uel hereticus habeat aliquam potestatem spũalem . R̷ . secũdum Tho . secũda secunde . q . xxix . duplex est potestas spũalis . vna quidẽ sacramentalis . alia iuriditionalis . sacramentalis qdem potestas est que per aliq̃m consecrationem cõfertur . et talis secundũ suam essentiã remanet in homine q̃diu uiuit siue in scisma siue in heresim labatur . quod patet ex hoc ꝙ rediẽs ad ecclesiam non iterum consecrat̉ . sed tñ tales usum potestatis ãmittunt ita ꝙ non licet eis sua potestate uti . si tñ usi fuerint effectum habet in sacramtalibus quia in hiis hõ nõ opat̉ nisi sicut istrumtum

dei. vnde effectus sacramētales non excludūtur propter culpam quamcunqꝫ conferentis sacramentum. Potestas autem iuriditōnalis est que ex simplici iniunctōe hominis confert. et ideo non immobiliter adheret. et in scismaticis et in hereticis non manet. vnde non possunt absoluere nec excomunicare nec indulgentias facere aut aliquid huiusmodi et si fecerint nichil est actum. vii. q. i. nouacianus. ¶ Qualiter scismatici puniuntur ℞. secūdum Ray. a dño quidem legūtur mutipliciter puniri. vt dathan et abiron qui hyatu terre absorti sunt. nume. xvi. Item decem tribus que ieroboā adheserunt date sunt in dispsionem. iii. ℞. xii. et xiii. et aliis multis exemplis. Ab homine quoqꝫ siue a iudice puniūtur per excomunicatōem uel depositionem. di. xxiii. in nomine domini. e. ti. c. ii. Item puniūtur pecunialiter. ar. xxiii. q. vii. quod autē. Item si necesse est etiā māu militari siue armata. xvii. di. nec licuit. xi. q. i. petimus. de hiis penis etiam tangit Tho. secunda secunde. q. xxxix.

¶ Quod sit grauius peccatum scisma uel heresis? ℞. secūdum Tho. secunda secunde. q. xxxix. heresis simpliciter est maius peccatū quia est contra ipm deum secundū ꝙ in se est ueritas prima. cui fides īnititur. Scisma autem est cōtra ecclesiasticā unitatem que est minus ꝗ ipse deus. ex aliqua tñ circūstantia contingere posset ꝙ aliquis scismaticus grauius peccaret ꝗ infidelis aliqs. et hoc propter maiorem contēptum. uel propter maius piculum quod inducit. uel propter aliquod huiusmodi.

¶ Qualiter redeūtes a scismate sunt recipiendi? ℞. scismaticus uolens redire. abiurare debet et satisfacere ad mandatū ecclie et debet recipi cū manus impositōe ut accipiat spm sancttum. qui extra ecclesiam nō est nec dari potest. xxiiii. q. i. dicimus. et. c. pudenda. et. c. scisma. Et siquis recōsiliatus dicat se dispensatum circa ordines probare debet: et ab eo qui dispensare potest. vt e. ti. c. fi. ¶ Quis potest dispensare cum ordinatis ab heretico uel scisnatico uel ex coīcato? ℞. secundū Hostien. si scienter a tali ordinem receperunt tunc solus papa dispensat Si uero ex ignorantia nō tñ supina tūc per discretū prelatum cum talibus poterit dispensari. de ordi. ab eo. re. epi. c. i. et ii. sed in epatu solus papa dispensat. de elec. quia diligētia. Et de sic ordinatis habes supra. ordinatus. i. § . pe. et fi. Alienatōes

facte a scismaticis nō ualent · vt supra · alienatio · ¶ · pe · et qui innitit̄ eis ē excomunicatus · vt · s · excomunicatō · i · ¶ · ii · i fi ·

Secretorum reuelatio · vide supra · relatio ·

Seditio · vtrum sit peccatū mortale · R̷ · secundū Tho · ii · secunde q · xlii · seditio ꝓprie opponitur unitati multitudinis · s · ppli ciuitatis uel regni · et sic opponit̄ iusticie et comuni bono · et ideo ex suo genere est peccatū mortale · et tanto grauius quanto bonum comune quod impugnatur per seditōem est maius q̄ bonum priuatum quod impugnatur per rixam · peccatū autē seditionis primo quidem et principaliter ꝑtinet ad eos qui seditionem ꝓcurant qui grauissime peccant · Secundo autem ad eos qui illos sequuntur ꝑturbantes bonum comune · Illi uero qui bonum comune defendunt eis resistentes non sunt dicēdi seditiosi · sicut nec illi qui se defēdunt dūr rixosi

Sententia · q̄ndoq; sentētia dicitur lata a iure · q̄ndoq; a iudice · a iure quando est de hoc factū statutum ab eo q cōdere potest · de quibus habes supra · lex · ¶ · ii · Sententia uero a iudice est quando aliquis iudex iudicat inter partes · uel quando aliquem excomunicat ut propter contumatiā et huiusmodi · Similiter etiā dicitur a iudice ferri q̄n etiam non p modum cōstitutionis sed in odium alicuius mali iam commissi fertur excōicatio siue generalis siue specialis · Et similiter dico etiam si fiat in odium cōmittentiū in futuro · dum tamen non intēdat facere ꝑpetuam constitutionem · ¶ Que est sententia interlocutoria ? R̷ · secundū Ray · est illa que nō sup principali sed super aliis questionibus ꝓfertur · s · inter principiū cause et finem · vt est de aliquo teste repellendo uel recipiendo dilatione danda uel non · vel potest dici interlocutoria quia inter partes loquendo ꝓfertur · sine scripture solennitate · ar · e · ti · et si · li · vi · bene tñ debet redigi in scriptis sed non est ꝓpter hoc necesse q̄ de scripto recitetur · e · ti · quoniam · ¶ Que est sententia diffinitiua ? R̷ · secundum Ray · diffinitiua est sentētia quando principalis questio diffinitur · ff · de · re iu · l · i · et debet ꝓferri ab ip̄o iudice et non ab alio alias non ualet nisi iudex sit episcopus qui potest per alium recitare adinstar illustriū · C · de sen · ex · pi · re · l · ii · et in aūt · de illustribus · et qui sup · e · ¶ · scimus igitur · colla · v · e · ti · et si · li · vi · ¶ Vtrum sentētia diffinitiua

sine scripto ualeat in aliquo casu. R. sunt casus in quibus ualet secundũ. Io. videlȝ quando breues cause sunt. et maxime uiliũ psonarum. et potest dici breuis duorum aureorũ. ff. de dolo. l. adest. et. l. prece. in fi. Inspiciatur autẽ qualitas psonarũ et relinqtur arbitrio iudicis. ff. de iu. deli. l. i. de offi. dele. de causis uel inspiciatur cõsuetudo loci uel fori. xi. di. cõsuetudines. Itẽ ualet cum epus in causa ciuili iudicat inter clericos suos. xi. q. i. siquis cum clerico. et C. de sen. ex. pi. reci. autẽ. nisi. ¶ Item cum preses deposito officio cõuenitur ut reddat ãministratoẽm in auten. vt iudices. sine quo suf. ¶. necessitatẽ ¶ Itẽ cum papa per se pnunciat. valet enim licȝ non tulerit illam in scriptis. ipe enim solus legibus non subiacet. decet tñ eum iura seruare. C. de legi. digna vox. Item secundũ quosdam ualet si lata sit in causa matrimoniali. de testi. albericus ¶ Sententia debet ferri sedẽdo. Itẽ i loco publico et hõesto. iii. q. iii. ¶. spaci in fi. ff. de arbi. si cũ dies. ¶. si arbiter. Item debet ferri de die et non in tenebris. vt supra. iuriditio. in fi. Item nec in diebus feriatis maxime solẽnibus et festiuis. vt supra. ferie. ¶. vii. ¶ Item nõ debet ferri per uenalitatẽ. ii. q. vii. ¶. diffinitiua. hec et multa alia reqruntur in sententia quorum sialiqd omissum fuerit nõ ualebit ¶ Vtrum sententia a non iudice lata teneat. R. nulla est. de iudi. at si clerici. nisi in cã recõuentõis. iii. q. viii. ¶. cuius inagẽdo. de mutu. pe. c. i. et ii. Item tenet sententia cum quis laicus ex certa scia consentit in iudicẽ nõ suũ ff. de iuri. o. iu. l. si per errorem. de foro cõpe. significasti. Sȝ hoc non habet locum in clericis qui nõ possunt in alium iudicẽ consentire. nisi sit psona ecclesiastica et que iuriditõem habeat ordinariam et de uoluntate sui epi. vt in dicto. c. significasti. De hac materia supra. iudex. i. ¶. ii. et ¶. peul. nec etiam nisi in causa recõuentionis. nam si clericus conueniat laicum corã iudice laico. et ille laicus recõueniat clericũ similiter. si feratur sentẽtia contra clericũ bñ tenet. qa suus iudex est per recouẽtionem. de mutuis. pe. c. i. et. ii. iii. q. viii. ¶. cuius inagẽdo. C. de sen. et interlo. iudicũ. l. cũ papinianus. et in aũt. et cõsequenter. Criminaliter uero laicus clericũ cõuenire nõ posset coram iudice seculari. xi. q. i. c. i. et ii. nec reconuenire quia in crimen nõ admittitur reconuẽtio. iii. q. xi. neganda. et nõ

relatione criminum sed innocētia reus purgatur. ff. de pu. iu l. is qui ¶ Quid si sint duo iudices et proferunt diuersas sentē-tias. R. si processerūt ex iuriditione ordinaria tenet pro reo ñ pro actore. nisi in causa fauorabili puta matrimonio dote uel libertate siue testamēto si pro hiis fuerit lata. Si uero ꝓcesse-runt ex potestate delegata. pendet ex arbitrio delegantis. ꝙ si ex com ꝓmisso neutra debet habere uigorē. de sen. et re iudi. duobus. ¶ Quis sit effectus sentētie? R. secundū Ray. effec-tus eius est multiplex. primus est ꝙ pro ueritate accipit̄ q̄ntū ad illos inter quos lata est. et intelligo postq̄ transit ad rē iu-dicatam. s. ꝙ ab ea appellari non possit. quod est post decē dies ff. de regu. iu. res iudicata. Itē effectus sētētie ē ꝙ in actōibus ꝑsonalibus mādetur executōi infra q̄tuor menses. de offi. dele. querenti. et e. ti. ꝙ ad consultatōem. tam̄ tempus ip̄m potest artari et ꝓrogari causa cognita. vt in preallegato. c. ꝙ ad cō-sultationem. ff. de re iu. l. ii. In actionibus uero realibus cum res certa petita est puta liber. equus. ager. domus dꝫ mandari executioni statim post decē dies qui sunt concessi ad appellādū et hoc si res non est in p̄ntia. isti. de offi. iu. in pri. Et idē fieri debet in actione criminali. nec enim in talibus executio est dif-ferenda. ii. q. i. sicut. Fallit tam̄ in q̄tuor casibus. primus. s. cum princeps ex uindicta seuerius fert sententiam. quia tunc differtur executio adminus per. xxx. dies. vt locus possit esse mie uel si res exigit etiā penitentie. xi. q. iii. cum apud. in fi. C. de penis. si uindicari. Itē cum sententia ē lata in mulierem pregnantem. nam differtur usq; ad tēpus ꝑtus. ff. de re. iu. l. pregnantis. Item si capitalis sententia est lata in seruū differt̄ executio quousq; reddiderit rōcinia mi͞stratōis q̄m gessit. C. de bonis ꝓscrip. l. i. Item cum quis est confessus de crimine. C. de cus. re. l. ii. vbi dicit̄ ꝙ reus de crimine cōfessus in iure retru-datur in carcerem. et post modum reductus apud acta audiat̄ vt. s. confessionem iteret. Sunt et alii plures effectus sentētie quos non ꝓsequor. quia potius ad forū contentiosum ꝑtinent ¶ Vtrum sentntia lata inter aliquos preiudicet aliis. R. regu-lariter nec sentētia nec res iter alios acta uel iudicata ꝑiudicat aliis. de fide instru. inter dilectos. et e. ti. q̄uis. C. res inter a-lios acta. per totum. Fallit tamen in multis casibus. scilicet

cum cause sunt connexe. lxxxi. di. tātis. iii. q. vi. hoc quippe. de accu. ad petitionem. de purga. ca. c. pēul. Item in causa libertatis. ff. de sta. ho. l. ingenuum. Item in causa filiationis. ff. de liberis cognoscendis. l. i. in fi. et l. ii. et iii. in princi. Item fallit si actio uel defensio primo loco ꝑtineat ad aliquem et ipse scienter patiatur ꝑ sequentem experiri de re illa. quia intelligit̄ iuri suo renunciare. vt si debitor passus sit expiri creditorē de ꝓprietate pignoris qui succubuit si debitor postea uellet agere obstat ei res iudicata. uel etiam si econuerso creditor passus sit debitorē agere. ff. de re iu. sepe. e. ti. c. pēul. vbi hec oīa notat̄

¶ Vtrū sententia lata inter alios alteri prosit. R. regulariter nec sentētia nec alia res inter alios acta alteri prodest. ¶ Sed fallit qa ꝓdest in certis casibus. primus quidē in querela ioffíciosi testamēti. ff. de inoffici. te. l. papinianus. ¶. m̄minisse. Item in re indiuisibili. ff. si serui. uen. l. loci. ¶. si fundus. Item in re comuni cū pupillo. ff. quemadmodū serui. amit. l. si comunē. ii. q. vi. ¶. diffinitiua. uer. quādoqꝫ plures. de appella. c. pēul. Item prodest ubi res est comunis cum fisco. C. de con. re. alie. l. ii. notantur hec e. ti. c. pe. ¶ Quibus auxiliis subleuet̄ sententia. R. quatuor. subleuatnr eni quādoqꝫ per appellationē que debet fieri infra decem dies a tempore late sententie. ii. q. vi. c. i. et c. anteriorū. Secundo per supplicationē ut cū lata est a principe uel ab alio a qno nō licet appellare. xxxxi. q. ix. ueniam. et. c. sententiam. Tercio per querelā falsi ut si dicat̄ lata per falsos testes. uel alias falsas probatōnes. de testi. sicut nobis. de procura. in nostra. et de proba. licet. C. de fal. l. querela. Itē q̄rto per inintegrū restitutōem. e. ti. de iintegrūum restitutionibus. per totum

SEpultura primo comuniter. Sepultura. secundū Gof. quandoqꝫ accipitur pro ip̄o officio quod ipendit̄ coporibus sepelliendis. et de hac intelligit̄ qꝫ uendi n̄ potest. de symo. non satis. xiii. q. ii. ꝑcipiendū. i. q. i. dictum. quādoqꝫ sepultura dicitur ipsa terra que si est de cimiterio siue ibi fuerit aliquis sepultus siue non. iterum uendi non potest. de reiuenque religiosis. tercio quandoqꝫ dicitur ip̄a tumba et ista uendi potest si nullus in ea sepultus sit. alioquin locus est factus religiosus et uendi non potest. ff. de reli. et sup. fu. l. ii. xiii. q. ii.

questa. et c. postq̄. Quarto quādo dicitur terra pura que deputanda est adusum sepulture. et hec uendi potest. xii. q. ii. aurū ¶ Quid est ius sepulture? R℞. secundū Ray. ius sepulture est quod cōpetit ecclesie ad sepelliendū aliquos in cimiterio suo et ꝓuenit ex pontificis assignatōe. ar. xiii. q. i. ecclesias. Cōpetit autē generaliter ecclesiis et etiam illis quibus a iure uel priuilegio concessum est non autem aliis ¶ Vtrum alibi q̄ apud ecclesiā possit esse sepultura. R℞. secundum Inno. cimiteriū uel quecunq; sepulture debent esse circa ecclesiā. xvii. q. iiii. sicut sed tam̄ bene potest cimiterium aliq̄ntulum esse remotum ab ecclesia. Non tamen credimus ꝙ alicui loco etiā religioso hospitali uel huiusmodi possit accedere sepultura nisi hēat ecclesiā Item in uno cimiterio multe ecclesie possunt hēre ius sepeliendi parrochianos suos ¶ Vtrum pactum preiudicet sepulture. R℞. pactum quod fit cum rectore ꝓchialis ecclesie de nō recipiēdo aliquos uel certos ꝓchianos eius ad sepulturā seruari dȝ etiā ab hiis q̄bus a sede apostolica sepultura libera est cōcessa. et illi apud eos elegerint sepeliri. ar. de pac. pactū. li. vi ¶ Vbi debet sepeliri qui decedit nulla sepultura electa. R℞. secundū Io. an. sup̄ c. de sepul. animarū. li. vi. sepeliri debet in sepulcro p̄etum exemplo patriarcharum. xiii. q. ii. ebron. e. ti. nos instituta et c. firmitatem. uel in parrochiali ecclesia si consuetudo sit. ꝙ si talis sit alienigena uel uiator debet sepeliri apud ecclesiam in cuius parochia mortuus est. xii. q. i. ecclesias. uel in ecclesia cathedrali si sit consuetudo. xvi. q. i. c. i ¶ Clerici quoq; si non eligant sepulturam sepeliri debent in ecclesia ubi sunt clerici. Item qui habet domicilium in ciuitate uel castro sed quandoq; ad uillā ruralē se trāsfert recreationis causa uel ut ruralia exerceat et nō electa sepultura decedit n̄ debet sepeliri in ecclesia dicte uille sed in sua ꝓchiali uel potius in illa in qua maiorum suorū ab anticquo extet sepultura. dūmō absq; ꝑiculo ad ip̄aȝ ualeat deportari. Mulier que plures uiros habuit si sepulturā non eligat est cū uiro ultimo cuius domiciliū et honorē retinet tumulanda. e. ti. is q. li. vi. ¶ Quid de hiis qui accipiunt alienū in casu nō concesso? R℞. tenentur ad restitutōem corporis si petatur. Item tenētur restituere quicq̄d occasione illius perceperunt uel que ꝑcipi potuerunt. e. ti. fraternitatem. in fi et

c. ex pte. i. et c. cum liberum. et c. in presentia. et c. animarũ li. vi. ¶ Quis tenetur facere expensas ? R. heres tenetur et ab ipso peti possunt. quia uidetur q̃si contractum cum defuncto. et de hac materia uide supra. restitutio. ii. ¶. v. circa fi. Itẽ si mulier habebat dotem de ipsa debent fieri expense funeris. si ñ habebat tunc ad ipsum maritum ptinet. ff. de reli. et sup. fu. l. i. et l. siquis. ¶ Quid de hiis qui morientem. molestant sepulturam impediunt. aut funeri iniuriantur ? R. qui ad domum moribũdi accedit et ipsũ uel alios molestat uel rebus eius signa ponit cadit ab actione et intm̃dẽ condenpnatur heredibus iniuriati. et publicatur tercia ps bonorum eius. et est infamis. Et idem in eo qui circa funus peccat. C. de sepul. uio. aũt. Item qui domũ. nec debet impediri sepultura pre textu debiti uel cuiuscunq̧ obligationis. C. de sepul. uio. l. cum sit. Nec dz inferri molstia infra nouẽ dies ab obitu. alias protũc est iutile. vt in autenti. sed nec ante. bene tamen impediretur in multis casibus. de quibus habes infra. sepultura. iiii. ¶ Vtrum liceat expoliare mortuos supra. mortuus. ¶. ii.

Sepultura. ii. s. q̃tum ad electionẽ. precipitur uniuersis clericis sub interminatione maledictionis eterne ne inducãt aliquos ad uouendũ iurandũ fide iterposita seu alias pmittendũ ut apud eorum ecclesias eligant sepulturã uel iam electam ulterius non mutent alias talis electõ irrita est. q̧ si elegerit nõ pñt sepeliri apud ecclesias sic electas nec eligere alibi sed omnino sepeliendi sunt apud ecclesias apud quas fuissẽt sepeliendi si non elegissent sepulturã. de sepul. animarũ. li. vi. Cui constitutõi supadditur q̧ qui cõtrarium fecerit sit excomunicatus. et ñ possit absolui nisi a papa. uel i articulo mortis ut supra. absolutio. i. ¶. iii. uer. iiii. Item religiosi uel clerici q̧ predictos in suis ecclesiis uel cimiteriis presũpserint sepelire tenentur ad restitutõem corporum si petant. et etiam omniũ illorũ que occasione sepulture eorũ puenerũt q̃libet ad eosdẽ faciẽdã itegraliter infra decem dies. q̃ nisi fecerint ecclesie ipe apud quas sepulti fuerint et cimiteria earumdẽ extunc sint et tã diu maneãt interdicta. donec facta fuerit restitutiio predictorum. vt in predicto ca. aiarum. Secus autẽ uidetur dicendũ quãdo quis primo motu uoueret uel iuraret in tali loco eligere

sepulturam · qa secundum Hos · tunc teneretur seruare nisi ex causa noua post orta · vt quia factus est episcopus uel locus ille quasi dissipatus est · ar · de reli · do · inter qtuor ¶ Eligere potest quis sepulturam dimissa antiqua etiam in loco religioso · e · ti · cum quis · li · vi · in fi · ¶ Vtrū religiosi possint eligere sepulturam · R · non · sed sunt apud monasteria sua tumulādi · possent tamē eligere si quādo moriuntur essent a deo remoti q cōmode portari nō possint ad alia · e · ti · religiosi · li · vi ¶ Vtrum patres possint filiis eligere sepulturā · R · pñt eos sepelire ubi uoluerit si sint infra annos pubertatis · s · xiiii · cōpletos · et consuetudo terre id hēat alias non · Ipsi tamē filii eligere nō possunt nisi post dictum tēpus · tunc enim pñt etiam absq patris consensu · Ita tamē q si sint filiifamilias n̄ possunt sine eius cōsensu relinquere aliquid pro anima sua nisi hēant peculium castrense uel qsi · e · ti · licet · li · vi · ¶ Quid si pprius sacerdos corpus eius qui alibi se elegerat sepeliri uiolēter rapuerit? R · secūdum Hos · amittit ius quod p eius mortuario habet · et ossa restituet · e · ti · cum liberum · Idem si aliquis cōuentus uel maior ps eius hoc fecerit secus crederem si minor pars uel solus prelatus hoc fecisset ¶ Vtrum possit fieri pactio peccuniarum sup electōe sepulture R · secundum Hos · quicqd temporale pmittitur uel datur ut talis electio fiat omino reprobatur · quia symoniacum esset · i · q · ii · qpio · de pactis · plerumq ¶ Quid si aliquis mādet corpus suum non sepeliri · R · non est adiplendum · ff · de condi · insti · l · quidem · et nota · xxi · di · nunc autem ·

Sepultura · iii · scilicet quo ad canonicam portionem · qñ quis eligit alibi sepulturā de oibus que illi loco dimittit debet sua parrochilis ecclesia habere canonicam portionem que uaria est secundum consuetudines · alicubi enim est medietas · alicubi tertia · alicubi qrta · et ideo consuetudini est standum · e · ti · certificari · Et si consuetudo nō appareat dicit Hosti · spectandam esse cōsuetudinē ecclesie metropolitane et si nec illa appet spectanda est cōsuetudo uicinarum · et si uaria sit tūc secundū Gof · quarta debetur · In hac enim magis iura concordare uidētur · e · ti · in nostra · Si autem esset cōsuetudo q nichil detur · hēs infra · ¶ · iiii · Tñ de his q eligunt sepulturā apud fratres predicatores uel minores · declaratū est q tenent

ecclesie prochiali dare quartam partem non solum de omnibus funeralibus sed etiam de qbuscunqꝫ quomodocunqꝫ relictis ad quoscunqꝫ certos usus etiam de quibus q̄rta dari nō consueuit vel alias de iure nō debent᷑. Item de omibus datis in morte uel mortis articulo in ĭfirmitate dantis de qua decesserit fratribus ipsis uel aliis ꝑeis. e. ti. dudum. in clem̄. ❡ Quādo aliqs cuius maiores solent ab antiquo in aliq̄ ecclesia sepeliri ea dimissa eligit alibi sepulturam. utrum canonica portio debeatu rdimisse ecclesie. R℞. non. sed potius illi ecclesie in qua consueuit audire diuina et recipe sacram̄ta. e. ti. cum quis. li. vi. ❡ Quid si in una solet audire diuina et in alia recipe sacram̄ta? R℞. uidetur ꝙ portō canonicaꝫ debet᷑ ei ubi cōsueuit recipe sacram̄ta. e. ti. c. i. ❡ Quid si consuetudo est ꝙ nichil detur pro canonica portione? R℞. secundū Ray. credo ꝙ n̄ ualet quia est contra rōnē et naturalem eqtatem. e. ti. nos instituta. et. c. relatum. et c. certificari. Tamē secundū Hosti. hec consuetudo bene posset prescribi si titulus ꝓbaretur. ❡ De quibus rebus debet dari canonica portio. R℞. secūdum Ray. non tm̄ de oblatōibus cereis et aliis huiusmodi que ecclesia in qua qs sepelitur in die funeris recipit sed etiam de aliis que defūctus pro anima sua illi ecclīe reliqt. e. ti. in nostra ❡ Cōcordat Hosti. et addit intelligendū de hiis que relinquūtur occasiōe ecclesie uel loci. secus si ĭtuitu ꝑsone q̄uis ecclesie dūtn̄ in fraudem nō fiat. Idem dicit intelligendum esse tam de mobilibus q̄ de ĭmobilibus. excipiuut᷑ tam̄ ornamēta ecclesie et pecunia pro eis data uel pro fabrica. āniuersario septima et tricesima et alia ad ꝑpetuum cultū diuinū legata. de quibus canonica portio deduci non debet nisi factum fuerit in fraudem. vt ep̄us si est consuetudo seu prochialis ecclesia defraudaretur. detesta. c. fi. Insuper de hiis que testator siue moriens relinqt quibuscunqꝫ aliis ecclesiis uel ꝑsonis uel in cōmuni ut pauperibus nullam portionem habebit parrochialis ecclesia. vt Inno. dicit. c. ti. relatum. quia canonica portio nō est prānda nisi ab ecclesiis in quibus quis sepelitur uel ad quam transit se cōuertendo uel aliomō. Concordat Vber. et Hostiē. Et nota hic ut Inno. dicit ab ista canonica portione danda parochialibus non sunt de iure exempta monasteria uel alia loca que alias sunt exempta. e. ti. in presentia. et detesta. reqsisti

et c. officii. Item nota secūdum Hosti. q͛ licet petitio canonice portionis competat sacerdoti prochiali tam̄ si ipse est negligens ipetendo episcopus poterit petere pro illo. de succe. ab intesta. c. si. ¶ Quid si moritur rex uel dux uel alia p̄sona que per ān̄i circulū in diuersis ecclesiis audiebat diuina et p̄cipiebat sacramenta q̄si habens duo uel plura domicilia in quibus pariter se collocabat et elegit sepulturam in alio loco. cui ecclesie dabitur canonica portio? R℞. ecclesie domiciliorū diuident eam inter se ar. de decimis. qm̄. et expresse habatur. e. ti. cum quis. li. vi. ¶ Quid de quibusdā regionibus ubi de omnibus mobilibns que defūctus potest testam̄to relinquere siue legare ecclesia exigit terciam partem. et morienti iniungit sacerdos q͛ reuelet oīa mobilia sua. sicut dicitur fieri in britānia minori. R℞. secūdum Vber. non credo q͛ hec consuetudo preiucare debeat iuri cōmi nisi legittime fuerit prescripta et cōtradictorio iudicio obtēta uel auctoritate sedis apostolice cōfirmata. Nec credo archiep̄orū uel ep̄oruʒ illius loci constitutōem ad hoc sufficere. nisi adsit uoluntas subditorū quos tangit. Et idem credo de predicto precepto scilicet q͛ nō tenent̄ moriētes in hoc casu eis obedire. nisi in dictis casibus. ¶ Pone q͛ defunctus ecclesie sue relinquit decem et alteri ecclesie in qua eligit sepulturam relinquit mille uel castrum. nunquid prima ecclesia debet esse cōtenta de illis decem R℞. secundū Ray. si defunctus legauit hoc modo q͛ esset illis contenta et sacerdos sciuit conditōem et tn̄ recepit legatū uidetur renunciasse iuri suo et ideo non poterit ulterius petere aliq̄m portionem. Si uero defunctus absolute relinquit et ipse absolute recepit poterit nichilominus de ceteris portionē uendicare. de testa. officii. uel saltē aget ad supplemētū cōputatis illis decem. sicut filius institutus in parte minore q̄ legittima potest agere tantū ad supplemētum. C. de inoffi. te. si quando ff. illud. et l. omino ar. de ep̄. et uendi. cū dilecti. ¶ Quid siqs eligat sepulturā in ꝓpria eccl'ia et ei nichil legauit et aliis multa legauit. nūq̄d poterit hec ecclesia petere aliquam portionē. R℞. secūdum Ray. si est consuetudo q͛ eligētes sepulturā in ꝓpria ecclesia semꝑ aliquid relinquāt pōt illud ecclesia petere ab heredibus nō iure actionis nec differēdo ꝓꝑ hoc sepulturā. sed implorādo officiū sup̄ioris. de sy. ad apostolicā. Si uero nō est

cousuetudo nichil potest petere sed solis funeralibus debet esse contenta. nam tenetur ex officio ipsum sepelire. de symo. non satis. et c. cū in ecclesie. posset quoq; i hoc casu iplorari officiū iudicis aduersus heredes si deprehendatur dolus testatoris. uel heredum. similiter aduersus rectores aliarum ecclesiarum si et illorum dolus deprehēdatur. ¶ Pone ꝙ aliquis eligit sepulturā apud aliqm religionem postea intrat in ipam et decedit. nūqd locus religionis tenebitur ecclesie illius ad canonicam portionē R. secundm Ray. dico ꝙ si transit in ifirmitate de qua morit tenetur. e. ti. de hiis. secus si trāsit in sanitate aut etiam in infirmitate de qua n̄ moritur. Concor. Hosti. ¶ Quid de lepsis intrātibus domos leprosorum. nunqd sacerdos prochialis pōt de eis morientibus petere canonicā portionem? R. secundum. Vber. credo ꝙ non. quia par iudicium est ac si trāsierit sani ad religionem nisi forte ex ipa lepra moriātur. In hac tamen pte tenēda est cōsuetudo regionis ¶ Quid si aliquis recipiat incōfraternitatē alicuius loci religiosi nō tamē oblatis bonis suis. sed sibi retentis et ibi eligat sepulturam? R. secundum Gof. n̄liberat a canonica portione sicut nec eximitur ab epali iuriditione etiam si ipi religiosi sint exēpti. de priui. cū et plātare. ¶. de confratribus. et c. vt priui. Idem Hosti. ¶ Quid siquis ingressus religionem decedat in tēpore nouiciatus? R. secundū Gof. puto canonicam portōem ecclesie priori non deberi. q̄uis enim exire potuit nō tam̄ exiuit sed in religione decessit. et hoc sufficit ad qrte retentōem. e. ti. de hiis. ¶ Quid si infirmus in una prochia faciat se deferri ad aliā et ibi moriatur? R. secūdū Ray. prima ecclesia non propter hoc priuatur canonica portione. c. ti. de hiis.

Sepultura qrto. s. quādo ꝓhibentur in cimiterio sepeliri omnes heretici. de hereti. sicut. et de hoc supra. hereticus. ii. ¶. ii. etiā si post mortē appeat de heresi. xxiiii. q. iii. ꝓfertur. Similiter etiam ꝓhibentur pagani et iudei. de conse. di. i. ecclesiam. et c. si. Item generaliter oīs excommunicati. xxiiii. q. ii. sane ꝙ super. de priuile. epōrum. li. vi. ¶ Etiā excōmicatus minori. ar. in dicto c. sane. Et intelligēdū secundum Vber. de excōmunicatis minori excōmunicatōe si notorie sic excōmunicati sint Item idem de excōmunicato etiā

iniuste ut notatur de restitu. spo. literas. in glo. circa fi. Item probibentur q in torneamētis moriuntur. et exponit Hosti. etiam siquis ibi uulnus letale accepit licȝ postea supuixerit qui q̄uis peniteat et ei eucharistia ñ deneget carebit tñ ecclīastica sepultura. de tor. c. i. hoc tam̄ intelligitur de illo qui uenit cā exercendi se in torneam̄to. nō de aliis. de tor. c. ii. Nam et secūdum Vber. intelligitur tā de militibus q̄ de armigeris eorū qui ibidem in armis se exercent. secus de illis qui illuc uadunt causa curiositatis uel ad uidendū uel q̄cunq̧ alia causa. Item probibentur illi qui se occidunt. xiii. q. ii. quibus. xxiii. q. v. placuit. ¶ Et itelligendum secundum Vber. si peremerunt se ex desperatōe uel iracundia. secus si ex furore uel a casu. vnde sicut dicit Ber. e. ti. ex pte. si aliquis ꝓpter fugam p̄cipitaret se in aq̄m et sic credebat se euadere posse ñ iputatur ei si cōtrariū eueniat. et hoc cū pro bono et licito hoc faciat. ar. xiii. distin. nerui. xxiii. q. v. de occidendis. Concor. Hosti. Item quādoq̧ interdicit̄ sepultura generaliter. vt omibus de tali loco scilicet tēpore interdicti. vt supra. interdictū. iiii. ¶ . iii. Itē manifesti usurarii. de usuris. q̄a. et c. quamq̄. li. vi. Item q̄cunq̧ p̄sbiterum tutorem in testam̄to reliquerit. xxi. q. iii. cyprianus. et lxxxviii. di. neq̧ apud. Sed ut ibi dicit glo. istud hodie ñ hēt locū. Item blasfemus dei. de maledicis. in fi. Item monachus ꝓprium hn̄s. de sta. mo. super quodam. et generaliter nullus notorius de peccato mortali sepeliēdus est. xiii. q. ii. quibus. et c. nō extimemus. et c. obeūtibus. Et hec locum hn̄t si tales non sint reconsiliati ecclesie. nam si reconsiliati essent uel certa signa penie apperēt sepeliēdi sūt. sed heredes tenent̄ satisfacere pro eis. e. ti. prochiano. nisi fuerit raptor. de quo supra. raptor. i. ¶ . i. vel occisus in torneam̄to ut dictum est. Item nō est sepeliendus qui saltem semel in anno non cōfitetur. de penitē. omnis. et hoc etiam intellige nisi in articulo mortis exn̄s signa contritionis oñdit. ad quod ꝓbandū secundum om̄s in hiis casibus sufficit unus testis. xxvi. q. vi. qui recedunt. et c. fi.

¶ Quid si tales qui dicti sunt fuerūt sepulti? R. si corpora eorum discerni possunt exhūandi sū. alias ñ e. ti. sacri. et ecclīa siue cimiterium recōsiliandū est. de cōse. ec. uel al. cōsuluisti. Occulti tamē peccatores sepeliendi sunt. nisi forte esset aliquis

hereticus siue excomunicatus quia cui non cōmunicamus ui-
uo nec mortuo cōmunicare debemus. vt. s. excōmunicatio.
vi. ¶. fi. ¶Quid si dubitetur de cadauere vtrum fuerit cristi-
ani pagani uel excōmunicati? R. videtur in meliorem partem
interpretādū. nisi aliq probabilitas esset de opposito. ar. e. ti.
sacris. xiii. q. ii. non extimemus. de consc. di. i. ecclesiam.
Vtrum suspensi et huiusmōi sint sepeliēdi. R. sepeliendi sūt dū
tñ penituerit. xiii. q. ii. c. fi. verūtam ad deponedū eos de pa-
tibulo reqritur licentia iudicis secularis. ne iusticia contempni
uideatur. ff. de cadaueribus punitorū. l. i. et ii. sed ipam licē-
tiam iudex denegare nō debet in hoc casu. Nam et corpus xpi
talibus dat. vt supra. coicare. ¶. fi. de raptoribus quibus etiā
quādoq penitētibus negat ecclesiastica sepultura. habes supra
raptor. i. ¶. i. ¶Vtrum mulier pregnans defuncta debeat se-
peliri? R. secundū Hosti. si est certum q ptus mortuus sit tūc
mulier cū ptu sepelitur. Si uero certū est q uiuit uel dubitat
de hoc tunc mulier debet prius scindi et si ptus uiuus sit debet
baptizari. si mortuus extra cimiterium sepeliri

Seruus primo cōmuiter. Serui multis modis efficiunt.
Nam quidam statim q nascuntur serui sunt. vt qui de
ancilla nostra nascūtur. hoc tam plenius uide infra. ¶.
iiii. Quidam fiunt iure gentiū ut q in bello iusto capiuntur.
¶Quidam fiunt iure ciuili ut qui maior uiginti annis passus est
se uenundari ad precium pticipandū. et de hoc mō etiam uide
infra. ¶. iiii. de hiis tribus modis hētur. insti. de iure psonarū.
¶. serui autē. Item sunt alii serui quia ius ciuile eos in penam
subicit seruitutis. vt libertus ppter ingratitudinem. vt supra
libertus. ¶. ii. Itē iure canonico raptor mulieris efficitur ser-
uus rapte. vt supra. raptor. ii. ¶. ii. Item deferentes auxiliū
sarracenis sunt serui capientiū eos. vt dictum est supra. sarra-
cenus. ¶. ii. ¶Sūt alii serui magis largomō dicti ut ascripticii
siue originarii q idem est. s. qdam homines qui ita astricti sūt
certis terris colendis q non possunt a cultura recedere sine do-
minorū uoluntate nec possunt uendi sine gleba nec gleba sine
illis. Et dicunt ascripticii quia scripti siue deputati sūt ad cul-
turā. et originarii quia a sui origine tales sunt. Hii etiā qnq
serui coloni dicuntur. isti tales non sunt pprie serui nec repelli

debent a legittimis actibus nisi ꝙ ad ordines ñ debent admitti· et notat̄ de iudi· multorũ· et di· liiii· quis autẽ leges· ¶ Cuius pentis conditōem filius debet sequi? R· secundum Tho· in iiii· di· xxxvi· secundum leges ciuiles ꝑtus seq̄tur uentrem· et hoc rōnabiliter· quia ꝑtus habet a patre cōplementũ formale sed a matre sbām corporis· seruitus autem est conditio corporalis· cum seruus sit q̄si istrumt̄ũ dñi in operando· et ideo proles in libertate et seruitute sequitur matrem· sed in hiis que ꝑtinent ad dignitatẽ que est ex forma rei seq̄tur patrẽ· sicut in honoribus muneribus mũicipiis nobilitate et aliis huiusmōi· et huic concordant canōes et lex moysi ut patet exo· xxi· In q̄busdam enim terris que iure ciuili non reguntur ꝑtus seq̄tur deteriorẽ conditōem· vt si pater sit seruus q̄uis marter sit libera erũt filii serui· non tñ si post pactum matrimoniũ pater se in seruũ dedit uolente uxore· et similiter si sit ecōuerso· Si autem uterq̄ sit seruilis conditōis et ꝑtineāt ad diuersos dños tunc diuidunt filios si plures sint uel si unus tantum unus alteri compensabit de precio· et accipiet natũ in sui seruicium· tñ non est credibile ꝙ talis consuetudo possit esse ita rationabilis sicut illud quod multorũ sapiẽtium diuturno studio determinatũ est· ¶ Et nota secundm̄ leges siue mater fuerit libera solũ qñ cōcepit uel etiã medio tẽpore sufficit ad libertatem ꝑlis· ff· de sta· ho· l· ii· seruorũ· ¶ Qualiter liber hō q patit̄ se uenũdari fit seruus? R· sex req̄rũtur· primũ ꝙ sit maior annis uiginti· C· de liberali· causa· si ministeriũ· Secundo ꝙ intẽdat precium ꝑticipare· C· de liberali· cã· non ideo· Tercium ꝙ in ueritate ꝑticipet· ff· q· ad li· pro· ñ licet· l· i· Quartũ ꝙ emptor credat seruũ esse ipsũ ff· de liberali· cã· liberos· ¶· siquis sciens· Quintũ ut ille q uẽdit sciat conditōem suam· ff· quibus ad li· pro· nō licet· q se· Sextum ꝙ uenditor sciat ipsum esse liberum· ff· qui· ad li· ꝑ· non· licet· l· iiii· Si aliquod istorum deficiat iure cōmuni in ingenuitatẽ reuocatur· sed si nichil deficiat etiã si postea manumittatur non fit ingenuus sed libertus· ff· de sta· ho· hō liber· nisi reddat dño precium· ff· si ingnuus ma· le· ii· R· i· quod tñ ꝓciũ dñs iuitus cogitur recipe secundũ quosdã· ¶ Qualiter serui efficiantur liberi· R· secundũ Hosti· multis modis· Vno modo per mãumissionẽ· vide supra· manumissio· ¶· fi· Item fit aliq̄s

liber si eum languidū dn̄s exposuit. uel ei alimenta negauit. vt supra expositus. Item quando aliqs uendit ancillā ne ꝓstituatᷣ et emptor facit contra. fit libera. Item si seruus pileatus icedat ante cadauer dn̄i dum fertur ad sepulturā. Item si postq̄ lata ē sententia cotra illū qui dicebatur seruus dn̄s postea preciū pro ipso recipiebat. Item si dn̄s ancillam in matrimonio collocauit scribens pro ea dotē. Item si seruū appellauit filiū actis inter-uenıētibus quasi in figura iudicii. Itē si dedit seruo instrumtū per quod eius seruitus probatur. et aliis casibus qui hn̄tur. C. ex qbus cau. pro. pre. li. ac. per totū. Item si iudeus cristianū mancipiū emerit. vt supra. iudeus. ii. ¶. i. et de iude. c. fi. de seruis iudeorū et sarracenorū uide supra. iudeus. ii. ¶. i. et ꝙ seruus manumissus dicitur libertus. Facit ad hoc supra libertus per totum.

SEruus secundo. s. q̄tum ad ordinatōem. Nullus seruus siue priuati siue ecclesie ordinari debet nisi prius manu-mittatur. di. liiii. c. i. ii. et iii. et ratō est. seruilis uilitas atq̃ clericalis dignitas. di. liiii. admittūtur. de ser. non or. de seruorū. in fi. et hoc intellige uerum in omi genere seruorum etiam de qbus hēs supra. seruus. i. ¶. ii. ¶ Vtrū seruus eccle-sie liberatus possit ordinari retento iure patronatus ? R. secū-dum Ray. sic. dico retento iure quo ad hoc ut non iniurietur ecclesie nec accuset illam. nec testificetur contra eam. di. liiii. qui ex famulis. imo etiam si fuerit simpliciter mãumissus tētᷣ ad predicta. alias reuocatᷣ in seruitutē. xii. q. ii. dyaconi. et c. epus qui mãcipium. et c. liberti. et c. octaua. c. ti. de familis. dicūt etiam qdam ꝙ tenetur quo ad alias honestas opas. licet nō sint noīatim imposite. vt in dicto c. dyaconi. et similibus. n̄ tn̄ seruire tenetᷣ ecclesie ꝑpetuo in officio clericali. nisi expresse dictum sit in ipa mãumissione et ordinatōe. e. ti. eo libētius. et posito ꝙ fuerit expressum non tam̄ reuocabitur in seruitutē si non uult in illa ecclesia seruire in diuinis officiis nisi admoni-tus ꝑduret in contumatia. e. ti. nullus clericus ¶ Vtrū seruus priuati liberatus possit ordinari retento iure patronatus ? R. secundum Ray. nō debet ordinari nisi prius fuerit cōsecutus a dn̄o plenam libertatem ita ꝙ nec teneatᷣ prestare patrono opas nec tabulas que cōsistunt in faciēdo nec obseqales que cōsistūt

in non faciendo. di. liiii. c. i. et ii. et c. quicunq;. et c. ultimo.
¶ Sed utrū dñs possit in tali liberto retinere opas spūales. dicendum secundū Hosti. vt uitetur om̄e contrariū ei hoc onus est īponendum in ip̄a manumissione añ ordinis ratōem. et sic i ipsa ordinatione poterit onus iam ipositum declarari. de elec. significasti. et de preben. signatum. et si taliter ordinatus non seruierit poterit degradari. lviii. di. Frequens. et c. qcunq;. e. ti. nullus. si tñ factus sacerdos fuit nō fit seruus dñi olim sui. Idem Gof. et Inno. ¶ Quid si seruus fuerit ordinatus ñ adepta libertate? R. secundum Ray. si fuit ordinatus dño sciente et ñ contradñte eo īpo ingenuus erit. di. liiii. si seruus sciēte. et hoc uerum est ad quoscunq; ordines fuerit ordinatus. Idem Gof. et Inno ¶ Si uero dño ignorante uel sciente contradñte tunc si ordinatus i sacerdotē remanebit in eodē ordine peculio si quod habet dño restituto. q; si nō hēt peculiū nec est qui eū redimat debet suo dño reddi ad seruiendū ei in seruiciis que suum ordinē deceāt. vt horis canonicis missa et huiusmōi. liiii. di. frequēs. et si contumax hoc renuat deponi potest. e. ti. nullus infi.
Si uero ordinatus est in dyaconū dabit pro se uicariū et remanebit in ordine. alias reuocabitur in seruitutē nisi aliquis uellet eum redimere. Et idē intellige de subdyacono. e. ti. miramnr In aliis ordinibus absolute in seruitutē reuocatur. liiii. di. nulli. et c. ex antiquis. Satis concordant Gof. et Innocē. ¶ Infra quod tēpus possit dñs seruum ordinatum reuocare? R. scdm̄ Ray. reuocari poterit infra annum a tp̄re sciētie dñi. ar. xvii. q. ii. siquis incognitus. Idem Gof. Hosti. et pe. Et rō quare clericus nō potest repeti ifra annū cū seruus igressus religionē potest repeti infra terminum est ista. quia clericus cōmuniter publice manet. monachus uero secrete. et predictum pūctū de religione habes supra. religio. ii. ¶. v. et vii. ¶ Pone q; seruus qui ordinatus fuit restitutus est dño suo. nunquid licebit dño inicere manus in eum. R. secundum Inno. non. alias incideret in canonem. xvii. q. iiii. siquis suadente. sed nec tali seruo licebit cōtrahere matrimoniū ꝑpter uotum quod intelligit fecisse in susceptōe ordinis sacri. de cōuer. cōiu. qdem. lxxxiiii. di. in preterito. et ꝓhibēdus erit per ep̄m. ar. xcviii. di. si imperator. aliis autem preuilegiis clericalibus non gaudebit de cleri.

cōiu. iohēs. et c. se. Item idem in omni genere seruorum. liiii. di. frequēs ❡ Sed quare seruus ordinatus siue cōsecratus redditur dño cum alia res cōsecrata non reddatur. vt. xiiii. q. vi. compimus? Rñ. duplex est rō. vna quia in rebus aliis et maxim̄ inanimatis que sole cōsecrantur. nullus est dolus. sed in hoīe sic. Alia quia in rebus inaīatis cōsecratio est in supficie et idō non debet a manu pphana tractari. In homine uero est in aīa que tangi n̄ potest. xxxii. q. vii. licite. Concor. Gof. et Hosti.

Seruus tercio quo ad matrimoniū. Vtrū seruus sine cōsensu dñi possit matrimoniū contrahere. Rñ. secundum Tho. in iiii. di. xxxvi. sicut seruus non subditur dño qui libere possit comedere dormire et alia huiusmodi facere que ad necessitatem corporis secūdum naturā ptinent ita non subdit' ei q̄tum ad hoc ꝙ non possit libere matrimonium contrahere. etiam eo sciente aut contradñte. vnde et si dñs oppositū preciperet non teneretur ei obedire nec de cōtrahendo nec etiam de continendo. quia in utroqꝫ sui iuris est. et tenet matrimonium debet tam̄ nichilominus debita seruicia exhibere. de cōiu. ser. c. ii. ❡ Pone ꝙ dñs aliquid precipit seruo coniugato et eodem tp̄re uxor petit debitum uel ecōuerso. Rñ. secūdum Ray. credo ꝙ si contraxit seruus dño sciente debet reddere debitū. quia cū dñs cōsenserit principale. s. matrimoniū intelligitur cōsensisse accessoria. de offi. delega. preterea. in fi. Si uero cōtraxit ignorante uel contradñte dño domini mādatum debet implere. nisi pbabiliter timeat periculum adulterii ex dilatione. uel nisi magnum fiat preiudiciū uxori. ❡ Concordāt Tho. Pe. Inno. et Hosti. additqꝫ Tho. ꝙ opportet diuersas circunstātias attēdere ut ex hiis consideretur cui magis uel potius in tali uel tali casu sit obediendū. Idem Hosti. et uide infra. ❡. vltimo. ❡ Quid si coniuges scilicꝫ serui hn̄t dños diuersarū regionū. ita ꝙ n̄ possunt coueire ad officiū cōiugale? Rñ. scdm̄ Gof. vt euitet' fornicatōnis materia cogatur per ecclesiam alter dñorum uēdere alteri uolenti emere. uel si neuter uult emere cogātur uendere cuilibet extraneo in puincia cōserui uel uenalem exponere. et si nullus appeat emptor ecclesia emat. ar. liiii. di. fratenitatem ❡ Quid si dñs seruum coniugatum uult uendere in remotam regionem? Rñ. secundum Vber. phibenda est talis uenditio sed

cogi debet talis dñs alii eum uendere bonas conditiones afferēti. Interest eni reipublice ne quis re sua male utatur. istitu. de hiis qui sui uel ali. iu. sūt. ¶. pēul. Concor. Tho. Pe. et Inno. Sed et Hosti. addit ꝙ si matrimoniū fuerit factum sine licētia dñi et nō habet in illo loco iustū emptorem posset eū uendere in remotis alias non debet hoc facere. ¶ Vtrum seruus possit uenire post matrimoniū. R̄. secundum Tho. et Pe. sic. vir enim licet sit in potestate uxoris in hiis que ptinēt ad redditōem debiti in aliis omibus est sui iuris. vnde in redditōe debiti nō debꝫ ex hoc preiudiciū fieri uxori si forte dñs aliquid precipet eadem hora. quia magis esset obediendū uxori q̄ dño. vxor tamē sine consensu uiri se in ancillam uendere non posset. quia uir caput est mulieris. Concor. Al. et uide supra. ¶. ii. ¶ Vtrum seruus qui fuerat ordinatus et nec est restitutus possit cōtrahere matrimonium? vide supra. seruus ii. ¶. pēul. ¶ Quomodo conditio seruitutis impediat matrimoniū. hēs supra. impedimentū. iii.

Symonia primo cōmuniter. Symonia est studiosa uolūtas emendi uel uendendi aliquid spirituale uel spirituali ānexum. sic diffinitur a Tho. in q̄rto. sentētiarum. di. xxv. et in secunda secunde. q. c. similiter et ab aliis. Et quod dicitur spūale intellige uel ordines uel alia sacramēta. quod aūt dicitur spūali annexum intellige ut quedā que non ita proprie sunt spūalia sed sunt spūalibus adiuncta. et q̄si alligata. vt ius patronatus et huiusmōi. ¶ Quod si non addas spūali annexum. sufficit secūdum Ray. quia omia illa possunt intelligi per illud quod dicitur aliquid spūale. ¶ Et nota ꝙ noie emptionis uel uēditōis intelligit̄ ois cōtractus n̄ gratuitus p̄ter pmutationeꝫ de q̄ supra. permutatō vn de nec trāsactio pōt fieri sup spūalibus. de transac. sup eo. de transactione uide infra. transactio. ¶. ii. ¶ Vtrū symonia sit heresis? R̄. secūdum Tho. in iiii. di. xxv. symoniaci non sunt ꝓprie et per se loquēdo heretici. cum non habeant aliq̄m falsam oppinionē. sed dicuntur heretici per similitudinē actus qa ita operantur ac si extimarent donum spūs sancti pecunia possideri quia hec extimatio esset heretica. vnde Grego. in registro dicit. cū omnis auaricia sit ydolorum seruitus quisquis hanc in ecclesiasticis dignitatibus dandis non precauet infidelitatis pditōni subicit̄. etiam si fidē q̄m negligit

tenere uideatur . i . q . i . cum omnis . Et iterũ dicit ꝙ impia heresis macedonii tolerabilior est q̃ symonia . i . q . i . eos . et cetera crimina in compatõe symoniace heresis q̃si pro nichilo reputãtur . ii . q . ul . c . fi . Possunt quoq; proprie et per alium modum quidã symoniaci dici heretici . s . tenẽtes quendã errorem eiusdẽ simonis qui dicit ꝙ mũdus iste non erat creatus a deo . sed a q̃dã supna uirtute . vt dicit Iso . ix . ethimo . ¶ Quare symoniaci potius dicunt a simone qui uoluit emere donum dei q̃ gyeziti a gyezi qui uendidit donũ dei ? R. quia magis completa ratio huius peccati fuit in symone q̃ in gyezi . nam gyezi solum uẽdidit donũ dei . symon et emere uoluit et uẽdere intendit . i . q . iii . saluator . Concor . Tho . secunda secũde . q . c . ¶ Vtrum sola uoluntas faciat hoiem symoniacũ ? R. secundum Ray . et alios tã iuristas q̃ theologos quedã sunt ꝓhibita quia symoniaca ut uendere uel emere sacramẽta et huiusmõi . et in hiis sufficit sola uolũtas . intellige scdm Pe . quo ad forum diuinum . sed quo ad forum hũanum si in nullum actum exiuit nec faciendi nec paciscendi non dicet symoniacus . et sufficit ꝙ peniteat . quedam sunt symoniaca quia ꝓhibita scilꝫ per constitutionẽ ecclesie . vt dum quis renunciat ecclesie ut detur alteri puta nepoti suo . ¶ Similiter secũdum Gof . vendere uicariã castaldyonatũ aduocatiuã yconomatum et eiusmodi . e . ti . ad nrãm . i . q . i . siquis ẽpus . ii . q . iii . saluator . et in hiis nõ sufficit sola uoluntas siue appetitus qdam nisi ꝓcedat in actum . de offici . dele . ex pte . i . Sed et hoc intellige ꝙ si uolũtas deliberata hec fuit ita ꝙ per eũ nõ stetit iterum est symonia in foro diuino . sed non in hũano . et sic tale peccatũ per penitentiam aboletur . e . ti . mandato . ¶ Vtrũ ad hoc ꝙ cõmittatur symonia reqratur ꝙ sit expressũ pactum ? R. non . nam et gyezi symoniacus fuit licet aliquod pactum non fecerit . nota . e . ti . super specula . Sed de symonia mentali uide supra . renũciatio . ii . ¶ . i . ¶ Quot mõis cõmittit symonia ? R. secundum Ray . vna diuisio est per munera que dantur . nam aut datur munus a manu aut ab obsequio aut a lingua . de quibus habes supra . munus . ¶ . i . Alia diuisio est ex pte cõmittentium . sic symoniaca ordinatio uel alia huiusmodi spũalium datio : ã est ex pte cõferentis tm̃ . vt quãdo cõefrens michi aliquid spũale : recipit tẽporale me ignorãte . Aut ex pte

recipientis tm̄ · vt si ego recipiam sacramēta nō quidem dando aliquid conferenti sed alicui consiliario · aut ex parte utriusq̄ quādo ordinandus dat ordināti · aliquādo ex pte neutrius · vt si amicus meus me ignorāte det aliqd amico siue cōsiliario epi ut me ordinet epo etiā hoc ignorante · i · q · i · statuimus · et c · siqs a symoniacis · ¶ Vtrū sit symonia si aliquid gratis det pro spiritualibus uel recipiatur? R · si penitus spōte offeratur non est symonia · i · q · i · quisqs inuisibilis · vbi nota sedundū ¶ Vber · q̄ si hec prepositō p · notaret appropriatōem seu cōmutatōnem sic nunq̄ temporale est dandū pro spūali · nec econuerso · si autem notet cām finalem ut sit sensus · iste dedit denariū pro sacramto idest pter ueneratōem sacramēti licite potest fieri · eodem quoq̄ mō si notet cām efficientē ut sit sensus · dedit pro sacramto idest pro deuotōe quam hūit ad sacramentū · fieri potest · Si autē dubitetur vtrum gratis uel corrupta intentōe datum sit · tria sunt precipue attendēda · s · dantis et recipiētis qualitas uidelz an a paupe uel diuite uel ecōuerso · Item muneris q̄titas vt si res magni uel modici precii sit · Item donatōis tpus · an · s · instante necessitate uel alias cōferatur · et scdm̄ hec habenda ē presumptio pro uel contra · e · ti · et si questiones · sed hec intelligenda sunt in foro cārum · in foro autē consciētie attenditur intentio et non presumptō · ¶ Vtrum liceat recipe aliquid pro opis spūalibus? R · secūdum Ray · pro illis opis ad q̄s quis non tenetur ex officio recipe licet · utputa sacerdos pōt locare opas suas qui nō alias hēt unde sibi puideat · ar · xii · q · ii · caritatē · idem Hosti · ¶ Vtrū cum eps consecrat uel uisitat possit recipe pcurationem? R · secūdum Ray · pōt · e · ti · cum sit · xi · q · iii · relatum · de prescrip · cū exofficii · nō dico pter laborē · sed ut Ber · dicit q̄ talis procuratio a iure pmissa est : imo etiam si ecclesia pter pauptatē procurare n̄ posset epm ipe suis sūptibus ecclesiam cōsecrabit · x · q · iii · c · cauendum · hec Ber · et Hosti · Circa uisitatōem uide infra · visitatio · ¶ · i · et ii · ¶ Vtrum temporalia possint dari pro uita eterna uel pro remissione pctōrū? R · pn̄t per modum elemosinie · Dan̄ · iiii · peccata tua elemosinis redime · Et intellige scdm̄ Tho · et Pe · in · iiii · di · xxv · q̄ cū dicitur uita eterna uel remissio pctōrum : tunc est locutio methaforica quia ipm meritū accipitur pro emptōe · deo enim ex

precio nostro nichil accrescere potest. ¶ Utrum tēpalia possint dari pro redimēda uexatōe in spiritualibus? R. sic. e. ti. dilectus filius. xiii. et i. q. i. quesitū. de magistris. ꝓhibeas. sed hoc sup iure spūali tunc solum hēt locum cū pro certo cōstat redimenti de iure suo. alias nō. hec Tho. secunda secūde. q. c. pē. et ulti. vnde si prebenda m̄a me per iniuriā remoto alii data sit et ego recupo aliquo dato: non puto esse symoniā. ¶ Utrū encennia inducant symoniā? R. si non extendātur ad quantitatē munerum et fiant sine pacto et sine aliq̄ corrupta intentōe nō inducūt symoniā. alias etiā in modico cōmittit. i. q. i. duces. ¶ Utrū munus ab obseqo iducat symoniā? R. scdm̄ Ul. si obseqū sit licitū n̄ licet ipm̄ ipendere ꝓ aliquo spūali si illud ꝓ dicat cāȝ pricipaliter mouētē. sȝ si nō dicat cāȝ principaliter mouētē sed secūdariā puta excitatiuā affectus eius q̄ dare habet aliqd spūale et postea cōferat illud respiciēs pricipaliter ad deū et m̄rita psone que per talia obsequia et ꝑ alia bona cōcurrūt hocmō potest dari spūale puta alicui qui in seruiciū ecclesie uel prelati mittit romā uel huiusmōi. Porro si obsequiū esset pure spūale quod esset impositū beneficio tunc indubitāter et ex pacto pōt conferri bn̄ficium. ita q̄ ille ꝓmittat tale obsequm. vtputa de celebrando talem uel talem missam et silia. de prebē. signatū. ¶ Quid si unus sacerdos dicat alteri tu celebrabis hodie ꝓ m̄ et ego cras pro te? R. secūdum Uber. nō est symonia. sed licitum est maxime ex causa qn̄ nullum preciū siue merces temporalis interuenit. ¶ Quid sit munus a lingua in quo cōmittatur symonia? R. secūdum Tho. secunda secunde. q. c. et in. iiii. di. xxv. munus a lingua dicitur uel ipsa laus ptinens ad fauorem hūanum qui. s. sub precio cadit uel etiā preces ex quibus acquritur fauor hūanus aut contrariū euitatur. vt quando preces armate sunt. de precibus statim in sequēti. ¶. ¶ Utrū preces inducant symoniam? R. secundū Tho. secunda secūde. q. c. si aliquis principaliter ad preces intendit. symoniam cōmittit. et uidetur ad hoc principaliter intēdere qui pro indigno exaudit. vnde ipm̄ factū est symoniacū. vt. xxii. q. i. de ordinatōibus. et. c. sunt nōnulli. Si uero porrigātur preces pro digno: factū non est symoniacum. sed symonia potest esse in intentōe. s. qn̄ habetur respectus nō ad dignitatē psone sed ad fauorē hūanū.

de eta. et qualita. tua. ii. q. i. latorem. vnde debet penitere de intentione corrupta. vt in c. sunt nonnulli. et de eta. et quali. tua. et e. ti. mandato. ¶ Vtrum aliqs porrigendo preces pro seipo cōmittat symoniam? R. secūdum Ray. nō potest petere ecclesiam uel dignitatē uel aliud bn̄ficium habens curā aiarum qn̄tumcūq sit dignus. i. q. i. in scriptis. de iure patro. p nrās. beñficium uero simplex si indiget et sentit se dignū: petere pōt absq metu symonie. e. ti. tua nos. et ar. de rescrip. ad aures. de preben. cum scdm̄. Corcordat Tho. secunda secūde. q. c. et etiam in. iiii. di. xxv. similiter et Hosti. et Gof. Quidā tamen dicunt q licet rogare etiā si beneficium curam hēt animarum si indiget et si non indiget etiā si petat simplex bn̄ficium peccat secūdum Ray. et Tho. vt in predicta decretali. ad aures. i. q. ii. clericos. xxii. q. i. illi autem. ¶ Que symonia sit grauior? R. secūdum Vl. q̄uis in munere a manu a lingua et ab obseqo cōmittat symonia. tñ qa munus a manu magis ꝓprie ē pc̄ū q̄ a ligua uel ab obsequio. ideo illa symonia est maius peccatū. ¶ Vtrum liceat uēdere uasa sacra aut uestes aq̄m benedictam uel huiusmōi? R. secundū Vl. omnia sacramtalia ordinata ad aliquem effectū spirituale uendi non pn̄t. vt aqua benedicta et huiusmōi p q̄m uenialia dimittunt. sicut nec etiā rōe materie potest uendi sacramētum. i. q. i. placuit. penul. et ulti. sed illa que ꝑticipatiue sunt spūalia ut calix et huiusmodi ante conse- cratōem simpliciter uēdi pn̄t: post cōsecratōem uero huiusmōi uasa uendi pn̄t alteri ecclesie in cadē forma. sed laico calix uē- di non potest nisi cōflatus. xi. q. ii. ¶. hoc ius. quia non debēt tractari manibus laicorū. de cimiterio uide supra. sepultura. i. ¶. i. ¶ Vtrū spūalia possint redimi? R. secūdum Ray. sicut non debent uendi uel emi ita nec redimi. de symo. querelā. nec aliquo dato uel ꝓmisso uel retento ꝓuideri. Intellige secundū Vber. q non possunt redimi aliquo dato uel ꝓmisso ei qui iuste possidet. e. ti. querelā. ¶ Nam aliquo dato ei qui iniuste possidet ab eo cui debentur redimi possunt sicut redimuntur decime de manibus militum iiuste eas detinentiū. vide supra. decime. v. ¶. penul. Ceterum an sup spūalibus possit transigi. vide infra transactio. ¶. ii. Et utrū ꝑmutari. supra. ꝑmutatio. ¶. i. et ii. ¶ Quid de sacerdote qui ñ uult dare licentiā alteri sacerdoti

ꝙ benedicat nupcias nisi pro pecunia? R℞. secundū Vber si non intendit uendere licentiā benedictōis sed ꝓuidere sibi de portōe oblationū eum contingēte nō est symonia. si tam̄ ex certa scia maiorem exigat summā q̄ presumat ualere debere portio ipm̄ contingēs merito presumi pōt ꝙ ipam licētiam uēdere uoluit. Et nota hic ꝙ pro ipsa bn̄dictione nichil ab aliquo exigi potest. e. ti. cū in ecclesie. De sacerdote qui non uult dare alteri licentiam cōfitendi nisi ꝓ pecunia supra. confessio. i. ¶. fi. ¶ Vtrū pro absolutōne ab excōmunicatione possit pecunia exigi? R℞. secundū Tho. secunda secūde. q. c. In absolutōe tali non debet exigi pecunia tanq̄ precium absolōnis. quia hoc esset symoniacū. sed q̄i pena culpe precedentis pro qua fuit excōmunicatus. Idem Pe. et Tho. Et idem intelligendū de suspensione et interdicto. nam si daret̄ aliquid pro precio absolōnis siue restitutōis symonia esset ex pte utriusq̄. ar. i. q. i. nullus. e. ti. nemo. ¶ Quod si huiusmodi sentētie fuerāt iniuste prolate et detur pecunia pro absolōne siue relaxatiōe. notauit Hugo. xvi. q. vii. decias. ꝙ n̄ est symonia ex pte dātis eo ꝙ dās nullū ius acquirat sed datum et adq̄situm sine uexatōe retineat. ar. i. q. i. quesitum. Satis concor. Hosti. Vtrum autem pro baptismo liceat aliquid dare? vide. s. baps. iii. ¶. iii. ¶ Nullus clericus debꝫ pce uel precio uel fauore celare epo peccatū publicū prochiani sui. uel etiā minus digne penitētē recōliare et ei de hoc testimoniū formare uel digne peitētē repellere. alias symoniā cōmittit. e. ti. nemo. generaliter scdm̄ Tho. scdā scdē. q. c. illa spūalia ad que qs tenet̄ ex officio n̄ pōt uēdere. vn̄ nec ꝓ dispēsatōe nec ꝓ correctōe subditorū uel ꝙ quis desistat a corrigēdo pōt aliquid recipi. ¶ Quid si datur aliqd supiori ut seruet iusticiā in spūalibus? R℞. secundū Ray. symonia est. ¶ Et addit Vber. Idē credo si agatur sup tēporalibus ex quo psona est ecclesiastica que rōe ecclesiastice iuridictōis tenet̄ ad tale ius reddendū. sed si laicus iudex sit et sup re tēporali nō erit symonia. licet alias grauiter peccet. vt supra. iudex. i. ¶. vii. ¶ Vtrū sacerdos possit celebrare uel exequias aut alia officia facere pro pecunia? R℞. scdm̄ Ray. si tenetur ad hoc tūc exigere aliquid symoniacū est. i. q. iii. vendētes. si non tentur et deficit ei sumptus potest accipe. i. q. i. duces. nam et operas suas locare pōt siue ad diē siue ad

annum. ne prela. vi. su. c. vl. Quod si sumptus hȇt et ad hoc n̄ tenet̄ aut debet facere gratis aut cessare. aliat uidet̄ ex auaricia facere. Et licet forte qn̄ nō tenetur ad illa nō esset symonia eo ꝙ nō debet suis stipēdiis militare. xii. q. ii. caritate. e. ti. cū sit. tam̄ turpe lucrum est quādo fit ex auaricia. uel si insumptus recipit. etiam si diues sit et non fit ex auaricia saltem habet speciem mali. Et in quolibꝫ predcōrum intelligas ꝙ ipē gratis debet cantare uel officiare licꝫ aliquid recipiat pro sumptibus. sicut btūs Augusti. dicit ꝙ apostoli gratuitū panem accipiebāt ab illis qbus gratuitā predicatōem impēdebant. Satis concor. Tho. secūda secūde. q. c. ¶ Vtrum cōmittat symoniā qui debitori suo dat aliquid spirituale ut recupet quod suum est? R̷. secundū Tho. in iiii. di. xxv. absqꝫ dubio symoniam cōmittit. Idem Vl. ¶ Vtrum cū aliq pretēdētes religionē siue scitatem petunt a sacerdotibus ꝙ ꝑcurent eis pecuniā in prochia sua ita ꝙ sacerdos hēat inde certam ꝑtem sit symonia? R̷. secundum Tho. in quolibet. cū ꝑsuasio sacerdotis sit res spūalis et credat̄ ei qa sacerdos ē. ideo si in tali casu pectū interueniat symonia est respectu sacerdotis et sacrilegiū raspectu taliū religiosorū. quia defraudatō est elemosinarū respectu illorū qui dant. vnde et si est unum peccatū q̈tum ad actum est tn̄ multiplex q̈tum ad reatum. et tam ipē sacereos q̈ ipsi recipientes scilicꝫ qui sacerdotibus tribuunt uel relaxant tenent̄ de symonia. ¶ Vtrū laicus qui recipit pecuniam ut restituat ecclesie decimam quā tenebat symoniam cōmittat? R̷. secūdum Hosti. si laicus non uult decimam dimittere nisi pro pecunia symoniam cōmittit ex ꝑte sui. sed ecclesia bn̄ potest eā redimere. vt supra. decime v. ¶. v. Mediatores symonie symoniaci sunt. i. q. i. siqs eps. ¶ Vtrum papa possit cōmittere symoniā? R̷. secundū Tho. secunda scdē. q. c. papa pōt sicut et qlibet alius. et tāto grauius q̈to in altiori gradu cōsistit. res enim ecclesie non sunt eius ut domini sed ut dispēsatoris. vnde si pro aliqua re spūali reciperet pecuniā aliqm de redditibus alicuius ecclesie symoniacus esset. Similiter si pro re spūali recipet pecuniam ab aliquo laico non de rebus ecclesie. Prelatus qui committit uices suas pro pecunia symonicus est. uide infra. vicarius. ¶. iii.

Symonia. ii. s. spāliter quo ad ordines. Simonia quandoqꝫ

committit' ex pte ordinatorum · aliquãdo ex parte ordinati · vt infra · symonia · iii · ¶ · vi · ¶ Vtrum si alius pro mea ordinatõe uel promotõe pecuniã offerat nunquid ego dicar symoniacus? R̷· si a principio cõtradixi non obest michi · e · ti · sicut tuis · ¶ · pe · de homici · petrus · secus si sciui et consensi quia tũc q̃tumcunq; occultũ sit renunciare teneor · Si uero hoc fit m̃ penitus ignorante puta quia amicus meus pecuniã dedit tũc licet ego nõ sim symoniacus teneor tam̃ renũciare · e · ti · de symoniaco · et c · de regularibus · et c · nobis · Quod si inimicus meus dedit pecuniam uolens q; ex hoc ꝑmotio mea iudicaretur symoniaca et sic ĩpediretur non cõmittitur symonia quo ad me nec michi nocet ne ille dolo suo reportet quod intendit · vt in dicto c · sicut tuis · et c · nobis · i · R̷ · ¶ Quid si aliqs etiã sine pecunia obtenturus erat ordinẽ uel beñficium et tam̃ pecunia data fuit? R̷ · secundũ Inno · si alius dedit pecuniam dum tñ non ordinatori ñ est symonia · ar · i · q · viii · ¶ · vl · si autẽ ipse ordinatus dedit symoniacus est · ar · i · q · xii · q̃pia · ii · q · iii · siquis obiecerit · et c · vlti · i · q · vi · c · i · ¶ Quid si pecuniã pro me nesciente ꝑmissam postea solui? R̷ · symoniacus debeo iudicari · quia in maleficiis ratihitio retro trahit' et mandato cõꝑatur · sicut notat' · e · ti · sicut tuis · In hac tam̃ symonia secũdum Tan · et Vber · eps põt dispensare · ¶ Quid de hiis qui per ypocrisim dum pretenderent speciẽ sanctitatis ꝑmissi sunt ad ordines uel bñficia promoueri nulla interposita cõditione uel pacto? R̷ · secundum Ray · non tenetur resignare sed solum ad agendũ penitentiã · e · ti · mandato · Tho · etiã secunda secunde · q · c · dicit ypocritam non esse symoniacum · ¶ Vtrũ ab ordinando uel eligendo aliqua cautio peti potest? R̷ · secundũ Ray · añ ordinatõem seu electõnem ab eo qui eligendus est nulla cautio seu promissio peti potest · et si prestetur symonia est quia uidetur facere ad hoc ut eligat' · viii · q · iii · talia · sed post electõnem bene potest quia tunc nichil sperat ab eis dum tñ non fiat ex precedenti pactione · ix · q · iii · artaldus · ¶ Quid si aliquis non hñs titulũ rogat aliquẽ pbr̃m ut presentet eum ad titulum ecclesie sue et ꝑmittit ei q; nũq̃m in ipa ecclesia petet aliquid et sic ordinatur? R̷ · secundũ Ray · symoniam cõmittat et nisi cum eo fuerit dispensatũ nec ad superiores ordines debet ascendere · nec in suscepto secũdum rigorẽ

canonum ministrare· de symo· per tuas· nec excusatur per ignorantiã iuris· vt ibidem colligit· et solus papa dispensabit cũ eo· quia symoniacus est in ordine· tñ in ordinibus susceptis an poterit secundũ Vber· per epm dispensari· Ceterum ordinator predicto mõ est suspensus triennio a collõtõe ordinũ· Similiter et p̃sentator ab executõne· e· ti· siquis ordinauerit· ¶ Quid de illo qui scit episcopum suum symoniacũ qui tamẽ precipit ei q̃ recipiat ordines ab eo· supra· ordinator· §· penul·

Symonia· iii· q̃tum ad bñficia seu etiã dignitates· de quo plures potes colligere in precedẽti c· Nunc querit siquis hñs litteras sup ꝓuisione alicuius bñficii recipiat aliquã pensionem uel aliquod bñficium ut renũciet litteris? R̷· scdm Hosti· si ex pactione ꝑtium pro aliquo tẽporali fiat huiusmodi renũciatio symoniacum est· Si uero ex officio iudicis uel bonis uiris mediantibus renunciet pure et ex altera ꝑte aliquid tp̃ale detur ei non est symoniacum· vt colligitur de renũ· sane· et c· veniens· de pac· cũ pridẽ· ¶ Vtrum resignare aliq̃d spirituale pro pecunia uel pacto sit symoniacũ? R̷· secũdum Gof· sic· e· ti· querelam· et de testa· veniẽs· dare eni intelligitur quod q̃d sibi competit remittit· viii· q· iii· talia· Idem Hosti· et facit ad hoc supra· symonia· i· §· iiii ¶ Vtrũ qñ recipitur canonicus uel monachus aut cõsecratur eps et huiusmõi possint exigi quedã ex cõsuetudine? R̷· secũdum Vl· si obtinetur aliq̃d tale per exactionẽ iudicii uel per uiolentiã uel pactũ siue antea siue postea symonia est nulla cõsuetudine obstante· e· ti· c· i· et c· sicut ꝓ certo· Si uero spõte offeratur ratõe cõsuetudinis uel caritatis etiã si fuerint excitati ꝓpter spũale bñficium nõ est symonia· i· q· ii· q̃pio· et ii· corin· ix· ñ ex tristicia aut necessitate et ce· Et licet illi qui solent hoc recipe non possint hoc exigere ex cõsuetudine· tamen possunt monere illos ut bonas cõsuetudines obseruent· non debẽt aũt eos artare per subtractõem sacramtorum et huiusmõi sed tñ per supiorem cogendi sunt· e· ti· ad apostolicam· Satis concor· Tho· secunda secunde· q· c· et Pe· Inno· et Hosti· Et similem questionẽ determinãs idem Tho· in quolibꝫ dicit sic· cum in dispensatione sacramtorũ seu aliorum spũalium aliqua recipiunt· vt symonia euitetur tria sunt necessaria· Primo ut hoc fiat ex cõcessione iuris diuini uel hũani

aut saltem pie cõsuetudinis. Secũdo ut sit intentio pura et nõ corrupta. Tercio ut sit forma honesta scilicet ut nõ requiretur ante pñ officii exhibitõem ne pactum interuenire uideatur. sed expleto officio poterit exigi. si ergo ista tria couueniant secure recipiat archidyaconus palefredum pro installatione abbatis et huiusmõi et similiter si gratis offeratur. ¶ Vtrũ possint recipi nũmi crismales? R. non excusantur a crimine symonie illi qui rei nom̃ et tempus solutionis mutãtes nũmos quos primo crimales eo ꝙ pro crismate siue pro crismatione darẽtur secundo pascales. et tercio consuetudinẽ medie q̃dragesime nũcupant. e. ti. intm̃. ¶ Quid si aliquis dignus promoueri uult et aliquid dat janitori ut eum ꝑmittat intrare ad epm ad petendum cõfirmatõem electionis uel aliq̃d huiusmodi? R. secundũ Vber. non est symonia si ñ det corrupta intentõe ut per intercessionẽ illorum q̃bus dat cõsequatur quod intẽdit. Et idẽ credo si det aliquid familie episcopi ne uideatur auarus. et ut facilius hẽat accessum. aut ut de largitate laudetur. licet talia possint fieri cum pc̃õ ut si fiant causa iactantie uel inanis glorie. ¶ Quid si aliquis det alicui laico aliq̃d ut non molestet siue nõ impediat electionẽ? R. secũdum Ray. si nũdum erat ei ius quesitũ quia scilicet nõ erat electus credo symoniã cõmissam. secus si postq̃ electus fuisset. e. ti. dilectus. Idẽ Tho. secunda scdẽ. q. c. et uide supra. symonia. i. ¶. xi. qui incipit utrum tempalia possint dari pro redimda. ¶ Quid si clericus q̃ uult recipi in canonicũ alicuius ecclesie dat illi bona? R. secundũ Inno. si largiat̃ cum conditõe uel pacto ut recipiat̃ in canonicum et illa retineat ꝓ prebenda symonia est. si uero pura intentõe deuotionis offerẽs rogat quod admittat̃. et ꝙ bõa oblata liceat sibi hẽre ꝓ ꝑbẽda et clerici pura intentõe consentiant non est symonia. Quod si dans tali intentõe ducatur principaliter ut per tẽpalia habeat spũalia. et illi alias non recipent eum ex utraq̃ ꝑte est symonia sed tm̃ mentalis. Concor. Hosti. ¶ De prebendis autem quas de nouo constituit quis in ecclesiis potest retinere ius patronatus in ꝑpetuũ uel ad tẽpus uel ipse uel eius heredes presentẽt quem uelint ad ipas secundũ Vber. ¶ Quid si ifundatõe ipsius ecclesie fiat talis cõstitutõ. q̃cũq̃ dederit tm̃ in redditibus uel tãtã quantitatem ꝙ possint emi possessiones taliũ reddituũ recipiat

in canonicũ et quod dederit habeas pro prebẽda. nũqd ẽ cõsti-
tutio licita? R̷. scdm̃ Vber. si fiat ita q̄ ñ duret in ppetuũ s3 ad
tẽpus nec fiat in fraudẽ symonie. et ea sit intẽtio constitutõis
q̄ non pro rebus dandis sed principaliter ꝓpter diuinũ cultum
augm̃tandum et ꝓpter deuotõem dantis recipiat̃ ad spiritua-
lia tolerari põt dum tñ ille qui recipit̃ sit dignus. ¶ Quid cum
dicũt sibi aliq miores canonici canonicemus nepotulos nostros
placeat tibi de meo et michi placebit de tuo. uel de eo qui dicit
nunq̃ me uiuente fiet aliquis canonicus in ecclesia ista nisi fiat
talis ꝓ quo rogaui? R̷. secundũ Ray. symonia committitur in
utroq3 casu. nã canõ dicit absit oio pactio cesset omnis cõuen-
tio. i. q. ii. q̃pio. Idẽ Vl. ¶ Quid si dicat unus canonicus alteri
tu fuisti exauditus i una petitõe ego debeo exaudiri i alia? R̷.
secundũ Ray. si preces sunt spũales non est symonia. ar. lxiii.
di. quia scã. Si autem preces sunt carnales uel ex pacto quodã
facto uel nunc faciẽdo est symonia. ¶ Quid de hiis qui consan-
guineis suis cõferũt bñficia pricipalliter ꝓpter cõsanguitatẽ?
R̷. secũdum Tho. secunda secũde. q. c. talis collõ illicita est. ñ
tamẽ symoniaca quia nichil recipit. si tamẽ aliqs det bñficium
alicui hoc pacto uel intentõe ut exinde suis cõsanguineis ꝓui-
deat ẽ manifesta symonia. ar. e. ti. nemo. Et addit Vl. q̄ siqs
cõsanguineo suo beneficiũ cõfert ut ipse conferẽs magnificet̃
uel fiat potentior uel ut parentela eius exaltetur et huiusmodi
symonia est. qa recipit tẽpalem utilitatẽ. ¶ Quid si pro pecuia
recipiatur aliquis ad seruiendũ in hospitali uel huiusmodi? R̷.
secundũ Vber. si in predictis casibus cõsequat̃ quis aliquod ius
spũale symonia est. si autem nõ consequtur sed recipitur ad hoc
tantum ut seruiat nõ est symonia. licet alias turpe sit dare uel
accipe pro talibus. ¶ Quib de hiis qui emunt uictũ unius mo-
nachi ad totam uitam suã? R̷. secundum Ber. non est symonia
ex quo emptor non seqtur aliquid spũale. ¶ Vtrum sacerdos
possit uendere officium portãdi aqm benedictã per prochiam?
R̷. secundũ Vber. si talis sacerdos de cõsuetudine habet q̄ tale
officium retinere possit et etiam per alium exercere et ꝓuẽtus
accipe non est symonia. si illud cõmittat ad firmã. alias est sy-
monia. uel saltem turpe lucrum. ¶ Vtrum qui dat pecuniam
ut eligatur i ĩpatorẽ uel rectorem alicuius ciuitatis cõmitta

symoniam ? R. secundum Hosti. symoniam cōmittit quia potestas spūalis est. Sed uerius est qꝫ est turpe lucrū. ñ symonia. quia potestas terrena nō est quid spūale. vt infra sortilegium. i. ¶. xii. qui incipit. vtrum dīnatio sortium. ver. iiii.

Symonia q̄rto quo ad fructus bñficiorū ¶ Quid de epis q ecclesias cōferunt retentis sibi fructibus uel aliq̄ eorum pte? R. secundum Ray. distingue cum Inno. nam si ille qui dat beneficium anteq̄ daret non pcipiebat ꝓuentus sed ex donatōe beneficii conseq̄tur eos ñ est dubiū interuenire symoniam. Si uero añ dationem beneficii pcipiebat ꝓuentus potest quidē retinere ex iusta causa et necessaria. sed nō potest tenere si cōueniat cum eo qui recipit bñficium seu cū alio mediatore. vt concesso bñficio ipse retineat sibi ꝓuentus. vt eccle. bñficia. siue di. vt nostrum. in fi. et de renū. ꝓhibemus. i. q. iii. siquis prebēdas. Sed hic nota qꝫ prelati ñ possunt retinere bona ecclesiarum uacantiū. nisi ut dicit̄ supra. bñficium. ii. ¶. i. ¶ Vtrū clericus possit uendere ad tpus fructus beñficii sui? R. licitum est ad tpns modicum. ne prela. vi. su. c. fi. sed ad totum tpus quo uenditor tenet bñficium non est ꝓhibitum. nec tamen est honestū. et intelligendū supple ita qꝫ nichil spūale interueniat. de rerum pmu. ad questiones. potest tamē gratis ei curā animarum cōmittere. vt infra. ¶. pe. vide supra. locatio. ¶. pe.

¶ Vtrum liceat clerico suā ecclesiam locare in totū ? R. si loco tibi ecclesiam et tu cū sis presbiter locas opas tuas ut ibi officies non hiturus ibi aliq̄m iuriditiōem non cōmittis symoniam. ar. xii. q. iii. caritatē. Et nota qꝫ secundū Vber. non habet hic locū locatō et cōductio sed presbiter debet facere gratis officiū et ille gratis expensas ꝓuidere. Porro sicut ait Gof. si locatio fiat ultra tempus uite locantis nō ualet ultra. quia clericus in bñficio compatur usufructuario qui nō est nisi ad uitam. xvi. q. vi. illud. Ita tam̄ qꝫ secundū Inno. si locatio facta fuit nomie ecclesie et utiliter successor tenetur ad illam. de solu. c. i. x. q. i. hoc ius. et xii. q. ii. c. quicunqꝫ suffragio. si autē locatio fctā est nomine ipsius cuius est ecclesia et non intendebat ecclesiam obligare non tenetur successor. ¶ Quod si cōductor siue ēptor iā aliquid soluerat tunc secundū Hosti. tenetnr successor habere ratum inq̄tum pecunia uersa ē in utilitatē ecclesie. vt in dicto

capitulo . hoc ius . Nota etiā hic ꝙ licet rector ecclesie possitq̄n-
ꝙ eam locare ultra tēpus uite . nunq̄ potest hoc canonicus dico
ultra uitā locare prebendā . Ad istā materiā facit supra . loca-
tio . ¶ . pe . ¶ Pone ꝙ prelatus uendidit oēs obuentōes ecclesie
quid erit de eo quod ꝓuenit ex iuriditione . ℞ . secundū Hosti .
comodū iuriditiōis trāsiit cū aliis nisi fuerit excepta iuriditio .
per se tam̄ iuriditio uendi non potest nec debet . ¶ Vtrū rector
ecclesie p̄sbiteris quos ip̄e cōduxit uel ille cui locat fructus ec-
clesie possit cōmittere curam aīarum ? ℞ . secundū Hosti . puto
ꝙ sic . dū tn̄ gratis et sine pactōe aliqua et iteruenient auctori-
tate epi . de offi . vica . ad hoc . videtur etiam ꝙ sine auctoritate
epi . s . iminente ꝓfectione necessaria possit cōmitti ad modicū
tempus . s . per unū uel paucos dies sed non diu . x . q . i . p totū .
quia nec pegrinari potest sine licentia epi . de conse . dis . v . non
oportet . de uoto . magne . ¶ Vtrum prelati possint uices suas
sub annuo censu concedere . aut etiam possint quotam recipe-
re . vide infra . vicarius . ¶ . añpe .

Symonia . v . quo ad funera ¶ Vtrum si aliquid detur pro
exequiis mortuorū cōmittatur symonia ? ℞ . secūdum
Gof . et Hostiē . pro huiusmodi nichil debet exigi sed pie
debent cōsuetudines obseruari . e . ti . ad nostram . et c . cum in
ecclesie . ¶ Quid si apud ecclesiā sunt diuersa funera et taxetur
pro q̄nta pena quis ponatur in cimiterio tali ? ℞ . scdm̄ Hosti .
symonia est . e . ti . audiuimus . et c . sicut et eodē modo si ꝓ pe-
cunia crux spālis portetur ad funus . vt in dicto c . audiuimus .
¶ Quid si clericus consueuit habere lectum uel pānos equū et
huiusmodi de moriente . et ante portatōem faciant pactum de
redimendo ? ℞ . secūdum Hosti . quia hec tēpalia sunt . licitum
est . sed si nolent sepelire eius corpus nisi fiat eis cautio de redi-
mendo talia symonia est . sed in talibus prius sepeliat᷑ corpus et
postea agatur cōtra heredes uel detētores . e . ti . ad apostolicā .
¶ Quid cum datur pecunia clericis ut uigilent super defuncto
uel dicant psalteria ? ℞ . secundum Hosti . si recipiāt pecuniā ut
uigilent licet ad uigilias seq̄tur oratio non est symonia . si autē
de legendo psalterium pactum faciant . symonia est . ¶ Quid de
ꝓcessionibus quas faciunt alique collegiate ecclesie in exequiis
mortuorū data uel ꝓmissa aliq̄ pecunia siue q̄cunq; re tēporali

alias non facturi? R. secundũ Ray. si tenẽtur ex officio ad hu-
huiusmodi ꝓcessiones sic exigere aliquid est symonia. i. q. iii.
vẽdentes. si uero nõ tenẽtur. dic ut supra. symonia. i. ¶. xxv.
qui incipit. vtrũ sacerdos possit celebrare et ce. ¶ Vtrũ licitũ
sit statuere ꝙ processio fiat pro pecunia? R. secundum Ray. si
statutũ factũ sit per uerba affirmatiua puta quicũꝙ reliquerit
collegio decem hẽat ꝓcessionem et alias ad eam nõ tenebuntur
non est symonia. si autẽ statutum factum sit per uerba nega-
tiua ut ꝙ nulli fiat ꝓcessio nisi reliquerit tm̃ symonia est. quia
tollit officium pietatis. s. ꝙ ꝓcessio non fiat gratis uel pro mi-
nori summa. ar. de iureiu. sicut. i. et. ii. Concor. Tho. secũda
secunde. q. c. et quod hic et in p̃cedenti. ¶. dicitur siliter intel-
ligendum. vtrum liceat clericis recipere pecuniam ut intersint
exequiis seu etiam extreme unctioni. ¶ Quid si dent̃ uel relin-
q̃ntur ãnui redditus pro faciẽdo ãniuersario uel pro septienario
siue tricenario uel celebrãdo aut orando? R. secundũ Hostien.
in oibus talibus distinguendũ est. qa si detur tp̃rale pro sp̃uali
tanꝗ̃ appreciatio eius. symonia est. Si uero non detur tanꝗ̃
principale preciũ sed ut inductiuũ deuotõnis et pro elemosina.
licitum est. Et idem in omnibus similibus questionibus.

Symonia. vi. quo ad religionẽ. Quid fiet quãdo in aliqua
religione plures sunt recepti uel recepte symoniace? R.
secundũ Ray. si symonia fuit cõmissa ipis scientibus de-
bent de suo monasterio expelli sine spe restitutõis. et debent ad
agẽdum penitentiã ꝑpetuam in locum artõris regule retrudi.
e. ti. qm̃ symoniaca. et si non inuenitur artior regula debent
mutari in aliud monasteriũ eiusdem regule. quod si non potest
cõmode fieri fiat saltem ad tp̃us. ar. lxxxi. di. valet. et postea
recipiat̃ de nouo. Si autẽ symonia fuit cõmissa ipsis ignorãti-
bus sufficit ꝙ renũciet loco et postea poterunt recipi de nouo.
mutatis tam̃ prioribus locis. e. ti. ex insinuatione. Idem Tho.
secunda scdẽ. q. c. Et intelligũt Ray. et Vber. ꝙ predictus ri-
gor est seruãdus etiam in occultis symoniacis et in foro p̃niali
licet non cõstet de crimine per inq̃sitõem uel in forma iudicii.
ar. in dicto c. qm̃ symoniaca. quod nichil loq̃tur de accusatiõe
uel inq̃sitione. Sed cum talibus secũdum Ray. potest dici ꝙ in
fauorem religionis ep̃us potest dispẽsare et in ordine et in loco.

Similiter etiã potest dispensare caplm̄ uel prelatus eorum dum tamen ipsi non fuerint pticipes symonie. quia cum ex hoc sint puniẽdi non debent ex eodem facto priuilegiũ optinere. immo uidentur amisisse potestatẽ recipiendi talem. et alii qui nõ peccauerunt acqsiuisse. ar. de elec. bone. Et nota hic scdm̄ Vl. ꝙ si monasteriũ est ita tenue ꝙ non sufficit suis pñt habere intẽtionem in recipiendo tpralia recipiendi et etiã oblatis spũalibus gratis pñt exprimere et pacisci de determinata summa tpaliũ. Satis concor. Tho. secunda secũde. q. c. et Ray. et Vbertus. dicentes. ꝙ si recipiendus ꝓmittat ãnuatim in uita sua tm̄ pro expensis suis non est illicitũ. Idem Hosti. et Gof. Et ꝙ uidetur cõtrarium. e. ti. qm̄ symoniaca. ibi sub paupertatis pretextu intelligit secũdum Ray. cum hoc dicebant in fraudẽ. uel scdm̄ Hosti. qñ nõ gratis offerũtur spiritualia ita. s. ꝙ postea dicat ei ꝙ ferat secũ necessaria. sed potius qñ recipientes faciũt certũ pactum de spũalibus ad tempalia. vnde scdm̄ Inno. cõsulẽdum est ingredientibus ꝙ que dant sine pacto darent et pricipaliter propter deum. et ne essent onerosi illi domui. ar. xvi. q. vi. de lapsis. ¶ Quid si is qui per symoniam ignorãs ingressus est monasterium siue religionem uel etiã optinuit bñficium et postq̃ sciuit ñ stati renũciauit? R. scdm̄ Vber. credo ꝙ epus põt dispensare quia licet grauiter peccauerit tam̄ secundũ ueritatem non est symoniacus. Non tñ credo ꝙ abbas uel caplm̄ possit cũ talibus dispensare. nec recolo hoc eis esse cõcessum. ¶ Quid de monasteriis ubi nõ fit pactũ sed taxatũ est q̃tũ igrediens dare debet? R. scdm̄ Hosti. talis taxatio rep̃bat. e. ti. sicut ꝓ certo. et c. intm̄. in fi. Et idẽ si fiat pactũ de cõseruãdo cõsuetudinẽ q̃a symoniacũ ẽ. e. ti. veniẽs. Idẽ etiã si receptõ fiat gratis et postea cõpellat ad seruãdã cõsuetudinẽ. e. ti. audiuimus. et capitulo. iacobus. Si autem abs conditiõne et pactione datur gratis quod cõsuetũ est non est symonia. sed de intentiõe deus iudicat. potest autem predicta taxatio locum habere ut supra. symonia. iii. §. viii. ¶ Sed nunquid puella postq̃ gratis est in monasterio recepta et sunt paupes an pater teneat ad aliquid? R. secundum Hosti. agere possunt contra patrem pro alimẽtis filie uel si pater decessit agatur ad partem sue hereditatis. vt in aũt. de scissi. epi. §. nullã. colla. ix. ¶ Pone ꝙ aliqs timens non

recipi dicit abbati· si uelletis me recipe darem uobis bona mea·
abbas habito consilio recipit eum et ille dat bona sua· vtrum sit
symonia? ℞· secundū Vber· credo ꝙ si sine intuitu illius ꝓmis-
sionis siue nō fuerit receptus symonia est saltē ex pte offerētis·
sicut notat Tan· c· ti· nobis· et cōcor· Ber· et Hosti· nec potest
remanere in illo monasterio· nec data repetere cum sit in turpi
causa· tenetᷣ tam̄ ad aliud trāsire si ad religionem se obligauit·
ar· de regula· porrectū· ¶ Quid si recipientes expresserūt con-
ditionem de dādis et ille timens repelli si contradiceret tacuit·
ꝓponēs nichil dare· et sic ingressus est nunqd potest ibi rema-
nere? ℞· secundū Vber· credo ꝙ nō· quia tam̄ non cōtradixit
illicite pactōni taciturnitas eius pro cōcensu hn̄da est etiam in
foro pn̄iali· ¶ Quid si interponatur conditio ex utraqꝫ pte· et
anteq̄ recipiatᷣ uel acceptetur recipi utraqꝫ ps reuocat cōditō-
nem et sic gratis recipitur? ℞· secundū Vber· credo ꝙ licet dū
tam̄ intentio non sit corrupta· Si aūt an̄ reuocationē iā fuisset
receptus aut ꝓmissa receptio eoipso factus est idignus tali mo-
nasterio· ¶ Quid si cōuentus aliquis promittat alicui ꝙ post
bienium recipient eū si interi didicerit artem illā uel si studu-
erit in scolis et ex nunc recipiuut eum· sed nolunt eum induere
usqꝫ ad predicta? ℞· secūdum Vber· nō credo symoniā cōmitti
quia ꝓinde est ac si diceret recipiemus te iduendum tali tēpore
dum tamē interim reddas te ydoneum adiscendo tale artificiū
uel talem sciam· Cōcor· VI· ¶ Quid de seruiente regularium
qui non uult eis seruire nisi ꝓmittatur ei ꝙ post certum tp̄us
recipient ipsum et sic ꝓmittunt? ℞· secundum Vber· symonia
est quia om̄is pactio et cōuentio tp̄alium cessare debet· i· q· i·
q̄pio· ¶ Quid si aliquis amicus medius ꝓcurat ꝙ filius alicuius
magni gratis recipiatᷣ in aliquo monasterio· et postea iste ami-
cus sollicitat illum magnū ꝙ det aliqd monasterio nunqd licꝫ?
℞· scdm̄ Vber· si dictus amicus non aliter ꝓcurasset illū recipi
nisi quia spabat eum daturum aliqd monasterio uel etiā si non
spabat sed tam̄ nūc petit aliqd dari pro receptōe illius symonia
est· Si uero alias sollicitat eum ꝙ sit deuotus sicut et esse debet
illi monasterio et dilectōe orta ex receptione filii conferat ali-
quid monasterio· n̄ est symonia· ¶ Quid de monachis qui dant
aliquid abbatibus pro habendis prioratibus et huiusmodi? ℞·

ſecundum Vber. ſymonia eſt quandocūq̄ eſt ibi aliquid ſpūale ſi pro notat appreciatōem uel cauſam ꝓximā et principalem. Et idem ſi darent epo pecuniā ne remoueātur a prioratibus.

¶ Quid de cōfraternitatibus in quibus ſtatutum eſt ꝙ nullus recipiatur niſi ꝓmittat uel iuret ſe daturū annuati tantū? R. quia huiuſmōi confraternitates non poteſt uere dici ꝙ ſint religiones ſed quedā congregatōes ad bn̄faciendū non habet hic locum ſymonia quipotius hic datio tpalium ab eis imponit᷑ ꝓ facienda elemoſina ut pro alendis paupibus redimēdis captiuis et huiuſmodi laudabile eſt. et tales cōfraternitates bone ſunt. xlii. di. ſiquis deſpicit. et ar. xxiiii. q. ii. ſane ¶ Et ſimiliter ſi oꝫ ꝙ ſemel in anno uel menſe cōueniant ad tractandum de ſalute anime. et diſponendum de agendis et ꝓpter hoc fiant expenſe inſtitutū eſt ꝙ ponant inter ſe aliq̄m quantitatē. Ideoq̄ ꝓpter p̄dictas cauſas p̄dictum ſtatutum uidetur licitum et bonum. tamē ad oēm ambiguitatē tollendā ſecundū Vl. tutius eſſet ꝙ huiuſmodi ſtatutum fieret ſub forma affirmatiua. ſicut dictū eſt ſupra. ſymonia qnto. ¶. pe. Sed tamen iurare non approbatur. ſecundum Ray. ꝓpter piculum piurii.

Symonia. vii. de pena et diſpenſatōe ¶ Que pena eius qui ſymoniace ordinatus eſt? R. ſecundū Ray. non recipit executōem. ſed eſt ipo iure ſuſpēſus quo ad ſe et quo ad alios. etiā ſi occultum ſit. e. ti. tanta. xxxii. di. ¶. verū. et ſic itelligitur. i. q. i. repiuntur. et hoc quia caracterē habet furtiuum. Et non eſt ſolum ſuſpenſus ab ordine quem ſymoniace ſuſcepit ſecundū Vl. ſed etiā ab actibus omium aliorum. Idem Inno. et addit ꝙ etiam in tempalibus et per cōſequens pdit adm̄iſtrationē. lxxxi. di. eos. Itē debꝫ puniri depoſitōe et īfamia ſi de crimine cōſtiterit. xv. q. iii. ſane. de accu. inqſitionis. Itē non poteſt repetere pecuniam quam dedit eo ꝙ turpiter dedit. xiiii. q. v. nō. ſane.

¶ Que pena eius qui ordinem uel bn̄ficiū contulit ſymoniace aut etiam eius qui fuit mediator? R. ſcdm̄ Ray. ſi eſt manifeſtum ipſo iure ſuſpenſus eſt et quo ad alios. e. ti. accuſatum. xxxii. di. ¶. verum ¶ Si uero eſt occultū ſuſpenſus eſt quo ad ſe tm̄. ſicut et qlibet criminoſus. non tn̄ quo ad alios. ar. e. ti. et ſi queſtiones. et c. veniēs. et c. ex tue. Et quid importet᷑ per ſuſpenſionem. vide infra ſuſpenſus. p totū.

¶ Que pena eius qui recepit simplex bñficium symoniace? ℞. secundum Ray. in primis ꝙ est suspensus eo mõ quo in precedenti. ¶. dictũ est. Item tenet̃ renunciare bñficio et restituere oĩs fructus pceptos et qui pcepi potuissent. xiiii. q. iiii. si res. de resti. spo. granis. vt dictum est supra. restitutõ. i. ¶. v. nisi illos quos expẽdisset in utilitatẽ ecclesie ¶ Nam et qui deprecãdi animo accessit ad negocia m̃a habet contra me actõem. et licꝫ non habeat in id quod sibi abest habet tamẽ in id in quo ego locupletior factus sum. ff. de nego. ges. si pupilli. ¶. sed et siqs. Et eodemmõ tenetur ad restitutõem ille qui et si non cõmisit symoniã tamen alius pro eo sciente et cõsentiẽte commisit. uel si prius ignorauit et postea qñ sciuit non statim renunciauit. Talis tamẽ non tenetur de illis fructibus quos pcepit q̃diu fuit bone fidei possessor. qui et iã cõsumpti sunt. sed et de stãtibus tenetur. C. de re uẽdi. certum. sicut et dictũ est supra. restitutio. i. ¶. v. Concordant. satis Gof. Hosti. et Tho. Item q̃uis symoniacus in bñficio si occultum est non sit suspẽsus ipso iure sed suspendẽdus. i. q. iii. c. i. ii. et iii. tamẽ ratione illius bñficii symouiace quesiti nõ mistrabit sine peccato. necꝫ spiritualiter necꝫ tẽporaliter. Sed si notorium est ipso factos est suspẽsus ab actibus omium ordinũ et ab admistratione tp̃alium. vt Inno. dicit sicut et de symoniaco in ordine. in primo. ¶. dictum est.

¶ Que pena eius qui recipit bñficium cum cura uel dignitate per symoniã? ℞. secundũ Gof. pter nũc dictas penas in pxio. ¶. Idẽ iudiciũ est de eo sicut et de illo qui recipit ordinẽ symoniace. s. ꝙ est suspẽsus quo ad se et quo ad alios. qa cũ executõeꝫ non habeat quicq̃d agit saltem de illo officio suspensus agit et aias decipit. de elec. dudũ. rothomagẽ. et de ista materia hẽs supra. cõfessio. iii. ¶. fi. ¶ Vtrũ symoniacus in ordine suspensus sit q̃tum ad ea que sunt iuriditõis sicut q̃tũ ad ea que sunt ordinis? ℞. secundũ Vber. non. quia pene nõ sunt extendende sed potius restrigende. vnde si aliquis non habeat iuridictõem et nunc habet. potest suspendere et excõmunicare et ab excõmunicatioue absoluere et huiusmodi. ¶ Quid agendum sit de pecunia symoniace accepta? ℞. secũdm̃ Ber. debet restitui illi ecclesie in cuius cõtumelia data est. e. ti. de hoc aũt. ar. xvii. q. iiii. siqs in atrio. et xxvii. siquis rapuerit. Et hoc cũ pecuia

datur alicui puta prelato soli uel cuicunq; alii. ita ꝙ ecclesia nõ est in culpa. Si tamẽ ille qui dedit sit factus hocmodo regularis assignãda est pecunia alteri monasterio ad quod oportꝫ eũ trã-sire. vt eo ueniente hẽat usum illius. ar. xvi. q. vi. de lapsis. et in dicto c. siquis rapuerit. postea restituetur priori monasterio siue ecclesie. ¶ Quid si ipm monasteriũ siue eccl'ia fuit in cul-pa. vt siquis dedit pecuniã monasterio ut recipiat᷑? ℞. secundũ Ber. ei debet restitui qui dedit ut cum ea in aliud monsterium intret ne sit onerosus scdõ monasterio. ar. xvi. q. vi. de lapsis. et xxvii. q. i. siquis rapuerit. et. e. ti. veniens. nec ecclesia uel monasteriũ debet cũ tali fraude esse in lucro. nec ex eodẽ debẽt consequi penã et premiũ. ff. de nego. ges. siue hereditaria. hec Ber. e. ti. c. hoc autẽ. ¶ Quid si aliqs dedit pecuniã pro habẽ-do ordinẽ? ℞. scdm̃ Vber. si ipse nõ habebat bñficiũ eccl'iasticũ debet illa pecunia cedere illi cathedrali ecclesie in cuius ignoni-miã data est. Idem Vl. Si uero hẽbat titulum alicuius beneficii ad quem debuit gratis ordinari illi bñficio restituenda est scdm̃ eũdem Vl. ¶ Vtrum cũ symoniacis possit dispẽsari? ℞. quãdo symonia interuenit ex pte ordinatoris et ordinati nõ dispẽsat᷑. vt supra. dispensatõ. §. vii. et de aliis uide infra. §. sequenti-bus. ¶ Quis possit dispensare cũ ordinatis symoniace? ℞. scdm̃ Ray. si crim̃ ppetratũ ẽ nesciẽtibus ordinatis tunc postq̃ sim-pliciter renũciauerit executioni ordinis potest epus dispẽsare. e. ti. de symoniaco. nisi si pecunia ipsi epo fuisset data tunc enĩ non posset ipse dispensare ppter turpitudinẽ suam. sed papa. i. q. i. erga. et c. siquis neq; . ii. q. v. pñtium. Posset aũt succes-sor illius uel alius ordinarius eius ut pote si hẽret domiciliũ uel beñficiũ in alio epatu. Concor. Inno. Hosti. et Gof. Similiter cum illo qui scienter suscipit ordinẽ symoniace non tamen mi-nistrat. posset epus dispẽsare in ordinibus rite añ susceptis. nõ autem in illo quem symoniace suscepit nec etiã ꝙ recipiat alios ordines ante dispensatõem. quia pmotus esset per saltum. ¶ Quis potest dispensare cum illis qui recipiũt simplex bñficiũ per symoniã? ℞. secundũ Ray. si ignorantibus ipsis factum sit potest epus dispensare ut etiã de nouo conferat᷑ eis idem bñfi-ciũ postq̃ pure ac simpliciter renũciauerit. e. ti. de symonia. de elec. si alicuius. Item ꝙ possit mistrare in ordinibus ante et

post bn̄ficium susceptis. Hoc autem intellige si etiā episcopus ignorauit. nam si scienter cōtulisset non ipse sed supior posset dispensare. ar. i. q. v. c. i. et de cleri. coniu. diuersis fallacis. Si uero bn̄faciatis scientibus solus papa potest. e. ti. de regularibus. Idem Tho. et Vi. Et intelligitur hoc secundū Vber. ꝙ cū talibus non possit dispēsari nisi per papā nec in illo bn̄ficio nec in alio si remanent in sclō. Concor. Tan. e. ti. nobis. similiter et Hosti. ¶ In multis casibus symonie secundū Ray. potest eps dispēsare post legittimā penitentiā. primo uidelicȝ cum illo qui bn̄ficium uel etiā ordinem cōtulit symoniace uel qui fuit mediator symonie dum tam̄ sit occultū. Item cū eo qui iterposuit preces carnales etiam pro non digno. nulla tam̄ interueniente conditiōe uel pacto. et hoc potest si ipse episcopus a peccato illo sit imunis. alioqn metropolitanus. intellige secundū Vber. qn̄ talia de cōsuetudine competūt ei. Item potest eps dispensare in symonia que cōmittit̄ circa exequias defunctorū. Item in cōsecraōne cimiterii et sacrorum uasorū. in bn̄dictione uestium. in uenditiōe crismatis. aque bn̄dicte uel salis aut panis bn̄dicti. in bn̄dictōibus nubētium. in oibus hiis eps non est ꝓhibitus. ideo potest. ar. de sen. ex. nup. Inno. etiā dicit ꝙ symoniaci in bn̄dictionibus et huiusmōi si occulti sunt licet sint suspensi quo ad se sicut alii criminosi si tam̄ primo peiteant licite celebrant. sed bn̄ficiū quod symoniace hitum est retineri nullomō potest. ¶ Quid si aliquis ꝓbabiliter credit sibi collatum esse ordinē uel bn̄ficium ꝓpter obsequia uel ꝓpter preces carnales a se uel alio interpositas? R. secundum Ray. si alias erat idignus debet resignare. qa preces succedūt loco precii. si uero dignus n̄ tenet̄ sed sufficit penitere de mala intentiōe. i. q. i. sunt nonnulli. de eta. et qli. tua. e. ti. mandato. ¶ Vtrum eps possit dispēsare cum eo qui est symoniacus in dignitate? R. secundū Inno. nō. e. ti. nobis. imo etiam cū illo symoniaco sciēter nō potest eps dispensare ꝙ possit ꝓmoueri ad dignitatem. etiam pro qua nō fecerit symoniā. i. q. i. erga. Idem Hosti. ¶ Vtrum eps possit dispēsare cum electo symoniace ꝙ postea eligatur? R. si electō reꝓbata est ꝓpter symoniam. etiam qm̄ electus ignorauit nec postea ratā hūit nichilominus nō potest eps illa uice dispēsare. secus de simplici bn̄ficio. s. quod non est dignitas. si ignoranter

recipiatur. quia post resignatiōem epus dispensare potest ut ie conferatur. de elec. si alicuius. vt habetur supra. ¶. xi. qui incipit. quis potest dispensare cum illis.

Simulatio. Vtrū simulatio sit peccatū? R. secundū Tho. secunda secunde. q. cxi. simlātio ppríe mēdacium est in exteriorū factorum signis cōsistens. Non refert autem utrum quis mētiatur uerbo uel quocūqz alio facto. vnde cum omne mendaciū sit peccatū consequēs est q oīs simulatō sit peccatum. tam sicut dicit Augus. in li. de questionibus euangelii. nō semp quicqd simulamus aut fingimus mendaciū est. sed quādo illud quod fingimus nichil significat tūc est mēdaciū qn uero fictio nrā refertur ad aliqm signatōnē nō est mēdaciū sed aliqua figura ueritatis. Et ita dn̄s finxit se longius ire ad aliquid figurate signādum. Addit Vl. q sicut licz fallere aliqm in duplicitate uerborū pter aliquā sui aut pximi utilitatem. Ita licet et per opus itentione utilitalitis cōsequentis ad talem simlātiōem. sicut et Dauid mutauit faciem suā coram achys rege gethe. i. R. xxi. ¶ Vtrū aliqs peccet simulādo sanctitatē? R. secundū Pe. in quoli. duplex est simlātio. quedā que fit ab alio ut iniquitas sua pallietur et ipse bonus putetur. et hoc est peccatū ¶ Alia que fit ad dei honorē et pximorū edificatiōem. vnde quādo aliquis bonus et religiosus maiorem compositōem ostendit corā extraneis ut ipi magis edificētur iste non peccat sed meret ¶ De ypocrisi que est quedā simlātio vide infra. ypocrisis. ¶ Vtrū sit simulatio quādo aliqs occultat peccatū suū? R. secundū Tho. scdā secunde. q. cxi. sicut aliqs uerbo mentit quādo signat quod nō est non autē quādo tacet quod est quod et aliqn̄ licet. Ita etiam simlātio est quādo aliquis per exteriora signa factorum uel rerū signat aliqd quod non est non autem siquis ptermittat signare quod est. vnde quis potest peccatum suum occultare absqz simulatione et laudabiliter scilicet ne alii inde scandalizentur.

Sobrietas. Quare sobrietas cibi requirat in ordinādo siue in clerico? R. secundū Raymū. quia sicut ebrietas sic et uoracitas phibetur ab aplō ad ro. xiii. non in cōmessationibus et ebritatibus. Item quia uentris ingluuies luxuriam puocat. vnde. xliiii. di. ¶. i. venter et genitalia sibimet uicina

ſunt. vt ex uicinitate membrorũ intelligatur confederatio ui-
ciorum. Item quia ingluuies om̃e bonũ opus diſſoluit. iiii. Re.
xxv. nabuzardan princeps cocorũ deſtruxit muros iheruſalẽ.
Item uarios morbos generat. Sed tẽpantia ꝓcurat ſoſpitatem
et ilaritatẽ. de cõſe. di. v. nichil. Item quia pinguis uenter ut
ait Iero. craſſum ſenſũ generat cũ econtra ſacerdotalis ſenſus
debeat eſſe ꝑuigil et tenus. de cõſe. di. v. ne tales ¶ Et ad iſtam
materiam facere põt ſupra gula. ¶ Quare ſobrietas potus re-
quiritur in ordinãdo ſiue in clerico ? R. ſecundũ Ray. quia ex
uino frequenter ſeq̃tur ebrietas. de iureiu. et ſi xp̃us. ebrietas
autem fomes eſt et nutrix uiciorũ. xxxv. di. ante om̃ia. Item
quia uinolentia tollit mũdiciã. nam eſt icitatiua libidinis. Iero.
venter mero eſtuans cito diſpumat in libidinẽ. di. xxxv. ¶. i.
Item quia ĩpedit om̃em ſapientiã. et de hoc et etiã de nunc dcõ
prius hẽtur. ꝓuer. xx. luxurioſa res eſt uinum et cõtumelioſa
ebrietas quicũq; hiis delectat᷑ non erit ſapiens. hec autẽ duo ſcʒ
mũdicia et ſapiẽtia maxime ſũt neceſſaria miſtro dei qa ãbulãs
in uia ĩmaclãta hic michi miſtrabat. et quia acceptus eſt regi-
miſter intelligẽs. Et de hac materia ebritatis hẽt᷑. s. ebrietas.

Societas ¶ Vtrum liceat cõmittere pecuniã mercatori uel
artifici per modum ſocietatis et inde lucrum accipe ? R.
ſecundũ Tho. ſcdã ſecunde. q. lxxviii. ille qui ſic cõmit-
tit pecuniã ſuam non tranſfert dñium pecunie in illum ſicut in
mutuo ſed remanet eius ita ꝙ cum ꝑiclõ ipſius mercator de ea
negociatur uel artifex oꝑatur. ideo licite poteſt petere partem
lucri inde ꝓueñiẽtis tanq̃ de re ſua. hec Tho. vñ ſicut dicit Goſ.
ſi uis dare pecuniã tuã ſine peccato in ſocietate pone tu pecu-
niam et alius oꝑam ꝑſonalẽ. quia plerumq; quod pecunie deeſt
per oꝑã ſuppletur. ff. de ſoci. l. v. ¶. i. et coicetis lucra ꝑicula
et dãpna ¶ Concor. Hoſti. Et notat᷑ xiiii. q. iii. plerīq;. vt ſcilʒ
dicatur ſic. do tibi centũ et tu ponis induſtriã et laborẽ tuum.
in fine anni facta rõne ego accipiam illa centum et tu precium
ꝑſone tue ſiue iduſtrie quod ponimus eſſe ſiue ualere alia cẽtũ.
poſt hoc quicq̃d erit de lucro accipiã ego meditatem occaſione
mee pecunie et tu aliã meditatem occõe tue ꝑſone. Poſſet etiã
fieri aliud pactum ꝙ ego accipem q̃rtam ꝑtem lucri et tu tres
alias. uel ecõuerſo tu q̃rtã et ego tres ſecundũ ꝙ cõueniremus

q̄ tua industria extimari deberet. vt patet insti. de socie. ¶. i. et similiter pro rata diuidatur dāpnum. Posset etiam fieri non expressa predicta extimatōe psone. sed cōmittendo discretioni ipsius qui recipit pecuniā ut assignet ptē lucri uel dāpni q̄tū sibi iuste uidetᷣ. et postea si esset aliqs excessus uel defectus cōcorditer sibi remitterent. ¶ Sȝ esse negociator qui recipit pecuniā ad tractādum dicit ei qui dat eā. ego uolo in fine pro industria et labore meo xx. firma hēre et nolo in eis sentire aliquod dāpnū nūqd licet? R. licet. sed iste non est cōtractus societatis sed locationis. quia negociator ille locat opas suas pro illo precio. isto mō nichil sentiet etiam de lucro. posset et pactum facere q̄ non solum hēret dicta xx. sine ullo dāpno. quod qdem recipet non ut socius sed ratōne opis siue salarii ut dictum est. De tali locatōe supra. locatio. ¶. v. et sequentibus. ¶ Quid si do pecuniam mercatori in societatem et couenio secum q̄ dabit michi certam ptem de lucro. et nichil dico de dampno? R. debet itelligi eadem ps de dampno. vt insti. de societate. ¶. illud.

Sodomia. Siquis contra naturā peccauerit si est clericus deponi debet. vel si appet corrigibilis debȝ tradi religioni ad ppetuā penitentiā pagendā. Si laicus excoicari et a cetu fidelium usq̄ ad condignā satisfactōem fieri alienus. de exces. prela. clerici. hoc autē uicium est maius q̄ si matrem qs cognosceret. xxxii. q. vii. adulterii. de hoc et de aliis speciebus luxurie habes supra. luxuria. ¶. i.

Sollicitudo. Vtrum licitū sit sollicitudinē gerere de tpralibus? R. secundū Tho. secūda secunde. q. lv. sollicitudo tpalium. tripliciter pōt esse illicita. ¶ Vnomō ex pte eius de quo sollicitamur. vt si tpralia tanq̄ finem queramus. vnde Augusti. dicit in li. de opibus monachorū cum dn̄s dicit. nolite solliciti esse. hoc dicit ut n̄ ista ituea͠t et ppter ista facia͠t qcq̄ in euāgelii predicatōe facere iubentur. Aliomō potest esse sollicitudo tpralium illicita ppter supfluū studium quod apponitᷣ ad tpralia pcuranda. ppter quod homo a spiritualibus quibus principaliter iseruire debet retrahitur. et ideo dicitur Mathe. xiii. q̄ sollicitudo scli suffocat uerbū dei Terciomō ex pte timoris supflui quādo scilȝ aliquis timet ne faciendo quod dȝ necessaria sibi deficiant. quod dn̄s tripliciter excludit. ¶ Primo ppter

maiora beneficia homī prestita diuitus preter suā sollicitudinē scilicet corpus et animā. Secundo ꝓpter subuentionē qua deus animalibus et plātis subuenit absq3 humano ope. Tercio ex diuina ꝓuidentia propter cuius ignorāntiam gentiles circa bona tempalia qrenda principaliter sollicitātur. et ideo cōcludit ꝙ principaliter sollicitudo nrā debet esse de spūalibus bonis spātes ꝙ etiā tempalia nobis ꝓ uenīēt ad necessitatē si fecerimus quod debemus. vnde dicitur Mathei. vi. primū querite regnum dei et iusticiam eius et hec omnia adicientur uobis.

Sortilegium. i. scil3 ars diuinandi differt autē a ꝓphecia. quia ꝓphecia accipitur in bono et fit gratis. sortilegiū uero in malo et fit commiter pro pecunia. i. q. i. duces. alias iudices. et c. sequenti. ¶ Quot sunt genera diuīatōis? R. scdm̄ Tho. scdā scdē. q. xcv. oīs diuīatio utitur aliquo demonū auxilio. quod quidē uel expresse iploratur. uel preter petitionē homīs se occulte demon ingerit ad ꝑnunciādum quedā futura que homī sunt ignota. eis aūt cognita. vnde triplex est genus diuīationis. Primū est per manifestā demonū inuocatōe3 quod pertinet ad nigromāticos. Secundo per solam consideratiōem dispositionis uel motus alterius rei. quod pertinet ad augures. Tercium est dum facimus aliqd ut manifestetur nobis aliquod occultum quod ꝑtinet ad sortes. Sub quolib3 autē istorū multa cōtinentur. de quibus. in sequentibus. ¶. dicitur. et etiam hēnt. xxvi. q. iiii. igit genus. ii. q. v. nec mirū. ¶ Quot modis fit diuīatio per demonū inuocatōem? R. secūdum Tho. vbi. s. demones exꝑsse iuocati solēt futura prenūciare multipliciter. quādoq3 quidem qbusdam prestigiosis appitionibus se aspectui uel auditui hoīum igerētes ad prenūancidū futura. et hec spes uocatur prestigium ex eo ꝙ oculi hoīum prestinguuntur. qnq3 autē per sompnia. et hec uocat diuīatio sōpniorū. quādoq3 uero per mortuorū aliquorum apparitiōem uel locutionē. et hec uocatur nigromantia. quia ut dicit Isi. in li. ethimoli. nigron grece latine mortuus māncia diuīatio nūcupatur. q a quib3dā precantationibus adhibito sanguine uidentur resuscitati mortui diuinare et ad interrogata respōdere. quādoq3 uero futura prenunciant per homīes uiuos sicut in arrepticiis patet. et hec est diuinatō per phitones. vt Isi. dicit quia a phitone appolline

sunt dicti. qui dicebatur esse auctor diuinandi. quandoque autem futura prenunciant per aliquas figuras uel signa que in rebus inanimatis appent que qdem si appeāt in aliquo loco terrestri puta in igne ferro aut lapide pollito uocatur geomācia. si aūt in aqua ydromācia. si in aere aerimācia. si in igne pyromancia. Si autem in uisceribus aialium imolatorum in aris demonum uocatur aruspiciū. ¶ Quot modis fit illa diuinatio de qua dictum est in . ii. ¶. q fit per cōsideratōem dispositionis uel motus alterius rei? R. secundū Tho. ubi supra. fit multipliciter. naz si conetur aliquis prenoscere futura ex consideratōe situs et motus syderum hoc ptinet ad astrologos qui et geneatici dicūtur pter cōsideratōem natalium dierum. ¶ Si uero per motus uel uoces auium siue quorūcunque aialium siue per sternutationes hominum uel mēbroruz saltus hoc ptinet generaliter ad augurium. quod dicitur a garritu auiū. sicut auspicium ab ispectōe auium quorū primum pertinet ad aures. secundū ad oculos. In auibus eni huiusmōi precipue cōsiderari solent. Si uero huiusmodi consideratio fiat circa uerba hoium alia intentione dicta que quis retorqueat ad futuruz quod uult prenoscere uocatur omen. ¶ Si autē cōsiderētur alique dispositōes figurarū in aliqbus corpibus uisui occurrentes erit alia diuinationis species. nam ex lineamtis manus cōsideratis dicitur cyromācia. cyros enim grece dicitur manus. diuinatio uero ex qbusdam figuris in spatula alicuius animalis uocatur spatulamācia. ¶ Quod mōis fit illa diuinatio de qua dictum est in scdō. ¶. s. que ptinet ad sortes? R. secundū Tho. secunda secūde. q. xcv. hec diuinatio fit ex consideratōne eorū que eueniūt ex qbusdam que ab hoibus serio fiunt ad aliqd occultum inqrendum. et hoc multipliciter fit enim qnque per ptractionē punctorū quod ptinet ad artem geomācie. quādoque per cōsiderationē figurarū que pueniūt ex plumbo liquefacto in aqua piecto. quādoque per quasdā cedulas scriptas uel non scriptas in occulto positas dum cōsiderat quis quam accipiet. uel similiter in festucis ineqlibus propositis quis maiorem uel minorē accipiat. uel etiā ex taxillorum proiectiōe quis plura puncta piciat. uel etiā dum cōsideranti quid apienti librum occurrat que omnia sortium nomē habent. ¶ Vtrum omnis diuinatio siue supstitio sit illicita? R. scdm Ray. omnis

probibita est a deo et scā ecclesia. cum enī futura que solius dei sunt aliqui per hoc inuenire laborāt deitatis iura creaturis attribuunt. ysa. xli. ānunciate que uentura sunt in futurum et sciemus quia dii estis uos. Item leui. xix. non augurabimi nec obseruabitis sōpnia. et ibidē. xx. aia que declinauerit ad magos et ariolos et cete. et multa similia. Et sicut ait Augus. vanitas artium magicarū ex traditiōe malignorū angelorū in toto orbe terrarū plurimis sclis inualuit. et per inuentōes eorū inuēta sunt aruspicia. auguratōes. et ipa que dicunt oraclā in nigromancia. xxvi. q. ii. qui sine saluatore. et similiter de pbibitiōe talium. xxvi. q. v. per totum. ii. q. vii. nō licet. et in quatuor capitulis sequētibus. et exti. per totum. ¶ Et similiter ad genus supstitionis ptinēt oīs ligature et remedia que medicorū disciplia cōdēpnat. siue in uerbis siue in caracteribus siue in qbuscūqz rebus suspēdēdis uel ligādis uel soluēdis. sicut sunt in aures uel anuli in digitis. Itē si iūctis ābulātibus amicis. lapis aut puer medius iteruenerit. Itē redire ad lectū si dū se calciat sternutauit redire ad domū si pcedēs offenderit. hec et multa huiusmōi xxvi. q. ii. illud. Item n̄ sunt obseruādi dies egipciaci aut calēde ianuarii. aut mēses uel dies aut lune solisqz cursus et huiumōi. xxvii. q. vii. non obseruetis. Non tamē condēpnāt rustici qui seruant tpra ad seminādum uel arbores incidendū et huiusmōi que naturalē hn̄t rationē. similiter et phisici circa medicinas et minutōes faciendas et similia. ¶ Queritur hic spāliter utrum dinatio per inuocatiōem demonū sit illicita. R. secūdum Tho. sedunda scdē. q. xcv. sic. de utero. xviii. non inueniā in te qui ariolos sciciteť nec phitones cōsulat. et huius duplex est causa. Prima quia in inuocatōne demonū fit pactū expressum cū demone et hoc est oio illicitū. vnde cōtra quosdā diciť Isa. xxviii. dixistis pepigimus fedus cū morte et cū inferno facimus pactū et grauius eēt si sacrificiū uel reuerētia demoni iuocato exhiberetur. Secunda propter piculū consequens. demon enim qui itendit pditionē hoim de huiusmodi suis respōsoriis etiā si aliqn̄ uera dicat intendit hoies assuefacere ad hoc ut ei credať. et sic intēdit pducere in aliquid quod sit saluti hūane nociuum. vnde athanasius exponens illud. Luce. iiii. increpauit illi dicens obmutesce et ce. dicit q̄uis uera fatereť demon cōpescebat tamē

cristus eius sermonem ne simul cum ueritate iiquitatem promulget. vt nos etiam assuefaciat ne curemus de talibus etiam si uera loqui uideatur. nefas eni est cum assit nobis dina scriptura a dyabolo instruamur. de hoc autem ꝙ saul phitonissam consuluit que dinauit. i. corin. xxviii. dicit Augus. ad simplicianum. nō ē absurdū credere aliq̄ dispensatōne fuisse pmissum ut non dn̄ante arte magica uel potencia sed dispēsatione occulta que phitonissam et saulem latebat se ostenderit spiritus iusti aspectibus regis diuina eum sententia pcussurus. uel non uere spūs samuelis a requie sua excitatus est. sed aliquod fantasma et illusio ymaginaria dyaboli machinatōnibus facta q̄m scriptura samuelem appellat. sicut solent ymagines rerum suarum nomibus appellari. xxvi. q. vi. nec mirū. ¶ Vtrum diuinatio per astra sit illicita? R. secūdū Tho. vt supra. duplices effectus subtrahunt cālitati celestium corporum. Primo qdem omnes effectus per accn̄s cōtingētes siue in rebus hūanis siue in rebus naturalibus. quia ut pbatur. vi. methafisice. ens p accn̄s non habet cām et precipue naturalem. vt de lapide cadēte fiat terre motus. vel ꝙ hoīe fodiente inueniat thesaurus. Secundo autē subtrahitur cālitati celestiū corpū actus liberi arbitrii pn̄t tam̄ celestia dispositiue inclinare inq̄tum iprimūt in corpus hūanū sed tam̄ ex hoc nulla necessitas libero arbitrio imponit. Siquis ergo cōsideratione astrorum utatur ad predicta duo scilicet ad precognoscēda futura casualia siue fortuita aut etiam ad cognoscēdum per certitudinē futura opa hoim pcedet hoc ex falsa et uana opinione. et tunc opatio demonis imiscet se. vnde erit diuinatio illicita. Si uero aliqs utatur cōsideratione astrorum ad pcognoscendū futura que ex celestibus corporibus cāntur. puta siccitates uel pluuias et huiusmodi non erit illicitum.
¶ Vtrū diuinatio que fit per sompnia sit licita? R. scdm̄ Tho. vbi supra. siquis utatur sompniis ad precognoscendum futura secundū ꝙ sompnia pcedunt ex reuelatōne diuina ut sompnia pharaonis. uel secundū ꝙ pcedunt ex naturali causa intrīseca ut cum abundās frigido humore sompniat ꝙ sit in aqua uel in uino. siue extrinseca ut ex aere uel impssione celesti q̄tū se pōt talis uirtus extēdere non erit illicita talis diuinatio. Si autem diuinatō huiusmōi cāretur ex reuelatiōe demonū cum quibus

pacta habeâtur expressa quia ad hec· iuecantur uel tacita quia
huiusmôi dinatio extendit ad quod ñ pôt se extendere erit talis
diuinatio illicita et supsticiosa· ¶ Vtrũ dinatio per auguria sit
licita? R· secundũ Tho· scdâ secũde· q· xcv· ex motu uel guar-
ritu auiũ futura cognosci non pñt sicut ex causis· sed inq̃tum
sunt effectus aliq̃rum causarũ que etiã sunt causantes futuros
euentus· Causa aũt opationis oim brutorũ aialiũ est istinctus
quidam quo mouentur in modum nature· et hic instinctus ex
duplici causa potest pcedere· Vnomô quidem ex causa corpali
celesti et secundm̃ hoc nichil phibet eorum opatiões esse futu-
rorum signa· inq̃tum conformâtur dispositionibus corporum
celestium et aeris côtinẽtis ex quo peueniunt aliq futuri euen-
tus· In hoc tñ duo côsiderari oportet· Primo qdẽ ut huiusmôi
opaitões nô extendâtur nisi ad precognoscendũ illa futura que
causant per motũ celestium corporum · put supra in viii· ¶·
qui est in mediate ante pximum predentẽ dictum est· Secũdo
ut non extẽdâtur nisi ad ea que aliq̃liter pñt ad huiumôi aialia
ptinere· côsequũt eni per celestia corpora cognitõem q̃mdã na-
turalẽ ad ea que eorũ uite sunt necessaria· sicut sũt imutatões
que fiunt per pluuias· uentos et alia huiusmôi· Aliomô instin-
ctus huiusmodi causant ex causa spũali· s· vel ex deo ut patet
in columba sup cristũ descendente· et in coruo qui pauit heliã·
et in ceta que absorbuit et eiecit Ionam· vel etiã ex demoibus q
utuntur huiusmodi opationibus brutorum ad implicâdas aias
uanis opationibus et opinionibus· et eadem ratõne de aliis oibus
huiusmôi et istomô non sunt licita· Quod autẽ Ioseph ait geñ·
xliiii· q non esset ei similis in augurandi scia· intelligendum est
secundũ Augus· q hocmô dixit referẽs forte ad id quod magus
de ipso opinabatur· et sic dispẽsator eius locutus est· ¶ Vtrum
diuinatio per omina sit licita? R· secundũ Tho· vbi supra· omẽ
diciturquâdo uerba aliq̃ alia intentõe dicta retorquẽtur ad fu-
turum· vt supra in· iiii· ¶· dictum est· huiusmôi autẽ uerba et
si non subdâtur dispositõi stellarũ disponuntur tamẽ quandoq
secũdum diuinam puidentiã ut recitatio sompnii q̃m audiuit
Gedeon · iudich· vii· et uerba puelle que atẽdit heliezer seruus
brahe· geñ· xxiiii· et sic licet· fit etiam hoc quâdoq secundum
opationem demonũ· et sic est illicitũ· ¶ Vtrũ diuinatõ sortiũ

sit illicita? R. scdm Tho. secunda secunde. q. xcv. sortes pprie dicuntur cum aliqd fit ut per eius euentum aliquid innotescat occultum. et quidē si queratur per sortes quid cui sit exhibendum uocatur sors diuisoria. si aūt querat quid agere oporteat uocatur cōsultoria. si uero queratur quid sit futurū uocat diuinatoria. Itaqꝫ si euētus sortium expectetur ex fortuna quod locum habet solū in diuisoria nō uidetur hēre peccatū nisi forte uicium necessitatis. sicut si aliq non ualētes aliquid cōcorditer diuidere uelit uti sortibus exponētes fortune quis quam ptem accipiat. Si uero euētus sortium expectet ex spūali causa qnqꝫ quidem expectatur ex demoibus. sicut legitur Eze. xxi. ꝙ rex babilonis stetit in biuio in capite duarum uiarū diuinationem querens et cōmiscens sagittas interrogauit ydola. et ex causa consuluit. et hoc est illicitū. Quandoqꝫ uero expectatur a deo secundm illud pũer. xvi. sortes mittūtur in sinū sed a domino tempātur et talis sors secundū se non est malum. vt Augusti. dicit. potest tn̄ in hoc qdruplex peccatū incidere. Primo siabsqꝫ necessitate ad sortes recurratur. hoc eni uidet ad dei tēptationem ptinere. Secūdo siquis etiā in necessitate absqꝫ reuerētia sortibus utatur. imo cum magna deliberatōe et pmissa orōne debet fieri exemplo aplōrum in electiōe mathie. actu. i. Tercio si diuina oraclā ad terrena negocia conuertātur. vt dicit Au. ad ianuariū. Quarto si in electionibus ecclesiasticis que ex spūs sci inspiratōe fieri debent aliqui sortibus utātur. sicut et in tēporalium rerum diuisione. Si ergo necessitas imineat licitū est cum debita reuerētia sortibus dinum iudicium iplorare. sicut si tpre psecutionis quis fugiat ne morte oim deseratur ecclia sorte queri potest. vt dicit Augusti. in eplā ad honoratū. et cui dāda sit elemosina cū duo eque egētes occurrunt ceteris pibus et utriqꝫ dari non potest. sorte iuste queritur. vt dicit Augus. i. de doc. cristiana. Inno. etiā dicit ꝙ pro litibus dirimendis licꝫ uti sortibus. xxvi. q. ii. sors. Idem Hosti. et intellige in hiis que tpralia sunt et de sorte simplici sine alia supstitōne. ¶ Quid de dinātibus uel etiā iuestigātibus occulta. vt furtū et huiusmōi per inspectiōem in libris? R. secundum Vber. nullomodo licet. sed supstitiosum est. e. ti. ex tuarū. et reducitur ad dinationē per astra. de qua dictum est in octauo. ¶. aut etiam ad sortes

de quibus in precedenti. ¶. habetur. ¶ Quomodo frequenter eueniant ea que dini predicunt? R. scdm Ray. qui sic dicit hanc questionem Augusti. soluit dicens hoc fieri pmissu dei ut illi qui hoc audiunt et uident pbentur in quali fide sint. vnde deuterono. xiii. si surrexerit in medio tui ppheta aut qui somnium dicat se uidisse et predixerit signum atque portentum et uenerit quod locutus est et dixerit tibi eamus et sequamur deos alienos quos ignoras et seruiamus eis non audies uerba pphete aut somniatotris. quia temptat uos deus uester ut palam fiat vtrum diligatis eum an non. xxvi. q. v. nec mirum Tho. etiam secunda scde. q. xcv. dicit quod hoc quod hoies a principio in istis obseruatoibus aliquid expti sunt casu accidit sed post modum cum hoies incipiunt huiusmodi obseruatonibus aim implicare multa secundum huiusmodi obseruatioes eueniunt per deceptiones demonum. vt hiis obseruantiis homies implicati curiosiores fiant. et se magis inserant laqueis multiplicibus erroris pniciosi. vt Augusti. dicit. ii. de doc. cristi. ¶ Vtrum liceat reqrere a moriente quod reuelet statum suum post mortem? R. secundm Tho. in quoli. nulla inordinato uidetur siquis requirat a moriente cognoscere statum eius post mortem subiciendo tam hoc diuino iudicio. vnde nulla ratio uidetur quare hoc debeat dici peccatum nisi forte ex dubitatoe fidei de futuro statu quasi temptando inqrat. De pena dinatorum infra sortilegium. ii. ¶. pe. De inuestigatioe maleficii per iudicium ferri candentis uel aque bullientis supra duellum. ¶. pe. in fi.

Sortilegium. ii. quantum ad supsticiosas obseruatoes. Et primo queritur vtrum liceat uti arte notoria? R. scdm Tho. secunda secunde. q. xcvi. ars notoria est oio illicita. et a cristiano fugienda. hec est ars per quam quidam nituntur scientiam acqrere sed oio inefficax est. et fiunt ibi quedam pacta implicita cum demone. ¶ Vtrum obseruatones que fiunt ad sanitatem et huiusmodi sint licite? R. secundm Tho. vbi supra. in hiis que fiunt ad aliquos effectus corpales inducendos considerandum est vtrum naturaliter possint tales effectus care et sic non erit illicitum. si autem non uideantur naturaliter tales effectus causare posse. consequens est quod ptineant ad quedam pacta cum demoibus vt patet per Augus. xxi. de ci. dei. hoc autem appet specialiter cum adhibentur aliq caracteres uel nomia ignota uel alie quecumque

varie obseruationes quas manifestum est naturaliter efficaciã non hẽre. et talia semp sunt supsticiosa et illicita. Si tamen ut dicit Ray. aliquis colligat herbam medicinalẽ cum symbolo uel oratõe dñica uel scribit hoc in carta ut ponat sup ĩfirmũ. vt sic in hiis tm̃ deus honoreť non reprobatur. dummõ nulla alia supsticiosa obseruãtia imisceatur. xxvi. q. v. non liceat. ii. q. vii. non obseruetis. ¶ Vtrum suspẽdere diuina uerba circa collum sit peccatum? R. secundm̃ Tho. scdã secunde. q. xcvi. in oibus adiuratõibus uel scripturis huiusmõi duo cauẽda sunt. Primo quidem quid sit quod pfertur uel scribit. quia si est aliquid ad inuocatõem demonum ptinens. oio est supsticiosum et illicitũ similiter si contineat ignota nomina scilicet ne sub illis aliquid illicitum lateat. sicut Criso. dicit q multi confingũt aliq̃ noia hebraica angelorũ. et scribunt et alligant que non intelligẽtibus metuenda uident. similiter ne aliquid falsitatis contineant quia sic eius effectus non posset expectari a deo qui non est testis falsitatis. Secundo autẽ cauendum est ne cum uerbis sacris cõtineãt ibi aliq̃ uana puta caracteres ĩscripti pter signũ crucis. Similiter nec spes hẽatur in modo scribẽdi aut ligãdi aut in q̃cunq3 uanitate que ad diuinã reuerentiã non ptineat. qa hoc iudicaretur supsticiosum. xxvi. q. v. nõ liceat. nec in colligẽdo herbas medicinales facere aliq̃s obseruationes aut incãtatões. Et secundm̃ Vber. non reprobantur breuia in qbus scribuntur uerba euãgelica solum. sed si credať q minus hẽant efficacie si scribãtur alio tpre q̃ dum in ecclesia euãgelium legiť supsticiosum est. Similiter si scribãtur caracteres et nomina inusitata quasi nomina dei ineffabilia. et in quibus diciť qcunq3 portauerit sup se istud breue et ce. reprobanda sunt. et peccant qui scribunt aut portãt aut donant aut uẽdunt aut portãda docẽt nisi adeo fuerint simplices q ignorantia debeat eos excusare. que etiam nõ excusat si sup hoc fuerint admoniti uel ĩstructi. ¶ Quid de ymaginibus quas faciũt astronomi? R. scdm̃ Tho. vbi supra. illicitum est et ex ope demonũ habent effectum. cuius signum est quia necesse est eis inscribi quosdã caracteres q naturaliter ad nichilũ opãtur. vnde fiunt ibi tacita pacta cum demoibus. aut fiunt ibi expresse inuocatões demonũ. ¶ Quid de incãtatoribus serpentũ et aialium? R. secundũ Tho. vbi. s.

si respectus hēatur solum ad uerba sacra et uirtutē diuinā non erit illicitū. sed plerūq; tales incātatiōes hñt illicitas obseruātias et per demones sortiūtur effectū. et precipue in serpētibus quia serpēs fuit primū instrumētum demonis ad hoiem decipiendum. vnde sup illud psal. sicut aspidis surde et ce. dicit glosa. notādum q nō laudat a scriptura qñcunq; datur in scriptura similitudo ut patet de iniquo iudice qui rogātem uiduā exaudiuit. ¶ Quid de incantātibus infirmos uel pueros? R. secundū Vber. si nichil supsticiosum dicunt uel faciunt nec mādant dici uel fieri sed tm̄ utuntur precibus licitis et etiam abiuratiōibus sicut per passionem et crucem et similia non peccant nisi talia fecerint post phibitōem ab ecclesia sibi factam. Sunt eni phibenda ppter multa supsticiosa que ibi solent misceri nisi fierēt per aliquem discretū et deuotum qui funderet oratōnem non sup pomum uel cingulum sed sup infirmū manus imponens. Satis uidetur concordare Tho. secūda secūde. q. xcvi. De hiis autem qui reliqas scōrum portant ad collum et huiusmodi dic ut supra. reliquie. ¶. fi. ¶ Quid de sacerdotibus qui cā doloris altaria exuūt uestibus sacris. aut imagines lugubri ueste operiunt aut cōsueta luminaria subtrahūt? R. talia fieri penitus phibētur. xxvi. q. v. qcūq;. et nisi faciens purgauerit se pñia debet deponi. nisi forte faceret quia metuit contaminationem sacrorum uel subuersionē fidei uel obsidionē et huiusmōi. nam in tali facto plus hūilitas q̄ dolositas declaratur. vt in dicto. c. quicunq;. Ceterū q aliqui in aggrauatōnem cessationis a diuinis imagines prosternunt urticis spinis supponunt penitus reprobat. de offi. or. si canonici. li. vi. et hoc hētur. s. cessatō. a dinis. ¶. iii. ¶ Quid de sacerdotibus qui pro uiuis quos odiūt scienter cātant missam defunctorū uel in medio ecclesie ponūt feretrum et faciunt officiū mortuorū ut illi citius moriantur? R. tales si fuerint detecti debēt deponi et ad agendā penitētiā tam sacerdos q̄ qui incitauit debet ergasculo ppetui exilii religari. xxvi. q. v. quicūq;. ¶ Quid de qbusdam mulieribus que dicunt uel credunt se nocte cū dyana dea paganorū uel cū herodiade et inumera multitudine mulierum eqtare sup quasdā bestias et inumera spacia transire et multa huiusmodi et q ab eis alique creature possunt in melius uel in peius mutari aut

transfformari? R. secundm Ray. a maligno spu mentibus fide-
lium talia fantasmata irrogãtur. Nam dyabolus trãsformãs se
in diuersarum psonarũ species mentem quam captiuam tenet
multipliciter deludit. ¶ Nec debet aliqs in tãtam uenire stulticiã
ut credat q hec que in sompniis et spũ tm fiunt in corpe fiãt.
alias ifidelis est et pagano deterior. Hec et multa de hac mate-
ria. xxvi. q. v. epi. ¶ Que pena sortilegorũ? R. dinatores et
malefici secundm leges capite plecti debẽt et si accedant ad do-
mum alterius debent cremari. Item bona eorum omia debent
publicari: C. de malefi. l. nullus. et. l. nemo. et. l. culpa. ¶ Sed
secundũ canones siqdem peccatum occultũ sit imponit penitẽ-
tia. xl. dierum. e. ti. c. i. si notorium eucharistia denegat. de
conse. di. ii. pro dilectõne. Item si sit clericus deponẽdus est. et
in monasterio detrudendus. si laicus excõmunicãdus. xxvi. q.
v. non oportet. et c. siqs epus. et c. aliqnti. ii. q. vii. admone-
ant. sed et crescente cõtumãtia crescere dz et pena vt icarceret
et huiusmodi. Itẽ si seruus sit debet uerberibus castigari. xxvi.
q. v. ydolorũ. Epus etiã omnes tales dehonestatos turpiter de
prochia sua eicere debet. vt. xxvi. q. v. epi. tales etiam ifames
sunt. similiter et qui ad eos concurrũt. vnde nec ad accusatõez
debent admitti. ii. q. viii. quisqs. nec ad testimoniũ. de testi.
testimoniũ. De infamibus habes supra. infamis. ¶ Sed nunqd
efficit irregularis qui talia facit et maxime enormia. vt qui sa-
crificat deo nũmorũ. i. dyabolo ut diues fiat. aut qui de ecclesie
sacramtis vt de crismate. vel oleo sctõ. aut aq baptismi. aut de
corpore cristi sortilegium facit? R. scdm Vber. si talia notoria
sint generant irregularitatẽ et indigẽt dispensatõe. si uero oc-
culta. non. qquis scdm quosdã idem sit si sint occulta.

Spectacula. de spectaclis cantu et citharis et huiusmoi. vide
supra. ludus et iocus. ¶. iii. et sequẽtibus. et supra chorea

Sponsalia. quid sunt? R. spõsalia futurarum nupciarum
pmissio. ff. e. l. i. et xxx. q. v. nrãtes. et dicũt spõsalia
a spondẽdo idest pormittẽdo. ¶ Quomodo contrahũtur
spõsalia? R. qtuor modis. Aliquando quidem nuda pmissione
vt cum dicit uir accipiã te in meam uxorem. et illa respondet
accipiã te in uirũ meũ. vel alia eqpollentia. vt ducã te in uxorẽ
et huiusmõi. et ista sunt pprie spõsalia que p uerba de futuro

fiunt. Si uero fierēt per uerba de presenti ut si dicatur accipio te uel aliquid huiusmodi erit uerum matrimonium. vt supra. matrimoniū. iii. ¶. i. et q̄tuor sequētibus. Item secundo contrahūtur sponsalia datis arris spōsaliciis. sicut habetur supra. arra. Item tercio per anuli subarratiōem eodēmō sicut de quibuscunq; arris spōsaliciis dicit. sed siue in anuli subarratōe siue alias adiūgat cōsensus exp̄ssus de p̄nti fc̄m est matrimoniū. Itē q̄rto contrahūtur spōsalia nō solū ꝓmissione ut in predc̄ō mō dictum est. et etiā apponitur iuramtum. e. ti. de illis. et c. papa. ¶ Quid siquis accepta manu mulieris dicat do tibi fidem de te in uxorem accipienda. et illa nichil respondeat nunquid sic cōtracta sunt sponsalia? R. scdm̄ Vber. re uera n̄ p̄nt contrahi sponsalia ex altera pte tm̄ nec claudicare possunt. Ille tamē qui taliter dedit fidem tenet eam ducere si illa uoluerit. si autē noluerit n̄ est cōpellenda nisi aliquomō ostēderit mulier acceptare quod agebatur. puta si ante fidem sic datā tractabat inter eos de sponsalibus uel matrimonio et ipsa reqsita spōte manū dedit ad fidem recipiendā et huiusmōi. tunc eni contracta eēnt spōsalia. ¶ In qua etate possunt contrahi? R. post septēnium quia extūc placere incipiūt et extūc ualent. e. ti. literas. et de spōsa. ipube. si infantes. li. vi. Si uero ambo uel alter sint miores septēnio et contrahāt spōsalia ipsi uel p̄etes pro eis nichil agit. nisi post ratificēt. vt hēs supra. impedimentū. xiii. ¶. antepe. Quod si non plene cōpleuerint septem ānos dicēdum secundm̄ Tho. in iiii. di. xxvii. si multum a ppinquant ad tp̄us septēnii tenent sponsalia. hec autē appropinq̄tio determināda est scdm̄ conditōem contrahētiū cum in q̄busdam citius et in q̄busdam tardius ꝑueniat itentio siue cōplacentia nupciarū. Concordat Hosti. tamē expresse de iure non hētur ꝙ tempus septēnii preueniri possit. Et nota hic ꝙ si alter fuerit maior septēnio alter minor licet sponsalia non tenuerint etiā ex parte maioris quia claudicare non debent tn̄ quia iste maior ex pte sua fidem dedit tenētur expectare miorē si forte uelit ꝑdurare in eodē ꝓposito et si non expectat tenetur agere penitentiā de fide mentita.
¶ Vtrum sponsalia possint cōtrahi inter absentes. vt per nūciū uel per lrās? R. secundm̄ Hosti. p̄nt si absens hoc sciat. uel q̄a nunciū misit uel de sua scia fit uel postea ratum hēt. ff. e. l. vl.

xxxii. q. ii. honorãtur. de matri. contrac. cotra inter. eccle. c. ii. De spõsalibus factis a pentibus pro filiis vide supra. ipedim̃tum. xiii. ¶. fi. ¶ Quid si absens misit nunciũ vel ꝓcuratorem ad contrahẽdum sponsalia et postea reuocat? R. scdm̃ Hostiẽ. si reuocatio ꝑuenit ad ꝓcuratorẽ anteq̃ puella cõsentiat nichil postea agitur. ar. de ꝓcura. in nrã. et c. mandato. imo etiã si reuocatio ꝑueniat ad ꝓcuratorẽ postq̃ puella consentiit sed tñ ꝓcurator añ reuocatus fuerat nichil actum est secundũ eundẽ Hosti. Ceterũ de matri. per ꝓcuratorem habes supra matrimonium. ii. ¶. iiii. ¶ Quid siquis ante pubertatem contrahit matrimoniũ? R. spõsalia esse intelligunt̃ vt supra. ipedim̃tũ. xiii. ¶. pe. ¶ Nunqd illi qui contraxerunt sponsalia tenentur contrahere matrimoniũ? R. si sponsalia tenuerunt vt quia in etate debita contracta fuerũt tenent̃ contrahere simul nec põt alter eorum cõtrahere cũ alia ꝑsona et si cõtraxerit tenet qdez secundm̃ matrimoniũ. e. ti. sicut. sed agere debet penitẽtiã de fide mentita. et multomagis si prius interuenerit iuram̃tum. e. ti. ex literis. ii. et c. sicut. et c. si inter. ¶ Sed vtrum ille qui non uult debeat cogi per censurã ecclesiasticã? R. prius et principaliter debet moneri. e. ti. reqsiuit. demũ potest cogi. vt in predicto c. ex literis. Et itellige nisi ꝓbabiliter timeat̃ difficilis exitus. puta uxoricidium uel huiusmodi. vt in dicto c. requisiuit. et sic intelligũt et exponunt predictas decretales q̃si om̃es doctores. Tho. etiã in iiii. di. xxvii. dicit ꝙ i spõsalibus ñ soluẽs ꝓmissum peccat mortaliter. nisi legittimũ impedim̃tum interueniat et iniũgenda est penitentia pro peccato mortali. licet in foro cõtencioso non cõpellatur quia matrimonia cocta cõsueuerũt malos exitus habere. ¶ Quid si iurasti michi dare unã de filiabus tuis nõ noiatim? R. secundm̃ Hosti. dare qdem teneris. sed q̃mcũqꝫ des liberaberis. quia ꝓmissoris est electio. sicut et in aliis ꝓmissionibus vt supra. ꝓmissio. ¶. ii. et si om̃es moriãtur preter unã ad illam dandã teneris. ar. ff. de eo qui certo lo. l. ii. ¶. qui stichum. Sed et si michi unã obtuleris et ego nõ accipio eam liberatus es etiã a iuram̃to. ar. ff. de condi. idebi. cum is. Quod si unam ex illis carnaliter cognoui nullam aliam hẽre potero. quia cum oibus contracta est affinitas. vt supra. impedim̃tum. xiiii. ¶. i. et ii. imo quod plus est si contẽplatõe

precedentis cõtractus facta fuit cõmixtio esset factum matrimoniũ vt supra. matrimoniũ. iiii. ¶. ii. de eo qui duxit. in ma. c. significauit. et c. veniẽs. ¶ Quid si iurasti michi dare unam determinatã filiam tuam et si illam habere nõ possem ꝓmisisti aliã? R. scdm̃ Hos. teneris dare primã et ad hoc laborare bona fide. e. ti. ad audiẽciam. ¶ Quod si non potes tunc distinguendũ quia si prima cõsensit spõsalibus expresse uel tacite puta q̃a uel ipsa presente et non contradicẽte fuerunt cõtracta sponsalia uel postea ipsa ratificãte. sororem suã habere non possum. quia cũ prima cõtraxi sponsalia. vt in dicto c. ad audienciã. etiam si illa primo spõsalia forte ꝓpter cõsanguinitatẽ aliq̃m cũ illa prima non remisisset. vt supra. ipedim̃tum. xiii. ¶. iii. Si uero prima nullatenus cõsenserit sponsalibus teneris ad secundã. de spõsa. impube. ex literis. i. et de resti. spoli. ex pte. ¶ Quid si spõsalibus appositum sit tp̄us infra quod debeat fieri matrimonium? R. elapso tp̄re ille per quem nõ stetit ipune nubit. sed alii dat̃ p̄nia de fide mentita. e. ti. sicut. ¶ Quid de penis que interdũ apponũtur in spõsalibus? R. secundm̃ Ray. licet spõsalia contrahi possint sub conditione ꝓmisse pecunie non tamen potest pecunia ꝓmitti in modum pene. et si ꝓmissa fuerit non tenet ꝓmissio. nec potest peti. vt si dicat̃. nisi tecum cõtraxero dabo tibi cẽtũ marchas. Nã cõiugia debẽt esse libera. e. ti. req̃siuit. et c. gẽma. Idem Tho. in iiii. di. xxvii. non tñ q̄ arre spõsalice date ab ea pte que causam prestat q̄ nupcie non seq̃ntur amittunt̃. recepte uero in duplo restituũt̃. C. e. arris. et l. mulier. vide. s. arra. ¶. i. et ii ¶ Qui etiam siquis uellet sponsalia firmiter alligare potest sic facere scdm̃ Hosti. scilet vt det magnam q̃ntitatem pro arris et stipulentur ipsas in q̃druplum. quia tm̃ potest stipulari et non ãplius et tunc si steterit per recipientem quominus matrimoniũ seq̃tur. in q̃druplum req̃ritur ab eo. C. e. l. fi. ¶. que omnia. Cessat tamẽ pena arrarũ in quibusdã casibus. vt si tp̄us appositũ lapsum sit tunc eni is per quẽ non stetit impune nubit. vt in precedẽti ¶. dictũ est. Item cessat si sponsus ipeditus fuerit dum tam̃ causam impedim̃ti nõ prebuerit. Cessat etiã per causam legibus interdictã. puta si de iure matrimoniũ sequi non potest. C. e. l. vl. ¶. patrẽ. ¶ In quibus casibus soluũtur sponsalia? R. secundm̃ Ray. in octo. Primus

si alter spõsorum transeat ad religionẽ quod potest facere etiã contracto matrimonio et altero inuito. dummodo ante carnis copulã et ille qui remanet in sclõ absoluitur a spõsalibus et etiã a matrimonio. de conuer. cõiu. verũ. et c. ex publico. et c. ti. cõmissum. nec pdit arras quas dedit et illas quas recipit restituet solum in simplum. C. de epis. et cleri. deo nobis. Secundo soluũtur sponsalia qñ sponsus non inuenit quia trãstulit se ad aliam regionẽ. si tamẽ hoc fuit aliq̃ culpa eius qui pñs est debet recipe penitentiã de piurio et de pmissione nõ seruata. e. ti. de illis. Et qdem si terminus in sponsalibus non fuit appositus de contrahendo tunc scdm̃ leges pñs tenetur expectare absentem per bienniũ. vt C. e. l. ii. tamen secundm̃ Hosti. iudex inspecta qlitate psonarum poterit tps abbreuiare uel progare. Tercio soluũtur si alter sponsorũ post contracta sponsalia incurrat lepram uel palisim amittat oculos uel nasum seu quicq̃d ei turpius eueniat. de coniu. lepro. lrãs. de iureiu. queadmodũ. vbi innuitur ꝙ etiã si iurauit non tenetur ductam tñ ãte dimittere non potest. Quarto si pueniat affinitas puta quia spõsus cognouit cõsanguineã spõse uel ecõuerso. xxvii. q. ii. quidã despõsauit. et c. se. de eo qui cognouit consan. uxo. su. c. ii. et c. fraternitati. et ad hoc pbandum sufficit sola fama. de cõsan. et affini. sup eo. Item secundm̃ Hosti. sufficit unus testis. de testi. super eo. Secus tñ si prius fuisset matrimoniũ cõsummatũ. vt ibi dicitur. Quinto soluũtur sponsalia si mutuo se absoluãt sicut qui societatem fide apposita cõtrahũt. et postea sibi eã remittunt. e. ti. preterea. Quidã tam istum casum non recipiũt. sed ueritas uidetur ꝙ possint se absoluere secundũ Ray. Gof. Al. Tho. et Pe. Sexto si alter eorum fuerit fornicatus. in quo casu licet alteri repellere fornicatõem. de iureiu. queadmodũ. Sed quid si sponsa uiolenter ab alio fuerit cognita? R. secundm̃ Hostiẽ. nõ dꝫ cogi talẽ ducere sed tñ ducere habet eo ꝙ ñ fuit in culpa. Ceterum si fornicatio fuit añ sponsalia nõ potest apponi. vt in dicto c. queadmodũ. nisi ꝙ secũdum Hugo. si tẽpore desponsationis credebat eã uirginem et ante carnalem copulã cõstiterit sibi eam esse corruptã potest dimittere eam. Et sicut pro carnali fornicatõe sponsa dimitti potest. ita etiam et multomagis pro fornicatõe spũali. s. heresi uel infidelitate. quia tunc nullũ

esset matrimoniũ quod fieret · vt supra · ipedimtum · ix · ¶ · i ·
Septimo soluũtur spõsalia qñ sponsus uel spõsa cũ alio cõtrahit per uerba de pñti uel etiã per uerba de futuro et seqt͛ carnalis copula · debet tam̄ talis agere penitentiã de fide uel promissiõe mentita · e · ti · si inter uirũ · et de sponsa · du · c · i · Quod si cum prima contraxit sponsalia de futuro sine interposione fidei uel iuramti · et cum secũda similiter de futuro sed cum iuramento secundm̄ Ray · debet cõtrahere cum prima · et agere penitẽtiã de piurio quod cõmisit circa secũdã · Iuramtum etiã nõ potest esse uinculm̄ iniqtatis · de iureiu · q̃to · et e · ti · sicut ex literis · xxii · q · iiii · in malis · Concor · Hosti · ¶ Octauo qñ impubes qui cõtraxit spõsalia uenit ad etatẽ adultã et petit absolui a uiculo sponsalium et dari sibi licentiã nubẽdi alteri · de sponsa · ipube · de illis · et c · a nobis · Om̄s predictos casus Ray · ponit et etiam Hosti · qui et addit nonum · Scȝ si fama habeat ꝙ inter eos sit canonicũ impedimtuȝ et de fama doceat͛ · e · ti · cum in tua · et de cõsangui · et affini · c · ii · de testi · sup eo · ¶ Et nota ꝙ in duobus de predictis casibus soluũtur sponsalia ipo iure · s · in primo quãdo transit ad religionem et in vii · qñ cõtrahit matrimoniũ cum alia · qnetiam in vi · scilȝ ꝑpter fornicatõem si fornicatio sit notoria · vt Hosti · dicit · In ceteris uero casibus scdm̄ eundẽ soluenda sunt auctoritate epi · ar · de sponsa · impube · accessit · et c · cõtinebatur · ¶ Quid si fiant sponsalia sub cõditione? R · secundm̄ Tho · in iiii · di · xxvii · distinguẽduȝ est · quia aut conditio est honesta seu utilis · vt cum dicit͛ accipiam te si pentibus placeat · vel si dabis centũ · et tũc exñte cõditione stat ꝓmissio · aut etiam inhonesta · et hoc dupliciter · quia aut est contraria bonis matrimonii · vt accipiã te si uenena sterilitatis ꝓcures et tunc nõ contrahũtur sponsalia · aut nõ est cõtraria · vt accipiã te si furtis meis cõsentias · et tunc stat ꝓmissio sed tollenda est conditõ · De sponsalibus etiã vide supra · ipedimtum · xiii · Item circa hoc supra · matrimonium · v · per totum ·

Stipulatio · stipulatio est quedam uerborũ conceptio quãdo aliqs interrogatus promittit se aliquid facturum uel daturum · ff · de uerbo · obli · l · v · ¶ · stipulatio ·

Studium clericorũ et religiosorũ · prelati et capitula debẽt aliquos habiles mittere ad studiũ theologie ꝗ post modũ

valeant alios erudire. quibus si ꝓprii obuētus ecclesiastici non sufficiunt ipi prelati et capitula necesseria ministrabunt. et ipsi docentes in theologia et studētes dū in scolis studerint per ānos qnqȝ recipiāt ꝓuentus prebendarū et bn̄ficiorum. non obstāte aliqua consuetudine uel statuto. de magis. sup speclā. Et nota ꝙ loqtur tm̄ de doctoribus et studētibus in theologia. Et hoc intelligendū in studio generali non spāli alicuius castri uel uille. et de licentia prelatorū suorum. de cleri. non resi. tue. et c. relatum. Ceterū in ¶. sequēti dicit᷑ de studio lrārum cōmiter. sed tn̄ audire leges et medicinam ꝓhibetur sacerdotibus et religiosis et hn̄tibus eccliasticas dignitates. vt supra. excōmicatio. i. ¶. ii. uersu. vi. Silmiter et doctoribus eorum. vt supra. excōmuicatio. i. ¶. iii. uer. xiiii. Clerici obtinētes ecclias prochiales insistendo studio per septē annos hn̄t gracias. de quibus vide supra. eccle. ii. ¶. ii. ¶ Quis potest dare clericis *licentiam* eundi ad studium? R. scdm̄ *Inno. non solum epi sed etiā inferiores prelati dant licentiam eundi ad scolas et alibi* pro honestis causis ¶ Quod si episcopus maliciose differat licētia poterit peti a supiore secundm̄ Hosti. ar. de iure pa. nullus. Et si epus nō uult dare licentiā nisi data sibi pecunia licet non sit symonia est tam̄ turpe lucrū. ar. i. q. iii. vendētes. Sed et Vber. addit ꝙ si pro pecunia daret licētiā de qnquēnio a iure concesso symonia esset. de magis. sup speclā. esset etiam symonia pro alio tēpore si intenderet uendere sibi hoc ꝙ absoluit eum a faciendo officio ecclie sue. Idem dicendū est de septēnio cōcesso ꝓchialibus. vt in precedenti ¶. dictum est. ¶ Studiū utriusqȝ iuris diuini et hūani canoici et ciuilis est in curia romana. et studētes ibi gaudent priuilegiis libertatibus et imunitatibus quibus gaudent studentes in studio generali. et recipiūt integre suos prouētus ecclesiasticos sicut illi. de priuile. cum de diuersis. li. vi.

Stulticia. vtrum sit peccatū? R. secundm̄ Tho. secunda secunde. q. xlvi. stulticie nomen a stupore uidetur esse sumptū. vnde Isodo. dicit ii. ethimo. stultus est qui ꝓpter stuporem nō mouet᷑. ¶ Et differt stulticia a fatuitate. sicut ibidem dicitur. quia stulticia importat hebetudinem cordis et obtusionē sensuū. fatuitas autē importat spūalis sensus priuationem. stulticia ergo importat quemdam stuporem sensus in

iudicando et precipue circa altissimã causam · que est finis ultimus · et si quidem hoc sit ex dispositione naturali sicut patte in amentibus non est peccatũ . Si autẽ hoc contingat ex eo ꝙ hõ imergit sensum suũ rebus terrenis ex quo redditur eius sensus ineptus ad ꝑcipiendũ diuina · secundm̃ illud · i · corin · ii · anialis homo non ꝑcipit ea que sunt spũs dei · sicut et homini habenti gustum infectũ malo humore non sapiũt dulcia · talis stulticia est peccatum · ꝓuer · i · ꝓspitas stultorum ꝑdet illos ·

Stuprum · vide supra · fornicatio · ¶ · i · et per totum ·

Subarratõ · supra · arra · et supra · sponsalia ¶ · ii · et ¶ · xiii · qui incipit · Quid de penis ·

Subdelegare · require supra · delegare · ¶ · antepẽultimo ·

Substitutio · vide infra · testam̃tum · ii · ¶ · finali ·

Successio ab intestato · Quot modis dicit̃ aliquis decedere intestatus ? ℞ · q̃tuor sc3 si nullũ testam̃tum fecit · uel si fecit nõ iniure uel iure fecit sed postea ruptũ est · vtputa nato ei filio · vel nõ est ruptũ · sed heres noluit adire hereditatẽ · vt insti · de heredi · que ab ites · in pri · ¶ Quis succedit alicui ab intestato ? ℞ · iure coi laico morienti prius succedunt descendentes · secundo ascendẽtes · deinde collaterales ꝓximiores · vt inaũt · de here · ab ites · in pri · hiis aũt oibus deficientibus succedit uir uxori et ecõuerso · C · vñ uir et uxor · l · i · vl · succedit fiscus · e · ti · c · i · xii · q · v · c · vl · Clerico uero cognati uel agnati si non supersunt succedit ecclesia · et hoc intellige ubi res clerici decedẽtis sunt manifeste distincte a rebus ecclesie · xii · q · i · manifesta · nam si fuerint res cõfuse tunc si dubitetur an clericus habuerit aliqd ꝓpriũ presumit̃ pro ecclesia et totũ sibi uẽdicat · ar · xii · q · iii · qcunq3 · et ff · de rebus dubiis · l · ciuibus ¶ Si uero certum sit ꝙ clericus aliqd habuerit sed nescit̃ quid uel q̃tum · dicunt quidã ꝙ tunc locũ habet distinctõ que ponit̃ · e · ti · c · ii · sed non est uerum · qnpotius ibi loqtur de clericis qui fuerunt serui ecclesie ut ibi notat̃ · sed de aliis clericis debet in dicto casu fieri equa distributio inter ecclesiã et cõsanguineos · xii · q · iiii · c · i · Clerici quoq3 indubitãter succedunt suis cõsanguineis etiã religiosi · vt habes supra · hereditas · ¶ · ii · ¶ Quomõ succedunt descendẽtes ? ℞ · si in successione ab itestato prima cã est descẽdentiũ · vt in precedenti ¶ · dictũ est · nam in successione mortui

patrisfamilias seu filiifamilias liberi eius si sunt oibus aliis pferuntur. Primi quidem gradus equaliter nepotes et ulteriores in stirpes non distingueudo sexum uel ius patrie potestat is succedunt. ergo primo filii si sunt siue masculus siue femia eqliter. nepotes autē succedunt in stirpem idest in eam ptem quā pentes eorum hituri erant si uiuerēt. C. de suis. et le. here. l. ii. et aūt. in successione ibi posita. ¶ Quomō succedūt ascēdētes? R. deficiētibus descendētibus succedūt ascendētes. hocmō qꝫ defuncto filio sine liberis parentes si soli sunt succedunt salua prerogatiua gradus. et si pari gradu sunt sunccedunt pariter. paterni in dimidia et materni in alia dimidia. licꝫ dispar sit numerus. Sed si cum pentibus sint fratres uel sorores uocant cū ascendētibus in gradu pximio in uirilem portiōem. C. ad tercule. aūt defuncto. ¶ Quomodo succedūt collaterales? R. cessantibus ascendētibus et descendētibus primo uocātur fretres. similiter et filii alicuius fratris prius mortui. dico de fratre illo et eius filiis q quidē frater ex utroqꝫ pēte cōtingit eū de cuius hereditate agitur. et uenīūt in hereditatem dci fratres et eorū filii cū pentibus descendētibus et cum pximis gradu ascendētibus. Et dicti filii fratris preferūtur illis fratribus defuncti q suut ex uno tm̄ pente coniuncti defuncto. C. de legi. he. autē. cessante. post fratres ex utroqꝫ pente et eorū filios admittunt fratres sorores et eorum filii qui sunt ex uno latere tm̄. et isti etiā fratrum filii preferunt patruis defuncti et aliis similibus. post fratres et fratrū filios admittūtur qui sunt gradu pximiores. et si pares sunt pariter admittunt. C. de legi. here. autē. post fratres. i. et ii. Et extenditur cōputatio usqꝫ ad decimum gradum. vt dictū est supra. hereditas. ¶. iii. ¶ Vtrum naturales filii succedāt patri ab intestato? R. si legittimi n̄ supsunt nec legittima cōiunx tunc naturales ab intestato succedunt in duabus unciis. ita tamen qꝫ si mulier supest uirilis ei portio de ipis detur. Qui uero ex dāpnato coitu ab oī prorsus beneficio excludūtur. C. de natura. libe. autē. licet. de huiusmōi naturalibus et etiā expuriis. vide supra. filius. ¶. iiii. et v. et hec de successionibus sufficiāt licet in multis locis alie consuetudines hēantur. ¶ Sed quid de cōsuetudine aliqrum terrarū qꝫ mortuo aliquo sine filiis dn̄s terre totū accipit? R. secundū Hosti.

dico talem cõsuetudinem obseruandã si prescripta sit. potest ei dominus allegare ꝙ ab inicio hoc pactum fuerit quia terra sua erat. leuitici. xxv. terra non uendet̃ in ꝑpetuũ quia mea est et uos aduene et coloni mei estis.

Suffragium defunctorũ. ¶ Vtrum suffragia pro defunctis prosint exñtibus in purgatorio. habes supra. purgatoriũ. ¶. fi. ¶ Vtrũ suffragia facta per ministros malos prosint defunctis? R. secundm̃ Tho. et Pe. in iiii. di. xxv. suffragia fiunt per malũ tripliciter. Primo. s. uelut per actorem sicut fiunt ex ꝓprio motu. et sic non ꝓsunt nisi forte ex cõsequenti et per accidens. inq̃tum per elemosinam mali hominis paupes exciati orant pro defunctis. Secundo possunt fieri per malum ut mistrum publicũ dei uel totius ecclie. sicut sacerdos qui celebrat missam uel exequias mortuorũ in ecclesia. et quia ille itelligitur facere sub cuius nomie siue sub cuius uice fit ut patet per Dyoni in xiii. c. celestis. ierar. Inde est ꝙ suffragia talis sacerdotis q̃uis sit peccator ꝓsunt defunctis. Tercio possunt fieri per malum ut mistrum priuatũ scilꝫ priuate persone de mandato. s. eiusdẽ exñtis in caritate siue sit defunctus siue uiuus. et talia ꝓsunt. sicut seruus in peccato exñs quodcunq̧ opus mie facit ex precepto dñi caritatem hñtis. magis tamen ꝓdesset si etiã ministri in caritate essent. quia tunc illa opa essent meritoria ex duabus ptibus. et de ista materia uide supra. missa. ¶. vii. ¶ Vtrum suffragia facta pro defunctis ꝓsint etiã facienti? R. secundum Tho. vbi supra. opus suffragii quod pro altero fit potest cõsiderari dupliciter. ¶ Vnomõ ut expiatiuum pene per modum cuiusdã recõprensationis. et hoc opus suffragii reputat̃ q̃si eius pro quo fit et ita absoluit eũ a debito pene sue ꝙ non absoluit facientem a debito pene ꝓprie. Aliomõ põt considerari inq̃tum est meritoriũ uite eterne. quod hẽt inq̃tũ ꝓcedit ex radice caritatis et secundm̃ hoc non solum prodest ei pro quo fit sed facienti magis. vñ in psalmo. oratõ mea in sinu meo conuertetur. et Io. damace. in sermone de hiis qui in fide dormierunt dicit qcunq̧ ꝓpter ꝓximi salutem solẽnizat primũ ipsi sibi ꝓdest. deinde ꝓximo. ¶ Quibus suffragiis iuuãtur aie defunctorũ? R. secundm̃ Gre. aie defunctorũ q̃tuor mõis absoluũtur. aut oblationibus sacerdotum. aut precibus scõrum.

aut elemosinis carorum. aut ieiuniis cognatorũ. xiii. q. ii. nõ extimemus. et c. anime. quos modos distiguit Ray. dicẽs sic. suffragia quidem ꝓsunt defunctis ad solutõem pene a qua pñt absolui q̃tuor modis. Vnomõ per intercessionẽ ipius capitis scʒ cristi. et sic iuuãtur per oblatiõem altaris. Secũdo per itercessiouẽ q̃i priuatã mẽbrorũ. i. per orationes scõrum. Tercio per modũ redẽptõis pene scʒ eliarũ largitõeʒ. Quarto ꝑ modũ solutõis. s. ieiuniorũ afflictõeʒ. et ad dictos q̃tuor modos oĩs alii reducũt. ¶ Que suffragia sint meliora? ℞. secũdm̃ Ray. quia melius est opus caritatis quod dirigit᷑ in deũ q̃ quod in homieʒ ideo duo primi mõi qui in deũ dirigũt᷑ meliores sunt q̃ duo ultimi. nisi per accidens inq̃tum elia ipetrat oratões. quia uero melius est opus caritatis cois q̃ priuate et spãlis. ideo melius ẽ suffragium sacramẽti altaris q̃ orationes. et iterũ quia bonum tanto melius q̃to cõmunius ideo elemosina melior est ieiunio. ¶ Vtrum missa pro defunctis eq̃liter ualeat defuncto sicut alia missa? ℞. secundm̃ Tho. in iiii. di. xlv. in officio misse non solũ est sacrificium sed etiã sunt orationes. et ideo suffragium misse continet duo de predictis. s. oratõem et sacrificium ¶ Quãtum ergo ex ꝑte sacrificii oblati missa de quocũq; dicatur equaliter ꝓdest defuncto et hoc est precipuũ quod fit in missa. sed ex ꝑte orationũ magis ꝓdest illa in qua sunt oratões ad hoc determinate. sed tamẽ iste ꝺfectus recompensari potest per maiorem deuotionem uel eius qui dicit missam uel eius qui facit dici. vel iterum per itercessionẽ sancti cuius suffragium implorat᷑. De materia misse hẽs supra. missa. ¶ Quibus defunctis ꝓsint suffragia uiuorũ? ℞. secundm̃ Tho. in iiii. di. xlv. duo req̄rũtur ex ꝑte mortui qui iuuat᷑. Vnum est indigẽtia et ideo nõ ꝓsunt beatis. quia hiis non indigẽt. Alterum meritũ cõditõnale scilʒ ut hic meruerint sibi ꝓdesse. et ideo nõ ꝓsunt dãpnatis. Vtrũq; uero est in hiis q sunt in purgatorio idcirco illis solis ꝓsunt. Concor. Ray. et Vber. ¶ Vtrũ suffragia spãliter pro aliquo facta eque ꝓsint aliis eiusdẽ meriti? ℞. secundm̃ Tho. vbi. s. cum suffragium sit uirtutis finite et deriuet᷑ per intentionem facientis quo uoluerit ualet ei pro quo fit q̃tum ad liberatõem a pena. tam̃ q̃tum ad gratulatõnem secundm̃ q; unus in caritate existens ex bonis alterius gaudet sic ualet omnibus in

caritate exn̄tibus et plus ei qui in maiori caritate est. ¶ Vtrū suffragia facta pro multis tm̄dem ꝓsint singulis? R. secundm̄ Tho. et Pe. in iiii. di. xlv. si ualor suffragiorū cōsideretur scdm̄ ꝙ ualent ex uirtute caritatis sic tm̄ prosunt singulis ac si pro uno tm̄ fierent. quia caritas non minuit si distribuat in multos affectus imo magis augetur. et similiter etiā gaudium ex caritate ꝓcedens q̄to pluribus est cōmune tanto fit maius. vt Augus. dicit in li. confessionū. et sic q̄tum ad cōgratulatiōem potest intelligi de conse. di. v. non mediocriter. ¶ Si autē cōsideretur ualor suffragiorū inq̄tum sunt satisfactiones quedā per intentōnem facientis translate in mortuos sic magis ualent ei pro quo spāliter fiunt. sic eni effectus suffragii diuit ex diuina iusticia inter eos pro quibus fit. alias sequeretur ꝙ tm̄ ualeret una missa q̄tum centum

Supperbia. Vtrum sit peccactū mortale? R. secūdm̄ Tho. secunda secūde. q. clxvii. supbia cōsistit in hoc ꝙ aliquis extollit se supra id quod ē sibi prefixū a dn̄ a regula. cōtra quod Aposto. dicit. ii. ad corin. x. nos autē n̄ in imensum gliamur sed scdm̄ mensurā quam mensus est nobis deus. et idō dicit ecclesiastici. x. Inicium supbie homis apostatare a deo. In hoc enim radix supbie cōsideratur ꝙ homo aliq̄liter non subdit deo. et regulis ipius. hoc ipm autē quod non est subici deo hēt rōnem peccati mortalis. vnde supbia secundm̄ genus suum est peccatum mortale. et sicut etiā in aliis que ex suo genere sunt pctā mortalia puta in fornicatione et in adulterio et aliis sunt aliqui motui qui sunt peccata uenialia ꝓpter eorū inpfectōem quia. s. preueniūt iudiciū rōnis et sunt preter eius cōsensum. Ita etiam et circa supbiam accidit ꝙ aliqui motus supbie sunt peccata uenialia dum homo eis nō consentit. De supbia ornatus habetur supra. ornatus. et de uestibus infra. vestis.

Suspensus. secundm̄ Vber. suspensus dicitur aliquis qn̄qꝫ quidem quo ad se et quo ad alios. qn̄ scilꝫ per sentētiam canonis uel hois suspensus est. et talis tenetur abstinere ab officio et illi qui hoc sciūt tenent uitare illū quo ad executionem officii. si tam̄ occulte sit suspensus dictomō per sententiā canonis. ille qui hoc scit si nō posset eū uitare sine scandalo credo ꝙ non tenet. Suspēsus uero quo ad se tm̄ ille dicitur qui nō

est ꝓhibitus abstinere ab officio et huiusmodi per sententiā canonis uel hois sed per simplicē ꝓhibitōem iuris absq̄ lata sñia. sicut quilꝫ exñs in peccato mortali tenet᷑ abstinere a celebratione. si tam̄ celebret non tenetur subditus eius eum uitare uel quicunq̄ alius etiā si sciret eius peccatū. Large quoq̄ dicit᷑ qs suspensus quo ad alios non quo ad se clericus ꝑegrinus quia ꝑmittitur celebrare in occulto et ex deuotōe sed non in publico. vt supra. ꝑegrinus. ii. ¶. iii. ¶ Quid siquis sit suspensus a pōtificalibus? ℞. scdm̄ Hosti. clericus etiā si celebret in pōtificalibus non est irregularis. quia pontificalia nō sunt de substātia celebratōis. nec debemus iudicare aliquē irregularem nisi inueniat᷑ expressum. ar. de pe. di. i. pene. de sen. ex. is qui. in pri. li. vi. ¶ Quid siquis suspēditur ab ingressu ecclie. siue īgressus ecclie sit ei interdictus? ℞. cū tali per conq̄ns censeatur in ipsa ecclesia diuinorū celebratio intedicta irregularis efficit᷑. si contra interdictū huiusmodi dinis se ingerat scienter in suo agens officio sicut prius. talis quoq̄ si hoc interdicto durāte decedat non debet in ecclesia nec in cimiterio ecclesiastico nisi peituerit sepeliri. de sen. exco. is cui. li. vi. et de hoc supra. interdictum. iiii. ¶. pe. ¶ Vtrum suspensio possit suspendi per appellatōem? ℞. sicut excoicatio sic ab officio uel igressu ecclesie lata suspēsio per appellatōem sequentem mime suspendūtur. de sen. ex. is cui. li. vi. ¶ Vtrum suspensus a participatione uel collatione sacram̄torum si cōtrafaciat sit irregularis? ℞. secūdm̄ Inno. et Hosti. non. de cleri. ex. mi. si celebrat. talia enim non sunt ordinis quia et laici ꝑticipāt sacram̄tis et conferūt sacramenta ut patet in baptismo. et quia sine solēnitate alicuius officii cōferūtur aliquādo sacram̄ta. ¶ Vtrū suspensus a diuinis uel ab officio seu a celabratiōe misse uel aliquo huiusmodi sit irregularis si contrafaciat? ℞. secūdm̄ Inno. irregularis fit. nā tales actus sunt ꝓprie actus ordinis. de sen. et reiu. cum eterni. li. vi. xi. q. iii. siquis. ep̄us dāpnatur ¶ Et secundū Vber. etiam si extra eccliam dicat horas officiando ppl̄m. sicut in exercitu et huiusmōi. Sed si dicat cum uno socio uel duobus non officiādo in ecclesia uel populo. lꝫ moritaliter peccet sic coicando cū aliis non tñ contrahit irregularitatē. Debet etiam abstinere ab illis uerbis que a solis sacerdotibus solent dici. vt dñs uobiscū. Item

minus malum faceret si ab alio etiã nõ sacerdote faceret horas incipi. Idem Guil. durãti. in speculo. ¶ Vtrum suspensus ab officio tantum possit pcipe ,puentus bñficiorum suorum? R. secundm̃ Inno. nõ. de appella. c. pastoralis. Sed hoc intelligit Hosti. qñ ex graui cã suspensus est. de purga. ca. inter sollicitudines. Secus si ex leui cã ,ppter scandalũ ppli uel infamiã solã nec diu stetit contumax. Idem Gof.

Susurratio. Qui dicũtur susurratores? R. secundũ Tho. secunda secunde. q. lxxiiii. sicut dicit glosa sup ro. i. susurrones dicuntur inter amicos discordiam seminantes. detractores qui aliorũ bona negant uel minuunt. cõtumeliosi qui intẽdunt honorem auferre. et de hiis duobus hẽtur supra. detractio. et supra. cõtumelia. ¶ Sed quod horũ est grauius? R. secundũ Tho. vbi supra. susurratio grauius est. nam tanto aliquod nocumtum est maius q̃to bonũ quod tollit' melius est. melior aũt est amicicia q̃ fama que tollit' per detractõnem. qa fama ad hoc maxime necessaria est ut hõ ydoneus ad amiciciaz habeatur. Item melior est amicicia q̃ honor qui tollit' per contumeliam. sicut et amari melius est q̃ honorari. secundũ Phm̃ in viii. ethy. vnde bñ dicitur eccliastici vi. amico fideli nulla est compatio. et ecclesiastici v. denotatio pessima sup bilinguem. susurratori autẽ inimicicia et contumelia.

Tabellio. tabellio est publica psona hñs officium scribendi instrumtum ad faciendũ fidem. ¶ Vtrum clerici possint exercere officiũ tabellionatus? R. secundm̃ Ray. clericis in sacris ordinibus constitutis est penitus interdictum. et si illud hẽant ad dimittendũ sunt cõpellendi per subtratõez bñficii appellatione postposita. ne cleri. vel mo. c. relatũ. ¶. sicut. Et idem credo si sint in minoribus et hẽant sufficiẽtia bñficia. ar. de postula. cleri. ¶ Sed ut addit Inno. si illi qui sunt in sacris instrumta cõficerent anteq̃ eis interdiceret' ualerẽt. alias nõ. Et intelligit' secundũ Hosti. q, non ualerẽt in sclãribus negociis. vt docet rubrica p̃dicti c. sicut. sed in eccliasticis ualerent. ¶ Vtrum epus in ecclesiasticis possit cõstituere clericũ tabillionem? R. secundm̃ Hosti. potest per totã suã dyocesim cui cura omium est commissa. x. q. i. regenda. xii. q. i. epus. et c. precipimus. et si sic fecerit poterit ille uocari ad scribendum acta

ecclesiastici fori. alias ubi tabellio nõ hẽtur due honeste persone subrogabũtur. de pba. qm̃. contra falsam. Et sic intelligo ꝙ clerici possunt esse notarii pape. v. q. i. qdam. Sed tam̃ cõstitutus a papa poterit conficere instrumẽta ubiqꝫ. Constitutus autẽ ab epo non habet potestatẽ extra dyocesim illius qui ipm constituit. ff. de iuridi. o. iudi. l. fi. Sed tamẽ si simpliciter sit cõstitutus tabellio maxime ab epo qui haberet sup hoc priuilegium potest etiã iste ubiqꝫ. Et nota ꝙ tabellio eccliasticus nõ debet conficere instrumẽta in sclãribus nec sclãris in rebus pure ecclesiasticis quia horum cõuersatio non debet esse pmixta. ii. q. vii. laicos. vnde notarii clerici in curiis principũ phibent̃ esse scriptores. ne cleri. uel mo. sententia. ¶. nec quisq̃. ¶ Vtrum religiosi possint exercere tabellionatũ? R̷. secũdum Io. an. sup c. vt officium. de here. li. vi. qui dicit sic. per hanc lrãm heñ pꝫ ꝙ tabellio factus monachus non potest exercere tabellionatus officium in aliis q̃ contra hereticos. vt dictum est supra. hereticus. ii. ¶. viii. qui incipit. in examiatione. Et hoc idem patꝫ in qdam extrauagãti. Bonifacii. viii. de offi. or. debent supioribus circa mediũ. Et idem pbabat̃ oli per decretalẽ. ne cleri. uel mo. sicut. C. de sacrosanc. ec. l. añpe. xvi. q. vi. ¶. nouarũ. C. de epis. et cleri. placet ¶ Tam̃ sicut notauit Guil. in spe. vetera instrumenta complebit sed noua non assumet. ff. famiher. l. alienationes. de iude. c. iudei. cumsimilibus.

Tallia. siue collecta. siue exactio. siue questa. Vtrum dñi tpales licite possint iponere subditis siue exigere tallias? R̷. secundũ Ray. illam põt dñs imponere et exigere de qua cõuenerunt secũ uel cum añcessoribus suis bona fide et sñ ulla coactione sicut solet fieri causa mansi uel uille qñ de nouo concedũtur ꝙ datur aliquid et pmittitur census ãnuus et huiusmodi. Omnia ergo huiusmõi dum tñ non sint pacta turpia uel contra deũ licite exiguntur. nam quilibet in traditione rei sue potest ponere legem quã uult. de condi. appo. uerũ. xviii. q. ii. eleutherius. Nã et consentienti et uolenti non infert̃ dolus. C. de transac. donatõis. et pacta custodiri debent. de pac. antigonus ¶ Quicqd ergo de huiusmodi subditus subtraheret furtum esset. Verũtñ si instrumẽto uel pacto positũ est indefinite ꝙ soluet questam uel talliam. intelligo ꝙ dñs debeat eam

moderate petere inspectis condicionibus. de censi. cum aplus. in fi. x. q. iii. c. vl. imo secudum Vber. si dicatur dns possit ponere questa uel talliam secundm bnplacitu suu nichilominus moderada est ad arbitrium boni uiri. Si uero dns ultra predca exigit coacte per se uel per suos directe uel idirecte tenet resti-tuere. di. xviii. de eulogiis. i. q. ii. placuit. et c. qpio. Et dicit cogere indirecte qn negat subditis iusticia uel non defendit eos ut sic aliquid extorqueat uel insinuari facit uult aliqd hre. secus esset si recipet aliqua spote oblata nulla fraude adhibita. Item secus est de hiis qui sunt mere serui quia res eorum suut dni. peccat tamen dns si nimis grauat eos. sed non tenetur ad restitutonem. De materia dicte qstionis supra. dns. §. ii. vbi agitur de casibus in qbus dns potest a subditis exigere. ¶ Quid de qbusdam dnis qui nichil pcipiunt a subditis nisi tallias? R. secundu Ray. si tallia est antiq uel creditur pbabiliter ex ca iusta iposita fuerit potest exigi. Ita tn ipse dns impleat siquid ex illa causa implere debeat. si uero est noua et nescitur iusta ca no debet exigere. et si recipiat tenetur restituere. xiiii. q. vi. si res. ¶ Qualiter sciri possit tallia ex iusta causa imposita fuisse? R. secundm Vber. potest hoc sciri uel per instrumta inde con-fecta uel si ita seruatu est a tpe a quo no existat memoria. qa tunc presumit iusta causa. ar. xii. di. illa. nisi uiolenta sit pre-sumpto in cotrariu. sicut de prescriptoe dicit supra. pscripto. §. viii. ¶ Quid de quibusda qui allegates cosuetudine accipiut a subditis de mobilibus quicqd uolunt et precipue expoliat eos quado suspicatur uelle trasire ad alium? R. secudm Vber. ta-les dni peccant et tenetur ad restitutoem. vt tactum est in ii. §. Quod si certu forsitan esset a principio in cocessione terre fuisset expresse ipositum tale onus tolerari posset dum tn ultra modum non grauet eos nec manentes nec recedetes. ¶ Vtruz dominus possit uendere bailliuis et huiusmodi tallias et officia insubditos? R. secundm Tho. in qdam epla ad ducissam braba-cie. Aplus dicit sic. multa michi licent sed no omia expediunt. cum autem bailliuis et officialibus uestris nichil committatis nisi temporalis officii potestatem. non uideo quare non liceat uobis huiusmoi officia uendere dummo talibus uendatis de q-bus potest presumi sint utiles ad huiusmoi officia exerceda.

et non tanto precio uendatᷣ officium ut recupari nõ possit sine grauamine subditorũ. sed tñ talis uenditio oĩno expediens non uidetur. primo quia freq̃nter contingit ꝙ illi qui essent magis ydonei ad huiusmõi officia sunt paupes ut officium emere non possint. q̃netiam si tales diuites sint tñ quia boni sunt nõ ambiunt officia nec inhiant ad lucra. sequitur ergo ꝙ plurimi illa officia emũt qui sunt peiores et subditos urõs opprimẽtes. vñ magis expediẽs uidetᷣ ut bonos et ydoneos ad officia urã eligatis quos etiã iuitos si necesse fuerit ad suscipiẽda illa cõpellatis. quia per eorum bonitatẽ et industriã magis accrescet uobis et etiam subditis uris q̃ de predicta officiorum uẽditione acq̃rere ualeatis. Et hoc consiliũ dedit moysi socer suus. ꝓinde inq̃t de omi plebe uiros sapientes et timentes deũ et qui oderint auariciam et cõstitutue eos tribunos et cẽturiones q̃nq̃genarios et et decanos qui iudicent pplm̃ omni tp̃e. ¶ Vtrũ liceat dominis recipe mutuum a talibus officiatis ita ꝙ satisfaciãt sibi de officio? R. secundũ Tho. in eplã predicta. Ad hoc uidetᷣ dicẽdum ꝙ si hoc pacto mutuũ datur ut officiũ recipiãt absq̧ dubio pactuȝ est usurarium. quia pro mutuo accipiũt officii potestatẽ. vnde in hoc dant eis occasionem peccãdi. et ipsi etiã tenentᷣ resignare officio taliter acquisito. si tamẽ gratis officiũ dederitis et post modum mutuũ recepitis ab eis quod de officio possent recipere hoc absq̧ omi peccato posset fieri. ¶ Vtrum ꝑsone ecclesiastice debeant ꝑsoluere exactões uel tallias? R. nullomõ. nec lȝ laicis exigere ab eis etiam rõe possessionũ suarũ domorũ aut prediorum. de imuni. ec. quia nonnulli. li. vi. Ad materiam talliarũ potest competere supra. pedagium.

Temperantia. vide supra. ebrietas. et etiã supra. sobrietas.

Testamentum. i. coiter. Quis potest facere testamentũ? R. secũdũ Gof. quilȝ põt facere qui nõ ꝓhibetᷣ. ꝓhibetᷣ q̃dem filiusfamilias. nisi de peculio castrẽsi uel q̃si. de sepul. licet. li. vi. nec potest relinq̃re aliq̃d pro aĩa sua sine patris assensu. sed beñ potest eligere sepulturã si supra pubertatẽ sit. vt etiã habetur supra. sepultura. ii. ¶. iiii. Itẽ ꝓhibetur impubes. Item seruus. Item furiosus non hñs lucidũ interualluȝ. Itẽ prodigus cui est bonorum admistratio interdicta. Item mutus qui nichil loq̃tur. Surdus qui omino nichil audit. vt insti. glȝ

non est p. fa. tes. per totum. Cecus aũt potest cum sollẽnitate que habetur. C. qui facere testamtum. l. hac cõsultissima. Itẽ et illi qui ꝓpriis renũciauerũt et nichil hñt. vt ingressi monasteria. auten. de monachis. ¶. illud. C. de sacrosanc. ec. auten. ingressi. xix. q. iii. quia ingrediẽtibus. Sed siquis filios habens monasteriũ igrediat᷑. nullo cõdito testamto ꝑmittit᷑ ei didere cũ filiis et iter eos. vt in aũt. de sanc. epi. ¶. siq̃ mlier. xix. q. iii. siq̃ mulier. põt etiã facere testamtũ q̃ncũqꝫ ante ꝓfessiõez cum et ad sclm̃ reuerti possit. de regu. statuimus ¶ Vtrum aũt clericus possit facere testamtum. habes supra. clericus. iiii. ¶. ii. heremite quoqꝫ si non renũciauerunt ꝓpriis nec se alicui ecclesie tradiderunt uitã mutando testari pñt. alias non. xix. q. iii. ¶. econtra paulus. Item testamẽta publicorũ usurariorum sunt irrita ipso iure. de usu. q̃mq̃. li. vi. Vtrũ religiosus in ep̄z promotus possit testamtum facere? R. secundm̃ Tho. secũda scdẽ. q. clxxxv. nullomõ potest. quia sola dispensatio reruz ecclesiasticarũ ei cõmittitur que morte finit᷑ ex qua testamtum incipit ualere. Si tñ ex cõcessione pape testamẽtum faciat non intelligit᷑ de ꝓprio facere testamtuz sed aplica auctoritate intelligit᷑ ampliata potestas sue dispensatõis ut possit ualere post mortem. ¶ Quid siqs aliquẽ testari ꝓhibuerit? R. ab eius erit hereditate repellẽdus. C. siquis ali. te. ꝓba. l. i. ¶ Quot testes oportet ꝙ sint in testamto? R. regulariter secundm̃ leges septẽ testes reqrunt᷑. isti. e. ¶. fi. et C. e. l. hac cõsultissima. hoc tam̃ fallit q̃a q̃nqꝫ ualet sine teste. vt si miles in bello scribat et moriatur. C. de mili. testa. milites. q̃nqꝫ sufficit unus. vt si fiat coram ĩpatore. C. e. l. oim. q̃nqꝫ duo. vt inter filios. C. e. l. hac cõsultissima. ¶. ex impfecto. vel si in territorio testet᷑ miles. ff. de mili. testa. lucius. similiter etiã in his que ad pias cãs fiunt. e. ti. cũ esses. et c. relatũ. q̃nqꝫ tres uel q̃tuor vt in spãli priuilegio. C. e. si non spãli. et l. si unus. quandoqꝫ q̃nqꝫ ut in testamto rustici. C. e. l. fi. q̃nqꝫ etiã octo reqrunt᷑ vt q̃n testator uult testari in scriptis et nescit lrãs. vt in dicta le. hac consultissima. ¶ Quid si testator non uult ꝙ testes sciant tenorem sui testamti? R. potest facere testamtuz quod dicit᷑ in scriptis idest ꝙ ipse primo testamentũ conscribat uel etiaz sibi scribi faciat. et postea cartaz clausam representet testibus dicens. ecce

hoc est testamentũ meum rogo ꝙ sigilletis et subscribatis uos. C. e. l. hac cõsultissima. Sed tñ per hunc modũ facere testamtũ non est tutum. quia multas obseruãtias reqrit que frequenter cum non seruent' oportet ꝙ non ualeat testamtum. melius est ꝙ fiat sine scriptis. s. qñ scribitur per notarium tm. ¶ Quibus uerbis debeat fieri testamtum? R. non refert si dicat petrũ heredem instituo uel uoluntatem meã eius dispositioni cõmitto. quia non uidetur decedere intestatus. e. ti. cum tu. Nec curãdum de uerbis testatoris dũmodo talia sint per que de uolũtate constet. C. e. l. fi. ¶ Vtrum in secundo testamto oportet fieri mentõem de primo? R. vt notatur. di. xviii. qm. dicẽdum ꝙ non debet nisi in duobus casibus. vnus si factum sit testm inter liberos. C. e. l. hac cõsultissima. ¶. ex ipfecto. et aũt. ibi notata. hoc iter liberos et ce. Alius si testator ipe legem sibi iposuit puta si in priori testamento dixit. si fecero aliud testamtuz nõ ualeat. uel non ualeat nisi dixero pater noster et ce. tunc etiaz faciẽdo scdm oportet ꝙ faciat mentiõem de primo. ff. de lega. iii. l. siquis. in princi. Quod siquis uelit qssare testamtum primũ et non facere scdm non potest. nisi iam post conditũ primũ sit lapsum decẽnium. et corã tribus testibus dixerit nolo ualere primum. C. e. scimus. ¶ Qualiter cõfirmet' testamentũ? R. per mortem testãtis. vt hetur ad hebre. ix. sed añ mortẽ qnꝗ mutari põt etiam si pacto cõuenerit ne mutet'. C. de pac. pactum quod de tali.

Testamentũ. ii. qtuz ad institutiõem heredis et substitutionem. In testamẽto tenetur qlibet heredẽ aliquem sibi instituere uel aliquod collegiũ et huiusmõi. Sine istitutione heredis non esset testamentũ. C. e. iubemus. ¶. ꝙ si non fuerit. Et siqdem testator habeat descendẽtes uel ascendentes illos tenetur instituere heredes saltẽ in eorum legittima. C. de inoffi. testa. aũt. nouissima. de qua habes supra. legittima. ¶ Quod si nec descendẽtes nec ascendẽtes habeat tunc scdm leges põt instituere alios quoscũꝗ Tam ut ait Tho. in quadã qstiõe de quolib3. si ꝓpinqui indigerẽt illa hereditate indigẽtia manifesta. tunc tenetur eis hereditatẽ dimittere nisi essent mali et huiusmõi bonis indigni. Et dico tenetur ex debito honore parẽtele. quia cum precipitur honorare pentes precipitur etiam

honorare pentelam in hiis que ad pentelam pertinēt. Si autem non indigent manifeste potest libere in alios refundere. dicente saluatore da paupiribus et sequere me. ¶ Nunqd testator pōt substituere alium heredem qui debeat succedere primo heredi? R. si testator hēat filios impuberes potest eis substituere quoscunq͡ʒ velit qui succedant eis si non uenerint ad pubertatē. C. de ipuber. et aliis sub l. si testamēto. Si vero puenerint ad pubertatem potest eis substituere si moriūtur sine liberis. Et intelligetur substitutio deducta legittima filiorū et deducta q̄rta totius que dicitur trebellianica quā deducit quilibet institutus heres cui alius substituitur. e. ti. raynuncius. De hac materia ista sufficiāt. et que dicta sunt supra. hereditas.

Testamentum iii. q̄ntum ad executionem. vtrum testator possit heredibus suis per testamētum penā imponere si non puerint voluntati sue? R. sic. vt insti. delega. ¶. pe. duʒ tn̄ quod testator precepit non sit turpe. vel inhonestū. ff. de condi. instri. qdam. ¶ Per quem cogetur heres testamētum siue voluntatē defuncti adiplere? R. heredes infra annum cōgendi sunt per epm implere. et si neglexerit tūc ipemet epus exeq̄tur. e. ti. nos quidem. et c. si heredes. Nec obstat si forte testator iterdixit ne epus se intromitteret. e. ti. tua. ¶ Vtrum defunctus sentiat detrimtum quia tardantur elemosine q̄s legauit? R. secundm̄ Tho. in quoli. dicendū q͡ʒ q̄tum ad merituʒ elemosine nullū detrimtu patitur ex predicta tarditate maxie si q̄tum in ipso fuit curā adhibuit vt huiusmōi elemosine cito darentnr. quia meritum principaliter depēdet ex voluntate et intentōe. Sed q̄tum ad effectuʒ elemosine patitur detrimentū nō qdem vt pro huiusmōi tarditate puniatur. sed quia remedium ei non adhibetur dū suffragia differūtur qbus plurimuʒ iuuaretur. Similiter nō patitur detrimtum si differatur restitutio quā mādauit fieri. et licet tarde et in morte tn̄ fecit quod potuit. ¶ Vtruʒ executor debeat tardare executionē elemosinaruʒ ad hoc q͡ʒ res defuncti melius vēdātur? R. scdm̄ Tho. in quoli. dicendū q͡ʒ in mora modici tp̄ris non videtur esse magnū piculum. vnde si executor per modicum tp̄us elemosinas dare differat vt rebus defuncti melius venditis ampliores elias dare possit laudabiliter hoc facit. Si vero econuerso per multū tp̄us

differat elemosinas distribuere vt in modico ãpliores elinas fa-
ciat· non videtur esse absq; culpa· quia forte defunctus interi3
a purgatorio liberaretur· in quo dum ipe esset remedium suf-
fragiorum maxime necessarium ei fuit· hoc autem relinqtur
prudentis executoris exeami· vt sc3 cõsideratis dilatõe tẽporis
et cõditione psone que citius vel tardius liberãda est· et etiam
qtitate augmẽti elinaru3 faciat quod viderit expedire defunc-
to· De legatis alia quedam habes supra· legare· ¶ Quid si de
pluribus executoribus testamti vnus moritur vel ẽ in remotis
vel non vult exequi? R· alius potest executionem implere nisi
testator aliud expsserit· e· ti· religiosus· li· vi· ¶ Vtrũ religio-
sus possit esse executor testñti· hẽs supra· religiosus· ¶· anpe·

Testis primo· quis possit esse testis siue que cõditiones re-
quirãtur in teste? R· secũdum Gof· testes esse pñt qui
non phibentur· conditões vero plures requiruntur· et
principaliter qdem requirũtur que hiis versibus cõtinentur·
Conditio· sexus· etas· discretio· fama· fortuna· fides· in testi-
bus ista requires· primo ergo reqritur conditio scil3 vt non sit
seruus qua nõ recipitur ad testimoniũ· C· e· l· qm̃ liberi· nam
seruus sepe metu dñantis testimonium supprimit veritatis· de
verbo sig· forus· ¶· testes· iiii· q· iii· ¶· item in crimiali· iii· q·
v· accusatores· ffallit tñ hoc cum de fcõ serui queritur· non tñ
pro dño vel contra dñm· vt in dicto ¶· item in criminali· ver·
Item serui· Secũdo reqritur sexus quia feia non admittitur in
testimoniu3 in causa criminali· xxxiii· q· v· mulierem· nisi cu3
de crimine ciuiliter agitur· tunc eni admittitur etiam contra
clericos· e· ti· qm̃· et c· tam literis· in ciuilibus aũt admittitur
xv· q· iii· ¶· ex eo· admittitur etiã in testamtis· isti· de testa·
¶ testis· Et nota q; mlieres cã ferẽdi testimonii nõ debent iuite
ad iudicium trahi· si tam̃ necessarium fuerit testimoniũ caru3
iudex ad expensas pduc ẽtis mittat tabellionẽ uel aliam psonã
ydoneam· vel si hoc iure phibente in casu non possit psonaliter
vadat· vel si non decet ire alium mittat· hoc explicite· de iudi·
mulieres· li· vi· Tercio reqritur etas · nam in ciuilibus nõ ad-
mittitur minor· xxiiii ãnis · iiii· q· iii· c· i· in crimiabus vero ñ
minor xx· vt ibidem dicitur· ¶· item in criminali· ver· itẽ tes-
timonium· Quarto reqtiritur discrectio quia nõ admittitur ad

testimonium furiosus siue mēte captus · sicut nec ad iudicādū · iiii · q · v · ¶ · tua · quia non est cōpos mētis · ff · qui testa · facere · pos · l · qui testamēto · ¶ · nec furiosus · ¶ Quinto reqritur fama · nam ifames a testimonio repelluntur · de testi · cogen · pterea · nec pdest penitētia · quia licet aīas per penitētiā saluare possumus infamiā tamē non possumus abolere · ii · q · iii · ¶ · hinc colit · nā et actus legittimi sunt ifamibus iterdicti · e · ti · lꝫ ex qdaꝫ · et in glosa ibidem ¶ Et hoc intellige nisi prius fuerit in integrū restituti · iiii · q · iii · item in crimiali · ver · item lege iulia · ii · q · iii · preuaricatōem · in fi · Item adeo debet testis esse sine omni ifamia ꝙ et si grata fuerit eius opinio ad testimoniū admitti ñ debet · de excep · deniqꝫ · ii · q · vii · testes · et precipue in crimiali causa · e · ti · testimoniū · Item debet esse sine crimine · nā criminosus repellitur ab omni testimonio qdiu in crimie pseuerat · si vero sit emēdatus non repellitur in causa ciuili sed in criminali talis repellitur si de crimine fuerat prius conuictus · vel cōfessus · vel nunc per exceptōnem cōuincatur · vel grauata est eius opinio pro eo ꝙ aliqñ sic fuit repulsus · alias vero qui emēdatus est recipitur etiem ln criminali · hec omnia in predicto ca · testimoniū · cuꝫ hiis que ibi notātur · Sexto reqritur fortuna scꝫ an locuplex vel egenus vel lucri cā quid faciat hoc iudici considerādum est · iiii · q · iii · testes · ver · item testimoniuꝫ · Septimo reqritur fides · quia infidelis contra fidelem non admittitur · ii · q · vii · si hereticus · xxiii · q · iiii · ipsa pietas · hec ergo sunt pricipalia in testibus considerāda · Sunt et alia quedā considerāda que hic statim sequuntur · primo videlicet vtrum sit inimicus eius contra qm dat testimoniū · vel amicus eius pro quo testificatur · iiii · q · iii · testes · ver · ideoqꝫ in psona · Item obscuri et ignoti non admittūtur · vel solum admittūtur cum tormentis aut verberibus · vt in autē · e · ¶ · scimus · Item nec executores negociorum vel pcuratores qui in causa fuerunt actores vel responsales · e · ti · insup · Nec etiam qui fuit pcurator vel advocatus in priori iudicio recipitur in testeꝫ in cā appellationis · e · ti · rōana · li · vi · ¶ Vtrum qs possit admitti in testimonium in sua causa? ℞ · non · neqꝫ principaliter neqꝫ secundario · C · e · omnibus · vnde venditor in causa rei vendite ñ admittitur pro emptore · quia cā ppria venditoris esse videtur · Neqꝫ debitor

in causa pignoris pro creditore. ff. de appel. ab executore. ¶. alio condêpnato. Fallit hoc In legatariis et fidei cômissariis. qa ferunt testimoniû in causa testamti cum agitur de hereditate non de legatis et fidei cômissis suis. bene tñ possunt scribi et esse testes in testamto in quo aliquod eis legatuz est. C. de testa. dictantibus. Item fallit in collegiis et coitatibus in quibus singulares eorû psone pro causa vniuersitatis ferre pnt testioniuz xiiii. q. ii. sup prudentia. e. ti. insup. et c. cuz nuncius. et hoc ideo quia cause vniuersitatis non sunt singuloruz et si cômodû contingat singulos. vt xii. q. ii. qui manumittit. Et intellige nisi fuerint actores vel responsales in ipa causa. vt in precedêti. ¶. dictum est. ¶ Vtrum in câ coi duorum alter admitti debeat ad testimonium? R. non. quia câ cômunis duorum vtriusqz ê. ar. ff. de ritu. nup. illud. Et idem in socio criminis. et pticipe. iiii. q. iii. item in criminali. ver. item liberi. e. ti. veniens. nec obstat. e. ti. qm. nâ illud est spale in câ denunciatôis. vel ibi admittuntur socii criminis ad presumptôez. de adul. significasti. creditur etiam socius criminis in exceptis. vt in crimine lese maiestatis et huiusmôi. lxxix. di. siquis papa veniente. vi. q. i. siquis cum militibus. xv. q. iii. nemi. de confes. c. i. ¶ Vtrû pentes vel liberi possint pro vel côtra se testimoniuz ferre? R. generaliter per rectâ lineam descendentes et ascendêtes pro vel contra se ydonei testes non sunt. iiii. q. iii. ¶. item in crimiali. ver. item testes. ff. e. testis. Idem est de matre. Sed ambo parentes in casu admittuntur pro filio. s. cum qritur de etate vel natiuitate. qui filii sunt legi. transmisisse. et c. per tuas. Item vbi agitur de ipedimêto matrimonii ratôe consanguitatis vel affinitatis. e. ti. qm. Ceterum si agitur an matrimonium sit contractum vel nô tunc mater suspecta est. si vir sit supior. e. ti. sup co. quem casum hês supra. matrimoniuz. vii. ¶. fi. ¶ Sunt et quedâ psone que aduersus côiunctos suos testimoniuz dicere non coguntur. vt adversus soceruz generum. vitricuz. preuignum. sobrinum. sobrinam. sobrina natuz. eosqz qui in priori gradu sunt. Item aduersus patronuz et patronâ et liberos eius. vt ¶. item in criminali. et alie sunt psone que ibidem côputantur que generaliter a ferendo testimonio sunt exempte. ¶ Vtrum testes pduci possint de domo actoris? R. nec de

domo actoris nec accusatoris nec in causa ciuili nec in crimiali produci debent testes · quia eorum testimoniū suspectum est · iii · q · v · per totum · iiii · q · iii · item in criminali · Omnes autē predicti qui repellendi sunt debent admitti si is contra q̄m producūt eorū testimonio in alio iudicio vsus fuerit · nisi iimicicias postmoduȝ exortas docuerit vel aliquod legittimū post emergens seu corruptōem · vt in predicto ¶ · item in crimiali · ver · item siquis testibus · et C · e · le · siqs testibus · Nota q̄ sacerdos non debet esse testis in instrum̄tis cōfectis totaliter inter sclāres · xiiii · q · ii · q̄q̄m · hoc itellige de honestate n̄ de necessitate ·

Testis ii · de numero testium · et quidem regulariter duo testes sunt necessarii et sufficiunt · ff · e · le · vbi numerus iiii · q · iii · ¶ · item in crimiali · ver · vnius vero · ¶ Vtrum in aliq̄bus causis sufficiat vnus testis ? R · licȝ coiter non sufficiat vt nunc dictuȝ est statur tamē testimonio vnius in hiis in quibus alteri preiudicium non infertur · puta si dubitatur de aliquo an fuerit baptisatus vel an ecclia cōsecrata · de cōse · di · iiii · puulos · et · c · cum itaq̄ · Item statur testimonio vnius vbi de concenssu ptium ita cōuenit · cum et testimonio aduersarii stari possit · C · de fidei cōmis · le · fi · Item quādo queritur vtruȝ aliq̄s sit emēdatus de crimine stat testimonio sacerdotis · e · ti · testimoniū · Item in correctione fraterna sup prima correctōe caritatiua per vnum solum pbatur · quia nec aliter pōt · e · ti · in omni · Item etiam qn̄q̄ testam̄tum valet vnius testimonio · qn̄q̄ nullius · quādoq̄ plures reqruntur · vt supra · testām̄tū · i · ¶ · iiii · Item licȝ vnus testis non faciat pbationem facit tam̄ presumptōem · de succe · ab intesta · c · fi · ¶ Vtrum in aliq̄bus reqrātur plures testes q̄ duo ? R · in multis plures requirunt Nam in testam̄tis plures reqruntur · vt supra · testam̄tuȝ · i · ¶ · iiii · Iteȝ in donationibus cā mortis reqruntur quiq̄ testes · C · de dona · cā mor · le · fi · et in codicillis · C · de codicil · l · fi · i fi · Similiter reqruntur quinq̄ testes qn̄ debitor vult pbare solutum debitum quod in scriptis fuit factum · C · e · l · testium · Itē requiruntur q̄tuor testes cuȝ datur ad pbādum instrum̄tuȝ · ar · de fi · istru · cū iohānes · Item cōtra q̄sdā psonas · vt in seq̄nti ¶ · dicitur · ¶ Vtrum contra aliq̄s psonas requiratur maior numerus testium ? R · scdm̄ Tho · se · secū · q · lxx · sic · ii · q · iiii ·

presul non dampnetur nisi septuaginta duobus testibus · pres-
biter autem cardinalis nisi xliiii · testibus · dyaconus cardinalis
vrbis romane nisi xxviii · testibus · subdyaconus · accolitus · ex-
orcista · lector · hostiarius · nisi septem testibus · Et habet locuz
spaliter in epis presbiteris · dyaconibus et clericis romãe ecclie ·
et hoc triplici ratione · primo quidem quia in ea tales instituí
debent quoruz scitati plus credatur q̃ multis testibus · Secũdo
quia hoíes qui hñt de aliis iudicare sepe ꝓpter iusticiã multos
aduersarios hñt · vñ non est passim credẽdum testibus contra
eos nisi magna multitudo cõueniat · Tercio quia ex condẽpna-
tione alicuius eorũ derogaretur in opinione hoím dignitati et
auctoritati illius ecclie quod est piculosius q̃ in ea tolerare ali-
quẽ peccatorẽ nisi valde publicuz de quo graue scãdalũ oriret' ·

TEstis iii · q̃ntum ad actum testificãdi · Vtrum testis qui
subscribit alicui negocio preiudicet sibi? R · si sciẽter hoc
facit preiudicat sibi · ita ꝙ contra illud non potest postea
reclamare quia ap ꝓbasse presumitur · secus si subscribit nomie
alieno · quia per hoc non itelligetur cõsentire · vt notatur de
hiis que fi · a prela · sine cõsen · ca · q̃to · ¶ Quotiens possunt tes
tes ꝓduci? R · tres tm̄ ꝓductões pñt fieri in causis eccliasticis
vel ciuilibus · sed nõ q̃rta nisi iuret ꝙ ñ didicerit testificata · qn
ta nullomõ concedit' · e · ti · in causis · Et intelligas nisi aliquis
testium in primis ꝓductõibus ipeditus fuisset · nã ꝓbato impe
dim̄to sine aliquo sacram̄to dabitur alia dilatio etiã centesima
scdm̄ Inno · Et sic itellige · e · ti · vltra terciã · ¶ Quot sunt que
tollunt copiam ꝓbandi per testes? R · q̃tuor scdm̄ Gof · scilicet
publicatio attestatõnuz · e · ti · de testibus · et c · itimauit · Item
renunciatio testiuz siue conclusio · e · ti · fraternitatis · Itẽ q̃rta
productio · vt in precedẽti ¶ · Itez numerus testiuz effrenatus ·
e · ti · signauerũt · et c · cum cãm · ¶ Vtruz testis teneat' iurare
et q̃liter? R · nulli testi q̃tecunq religionis sit creditur · nisi iu-
rauerit · e · ti · nup · potest tñ remitti iuram̄tũ de cõsensu ptiũ
e · ti · tuis · nisi in causa matrimoniali quia tunc nec confessioni
cõiugum stat' · de eo · qui cogno cõsan · vxo · su · sup eo · Et iu
rabunt tactis sacroscis euangeliis nisi sit epus qui iurabit soluz
ꝓpositis euãgeliis · de iura · calũp · c · fi · ¶ Sed quid debet testis
iurare? R · debet iurare ꝙ dicet totam veritatẽ quam nouit de

illa rc. iii. q. ix. ortamur. et ꝙ non admisceat flm̄ nec aliqd de
suo adiciat. iii. q. ix. pura. Item additur de quorundã consue-
tudine ꝙ nulli pandet testimoniũ et hoc bñ. iiii. q. iii. ¶. itez in
criminali. ver. itez qui falso. e. ti. fraternitatis. ¶ Quid iurãt
testes qñ ꝑceditur per inquisitõem? ℞. si fiat inqsitio contra
ꝑsonam singularem de aliquo crimine iurat testis ꝙ sup illo di-
cet plenam veritatem. de symo. licz hely. Si vero fiat iquisitõ
sup statu ecclesie iurat dicere veritatem de omibus que scit vel
credit in eccelsia reformanda. exceptis dico occultis. de accu.
cum olim. vel etiam iurabit ꝙ respondebit veritatẽ ad interro
gata. de accu. cum dilectus. Et intellige ꝙ occultum hic dicit
esse crimen quod non est manifestum vel de quo aliqs non est
infamatus nã si de occultis de quibus ñ precessit infamia aliqd
dixerint testes non valebit dictuz eorũ. de accu. inqsitioni. vt
et Tho. dicit in seqnti. x. ¶. qui incipit. vtrum hõ. ¶ Vtrum
liceat testi aliquid recipe? ℞. ꝓ ferendo testimonio nichil debet
recipe. xiiii. q. v. non sane. nisi tm̄ expensas ab eo qui eũ ꝓdu-
xit. iiii. q. iii. vẽturis et si accepit turpiter accepit et restituet
ei a quo accepit. nisi ille dederit ad corrũpendum testem. tunc
enim debet dari ei in cuius iiuriam accepit. ¶ Qualiter testis
deponere dẽat? ℞. testis tanq̃ cois ꝑsona dz dicere purã verita
tez quã scit sup fcõ nulla falsitate adiecta. iii. q. ix. ortamur.
iiii. q. iiii. nullus. xiiii. q. v. non sane. nam etiã sic iurauit. vt
supra in sexto. ¶. dictum est. ¶ Quid cum testis non est de fcõ
certus? ℞. scdm̄ Tho. se. sc. q. lxx. in testimonio ferendo non
debet hõ pro certo asserere id de quo certus non est. sed dubiuz
debet sub dubio ꝓferre. et de quo certus est pro certo asserere
sed quia cõtingit ex labilitate hũane memorie ꝙ quis reputat
se qñqꝫ certum esse de eo quod flm̄ est. ideo si aliquis cuz debita
sollicitudine recogitans extimet se certũ esse de eo quod falsuz
est non peccat mortaliter hoc asserens quia non dicit flm̄ testi-
monium per se et ex intentõne sed per accidens contra id quod
intendit ꝑpter hoc et huiusmõi solent testes interrogari vnde
et qũo sciant. et si interrogati de causa scie non dicãt non va-
lebit testimoniuz. iiii. q. iii. ¶. sola. et xxiiii. q. iii. si hẽs. et in
aũt. de testi. ¶. et licet dudum. ¶ Vtrum homo teneatur ad
testimoniuz ferendũ? ℞. scdm̄ Tho. vbi supra. distinguẽdum

est · quia si testimonium alicuius subditi reqritur auctoritate supioris cui in hiis que ptinent ad iusticiã obedire tenetur · nõ est dubiu3 qui teneatur testimoniu3 ferre in hiis in qbus scdm ordine3 iuris testimoniu3 ab eo exigitur · puta in manifestis in quibus ifamia precessit · Si autem exigatur in non manifestis de quibus ifamia non precessit non tẽtur ad testificandum ¶ Si vero reqratur testimoniu3 non auctoritate supioris cui obedire tenetur · tunc siqdem requiratur ad liberãdum hoiem ab iniusta morte seu qcunq3 pena vel falsa infamia vel aliquo dãpno tunc tenetur hõ ad testificãdum · et si eius testimoniu3 non requiratur tenetur facere quod in se est · vt veritatem denunciet alicui qui ad hoc possit ꝓdesse · vnde in ps · eripite pauperem et egenum de manu peccatoris liberate · et ꝓuer · xxiiii · erue eos qui ducuntur ad mortẽ · et ad Ro · i · digni sunt morte nõ solu3 qui faciunt sed etiã qui cõsentiunt facietibus · vt dicit Glosa · cõsentire est tacere cum possis arguere · Sup hiis vero que ptinent ad condẽpnatõem alicuius non tenetur aliquis ferre testimonium nisi cum a supiore compellitur scdm ordinem iuris · quia circa hoc si veritas occultatur nulli ex hoc spale dãpnum nascitur · et si imineat piculum accusatori non est curandum · quia seipsum in hoc piculum iniecit · ad hec predicta põt facere xi · q · iii · quisqs · Et in casu predicto de dãpno etiam sacerdotes et alii clerici et religiosi tenẽtur · xiiii · q · ii · qmq · sed non tenẽtur si talis est cã in qua non lic3 eis ferre testimonium · vt in cã sanguis · vt dictum est supra · homicidium · iiii · ¶ · i · ¶ Vtrum liceat homi testimonium ferre de hiis que in secreto ei cõmissa sunt? R · scdm Tho · se · se · q · lxx · de hiis que cõmissa sunt hoi in secreto per cõfessionẽ nullomõ deb3 testimoniu3 ferre · quia huiusmodi non scit vt homo sed tanq̃ mister dei · et maius est vinculum sacramẽti quol3 hominis precepto · Circa ea vero que aliter homini sub secreto cõmittuntur distinguẽdum est · qnq3 enim sunt talia que statum cum ad noticiã hominis venerunt homo ea manifestare tenetur · puta si ptinent ad corruptõem multitudinis spualem vel corporalẽ vel graue dãpnum alicuius psone · vel siqd aliud est huiusmodi quod quis ꝓpalare tenetur vel testificãdo vel denunciando · et cõtra hoc debitum obligari non potest per secreti commissum · qa in hoc frãgeretur fides

quam alteri debet. Quãdoq3 vero sunt talia que aliquis ꝓdere non tenetur. vnde potest obligari ex hoc ꝙ sibi sub secreto com mittũtur. et tunc nullomõ tenetur. ea ꝓdere etiã ex precepto supioris quia secretu3 seruare est de iure natulrai. nichil autẽ precipi potest homi contra id quod de se est naturale. ¶ Vtrum discordia testiu3 ĩfirmet testimoniũ? R. scdm̃ Tho. vbi supra. discordia testiũ in aliqbus principalibus circunstãtiis que variant substãtiã facti puta in tp̃re vel loco vel in p̃sonis de quibus principaliter agitur aufert efficatiã testimonii. qa si discordãt in talibns vidẽtur singulares esse in suis testimoniis et de disuer sis factis loqui. puta si vnus dicat hoc factum esse tali tp̃re vel loco. alius alio tp̃e vel loco non vidẽtur de eodem facto loqui. non tñ p̃iudicatur testimonio si vnus dicat se non recordari et alius asserat determinatu3 tp̃us vel locum. et si in talibus oĩo non discordauerint testes actoris et rei si sint eq̃les numero et p̃es dignitate statur pro reo. qa iudex facilior debet esse ad soluẽdum q̃ ad condẽpnandum. nisi forte in casibus fauoralibus sicut est cã libertatis et huiusmodi. ¶ Si vero testes eiusdẽ partis dissẽserint debet iudex ex motu animi sui ꝑcipe cui pti sit stan dum vel ex numero testiu3 vel dignitate eoru3 vel ex conditõe negocii et dcõrum. multo autẽ magis testimoniu3 vnius repel litur si sibiipsi dissideat interrogatus de opinione et fama. quia potest scdm̃ diuersa visa et audita diuersimode motus esse ad re dendum testimoniũ. Si vero sit discordia testimonii in aliqbus circũstantiis ad substantiã fci non ptinẽtibus. puta si tp̃us fuit nubilosum vel serenu3 vel si domus fuit picta aut non vel aliqd huiusmõi. talis discordia non preiudicat testimonio. qa hoies non cõsueuerunt circa talia multu3 sollicitari. vnde facile a me moria labũtur. qnimo aliqua discordia in talibus facit testimo nium credibilius. vt dicit Criso. sup matheo. quia si in omibus cõcordarent etiã in minimis vidẽtur ex conducto eũdem sermonem ꝓferre. quod tñ prudẽtie iudicis relinqtur distinguendũ. ¶ Quid de teste falso? R. scdm̃ Tho. se. se. q. lxx. peccat mortaliter inq̃tum piurus est et inq̃tum facit contra iusticiã tanq̃ de quo est sp̃ale preceptu3 in decalogo. et talis indubitãter teñ tur ad restitutõe3 oi3 que ꝓximus eius amiserit per eius testimoniũ. iiii. q. v. ñ sane. ii. q. vi. si res aliena. et. ii. q. i. notũ.

Timor · vtrum sit peccatū? R · scdm Tho · se · se · q · cxxv · timor peccatū est scdm ꝙ est iordinatus · prout · s · refugit quod non est scdm rationem fugiēdum · Hec autē inordinatio timoris qn̄q̄ quidem cōsistit in solo appetitu sensitiuo non supuiente rōnali appetitu et sic non potest esse mortale peccatū sed veniale · qn̄q̄ vero hec inordinatō timoris ptingit vsq̄ ad appetitū rōnalem qui dicitur volūtas · quando · s · voluntas ex libero arbitrio refugit aliquid non scdm rōnem · et talis inordinatio timoris qn̄q̄ est peccatum mortale · qn̄q̄ veniale · Si ei quis ꝓpter timorē quo refugit piculū mortis vel aliud quodcūq̄ tpale malū sit dispositus vt faciat aliquod ꝓhibitū uel vt pretermittat aliquid quod est p̄ceptū in lege dina talis timor est peccatū mortale · alioqn est veniale · ¶ Vtrū aliquis timor excuset a peccato? R · scdm Tho · vbi supra · sicut ptactū est · timor intm̄ habet rōnem peccati inq̄tum est contra ordinem rōnis · ratio aūt iudicat quedā mala esse magis fugienda q̄ alia · sicut magis est fugiēda mors corporalis q̄ amissio rerū vnde siqs ꝓpter timorē mortis latronibus aliquid ꝓmitteret aut daret excusaretur a peccato quod icurreret si sine causa legittima p̄termissis hominibus bonis peccatoribus largiret · ¶ Siqs vero incurrat mala magis fugiēda vtputa mala aie · i · peccata · fugiens mala corporis puta flagella vel mortē · aut mala extranearū rerū puta dāpnum pecunie non excusatur totaliter a peccato · diminuit aūt peccatū quia minus voluntarium est · nam ex timore iponitur q̄si quedam necessitas · vnde Philoso · huiusmōi que ex timore fiunt dicit non esse simpliciter voluntaria sed mixta ex volūtario et iuoluntario · ¶ Vtrum intimiditas sit peccatū? R · scdm Tho · se · se · q · cxxvi · itimiditas pōt cōtingere tripliciter · Vno mō ꝙ aliquis minus q̄ debeat timeat mortem vel alia tp̄ralia mala · ꝓpter hoc ꝙ minus debite amet bona eis cōtraria sed ꝙ nichil eorum timeat non pōt ex corporali defectu amoris cōtingere · Secundo potest itimiditas contingere eo ꝙ quis extimat mala opposita bonis que amat sibi supuenire non posse · ꝙ quādoq̄ cōtingit ex sup̄bia animi de se presumtis et alios contēpnentis · scdm ꝙ dicit Iob · xli · Factus est vt nullū timeret om̄e sublime videt · Tercio cōtingit ex defectu rōnis · sicut Phūs dicit · in iii · ethico · ꝙ ferte ꝓpter stul-

ticiam nichil timent · vnde patet q esse ipauidum est viciosum siue excusetur ex defectu amoris siue ex elatōne animi siue ex stoliditate que tn̄ stoliditas excusat a peccato si sit oio iuincibilis · De materia tioris q̄re ifra · vis et metus · et supra · metus ·

Torneamtum · torneamēta dicūtur in quibus milites ex condicto cōuenire solent et ad ostentatōem viriū suarū et audacie temere congredi · e · ti · c · i · ¶ Vtruz torneamenta facere sit pctm̄ ? R · scdm̄ Vber · tales mortaliter peccāt quia faciunt contra ꝓhibitōnem ecclesie · e · ti · c · i · Si aūt non essent ꝓhibita et fierent cā discendi vsum armorū ad ipugnādū infideles et ob defensionez patrie vel reipublice non esset pctm̄ · Sed intellige scdm̄ Hos q · ꝓhibēda sunt qn̄ mortes aie et corporis in eis imineant · nam debet cogitari hoc euenire posse · ff · ad l · aqliā · l · qui occiderit · ¶ · in hac · et ff · locati · siqs domū · et ludus noxius in culpa est · ff · ad l · aqliā · l · nā ludus · et quis eos ludos appellet ex quibus crimia oriūtur · vt in ꝓhemio · ff · circa fi · ¶ Que pena pugnātiū in torneamtis ? R · scdm̄ Ray · pena est q siquis ibi aliqm occiderit etiam casu reus homicidii et irregularis erit · quia ludus talis noxius est et illicitus · et iō qcquid ex eo sequitur iputanduz est · ar · de presump · c · i · et de homici · c · fi · Item qui in torneamēto moritur non debet in cimiterio sepelliri · vt supra · sepultura · iiii · ¶ · i · ¶ Quid de his qui ad torneamentū accedunt animo pugnādi non tn̄ ipsi pugnant licet ibi aliqui occisi fuerint ? R · scdm̄ Gof · non oportet tales ad ordines ꝓmoueri eo q ad rem condēnatam et ꝓhibita accesserunt · Idem Hosti ·

Trāsactio · transactio est de re dubia et lite incerta nec dū finita gratuita pactio · ff · e · l · i · litem autē intelligas pn̄tem vel futuram quia etiam an̄ litem fieri pōt trāsactō ff · de condi · indebi · elegāter · ¶ · siquis post · ¶ Vtrum transactio sit licita in spūalibus ? R · scdm̄ Inno · licita est dummō ex vtraq pte tm̄ spūale et nō tpale interueniat · e · ti · statuimus · et c · de cetero · de deci · ex multiplici · et c · suggestuz · de re · ꝑmuta · ad q̄stiones · Idem in bn̄ficiis si petātur iure potestatis · puta quia vna ecclia petit ab alia prebendā quaz dicit ad suam collationem ptinere · sed siquis clericus petat sibi bn̄ficium non est licita trāsactō · etiā si vtriq detur spūale · e · ti · cōstitutus ·

compositio autem interueire potest. e. ti. sup eo. talis. s. q illle clericus qui ius non habet vel non hēre creditur penitus renū-ciet iuri suo sine aliqua datione. vel etiam q alius ius habens recipiatur in canonicum sine datione.

Transitus siue translatio ¶ Quibus de causis possit clericus sclāris transire de vna ecclia ad aliaz? R. scdm Ray. tribus. primo. s. causa necessitatis. puta pter hostes et huiusmōi. et in hoc casu etiā siqs ppria auctoritate trāseat ñ punitur cū cām habeat. et cessante necessitate debet recupare eccliam suam. vii. q. i. pastoralis ¶ Secunda causa vtilitatis scz quando potest esse magis vtilis in alia ecclia. et tunc debet trāsire auctoritate supioris. vii. q. i. mutatōes. et tribus ca. se ¶ Tercio causa hūilitatis siue sanctitatis. puta cum transit ad religionē. et tunc postq̄ pfessus est non pōt petere primā ecclesiam. aut redire ad sclm̄. vii. q. i. hoc neqq̄m. ¶ Quid si clericus causa cupiditatis vel ābitionis trāsit temere de vna ecclia ad aliā? R. debet carere vtraq3. s. habita et ambita. prima qa eam supbe cōtempsit. secunda quia eam auare cōcupiuit. vii. q. i. siquis epus et ¶. ābitionis. de transla. q̄to. sed tñ ecclesia pōt eū repetere. vii. q. i. nō oportet. et c. siqs vero ¶ Quomō qui habet bñficiuz cum cura si recipit filie vacat primū. habes supra. bñficium. i. ¶. iiii. Quomō etiaz teneatur clericus siue prelatus in bñficio residere. hēs supra. residentia. ¶. i. et supra clericus. i. ¶. fi. ¶ Quomō trāseundū sit de vna ecclia ad aliā? R. scdm Ray. si est epus non potest transire sine licētia pape. vii. q. i. mutatōes. siue sit cōsecratus siue electus et cōfirmatus. de transla. inter corporalia. Si vero sit iferior et trāsit ad aliam eccliam eiusdez epatus sic sufficit tacitus cōsensus epi. ar. xxiii. q. v. qui vxorem. Si vero ipe subest inferiori prelato et transit ad eccliam non subditā illi tunc cōsensus expressus requrendus est. ar. lviii. di. c. ii. et ix. q. iii. conq̄stus ¶ Cum autē trāsit ad eccliam alterius epatus necessarius est expressus cōsensus epi et etiam alterius si habet alium sup se preter epm. lxxi. di. per totuz. lxxxv. di. florētinuz. vii. q. i. epus de loco. de regula. c. admonet. hodie tñ de cōsuetudine licētia ñ petit. ¶ Porro de transitu vnius ad aliam. habes supra. religio. v. per totum. Nota q qui de vna ecclia ad aliam transit de minori ad

maiorē trāsire debet. xciii. di. legimus. de trāsla. c. i. Et tūc aliquis prelatus trāslatus dicitur cū est cōfirmatus et optinuit corporalem possessionē. xxi. q. ii. siquis iam translatus. et tūc nichil debet hēre cum priori ecclesia. vt ibi dicitur. Secus si nō habet corporalem possessionē. xcii. di. siqui episcopi. et de hoc de elec. cum in cunctis.

Treuga. Qui tpe treuge bona sua per mare vel per terram sarraceneis auferūt rapinam cōmittunt. et ad restitutōē tenētur. et pn̄t puniri a principe cuius treugā frangunt. quia fides etiam hosti seruanda est. xxiiii. q. i. noli. xxii. q. iiii. innocens.

Tutela. triplex est tutela. s. testamtaria vt qn̄ pater dat tutorem filio in testamto. Itē legittima vt que defert̄ a lege. vt cum nullus est tutor per ttstamtum tunc qui primo loco deberet succedere hic ab intestato deberet suscipere tutelam huiusmōi. Item datiua. vt qn̄ nullo tutore dato in testamento. vel non extātibus cōsanguineis ydoneis ad tutelam iudex ex officio suo dat tutorē. et durat tutela vsq; ad cōpletū xiiii. ānum pupilli. et ide incipit cura que durat vsq; ad cōpletū xxv. ¶ Vtrum clerici teneātur suscipe aliqm tutelā? R. scdm Io. di. lxxxvi. c. fi. nullam cogūtur recipe. legittimam tn̄ pn̄t recipe si volunt. vt in predicto c. fi. ¶ Et est hoc priuilegiū clericorum q; licet possint succedere alicui ab itestato non tn̄ tenēt̄ suscipe tutelam. licet in laicis alud obtineat. C. de legi. tu. sicut heredi. ¶ Vtrum epus vel monachus possit recipe tutelā? R. scdm Io. vbi supra. epus vel monachus etiam volens n̄ pōt recipe tutelam legittimā. vt in aūt. de scis. epi. ¶. deo amabiles. vel dic q; illi aūttice derogatur per illud. di. lxxxvi. puenit. ita q; si velint possint recipe legittimā sed non datiuā vel testamentariam. sed ad tutelā cōem miserabiliū psonarum omnes clerici vel monchi tenent̄. vt in dicto c. puenit. lxxxviii. di. c. i. et c. episcopus gubernationem.

Turpe lucrū. vide. s. elia. i. ¶ vl. et. s. restitutō. i. ¶. anpe

Vana gloria. reqre. s. gloria. Itē de vestibus. ifra. vestis.

Vassallus. vassallus picitur ille qui habet feudū ab aliquo. vide supra. feudum.

Relatio virginum. vide infra. virginū cōsecratio. ¶. i.

Venatio. vtrum sit licita? R. scdm̄ Hosti. venatio si fiat tēpore quo hoīes debent esse in ecclia et orare est oībus iterdcā. lxxxvi. di. ¶. an putatis. de cōse. di. iii. inreligiosa. et di. v. ieiunium. Et intellige nisi esset necessitas vt si fames vrgeret vel bestie vastarent hoīes vel segetes. C. de feriis. l. ii. ¶ Aliis autē diebus licita est laicis sed clericis illita. tñ causa sanitatis et recreatōis esset licita nisi esset nimis freq̄ntata aut clamosa. de cle. ve. c. i. et ii. Ep̄is vero oīno ꝓhibita est vt idē notatur. plura cōtra venatores clericos. lxxxvi. di. qui venatoribus. et c. seq̄nti. ¶ Vtrum serui teneātur obedire dominis venari volētibus tp̄ribus ꝓhibitis? R. scdm̄ Vber. nō tenētur serui obedire dn̄is in rebus illicitis q̄le est hoc. contra illud. primum querite regnum dei.

Venditio. vtrū liceat vendere arma. venena. ornamēta taxillos. scacos. serta et huiusmōi. vide supra. negociatio. ¶. v. et seq̄ntibus. de auro alchimico. supra. emptō ¶. v. in medio. de vēditōe facta sub mō et sub cōditōe. supra. donatio. i. ¶. v. ¶ Vtrū liceat vendere vel emere nunc ad certum terminum dande rei vel dandi precii. et multa talia. vide infra. vsura. iii. per totuz.

Veneficium. vide supra. maleciuz. et supra. sortilegiū. iii.
Aiale. vide. s. pc̄tm̄. iii. ¶ Verberatō. req̄re. s. ꝑcutere.

Vestis. vtrum circa exteriorē appatuz vestium siue aliorum huiusmōi possit esse virtus et viciuz? R. scdm̄ Tho. se. se. q. clxix. in rebus exterioribus potest esse peccatū immoderātie dupliciter. Vnomō per cōpationem ad cōsuetudinem hoīm cuz q̄bus aliquis viuit. vnde dicit Aug. iii. cōfes. que cōtra mores hoīm sunt flagicia pro moruz diuersitate vitanda sunt. vt pactuz inter se ciuitatis et gentis cōsuetudine vel lege firmatuz nulla ciuis aut ꝑegrini libidine violetur. turpis est enim oīs pars vniuerso suo non cōgruens. Aliomō pōt esse immoderatō ex iordinato affectu mētis ex quo q̄nqꝫ contingit ꝙ homo nimis libidinose talibus vtatur. et hoc siue scdm̄ consuetudinē eoruz cum q̄bus viuit siue etiaz preter cōsuetudinē eorum. Cōtingit aūt ista iordinatio affectus tripliciter q̄tum ad supabundātiaz. vnomodo per hoc ꝙ homo ex superfluo cultu vestium gl̄iam hoīm querit. ꝓut scilꝫ vestes et alia huiusmodi

ptinent ad ornatuz q̄mdam. vnde Gregori. dicit in om̄. sunt nonnulli qui cultum subtiliuz p̄sonarum preciosarūq̧ vestium non putant esse peccatū quod videlicet si culpa non esset neq̄q̄ sermo dei tā vigilāter exprimeret q̧ diues qui torq̄batur apud inferos bisso et purpura idutus fuisset. nemo quippe vestimēta precipua vel preciosa. s. excellētia statum nisi ad inanem gl̄iam querit. Aliomō scdm̄ q̧ homo per sup̄fluum cultuz vestiū q̄rit delicias scdm̄ q̧ vestes ordinātᷣ ad corporis fomentū. Terciomō scdm̄ q̧ nimiam sollicitudinē apponit ad exterioruz vestiū cultum. etiam si non sit aliqua inordinatio ex p̄te finis. ¶ Ex parte quoq̧ defectus p̄ot esse duplex iordinatio scdm̄ affectū. vnomō ex negligētia hoīs qui non adhibet studiū vel laborem ad hoc q̧ exteriori cultu vtatur scdm̄ q̧ debet. vnde Phūs. vii. ethi. dicit q̧ ad molliciē p̄tinet q̧ aliquis trahat vestimētuz per terraz vt non laboret eleuando ip̄m. Aliomō ex eo q̧ ip̄m defectū exterioris cultus ad gl̄iam ordinat. vnde Augus. dicit in libro de sermone dn̄i in mōte. non in solo rerū corporearuz nitore atq̧ pōpa s3 etiā in ip̄is sordidis et lutuosis iactantiā esse posse. et eo p̄iculosiorē quo sub noīe seruitutis dei decipit. Et Phūs. dicit q̧ sup̄abūdantia et defectus iordinatus ad iactantiam p̄tinet.

¶ Vtrum alicui cōpetat vti vilibus an semp̄ sit peccatum? R. scdm̄ Tho. vbi supra. peccat qui vilioribus vestibus vtitᷣ q̄ ceteri si hoc faciat ꝓpter iactātiā vel sup̄biā vt se ceteris p̄ferat. vicium eni͂ sup̄stitionis est. Si aūt hoc faciat ꝓpter maceratōnem carnis vel hūiliationez sp̄ūs ad virtutē p̄tinet. precipue āt cōpetit vilibus vti hiis qui alios verbo et exēplo ad penitentiam hortātur. sicut fuerūt ꝓphete de quibus Apos. dicit ad hebre. xi. circuierunt in melotis et in pellibus caprinis. et glo. Mat. iiii. dicit. qui p̄niam predicat hitum p̄nie pretendat. ¶ Vtrum cōstituti in dignitatibus vel ministri altaris debeāt vti preciosioribus vestimētis? R. scdm̄ Tho. vbi. s. in eisnō est vicoisum sed potius debitum ad signandā excenllentiam sui ministerii vel cultus diui. De vestimētis et sacerdotū pamētis consecratis. hēs s. cōsecratio. v. ¶ Vtrū liceat mlieri vti veste virili? R. scdm̄ Tho. se. se. q. clxix. non. nam cultus exterior vt predictuz est in. i. ¶. cōpetere debet cōditioni p̄sone scdm̄ cōem cōsuetudinē et ideo de se viciosuz est q̧ mlier vtatᷣ veste virili vel ecōuerso.

quod spāliter ꝓhibetur · de vtero · xx · quia gentiles tali habitu vtebantur ad ydolatriā · potest tam̄ hoc qn̄qȝ fieri sine peccato ꝓpter aliq̄m necessitatē vel cā occultādi ab hostibus · vel ꝓpter defectum alterius vestimenti aut aliquid huiusmōi · De ornatu vero mulieruȝ supra · ornatus ·

Vicarius · in quibus casibus quis possit ecclie per vicariuȝ deseruire? R · scdm̄ Hosti · regulariter residere debet · vt dictū ē supra · residētia · ¶ · pe · et ul · potest aūt in septeȝ casibus per vicarium deseruire · Primus est rōe occupationis · ac rōe excusatur epūs qui in ecclia cathedrali hēt aliqueȝ loco sui · et ip̄e in sua camera dicit horas · et postea expedit occurrētia · hoc idem intelligo de quolibet occupato legittime · de cele · mis · c · i · debȝ tamen epūs celebrare in ecclia die domico et aliis precipuis festiuitatibus nisi necessitas excuset · vii · q · i · tp̄is · in fi · Secūdus est ratōe statuti siue cōsuetudinis · ar · de cōsti · cū oīs · in fi · Tercius rōe priuilegii siue dispensatōis · de fili · presbitero · ꝓposuit · hūc casuȝ freq̄nter cōcedit papa hn̄tibus pluralitatē bn̄ficiorum · Et addit dum tn̄ curam aīarum non negligat et ecclesiis per vicarios ydoneos fatiat deseruire · Et nota ꝙ hic casus cuȝ precedēte non hēt locum si ecclia fuerit seruitoribus destituta · de cle · non resi · cum ad hoc · ex quo eni cōsuetudo incipit esse irratōnalis et ecclie onerosa tenenda nō est · de consu · c · i · et fi · ¶ Quartus qn̄ epūs habet sub se hoies diuersorū rituū et liguarū · nā illis hȝ per vicariū deseruire · de of · or · qm̄ · Quītus qn̄ quis habet prebendam in ecclesia cathedrali cui est annexa ꝓchialis ecclesia · nam talis in cathedrali ecclia deseruiet et in annexa deseruiet per vicarium · de p̄ben · extirpandis · ¶ · qui vero · et c · exposuisti · Sextus rōe defectus siue debilitatis supueniētis · vii · q · i · c · i · et de cle · egro · c · i · et pe · et vlti · Septimus qn̄ necessariuȝ habet ꝓficisci · vt quia cruce signatus est · de voto · c · fi · ¶ Et similiter qn̄ ꝓficisci habet vtiliter et honeste vt cā studiorū seu ꝑegrinatōis et de licentia prelati · de cleri · non resi · relatū · de conse · di · v · non oportet · aliq ponūt plures casus sed isti sunt pricipaliores · ¶ Quis est vicarius ꝑpetuus? R · talis est qui curam hēt ecclesie cuius vicarius est · de of · vica · ex pte · vnde q̄i ius hēt in ecclia · de fi · instru · ꝑpetuis · et hn̄s ꝑpetuam vicariā aliam habere non potest · de of · vica ·

prouideas. de rescrip. postulasti. nec sine causa pōt amoneri. de of. vica. ad hoc. Item si talis vicarius recipiat aliq̄m ecclesiā cum cura ꝑdit vicariā. et debet hēre xxv. ānos et ꝓmoueri ad sacerdociū sicut si esset rector ordiarius. alias priuatus est. e. ti. que de ecclīis. in clem. de ordinario autē rectore hētur. s. ecclesia. ii. ¶ Vtrum prelati possint vices suas sub ānuo censu cōcedere? R. nec epūs nec archidyachonus nec alius prelatus hoc pōt. ne prela. vi. su. c. i. ii. et iii. cum eni tale ius spūale sit non est dubium ꝙ pro eo aliquid dare vel accipe symonia est. Sed ꝙ epūs cōmittat alicui pure et simpliciter vices suas et tali vicario cōstituat salariū non est peccatū. sed potius ad hoc tenetur. xii. q. ii. caritatē. Et vt dicit Hos. sicut pro cōmissione iuriditionis non licz recipe tantā pecunie q̄ntitatē ita multo minus licz recipe quotam. i. ꝑtem ꝓuentus. ¶ Vtrum rector ecclesie possit cōmittere conductori fructuū vicariā siue curam aiarum. vide supra. symonia. iiii. ¶. penul. ¶ Vtrum vicarius ecclie possit alteri cōmittere vices suas? R. nō pōt. nisi sicut et de legatus subdelegare. vide. s. delegare. ¶. pe. vicarius quoqꝫ epi non posset cōmittere alteri absolutōem a peccatis et alia q̄ in dicto ¶. dūr. que intelligenda sunt ꝙ non potest iure cōi sed bene potest ex speciali commissione. vt habetur. s. confessor. primo. ¶. antepenul. in fi.

Vicium. vicia capitalia sunt septem ab vna radice ꝓcedētia. Nam scdm doctrinā Grego. xxxi. mora. radix totius mali est sꝑbia et de hac nascūtur vii. vicia. s. ianis glia. inuidia. ira. tristicia. auaricia. gula et luxuria. De inani glia. scdm eūdē oriūtur septē filie scꝫ. iobediētia. iactantia. ypocrisis. cōtemptio. ꝑtinatia. discordia. nouitatū presūptio. De iuidia. nascūtur quinqꝫ. s. odiū. susurratō. exultatio in aduersis ꝓximi. et afflictio in eius ꝓspis. De ira nascūtur sex. s. rixe. tumor mētis. cōtumelie. clamor. idignatō et blasfemie. De tristitia siue accidia. sex. s. malitia. rācor. pusillanimitas. despatio. torpor erga precepta. vagatio mentis circa illicita. De auaricia sex. s. ꝓditio. fraus. fallatia. piurium. inqetudo mentis. et contra miam obduratio cordis. De gula quinqꝫ scꝫ. iepta letitia. scurrilitas. imunditia. multiloquꝫ. et hebetudo sensuuꝫ. De luxuria octo. s. cecitas mentis. incōsideratō

incõstantia· precipitatio· amor sui· odium dei· affectus p̄ntis seculi· horror vel despatio futuri· hec Gre. ¶De materia vicii habes supra· peccatum· et supra· crimen·

Viciatus corpore· Multa vicia corpalia oliȝ in veteri testamento repellebant ordinandos· vt patet leui· xxi· vt si aliquis habebat grandē vel puum vel tortuȝ nasum· si gilbum· si lipitudineȝ· iugem scabiem· ipetiginē· vel si ponderosus· sed ista hodie nō repellunt· vii· q· i· q̄liter· in fi· nisi forte scd̄m aliq̄m signationē intellectā· vt di· xlix· hinc et enim· et c· sacerdotes· Et scd̄m q̄ ponit Ray· quicunq̄ culpa sua est viciatus corpore repellitur ab ordine· qui vero sine cupa nō repellitur nisi scandalū timeat· ex nimia deformitate vel p̄iculū ex nimia debilitate· ¶Quid de mutilatis vtruȝ possint ordinari? Rt· mutilati sponte sine iusta cā vt ex indignatōe ipatientia vel supbia idistincte in quocūq̄ membro et siue a se siue ab alio repellūtur a p̄motione· et deiciūtur p̄moti etiam si credebant obsequȝ se prestare deo· vt quia se castrauerūt· e· ti· significauit· vt dictum est supra· homicidium· v· ¶· fi· Et scd̄m Inno· idem est si non amisit mēbrum totuȝ· sed talem p̄tē que deformitatē generaret· vnde scandalū esset· e· ti· c· i· vel etiā inhabilē redderet ad officiū exeq̄nduȝ· e· ti· thōas· Si vero ex iusta causa puta p̄pter lepre p̄iculū aliqui fecerunt sibi aliquod mēbrum āputari seu āputarunt ne alia sana membra putrescerēt hii si mēbrum erat occultuȝ vel etiam si manifestū sed puum· vtputa vnus digitus non de illis cum q̄bus fit signuȝ crucis nō repellūtur nec deiciūtur ¶Similiter si taliter sunt nati vel inuiti sic mutilati sunt aut casu fortuito cum darēt opam rei licite· secus si rei illicite· di· lv· siquis absciderit· et c· per p̄tem· et c· siquis a medicis· et c· eunuchus· et c· siquis pro egritudine· et c· lator· et c· precepta· et e· ti· significauit· et c· ex p̄te· ii· Si etiam ex culpa sua incidisset in modicā deformitatē ex mīa tolleratur in susceptis· s· ex dispensatōne epi· scd̄m Inno· et Vber· Si auteȝ mēbrum erat magnuȝ et manifestum etiā si sine culpa sua quis amisit impedit a p̄motōne p̄pter deformitatem et scadalum· et si p̄motus est debet cessare a missa et aliis solēnibus officiis p̄pter eandē causaȝ· a bn̄ficio tam̄ n̄ remouebitur quia non debet addi afflictio afflicto· di· lv· si euāgelica· vii· q·

i. cum pcussio. dabitur tñ sibi coadiutor si tale bñficium est cui
ipse non possit deseruire. de cleri. egro. c. ii. ¶ Vtrum claudus
naturaliter et alii huiusmôi possint pmoueri? R. claudus ad-
mittit cõsuetudo nisi talis sit q sine baculo ad altare stare non
possit. ar. de cõse. di. i. nullus. et di. xlv. disciplina. Cecus vel
hñtem in oculo maculaz que generet deformitatẽ nec ius nec
cõsuetudo admittit. e. ti. cũ de tua. De sacerdote leproso vide
supra. leprosus. ¶. fi. De gilbosis sciendũ q non repellũtur ab
ordinibus nisi nimia sit debilitas aut deformitas. Qui hẽt sex
digitos in pede indubitâter pmouetur. et scdm Hosti. etiam si
in manu. vel si habet digitos cõiunctos dũmodo ex hiis non sit
ipedimentuz in vsu menbri. ff. de edili. edic. l. item offerilis.
¶ Quid de furiosis lunaticis et caducis? R. scdm Vber. nullus
talis debet pmoueri etiam postq̃ fuerit liberatus. sed pmotus
si fuerit liberatus poterit exequi officium. si vero non omnino
ex toto sed freqnter ei accidit oĩo debz cessare ab officio misse.
vii. q. ii. in litteris. Idem si raro sed cum spume iactatiõe et vo-
cis cõfusione. si vero raro et sine talibus non phibet ab officio
misse dummõ habeat iuxta se aliqm sacerdotez vel si ille cadat
vel deficiat iste suppleat. vii. q. i. illud. Quâto autez tpe debe-
at expectari ad pbâdũ tales vtrũ sint liberati et qliter. colligit
q per annuz. xxxiii. di. coiter. alibi per xxx. dies. vii. q. ii. c.
fi. Sed et potest dici q tẽpus pbationis arbitrariũ est pensatis
cõditionibus morbi et psone. ¶ Quid de demoiaco? R. secũdũ
Vber. eodemmõ talis non debet ordinari. et si ordinatus erat
etiam liberatus missam celebrare non debet. nisi plene et idubi
tanter liberatus sit. xxxiii. di. coiter. et c. vsq adõ. De tpre
autẽ expectatõis dicendum vt in pximo. ¶. dcm est. De illo â
qui nullomõ potest bibere vinum. habes supra. ordinâdus. ¶.
xviii. ¶ Epus senio vel valitudine corporali grauatus vel alias
impeditus adeo ppetuo vt officiũ suũ exercere neqat potest de
cõsilio sui capituli vel maioris ptis assumere auctoritate aplica
vnum vel duos coadiutores ¶ Quod si epus grauatus vt prius
dictuz est nollet assumere nec hẽre coadiutorem licet a capitu-
lo reqsitus sit nichil per capitulum innouetur. Sed in hoc casu
et etiam in casu quo esset demens capitulũ significet pape con-
ditionem episcopi et ecclesie. Porro coadiutor predictus debet

de prouentibus prelatorum recipe sumptus moderatos ab ali-
enatõe qualibet abstinẽdo. Et que dicta sunt de epo habẽt locũ
etiam in supiobus prelatis. de cle. egro. pastoralis. li. vi.

Vidua. Quot modis dicitur vidua? R. scdm Al. quatuor
modis. nam est quedã vidua corpore sȝ inhonesta men-
te. i. ad thi. v. vidua que in deliciis est viuẽs mortua est
et est vidua corpore sed nupta mente. et hec cõputatur inter
iũctas matrimonio quia castitas magis cõsistit in mente q̃ in
corpore. Est etiã vidua corpore et mente. et de talibus Apos.
i. ad thi. v. viduas honora que vere vidue sunt. dicitur etiam
vidua qñ talis terreno auxilio destituta est. et istis vltimis duo
bus modis dictis viduis debetur fructus sexagenarius. de quo
habetur Mathe. xiii. nã virginibus cõpetit fructus cẽtesimus
et cõiugatis tricesimus. vt et Tho. ponit in iiii. di. xlix.

Vindicatio. vtrum sit licita? R. scdm Tho. se. se. q. cviii.
dicendũ ꝙ si inteutõ vindicantis feratur principaliter in
malum alterius de quo vindictã sumit et ibi quiescat ñ
est licita. quia hoc ptinet ad odium quod repugnat caritati q̃
omes homines debemus diligere. nec excusatur aliquis si ma-
lum illius itendat qui prius malum iniuste itulit. sicut nec non
excusatur aliquis ꝙ odit odientẽ se. hoc enĩ esset vinci a malo
quod Apos. ꝓhibet ad ro. xii. Si vero intentio vindicãtis ferat̃
principaliter ad aliquod bonuȝ puta ad emdationem peccantis
vel saltem ad cohertõnem eius et qetem aliorum et ad iustitie
conseruatõnem et dei honoreȝ potest vindicatõ esse licita. aliis
debitis cirũstantiis saruatis. hec Tho. sed ꝙ fiat per illuȝ cui li-
cet vtputa per iudicem. obseruato in omibus iusto processu et
iusta condẽpnatione. Quando malorum iiurie tolerande sunt.
vide supra. patientia. ¶. ii. Et quomõ intelligat̃ qui te pcus-
serit in vna maxilla et ce. ibideȝ ¶. iii. ¶ Qualiter etiã iudicandũ
aduersus multitudinem vide supra. correctio. i. ¶. anpe.

Virginitas. qd sit? R. scdm Ambro. in li. de virginitate.
virginitas est expers cõtagionis integritas. Scdm vero
Augus. in libro de nuptiis et cõcupiscentia. virginitas
est in carne corruptibili. perpetua incorruptionis meditatio.
¶ Vtrum violentiaȝ passa amittat virginitatẽ? R. scdm Tho.
in iiii. di. xxxiii. que per violentiã cortũpitur siue ab hoie siue

a demone in cubo virginitatē non amittti si q̄tum potest reni-
tatur vt conseruet corpus a corruptione. vel saltem mentem
a consensu. Idem Al. ¶ Vtrū sola mente possit amitti virgini-
tas? R. scdm Tho. se. secū. q. clii. cōtingit interdum ex actu
mentis cogitātis de corruptōe carnis et intendētis delectatōez
ipius expiri q̄ calor excitetur et semen distillet et tunc sine du-
bio virginitas est amissa. Si aūt corruptio sistat in actu mētis
cōsentientis amittitur qdē virginitas scdm illud formale quod
habet in mēte non aūt ratōe eius quod est materiale in ipa. vñ
talis non potest dici virgo nisi materialiter. et idō hec virgini-
tatis amissio recuperari potest. nō aūt illa in qua etiā illud quod
est materia subtrahitur ¶ Vtrū puelle in ānis puerilibus aliqd
carnale cōmittentes pdant virginitatē? R. scdm Al. n̄. quia n̄
est in eis consilii deliberatio. nec etas patitur talem delectatōis
impetuz. ¶ Vtrū a patiētibus fluxum seminis pdatur virgini
tas? R. scdm tho. se. secū. q. clii. seminis resolutō si proueniat
preter ppositū mētis vel in dormiendo vel per violentiā illataz
cui mens non consentit q̄uis raro delectatōez expiatur vel etiā
ex infirmitate. vt in hiis qui fluxum seminis patiūtur non per
ditur virginitas. quia talis pollutio non accidit per ipudiciciaz
que virginitatez excludit. ¶ Vtrū cognite in ebrietate vel sop
no pdant virginitatez? R. scdm Tho. in iiii. di. xxxiii. sicut p
pollutionez in sompno non amittitur virginitas vt nunc dcm
est. similis ratio est de mulieribus que in ebrietate vel dormien
tes a viris cognoscuntur. nisi forte hac intentione iuerint dor
mitum vt a viris cognoscerentur.

Virginū cōsecratio ¶ Quare solus epus virgies cōsecrat?
R. scdm Tho. in iiii. di. xxxviii. sicut per matrimoniuz
carnale repñtatur matrimoniū spūale inter cristū et ec-
clesiam q̄tum ad fecūditatem ita per velationem virginuz re-
presentatur idē matrimoniū spūle q̄tum ad eius integritatem
vt patet per oia que ibi pferuntur et geruntur. et pter hoc
solus epus virgines velando desponsat. non sibi sed cristo quasi
sponso paniphus et amicus. et quia integritatis significatio so
lum potest esse plene in cōtinentia virginali sed semiplene in vi
duali propter hoc viduis datur aliquod velum sed non cum illa
solēnitate qua virginibus datur. ¶ Vtrum violenter corrupte

debeant cõsecrari? R. · scdm̄ Al · licet tales virginitatē non ad-
mittant nec virginitatis aureolam non tn̄ consecrantur · et rõ
est quia in illo actu difficile est ita reniti ꝙ voluptas non allici-
at aliquem cõsensum vnde cũ de pleno dissesu cõstare nõ possit
ecclesie ideo statutuꝫ est vt tales hũiliter abstineant a cõsecra-
tione · xxxii · q · v · ille famule · et xv · q · i · siquis nõ iratus · Cõ
cor · Tho · in iiii · di · xxxiii · et se · se · q · clii · ¶ Vtruꝫ possint cõ-
secrari occulte corrupte q̃rũ cõsecratio sine scandalo itermitti
non põt? R. · scdm̄ Tho · in iiii · di · xxxiii · occulte corrupte siue
a viris siue a quocũq₃ et q̃uocunq₃ nullatenus velande sunt q̄a
ꝑpter vitãdum scandalum non debent ecclie sacram̄ta vel sa-
cramentalia variari · Sed sicut q̄dã dicũt potest aliqua cautela
adhiberi ad vitãdũ scandalum · vt scꝫ illa q̄ non sunt de substã-
tia virginalis veli fiãt · sicut est accẽsio candelarũ et huiusmõi ·
vitatis occulte illis que sunt de sbã · puta verba que dicũtur in
veli ĩpositione · et ꝙ nomẽ virginitatis in castitatẽ mutetur et
huiusmõi · Concor · Al · similiter Hosti · et Gof · nec est tenẽda
sententia Vl · qui aliud dicit · ¶ Vtrum in consecratõe virginũ
detur grã? R. · scdm̄ Tho · in iiii · di · xxxiii · in cõsecratione vir-
ginum sicut et in vnctõe regum et huiusmodi · aliis bn̄dictioni
bus gratia datur · nisi sit ĩpedim̄tum ex ꝑte suscipientis sed tam̄
hec non dicunẗ sacram̄ta · quia non sunt instituta ad curatõeꝫ
morbi peccati · sicut sunt sacram̄ta · ¶ Quo tp̄e possit fieri cõ-
secratio virginuꝫ? R. · scdm̄ Hosti · in die apiphaniarum · et in
tota ebdomada resurrectõis · in natalibus apostolorũ et diebus
dn̄icis · sed tn̄ in necessitate puta langore iminente pn̄t quolibꝫ
tp̄re consecrari · xx · q · i · de votis · de tp̄i · or · c · i ·

Vis et metus · vis est maioris rei ĩpetus qui repelli nõ põt
ff · ꝙ metus cã · l · ii · de metu auteꝫ quid sit · vide supra ·
metus · ¶ · i · ¶ Vtruꝫ liceat vim vi repellere · hẽs supra ·
bellum · i · ¶ · ii · et supra · excõicatio · ii · ¶ · ii · ver · ix · et supra ·
hõicidiũi · i · ¶ · v · Que est vis et metus excusans et metus q̄ ca
dit in constantẽ virum · vide supra · metus · ¶ · ii · et quomõ im
pedit matrimonium · vide supra · ĩpedimentũ · x ·

Visitatio · archiep̄us episcopus vel alius prelatus visitans
ecclesias primo ꝑponet verbum dei · et queret de vita et
cõuersatõe mīstrantiũ in ecclesiis absq₃ coactõe iuram̄ti

ſꝫ ſalubriter monēdo ſiquos īuenerit īfames ſi ipē nō ſit ordina
rius denunciet ordinario · notoria ſi īuenerit corrigat · de cēſi·
ratōcina · li · vi · ¶ Vtrū viſitans poſſit recipe vel exigere ꝑcu-
rationeꝫ a locis viſitatis ? R · ſic de cenſi · ratōcina · li · vi · et pōt
recipe a volēte dare pecuniā pro ſumptibus moderatis diebus
quibus viſitat · ſed non lꝫ niſi vnaꝫ ꝑcurationeꝫ vna die recipe
et ſi plura loca viſitet et quilibꝫ locus ſit ſufficiens · de cenſi · fe-
licis · li · vi · Quod ſi eps viſitet per alium viſitati tenētur etiam
miniſtrare expenſas iſti viſitanti · de of · ordi · ſi epus · li · vi · ſed
epus nichil ꝑrſus poteſt exigere ab hiis quos per ſe nō viſitat ·
vt ibidem dicitur · ¶ Vtrum viſitans poſſit recipe pecuniā ? R ·
ſi ipē vel ſui familiares recepint pecuniaꝫ vel munera preter id
quod nunc dictum eſt · ſeu etiā ꝑcurationē recipēt nō viſitādo
ipſe tenetur duplum reſtituere illi eccleſie infra menſeꝫ alioqn
epiſcopi et ſupiores differentes ſic reſtituere ſunt interdicti ab
ingreſſu ecclie · inferiores ſunt ſuſpenſi ab officio et bn̄ficio quo
uſqꝫ plenarie ſatiſfaciant et nulla remiſſio eis facta valet · de cē
ſi · exigit · li · vi · ¶ Quando et quotiens poſſit archiepus ꝑuin-
tiam ſuam viſitare ? R · primo tenentur viſitare dyoceſim pro-
priam erga ecclias maiores et minores et earum populos ſaltē
cōuocare de pluribus locis ad vnum cōgruū locum · poſtea licꝫ
eis viſitare ſuffraganeos et eoruꝫ dyoceſes · ſed vna dyoceſi viſi-
tata in toto vel in pte non pōt ad eam viſitādam reuerti · niſi
omnes et ſua iteruꝫ fuerint viſitate · Sed ſi forte aliqua eccleſia
viſitate dyoceſis indiguerit iterum poſtpoſita aliaruꝫ viſitatōe
tunc poteſt redire ad illaꝫ ſi a dyoceſano fuerit reqſitus · vel de
conſilio et aſſenſu oīnum ſuffraganeorum aut maioris partis ·
aut ſi difficultateꝫ adhibuerint cōfidenter petat licentia a pa-
pa · Sed poſt viſitatōem oīum dyoceſum licitū eſt ei viſitatōem
iterare prius tn̄ reqſito cōſilio ſuffraganeorū et deliberatōe et
diffinitione ipius ſup hoc habita coram eis que ſunt redigenda
in ſcriptis · et tunc poterit viſitare etiaꝫ ſi non interuenerit ſuf
fraganeorū aſſenſus · Ita tn̄ ꝙ illa loca prius viſitet que in prio-
ri viſitatōe non fuerunt viſitata · hec omia de cenſi · ratōcina ·
li · vi · Et hanc formaꝫ etiā epus viſitans ſeruabit · vt ibi dicit ·
¶ Viſitari debent per ordinarios moniaſteria monialiuꝫ etiā exēp-
ta · vt ſupra · exemptus · ¶ · fi ·

VNctio extrema. Extrema vnctio sacramtum est. quia ptingit ad effectum qui est curatio morbi peccati. vt ex verbis Iacobi apli patet. et est vnum sacramentuz licet plures actões sint de eius pfectione que tñ conueniũt ad vnũ signandũ et cãndum. et hec est sententia Tho. in iiii. di. xxiii.
¶ Que est materia huius sacramẽti? R℣. scdm Tho. vbi supra. materia est oleum oliue ab epo consecratũ. et tale oleuz et eius consecratio sunt de necessitate huius sacramti. ¶ Que est formale huius sacramti? R℣. scdm Tho. vbi supra. forma est orõ deprecatiua dicendo per istam vnctionem et suam piissimã misericordiã idulgeat tibi dñs quicquid deliquisti per visum et ce. verba aũt indicatiui mõi que scdm morez quarũdam ecclesiarũ premittũtur. non sunt de substantia sacramti vt premittẽdo sic. vngo hos oculos oleo scificato. in noĩe pa. et fi. ¶ Quis effectus extreme vnctionis? R℣. scdm Tho. vbi supra. Effectus pricipalis eius est quedã sanatõ spũalis quia datur cõtra q̃ndã debilitatẽ vel ieptitudinẽ que in nobis relinq̃tur ex peccato actuali vel originali. cõtra q̃m debilitatez hõ roboratur per hoc sacramtum. et quia hoc robur graciã facit que secum nõ cõpatitur peccatuz. ideo ex cõseq̃nti si iuenit aliud pctm mortale vel veniale quo ad culpam tollit ipm dũmodo nõ ponat obex ex pte recipientis. Secũdarius autem effectus est etiã sanitas corporalis. hãc tñ ñ inducit nisi secũdũ q expedit ad finẽ principalem. s. spũalem sanatõem et tunc semp eam iducit dũmõ non sit ipedimtum ex pte recipientis. Et lz in ipo multe fiant vnctiones vltima tñ est formalis respectu oim precedentium et agit in virtute earuz. et ideo in vltima vnctõe gracia effundit que effectuz sacramti prebet. caracterem aũt hoc sacramtum non iprimit quia per ipm non deputatur homo ad aliquod sacramtum agendũ vel suscipiẽdum. ¶ A quibus conferri debet extrema vnctio? R℣. scdm Tho. vbi supra. a solis sacerdotibus nec alius potest iungere etiã in articulo necessitatis. Sacerdos aũt conferre potest pñte vno clerico. et etiã solus in necessitate scdm Ber. et Hosti. ¶ Quid faciẽdum sit si sacerdos infra vnctionem deficit? R℣. scdm Tho. in iiii. di. xxiii. si iam alique ptes inũcte sunt quod factuz est itarari non debet. sed vnctões que restant per alium sacerdotem compleantur. Idem Al. et Pe.

¶ Quibus cōferenda sit extrema vnctio? R. scdm Pe. nō nisi adultis infirmis in piculo mortis cōstitutis ex ipā infirmitate vnde nec datur eūtibus ad bellum nec nauigātibus seu hiis qui mox occidēdi sunt. quia talis mors non iminet ex defectu natu re sed ex euentu fortune. hiis autem qui pre senio deficiūt etiā sine actuali infirmitate datur. pueris non quia non hnt infir- mitatem spūalem cōtractā ex peccato actuali. nec dispositōez deuotionis habere pnt ad hoc sacramtuz. Cōcor. Tho. vbi. s.
¶ Vtrum extrama vnctio debeat dari freneticis et amētibus? R. scdm Pe. si in sana mente non petierunt non debet dari. si vero petierunt dari debet. Tn hic addendū scdm Tho. et Al. q illis furiosis et amtibus precipue dari non deb3 qui verisimiliter pnt sacramto facere irreuerentiā nisi ipi hērent lucida iterual- la in quibus sacrmtum recognoscerent. ¶ Que ptes corporis inungi debent? R. scdm Al. Pe. et Tho. in hoc sacramto inū- guntur instrumēta qnqz sensuuz tanq prime radices peccādi. oculi ppt visum. aures ppter audituz. nares ppter odoratū. labia ppter gustum. manus pp tactum qui maxime viget in pulpis digitorum. pedes vero ppter vim motiuā. renes ppter appetitiuaz a qbusdam inūgunt. In mutilatis aūt et cecis de- bent inungi loca magis ppinqua. ¶ Vtruz extrema vnctio po sit iterari? R. scdm Tho. in iiii. di. xxiii. itarari potest sine aliq iniuria sacramenti quia non habet effectum ppetuuz. eo q sa- nitas corporis et anime que sunt effectus eius amitti possunt. In eadem quoqz egritudine iterari pōt si primo quidē sit in pi- culo mortis et euadat ac etiam postea residium patiatur. quia erit alia ifirmitas. et similiter si sit egritudo diuturna. vt ydro pisis quia tunc deberet fieri quādo videtur pducere ad piculum mortis. et si illum articulum euādat eadem infirmitate durāte et postea ad similem statum reducatur iterum pōt iungi quia iam est alius ifirmitatis status. qūis eadē sit infirmitas.

Voluntas. vtrū homo teneatur voluntatē suā cōforma re voluntati dine iuolito? R. scdm Pe. in iiii. di. xlviii. secundū sensualitatē non tenemur. nec etiā voluntate naturali quia determinata est ad unum. sed voluntate delibera ta illud quod deus vult absolute et congruit nos velle tenemur velle. quod vero non cōgruit nobis velle qūis sit bonum in se n̄

tamen quo ad nos. non vult deus illud nos velle nec velle tene-
mur. Satis concor. Tho. in i. ſe. q. xix. dicens ꝙ tenemur cõ-
formari formaliter. ſ. ꝙ hõ velit in coi iuſtitiã dei et ordinem
nature ſeruari. ſed materialiter conformari non tenemur. vt
in morte patris et huiuſmõi. ¶ Vtrum voluntas et opus exte
rius ſint vnum peccatum. require ſupra. peccatum. i. ¶. i.

VOtum i. coiter. quid ſit? ℞. ſcdm̄ Magiſ. ſentẽtiarum
in iiii. di. xxxviii. et Hugo. de ſancto vic. votum eſt teſ
tificatio quedã ꝓmiſſionis ſpontanee que deo et hiis que
ſunt dei fieri debꝫ. et hec ẽ diffinitio voti expreſſi quod et facie
ecclie obligat. vt dicit Pe. Theologi vero ſic diffiniũt. votũ eſt
cõceptio melioris ꝓpoſiti cum deliberatione firmata. et hec eſt
diffinitio voti taciti. Et licet aliquod votum fiat ſcis tñ ꝓpter
deum fit eis. ¶ Que reqruntur ad votũ? ℞. ſcdm̄ Tho. ſe. ſe.
q. lxxxviii. tria ex neceſſitate. Primo qdẽ deliberatõ. Secũdo
ꝓpoſituꝫ volũtatis. Tercio ꝓmiſſio in qua pficitur ratõ voti.
ſupadduntur autẽ qñqꝫ alia duo ad q̃ndam voti cõfirmatõeꝫ.
ſcꝫ ꝓnunciatõ oris et teſtimoniuꝫ aliorum. ſolum ergo ꝓpoſi-
tum ñ obligat. ¶ Quot ſunt ſpẽs votoruꝫ? ℞. due. nã quoddã
eſt votum ſimplex. et quoddã ſolenne. vt habetur ſupra. ipedi
mentum. iiii. ¶. i. Et qdem grauius peccat qui frangit votuꝫ
ſolẽne. di. xxvii. ſi vir. et xxvii. q. i. virginibus. et c. virgies.
Sed quod dicitur qui cleri. vel no. c. curſus. ſ. ꝙ votũ ſimplex
non minus obligat q̃ ſolenne. exponendũ eſt ſcdm̄ Tho. ſe. ſe.
q. lxxxviii. quia vtriuſqꝫ trãſgreſſor mortaliter peccat. Eſt et
alia diuiſio votoruꝫ. ſ. ꝙ aliud eſt purum ſiue abſolutuꝫ. vt cũ
quis abſolute et ſine cõditione aliquid vouet. Aliud eſt cõdici-
onatum. vt cum additur ſi hoc fuerit vel illud. ¶ Vtrũ vouens
teneatur ſtatim adiplere? ℞. ſcdm̄ Vber. ſi votuꝫ eſt abſolutũ
tenetur ſtatim cum poteſt. niſi vouendo aliud in mente habue
rit. et tñ datur ei tp̄us ad arbitriuꝫ boni viri ad diſponendũ vt
votum impleri poſſit. et de iplendo dicitur de vtero. xxiii. cuꝫ
votum voueris dño deo tuo nõ tardabis reddere quia requiret
illud dñs deus tuus et ſi moratus fueris reputabit̃ tibi in pecca
tum. vnde et ſcdm̄ Tho. in iiii. ſi is qui vouerat intrare religi-
onem timet ex mora ipedim̄tum tenetur non differre. vide de
hoc caſu ſupra. religio. iii. ¶. iii. Si vero votũ eſt cõditionatũ.

vide infra. ¶. xiii. qui incipit Vtrum conditionatū. ¶ Vtrum
votum licitū semper obliget? R̷. scdm Tho. in. iiii. di. xxxviii.
sic. nisi interuenerit impedimentum. quia qcquid votum fien
dum impediret si prius esset etiam voto facto obligationem au
fert. vn̄ si aliquod possibile cum vouetur postea fiat impossibile
tollitur obligatio. vt si quis diues vouit edificare ecclesiam quā
postea paupertate supueniente perficere non posset non obliga
tur. hoc tn̄ sic intelligendum q̄ si factus est omnino impotens
absolutus est a toto. si aūt ex parte ita q̄ totū perficere nō pōt
tunc remanet obligatus solū ad id quod potest. ¶ Vtrum vota
que fiunt in angustiis obligēt? R̷. scdm vber. mulieres in par-
tu vouentes vel quicunq; alii in augustia constituti si habeant
deliberatam intentionē obligandi se obligati sunt. xvii. q. iiii.
sicut qui opes. secus si subito et indeliberate. ¶ De quo dz fieri
votum? R̷. scdm Tho. se. se. q. lxxxviii. votū non potest fieri
de malo. nec de indifferēti. sed tm̄ de bono et ad quod quis alias
non tenetur. Illud autem quod in aliquo euentu est bonum in
aliquo malum. non obligat nisi pro euētu bono. vt votū Iepte
Iudicum. xi. ¶ Vtrum liceat vouere nimiam carnis maceratio
nem? R̷. scdm Tho. vbi. s. si ipa ex voto promissa sit implenda
est rōabiliter ita vt natura non nimis grauetur ¶ Sed quia in
hiis que ad seipsum pertinent de facili homo fallitur. ideo talia
vota congruentius scdm arbitrium superioris sunt seruāda vel
pretermittenda ita tn̄ q̄ si magnuz grauamen iminerēt et nō
esset facultas recurrendi ad superiorem non dz homo votū ser
uare. ¶ Quid de votis stultis? R̷. scdm Tho. se. se. q. lxxxviii.
vota stulta vt de non pectinando caput in sabato et similia po-
tius sunt deridenda q̄ seruanda. Et addit Al. q̄ etiam si pro ho
nore sanctorum fiant seruanda non sunt. quia similitudinem
quandā habent cum ydolatria. ¶ Vtruz expediat vouere? R̷.
scdm Tho. vbi. s. sic. dum tn̄ rōaliter fiat votuz. quia per hoc
voluntatē nostrā immobiliter applicamus ad bonum. ¶ Vtruz
melius sit facere aliquid ex voto q̄ sine voto? R̷. scdm Tho. vbi
supra sic. propter tres rationes. ¶ Primo quia vouere est actus
latrie qui est nobilissima virtus. illud autem quod importatur
a meliore virtute melius est. secūdo quia qui vouet plus se deo
subiicit q̄ qui n̄ vouet. tertio quia per votū voluntas imobilit̄

firmatur ad bonuz. facere autem aliquid ex volũtate firmata
pertinet ad perfectionem virtutis. vt pz per Phm̃. ii. ethicorũ
Quõ per votum impediãtur sponsalia siue matrimoniũ habes
. s. impedimentũ. iiii. et. ¶. ii. Et vtrum votũ sit magis obli-
gatorium q̃ iuramentũ. vide. s. iuramentũ. i. ¶. vii. ¶ Vtrũ
votũ conditionatũ obliget? R. scdm̃ Ray. siue conditio fuerit
generalis vt si dixero si potero si deus voluerit que semp intelli
guntur etiam si nõ apponuntur. xxvii. q. ii. beata maria. siue
spãlis puta si intrauero lombardiam ibo ad sanctuz marcũ. vel
si filius meus fuerit liberatus faciam hoc vel illud. si cõditio nõ
extiterit nõ obligatur quis ex voto. alias sic. xxxii. q. viii. nõ
solum. de condi. appo. verum. de resti. spo. olim cãm. Et intel
ligas non obligari si tota obligatio ponatur in euentu cõditõis
et iterũ nisi propter scandalũ vitandũ seu tollendũ adimplendũ
sit votum. c. ti. magne. de conuersi. coniuga. ex pte circa fi.
Cõcor. Innocen. et Hosti. ¶ Quid de voto quod fit ex duabus
causis? R. scdm̃ Ray. qñ aliqs vouit ex duabus causis. vtputa
ire ad sanctum iacobũ quia credebat ibi inuenire germanũ suũ
et nichilominus ppter redimenda peccata sua in hoc casu q̃uis
intellexerit germanũ suum decessisse etiam anteq̃ iter arripiat
nichilominus tenetur propter aliam cãm si propter illam solaz
nichilominus intendisset se obligare. ¶ Quid si aliqs emisit duo
diuersa vota? R. scdm̃ Tho. in. iiii. di. xxxviii. si vtrumq3 est
possibile cum altero vtrumq3 debet seruare nisi forte auctorita
te superioris votuz precedens in melius sequens cõmutetur.
Si autem ambo vota sint simul incompossibilia. debet seruare
quod maius est. et de minori scdm̃ arbitrium plati satisfacere.
¶ Vtrum pater moriens possit iniũgere filio quem constituit
heredem vt impleat votum eius? R. scdm̃ Ray. votum pegri-
nandi non potest pater iniungere filio quem constituit heredẽ
nisi et ipe filius approbaret. c. ti. licet. s3 pecuniariam satisfa-
ctionem bene potest iniũgere. de vsu. tua. et de solu. c. i. quin
etiaz scdm̃ Hostiẽ. si filius vult esse heres tenetur implere vota
patris si hereditas hec patiatur. et maxime si spõte susceperit.
vt in dicto. c. licet. si aũt nõ vult adire hereditatẽ nõ tenetur.
quia nec heres est nisi forte promiserit. qa tunc si in omni casu
intellexerit personam suã obligare debet seruare. s3 si promisit

tanq̄ heres et postea mutato cõsilio ab hereditate abstineat nõ tenetur. de elec. venerabilē. ¶. fi. et sic potest etiā intelligi. c. licet. Sȝ quicunq̄ hereditatem adierit obligatur. de solu. c. i. de vsu. tua. ita tñ q̄ votum trāsmarinū sit et aliquis impediatur morte vel alio impedimento cogitur alii cõmittere. vt Innocentius dicit. qui et si nõ committat heres compelli pōt vel vt ipe cõpleat vel subsidium siue expensas quas testator vel ipe facturus esset exhibeat. secus tñ si vouerint non pro subsidio sȝ pro deuotione videndi terram sanctā. quia tales superueniente impedimento nõ tenentur ire vel mittere. q̄ transgressio voti ē maius pctm̄ q̄ trāsgressio iurāti vide. s. iuramtū. i. ¶. vii.

Votum. ii. quis vouere potest vel non. Vtrum episcopus possit vouere? R. scdm̄ Hosti. nõ pōt sine licentia pape votum emittere per quod dissoluatur vinculum matrimonii quod est inter ipm et ecclesiā suam. de regula licet. Iteȝ nec aliud per quod graue preiudiciū fiat ecclesie vt de longa peregrinatione et hmōi. c. ti. magne. votuȝ tñ abstinētie et eleēmosine emittere potest. ar. viii. q. i. clemens. de testa. relatū. ii. ¶. licȝ aūt. ¶ Vtrū quilibet qui sunt subiecti volūtati alterius possint vouere? R. scdm̄ Tho. se. se. q. lxxxviii. nullus potest se firmiter obligare ad id quod est in voluntate alterius. qcūq̄ autem est subiectus alicui q̄tum ad id in quo subiectus est non est sue potestatis. et ideo nõ potest se per votum firmiter obligare ad illud sine consensu superioris. non tñ peccat vouendo. vt hic infra. ¶. pe. ¶ Vtrū pueri possint vouere? R. scdm̄ Thomā vbi. s. pueri ante annos pubertatis duplici rōe vouere non possunt. Prima quia vt in pluribus patiūtur rōis defectū. hoc tñ contingit in aliquibus accelerari. secūda quia sunt in ptāte parentum. vel tutorū qui sunt eis loco parentū. et ideo eoruȝ vota non habent effectū. Et scdm̄ vber. si pater vel tutor primo contradicit et postea consentit nõ reuiuiscit votū. ¶ Vtrū filiusfamilias postq̄ peruenit ad pubertatem vouere possit? R. scdm̄ Tho. se. se. q. lxxxviii. Ille qui venit ad annos pubertatis si sit libere conditionis est quidem sue potestatis q̄tū ad ea que pertinent ad suam personam. puta q̄ per votum obliget se religioni vel matrimoniū contrahat. nõ est autem sue potestatis q̄tum ad dispensationem domesticam. vñ circa hec non potest

aliquid vouere quod ſit ratum ſine conſenſu patris. et idem eſt
de filia q̄ eſt i domo patris ſine eius cōſenſu. vt dicitur numeri
.xx. ¶ Vtrum ſeruus poſſit vouere? R. ſcdm̄ Tho. vbi. s. ſer-
uus eſt in poteſtate domini etiā q̄tū ad perſonales operatōes.
vn̄ nō poteſt ſe voto obligare ad religionē per quā ab obſequio
domini ſui abſtraheretur. Idem de peregrinatiōe et ſimilibus.
¶ Vtrū religioſus poſſit vouere? R. ſcdm̄ Tho. vbi. s. cū nullū
tempus acceptum ſit in quo prelatus non poſſit ſubditū circa
aliquid occupare ideo nullum votum religioſi firmū eſt niſi de
conſenſu prelati. quia non eſt ſue poteſtatis. vn̄ et ſcdm̄ Ray.
ſi vouerit non debet exequi ſine licentia prelati ne forte ſup eū
alii ſcandalizentur ſi eorum cōſuetudines voluerint excedere.
vel ne detur occaſio euagandi. xx. q. iiii. monachū. ¶. verū.
xli. di. quiſq̄s. Addit aūt Innocē. q̄ ſi vouerit dicere vnū pſalte
riū vel aliquā orōē vbi nullū p̄iudiciū contingere pōt ſeruet
votum. quia licitū eſt. ſ; dictū Tho. *verius videtur*. Seruādū
eſt etiam *votum ſtrictioris religionis* ad quā ſi tranſire velit et
non ex leuitate nec *iactura* ſui ordinis ſ; ex diuina inſpiratione
debet licentiam a prelato poſtulare et poſtea ſiue conceſſa fue-
rit ſiue non tranſire poteſt. de regula. licet. Et hunc caſū hēs
ſupra religio. ¶. v. ¶ Vtrū clericus poſſit vouere? R. ſcdm̄ Ho
ſtien. ſine licentia prelati ſui non poteſt vouere peregrinationē
de conſe. di. v. non oportet. c. ti. magne. ¶. verū. nec aliquod
votum per quod oporteat relinquere eccleſiam ſuā. de renūci.
admonet. ſed vouere poteſt religionem intrare. vel aliquod
votum non peregrinationis ſed caritatis abſtinentie et oratōis
facere. dicunt etiā quidā q̄ votū hieroſolimitanū facere poteſt
ſine licētia prelati. e. ti. ex multa. ¶. pe. et fi. Alii aūt intelli-
gunt de licentia prelati vel ſedis apoſtolice. de cleri. non reſi.
fraternitati. ¶. verum. nā et cleri. maxime bn̄ficiati ſine licē
tia prelati peregrinari non dn̄t. vt in dicto. c. magne. ¶ Vtrū
perſone que ſunt ſubiecte alterius voluntati peccent vouēdo.
vtputa vxor ſeruus filiuſfamilias monachus et hmōi? R. ſcdm̄
Tho. ſe. ſe. q. lxxxviii. licet votum hmōi perſonarū nō ſit fir-
mū ſine conſenſu eorū quibus ſubiciuntur non tn̄ peccant vo-
uendo. quia in eorū voto intelligitur debita conditio. ſ. ſi ſuis
ſuperioribus placuerit. ¶ Vtrū pater tutor maritus abbas et

huiusmodi peccent reuocando votum subiectorum sibi? R. nō peccant sꝫ vtuntur iure suo a deo et canōe sibi cōcesso. nec vouentes peccant non implendo. xxxiii. q. v. voluit. et. c. manifestū. ¶ De votis aūt vxoris vide i sequēti. c. et i alio imediate.

Votum. iii. de voto coniugū in cōi. vtrum vxor vouere possit? R. scdm̄ Ray. vxores si emiserint votū abstinentie vel pegrinationis vel cōtinētie vel quodcunqꝫ aliud. non debent auctoritate sua contrauenire. sed viri pñt irritare etiam si ante matrimoniū contractū emiserant votuꝫ. xxxiii. q. v. voluit. probabilior videtur opinio Hugonis. xxxiii. q. v. manifestuꝫ. s. ꝙ vir illa sola vxoris vota reuocare pōt que ipa implere non potest sine scandalo viri. vt de ieiuniis de surgendo ad matutinas et hmōi. alia vero nō. vt si vouerit ꝙ daret aliquid de ꝓprio vbi est consuetudo ꝙ mulier habere potest bona pafernalia. vel si vouit aliquā orationem et hmōi. nō tñ ꝙ nō petat debitum vt in sequēti. ¶. dicitur. nec ꝙ consentiet adultero. quia no pōt fieri votum de eo ad quod quis alias tenetur vt dicitur. s. votum. i. ¶. vii. ¶ Vtrum alter coniugum possit vouere ꝙ non petat debitum? R. scdm̄ Tho. in. iiii. di. xxxii. vnus non potest sine consensu alterius vouere ꝙ non reddat debitum. quia hoc esset offerre sacrificium de alieno. et si tale votum factum fuerit non debet seruari. qnetiam scdm̄ Pe. in vouendo mortaliter peccat. ¶ Sꝫ de petitione debiti qdam dicūt ꝙ vnus pōt vouere sine consensu alterius. quia in hoc vterqꝫ sui iuris est. Alii dicunt ꝙ non. quia minus onorosum fieret mrionium alteri quē semꝑ oporteret subire verecundiam in petēdo debitū. ¶ Vtrū cōiunx si dederit licentiā coniugi vt voueat castitatem possit datā licentiā reuocare? R. scdm̄ Tho. vbi supra exponedo litterā. si expresse consentit et licentiā dedit non pōt votum a cōiuge emissum reuocare. xxxiii. q. v. ¶. fi. si auteꝫ vir ad tp̄s dissimulat vxoris votuꝫ et postea habita deliberatōe reuocat mulier non tenetur implere. Concor. al. Sꝫ addit Innocen. ꝙ etiam cōiunx qui dat licentiam vouendi si ipe nō voueat non impeditur exigere debitū. ar. de conuer. coniu. c. i. Idem Hosti. et vbert. ¶ Alia vero vxoris vota in quibus reqritur consensus viri vir etiam postq̄ consensit reuocare potest. vt in ꝑdicto. ¶. fi. Sꝫ tñ peccat reuocando quod cōcessit. xxxiii. q.

v. manifestũ. vxor tñ obedire viro debet vt ibi hẽtur. ¶ Quid si ambo coniuges in domo vouerunt continentiaꝫ et alter velit frangere? ℞. scdm̄ Ray. si ambo pari consensu emiserint votũ tunc etiam si maritus velit penitere et votũ frangere ipa instã ter debet pseuerare in voto quod fecit. xxxiii. q. v. quod deo. et. c. vna sola. et. c. manifestum. et. c. ex pmissis. ¶ Concor. Innocen. et Hosti. addẽs ꝙ propter hm̄oi votuꝫ vtriusqꝫ nõ põt vnus sine licentia alterius religionem intrare. ¶ Concor. vber.

¶ Vtrũ in votis perficiendis vel dimittẽdis vir et vxor ad paria iudicentur? ℞. scdm̄ Ray. q̃tum ad votum continentie scdm̄ omnes vir et vxor ad paria iudicãtur. xxxii. q. i. si qs vxoreꝫ. ii. q. v. pcepit. et. c. xpiana. In voto aũt abstinentie dicũt qui dam ꝙ cuꝫ vir sit caput mulieris potest tale votũ facere inuita vxore. xxxiii. q. v. manifestũ. et. c. voluit. et. c. hec ymago. quod intelligendũ scdm̄ Hogo. nisi per tale votum fieret vxori piudiciuꝫ in debito reddendo quod satis videtur pbabile p iura predicta. vt per. c. si quis vxorẽ. et. c. precepit. et. c. xpiana. In voto vero peregrinatõnis dicendũ ꝙ neuter coniuguꝫ altero inuito facere põt. xxvii. q. ii. si tu. xxxiii. q. v. quod deo. Fallit hoc in voto hierosolimitano ꝙ in fauoreꝫ terre sancte et fidei xpiane potest vir sine licẽtia vxoris facere et implere vxor tñ vt consentiat est attẽtius admonenda. e. ti. ex multa. vel si non vult remanere sequatur virum. e. ti. ꝙ super. in fi. Con. Hosti. similiter et Innocẽ. dicẽtes ꝙ preter votum vltra marinum neutrũ coniugũ pegrinari potest sine consensu alterius. ymo si aliqñ consensit potest reuocare licꝫ peccet. hec Innocẽ. tamen q̃tũ ad modicam pegrinotionẽ etiam sine voto propter disponẽdam domum vel etiam q̃tum ad transferẽdũ domiciliũ alias videtur tenenda sentẽtia Tho. in. iiii. di. xxxviii. vbi dicit ꝙ in dispositione domus et in regimine vite mulier subiecta est viro et non econuerso. ideo in talibus vir potest sine licẽtia vxoris vouere sꝫ non ecõuerso. et de hoc etiam habes infra vxor. ¶. iiii. ¶ Vtrum vir timẽs de incontinẽtia vxoris possit facere votum vltramarinuꝫ? ℞. scdm̄ Tho. in quolꝫ. ea que sunt necessitatis non sunt pretermittenda propter ea que sunt proprie voluntatis. vñ et dominus Mat. xv. reprehẽdit phariseos qui dicebant ptermittẽdum mãdatum dei de honoratõne parẽtũ.

vt alique voluntarie obligatões deo offerrentur. ex necessitate aũt viro imminet vt gerat curam vxoris quia caput mulieris vir est. vt dicitur. i. ad corin. xi. sȝ ꝙ accipiat crucẽ ad trãsfe-rẽdum se vltra mare subiacȝ proprie volũtati. vñ et si vxor sit talis que sequi non possit et de eius incõtimẽtia timeatur non est consulendũ ei ꝙ accipiat crucẽ et dimittat vxorẽ. secus aũt si vxor cõtinere volũtarie proponat. vel si velit et possit seq vi-rum. Cõcor. Al. dicens ꝙ vir timens vxoris periculum melius facit non peregrinari etiã pro subsidio terre sancte. vxor quo-ꝙ inuito viro scdm̃ Hosti. potest votũ hierosolimitanũ emitte re. sȝ tñ si sit suspecta vel nimis iuuenis non exequatur ꝑsona-liter sȝ votuȝ redimat eo ꝙ fuit inhabilis ad eundũ vel ad pug-nandũ. e. ti. ꝙ super hiis. ¶. rursus. si vero ꝓcesserit in diebus suis et non est suspecta vadat nec votũ redimat maxime si talis est ꝙ possit secum bellatores cõducere. de voto viri quod fit re cipiendo ordinem sacrũ. vide. s. ordinatio cõiugatorũ. de voto vero cõiugũ circa religionẽ sic statim sequitur.

Votum. iiii. s. coniugũ circa religionẽ. vtrum alter cõiugatorũ possit voto se obligare siue ingredi religionẽ sine altero? R℞. si non interuenerit carnalis copula põt alter vouere et ingredi religionem etiam inuito altero. de conuer. coniu. c. veruȝ. et. c. ex publico. postq̃ vero interuenit carnalis copula si vir vult religionẽ intrare et vxor intret similiter. vel si iã est senex ita ꝙ non sit suspectus de inocntinẽtia det licẽtiam viro et ip̃a promittat ꝑpetuam continẽtiam. et sic potest vir intrare. alias non. de conuer. coniuga. cum sis preditus. et. c. vxoratus. Et eodẽ modo si vxor vult transire ad religioneȝ viro in seculo remanẽte. ¶ Sȝ nunqd alter cõiugũ ante carnalem copulã potest trãsire ad heremũ vel reclusoriuȝ vel vouere in domo perpetuã continẽtiam? R℞. scdm̃ vber. nõ potest. nisi obliget se ad obseruantiã regularẽ vt ad illa tria vsitata q̃ sunt in qualibet religione. s. ad continẽtiam. abrenũtiationẽ ꝓprio rum et obediẽtiam. ar. de cõuer. cõiu. ex ꝑte. in fi. ¶ Pone ꝙ vxor fecit votũ continentie ad tp̃s. et interim maritus fecit se religiosum? R℞. scdm̃ vber. debȝ induci ad intrãdũ monasteriũ aut si non est suspecta ꝙ voueat continẽtiã si ad hoc induci nõ potest. potest reuocare maritũ. nisi ip̃a nõ ignara iuris tacuit

qn̄ maritus intrauit religionē. quia tūc scdm̄ quosdā cogetur
religionez intrare. vel continentiam vouere. nō existens suspe
cta. ¶ Quid si contumax ante carnalem copulā dicit se velle in
trare religionem et procrastinādo differt? R℞. scdm̄ Ray. epus
dz statuere tp̄s infra quod ingrediatur quo elapso si nō fuerit
ingressus cogetur p excomunicationē satiffacere coniugi. Si-
mile. s. debitū cōiugale. ¶. i. ¶ Quid si termino elapso ingre-
diatur monasterium? R℞. scdm̄ Ray. nichilominus si ingressus
fuerit ante carnis copulā valebit. ar. de cōuer. coniu. ex publi
co. Et sicut dicit Hosti. cōiunx relictus in seculo expectabit in
trantē religionē per annū quod ius cōcedit ei. et priuatus hu-
iusmodi tp̄is commodum auferre non potest. xxviii. di. de hiis
postea qui remansit in seculo potest libere cū alio contrahere.
vt in dicto. c. ex publico. Simile. s. ipedimētū. i. ¶. ii. ¶ Quid
si vxori datū est tēpus ad ingressum et interim cā maritus per
violētiā cognoscit? R℞. scdm̄ vber. si matrimoniū fuerat factū
de pn̄ti non potest intrare contradicente marito. quia confir-
matū est matrimoniū. Idē Hosti. Et idem qn̄cūq3 an̄ professio
nem cognoscatur voluntarie a marito. ¶ Quid si ambo coniu
ges intrant religionem et alterum vel ambos peniteat et velit
exire an̄ professionem? R℞. scdm̄ al. nisi obstet eis aliud q̈ votuz
probationis sicut est votū continētie ppetue. tales salua conti-
nētia redire pn̄t ad priores amplexus. ¶ Quid si alter coniugū
intrauit religionē sine licētia alterius et alter repetit? R℞. scdm̄
Ray. tenetur redire ad cōiugem. nisi in duobus casibus. vnus
est si illa q̄ repetit fornicata fuerit et ip̄e caste vixit. ita q̄ illa n̄
hēat exceptionē cōtra eū. alius est si forte fuissz inter eos lata
sententia diuorcii ad sepationē thori. xxvii. q. ii. agathosa. de
diuor. significasti. vii. q. i. q̈ piculosum. vir aūt sic vxori reddi
tus tenebitur vxori reddere debitū. sz nō poterit exigere prop
ter votū emissum. xxxiii. q. v. vna. de conuer. coniu. quidam
intrauit. et. c. placet. Quando aūt vnus coniugum transit ad
religionem propter fornicationem alterius ille qui remansit in
seculo poterit post mortē intrātis cōtrahere. quia nihil vouit.
¶ Quid si moritur vxor que traxerat virū de monasterio quia
sine eius licentia intrauerat? R℞. scdm̄ Ray. monendus est vir
redire ad monasteriū. et si hoc non facit peccat. ar. xvii. q. ii.

nos vouimus. non tñ est cogendus ad petitionẽ monasterii qa
professio quã fecit non solẽnnizauit votũ propter impedimẽtũ
quod erat. s. ex vxore. de conuer. coniu. placuit. nec tñ potest
licite contrahere cũ alia impediẽte saltem voto simplici. ar. de
conuer. coniu. ex pte abbatis. et si cõtraxit peccat et dz agere
penitentiã de simplicis voti fractione. sz matrimoniũ tenebit.
qui cleri. vel vo. rursus. nec a tali vxore potest exigere debitũ
sicut nec a prima. Eps quoqꝫ põt illũ anteq̃ cuz alia cõtrahat
cogere redire ad monasteriũ. qꝫ si non redit mortaliter peccat.
¶ Pone qꝫ vir sciente et consentiẽte vxore intrat monasteriuz
et postea illa cuz sit iuuenis et merito suspecta reuocat eũ quid
faciet vir post mortez vxoris? R. scdm̃ Ray. cogitur redire ad
monasterium etiã si de facto contraxit. cum alia. quia pfessio
interuenit. nec fuit vxoris consensus. de cõuer. cõiu. ex pte.
¶ Quid si vxor vi vel metu coacta dedit viro licentiam intrãdi
R. scdm̃ Hosti. si fuit vis per metum qui caderet in cõstãtem
nil nocet ei. xxxiii. q. v. notificasti. nisi forte post tempus ipsa
ratificet. qui cleri. vel vo. insinuãte. ¶ Quid si vxor sine cuius
licentia vir intrauerat religionem vult ingredi et maritus cõ-
tradicit? R. scdm̃ Ray. si maritus iam eductus est de monaste
rio et restitutus vxori nõ põt vxor illo inuito ingredi. xxxiii.
q. v. quod dñs. si autem vir nõ est eductus tunc scdm̃ Innocẽ.
mulier si in ingressu viri continẽtiam vouit põt ingredi mona
steriũ. xxvii. q. ii. agathosa. si vero nõ vouit non põt viro in-
uito ingredi monasteriũ. et ingressa educi potest. ar. in dicto.
c. quod deo. sz non potest debituz exigere. vt in dicto. c. quod
deo. et de conuer. coniu. c. i. ¶ Quid si ambo coniuges forni-
cati sunt. nũq̃d potest alter altero inuito religionẽ itrare? R.
scdm̃ vber. nõ põt sicut notauit Hugo. xxvii. q. ii. agathosa.
quod credo verum esse siue occulta siue publica fuerit vtriusqꝫ
fornicatio siue etiam alterius occulta alterius publica. ¶ Quid
si vterqꝫ non petita licentia ab altero religionem intrauit? R.
scdm̃ vber. nõ poterũt se inuicẽ repetere. qa neuter põt dicere
se ab altero spoliatũ. sz vterqꝫ intrando videtur renũtiasse iuri
quod habebat et iuri exigẽdi debitũ. ideo votũ vtriusqꝫ tenuit
et quo ad debitum exigendum et quo ad reddẽdum. ¶ Quid si
vterqꝫ credens alteruz mortuũ intrat monasterium. nunquid

cōperta veritate pōt alter alterū repetere? R℞. scdm̄ Inno. siue ignorantes siue scientes ambo ingressi sunt monasteriū ambo-rum votum ratificatū videtur per ꝓfessionē voluntariā si secu ta est. generaliter de voto intrandi religionem habes plura. s. religio tertio.

Votum. v. quo ad cōmutationē seu dispensationē. vtrū in votis possit dispēsari vel cōmutari? R℞. scdm̄ Ray. vo tū cōtinētie non cōmutatur maxime per epōs quia vix vel nunq̄ posset aliqd melius iueniri in quo fieret cōmutatō. vt patet ecclesiastici. xxvi. et nichilominus si quis post votum continētie simplex cōtrahit matrimoniū tenet. sꝫ contrahēdo peccat mortaliter. alia vero vota sicut etiaꝫ ponit Tho. se. se. q. lxxxviii. pn̄t cōmutari. nā vt idem subdit votum debet esse melioris boni. id aūt quod vouetur aliqn̄ est malum vel inutile vel melioris boni impedimentū. quod est cōtra rōeꝫ eius quod cadit sub voto. et iō necesse est ꝙ determinetur votum in tali casu nō esse seruandū. et siqdē absolute determinetur aliquod votum non esse seruandū dicitur esse dispensatio voti. si autem per hoc quod seruanduꝫ erat aliqd aliud imponatur. dicitur cō mutatio vn̄ minus est votuꝫ cōmutare q̄ in votis dispensare. vtrūqꝫ tn̄ in potestate ecclesie consistit. ¶ Quis potest in votis cōmutare vel dispensare? R℞. scdm̄ Ray. dyocesanus eps. e. ti. c. i. nisi in qbusdam que sunt ei expresse ꝓhibita. vt est votuꝫ continentie prout dictū est in ꝑcedēti. ¶. Itē votū terre sancte. e. ti. ex multa. Adde etiaꝫ de voto visitādi limia apostolorum petri et pauli. similiter beati Iacobi. in quibus solus papa dispē sat. et ita obseruat curia. ¶ Vtrū aūt in voto cōtinentie possit papa cum clericis et religiosis dispensare. vide. s. religio. vi. ¶. xv. qui incipit Vtrū cum religiosis. ¶ Vtruꝫ ꝑlati pro habitu suo possint in votis dispensare? R℞. scdm̄ Tho. vbi. s. sicut pre-latus non potest ꝑcipe malum ita nec impedire bonū. s. opera virtuosa. sed ad ꝑlatum spectat diiudicare quid sit magis virtu osum et deo magis acceptū. et iō in manifestis dispēsatio ꝑlati non excusat a culpa. puta si dispensaret cum aliquo super voto de ingressu religionis nulla appente causa. si aūt esset cā appēs per quā saltem in dubiuꝫ verteretur posset stare iudicio prelati dispensantis vel cōmutantis nō tn̄ iudicio ꝓprio nisi essꝫ aliqd

manifeste illicitum · aut non possset quis facile ad superiorem recurrere · ¶ Sz que est cā sufficiens vt dispensetur in votis vel vt omitti possit votum? R · scdm Al · in · iiii · di · xxxviii · suffiñs cā est paupertas vt si vouit ieiuniū et mendicās non inuenit vna hora q̄tū sufficiat · Similiter et infirmitas vt si vouit abstinentiam a vino et carnibus et incurrat languorez et hmōi · ¶ Sed qnō debet fieri cōmutatio voti? R · scdm Ray · debet superior habere considerationes ad facultates vouētis et expensas quas facturus erat si votum implesset · et etiaz ad laborē et similia · et si votum erat hierosolimitanū seu alias contra hereticos seu infideles · omnia sine diminutione trāsmittat · e · ti · magne · et · c · q̄ super hiis · In aliis aūt pegrinationibus puta sancti iacobi et similiū eedē expense considerande sunt et in pios vsus cōuertende · e · ti · c · i · et · c · scripture · sz et ad locum peregrinationis mittere hz oblatōez quam ibi erat facturus · Sed hoc vltimum intelligendū est de honestate nō de necessitate · nā neq̄ decretales allegate aliquid dicunt de hmōi oblatione mittenda · nec illi ecclie per hoc est acq̄situm aliq̄ ius · vt in sequenti · c · ¶ · iiii · In voto aūt abstinētie habēda est cōsideratō asperitatis et aliorū que in voto cōprehensa fuerūt · Item de affluentia vouētis · e · ti · c · i · vn̄ cuidā comiti qui vouissz q̄ singulis sextis feriis in pane et aqua ieiunaret non sufficeret p̄ cōmutatione construere vnū altare · et allegat hec Ray · e · ti · ppendimus · que decretalis non est in moderna cōpilatione · sz in priori que currebat eo tēpore quo Ray · summā cōposuit · vt dictum est · s · nouicius · ¶ · iiii · ¶ Pone q̄ aliquis hn̄s aliena incerta vouit ea in in subsidiū terre sancte nūquid tale votū potest ab epo cōmutari? R · scdm vber · non credo q̄ sine licentia pape possit ea in alios vsus vertere · ¶ Vtrū votū de festādo in sabato sp̄ sit mutandū? R · scdm vber · mutari pōt · sed nō est necesse q̄ mutetur q̄a licitū est · nisi forsan p̄sona suspecta esset q̄ vellet iudaizare ·

Votū · vi · quod soluitur per ingressuz religionis · Et generaliter q̄dez omne votū siue terre sancte siue aliud cō mutari pōt in votuz religionis etiā sine arbitrio superioris · quia illud indubitanter melius est · e · ti · scripture · sz tn̄ de aliquo rege siue impatore siue alio potēte q̄ fecisset votū terre sancte ex quo pēderet totus exercitus vel etiā de alio q̄ vouissz

per aliquos annos esse in tali subsidio cum centū vel mille militibus et in similibus vbi probabiliter dubitatur vtrū preponderare debeat comunis vtilitas vel priuata. credo ꝙ papa cōsulēdus essꝫ. ¶ Sꝫ quid si quis vouit magnam q̄titatēꝫ pecunie in subsidiū terre sancte nūq̄d liberatus est ꝑ ingressuꝫ erligionis? R. scdm̄ vber. q̄uis si vouit ire liberatus sit a labore eundi vel aliū mittēdi. n̄ tn̄ est liberatus quo ad pecuniā quā vouit. nec potest tale votū ꝑ alium q̄ per papā solui vel cōmutari ¶ Quid si quis suscepit votū implendum pro patre vel matre nūq̄d liberatur per ingressum religionios? R. scdm̄ Tho. in quolibetis. ex quo ingressus sufficit ꝓ se. sufficit etiā pro patre vel matre sua etiam q̄uis in ingressu nichil de hoc intēdat. ¶ Quid si quis vouit magnā elemosinā dare pauperibus i generali vel in spāli aut ꝙ construeret monasteriū nūq̄d liberatur ꝑ ingressuꝫ religionis? R. scdm̄ vber. si ex tali ꝓmissione vel voto acquisitā esset actio alicui vel aliq̄bus quia forte donauit vel promisit eis non liberatur per ingressum nisi de cōsensu illorū. secus si nulli acq̄sita est actio. quia non donauit neq; ꝓmisit nec se obligauit aliquibus sed tm̄ deo q̄a tūc liberatur per ingressum dū tn̄ fiat auctoritate ep̄i. nō tn̄ credo sufficere auctoritatē propriaꝫ sufficit etiā licentia abbatis. vt in. se. ¶. ¶ Vtruꝫ abbas vel p̄latus alius possit absoluere religiosos a votis factis an̄ igressuꝫ? R. scdm̄ Ray. ip̄a religio in primo ingressu soluit hm̄ōi vota. q̄a et soluit iuramēta. vtputa matrimonii et hm̄ōi. de regu. sane. xix. q. ii. due. et. e. ti. scripture. ¶ Et dico p̄cipue si ip̄e in ingressu intendebat cōmutare. Addit Tho. in quolibꝫ. ꝙ cum obedientia sit maximū votorū. ꝓ omni voto sufficientissime recompensat. et quia ingrediens religionē nichil ibi pōt retinere ꝓprie volūtatis nullum votū propria voluntate factū retiere oꝫ. sed illud oportet estendere patri monasterii et se in hoc eius subiicere voluntati.

VSura primo comuniter. quid sit? R. scdm̄ Ray. vsura est lucrū ex mutuo pacto debitū vel exactū. nō eni puto vsurā si gratis oblatū gratis accipitur. ar. xiiii. q. iiii. vsura. di. xviii. de eulogiis. i. q. ii. sicut. vn̄ et Gof. sic diffinit Vsura est quicquid sorti accedit intentione p̄cedēte vel pacto. ¶ Vtrum sola spes lucri faciat vsuraꝫ? R. sic. e. ti. c. i. et. c.

consuluit. xiiii. q. iii. si feneraueris. quod intelligitur secundū Gof. qñ causa mutuādi ponitur in expectatione lucri vel emolumenti alias si principalit' moueatur ad mutuādū propter caritatē et tñ credit q͞ɔ ille retribuet non est viciosum. ar. lxxvii. di. in singulis. lix. di. si officia. et. lxi. di. quid proderit. cū enī qs mutuū dat liberaliter scire potest debitorez naturaliter sibi obligari ad antidota. de testa. cū in officiis. ff. de peti. he. sed et si lege. ℣. consuluit. Concor. Inno. et Hosti. Quando vero sub spe recipiendi mutuat pecuniā precipue si alias nō fuit mutuaturus qcquid etiam postea accipit vsura est siue sit pecunia siue alia res. et siue consistat in dando siue in faciendo aliquid. xiiii. q. iii. c. i. ii. et. iii. ¶ Vtrū homo possit pro pecunia mutuata aliq͞ cōmoditatē accipe? R. scdm Tho. se. se. q. lxxviii. sicut si quis pro pecunia mutuata vel quacūq͞ alia re que vsu consumitur accipit pecuniā ex pacto tacito vel expresso peccat contra iustitiam ita etiam quicūq͞ ex pacto tacito vel expresso accipit quodcunq͞ aliud cuius p͞ciū pecunia mensurari possit. simile peccatū incurrit. Sz tñ si accipiat aliqd non quasi exigēs nec quasi ex aliqua obligatione tacita vel expressa sz sicut gratuitū donū non peccat. qui et anteq͞ pecuniaz mutuasset licite poterat aliquod donū gratis recipe. nec peioris cōditionis efficitur per hoc q͞ɔ mutuauit. Item licitū est pro mutuo exigere siue accipere recōpensationē eorū que pecunia nō mensurātur vtputa beniuolentiā et amorem eius cui mutuauit vel aliquid hmōi. ¶ Vtrum p͞ pecunia mutuata possit licite peti munus a lingua vel ab obseqo? R. scdm Tho. se. se. vbi. s. sicut nō licet expectari vel exigi munus a manu pacto tacito vel exp͞sso. ita nec munus a lingua vel ab obsequio. quia vtrūq͞ pecunia extimari potest. vt patet in hiis qui locāt operas suas quas manu vel lingua exercēt. Si vero munus a lingua vel ab obseqo non quasi ex obligatione rei exhibeatur. sz ex beniuolentia que sub estimatione pecunie non cadit. tunc licet hoc accipere exigere et expectare. ¶ Sed q͞re est peccatū accipere vsuraz? R. scdm Tho. vbi. s. accipe vsurā pro pecunia mututa est scdm se iniustum. qa venditur id quod non est. ad cuius euidentiā sciendū est q͞ɔ quedā res sunt quarū vsus est ip̄arum consumptio. sicut vinū consumimus vtendo eo ad potuz et panem ad cibū. vñ in

talibus non debet seorsuz cõputari vsus rei a re ipa. sz cuicũq;
conceditur vsus ex hocipo conceditur res. et ppter hoc in tali-
bus per mutuũ transfertur dñium. Si quis ergo seorsuz vellet
vendere vinũ et seorsum vsum vini. venderet eandez rem bis.
vel venderet id quod nõ est. vñ manifeste per iniustitiã pecca-
ret. et simili rõe iniustitiaz cõmittit qui mutuat vinũ aut tri-
ticum petens sibi duas cõpensationes. vnã quidẽ restitutionez
equalis rei. aliam vero pciũ vsus quod vsura dicitur. ¶ Quedam
vero sunt quorũ vsus non est ipius rei consumptio. sicut vsus
domus est ihabitatio nõ autẽ dissipatio. et iõ in talibus seorsuz
potest vtrũq; concedi. puta cũ quis tradit alteri dñium domus
reseruato sibi vsu ad aliq; tempus. vel ecõuerso. cũ quis conce
dit alicui vsum domus reseruato sibi eius dñio. et pp hoc licite
potest homo accipere precium pro vsu domus. et perter hoc
domũ cõmodatã. sicut patet i cõductione et locatione domus.
pecunia aũt scdm Phm. v. etih. et in primo politi. pricipaliter
est inuẽta ad cõmutationes faciendas et ita pprius et pricipa-
lior pecunie vsus est ipius cõsumptõ siue distractio scdm q; i cõ
mutationes expenditur. et ppter hoc scdm se est illicitũ p vsu
pecunie mutuate accipe preciũ quod dicitur vsura. et sicut alia
iniuste acqsita tenetur hõ restituere ita pecuniã quam per vsu
ram accepit. q; aũt lex mosayca concessit iudeis recipe vsuram
a gentibus pmissum fuit ad vitandũ maius scandalũ siue ma-
lum. s. ne a iudeis deum colentibus vsuras accipent ppter aua
ritiam cui dediti erant. Et addit vl. q; illa acceptio vsure a gẽ-
tibus inter quos iudei habitabant potius erat rei sue recupatio
q̃ vsura. qa tota illa terra iudeis data fuerat a dño. Sz ad hoc
rñdent iudei dicentes q; non pmisit deus vsuras ppter illos sed
ppter alias gentes. de illis enim mandauerat q; nec seruarẽtur
in vita. ideo solutio Tho. melior videtur. ¶ Vtrum concedere
pecuniã signatã ad ostẽtatõez vel ad ponẽdũ pignori sit vsura?
R. scdm Tho. vbi. s. talem vsum pecunie licite qs vẽdere põt
sicut homo licite vendit vsum vasorũ argenteorũ quia retinet
sibi dñiũ. Idem Hosti. et hẽtur. ff. cõmo. l. iii. § pe. et. l. fi.
¶ Quõ aliq nisi sunt probare q; vsura non esset peccatuz? R.
dicebant quidã sic. cum creditor mutuat pecuniã suaz debitor
obligatur ei ad recõpensandum. de testa. cum in officiis. ergo

et hanc obligationē potest creditor deducere in pactū vel saltē sperare eius effectū. Sz sciendū ꝙ quicunq̧ hoc ptinaciter teneret esset hereticus. e. ti. ex graui. in clementi. Ad illud vero quod in cōtrariū obiicitur dicendū scdm Tho. sc. se. q. lxxviii. ꝙ ille q accipit mutuum ex debito iuste nō tenetur ad plus cō pensandū quod mutuo accepit. vn̄ contra iustitiā est si ad plus reddendum obligatur. ¶ Vtrum cōmittat vsurā qui mutuat sub eo pacto vt ille sibi remutuet? R℞. scdm Tho. secūda. se. q. lxxxviii. pro pecunia mutuata nichil exigendū vel expectandū nisi beniuolētie affectus qui sub extimatōne pecunie nō cadit. ex illo autem potest pcedere spontanea mutuatio. repugnat autē ei obligatio ad mutuū faciendum in posterū. qa etiā talis obligatio pecunia extimari posset. et ideo licitū est ꝙ mutuāti vinū semel mutuetur aliud. sz non licet obligare debitorem ad mutuum in posterum faciendum. Idem notatur. xiiii. q. iii. si feneraueris. Idē Hosti. ¶ Quid si domini molēdinorū mutuēt pastoribus ita ꝙ molant solum in eorum molendinis? R℞. scdm vber. vsuram cōmittunt. accipiunt enī vltra sortē aliqd quod consistit in faciendo et auferunt debitoribus libertatē molendi vbi voluerint. sed tn̄ ipi debitores propter hoc ꝙ nō sunt damnificati non tenētur illi dn̄o ad restitutionē aliq̄ nisi aliq̄tenus extimari deberet libertas molendi vbi volebant pensatis circūstantiis laboris et expēsarū. ¶ Quid de creditoribus qui veniēte termino solutionis nolunt concedere prorogationē termini nisi data sibi pecunia vel alio eqpollenti? R℞. tales etiā si nō expresse exigant vsurarii sunt. e. ti. consuluit. ¶ Sed nunqd est vsura si quis dederit. x. vlnas vnius panni p. x. vlnis alterius pāni in futuro dandis? R℞. scdm vber. verius iste cōtractus est contractus pmutationis q̄ mutui. et ideo non cadit hic vsura. posset tn̄ fieri in fraudem vsurarū. vide hunc casum hic infra. diffusius. ¶. xxi. qui incipit Nunqd cōmittitur. ¶ Vtrū vsurarii sint infames? R℞. scdm leges distinguendū. quia aut quis ita est vsurarius ꝙ exercet improbū fenus. idest ꝙ post terminū etiā de vsurario pventu cōputat et petit vsuras. aut etiā si exercet vsuram centesimā. ita ꝙ in capite āni vsura adeq̄tur sorti. Isti tales infames sunt. iii. q. vii. infamis. in fi. et. C. ex qui. cau. infa. l. improbū. Sed scdm iura canonica in qualibet

vsura cõmittititur peccatũ mortale et icurritur infamia. vi. q. i. infames. et maxime si publici sint vsurarii. nã et testamẽta eorum ipo iure sunt irrita. e. ti. q̃q̃. li. vi. ¶ Vtrũ dona et elemosine licite possint recipi ab vsurario data? R. scdm̃ vl. sic nisi per hoc efficiantur nõ soluendo. nam tũc qui reciperet ab ipsis tenetur eis restituere vel illis a qbus ipi acceperũt. Secus itaq3 si habent alia preter vsuras. et per hoc non efficiãtur nõ soluendo. ¶ Vtrum in vsura transferatur dominiu3? R. scdm̃ vl. sic. cũ omnis voluntaria datio faciat transferri dñium. na3 vsure dantur voluntate conditõnata. s. quia potius vult aliqs vltra sortẽ dare q̃ mutuũ non accipe. Cõcor. glo. xiiii. q. iiii. si quis vsuram. ¶ Pone q laycus tenet iniuste aliq̃ possessionẽ ecclesie et impignoret ipam possessionem rectori ipius ecclesie. nunqd iste rector poterit recipe fructus illius possessionis vltra sortem? R. scdm̃ Ray. sic. na3 et clericus in hoc casu nõ accipit vsuram. sed recipit quod sibi debetur. e. ti. c. i. in fi. Quod aũt dicit Ray. q in ipa decretali dicitur q hoc fit vt res de manu layci redimatur. q̃uis bene dictũ sit. tñ eodẽ modo quilibet laycus posset recipere fructus rei sue si alius qui iniuste teneret pignoraret sibi ea3. vt notatur in dicto. c. i. alias vero fructus pignoris et etiam usus in sortem computari debẽt. vt. s. pignus. ¶. viii. ¶ Vtrum vsure possint peti quasi interesse? R. scdm̃ Ray. sic. vt si fideiussor soluit vsuras creditori potest eas petere a debitore. quia non sunt vsure s3 interesse. idest nõ est lucrum sed vitatio damni. de hoc casu Tho. secũ. se. q. lxxviii. dicit sic. ille q mutuũ dat põt absq3 pacto in pactũ deducere cũ eo qui mutuum accepit recõpensatione3 damni per quod subtrahitur sibi aliquid quod debet habere. hoc enim non est vendere vsum pecunie s3 damnũ vitare. Et potest esse q accipiens mutuum maius damnũ euitet q̃ dans incurrat. vnde accipiẽs mutuum cum sua vtilitate damnu3 alterius recompensat. recõpensationẽ vero damni quod consideratur ex hoc q de pecunia non lucratur non potest in pactu3 deducere. quia nõ debet vẽdere quod nũdum habet. et potest impediri multipliciter ab habendo. hec Tho. Et adde quod ide3 Tho. dicit secunda secũ. q. lxii. q ille qui detinet pecuniam alterius videtur eum damnificare impediendo ne adipiscatur quod erat in via habendi. et

tale damnum non oportet ex equo recompensare. tenetur tn̄
aliquā recompensationem facere scdm̄ conditionem personarū
et negociorum. Et circa hunc casuz facit quod dicitur infra.
¶. xxvi. qui incipit Sed nūquid est vsura. et hic infra post tres
¶. ¶ Pone quidam gener habet recipere dotes a socero. modo
socer dat ei in pignus aliquas possessiones de quibus gener reci
pit fructus. queritur vtruz possit sine vsura vel teneatur fru-
ctus computare in sortem? R℞. quando maritus sustinet onera
matrimonii non tenetur fructus computare in sortē. alias sic.
e. ti. salubriter. et. ff. de doli. excep. l. pter. ¶ Pone ꝙ gener
dictam possessionem cum omni iure quod habet ibi concedit alii
recepta ab eo summa que pro dote sibi debebatur. nunquid ille
poterit lucrifacere fructus perceptos sicut poterat gener? R℞.
scdm̄ vber. si gener aio dādi trāsferat omne ius quod hēbat in
pignore. et hoc facit non propter pecuniam quā recepit ab eo.
sed coniūctus vel amicus eius est. et ille amicus nō vt lucretur
fructus mutuat pecuniā. sȝ propter caritatē aut gratiā absqȝ
periculo vsure potest fructus lucrificare. alias non. ¶ Quid si
post mortem viri heredes obligant possessionem vxori pro dote
nūquid fructus computabuntur in sortem? R℞. scdm̄ Hostiē.
dicas ꝙ sic. ff. de solu. titia. Idem Inno. Sit ergo cauta mulier
vt non recipiat rem in obligationēe. sed vel faciat ip̄az distrahi
vel recipiat in solutū. ff. de re. iu. a diuo pio. alioquin fructus
extimabuntur in sortē. ¶ Vtrū vsure sint licite ratōne more?
R℞. scdm̄ Ray. sic. vtputa debuisti mihi centum et quia in ter
mino non soluisti oportuit me accipere pecuniam sub vsuris.
tu teneris michi soluere illas vsuras si solui. vel liberare me ab
ip̄a obligatione. de fideius. peruenit. et. c. cōstitutus. tūc enī
petuntur quasi interesse. et vt in precedenti. ¶. xvi. dictuz est
qui incipit vtrū vsure possint. hoc licȝ. xiiii. q. iiii. qm̄. et idem
notatur ibi. et. xii. q. ii. si quis de clericis. Idem Hosti. ¶ Nū-
quid vsura cōmittitur quando absolute creditur pecunia pro
simili pecunia. vel res pro re. vt granum pro grano et hm̄oi?
R℞. scdm̄ vbertum. si verisimile est ꝙ pecunia siue argentum
vel alia res erunt cariora tempore redditionis q̄ sint nunc tp̄e
dationis et creditor illam pecuniam non erat seruaturus vt sic
seruādo lucraretur. distingue. quia si creditor aufert debitori

libertatē soluēdi qñcunq; vult vsura est. qa presumitur q ideo crediderit vt debitorem oneraret periculo et se exoneraret. sꝫ si cōcedit vt reddat qñ velit nulla ē vsura. Similiter nō est vsura quando verisimiliter dubitatur vtrum argentuꝫ vel res alie debeant valere plus vel minus. e. ti. nauiganti. ¶ Quid si quis mutuet pecuniam recepturus ad certum terminū alterius generis monetam. vel in alio loco. aut aliam rem? R. scdm Ho. si hoc ideo facit vt in extimatione lucretur vsurarius est. sicut etiam hii qui de nundinis in nundinas mutuant. et q̄tumcūq; sub specie venditionis vel alterius contractus pallietur. quicqd accedit sorti vsura est. e. ti. consuluit. xiiii. q. iii. pleriq;. ii. q. iiii. si quis clericus. ¶ Quid si pena ē apposita in contractu mutui. nūquid potest peti absq; vsura? R. scdm Ray. si pena fuit a iudice imposita propter puniendā contumatiā debitoris quia nō soluit in termino cū posset non est vsura. ar. xxiii. di. q̄q̄. ff. de iudi. qui auctoritate. Si etiam pena sit de consensu ptiuꝫ in contractu apposita. ad hoc. s. vt saltem metu pene debitum soluatur vsura nō cōmittitur. nisi in principio fuerit praua intentio. ar. in dicto. c. q̄q̄. et de arbi. dilecti. sed tñ presumitur in fraudem si ille alias consueuit esse vsurarius. ff. de ac. ēpti. et vendi. Iulianus. et. ff. de pig. ac. l. vniuersorum. Item presumetur vsura si per singulos menses vel ānos dicatur pena cōmitti. ar. C. e. auten. ad hec. sꝫ tamen in iudicio anime stabitur eius cōfessioni. Concor. Hosti. tñ in omni euentu non videtur honestum petere penam. ymo etiam nec licitum quādo debitor sine culpa sua factus est impotens ad soluendum. ideo puniri non debet. ¶ Quid de eo qui occasione mutuādi laborē subit? R. scdm Hosti. talis in recompensatōne laboris fructus pignoris vsq; ad cōueniens suos facit. aut aliqd pro labore licite percipit. de re. eccle. non alie. ad nostram. ¶ Quid de eo q mutuauit nauiganti vel eunti ad nundinas recepturus aliquid vltra sortem pro eo q suscipit in se periculum. i. si pecuniā vel merces inde emptas portauerit saluas. alias nihil recipiat etiā de sorte. ? R. sine dubio est vsura. e. ti. nauiganti. quia ꝑpter hoc q suscipiat periculum non fit licitus contractus vsurarius scꝫ q possit recipere aliquid vltra sortem. sed tñ forte possꝫ recipere ꝑcium periculi. quia etiā si nihil mutuaret ei et ip̄e vellꝫ

in ſe recipere periculum nauigantis. vt ſcꝫ ſi perdat merces vel pecuniaꝫ ꝙ promiſſor reſtaurabit ei. certe iſte promiſſor licite ob hoc poſſet preciũ recipere. et eodem modo ſi mutuat dũmõ nihil plus exigat in fraudem vſure. ¶ Sed nunquid eſt vſura ſi dũ emerem vel emere vellem merces tu ad tuã inſtantiã feciſti me ceſſare a pte emptionis vt tibi mutuarem et ego dico volo ꝙ reddas mihi tantũ q̃tũ eſſem in tali loco habiturus de mercibus ſi eas illuc deferrem. recipio tamen in me periculuꝫ? R℞. ſcdm̃ Ray. non eſt vſura ſed recipitur inde lucrum predictum tanq̃ intereſſe. Concor. Hoſti. Et ſimiliter ſcdm̃ vber. nõ eſt vſura ſi volebam emere terram valenteꝫ ſingulis annis decem libras et ad inſtantiã tuã ceſſaui et mutuaui tibi hoc mõ vt ſoluas mihi tantum vel tantum ſicut redderet expedite illa terra deductis ſumptibus et labore et etiã periculo ſi quod eſſꝫ. Concor. Hoſti. et vide hoc. s. ¶. xvi. q incipit vtrũ vſure poſſint. et. s. reſtitutio. i. ¶. v. ¶ Quid de hiis qui nunc dant granuꝫ et hmõi vetus vt poſtea recipiant nouũ? R℞. ſcdm̃ Ray. vſurã cõmittunt quia meliorem rem recipiunt. quod intelligit Ho. quando quis propter hoc facit vt illam meliorationẽ lucretur. e. ti. cõſuluit. et. c. in ciuitate. Si vero facit ne ſua meſſis pereat et inde accipienti gratiam faciat non cõmittit vſuram. ſꝫ et tunc ſine dubio excuſatur qn̄ preſumitur ꝙ debeat nouũ minus valere. ſecus ſi preſumitur ꝙ plus valebit. e. ti. nauigãti.

¶ Quid de legibus illis que permittunt vſuras? R℞. ſcdm̃ Ray. dico breuiter ꝙ nõ valent nec tenẽt. et hoc ꝓbo multipliciter. primo qdem quia vſure prohibite ſunt auctoritate dei q̃ ſupra oẽs leges eſt. nã cũ par in parẽ imperiũ nõ habeat. de elec. innotuit. multominus minor in maiorẽ. ergo iperator terrenus nõ potuit cõcedere legẽ cõtra deũ. de hac materia p̃s. qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuraꝫ. et Luce. vi. date mutuum nihil inde ſperantes. cuꝫ multis ſimilibus ¶ Secũdo qa ſunt cõtra naturalem iuſtitiam. nam venditur id quod non eſt. vt. s. ¶. v. dictum eſt. vn̄ naturaliter illicite ſunt. ſed cõtra ius naturale nulla lex valet. di. viii. que contra mores. et di. vi. ¶. hiis ita. xxxii. q. vii. flagicia. Tertio quia etiã in iure ciuili dicit lex ꝙ ſacre leges non dedignantur ſacros canones imitari. ſpãliter in matrimoniis et vſuris. vt dictũ eſt. s. lex. ¶. anpe.

et habetur autē. vt cleri. apud ꝓprios epos. colla. vi. sed scdm̄ canones non pn̄t exigi. ergo nec scdm̄ leges. q̄rto qa dicit imperator se amplecti. iiii. cōcilia vniuersalia adeo vt per ea suis legibus derogetur. sed in niceno concilio quod est vnum de illis reprobantur vsure. di. xlvii. q̄m̄. et sic leges omnes in hac pte abrogate sunt. Ille tn̄ que permittūt vsuras exigi rōe interesse vel more stare pn̄t si sane intelligantur. vt dictū est. s. ¶. xvi. qui incipit. vtrum vsure possint. et. ¶. xx. qui incipit vtrum vsure sint licite. ¶ Vtrum liceat acquirere mutuuȝ sub vsura? R. scdm̄ Tho. secūda se. q. lxxviii. nō licet aliquē inducere ad mutuandum sub vsura. licet tn̄ ab eo qui paratus est facere et qui exercet vsuras mutuū accipere sub vsuris propter aliquod bonū vt est subuentio sue necessitatis vel alterius. sicut etiam licet ei q incidit in latrones manifestare bona que habet ad hoc ꝙ non occidatur. qui tn̄ latrones diripiendo peccant. Et intelligit vl. non solum de absoluta necessitate sed etiam de necessitate vtilitatis quaȝ aliquis assequitur agendo negocia sua. sed hac cessante. puta cū acquireretur propter ludum alee vel huiusmodi. tunc scdm̄ eūdē accipe ad vsurā est peccatū mortale. ¶ Vtrum acquirere sub vsuris pro alio sit licitum? R. si hoc faciam in seruiciuȝ vsurarii. vt scȝ mutuet vel lucretur. teneor. quia fautor eius sum. si vero facio in seruiciuȝ acquirentis tūc per illum modū licet qui dicitur in precedenti. ¶. et maxime si causa mei mitiores vsure exigantur ab illo. ¶ Sȝ quid si ego rogatus ab illo qui vult acquirere sub vsuris fideiubeo siue ꝓmitto pro ipo ad hoc vt mitiores vsure exigantur. nunquid in hoc casu ego possum recipere aliquid ab eo? R. nō. qa sic essem ꝑticeps vsure in ea parte quā recipio. Alii contra. quia vti fideiussione alicuius non est vsus pecunie. sicut nec vti pignoratōe vn̄ sicut pro pignoratione rei mee possuȝ aliqd recipere. vt. s. xvi. ¶. dictū est. Ita videtur ꝙ possuȝ recipere pro fideiussiōe. sed primū tutius. ¶ Vtrū liceat marito recipe dotē a patre vxoris sue qui est vsurarius? R. scdm̄ vber. si pater non sufficit ad soluendum ea que debet de vsuris et maritus sciens veritatem vel habens ignorantiam crassam contraxit cuȝ filia non debet recipere dotem a tali prē. si aūt non putabat socerū esse vsurarium vel alias esse soluendo qui tn̄ non erat potest dotē insolidū

recipere. licet postmodum sciat veritatē. hec vber. Tutius tñ dicitur q̄ sciens veritatem non recipiat dotem. aut si recipiat restituat illis quibus pater tenebatur. Si aūt in veritate socer de aliis bonis erat sufficiens ad soluendum. tunc gener indubitanter potest dotem recipere. ¶ Vtrum liceat creditori recipe debitū quod vsurarius ei debet? R℞. scd̄m vber. si bona fide credidit ei pecuniam vt ex illa cōmodum suū faceret et lucrando forte ex eo se liberaret posset recipe quod mutuauit etiā si ille alias nō sufficit vsuras soluere. Si vero alia causa credidit puta ad soluendum in alea vel dandum meretrici aut hystrioni. non d3 debitum ab illo recipere spāliter si vsuras extortas nō sufficit restituere. ¶ Vtrū illi quibus debetur ex cōtractu vel quasi vel ex maleficio vel q̄si possint hoc recipe ab vsurario? R℞. scd̄m vber. sic. dum tñ rem ipam vsurariā non recipiant. ¶ Et idē dicendū de quocūq̄ raptore vel fure. ¶ Quid de cōitatibus quarundā ciuitatum que dant pecuniā ad vsurā? R℞. scd̄m Ray. omnes illi ciues quorū auctoritate et consilio fit vsurarii sunt. et eodem modo si ciuitas vel cōitas recipiet aliq̄ pignus et fructus eius nō cōputarēt in sortem. e. ti. conq̄stus. ar. vii. q. i. sicut vir. xxiii. q. iii. si habes. ff. q̄ me. cā. metū. ¶. aīaduertēdū. Idē est de hiis qui ꝓhibere possunt et nō ꝓhibēt. de sen. excō. q̄nte. Et licet omnes consentientes vt dictū est cōmitāt vsuram. tamen scd̄m vber. nō tenētur ad restitutōnē nisi q̄tū ad eos peruenit. vel q̄tū releuati sunt ab expēsis quas fecissent de suo. Illi tamen qui prestiterunt actoritatem vel preceptum ad vsuram ita q̄ alias ciues nō fecissent eam. insolidū tenētur. ¶ Quid si iudeus accipiat vsuras a xp̄iano? R℞. scd̄m Ray. peccat mortaliter et potest ab ecclesia compelli ad restitutionē indirecte. s. subtrahēdo ei cōionē xp̄ianorū. e. ti. post miserabilē vel saltem tales cohercendi sunt a principibus et etiā a prelatis predicto modo ne exigant imoderatas vsuras. e. ti. q̄nto. Sed xp̄ianus licite accipit vsuras ab hostibus cōtra quos iustū bellū gerit. maxime si sint infideles. xxiii. q. iiii. ab illo. quia accipit quod suū est. de prestantiis que fiunt in cōitatibus vide infra vsura. iii. ¶. penultimo etfinali.

Usura. ii. circa aīalia. vtrū liceat locare aīalia pro certto frumēto vel alia ānua re? R℞. scd̄m vbertum. licitus est

cōtractus dūmodo conductor non grauetur ex inordiata mercede. licitū est etiā apponere pactū de dāno vel lucro rei locate. quod vtriq̄ sit cōe. sed nō liceret ponere pactū q̄ dānū solū sit conductoris nisi dānū quod esset ex culpa sua sine suo defectu. ¶ Quid si vnus debet. xx. capita ouiū. alius. x. et cōicant eas adinuicē. et piculū et emolumentū et expēsas cōicant p rata? R. scdm̄ vber. nō ē contractus vsure sed societatis. et pn̄t etiā conuenire q̄ de fetibus recuperentur capita mortua. vel q̄ de velleribus et pellibus emātur capita ad augendū gregē ¶ Quid si quis habens. xx. capita tradit alicui pascenda et custodienda sub certa mercede vel certa participatione prouentuū gregis? R. scdm̄ vber. si dn̄s tenet sibi periculū animaliū nō est cōtractus vsure sȝ locationis. Secus si non retineret periculū sȝ imputaret conductori. ¶ Quid si quis habens .xx. capita tradit alicui rustico hoc modo q̄ sint firma. quia illa dat ei extimata tm̄ et lucrū et damnū sit tm̄ rustici? R. scdm̄ vber. nō est cōtractus vsure sed mutui. qa idem est ac si mutuaret ei pecuniā de q̄ emeret tot animalia. ¶ Quid si quis dat certa capita ouiū extimata certo precio hoc pacto q̄ rusticus non accipiat aliquā vtilitatem donec qui dedit receperit prius totā sortē? R. scdm̄ vber. iniquū valde pactū est sicut etiā si quis paciscatur q̄ anq̄ rusticus accipiat aliqd restaurabit de fetibus omnia mortua. hiis enim pactis est quasi tradere oues imortales ¶ Et nota generaliter q̄ qn̄ comunis est conditio licitū est. secus vbi melior sit cōditio vnius q̄ alterius. ¶ Quid si quis tradit oues monasterio sub hoc pacto q̄ de q̄libet oue recipiat annuatī duos solidos cum fructus earū valeat longe plus. sed addit q̄ etiaȝ si oēs moriantur ip̄e vult tm̄ fructū et si valde multiplicentur om̄es sint monasterii? R. scdm̄ Hosti. dico q̄ licitum est. nec potest ecclesia restitutioneȝ petere ex quo in traditione lesa non fuit. q̄uis mortalitas sequatur. Et hoc nisi forte oues infecte essent et ad mortē parate. et hoc ignorauit monasteriū. ff. de mino. l. verum. ¶. sȝ locupletior ¶ Consulo tn̄ tradenti q̄ in tali casu sentiat partē damni. ne cū iactura monasterii velit locupletari de regu. iu. locupletari. li. vi. Et caueat sibi tradens. quia nisi cōuētus consentiat nō tētur sibi monasteriū de ouibus abbati vel celerario vel hm̄oi cū dicto pacto datis. de deposi. c. i.

V Sura. iii. in emptionibus. Quid si ematur aliqd vt pciū soluatur ad certū terminū? R. si propter hanc dilationē res vendatur maiori pcio licȝ talis cōtractus non possit dici vsurarius ex forma. est tn̄ vsurarius fraude. et ideo venditor tenetur qui hoc facit. quasi vsurā fecisset. nisi dubiū sit ꝙ merces vendite tēpore solutōis debeant plus vel minus valere. e. ti. in ciuitate. quia tunc licite possent vendi tantū plus q̄tū extimatur ꝙ plus debeāt valere tempore solutionis. dico si iste venditor nolebat vendere nunc. sed intendebat seruare vsq; ad illud tempus. e. ti. nauigāti. ꝙ si fiat econuerso. puta dat nūc decem vt circa antūpnum reddātur sibi tot mensure frumenti vel vini. tunc attēdendum ꝙ licȝ nunc plus valeant vtrum tn̄ qn̄ dari debēt sint valiture plus vel minus verisimiliter dubitatur non est vsura. Si autē extimatur ꝙ plus valebit certe emptor vsurā cōmittit. vt in dicto. c. nauiganti. ¶ Quid de mercatoribus qui habent p statuto ꝙ quicunq; emit vel vendit tales merces intelligatur talis vel talis dilatio solutionis? R. si vēditor pter hoc non apponat aliq preciuȝ non est vsura. alias sic. vt ex precedenti. ¶. notari potest. ꝙ si post concordiaȝ de precio et dilatione velit emptor nūc soluere et sic de precio minuere. patet ꝙ prima venditio vsuraria erat. s. vltra preciuȝ. nisi forte talis minutio precii fiat ratione alicuius interesse. de quo vide. s. vsura. i. ¶. xvi. qui incipit vtruȝ vsure possint. et. ¶. xxvi. qui incipit Sed nunqd est vsura. ¶ Quid si qs vēdat res pro precio quod nūc currit et addit pactū ꝙ si plus valebit vsq; ad pascha vult illud plus. si vero valebunt minus non vult minus? R. scdm̄ Hosti. pculdubio vsurarius est iudicādus cuȝ in pacto claudicȝ. ar. C. de solu. l. penul. Cōcordat. vbertus. ¶ Quid si vendam predium tali conditione ꝙ vsq; ad tot ānos si reddam preciū rehabeam prediū? R. scdm̄ Ray. hoc non est mutuū vn̄ nec vsura. et ēptor facit fructus suos quia venditio est. Et hoc intelligas nisi talis venditio facta fuerit in fraudeȝ vsurarum. quod pōt presumi si modicū est pciuȝ respectu valoris rei. de ēptio. et vendi. ad nostrā. Item si sit in pacto ꝙ restituatur aliqd plus q̄ fuerit precium. de pigno. illo nos. Item si ēptor consueuit exercere vsuras. vt in predicta decretali. illa nos. Ideȝ Hostiē. et vbertus. ¶ Quid si quis emat fructus siue

segetes ꝓuenturas hoc ãno de agro seminato? R. scdm̄ vber. non est vsura ex forma cõtractus. potest tn̄ fieri in fraudē vsurariorum vt si verisimile sit ꝙ fructus colligendi etiã cõputato dubio ꝙ pn̄t ĩpediri valebũt tunc plusq̄ illud quod nũc datur. Si autem ꝓbabiliter dubitatur vtruȝ plus vel minus debeant valere. non est vsura. Idem Hosti. et vl. Et eodem mõ dicendũ si emat fructus ꝓuẽturos vsq; ad tres vel q̄tuor vel plẽs ãnos.
¶ Quid si aliquis emat a cõitate vel collegio vel mõasterio seu etiam priuata persona certos ãnuos redditus in vita emptoris vel aliud quodcunq; tempus vsufructum alicuius possessionis? R. scdm̄ vber. non est vsura ex forma contractus. posset autē esse illicitus ex parte venditorum. quia assumunt materiã desiderandi mortē illius. aut ex parte emptoris. quia forte nimis paruo precio emit pẽsatis circũstantiis de verisimilitudine vite eius et quãtitate precii et valore ĩpius vsufructus. si vero quãdo emitur a priuata persona dicatur in vita ĩpius venditoris. esset tunc magis clarum q̄tuȝ ad hoc ꝙ nullius mors desideretur hoc casu. ¶ Quid de hiis qui emũt a pauperibus boues vel oues quas illi forte non habent et talia animalia locant eis? R. scdm̄ vber. si emptor scit vel credit ꝙ venditor illa nõ habet et locat ei pro annua pensione vsura est. vel saltē in fraudē vsure fit. Si vero credit euȝ habere et sine fraude emit nõ est vsura.
¶ Quid de hiis qui nunc emunt certos equos tradendos ēptori ab ĩpo venditore in certis nundinis? R. scdm̄ vber. si emantur minori p̄cio q̄ extimetur eos ibi et tunc valituros vsura est. Si autē de valore verisimiliter dubitetur nõ est vsura. ¶ Quid de hiis qui emunt frumentũ vel vinũ et hmõi tp̄e quo colligitur vt postea vendãt carius? R. hoc potest fieri. Primo quideȝ ꝓpter cõe bonuȝ. sicut Ioseph emit frumẽta vt haberet vñ ꝓuideret pplis tempore famis. et hoc meritoriũ est. Secũdo ꝓpter prouisionē suam et suorũ. sicut si aliquis nunc emat timens ne postea oporteret euȝ carius emere pro se et suis. et postea quia non indiguit vendidit sicut in foro cõiter vēdebatur. et hoc licitum est. Tertio ꝓpter pietatē scȝ vt de lucro prouideat pauperibus. et hoc iteruȝ licet. dũmodo ita moderate hoc faciat ꝙ cõitas per caristiam non ledatur ¶ Quarto propter exercendaȝ iustã cõmutationē ꝑ modũ mercationis. n̄ vt intendat caristiã

inducere sed potius suam artem siue negociationem exercere. quod potissime locuz habet qn̄ hec est propria negociatio eius. ita q per sua opera recipit lucrum. vt dictuz est. s. emptio. ¶. iiii. Quito propter auaritiā scz vt carius vendat nulla alia necessitate vel vtilitate pensata. aut vt caristiā inducat et cōgreget ita q hoīes cogantur ab eo emere et ipē possit ad libitū vendere. et isti tales enormiter peccant. vt etiam dictum est supra ēptio. ¶. viii. hec breuiter sumpta sunt de Ray. vber. Inno. et Hosti. Et addit Ray. q tales non propter hoc sunt cogendi ad restituenduz certe persone sed pauperibus. Eet scdm̄ vber. hocipm̄ intelligitur de honestate et consilio non aūt de necessitate. Et idē intelligendū si quis emat alia q̄ victualia. vt aurū vel argentum et hmōi. vt de talibus caristiam inducat et ipse lucretur. et de hac materia habetur. s. emptio. ¶. iiii. ¶ Pone quidam habet recipere ab aliquo centū in certo termino venit tertius emēs ipa iura cōtra debitorez ꝓ precio nonaginta que nunc soluit nūqd emptor cōmittit vsurā? R. si iste emit tātū minus q̄tum vere est interesse suū aut q̄tum vere ē extimādū siue timendum ne ille debitor soluat. aut q̄tum futurus labor rehabendi non est vsura. Si vero alias vult diminuere precium solum propter hoc q nūc soluit sed in futuro rehabebit plus est manifeste vsura. Et nota q ta'is ēptio iuri est cōtraria ꝑserti qn̄ imineret de hoc litigium si fiat pro minori precio nō valet. nec iste emptor poterit plus petere ab illo debitore q̄ i veritate soluerit. etiam si residuum fuit ei donatum. C. mādati. l. per diuersas. et. l. ab anastasio. quod ꝓ bono comuni statutuz est ne litigia mouerētur et emerentur. ¶ Item pone q̄dam cōitas indiget pecunia et imponit ciuibus prestantiā. scz mutuo promittēs et obligans prestantibus certa pignora et certū lucrū. nunqd prestantes cōmittunt vsurā? R. ex quo coacte hoc faciunt. et forte propter hoc multam incōmoditatem incurrūt ita q libenter ab hoc cessarent si possent. nō est vsura. s; iuxta hoc est alia dubitatio videlicet q si postq̄ ciuis primus ꝑstiterit veniat secundus et emat iura a primo ꝓ minori ꝑcio eo q nunc soluit ei. nūqd iste secūdus cōmittit vsurā? R. vt ꝑcedēti. ¶.

Usura. iiii. ¶. de vsuris manifestis. qs dicatur maifestus? R. scdm̄ Hosti. tūc dicitur vsurarius manifestus qn̄ est

notorius per euidētiam facti · puta qa paratā mēsam tenet ad vsuras · ar · de cohabi · cle · tua · et · c · fi · Alio mō si sit ad hoc in iure confessus vel cōuictus · sed sola fama nō sufficit vt manifestus dicatur · ¶ Que pena publicorū vsurariorum? R · scdm Ray · ipo iure sunt excomunicati · non dico simpliciter sed q̄tū ad tria · videlicet quia non debent recipi ad comunionē altaris · nec debent recipi eorum oblationes · nec debent recipi ad ecclesiasticam sepulturam si in hoc peccato decesserint · e · ti · quia in omnibus · ¶ Quid si sacerdos recipiat oblationem manifesti vsurarii? R · reddere compellitur · e · ti · quia in oibus · Et scdm Hosti · dari debet epo · vt scdm eius prouidentiā restituatur illi a quo extorta est si inuenitur · alioquin pauperibus · ar · xx · q · iii · cōstituit · Et debet sacerdos manere suspensus ab executōe officii donec satisfaciat arbitrio epi ¶ Eandez penā incurrit qui eos tradit ecclesiastice sepulture · vt i dicto · c · qa in oibus · sed hodie sepeliētes sunt excomunicati ipo facto · · de sepul · cos · in clemen · ¶ Que pena concedentiū domos vsurariis alienigenis? R · nec collegiuz nec alia vniuersitas aut singularis persoua dz permittere q vsurarii alienigene · s · non oriundi de terris eorū publice vsurā exercentes vel exercere volentes habeant domos cōductas seu alias habitent in terris suis · sed omnes infra tres menses de ipis terris expellendi sunt · Item nō debet illos locare vel alio titulo cōcedere aliquā domū ad fenus exercendū · alias si sunt priarche archiepi vel epi icurrēt ipo facto excōicatōez · si est collegium vel vniuersitas incurrit interdictū . sed si talem sniam per mensem sustinuerint ex tunc terre eorū sunt interdicte q̄diu vsurarii ibi morantur · Si vero sunt layci debent per ordinarios ecclesiastica censura cōpelli · e · ti · c · i · li · vi · ¶ Quō vsurarii manifesti possunt recipi ad confessionē vel ad sepulturam? R · non sufficit q in vltima voluntate mandent de vsuris satisfieri sed oportet q viuentibus ipis sit satisfactū prout eorū facultates patiuntur vel saltem p illis quibus facienda est restitutio si presto sint aut alii q illis possint acquirere vel illis ab sentibus ordiario loci vel vices gerenti aut rectori parrochie ipsius vsurarii coram aliquibus fide dignis ydonee de restitutōne sit cautū · ita · s · q si q̄titas sit manifesta illa exprimatur · alioquin est moderanda arbitrio recipientis eam ¶ Ipe tn̄ si scienter

moderetur minorem tenetur ad restitutionez residui ¶ Nullus interesse debet testamentis manifestorum vsurariorum vel eos ad confessionē admittere vel ipos absoluere nisi faciant satisfactionem vt dictum est. testamēta quoq3 iporum ipo iure sunt irrita. exti. q̄q̄. li. vi.

Usura. v. s. de seruientibus pcuratoribus fautoribus et familia vsurariorū. Queritur ergo. quid de seruiētibus vsurarioruz qui nihil hn̄t preter vsuras? R. scd̄m vber. credo q3 possint licite accipere ab vsurariis mercedem suam. si seruiunt vtiliter in licitis et honestis aut necessariis. Nam vtilitas quam consequūtur vsurarii ex opere seruientium cōpensatur cum mercede quam dant seruientibus illis. nec pn̄t dici pauperiores propter mercedē datā cū loco mercedis habuerint cōmodum operarum. Si autem seruierint in illicitis non credo q3 debeant recipere mercedem de hmōi ¶ Idem de cultoribus et aliis eorum mercennariis ¶ Quid de eo qui cōsulit alicui q3 feneretur. vel qui mutuat gratis feneratori vt feneretur. vel q contrahit societatem cum aliquo ad fenus exercendum. vel q mutuat vsurario vt feneretur et iste participet lucrū. nūquid omnes tales tenentur insolidum? R. scd̄m vber. quidam dicūt q3 qui inducūt illos ad fenerandū qui alias nō erant feneraturi tenentur insolidum. Si vero alias erant feneraturi nō tenētur nisi q̄tuz ad eos peruenit. Et subdit. ego credo sine p̄iudicio q3 in neutro casu taliter inducentes tenentur. nisi q̄tū ad eos peruenit. et q̄tum ad hoc conditio eorum est melior q̄ eorum qui prestant fauorem in rapina vel furto. quia ipi tenentur etiam si nihil peruenit ad eos. et hoc ideo. quia rapina vel furtum fit simpliciter cōtra voluntatē domini. sed vsura peruenit ad creditorem de voluntate domini. Nec inuenio iura dare actionem debitori contra hmōi inductores siue fautores ad repetendum ab eis illas vsuras quas ipi debitores soluerūt illis iductis. sicut dant actionez contra illos quorū ope vel consilio fiūt furta vel rapine. licet nihil ad eos peruenerit. prima autez opinio tutior est. saltem qn̄ principales non essent soluendo. omnes eni tales indubitāter sunt participes culpe. ¶ Quid de eo q accipit vsuraz nomine alieno. vt tutor curator vel procurator? R. scd̄m Ray. sicut prohibetur aliquis accipere vsuras nomine suo ita

et alieno. distinc. quadragesimasexta. sicut non suo. et si accipit alieno nomine tenetur ad restitutionē si ille cuius nomine accepit non est soluendo vel non vult restituere. nam facientes et consentientes pari pena puniuntur. ii. q. i. notum. in fi. Sꝫ scdm̄ ꝙ addit Hosti. ille in cuius vtilitatem versum est. primo et principaliter tenetur alius in subsidiū. ff. de eo per quē fac. est. l. ex hoc edicto. Et hec indubitanter vera sunt. de tutore curatore et procuratore pro eo ꝙ prestāt auctoritatē talibus. Secus de eo qui nundum prebet ministerium. vt dicitur in. ii. ¶. Itē sciendum ꝙ si ille in cuius nomine accepte sunt vsure soluit. ceteri liberantur. ¶ Quid de illis famulis qui de mandato dominorum dant pecuniam ad vsuraꝫ debitoribus et suscipiūt postea ab eis? Rꝫ. scdm̄ vber. si nihil ad eos peruenit. non credo ꝙ teneantur. ꝑsertim si illi domini alias et per seipos exercent vsuras et per alios exercerēt si nō per istos. ¶ Quid de illo q gerendo negocium alienum sine eius mādato feneratur ad opus? Rꝫ. scdm̄ vber. tenetur ad restituenduꝫ vsuras licet ad eū nihil peruenerit. fuit enim actor et minister contractus vsurarii. ¶ Quid de illo qui cum vellē mutuare gratis induxit me vt dareꝫ sub vsuris? Rꝫ. scdm̄ vber. tenetur sicut et ille qui in precedenti. ¶. dictus est. quia indebite impediuit vtilitatem ꝓximi et ei damnum adduxit. ¶ Quid de notariis qui sub vsuris sciēter cōficiunt instrumenta? Rꝫ. scdm̄ Hosti. periuri sunt. quia qn̄ creantur solent iurare ꝙ talia non facient. sic per cōsequēs sunt infames. nec de cetero p̄nt testificari nec instrumenta cōficere. de testi. licꝫ ex quadaꝫ. ¶. i. ad fi. Si tn̄ ob hoc recipiūt pecuniam non tenentur restituere. quia recipiunt eam ꝓ ope suo. q̄uis illicito. de quo vide. s. restitutio. i. ¶. anpe. ¶ Quid de prelatis qui subscribunt et sigillant cedulas vsurarias? Rꝫ. scdm̄ Hosti. si prelatus non legit tenorem. vel etiam si legit et vsura nō apparebat qa forte ibi posita est maior q̄titas q̄ mutuata sit et ipe prelatus non diligenter considerat fatue facit. sꝫ tn̄ scdm̄ veritatem non consentit. Si vero legit et veritatem percipit particeps est peccati et non commodi vsurarum. nam subscriptio in multis approbationē inducit. de sen. et re. iudi. cum inter nos. Idem gof. ¶ Quid de vxore et familia vsurarii? Rꝫ. dic vt supra restitutio. v. ¶. ii.

Usura · vi · de restitutione vsurarum · Et primo q̄ritur vtrum si non fuit intentio creditoris aliquid recipere · sꝫ postea debitor aliquid dat tēatur creditor ad restiōem? R̷ · scd̄m vber · si probabiliter credit ꝙ ex sola dilectione gratis ei dederit non tenetur · si vero credit vel ꝓbabiliter extimat ꝙ ꝓpter mutuū acceptū nihil vlterius retinendū dederit tētur · Pone ꝙ debitor nō gratis vsuras soluit postea ad manus huius debitoris venerunt aliqua de bonis creditoris · nunquid pōt de hiis satisfacere sibi pro vsura quam ei soluit · de hoc casu dic vt · s · bellum · i · ¶ · iiii · ¶ Quid si creditor gratis quidēꝫ nō mutuasset sꝫ tamen inducitur ad mutuandum quia habet spem recipere vltra sortem non ex dilectione sed propter mutuū nūq̄d tenetur? R̷ · scd̄m vber · sic · quia sola spes facit vsurarium · vt dictum est · s · vsura · i · ¶ · ii · et · iii · ¶ Qualiter vsurarius compellitur restituere? R̷ · scd̄m Ray · si est publicus compellitur ꝑ diuersas penas iuris quas habes · s · vsura · iiii · per totum · Item omnis vsurarius potest cogi ad restituēdū per excōmunicatōꝫ donec et ip̄e restituerit vsuras · vel fecerit posse suuꝫ · e · ti · q̄m non solum · Item tertio compellitur · s · quia vsurarius repetat ab aliquo vsuras repellitur per exceptionem donec et ip̄e restituerit vsuras vel fecerit posse suum · quia frustra et eisdem modis compelluntur heredes · e · ti · tua · et · c · michael · Concor · Hosti · et Gof · ¶ Quid si quis repetat vsuras et excipiatur cōtra eum ꝙ ip̄e non restituit vsuras quas extorsit et ille respondet se esse paratū restituere · quō procedet iudex ecclesiasticus? R̷ · scd̄m gof · faciet p̄conizari ꝙ quicunq̧ soluit tali vsuras veniat et ostendat et satisfiet ei · et si non venit alias ꝓcedet prior petitio · si autem veniant et probēt fiet eis restitutio · nec sufficit in hoc casu dare pignora vel cautōnes · de sen · et re · iudi · cū aliquibus · ff · de pigno · ac · l · ꝙ si non soluere ¶ Et intellige nisi magna causa forsitan interuenerit · vt dicit Hosti · et Inno · e · ti · quia frustra · ꝙ si is a quo acceperat vsuras nō sit superstes nec heres eius mandabit iudex pauperibus erogari · e · t · cū tu · et postq̄ hoc factum fuerit procedet petitio · alias nō · Et idem dicendum si viuat et nescitur vbi sit · vel si scitur et ad eū mitti non potest · tunc similiter detur pauperibus · de iudeis · cuꝫ sit · nisi speretur de ip̄ius aduentu · tūc enim pecunia cōsignabitur

et deponetur. et sic procedet prior petitio. Et hec intelligenda sunt scdm Hosti. de vsurario notorio. ¶ Quo cogetur restituere clicus si forte fuerit vsurarius vel heres vsurarii? R. scdm ray. si non vult satisfacere d3 suspendi ab officio. et si no emendetur debet deponi. e. ti. preterea. di. xlvii. epus. et. c. si quis clericorum. et postea si est incorrigibilis cogendus est per potētiam laycalem. de iudi. cu3 non ab homine. di. xvii. no licuit. nec debet restituere de rebus ecclesie. s3 de suis si habet. et si no habet tunc scdm vber. de fructibus quos legittime pcepit pot se liberare. ¶ Quid si debitor iurauit soluere vsuras? R. scdm Ray. potest denuntiare ecclesie monitone premissa vt inducat illum ad relaxandum iuramentum vel si vult soluat vt satisfaciat deo de iuramento et postea poterit repetere. de iureiurā. ex administrationis. et. c. debitores. q si iurauit non repetere dico q non repetet directe propter iuramentū sed indirecte bn repetet. sc3 denuntiando ecclesie crimen illius vt sic compellat eum. Si vero iurauit q non denuntiaret non tenet iuramētū cum sit illicitum. vtputa contra pximi salutē. vn non obstāte denuntiare potest. e. ti. tuas. et de iureiuran. quēadmodum. Concor. Cof. et Hosti. addens q etiam si debitor iurauit non repetere nec recipere vsuras. nihilominus vsurarius debet cogi ad restitutionem et erit pecunia pauperibus erogāda. ¶ Quid si de duobus heredibus vsurarii vnus factus est no soluēdo? R. scdm Hosti. tunc alius tenetur insolidum. s. vsq ad qtitatem que de hereditate ad eu3 peruenit. nam omnes res hereditarie obligate sunt. e. ti. cū tu. ¶. fi. ¶ Pone q vsurarius emit equū vel predium de pecunia vsuraria et donat hoc alteri postea efficitur non soluendo. queritur vtrū debitor qui soluerat vsuras possit petere re3 illā a possessore et ille teneatur restituere? R. scdm Ray. et ille potest petere et iste tenetur restituere. e. ti. cum tu. succedit enim res loco precii sicut ecōuerso preciū loco rei. ff. de p eti. here. si rem. Et hoc verū est scdm vbertu3. qn rem talē habuit ex causa lucratiua ¶ Secus si emisset alia causa no lucratiua et bona fide habuisset. cū hoc cōcor. Cof. et Ho. Et addit Cof. q si res illa ex causa lucratiua pueniat postea ad aliū ex simili causa et iste vltimus fuit ille qui poterat repetere vsuras liberatus est ille cui prius res data fuit. vt contra eum

agi non possit. ff. de ac. et obli. omnes debitores. Idem Hosti.
¶ Quid de regibus et principibus qui cum possint non cõpellũt ad restituendum vsuras? R. scdm vber. dico q tenentur etiã si nihil ad eos peruenit. ¶ Vtrum vsurarius teneatur qcquid de pecũia vsuraria lucratus est? R. scdm Ray. si vsurarius ex pecunia vsuraria negociatus sit et lucratus vel emit inde pdiũ et fructus percepit non tenetur hoc restituere. Concor. vber. et Tho. secunda se. q. lxxviii. eo q tale lucrũ non est fructus pecunie. sz humane industrie et possessio empta de tali pecunia est res ementis et non eius a quo accepta fuit vsura. licet ei sit obligata. Sed secũdũ q ponit vber. si habuit de vsura terrã vel pecus tũc qcquid de fructibus illius pcepit tẽtur restituere. qa ex re alterius habuit. ¶ Vtrũ vsurarius teneatur debitori ad damna? R. scdm Ray. tenetur ad omnia dãna que ille pter solutionem vsure passus est. vt si domum suaz propter hoc vi-lius vendidit et si aliam conduxit aut si propter hoc aliquid sub vsura quesiuit. ¶ Cui restituenda sit vsura? R. scdm Hostiẽ. generaliter reddi debet ei a quo quis extorsit vel heredi eius. et si non inueniatur est pauperibus eroganda. e. ti. cum tu. q si absens est eo q vsurarius transtulit se ad alium locũ. tenetur ei mittere suis propriis sumptibus. q si ille qui habebat recipe ab vsurario vel heres eius trãstulit se ad alium locũ tunc mit-tet ei sumptibus illius cui mittit. nisi expense excederent totã summã. tũc eni debet pauperibus erogari. ii. q. vi. añriorum. de iudeis. cũ sit. nisi q si de pximo eius euentus speratur. tunc fiet vt dictũ est. s. ¶. v. et. ¶. de vsu. acceptũ. de materia ista plura pñt colligi. s. restitutio per totũ. Quõ etiam iudei com-pellantur restituere vsuras. vide. s. vsura. i. ¶. fi.

VXor. vtrum viri possint irritare vota vxoris habes. s. votum. iii. ¶. i. et per totũ. Vtrum vxor possit facere elemosinam sine licentia viri. habes. s. elemosina. ii. ¶. iii. ¶ Vtrũ vxor in. ii. matrimonio possit de rebus comunibus prouidere filiis ex primo matrimonio? R. scdm vber. si filii p-dicti non habent actionẽ aliq contra matrẽ non põt illa contra phibitionem mariti aliqd eis dare. sed si habent actionẽ contra matrẽ. vt qa obligata est eos alere cũ sint impuberes. vel quia ambo cõiuges possident bona illorum vel alia iusta cã. maritus

quidem tenetur eos alere. quia mater cū suis oneribus ad maritum transiuit scdm̄ aliquorū consuetudinē. Sz tn̄ quia maritus habet administrationem vxor contra illius prohibitionem nō debet eos alere. nisi in extrema necessitate. pōt tn̄ ꝓcurare ꝙ maritus ad hoc per iudicem cōpellatur. ¶ Quid si vxor hn̄s virū prodigū celat aliquid de rebus cōibus cum viro? R. scdm̄ vber. si bona fide hoc faciat vt sibi et viro loco et tempore ꝓuideat qui eas male consumeret non peccat. nec tenetur obedire viro si ꝓhibeat. aut si sibi tradi petat. cū in tradēdo eū iuuaret ad peccandum. quod non licet. ¶ Vtrum vxor teneatur sequi virum quocunqꝫ ierit? R. scdm̄ Inno. vir tunc tenetur vxorez sequi qn̄ ex necessaria causa abest. sz vxor tenetur sequi viruz ex q̄cunqꝫ causa recedat. s. domiciliuz transferens. nisi velit eā trahere ad peccatum. de diuor. quesitum. Secus tamen si esset vagabundus. xxxiiii. q. ii. si quis necessitate. Idē Ber. et Ho. Et addit Hosti. ꝙ sicut in voto vltramarino vxor potest sequi virum vel remanere si voluerit. sic etiam in omni itinere voluntatis cum proposito reuertendi sz vbi transferat domiciliuz ꝓcise tenetur euz sequi. xiii. q. ii. vnaqueqꝫ. et facit ad hoc. s. votū. iii. ¶. penul. et sequē. ¶ Vtrū liceat viro occidere adulteram habetur. s. impedimentū. viii. ¶. i. et fi. et. s. lex. ¶. ix. ver. iiii. ¶ Vtrum magis peccet occidens vxorez q̄ matrē? R. scdm̄ Pe. in. iiii. simpliciter maius peccatū est occidere matrem q̄ vxorem. quia magis repugnat nature. sz tamē quo ad aliquid maior pena imponitur occidēti vxorem eo ꝙ maior est ꝓmtas ad eius occisionē. Idē notatur. xxxiii. q. ii. admonere. Quid si vir qui petit vxorem est suspectus ꝙ velit eā occidere. vide. s. matrimoniū. ix. ¶. ii. et fi. de redditōne debiti vide. s. debitum coniugale. Item de matrimonio quere matrimonium per totuz. Item de impedimento matrimonii. quere. s. impedimentū cum suis adiunctis.

Xpūs. xp̄ianus. de fide xp̄iana vide. s. fides. Quō xp̄iani se debeant habere erga iudeos. s. iudeus. Et quo modo erga sarracenos quere. s. sarracenus. ꝙ xpūs idē qui de virgine natus et pro nobis passus est in sacramento eucharistie cōtinetur. s. eucharistia. i. ¶. v. An i noīe xp̄i possit fieri baptismus. vide. s. baptismus. i. ¶. ii.

Ypocrisis · vtrum sit peccatum mortale? R · scdm Tho · secunda se · q · cxi · si ypocrita dicatur ille cuius intentio fertur ad duo · scilicz qꝫ non curet sanctitatem sed solum sanctus apparere · sicut consueuit accipi in scriptura sacra · sic manifestum est qꝫ peccatuz mortale est · Nullus enim totaliter priuatur sanctitate nisi per peccatum mortale · Si aūt dicatur ypocrita ille qui intendit simulare sanctitatez a qua deficit per peccatū mortale non semper ip̄a simulatio est ei peccatū mortale · quod discernenduz est ex fine · qui scz si repugnat caritati dei vel proximi erit peccatum mortale · puta cum simulat sanctitatem vt falsam doctrinā disseminet · vel vt adipiscatur ecclesiasticam dignitatem indignus · vel quecūqꝫ alia bona tp̄alia in q̄bus finez constituit · Si vero finis intentus nō repugnat caritati erit peccatum veniale · puta cum quis in ip̄a fictione delectatur · de quo Phūs dicit · iiii · eticho · qꝫ magis videtur vanus q̄ malus · Contingit tamen quandoqꝫ qꝫ aliquis simulat perfectionez sanctitatis que non est de necessitate salutis · et talis simulatio nō est semper cū pc̄tō mortali · Et vide · s · simulatio ·

Yronia · vide · s · in littera · i ·

Ystrio · vide · s · hystrio · in littera · h ·

Zelus · quid est? R · scdm Tho · secūda se · q · xxxvi · zelus dicitur proprie quādo aliquis tristatur de bono alterius nō eo qꝫ ille habet sz eo qꝫ sibi deest bonum quod ille hz · vt dicit phūs · ii · rethorice · Et si iste zelus sit circa ista bona honesta laudabilis ē · scdm illud · i · ad corin · xiiii · emulemini sp̄ūalia · Si autez sit de bonis tēporalibus scz qꝫ homo tristetur quia sibi temporalia desunt · potest esse cuz peccato · et sine peccato · sicut patet · s · auaritia · ¶ · i · Si vero aliquis dolet de bonis alterius inq̄tū excedit ip̄m in bonis temporalibus tunc est inuidia · vt dictum est · s · inuidia · ¶ · ii ·

¶ Consummatum fuit hoc opus per fratrē Bartholomeum de sancto cōcordio pisanum · doctorē in theologia · ordinis fratrū predicatorum in ciuitate pisana · Anno domini milesimotricētesimotricesimooctauo · tēpore sanctissimi in xp̄o patris benedicti pape · xii ·

¶ Queritur quare p̄sens summa est breuior summa prima de qua extracta est? R℞. prima causa est. quia tabula magna pars est prioris summe. et in ista nō est necessaria. qa est per alphabetuȝ. Secunda causa est qcquid est in. vi. Bonifacii et in clementinis et in extrauagātibus currebat tēpore prioris summe sub multis opinionibus et incertationibus hodie cū sint declarata possunt expeditius poni. Sunt et alie due non ita magne cause sed faciunt ad factū. quia vbi ius est clarū non oportebat ita p̄lixe allegare doctores et parafellos sicut illa facit et libros. sufficit dicere concordat talis. Item summa predicta allegando seipaȝ multum prolixe procedit quod in ista expeditur.

¶ Al. alanus. ¶ Az. azzo.
Ac. acursius. ¶ Al. albertus
Ber. bernardus.
Ci. cinus. ¶ dig. dignus.
e. eodē ti. de quo nūc loqt̄.
glo. glosa. ¶ go. goffredus.
her. hermanus.
Inno. innocentius.
Io. iohēs. s. glosator decreti
Io. an. Iohannes andree.
Lau. laurentius.
op. opinio. ¶ Pe. petrus.
pla. placentius. pu. puta.
Ray. raymundus.
se. sequenti. ¶ ti. titulo.
vl. vlricus. qnq3 vltimo.
vber. durā. guiller. durādi.
¶ Ar. argumento vel agumētū.
Autē. autentica.
c. capitulo. C. codice
di. distinctione. vel d.
ff. digestis. fi. finali.
gof. goffredus.
Ho. vel hosti. hostiensis.
i. prima vel primo.
Insti. instituta.
l. lege. li. libro.
no. notat siue notatur
Pe. penultimo.
q. questione. ¶ R℞. responsio.
s. scilicet. ¶ s. supra.
Tho. thomas. tan. tācredus.
vber. guiller. s. glosator Ray.
vin. vincentius.
¶. paragrafo. vel parafo. vel parafello.

¶ Sūt et alie multe abreuiature de rubricis tam legū q̄ decretaliū que scribūtur diminute. vt de cōsti. i. de cōstitutōibus de appella. i. de appellatōibus. de sen. ex. i. de snia excōicatōi et similia que per consuetudinem habentur. Et nota q̄ licȝ qs nesciret legere dictas abreuiationes non est magna vis. Nan sufficere potest q̄ etiam sine illis in ope hoc inueniet veritatē.

sed allegationes solū ad cōfir
mandum ponūtur. Scien
duꝫ est ꝙ qñcūqꝫ in isto libro
allegantur tituli seu rubrice
iuris canōici nec post . c . iū-
gitur . li . vi . vel in cle . q̄redū
est in volumine decretaliuꝫ .
alias vero ꝓut scribitur Qñ
aūt allegatur di . vel cau . vel
de pe . seu de con queratur in
volumine decreti.

Gabella require pedagiū. Itē tallia.
Galix.
Calumpniari. require accusare. ¶. iiii.
Canonica portio. require sepultura. iii.
Canonizatio.
Canonicus.
Caracter. reqre ordo. iii.
Carcer.
Caritas.
Casus episcopales. require confessor primo.
Cathecismus.
Cautio.
Cecitas mentis.
Cessatio a diuinis.
Cimiterium.
Clauis.
Clericus primo cōiter.
Clericus. ii. ab actibꝫ secularibus remotus.
Clericus tercio quo ad cohabitationem mulierum.
Clericus quarto quo ad temporalia.
Coadiutor. require viciatus corpore. ¶. fi.
Cognatio.
Cōmēda ecclesie. require beneficium primo.
Cōmittere vices suas. reqre delegare. Itē vicarius
Cōmodatum.
Cōpaternitas. require impedimentum. vi.
Comunicare.
Concussio.
Condēpnatus. require accusatus.
Conditio.
Confessio sacramentalis. primo cōiter.
Cōfessio. ii. q̄liter fiēda
Cōfessio. iii. cui cōfitēduꝫ
Confessionis celatio.
Cōfessor primo a quibꝫ et quos possit absoluere.
Cōfessor. ii. qd hēat agere
Confirmatio electorum.
Confirmatio sacramētuꝫ.
Consanguinitas. require impedimentum. v.
Conscientia.
Consecratio. i. eporuꝫ.
Consecratio secundo ecclē vel reconciliatio.
Cōsecratio. iii. altaris.
Cōsecratio. iiii. cimiterii.
Cōsecratio quinto vestiū et huiusmodi.
Cōsecratio virginum. require virginū cōsecratio.
Conseruator.
Cōstitutio. require lex.
Consuetudo.
Contentio.
Contractus.
Contritio.
Contumatia.
Chorea.
Correctio. i. s. pūitio.
Correctio. ii. s. fraterna.

mm. ny

Illegittimus.
Illicite acquisitũ require. eli mosina. i. ℂ. fi.
Itẽ restitutõ. i. ℂ. añpenul.
Immũitas. req. emũitas.
Impedimentum matrimonium primo cõiter.
Impedimentuz. ii. de errore persone.
Impedimentuz. iii. de errore conditionis.
Impedimtũ. iiii. de voto.
Imp. v. de cõgnatiõe carnali
Impe. vi. de cognatõe spũali
Imp. vii. de cognatiõe legali
Impedimtũ. viii. de crimine.
Impe. ix. de dispari cultu.
Imp. x. de violẽtia siue metu
Impedimtum. xi. s. ordinis.
Impedimtũ. xii. s. ligationis
Imp. xiii. s. publice hõestatis
Impedimtũ. xiiii. affinitatis
Imp. xv. de inpotẽtia coeũdi
Impedi. xvi. de interdcõ eccẽ
Impedim. xvii. s. feriarum.
Impubes.
Incantatio require sortilegi ii. ℂ. v. et. vi.
Incendiarius.
Incertorrum restitutio re quire restitutio. vi.
Incestus require luxuria.
Indulgentia.
Infamis.
Infidelis.
Ingratitudo.
Iniuria.

Iniustitia.
Inobedientia.
Inquisitio.
Inscriptio.
Institutio.
Interdictuz primo cõiter.
Interdcm. ii. s. in aliq̃ terraz
Interdcm. iii. s. in aliq̃ eccãm
Interdcm. iiii. qd ꝓhibetur
Interdcm. v. de relaxatione
Intestatus reqre successio.
Intimiditas. re. timor. ℂ. fi.
Inuenta.
Inuidia.
Ipocrisis. require simulatio.
Item ypocrisis.
Ira.
Irreglãritas. i. s. hõicidarũ.
Irreglãritas. ii. qñ ministrat
Ironia.
Istrio require hystrio.
Iudeus primo cõiter.
Iudeus scdõ quo ad seruos
Iudeus tercio de cõuersione
Iudicare.
Iudex primo cõiter.
Iudex scdõ. s. ecclesiasticus
Iudicium
Iurare.
Iuramentum primo cõiter.
Iuramtũ. ii. s. vniuersitatis
Iuridictio
Ius.
Iustificatio.

KAracter et siliã in lrã. c.
LAtro.
Legare.

Votum quinto quo ad cō mutationem.
Votum sexto quod soluitur p religionem.
Vsura primo cōiter.
Vsura .ii. circa āialia
Vsura .iii. in ēptionibus
Vsura quarto de vsurariis manifestis.
Vsura quinto de seruitoribus et fautoribus et familia vsurarii.
Vsura sexto de restitutione vsurarum

Vxor.
Xpistus.
Ypocrisis.
Yronia require in lrā .i.
Ystrio require in lrā .h.
Zelus

Explicit summa cū tabula dicta de casibꝫ alias pisana.

DEO. GRACIAS.

Nota quod ars impressoria alias Tipografica inventa est moguntie circa annum dni 1440.

et [illegible] ... [illegible] ... i sit in

Qui oculos ht' uarios ul uides malg ē ɩ latro.

Cilii & pp palpebre cū magn̄ palp tm̄e frequēta hoi nem timorosū ɩ malic demostrāt. De supcilio.

Qui insupcilius pilos hnt' multitudinem multorum est cogitacionū ɩ multe ēstuate et eius loquela facta ē ɩ grossa.

cuius frōbia sr' lōga arrogās ē ɩ uerecūdi.

Cuius supcilia iferius descēdūt apte nares ɩ sr' sup'ius eleuāt apte tēporis iuuerecūdi ē ɩ ebes. De naso.

Qui nares seu narui extremitas ē sbalis hō ē diliges litū.

Cuius nares magne sr' ɩ grosse hō pauce sapiētie ē. cuius narui extremitas lōga ē ɩ sbalis festīus ē et stultus atqz leuis.

Cuius nares late sr' luxurios est. cuius narui foraīa ualde sr' apta iracūdus hoī est i fcis suis. De fronte.

Cuius frontis plana est nō hns rugas hō litigio sus ē ɩ comouēs rixas.

cuius frons ē rugosa ad mediū sui declinās ɩ ime dio collecta iracūd' ē.

Qui m̄ paruā ht' frontem stolidus ē.

cuius frons uehemēt' est rugosa homo inue recundus est. De ore.

Qui magnū ht' os gulosus homo est et audax in fcis suis.

Cuius magna sr' labia stult' ītellig' ɩ ebes.

cuius labia nō sr' bn̄ uēta ignāus ē. De dentibus.

Cuius dentes debiles sr' ɩ rari ɩ minuti totū eius corpus ē debile. De facie.

cuius dētes canini sr' ɩ lōgi ɩ firmi gulosus ē ɩ mal.

De facie.

Cuius facies hoīs ebriosi faciei assimilat' ebriosus ē.

cuius facies iracūda assimilāt' iracūd' ē.

Cuius facies uerecūda ē uerecūdus ē ɩ ult. cuius facies carnosa ē pig' ē ɩ stultus.

Cuius fauces maxillarum carnō ē gssa gsse ē n̄e.

Qui sbalē ht' faciē mitam ē cogitatiō.

Cuius facies uehemēt' ē rotūda stultus existit.

cuius facies ē maciā pig' ē.

Cuius facies ē pua ualde malg ē ɩ callidus.

cuius facies ē de formis mores n̄ p̄t hr̄e bonos n̄ tīa

Qui faciē ht' lōgā īuerecūdus est.

cuius tēpora ht' iflata ɩ uenas ɩ arterias gssas inua bil' ē.

in factis suis. De auribus

[illegible]

omnē apte posteriori i origīnatur spine ... semper. De voce.

cuius uox ē ualde grossa ɩ alta audax ē factus.

Cuius loqla ē uelox festīus ɩ pu intelle[ctus]. cuius loqla cū qdā festinātē uelox ɩ [illegible] bilis ē ɩ malorum mor̄.

Cuius anhelitus lōgus ē vilis ē.

Qui uocē ht' quam sui suies uerus ē.

Cuius uox ē aspa iuidus ē ɩ malg i corde cultacū ɩ [illegible] ɩ puā sapiētiā ht'. [illegible]

Carnes multe ɩ dure grossum declarant et mollescum.

Carnes uero leues bonam naturam et intelligenciam. De risu.

Qui multum rides est benignus et om[nibus] mes est ... [illegible] ē.

Qui uō pū rider [illegible] ē displicet ei.

Qui altū rider uoce iuuerecūdus ē.

Qui at cū tusse rider tusse ... ht' ɩ paucē iuerecūdus ... ē. De m[otu].

Motus ... sig' ... et pon[dus] inde.

Motus festinus significat leuitatem semper. De collo.

Qui collum habet curtum callidus gemosus.

Cuius colli longū ē ɩ gracile stolidus ɩ timidus.

Qui autem collum habet grossum ac fortem iracūdus ē ɩ festinus. De costis.

Costarum fortitudo ɩ firmitas ... declarat. Costarum ...

Corporis sbalitas multum significat ... am. De uentre.

Uentris magnitudo libidinis declarat tem.

Oris [illegible] fortitudinem declarat et ira vehementiam.

Uentris nō ... mortē ... malic ... et si ... bonū est signū. De spa[tulis].

Spatuls sbal hostēdit sensus partium habere.

Spatulas latas bonū indicat intellect[um].

...ciam sig. **de brachiis**

...ei brachia adeo fuerint elongata, ut manus ...ad genua tangant: bonitatem aie et largitatem ...regnandi designat cupiditatem.

...ei brachia nimium fuerint curta, hominem ...ti et malicie amorem sig. **de manibus**

...times lenes et subtiles sapienciam multam et bonum designat intellectum.

...ius nimium curte sig. stulticiam.

...times graciles nimium longe cum iniuste ...nant et stulticiam. **de pedibus**

...edes in quibus est multitudo carnis et ipsorum ...uricies mali intellectus hominem pro...

...unt.

...es parvi et pulcri hominem fornicatorem et ...m innuunt.

...calcaneum est graciale timorosum ...sig.

...calcaneum est grossum et forte forti...m indicant.

...caville utrinque et crura grossa fuerint ...um et iracundiam sig. **de coxis**

...e cum multas exterius habent carnes ...tudinis imbecillitatem et laxitatem ...

...coxarum fortis ossa prominentiam ...s sig. **de anquis**

...quearum quoque ossa cum exterius extenduntur: fortitudinis demonstrant ...udinem et tranquillitatem vel ...rem.

...iarum gracilitas mulieris significat ...atorem et corporis debilitatem ...rem. **de passu**

...passus sunt ampli et tardi spaci...o est.

...p... sunt veloces et breves festinus ...pro rebus quibuslibet valde sollicitus ...as tamen disponere ignorat et ...mobilis. **de audacia**

...est. cuius capilli fortes sunt, erecti ...statura ipsius erecta. Costas forciar... ...eque existit. necnon ...re forti... ...tes et magne. Pectus preterea ma...

...magnum. Et spatulas magnas. Collum quoque forte et grossum. in quo sit carnis multitudo. Et si torax latus et co...re absconditur. Et lacertus qui in pulpis cruris ab inferioribus incipiat inferius descendit. Cuius eciam eius et carnes siccarum appropinquantes sunt. Quoque eius venas habens cum rugis. Carnes nude et sine pilos existentes.

Sunt preterea audacie signa. Carnium equalitas. Et stature erectio. Et membrorum et digitorum fortitudo. Et ventris gracilitas. Et quod eius nares patule, et oculi videantur delecte. Et quod utrasque spatulas magnum designat spacium. Et quod supercilia sint erecta. Et frons non sit rugosa. Ipse quoque valde est iracundus et semper iram conservans. Etiam est in pectore pilosus et spatulis. **de timore.**

Timidus homo est cuius capilli sunt plani. Et statura curva. Et oculi cum ... Crures inferiores sursum ascendunt. Color citrinus. Oculi debiles et frequenter palpitantes. Manus quoque et pedes subtiles et macri. Inveniuntur vero similiter interiora ventris ... **de bono intellectu.**

Omnis boni intellectus et bone nature significantur hec. Quod carnes sint leves et molles et pauce. Mediis tamen grossum existens. macrum. non multas habens infra carnes. Et ipsius spatule sint elevate. Cuius dorsum carnes non habet. Et eius color tamen albus et rubeus est medius. Et tener. Et blandus. Et clarus. Cutis preterea est subtilis. Capilli etiam non multi sunt et duri, nec multum nigri. Cuius cutis sunt tamen varios et nigros medii sunt et molles. **de bona natura.**

Bonam habentis naturam signa sunt hec. Quod tamen longum et curtum, et grassior et macrum, et medium invenitur. Et est albus paucam habens admixtam rubedinem. Manus quoque et pedes tamen magnos et parvos, et tamen multas habentes carnes et parvas existunt medii. Caput preterea corporis magnitudini est proporcionale. In cuius collo pauca existit gracies. Capilli quoque eius tamen breves et asperos medii. parumper rubedini vicina...

[...] uestibulum. consistorium. et apotheca. i. sunt in
[...]bro cellule. s. ymaginatiua. fantastica. cell. logica. et
memorialis. principales partes sunt cerebri. Cellula que dicitur fantas
tica cellula que in uestibulo diuersas per ymaginationes
recipit formas. In logica cell. tractatus in generatores
de ymaginatis in fantastica cellula per rationem discernitur.
In memoriali cellula que in apotheca tesauri sua.
ea que ymago recipit. et ibi descernitur per memoriam
conseruatur. Et notandum est in uestibulum anterius s. in fan
tastica. cell. sunt .v. portas. id est .v. sensuum hos
autem sed et ab illa diuiduntur nerui. quidam ad .v. sensus
faciendos. et diriguntur et isti sensibiles nuncupantur.
Oriuntur itaque primo duo nerui a fantastica cell. que dicuntur ob
tici et uisibiles qui in media fronte coniunguntur et in unum di
uiduntur. quorum unus ad dextrum oculum alter ad sinistrum
cum spiritibus ad uisum complendum per obticos decurrentibus
diriguntur ad uisum faciendum. In fantastica cell. uero dein
de multi sunt spiritus quorum quidam deputantur ad diuersas ymaginationes
faciendas. quorum quidam discurrunt per neruos ad instrumenta sensuum
ad sensus complendos. quidam discurrunt in logistica cell. ad
rationem faciendam. Item alii duo nerui ad audibiles aures
diriguntur faciendas. a fantastica cell. ad ossa ossa pe
trosa autem [...] ad faciendum auditum. illi uero nerui dicuntur
postica. audibiles dicuntur: obtica uel postica. quia ante
rio nati petrosa ad aures diriguntur. Item alii duo
nerui diriguntur ad linguam ad gustum faciendum. Item
alii duo nerui tangibiles oriuntur a fantastica cellula
quorum unus dirigitur ad dextrum humerum alter ad sinistrum.
unus qui ad dextrum dirigitur humerum in duos diuiditur
ramos quorum unus tendit ad uolam dextre manus. alius
ad plantam dextri pedis. ad tactum faciendum. Nervus uero qui
ad sinistrum humerum dirigitur. similiter in duos ramos di
uiditur. quorum unus ad uolam sinistre manus tendit. alter ad
plantam sinistri pedis dirigitur. ad tactum faciendum. et hoc
iste [...] turbis per cor. sic cum neruis tamen
[...] conueniunt uolis manuum et plantis pedum. Ex [...]
tum quod quidam dicunt neruos tangibiles a memoriali cel
lula. id est motiuos neruos oriri. **De neruis.**

Sequitur de motiuis neruis. nerui motiui de
putantur principaliter ad motum faciendum in
corpore. Secundario ad sensum tactum. sed non isten
sibiles enim principaliter deputata sunt ad sensum
faciendum. secundario ad motum. Item nerui motiui
oriuntur a parte posteriori in originatione spine et [...]
spina autem habet principium in commissura. Est autem [...]
missura quedam pars capitis in posteriori parte furcata ul[...]
laudatur [...] gratia que est furcata uel [...]
commissuras infurcatur spina et ibi oriuntur nerui [...]
tiui descendentes cum spina in partes corporis inferiores
ad motum faciendum per corpus. Oritur autem in parte
[...] capitis a cerebro nucha. i. spinalis medu[lla]
[...] per concauitates spondilium. i. spine ossium
duas [...] cerebri [...]. Exterior[...]
[...] spondilibus [...] inclusam defen[...]
Sunt autem .xxxiiii. spondilia in spina. vi. in collo [...]
in dorso. Item singula spondilia oriuntur duo [...]
[...] unus a dextris et alter a sinistris qui diriguntur ad di[uer]
sas partes corporis ad motum principaliter faciendum. et [...]
tum secundario. Quidam latent et diriguntur a spina [...]
[...] in facientes motum. Quidam ad collum. [...]
dam ad spatulam. Et sic quidam ad alias partes [...]
In fine spine inferius multi nerui et duri in un[um]
collecti ad pectinem diriguntur et uirgam uirile[m] [...]
[...] in sexu masculo. Similiter in sexu femineo [...]
flectuntur nerui ad orificium matricis [...]. qui [...]
[...] et que aperientes matricem et in [...]
[...] facientes. Motus autem [...] neruorum in b[...]
[...] animalibus [...] patet. Et est membrum [...]
[...] quod dicitur. corda. ligamentum. [...]. [...]
quod idem est. hoc membrum dicitur [...] [...], q[uia]
modicam habet sensibilitatem. Item nota quod cum omnia [mem]
bra [...] mollia [...] habeat a sanguine
[...] amministrato. omnium enim membrorum [...] est [...]
[...]. Hic est ordo soliditatis membrorum. pi[n]
guedo solidior est sanguine. caro pingued[ine]
neruus [...] carne. motiuus neruus sensib[ilis]
cartillago neruo motiuo. ossa cartillagin[e].
Item inter motiuos neruos oriuntur duo nerui an[te]
[...] qui [...] duobus inferioribus mandibulis [...]
maxilla et non reflectuntur uel diriguntur ad [...]
maxillas. unde in quibus animalibus mouet inferior man[di]
bula in mandicando quia non motiuus mandibu[le]
dirigitur ab [...] ad [...] mandibulam. preter [...]
[...] in mandicando non inferior sed mandibu[la]
[...] mouetur. quia nerui motiui qui in aliis anima[libus]
[...] diriguntur. ad inferiores mandibulas et